Universidad de Deusto
Biblioteca

Pladi
De
S. Religiosa

HIERONYMI PLATI

EX SOCIETATE IESV

DE BONO STATVS RELIGIOSI LIBRI TRES

Recogniti ab Auctore, & pluribus locis aucti.

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

IHS

ROMAE,

Apud Iacobum Tornerium. MDXC.

SVPERIORVM PERMISSV.

INDEX CAPITVM OPERIS.

CAPITA LIBRI PRIMI, in quo agitur de vtilitate.

PRoœmium de pulchritudine status religiosi, vtque semper à dæmone oppugnatus fuerit.

Testimonia sanctorum Patrum in commendationem status religiosi. cap. I.

Quid sit religio, & quotuplex eius bonum. cap. II.

Hominem non esse suum, sed Dei, idque ob septem causas. cap. III.

Religiosum statum satisfacere huic obligationi, dum nos perfecte Deo tradit. cap. IIII.

De laqueis, & occasionibus peccandi, quæ sunt in seculo. cap. V.

De tribus mundi malis, quæ Ioannes Apostolus commemorat. cap. VI.

De fuga mundi per religiosam vitam. cap. VII.

Quam vtile, & salutare sit, nudari omnibus omnino creaturis. cap. VIII.

De vtilitate religiosæ paupertatis. cap. IX.

De vtilitate religiosæ castitatis. cap. X.

De vtilitate religiosæ obedientiæ. cap. XI.

Non solum religiosos, sed omnes Christianos obligatos esse ad vitæ perfectionem. cap. XII.

Primus religionis fructus, integra remissio omnium peccatorum.

torum. cap. XIII.
Secundus fructus religionis ex eo, quod sit status pœnitentiæ. cap. XIIII.
Tertius fructus ex victu seueriore. cap. XV.
Quartus fructus, quod omnem peccati materiam perfectissime remouet. cap. XVI.
Quintus fructus, commoditas vacandi Deo. cap. XVII.
Sextus fructus, exequi in omnibus diuinam voluntatem. cap. XVIII.
Septimus fructus, quod faciat vt Dei præcepta facilius seruentur. cap. XIX.
Octauus fructus, ex ipsa humilitate, & abiectione status. cap. XX.
Nonus fructus, quod religio sit schola virtutum. cap. XXI.
Decimus fructus, ex vberiore influxu gratiæ. cap. XXII.
Vndecimus fructus, vberius meritũ ex vi status. ca. XXIII.
Duodecimus fructus ex ductu, & gubernatione Præpositorum. cap. XXIIII.
Decimustertius fructus, vtilitas ex regulis scriptis. cap. XXV.
Decimusquartus fructus, ex bonis exemplis. cap. XXVI.
Decimusquintus fructus, vnitas quàm maxima religiosorum inter se. cap. XXVII.
Decimus sextus fructus, ex mutua ope in omnibus rebus. cap. XXVIII.
Decimus septimus fructus, communio omnium bonorum operum. cap XXIX.
Decimusoctauus fructus, ex vinculo votorum. cap. XXX.
Decimusnonus fructus, mortis securitas, & tranquillitas. cap. XXXI.
Vigesimus fructus, quod sit signum diuinæ prædestinationis. cap. XXXII.

Vigesimusprimus fructus, peculiaris Dei cura, ac patrocinium. cap. XXXIII.
Vigesimus secundus fructus, patrocinium Beatissimæ Virginis Mariæ. cap. XXXIIII.
Vigesimustertius fructus, quod religiosorum preces facilius à Deo exaudiantur. cap. XXXV.
Comparatio status religiosi cum seculari laico. cap. XXXVI.
Comparatio status religiosi cum ordine clericorum simplicium. cap. XXXVII.
Comparatio status religiosi cum statu episcoporum, & prælatorum. cap. XXXVIII.
Comparatio status religiosi cum vita solitaria. cap. XXXIX.
De beneficio vocationis religiosæ. cap. XXXX.

Capita libri secundi, in quo agitur de Dignitate.

PRoœmium, quod in statu religioso cum vtilitate coniuncta etiam sit dignitas.
De vilitate rerum omnium temporalium. cap. I.
In quo sita sit vera nobilitas, & dignitas. cap. II.
De dignitate religiosæ paupertatis. cap. III.
De præstantia religiosæ castitatis. cap. IIII.
De dignitate religiosæ obedientiæ. cap. V.
Religiosum eminere super omnes res terrenas, idq; quam sit gloriosum. cap. VI.
De religiosi eminentia in relinquendis carnalibus propinquis. cap. VII.
Quod religiosus reliquerit etiam se ipsum, idque summum esse. cap. VIII.
In religiosum statum confluere omnes virtutes. cap. IX.
Quanta sit perfectio religiosi status. cap. X.
De dignitate status religiosi ex similitudine Christi, &

Dei. cap. XI.
Religionem esse genus martyrij. cap. XII.
Reli. tos esse amicos, & filios, & spōsas Dei. cap. XIII.
Religiosos, quia Deo consecrantur, esse templum Dei. cap. XIIII.
Religiosos propter sui oblationem esse perpetuum sacrificium. cap. XV.
Comparatio religiosæ dignitatis cum regia. cap. XVI.
De iudiciaria potestate, quā habebunt religiosi. cap. XVII.
De peculiari gloria, quam in cælo consequentur religiosi. cap. XVIII.
De antiquitate status religiosi, & primum vt in lege veteri designatus fuerit. cap. XIX.
Religiosum statum ab ipso Christo institutum fuisse, & in ipsis primum Apostolis. cap. XX.
Vt religiosum institutum viguerit tempore Apostolorum. cap. XXI.
Quomodo deinceps ordines religiosi propagati sint vsque ad nostra tempora. cap. XXII.
De religiosis Clericorum ordinibus. cap. XXIII.
De tanta multitudine & religiosorum, & religionum. cap. XXIIII.
De viris insignibus sanctitate simul, & doctrina qui religiosi fuere. cap. XXV.
De viris principibus, qui religiosam vitam duxere. cap. XXVI.
De principibus fœminis, quæ religiosam vitam complexæ sunt. cap. XXVII.
De summis Pontificibus, qui ex religiosis ordinib. creati sunt. cap. XXVIII.
De Prælatis, qui ex religione prodiere. cap. XXIX.
De fructu à religiosis in Ecclesia Dei facto. cap. XXX.
Causæ

Causæ cur status religiosus aptissimus sit omnium ad hunc fructum faciendum. cap. XXXI.
De doctrina religiosorum, & eloquentia. cap. XXXII.
De causis cur religiosi adeo in litteris profecerint. c. XXXIII.
De triplici religionū pulchritudine, & dignitate. c. XXXIV.
Religiones continere formam perfectissimæ Reipublicæ. cap. XXXV.
Quantum Ecclesiæ ornamentum addiderint religiosi ordines. cap. XXXVI.
De honore, qui etiam in hac vita exhibetur religiosis. cap. XXXVII.

Capita libri tertii, in quo agitur de iucunditate.

PRoœmium de iucunditate status religiosi, & de impedimentis quæ obiici solent, ex figura Hæbreorum.
Delectationes animi multo esse maiores, quam corporis. cap. I.
Veram animi delectationem non esse nisi in Deo. cap. II.
De prima iucunditate religionis, quia careat secularibus molestijs. cap. III.
De facilitate religiosæ disciplinæ. cap. IIII.
De iucunditate vitæ religiosæ ex passionum mortificatione. cap. V.
De iucunditate quam religiosi capiunt ex oratione. cap. VI.
De alijs multis religiosorum gaudijs. cap. VII.
De delectatione, quam religiosi capiunt ex paupertate. cap. VIII.
De iucunditate castitatis, & obedientiæ. cap. IX.
De religiosorum delectatione ex spiritualium fratrum conuictu. cap. X.
De religiosi delectatione ex studijs litterarum. cap. XI.
De gaudio, quod ex animarum profectu religiosi capiunt. cap. XII.

De Centuplo religiosis promisso. cap. XIII.
Comparatio religionis, & paradisi. cap. XIIII.
Dolus, quæ obijci solent contra religionem, & primum quod hæc gaudia sint paucorum. cap. XV.
De eo, quod multi obijciunt, in religione multa esse aspera. cap. XVI.
De eo, quod obijcitur, religiosos priuari delectationibus huius vitæ. cap. XVII.
De tentationibus, quas aliqui obijciunt in religione multas esse. cap. XVIII.
Responsio ad eos, qui dicunt, cõtra naturalem inclinationem esse, vt quis viuat sub aliena potestate. cap. XIX.
Responsio ad eos, qui putant, melius esse retinere res suas ad pia opera, quam omnino relinquere. cap. XX.
Responsio ad eos, qui dicunt, se in seculo manere, vt fructum in proximis faciant. cap. XXI.
Ad eos, qui dicunt satis esse relinquere mundum affectu, etiam si non effectu. cap. XXII.
Ad eos, qui dicunt perfectius esse viuere in seculo, propter maiores difficultates bene viuendi. cap. XXIII.
Ad id quod obijcitur, religiosos maioris perfectionis obligatione teneri. cap. XXIIII.
Contra eos, qui obijciunt, aliquos religiosos non bene viuere. cap. XXV.
Responsio ad illud argumentum, quod si omnes fierent religiosi, mundus periret. cap. XXVI.
Contra quorundam metum, ne desint necessaria ad vitam. cap. XXVII.
De aliorum timore, ne acceleretur mors ex corporis incommodis. cap. XXVIII.
Ad eos, quos retardat amor corporis proprij. cap. XXIX.
De ijs, qui amore seculi impediuntur, ne fiant religiosi. cap. XXX.
Contra quorundam timorem, ne non possint exuere prauos habitus. cap. XXXI.
Ad eos, qui timẽt, ne nõ perseuerent in religione. cap. XXXII.
Contra tentationem de differendo ingressu religionis. cap. XXXIII.
De tentatione ex parẽtibus aut propinquis. cap. XXXIIII.
In eos, qui liberos, vel propinquos à religione reuocant. cap. XXXV.
Responsio ad eos, qui dicunt non posse se cognoscere vocationem Dei. cap. XXXVI.
Epilogus totius operis, ad religiosos. cap. XXXVII.
Epilogus totius operis, ad seculares. cap. XXXVIII.

INDEX RERVM

A

Actiua vita laus. 519. melior tamen qua simul addit contemplationem. 523. 766.

Ambitio quantas molestias afferat. 361.

Ambitiosi indigni süt honore. 528

Ambrosius monasterium instituit. 423. eius eloquentia quam dulcis. 608.

Amicitia cum Deo requirit in creatura elenationem quandam 375.

Amicitia inter homines, quam iucunda. 598. non potest fundari nisi in virtute. 599.

Andreas Spinula Soc. Iesu ingressus 460. mitigatur ei difficultas religionis 631.

Animarũ fructus. Vide Proximi.

Antonij Patauini eloquentia 515. constantia aduersus Tyrannum. 333.

Antonini doctrina. 511. virtus in Episcopatu. 484. quam inuitus eum admiserit. 268.

Antonius rem monasticam amplificauit. 421. eius animi aequalitas. 330. 334.

Anselmus religiosus fuit. 452. eius fortitudo. 481. quantum amaret vitam religiosam. 268.

Appetitus naturaliter obedit rationi. 566.

Apostoli omnium primi religiosi fuere. 412.

Apostolos imitantur religiosi. 354. 392.

Asperitas vitæ mitigatur consuetudine. 629. Dei gratia. 630. 636. spe cœlestis gloriæ. 632. spiritualibus consolationibus. 633. aliorum exemplis. 706. odio carnis. 703 784. interdum etiam miraculo. 634.

Vide etiam Caro.

Auaritiæ pericula. 58. 247.

Augustinus religiosus fuit. 449. difficillime conuersus. 783. eius eloquentia. 608.

Aulicorum vita misera, & periculosa. 249. quanta in ea molestia. 362. & vanitas. 797

B

Baptismus totum hominem Deo obligat. 41. cur deleat omnia peccata. 110.

Basilius monachus fuit. 447. & patriarcha monachorũ in Oriẽte. 422. eius constantia in Valentem Imp. 481. stylus qualis. 608.

Beda monachus fuit. 451. cur dictus sit venerabilis. 452. quo seculo vixerit. 507.

Benedictus patriarcha monachorum in Occidente. 424. scripsit regulam optimam. 181. 425.

Benedictini ordinis origo 425. amplitudo maxima. 440. oppugna

Universidad de Deusto

ius est à demone. 8. 221. multos habuit doctos. 507. & seq.
Bernardini Senensis eloquentia. 514 fortitudo. 332.
Bernardus Cistertiensem familiã illustrat. 426. quãtum fructum in ecclesia fecerit. 494. eius eloquentia. 609. amor in B. Virginem. 235.

C

Camaldulensis familiæ origo. 425.
Canonicorum regularium origo. 434.
Cardinales ex ordinibus religiosis. 479.
Caritatis virtus inest in religioso statu. 343. & assidue augetur. 151. 344.
Caritatis ordo est vt suam quisque salutem prius curet. 663.
Carmelitani ordinis origo 427. est in tutela B. Virginis. 235.
Carnis voluptas etiam licita obtundit animam. 89. plurimum nocet. 60. 118. facile à licitis ad illicita labitur 90. 91. 407.
Carnis delectationes minores sunt quam animi. 549. 554 coniuncta cum motu. 550. habent admixtam tristitiam. 551.
Caro castiganda est. 704. idque odium verus est amor. 705. & vtile ipsi carni. 707.
Carnis afflictio retundit eius insolentiam. 118. auget vires animæ. 119. meretur consolationes spirituales. 120. est vnica ad cœlum via. 121.
Vide etiam, Asperitas.
Carthusiensis ordinis initia. 427. est in tutela B. Virginis. 234.
Castitatis consilium à Christo promulgatum. 410. ab ipso obseruatum. 359. & à B. Virgine. 233.
Eius excellentia. 341. est supra naturam. 313. est martyrii quoddam. 368. facit homines angelis similes. 314. 354. immo ipsi Deo. 316. facit animam Dei sponsam. 373. habet in cœlo maximam gloriam. 319.
Colligit totam animam. 87. iuuat ad bene orandum. 576. ad proximorum fructum. 504. etiam ad humanas scientias. 517.
Eius facilitas ex Dei gratia. 594. præsertim in religione. 82. 317. & dulcedo. 595.
Sine alijs virtutibus est imbecilla. 83.
In religione est perfectissima quia tollit facultatem matrimonij. 319. quando autem hoc introductum sit. 419.
Appetitus generandi vnde sit. 311 692. quomodo nunc cessare debeat. 693.
Centuplum religiosis promissum 611. 616. 779 782. in rebus spiritualibus 613. quæ centupliciter placent 790. & in ipso Deo. 615. immo etiam in rebus temporalibus 612.
Promissum est non solis perfectis, sed omnibus 625.
Christus est magister virtutum. 154 suo exemplo honorauit humilia. 360.
Omnes homines à Christo empti, eique subiecti sunt. 39.
Christi imitatio perfecta est relinquere terrena affectu, & effectu. 676.
Christi imitatio perfecta est in religione 359. idque quam gloriosum 161. ipse omnes inuitat ad religionem. 709. eius passionis præcipuus fructus sunt religiosi. 722.
Chrysostomus monachus fuit 448 eius constantia in episcopatu. 441 suauitas eloquentiæ. 608.
Cistertiensis ordinis origo. 426 amplitudo 441 est in tutela B. Virginis. 235.
Clerici simplices seculares non habent statum. 253. habent magnam obligationem ad perfectionem, & simul magna impedimenta. 259. sunt multo inferiores religiosis. 254. 260. Eorum pericula ex ordinis dignitate. 255. ex animarum cura. 257 ex redditibus ecclesiasticis. 258.
Clerici prisci in ordine sacro suscipiendo obedientiam, & castitatem ipondebant. 431. & paupertatem. 432.
Clericorum regularium institutũ antiquissimum. 431. quam sit præstans. 436 437. Eorum ordo ab Eusebio institutus. 433. & ab Augustino. 434. & alij recentes. 435. à Paulo IIII. Põt. 478.
Cluniacensis ordinis origo. 425.
Cœlestini ordinis origo. 429.
Communitas in religione præclara res. 21.
Communio bonorum operum in quibus rebus consistat. 190 quo modo in religione vigeat. 203. quam sit vtilis ad multa. 202. 204. & ad impetrandum à Deo. 243. 625.
Congregatio plurium est causa maioris gratiæ. 157. habet magnam pulchritudinem. 3. & iucunditatem. 602.
In congregatione viuere est valde vtile. 159. ad cognoscẽda vitia, & extirpanda. 194. 270. ad tentationes vincendas. 195. 272. ad virtutes exercendas. 273. 287. 618. & ad opera externa. 197.
Conscientia bona iucunditas. 580.
Consilia perfectiora sunt præceptis ob multa. 356. iuuant vt præcepta seruentur. 142.
Consolationes spirituales dantur à Deo pro cuiusque dispositione. 584. 624 magis tamen ex Dei liberalitate. 628. negantur ijs qui sectantur consolationes terrenas. 120.
Mitigant omnem laborem. 633. redundant etiam in corpus. 642.
Consolationes religiosorũ. 21. 637. 641.
Contemplatiua vita laus. 526.
Creationis iure omnes Deo subiecti esse debent. 35. 36.
Creatura omnis vilis. & pusilla. 291. semper fluens 292 breuis. 293. fragilis. 294 exigui vsus. 295. plena molestijs. 552. sere nihil. 296.
Creaturarum cõsideratio oblectat. 585.

Universidad de Deusto
Biblioteca

385.604.
Creaturis omnibus eminet religiosus status. 330. quam autem id sit gloriosum. 331.
Crucigerorum ordo quando ceptus sit 429.
Cupiditates terrenæ melius sanantur carendo, quam fruendo. 90. 640.
Cura animarum quam periculosa. 257. 262. sed non in religione. 265.

D

Damen valde odit, & insectatur religionem, per tyrannos. 5. per hæreticos. 7. per alios 8.
Vtitur creaturis ad tentandum. 124.
Est communis omnium hostis 643 magis tamen oppugnat magis spirituales. 735.
Delectationes animi maiores sunt quam corporis, quia interiores. 549. nobiliores. 550. magis propriæ homini 553.
Delectationes corporis magis sensibiles. 639.
Delectatio facilius tota præcidi quam temperari potest, 672.
Vide, voluptates.
DEVS est finis vltimus humanæ naturæ. 36. 37. amandus est super nos ipsos. 38.
Omnes ei subiecti esse debent ob eius excellentiam 33. & ob creationem. 35. & ob alias causas. 36. & seq.
Deo subiectum esse ipsi homini vtile est. 48. 649.
Deus omnia gubernat per causas subordinatas. 95.
Est vera anima delectatio 535. quia est anima bonum & finis. 557. & omnia bona continet. 538.
Dei voluntas homini obscura. 141. 675. & tamen in omnibus quærenda 134 id autem perfecte fit in religione, reiecta propria voluntate. 137. & per Superiores. 139.
Deus ad hominum salutem alijs hominibus vtitur. 174.
Eius prouidentia in pauperes voluntarios 592. 594 & seq.
Deo honor debetur, deinde iis qui se ei consecrarunt 537.
Dei similitudo perfecta in religioso statu 361. ex passionum mortificatione 362 ex vnione voluntatis. 363. ex stabilitate in bono. 161. ex eminentia super res creatas 364 ex castitate. 381.
Præbet hominibus instrumenta salutis. 1. largus est in donando. 624 nunquam reuocat dona sua 720.
Quam suauis sit ad cogitandum. 376.
Qui à Deo mouentur, non indigent humano lumine, 731.
Deo grati esse debemus pro eius beneficijs. 768.
Diuitiarum mala propter periculum in acquirendo. 57. & in vtendo. 58. propter animi occupationem. 161. propter vitia quæ eas comitantur, 59, propter delicias. 60.

Earum periculum etiam bene vtendo. 67. 672
Sunt instrumentum felicitatis. 656. sed actiua, non contemplatiua. 662.
Vix possunt haberi sine affectu. 674.
Doctrina est ornamentum naturale, sed magnum. 506. In secularibus sæpe est instrumentum vanitatis. 249. Quam autem id malum sit 797 In religiosis seruit obsequio Dei. 516.
Religiosi valde doctrinam auxere. 513. ad eam aptissimi sunt ob multas causas. 517. & præcipue ob Dei opem. 518.
Dominicus remouet redditus à suo ordine. 129. quantum ab omnibus honoraretur. 538.
Dominicani ordinis origo 428 est in tutela B. Virginis. 236. à Deo defensus est. 9. quos fructus in ecclesia fecerit. 491. quam multos doctos habuerit. 511 quando ad Indias nauigarit. 496.
Dominicani Pontifices. 475.

E

Ecclesia quantum ornetur religiosis ordinibus 532. 535. 689.
Ecclesiastica potestas est in bonum subditorum. 631.
Eleemosyna est bona, sed melior paupertas. 658. & dare se melius, quam sua. 108.
Elyas & Elysæus monachorum duces. 405.
Episcoporum status quam sit periculosus. 262. quantam exigat perfectionem 264. eius comparatio cum statu religioso. 263.
Episcopi ex religiosis quam multi. 479. quam vtiles ecclesiæ. 480. & seq.
Episcopatum multi religiosi recusarunt. 266.
Eremitani ordinis origo. 424.
Exempla bona quantum incitent ad bonum 182. & quidem suauiter. 184 iuuant ad sui cognitionem, & humiliationem. 185.
Exempla mala quantum noceant. 51.
Non omnia sanctorum exempla ab omnibus imitanda. 678.
Exempla aliorum incitant ad ingressum religionis. 783.

F

Feruor sine discretione periculosus. 173.
Fides & spes magna inest in statu religioso. 343.
Fortitudo perfecta inest in statu religioso 346.
Franciscus paupertatis amator. 81 307. 592 quantum ab omnibus honoraretur. 538.
Franciscani ordinis origo 428. oppugnatus est initio, & à Deo defensus. 9. 232. est in tutela B. Virginis. 236. & Dei 224.
Eius amplitudo. 441 quam multos doctos habuerit. 512. quos fructus fecerit 485. 492. quando ad Indias nauigarit. 496. quot ibi martyres habuerit. 498. quos Pontifices. 476 quot episcopos ab aliquot annis 479.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Franciscus Paulensis fundator Minimorum. 430 quomodo honoratus in Gallia. 539.
Franciscus Xauerius ad Indiam navigat. 497. ad id diuinitus inuitatur. 499 quibus consolationibus frueretur. 583.
Franciscus Bergia Dux Gandiensis Soc. Iesu ingreditur. 459. quid eum mouerit. 788.
Fructus animarum. Vide Proximi.
Fulgentius ex monacho episcopus. 451. eius constantia, & humilitas. 481. quam egre eam dignitatem admiserit 267. quomodo inductus ad religionem. 796.

G

Gloria cœlestis varios habet gradus. 399.
Gloria religiosorum quanta erit in cœlo ob multas causas 404 & seq. & nominatim ex secietate suorum. 404.
Cœlestis gloria causa omnes se Deo debent. 40.
Eius spes omnem mitigat molestiam. 632.
Gratia quid sit, & quotuplex. 155 eius quatuor fontes in religione. 156. 157. facit facilem virtutem. 168 quanta eius sit vis. 630. 715. semper ei confidere debemus. 721.
Gregorius Pont. antea monachus. 451. quantum hanc vitam amaret. 289. quanta in Pontificatu gesserit. 466. eius eloquentia. 608.

H

Habitus quantum possint. 629. habitus virtutis quasi altera natura. 568.
Habitus mali exuuntur cessando ab actibus. 714 exercitatione contraria ibid. gratia Dei. 715.
Hæretici & armis, & scriptis religiosos oppugnant. 7. 8.
Henricus rex Franciscanorum ordinem ingreditur. 457.
Hieronymus ecclesiæ doctior monachus. 448 eius eloquentia. 608.
S. Hieronymi ordo quando cœperit. 430. est in tutela B. Virginis. 237.
Hilarion rem monasticam auxit. 422.
Homo non est suus, sed Dei ob septem causas. 31. & seq. potest fieri similis Deo, vel brutis. 299 sunt in eo quatuor plagæ ex peccato. 53. optimum remedium earum est religio. 1. 2.
In hominis natura est inclinatio ad virtutem. 566.
Hominum iudicia quantum neceant. 30.
Honoris materia est sola virtus. 536.
Honor religiosorum etiam in hac vita. 148, 536. & seq. minime tamen periculosus. 149.
Humilitas status signum prædestinationis. 145. habet tria primilegia. 146.
Humilitas facile acquiritur in religione. 151. immo inest in ipso statu 348. magnam vero habebit in cœlo gloriam. 400.
Iuuat ad bene orandum. 577. & ad impetrandum. 241.
Ad humilitatem acquirendã conferant exteriora humilia. 672.

I

Iesuatorum origo. 430.
Ignatius fundator Soc. Iesu. 189. Dei instinctu regulas scripsit. 161. quibus consolationibus frueretur. 583.
Imperatora qui monachi facti sunt 451.
India cõuersio quam gloriosa. 498. quid in ea effecerint religiosi. 497.
Inferni pœni maior hominum pars damnatur. 55.
Inferni metus impellit ad religionem 785.
Iudicij extremi terror. 389. in eo religiosi securi erunt 390. immo alios iudicabunt. 391. & seq.
Iustitia perfecta inest in religioso statu 346.
Iuuenilitas aptissima religioni. 727.

L

Lætitia spiritualis curanda religiosis. 77. 580. eaque est pars gratitudinis in Deum. 768.
Laurentius Iustinianus visione ad religionem impulsus. 782. eius virtus 484.
Laureola religiosorum in cœlo ob plures usus. 402.
Liberalitas perfecta inest in statu religioso 347.
Libertas quid sit. 654. qua libertas homini sit naturalis. 648. non minuitur subijciendo se legibus 649.
Libertas religiosi status 564 quia omnia libenter fiunt. 654. & ipsa necessitas spõte suscepta est. 655
Litterarum studia iucunda sunt. 607.
Ludouicus regis filius Franciscanum ordinem ingreditur. 458. id æstimat magnum honorem. 541.
Luxuriæ vitium valde insitum naturæ 311. eius fœditas, & damna. 62 pœna. 82 eius antidotum est religio. 83. 317.

M

MARIA prima omnium vouit virginitatem. 233. fuit exemplar vitæ religiosæ. ibid. habet potestatem, & voluntatem iuuandi 238. in eius tutela sunt oës ordines religiosi. 234, & seq.
Maria Hermanno doctrinam tribuit. 500 & Ruperto. 511. et Alberto Magno 512. apparet Adulpho, & Nicolao moribundis 217.
Martyrij præstantia, & in quo consistat 365 quam sit periculosum. 366 potest esse etiam sine sanguine 307
Martinus monachus fuit. 452. quam egre episcopatum admiserit. 267.
Matrimonij tria incommoda, seruitus. 84. tribulatio 85. diuisio 86 impedit profectum spiritualem. 89.

Universidad de Deusto
Biblioteca

89. 248. habet insuitas molestias. 360. 394. nectit cum sexus infirmiore. 733.
Meditatio rerum diuinarum quã sit necessaria. 129. impeditur à negotijs terrenis 130. est in religione facilis. 133 Imo hic eius proprius locus. 375.
Vide etiam Oratio.
Merita in adultis necessaria ad salutem. 161. in ijs requiritur opus, & intentio. 163.
Meritorum materia multa in religione ex rerum genere. 164. ex sui oblatione 166. ex obedientia, & alijs. 399. 401.
Meritum augetur ex difficultate operis. 679. hominis autem minuitur. 680.
Minimorum ordinis origo. 430.
Monachus dicitur à solitudine. 414. vel ab vnione cum Deo. 415.
In morte triplex amaritudo. 211. qua tamen cessat in religione. 212. quam autem dulcis sit ob multas causas. 213. & seq. 701.
Quomodo liceat mortem accelerare bonis operibus. 700.
Mori mundo quid sit. 74. Vide Religiosi.
Mundi felicitas impedit futuram. 122.
Mundus quomodo conseruaretur, si omnes fierent religiosi. 690. & seq.
Mundus pro seculo. Vide Seculum

N

Nazarei in multis religiosorum imaginẽ habebant 406 & seq.
Nazianzenus monachus fuit 447. eius stylus qualis. 608.
Necessitas cogens ad bonum optabilis. 177. 207.
Duplex necessitas, altera quę tollit meritum, altera quę auget 209
Nobilitas hominis vera est ex internis. 297 & seq.
Nobilitas sanguinis ornat virtutem 453.
Nouitijs solet Deus maiores dare consolationes. 626. ne labore turbentur. 627.

O

Obedientię vtilitas. 92 94 excellẽtia, & dignitas. 92. 322. 342. iucunditas. 596.
Eius consilium Christus promulgauit 411. & ipse eam vitę prętulit. 321.
Est mater virtutum. 69. easque secum affert. 93. pe eam nos Deus gubernat. 98. 600. quanta autem huius vtilitas. 95. tuetur etiam castitatem 83.
Obedientię forma est Dei voluntas, non hominis. 321. materia triplex. 323. prestandaest in rebus omnibus etiam peccatis. 675
Obedientia duplex. vtilitatem superioris & subdi. 650.
Confirmata est multis miraculis. 323. valde culta veteribus monachis. 439.
Occupationes nimię inediũt profectum spiritus. 1225.
Otij damna 251.
Oliuetani ordinis 97. 429. est in tutela tutela B Virginis. 237.
Oratio quantam habeat iucundi tatem. 577. ad eam quę sint necessaria. 576. quanta eius commoditas in religione. ibid. et 133
Orationes religiosorum facilius à Deo exaudiuntur ob paupertatem 241 ob humilitatẽ status. 242. ob voluntatis abdicationem. 243. ob fraternam coniunctionem. ibid.
Ordines sacri quomodo à religiosis suscipiantur. 255.
Ordines religiosi. Vide Religio.

P

Paradisi terrestris comparatio cũ religione in multis, 617. immo etiam cœlestis, propter castitatem, & caritatem. 619 propter obedientiam 620. quia soli Deo vacat. 621. propter ipsam iucũditatem. ibi.
Passiones indomitæ faciunt vitam miseram. 378 domitæ vero iucundam. 571. & similitudinem cum Deo. 362.
Passiones in religione facile sanantur, quia aufert materiam perturbationis. 572. quia gignit veram opinionem boni, & mali. 573. temperantia victus, & alijs. 574.
Passiones melius sanantur resistendo, quam indulgendo. 640.
Patientia vnus ineſt in statu religioso. 347.
Paulinus monachus. 450.
Paupertatis consilium à Christo promulgatum. 410. & obserua tum. 79. 306. 359.
Est fundamentum euangelicæ perfectionis. 76 habet septem vtilitates. 77. & seq.
Paupertas duplex, voluntaria, & necessaria 593 illa gloriosa, hæc ignobilis. 301.
Paupertas voluntaria est difficilis ob multas causas. 302. eminet omnibus, & omnia possidet. 304. 331 nihil ei deest 305 honorata est à Christo & eius matre. 306 à sanctis culta. 307. immo & ab ethnicis. 308. est vere diues. 309. facit vt preces à Deo facilius exaudiantur. 241.
Paupertas religiosa summa est, quia nihil omnino habet. 75. 301. ideo dicitur nuditas. 638. 660. est duplex, priuata, & insuper etiam communis. 310.
Eius felicitas. 20 21 quia caret diuitiarũ molestijs. 587 quia natura paucis contenta est. 588. quia salubrior valetudini. 589. quia indigentia auget rerum saporem. 590. ob Dei curã. 592. 699. quia sine vlla solicitudine. 658.
Paupertas hæc non potest esse sine castitate. 88. est melior quam dare pauperibus. 658. 662.
Voluntaria paupertas meretur alimenta ab hominibus. 695.
Peccatorum pœnitentia semper facienda. 112. sit autem animo præcipue. 114.
Peccata omnia remittuntur in ingressu religionis 107 & seq.
Peccandi periculo se exponere, peccatum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatum est. 680.
Perfectio in omnibus rebus amabilis, sed maxime in anima. 338. duplex est in Christiano. 337.
Ad perfectionem omnes Christiani obligati sunt. 100. cum seq. 682.
Perfectio summa est in statu religioso. 351.
Perfectio vix acquiri potest, nisi relictis omnibus terrenis. 669 & seq.
Perseuerantia in religione debet certo sperari ex Dei bonitate. 720. & ob alias causas. 721.
Philosophia amplitudo, & iucunditas. 604.
Pœnitentia status est religio. 112. multos ad eam habet modos, in corpore, 113. & in anima. 114.
Pontifices facti ex monachis. 465. ex Dominicanis. 475. ex Franciscanis 476. ex alijs 477.
Præcepta Dei facillime seruantur in religione ob multas causas. 142. 143.
Præcepta quomodo differunt à consilijs. 356.
Prædestinatio quanta res sit, 223. quam dulcia eius signa. 219. religio est maximum signum ob multa 220.
Prælatus. Vide Superiores.
Principes viri qui religionē ingressi sunt. 459. Principes fœmina 461.
Propinquos carnales deserere quā magna res sit 334 religiosi eos perfecte deserunt. 336 384 408.
Cum propinquis vix potest spiritualis fructus fieri. 667.
Propinquorum tentatio à religione retrahens. 544 735. quantum peccent 747. & à Deo puniantur. 746.
Parentibus quam parum debeamus respectu Dei. 736. & ideo non est eis obediendum in causa religionis. 738 & hoc hortatur sancti patres. 740 & ipse Christus. 743.
Ad parentes qui sobolis cupiditate liberos impediunt à religione. 693. vel ex alijs causis. 745.
Proximorum salus curanda. 274. immo præferenda propria quieti. 523.
Fructus in proximis quam iucundus. 609.
Hoc faciunt religiosi, sed sine obligatione. 257. primū precibus. 486. deinde exemplo. 487. & opere, cum singulis hominibus. 488. & integris prouinciis. 489. 505. 667
Ipsi ad hunc fructum aptissimi sunt, quia Deus libenter vtitur pauperibus. 499. quia homines magis ijs credunt. 501. quia ipsi magis expediti. 502. & magis coniuncti cum Deo 665. quia in uicem iuuantur. 666.
Qui alios iuuare vult, oportet ipsum profecisse. 668.
Purgatory pœna grauissima. 106.

R

Reges facti religiosi 414. 388. regum filij 417 regina 462.
Regia dignitas inferior statu religioso ob multa. 384.
Regularum vtilitas, quia cogunt bene viuere. 177. quia viam indicant. 178. quia Deo instituente fiunt. 179.
RELIGIO significat statum & virtutem. 27. eius definitio vt status est. 28. vt virtus, officium 27. partes. 29.
Est Dei inuentum. 1. 10 617.
Eius vtilitas. 270. 277 281. dignitas et excellentia. 288 iucūditas 547. 579. 782. quies. 132. 545. 563. etiam in corpore. 585. 642
Comparatur dentibus 18. munitioni. 19. ossibus corporis. ibid. domui Salomonis. 4. scalæ Iacob. 19 monti Tabor. 20 palmæ. 106 thesauro abscondito. 281. melodiæ. 3. claustro argenteo. 284. terræ promissionis. 379 perpetuo conuiuio. 247. 581. arci, & agro 17. 20. 646. Rabulo euangelico. 721. naui. 780. paradiso terrestri. 617. & cœlesti. 619. 751.
Habet triplex bonum, vtile, honestum, & delectabile. 30 288. est summum beneficium ex termino à quo, & ad quem. 277. 284
Est alter baptismus. 109. 110. est schola omnium virtutum. 152. est instrumentum ad perfectionem aptissimum. 669. est status pœnitentiæ. 112. & ideo dicitur carcer. 633.
Tradit hominem Deo perfecte. 44. 339.
In ea etiam minima sunt valde vtilia. 178.
Eius pulchritudo crescit ex multorum aggregatione. 3. 287. est perfectissima respublica, tum in ijs quæ ad caput pertinent. 526 tum quæ ad membra. 529. & nobilior humanis politijs. 525. eius æqualitas inæqualis pulchra. 3. 529. confert etiam ad sanitatem corporis. 589. 702.
RELIGIOSVS STATVS. ad eū requiritur votum & confirmatio Pontificis. 28.
Eius antiquitas à tempore Apostolorum. 414 institutus est ab ipso Christo. 410. præsignificatus in lege veteri. 405.
Habet summam perfectionem 351. cōparatur Apostolis 353. 392. prophetis & angelis. 354 & cū Abraham. 337. obtinet primū locum in perfectione Christiana. 409 413.
Continet omnes virtutes. 341. theologales. 343 morales. 345. earū propagines. 347. dona Spiritus sancti. 348.
Has virtutes affert homini sine eius labore. 156. 281. 349.
Inest in eo magna nobilitas. 289. & amicitia cum Deo perfecta. 372. est nobilior regia dignitate ob multa 384 & seq.
Excedit naturæ limites. 533. est quoddam perpetuum miraculum. 357. 726.
Dicitur vita angelica. 14. 15. 17. 24 109 et ipse habitus sanctus, & angelicus. 110.
Est martyrium quoddam, quia resistit vitijs. 367. ob paupertatem. 368. & obedientiam. ibid. etiam ob mortem. ibi.
Habet certam promissionem cœlestis

Universidad de Deusto
Biblioteca

stis gloria. 721.
RELIGIOSI HOMINES. hi dicuntur qui se totos Dei cultui dicarunt. 27.
Religiosi sunt filij & sponsę Dei. 373. 375 sunt Dei templum. 377 & sacrificium. 286. 381. & quidem holocaustum. 392.
Remoti sunt ab omni occasione peccati 68. 70. 174. 647.
Eorum aspectus delectabilis. 602.
Eorum opera fere omnia meritoria ex coniunctione cum Deo. 163. ex natura actionū. 164. ex oblatione sui. 167. ex consecratione. 380.
Protectio Dei in eos. 225 cura in victu 228. 546. 697. & seq.
Habent etiam talenta naturalia. 316. & præsertim doctrinam. 506. & eloquentiam. 514.
Quanta eorum fuerit olim multitudo. 438. quem ante oratione seruarent. 440
Debentur eis alimenta propter voluntariam paupertatem 695. & fructum animarum illi & ob status perfectionem. 695.
Obligatio religiosorum peculiaris est in modo perueniēdi ad perfectionem. 95. & vt ad eam aspirent, non vt peruenerint. 363. 682. quam autem turpe sit nisi aspirent. 769.
Pro beneficio religionis tria debēt Deo. 757.
Non sunt domini sui ipsorum 18. 448. 340 374. sunt mortui mundo, & sibi. 111. 339. 352. 379. 392. viuunt Deo soli. 373. 375. quanta autem huius vitilitas. 48. Sunt sibi inuicem fratres. 286. 598. sunt omnium serui. 345.
Si vacui sunt bonis, sua culpa sūt. 623. quia interdum ignorant bona sua. 11.
Eorum peccata quomodo minora sint, quam secularium. 684. magis tamen apparent. 685. non debent tribui ipsi religioni. 686. cum seq.
Miseria eorum qui ad seculum reuertuntur 770. 774 & pœna 772. precipitantur in omnia peccata. 775.
RELIGIOSI ORDINES. fere omnes à dæmone oppugnati, et à Deo defensi. 8. 231.
Eorum varietas affert ecclesiæ ornatum, & commodum magnū. 442. cum seq.
Eorum triplex forma, actiua. 519. contemplatiua 520. mixta, & hęc optima. 521 766.
Religionum maior perfectio sumitur ex fine. & medijs ad finem. 765.
Signa religionum in quibus vigeat observantia. 764.
Descendere à perfectiori ordine ad imperfectiorem quam malum sit. 774.

S

Sacerdotes quam sancti esse debeant. 255 debetur eis honor ob coniunctionem cum Deo. 537.
Sanctorum patrum libri quam iucundi. 608.

Scho-

R E R V M.

Scholas habere conuenit religiosis. 436.
Scripturę sacrę multiplex sensus. 606. eius magna iucunditas. 605
Seculi mala, fallacia. 709. brevitas. 710 miseria. 711. cœcitas. ibi peccata. 712. Scopuli tres, diuitię. 57. luxuria. 61. superbia 63.
Expressum est per Sodomā. 64. per torrentem fœdum. 284 semper in peius ruit. 55. descriptio eius 54. 711.
Secularium pericula 66. 252. ex incitamentis ad peccatum 49. 73. 277. ex mundi legibus. 50. ex malis exemplis. 51. ex occasionibus. 52. 647. ex propria voluntate 251 idque etiamsi matrimonio iuncti sint. 248.
Seculariū seruitus. 543. 564 652. molestiæ infinitæ 284. 559 & quidem sine vllo cōdimento consolationis. 636.
Eorum opera fere merito vacua. 165. 168.
Multo magis expositi sunt tētationibus, quam religiosi. ex triplici capite. 647. quam difficulter salvari possint. 712. 784.
Exhortatio SS. Patrum ad relinquendum seculum. 796.
Sensuum vis ad hominem illiciendum. 126. 673.
Seruitutum origo. 428 Sunt in tutela B. Virginis. 235.
Societas IESV est ordo clericorum. 435. coniungit munera cleri & religionis. 436. colit studia litterarum. 513. quos fructus fecerit in ecclesia. 493. quando in Indiam introducta. 497. quot ibi martyres habuerit. 498.
Nomen IESV policetur ei uberem gratiam. 158.
Est in tutela B. Virginis. 237.
Multi in ea sunt claro sanguine. 460.
Eius regula facta Deo inspirante. 180.
Refugit honores ecclesiasticos. 266
Ab initio oppugnata. & à Deo defensa. 9. in Anglia proscripta. 7.
Solitudinis multa incōmoda. 195. 270. etiam vrbana. 275.
Status dicitur à stabilitate 28. ideo simplices clerici seculares non sunt in statu 253.
Superbia quam damnosa anima. 63. pericula multa in dominando. 246.
Superiores in religione sunt loco Dei. 175. 653. quam sint vtiles. 170. 546. quam amanter subditis consulant. 175. sunt eorum serui. 528. 651. debent eos intime cognoscere 173.
Quam bene instituti sint in potestate. 527. & in modo eos eligendi 528.

T

Temperantia victus cohibet passiones 574.
Temperantia perfecta inest in statu religioso 346.
Tentationes dæmonum periculosa. 53.
Tētationes in religione facile vincūtur ex Dei ope 547. 645. ex ipso loco.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lato.646 & si patefiant Superioribus 171.646. & præsidio votorum.207.
Inter crebras tentationes necesse est aliquando vulnerari.317.679.
Tentationes omnes à Deo permittuntur.644.earũ vtilitates ibid.
Terrena omnia vilia.291.543.no cent animę quæcunque sint.671
Terrenis vtendum ac si non vtamur.790.
Terrena omnia semper fluunt.674
Ex eorum contemptu nascitur trãquilitas animi. 320.
Theologię amplitudo. & iucunditas.605.

V

Virtutes exercitatione acquiruntur 150.
Sũt homini faciles ex inclinatione naturæ. 565. & opegratię.568.
Virtus est sola materia honoris. 336. ei summus honos habetur in religione. 526.
Virtutes omnes contextę sunt in statu religioso 342. & seq.
Vnio & caritas à Christo commendata.187.
Vnionis fraternæ iucunditas,quia naturalis.598 propter similitudinẽ.599 propter virtutes 600. & dotes ibi et firmitatẽ.601. propter ordinẽ,et modestiã 602.
Vnio fraterna non potest esse sine caßitate. 89.
Vnio religiosorum inter se magna. 242.531.est summa quę esse possit 188.192.286.ea vero quã pulchra res sit.191. non potest fundari nisi in caritate.344.
Iuuat etiam ad fructum proximorum. 504.
Vocationis religiosæ exemplar in indęs. 542.559.768.
Modus cognoscẽdi vocationem Dei 755. ratiocinatione.756. oratione.757.cõsilio,sed peritorũ 760.
A Deo solo est.388.726 non potest esse à demone. 758.
Affert gratiam ad opera religionis. 568.
Est citissime exequẽda.730.et seq.
Tentationes, quę eam oppugnant. 543.781.
Ira Dei in eos qui eam respuunt. 65.689.794.aut qui admissam repudiant 770 vel qui in alijs impediunt. 544.
Vocationes variæ ex variis occasionibus 760 etiam per tribulationes 762. & ex alijs causis.784.
Voluntas propria quãtum noceat. 136.est seruitus.653.eius abdicatio quam sit utilis.251.
Voluntas propria in religione perfecte abnegatur multis modis 137
Voluntatis nostrę consensus cum diuina facit similem Deo.362.
Voluptates terrenę viles.& imperfectę 551. & 640. cum seq.
Vide Delectationes.
Voti definitio. 205. facit animam Dei sponsam 374 similẽ Deo. 367. facit opera meritoria. 206. stabilit voluntatem.207.
Vota religiosa instituta sunt tempore Apostolorum 417.419 solennitas tamẽ eorum aliquanto post.420.
Votorum vinculum confert etiã ad fructum proximorum. 666.

FINIS.

1

DE

BONO STATVS RELIGIOSI

LIBER PRIMVS.

PROOEMIVM.

HVMANA natura si, vt à Deo facta est, ita semper recta, atque integra perstitisset, non solum facilis, sed etiam iucundus fuisset ei cursus ad immortalitatem, & gloriam, propter quam erat facta, nullo alio adiumento, præter eiusdem Dei gratiam, quam quidem in ipsa origine hausisset, & suis deinde meritis vberrime cumulasset. Nunc autem, cum hæc natura adeo fracta, deformata, ac debilitata sit, primum ex originali culpa, quæ in omnes homines perranſijt, deinde ex proprijs cuiusque peccatis, cumque insuper perpetua sit ei colluctatio & cum mundo, in quo versatur, & aduersus principes ac potestates tenebrarum harum, à quibus infensissime oppugnatur, nihil iam ei difficilius, aut laboriosius esse potest, quam ad illam beatitudinem aspirare, nihil procliuius, quam ab ea excidere, & contra in sempiternum animæ, corporisque exitium ruere. Hanc igitur ob causſam ille hominum creator, & custos, cuius natura bonitas, cuius opus misericordia, vt ait S. Leo, numquam cessauit, nec cessat nostram hanc imbecillitatem aptissimis quibusdam adiumentis fulcire, & omnibus diuina quędam quasi instrumenta proponere, quibus, si velint, secure, & quidem etiam facile salutem suam operari possint. Hinc enim tot consilia, tot rationes, tamque varia, vt ita dicã, Domini, ac Saluatoris nostri inuenta, quæ in catholica Eccle-

Ser. 2. Natiuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sia videmus, ad hominem per se adeo lubricum, ac debilem, vel sustinendum ne cadat, vel si ceciderit, subleuandum, & ad eum roborandum, & confirmandum in omni Christianę legis perfectione. Ex hoc igitur genere, & certe prȩcipuus, & maximus in hoc toto genere, est religiosus status, cuius adeo sunt ingentes vtilitates, & bona spiritualia, vt sine vlla dubitatione in ijs omnibus, quę dixi, cœlestibus consiliis, ac veluti morborum nostrorum medicamentis, rectęque viuendi regulis, nihil huic non modo prę ferendum, sed nec conferendum videatur. Non enim vnam rem, aut vnum tempus, vnamue tãtummodo functionẽ, vt pleraque alia eiusmodi beneficia, sed vitam totã, & omnes vitę partes complectitur, nosque ad omnia perfectę virtutis munera informat, & ita informat, vt omnibus iis, quę ante attigimus, impedimentis detractis, omnia, quæ optari possunt, præsidia conferat, & plane efficiat, vt de illorum quasi inimicorum nostrorum manu liberati, seruiamus ei, qui verus, & solus est nobis dominus, in sanctitate, & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Primum enim id agit, vt omnes peccati illecebras, atque occasiones procul à nobis remoueat, & arceat, dum nos mundo, & mundana conuersatione eximit, & in placidissimo portu, vel potius in arce munitissima constituit, vt facile resistamus diabolo, ac de eo, cui nulla in terris potestas comparari potest, gloriosissime triumphemus. Quo fundamento posito, & quasi terra ijs spinis, quæ sementem suffocant, purgata, illud deinde addit, vt bonum semen spiritualium virtutum iaciat; quarum etsi multæ cum reliquis etiam Christianis omnibus communes esse possunt, & esse deberent, pauci tamen, vt videmus, huic se studio applicant: religiosis vero ipsamet disciplina, quam profitentur, certius, abundantius, & firmius etiam virtutes has confert, quæ videlicet crebram, ac potius quotidianam earum materiam præbet, ac perpetua exercitatione paulatim bonos omnes habitus inserit, & in summa nihil aliud meditari, aut cupere, & curare docet, quam Dei timorem, & cultum, & maximam, quæ posit esse, cum illa sanctitate coniunctionem. Verum ad has virtutes, quas communes dixi, accedunt insuper aliæ quædam ita propriæ, vt in ceteris viuendi institutis ne locum quidem habeant, vt est paupertas, nuditasque perfectissima, vt obedientia, & totius propriæ voluntatis abdicatio, vt denique contemptus qui-

quidam vniuersarum rerum quæ sunt in mundo, & quas mũdus ostentat, quas sane religio ita despicit, ac conterit, vt etiã hanc animi constitutionem, qua nihil vel vtilius, vel generosius esse potest, in animo nostro efficiat, eamque in dies magis, ac magis confirmet. Porro præter hanc vtilitatem, quam quæque anima per se, & proprio studio consequitur, existit etiam in hoc statu quiddam multo maius ex vinculo, ac nexu multarum inter se animarum, quo nexu omnis eiusmodi multitudo ita coalescit, vt quasi ex pluribus membris vnum corpus effici videatur. Nam qui separatim Deo seruiunt, quamuis diligenter, & impigre id faciant, non plus certe habent, quam sit in vnoquoque roboris, atque virium. At in religiosa societate ita vnius virtus cum alterius virtute commiscetur, vniusque benefacta ita cum altero communicantur, vt singuli non suis solum, sed aliorum etiam diuitijs, & opibus augeantur, & omnino ex ea coniunctione, ac vinculo innumerabilia pene commoda in singulos redundent. Quemadmodum autem in rerum naturalium fabrica hoc Deo magnæ curæ fuisse videmus, vt vna cum vtilitate, atque vsu, pulchritudinem etiam, ac venustatem coniungeret, vt in homine, cuius membrorum conformatio, ac dispositio non solum apta est ad omnem motum, & munus, sed etiam ad speciem, & decus quoddam, quod facile cognoscitur ex fœditate, quæ inuerso, ac distorto quopiam membro appareat: cum igitur hoc summa illa omnium artifex sapientia in hoc naturali ordine tanto inferiori tam diligenter seruarit, multo magis credendum est in religiosis institutis, quorũ ordo multo superior est, ita vtrumque temperasse, vt præter vtilitatem, formã quoque haberẽt eximiam, quæ sine dubio ipsius Dei, Angelorũq, oculos mirabiliter delectaret. Euenit enim in hoc quoque simile quiddam, vt cum ex multis gemmis, atque vnionibus corona, aut opificium aliquod contexitur, in quo non solum sit pulchritudo illa, quam singulæ gemmæ afferunt, sed ea etiam augeatur, & multiplicetur ex ipsa copia, atque ex earum inter se ordine, ac dispositione. Quin etiam vt neruorum, vel vocum cantus delectant illi quidem, etiamsi soli sint, sed tamen multo vberius, & suauius complet aures concentus ille qui plurium sonorum varietate temperatus sit, in quo acuta cum grauibus æquali inæqualitate sibi inuicem congruãt, aptęque respondeant, sic virtus omnis etsi per se, ac quodammodo soli-

soliuaga non potest non approbari, & amari, in religione tamen propter multorum, in quibus eiusdem virtutis splendor elucet, aggregationem, multo eam magis enitere, & splendere necesse est. Iure igitur omnium concessu, licebit nobis ad hunc statum, & ad hanc vitæ formulam accommodare il-
3. Reg. 10. lud Reginæ Sabæ dictum, quæ cum Salomonis fama excita ad eum adisset, auditis deinde sapientibus eius responsis, tũ etiam perspectis opibus, diuitijs, ædium magnificentia, mensarũ splendore, ac præcipue seruorum domiciliis, ministrantium ordinibus, eorumq. vestimentis, denique holocaustorũ quoque copia, ita obstupuisse legitur, vt exclamarit, Beati viri, & beati serui tui, qui hic stant coram te, & audiunt sapientiam tuam. Quis enim verior Salomon, quam Saluator noster, non solum pacificus, sed etiam pacificans quæ in
Col. 2. cœlis, & quæ in terris? Hic igitur Salomon, in quo sunt om-
Thes. 2 nes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei, idemq. omnium rex, ac dominus, etiamsi alios quoq. subditos habeat, ij tamen omnium maxime, & verissime eius serui sunt, qui scilicet in eius domo habitant, eiusque ori semper astant. Hi vero sunt religiosi greges, qui hanc vnam ob caussam parentes, fratres, amicos, domos denique proprias reliquere, vt in ipsius se domum, perpetuumq. famulatum conferrent; & ij quidem in varios ipsi quoque ordines tum institutis, tum etiam habitu, vestibusque distincti. Hic ergo regiæ illę epulæ, id est, solatia,
Pro. 15. & gaudia interna, & ipsa animi securitas, quę est iuge conuiuium. Hic holocaustorum frequentia, quia quot religiosi, tot holocausta, quin potius, quot eorum opera, tot pene holocausta, quoniam Deo offeruntur, & ad Dei obsequium diriguntur. Denique horum quoque munus, atque vnicum negocium est, Salomonis sui, id est, Domini Dei sapientiam audire. Nihil enim aliud agunt, quam vt diuinæ illi luci assidue inhæreant, nunc orando, nunc meditando, nunc salutaribus libris animum erudiendo, vel alijs pluribus modis, quibus ab illo bonorum fonte lumen, & robur, & gratiam, & omnia denique bona hauriunt. Beati igitur ij quoque, qui hic stant coram Deo suo, & multo certe beatiores, quam veteris illius Salomonis serui, cum tanto maiorem, tantoque meliorem dominum habeant, & ad benefaciẽdum prõptiorẽ.

Ac meo quidem iudicio religionis vel vtilitas, vel excellentia quædam non tantum ex eo intelligi potest, quanta in

in gratia sit apud Deum, sed etiam quanto in odio sit apud Dæmonem; de quo si vere cogitare voluerimus, inuenietmus eam tot, tantisque ab illo perenni humani generis inimico insidijs, ac machinamentis oppugnatam, vt facile constet, inter omnia dona, quæ è cœlo hominibus concessa sunt, nullum vmquam fuisse, ad quod perdendum adeo illius malitia exarserit. Mitto nunc tentationes, & pugnas, quas singulis importune intentat. tantum loquor de generali bello, quod ille aduersus vniuersum religiosum nomen acerbissime semper gessit. Nam si initia repetamus, statim ac simul cum Christiana fide, monastica etiam disciplina propagari in mundo cœpit, quod fuit aureo Cõstantini seculo, atque ex illis latebris, ac solitudine erumpere, in qua per trecentos, eoque amplius annos antea pene delituerat, hoc obseruare licuit, quoscũque Dæmon sceleris sui administros nactus est ad Ecclesiam perturbandam, eosdem etiam primum, ac præcipue in hanc quasi Ecclesiæ arcem armasse, atque incendisse. Atque hos quidem in duo genera distractos video. Alij enim potentia, imperio, armis religiosæ vitæ cultores opprimere conati sunt; alij, qui hoc non poterant, fallacijs, maledictis, dolisq. fingendis, atque hæresum erroribus disseminandis. Primum enim Iulianus, eo acerbior, ac nocentior hostis, quo magis omnia nostra interiora norat, non ille quidem ferro, ac cæde religiosos homines afflixit, nam hoc quoque martyrij decus, vt *Orat. 1.* ait Nazianzenus, Christianis inuidit: sed quicquid citra san- *in Iuli.* guinem ad eos vexandos, infectandos, atque omnino delendos excogitare potuit, in id omnes ingenii sui vires, quo non mediocriter valuisse dicitur, semper contulit. Declarat hoc *Ibidem.* eiusdem Nazianzeni oratio ad Apostatam illum, in qua extrema, deprecatorem se pro vniuersis religiosorum gregibus constituens, offerre se illi ait suppliciter Philosophorum cœtũ (sic enim eos appellat) qui nullo vinculo humi tenentur, qui sola corpora, ac ne ea tota quidem possident, qui Cęsari nihil, Deo omnia debẽt, hymnos, preces, vigilias, lacrymas. Hos, inquit, si mitius tractaris, & omnino Dei seruos, & discipulos, & cœlestium rerum contemplatores, has gregis Domini primitias, has columnas, has fidei coronas, has pretiosas margaritas, hos templi illius lapides, cuius fundamentum, & lapis angularis est Christus, preclarissime vtique & ipsis, & tibi, & nobis consulueris. Similis pene fuit Valentis furor, eius, qui

in Basilium præsertim impius fuit. Hic enim generali edicto Monachos omnes armis sumptis militare iussit, idque grauissimis pœnis propositis: quæ quidem res Dei famulos magnopere perturbauit, cum alij, qui recusarẽt, acerbissime tractarentur, alij in castra vi abriperentur, complures etiam impedirentur, ne se se Dei seruitio dicarent, & qui iam dicarant, ne spirituali ocio frui possent. Atque vtrique quidem ea immanitas caro stetit. alter enim post annum ferme imperij, ac dimidium, hasta de cœlo vibrata in pugna occisus est. Alter cum non multo amplius imperasset, exercitu fœde cæso, in villam se se proximam recipiens, igne ab hostibus iniecto conflagrauit. Hos deinde imitatus est etiam Constantinus Copronymus, vir ferus, ac barbarus cum in reliquam Christi Ecclesiã, tum præcipue in sacras hasce familias, quas partim ignominijs, ac probris omnibus quam despectissimas reddere, partim cruciatibus infectari non destitit, nec illi quicquam deliberatius fuit, quam vniuersas, non disputando, & cauillando, aut legibus latis, vt isti, sed cæde, carcere, tormentis euertere. Itaque magna eos sane afflixerat clade, iamque sibi triumphare Satanas videbatur, cum Dei prouidentia, quæ suæ causæ numquam deest, illo è medio sublato, Leonem primo filium haud paulo mitiorem, deinde Irenem quoque Imperatricem substituit, cuius præstans pietas tum in reliquæ Ecclesiæ, tum præsertim Monastici ordinis plagas sanandas incubuit, quem etiam istius patrocinio magnopere auctum, & propagatum accepimus. Atque eam etiam sequutus est Nicephorus Imperator religiosorum omnium studiosissimus, & amantissimus. Sed tamen ne ea tranquillitas diuturnior esset, ecce paulo post excitata est à Dæmone Leonis Armeni rabies, quẽ in omnes monasticæ vitæ studiosos ferũ fuisse teterrimũ, eosque exilio, vinculis, inedia, deniq; malis omnibus affixisse. Et in eo quidem simillime diuina vltio breui apparuit, quippe qui à suis militibus in ara ipsa, ad quam confugerat, mactatus sit, vt quorum immanitatẽ imitatus fuerat, exitũ quoque perferret. Sed hæc vetera, & ex annalibus: illa recentia, ac pene in nostris oculis gesta. Nam in Anglia, cum Henricus viii. ab Ecclesia desciscens, funestum sibi, ac suis pactum cum inferno iniit, primus eius impetus, tum in Carthusiensem, tũ in alias Deo sacratas familias fuit, quas ille omni supplicij genere lacerauit. Quæ acerbitas non modo non mitigata, sed multo magis prouecta semper est ad hoc vsque tempus, quo crudelia edicta, crudeliora facta illinc ad nos quotidie perferũtur, cum toto illo regno religiosis omnibus, nominatim vero nostræ huic Societati carceres, equuleos, cruces intentari, quin etiam omnibus alijs, qui eos receperint, aut re vlla iuuerint, eandem capitalem pœnam constitutam audiamus. Neque vero hoc in illa modo insula, sed in Gallia, Germania, Belgio, quocumque eadem hæresum flamma penetrauit, primum, ac præcipue semper in religiosa capita sæuitum est. Nam non solum domus disturbatæ, cœnobia prophanata, possessiones occupatæ, ac direptæ, sed ipsa quoque Deo dicata corpora tam vario, ac multiplici, & inaudito supplicium genere exeruciata sunt, vt certum sit, tantam feritatem non ab hominibus in homines existere potuisse, nisi eos dæmon odij, ac furoris sui administros adhibuisset.

Atque hi quidem omnes gladiis, & potẽtia ad inermẽ, imbellemque gentem opprimendam vti sunt. alii mitius in speciem, sed eo fortasse periculosius bellũ intulerunt, argumẽtis, disputationibus, libris scriptis, ne quid videlicet hostis noster intẽtatũ, aut inexpertum relinqueret. Itaque multis hinc ante seculis, Hieronymi ætate, duos illos extitisse legimus & tẽpore, & improbitate æquales, Iouinianum Romæ, Vigilantiũ in Gallia, quorum alter virginitati matrimonium, alter paupertati diuitias æquando, ambo quod in ipsis erat, religiosæ vitæ iugulum petebant. Huic vtrique simillimus, & sine dubio etiam pernicioſior fuit aliquanto post Vicleffus hæreticus, qui cum in multa Ecclesiæ dogmata, tum præcipue in sacras religiones ita inuectus est, vt eas hominum inuentum esse diceret, & quidem inane, ac commentitium, quin etiam nihil habere melius, aut perfectius, quam ipsam cõmunem religionẽ Christianam, quippe ab ipso Christo institutam: præterea aduersari honori parentum, quem diuina lex præcipit, quoniam liberorum obsequio priuentur. Sed huius quidem commenta egregie profligauit Valdensis luculentus auctor, qui illius caninam audaciam (sic enim appellat) ita repressit, vt nõ possit doctius, ac plenius: & illud inter alia, mirari se cum de calamo Manichęi argumentum ad religionem impugnãdam arripuisset, cur non etiã de Augustini calamo respõsum accepisset. Eũdem tamen Hæreticũ maiori auctoritate iugularunt duo concilia, primũ Romanum à Ioanne xxii. coactum, deinde

De Sacra. lib. 9. à c. 83.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sess. 8. de etiam Constantiense, in quo & ille, & illius iam mortui memoria damnata,& anathematizata, ac corpus etiã,& ossa exhumari iussa sunt, & procul ab ecclesię finibus proiici. Verum nihil necesse est vetereres hæreses in hac re commemorare, cum hęc ipsa nostra tempora satis experiãtur istos peruersorum dogmatum architectos nullam Ecclesię partem vel acerbius odisse,vel pertinacius insectari.Hinc enim Lutherus prȩter alia multa, impio simul, ineptoq. ioco, religiosos omnes idolo Moloch sua corpora cremare,Caluinus religiosa vota Satanę retia, Melanchton obseruationes fatuas,traditiones Mahumeticas, dicere non dubitauit. Nec denique vllus est, qui vel dicendo, vel scribendo Catholicę veritatis hostem se profiteatur, qui non hoc sibi prȩcipue proposuerit, vt religiosorum nomen inuisum, odiosumque reddat.

NEQVE vero hæreticos tantum Diabolus incitat, immittitq; in Religiosos, sed sępe etiam, quod deterius est, ipsos fidei domesticos,quorum maledicis sermonibus religiosorum vitam in crimen, atque inuidiam vocare conatur, & si non aliud obtineat, certe auctoritatem apud alios eleuare: quę quoniam frequentia sunt, & quotidiana, neque exemplis, neque nostra indigent oratione. Tantum hoc dicam quod obseruatum est, nullum vmquam à Deo religiosum ordinem excitatum esse, cui, dum teneret adhuc esset, perdendo, vel deformando, atque adeo prȩfocando omnes inferni exercitus non totas vires intenderint. Quorum improbus
Exo. 1. conatus plane videtur in Pharaone olim expressus, qui Iudæorum infantes,si quidem masculi essent,tolli iusserat,fœminas vero solas, à quibusnihil videlicet mali timeret, seruari. Sic enim Princeps ille huius mũdi,cum de alijs infirmioribus nõ adeo solicitus sit,eos, quorum virtutem,ac robur pertimescit, mature euertere nititur. Expertus est hoc,quod dico,Benedictus cum suo nouello grege, quem, vt Gregorius narrat,
2.Dial. cum in dies magis multiplicari cerneret, Florentium presby-
c.8. terum inuidiæ facibus incitauit, vt primum quidem caput ipsum veneno peteret; deinde, quoniam id non processerat, discipulorum animas magis etiam venenato, noxioque spectaculo extinguere aggrederetur. Cuius quidem tam scelerate maleuolentiæ celeres pœnas luit, subita tecti ruina misere oppressus. Idem quoque euenit in duos celeberrimos, sanctissimosque ordines, Dominicanum, & Franciscanum,

quibus,

quibus, cum felici iam progressu adolescerent, annis ab eorum ortu ferme quinquaginta, opposuit Dæmon Gulielmum quendã Matisconensem canonicum, eique amentia ac scelere parem Gyraldum Parisiensem Doctorem, qui tum voce in circulis,& cathedris,tum etiam iustis voluminibus conscriptis omnem conatum ad eos perdendos conferrent, cum videlicet nec mendicare, nec litteris studere, nec ad populum concionari, vel confessiones pœnitentium excipere licitum eis esse affirmarent. Itaque magnam sane, vt accepimus,aduersus Dei famulos cõmouerant procellam, nec modo in plebe indocta, sed in maioribus plerisque, quos calliditate quadam disputandi,& doctrinæ auctoritate deceperãt. Repugnarunt his acriter duo vtriusque illius ordinis lumina, B.Thomas Aquinas, & Bonauentura, & hic quidem Pauperũ apologiam (sic enim inscripsit) ille opusculum edidit contra impugnantes religionem, cuius illud est initium, aptum omnino, & causæ conueniens:Ecce inimici tui sonuerunt, & qui Ps. 82.
oderunt te, extulerunt caput. Super populum tuum malignauerunt consilium, & cogitauerunt aduersus sanctos tuos; quo loco illud præclare inter alia, quamquam Deus cum sit omnipotens, uniuersum humanum genus ad eam salutem, cuius causa cõditum est,facile per se adducere posset, tamẽ vt illam suauitatem, qua ipsius prouidẽtia in rebus omnibus delectatur, in hac quoque re omnium maxima,retineret, ministrorum etiam operam adhibere voluisse,qui quidem, vt ait
Paulus,Dei adiutores essent. Itaque è contra consilium esse 1.Cor. 3
principis tenebrarum,qui Dei glorię, animarumq. saluti aduersatur,hos Dei ministros in tanto, tamque salubri opere disturbare. ex quo illud est Gregorii,Illos prȩcipue rȩprobi
in sancta Ecclesia persequuntur, quos multis conspiciunt esse 13. mor.
profuturos. Atque hęc S. Thomas, Quamquam hic quidem- cr5.
scriptis, Deus autẽ multo grauius, acerbiusue, factis ipsis illorum impietatem confutauit. Gulielmus enim ab Alexandro Quarto Pontif. Romam euocatus in publico Cardinalium consessu,vtraque familia pro sua, Deique causa adnitente, conuictus,damnatusque est,ac non solum liber in omniũ cõspectu igni traditus,sed ipse quoque eius auctor tum Ecclesiastici ordinis functione, tum omnibus etiã redditibus exutus, atque insuper à Ludouico Rege tota Gallia interdictus. Gyraldus autem aliquãto etiam seueriori pœna affectus est, qui

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non ita multo post paralysi primũ,deinde lepra diuinitus immissa interiit,vt ipsa extraordinaria mortis fœditas, peccati quoque fœditatem ostenderet. Ceterum, vt Dæmon his duobus ordinibus adhuc recentibus adeo infestus fuit, sic etiam aliis omnibus, sic postremo Societati nostræ, quam nõ solum per partes varijs in locis,vario prælioru genere exercuit, sed Romæ quoque fundamenta eius vix iacta, summa vi demoliri conatus est,cum fictis per quosdam suos ministros criminibus Ignatium caput nostrum, eiusque socios in summam hæresis, aliorumque flagitiorum infamiam adduxisset. Verum hic quoque Dei se numen ostendit, cuius certa, atque illustri prouidentia effectum est, vt nostri primum honorifica iudicũ sententia ab omni suspicione eximerentur, deinde omnes illi tam turpis calumniæ auctores sua quisque pœna multarentur: vnus in exilium actus, alter paulo post morbo consumptus, cum magna testificatione doloris ob hoc factum; tertii, cum male sibi de hæresi conscius fugisset, statua publice combusta, quartus item ob hæresim perpetuo carceri addictus:vltimus ad Lutheranos,quod ipsum fuit supplicium grauissimũ, se se recepit. Sic igitur si hos euentus, aliosque similes conferre velimus, hoc inueniemus, visam esse Dei Domini bonitatem cum Dæmonis malitia semper circa religiosos ordines certasse, illam in ijs constituendis,ornandis, stabiliendis, hanc in oppugnandis, omnique telorum,ac machinarum genere diuexandis; sic tamen,vt ea vicerit, quæ tanto maior, ac superior est,Dei benignitas,ac potentia,ad quam pertinuit vt opus hoc suum,& tale præsertim opus, scuto bonæ voluntatis suæ protegeret, ac tueretur.

HAS OB causas magnum futurum videtur operæpretium, tum ad improbos Dæmonis conatus retundendos,tum ad Dei sapientiam in tanta re commendãdam, si religiosi status præstantiam,vtilitatesq, innumerabiles, quatenus quidem nobis liceat, exponamus. Ad hoc enim nos hortari videtur Esaias,
Esai. 12 cum ait,Notas facite in populis adinuentiones eius.Nam certe,vt initio dixi,inter omnia, quę sapientissime, & amantissime à Deo pro hominum salute inuenta, ac perfecta sunt,hęc præcipue viuendi ratio certis legibus, formulisque constricta, numeranda est. Ad quas vtilitates illa quoque non medioeris accedet, quod ipsos etiam fortasse religiosos excitabimus,vt bona sua & iucũdius recognoscant, & auidius retinãt, quo-

quorum animus vel ipsa horum bonorum magnitudine, & copia quodammodo obrutus, vel intento aliarum rerum studio absorptus,vel etiam assuetudine quadam occupatus ita nonnumquã hebetatur,vt suas diuitias ipsi non videant, & quasi inter plenas epulas esuriãt.Itaque his euenit interdum quod rusticis hortorum, aut vinearum cultoribus, qui cum in ea amœnitate degant,quæ multos etiam ex remotis locis ad spectandum inuitet, & qua deinde fruenda, & laudanda vix satiari possint: ipsi tamen ne aduertunt quidem, quasi oculorum iudicio careant.Sed hęc culpa eo in religioso turpior est, quod is nullam aliam occupationem habere debet, præter hanc,aut certe reliquas occupationes,& curas ad hanc vnam dirigere,& nisi id faciat,non solum iucunditate quadam, vt rustici illi, sed etiam magnis se priuat cõmodis, neque animũ illum, quem debet, præstare Deo potest,memorem,gratum,& amantem. Itaque,vt dixi, hos quoque, quantum possumus, excitemus,vt tantum beneficium perspiciant, & eo perspecto, vitam quoque,ac mores ei congruentes instituant.

Testimonia sanctorum Patrum in commendationem status Religiosi. Cap. 1.

DVO sunt, quæ inter homines magnam vim ad persuadendum habere solent, ratio, & auctoritas. ratio lumine proprio, auctoritas alieno nititur, quod tantum abest, vt aliquid firmitatis ad fidem detrahat, vt potius multum addat. Nam si ijs,quæ à nobis ipsis inuenta,aut cognita sunt, ideo assentimur,quia ingenio nostro confidimus, multo magis illorum ingenijs confidere debemus,quos iudicio, ac sapientia præstitisse nouimus, & nobis ipsis longe superiores esse confitemur. Itaq. ipsæ etiã scientię, quę ad veritatem rationis tantummodo momentis niti solent, nõ tamen auctoritatem respuũt, habentq. singulę suos principes,quorũ sententias mordicus tuentur: quod etiã multo magis valere debet in moralibus,de quibus, vt recte iudicetur,præter ingenij acumẽ,volũtas quoq. recta requiritur, quod sola virtus efficit, sępe etiam necessaria est experientia quædam rerum earũ,de quibus decernendum est.Quare si in eloquẽtiæ præceptis Ciceronẽ, aut Demosthenẽ;si in philosophia alij Platonẽ,alii Aristotelẽ,in Mathematicis Euclidem, aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut alium eiusmodi tamquam duces sectandos esse putant,& quod illi vel aperte scripserint,vel etiam occulte insinuarint, pertrato habendum, habemus nos etiam in Schola nostra Christiana præcipuos quosdam, quorum testimonia eo pluris esse debent,quod ita summam doctrinam cum vitę sanctitate coniunxerũt, vt nec falli posse, nec fallere velle merito credendum sit. Quapropter hoc primum nobis in hac causa religionis tractanda, visum est faciendum, vt aliquot talium auctorum sententię proferantur, eæque solæ, ac nudæ nulla nostra ratiocinatione adhibita; quæ tanto maius pondus habebunt,quod vno eorum,vel fortasse altero excepto,omnes hoc idem, quod laudabant, ipsimet vita quoque, & opere complexi sunt, ne illa etiam, quam antea dicebamus, experientia eorum auctoritati deesset. Hos igitur tamquam firmissimum huius caussę præsidium in prima acie collocemus.

Or. I. in laudẽ Basil. Primus autem sit Nazianzenus, cuius est illud encomium in religiosos: Ecclesiæ,inquit,pars selectior,& sapientior; siquidem ii sapientiores habendi sunt,quam reliquum mortalium vulgus, qui se ipsos à mundi consortio segregarunt, & vitam suam Deo consecrarunt. Nazaræos nostrates dico. Atque

In carmine ad Hellen. idem etiam alio loco, Qui supra terrã assurgunt, coniugiiq. expertes viuunt, commerciique quam minimum cum mũdo habent, ac vitæ rationem ita compararunt, vt Deum pijs hymnis noctes, diesque celebrent, atque in terrenis opibus quibus mundi huius princeps miserorum mortalium animos eludere, quasque ad alios, aliosque subinde transferre solet, omnino abhorreant, spemque bonorum eorum, quę numquam dominos suos deserant, instar omnium opum habent, nec costam illam corpus adamantem desiderent, nec nouæ liberorum manui innitantur, nec in fratribus, sociisque, id est, in sanguine, ac cinere iam iãque perituro fiduciam suam collocent,nec denique gloriam humanam celeriter auolantẽ concupiscant. quin potius mentem suam Deo penitus addicunt,eique tamquam firmissimæ petræ rudentes suos alligãt, vitæque in Christo absconditæ initiãtur, vt cum illa illuxerit, ipsi quoque vndique colluceant, magnamq. cœlestis exercitus gloriam,non iam obscura quadam specie,nec exiguis veritatis vestigijs, sed pure, ac liquide intuentes. Recte quidem Nazianzenus, atque eleganter, idque in primis, quod vxorem, qua religioli carent, costam appellat, quæ viri corpus, vnde

vnde sumpta est, appetat, quasi ad indicãdam vno verbo eorũ felicitatem,qui se ex talibus illecebris, prælijsq. subduxerint. Sed idem etiam vberius in oratione quadam. Vides ne, inquit, hos pauperes victu, ac tecto carentes, hos humiles, & terrenos, & supra terrena,qui inter homines versantur, & rebus humanis sunt superiores,qui vinculis pressi, & liberi sunt retẽti,& teneri nõ possunt,qui nihil in mundo habent, & omnia habent, qui mundo superiores sunt, hos inquam propter mortificationem immortales,propter solutionem Deo coniũctos, qui ab amore alieni,sed diuino amore ardentes,quorum fons lucis, & quorum iam radij, splendorisque traiectiones, quorum angelici psalmorum cantus, & pernox statio,& mentis ad Deũ excessio ante mortem in cœlum se rapientis, quorum purgatio, & tamen purgantur, quippe nullum ascensus, & Deificationis modum sibi constituentes, quorum est conteri, & abiici,& quorum simul est super thronos sedere, qui & nudi sunt, & incorruptibili vestiuntur indumento, qui in solitudine huius seculi, alterius seculi frequentia, ac celebritate fruuntur,qui voluptates abiiciunt,& tamen perpetuã,atque inexplicabilem animorum oblectationem habent, quorum lacrymæ peccati diluuium sunt,& mundi expiamentum, quorum extensio manuum flammas extinguit. Denique Nazianzenus idem in præclara illa apologia, qua rationem reddit, cur episcopatu repudiato, in Pontum fugisset, hanc in primis causam affert, propter innumera bona religiosæ huius vitæ, quam ille appellat quietam, & remotam à turbis, & denique asylum; quibus hæc etiam addit. Nihil enim, inquit, mihi felicius esse videbatur eo homine, qui clausis, compressisq; corporis sensibus, atque extra carnem, & mundum positus, in seq; collectus, nec, nisi summa necessitate impellente, quicquam humanarum rerum attingens, atque & secum ipse, & cum Deo colloquens, vitam agit rebus omnibus visibilibus superiorem,diuinasq; species, & imagines puras semper, nec vllis terrenis, & errabundis formis permixtas in se ipso circumfert,& Dei,rerumq; diuinarum purum omnino speculum est,in diesq; efficitur,& cum angelis versatur,ac, licet in terris agens,terram deserit, atque a spiritu in cœlo collocatur. Hæc ille. Chrysostomus autem multo etiam plenius hunc locum tractauit tum multis homilijs, in quibus plurimas huius instituti laudes congerit,tum præsertim tribus integris libris,

Or. 1. in Iul.

bris, quos scripsit aduersus vituperatores vitæ monasticæ, in quibus totis, non Christiano tantum, sed etiam, quod mirabilius est, gentili parenti persuasisse se putat, si eius filius, quamquam omnibus diuitiis affluens, ad paupertatem, humilitatemque religiosam sese conferat, multo melius cum eo actum esse, idque rationibus non ex futura vita allatis, quas scilicet ethnicus ille non caperet, sed ex hac ipsa præsenti. Nam & maiores, verioresque religiosi opes, ac diuitias esse probat, & puriores diuitias, solidioresq, voluptates, & potentiam, tum ad se tuendum, tum ad hostes debellandos firmiorem, quodq. incredibilius sit, gloriam etiam in mundo celebriorem. Addit exempla gentilium Philosophorum, quorum inopiam, ac paupertatem illustriorem fuisse demonstrat, & adhuc esse post tota secula, quam Regum opes, atque imperia. Deinde cum Christiano etiam agens, quod iam facilius est, ita de infernis cruciatibus, de supremo Christi iudicio, de cœlesti gloria, de mundi laqueis, de peccati fœditate, ex euangelij, sacræque scripturę testimonijs disputat, vt nullum plane
Grad. 4 dubitandi locum relinquat. Climachus quoque, antiquus auctor, & grauis, tũ multa alia tota suo libro, tum illud breue quidem verbis, sed te multa complectens, Monasterium esse quoddam cœlum terrenum, & ideo quo affectu, ac reuerentia credimus Angelos ministrare Deo, eadem nos etiam fra-
Ser. de virt. & vit. tribus nostris ministrare debere. Cui simillimum est, quod B. Ephren eiusdem antiquitatis, & grauitatis auctor scriptum reliquit. Cum, inquit, angelicam hanc vitę rationem considero, singula ipsius salutaria instituta beata existimo. Quis enim recte, & pie viuentem, & castimoniam colentem ob infinita, & immensa illa bona, quæ ei reposita sunt, non beatũ dixerit? Quocirca operam demus, vt hoc breui spatio cũ Dei timore in hoc angelico, & monastico, & religioso viuendi instituto versemur, totisque viribus cum humilitate, sancta Domi-
In Hist. B. Iosaphat. ni, & Saluatoris nostri præcepta complectamur. Damasceni autem illa in religiosorum laudem præclara. Beati, inquit, certe illi, ac ter beati, vt qui Dei amore flagrarunt, atque ob eius amorem omnia pro nihilo duxerunt; siquidem lacrymas profudetunt, dieque, ac nocte in luctu versati sunt, vt æternam consolationem adipiscerentur, se ipsos vltro depresserunt, vt illic in altum extollerentur, carnes suas fame, & siti, & vigilijs confecerunt, vt illic paradisi delitiæ, & gaudia

dia eos exciperent. Spiritus sancti tabernaculum per cordis puritatem extiterunt, vt ad Christi dexteram starent, lumbos suos in veritate succinxerunt, atque in promptu semper lampades habuerunt, immortalis sponsi aduentum expectantes. Nam cum mentis oculis præditi essent, horrendum illum diem semper prospiciebant, atque tum futurorum bonorum, tum futuri supplicii contemplationem ita in corpore defixam gerebant, vt ab ipsa numquam diuellerentur. Laborare hic studuerunt, vt sempiternę glorię compotes essent. Perturbationum expertes, non secus atque angeli fuerunt. Beati illi, ac ter beati, quoniam firmis mentis oculis præsentium rerum vanitatem, atque humanæ prosperitatis incertitudinem, & inconstantiam prospexerunt, eaque reiecta, sempiterna bona sibi ipsis condiderunt, & vitam eam, quę numquam occidit, numquam morte interrumpitur arripuerunt. Extremo loco inter Græcos addere possumus Eusebium Cæsariensem, cuius illa sunt. In Ecclesia, inquit, *Lib. 1. demon. Euãgel. c. 8.* Dei duo modi viuendi instituti sunt; alter quidem naturam nostram, & communem humanæ vitæ rationem excedens, non nuptias, non sobolem, non substantiam, non opum facultatem requirens, & soli diuino cultui ex immenso rerum cœlestium amore addictus. Qui hunc modum amplexi sunt, quasi ab hac mortali vita seiuncti, ipsumque dumtaxat corpus in terra gerentes, cogitatione vero, atque animo in ipso cœlo degentes, quasi quidam cœlites reliquorum omnium vitam despiciunt, quippe qui pro vniuerso genere summo omnium Deo sacrati sint. Et talis quidem existit in Christianismo perfectæ vitæ modus. Alter vero remissior, atque humanior: hic & modesto coniugio, & sobolis procreatione implicatur, & rei familiaris curam sustinet, & iuste militantibus quæ sint agenda præscribit; agros quoque, & mercaturam adiuncta religione non negligit: & his quidem secũdus pietatis attributus est gradus.

Vt vero ad latinos nostros veniamus, luculenta est etiam *De habit. in virg. Lib. 4. c. 21.* illa laus, quam Cyprianus tribuit virginibus Deo sacratis; quem locum, vt selectum, Augustinus quoque affert in libris de doctrina Christiana. Flos, ait, est ille Ecclesiastici germinis, decus, atque ornamentum gratiæ spiritalis, læta indoles laudis, & honoris, opus integrum, atque incorruptum, Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio gregis Christi. Gaudet per ipsas: atque in illis largiter floret sanctæ matris Ecclesiæ gloriosa fœcunditas, quantoque plus gloriosa virginitas numero suo addit, tanto plus gaudium matris augescit. Accedit etiam eodem testis locuples Ambrosius, qui in libro de viduis in illud Domini præceptum, Cum omnia feceritis, quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus, Hoc, inquit, Virgo non dicit. hoc nō dicit ille, qui bona sua vendidit, sed quasi reposita expectat præmia, sicut Sanctus Apostolus ait, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Non enim quasi inutilis seruus, quod debuit facere fecisse se dicit, sed quasi vtilis Domino, qui commissa sibi talenta quæsitis multiplicauit vsuris, mercedem fidei, atque virtutis bene sibi conscius, meritorumq. securus expectat. Idemque Ambrosius in epistola quadam, Hæc Angelorum militia est, semper esse in Dei laudibus, orationibus crebris conciliare, atque orare Dominum studeant lectione, vel operibus continuis mentem occupant separati à cœtu mulierum, sibi inuicem vitam præbent, & custodiam. Qualis hęc vita in qua nihil sit quod timeas, & quod imiteris plurimum? Multa quoque Hieronymus in hanc sententiam, tum alibi sparsim, tum quibusdam totis epistolis, vt ad Heliodorum, & Iulianum. ad Marcellam autem illud omnino illustre. Certe, inquit, flos quidam, & pretiosissimus lapis inter Ecclesiastica ornamenta Monachorum, & virginum chorus est. & ad Demetriadem, Apostolici fastigij est, perfectæq. virtutis, vendere omnia, & pauperibus distribuere, & sic leuem, atque expeditum cum Christo ad cœlestia subuolare: quamquam in hoc, omni ætati, omnique personæ libertas arbitrij relicta sit. Si vis inquit, perfectus esse. Non cogo, non impero, sed propono palmam, ostendo præmia. tuum est eligere, si volueris in agone, atque in certamine coronari. In Actis Apostolorum, quando adhuc Domini nostri calebat cruor, & feruebat recens in credentibus fides, vendebant omnes possessiones suas, & pretia earum ad Apostolorum deferebant pedes, vt ostenderent pecunias esse calcandas, dabantq. singulis prout cuique opus erat. Similia, ac simili omnino eloquentia commemorat etiam Augustinus in libro de Ecclesiæ moribus. Quis non illos, inquit, miretur & prædicet, qui contemptis, atque desertis mundi illecebris, in communem vitam castissimam, sanctissimamque

Ep. 82.

Epist. 1. & 34.

Ep. 17.

Epist. 8.

Cap. 31.

congregati, simul ætatem agunt, viuentes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus, nulla superbia tumidi, nulla peruicacia turbulenti, nulla inuidentia liuidi, sed modesti, verecundi, pacati, concordissimam vitam, & intensissimam in Deum, gratissimum ipsi munus offerunt, à quo ista posse meruerunt? Nemo quicquam possidet proprium, nemo cuiquam onerosus est. Patres vero non solum sanctissimi moribus, sed etiam diuina doctrina excellentissimi nulla superbia consulunt ijs, quos filios vocant, magna sua in iubendo auctoritate, magna eorum in obtemperando voluntate. Denique post multa, Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc institutum, si laudare velim, neque digne valeo, & vereor, ne iudicare videar per se ipsum tantummodo expositum, placere non posse. Addamus ijs etiam Bernardum, qui etsi diligentior ferme est in religiosis instāmandis, quam in laudandis, multa tamen de eorum laudibus in pluribus locis scripsit, idque præsertim, Quos, inquit, quo nomine dignius appellem nescio, homines cœlestes, an Angelos terrestres, degentes in terris, sed conuersationem habentes in cœlis. Atque idem alibi religionem vocat arcem Dei, & quidem munitissimam, vocat etiam Dei agrum, ex quo perpetuos redditus accipiat ingentes. Sic enim de sua Claraualle, quod idem conuenit omnibus. Optimum, inquit, certè castrum tulisti Christo, si inimicis eius tradideris Clarauallē. Optimos inde singulis annis, & pretiosos in oculis suis reddimus accipit, & prædam multam, quam hostibus eripit, in hunc munitionis suæ locum solet inducere, & habet fiduciam multam in fortitudine eius. Ecce enim quos redemit de manu inimici, & de regionibus congregauit eos, à solis ortu, & occasu, ab aquilone, & mari. Sed vberrimè, & copiosissimè alio loco idem Bernardus, quod à spiritu sancto ad sponsam Ecclesiam in Canticis dicitur, Dentes tui, sicut grex tonsarum, id ad religiosos scite omnino accommodat, his ipsis verbis. Dentes candidi sunt, & fortes; carnem non habent, carent corio, nihil inter se pati possunt, non est dolor, sicut dolor eorum; clausi sunt labijs, ne videantur, indecens est cū videntur, nisi ridendo, toti corpori masticant cibū, nullum inde saporē habent, non facile cōsumuntur, per ordinem positi sunt, superiores alij, & alij inferiores, & cū inferiores mouentur, superiores nūquā. Huiusmodi dentes, ego arbitror

Ad fratres de monte Dei.

Dedic. Eccles. Serm. 4.

In festo paruis 63.

bitror homines monasticę professionis,qui viam compendio siorem,& securiorem vitam eligentes,de toto corpore Ecclesiæ,quod candidum est,candidiores videntur. Quid enim illis candidius, qui totius immunditias spurcitiæ euitantes,cogitationum, sicut actionum, peccata deplorant? Quid fortius illis, quibus tribulatio pro solatio, contumelia pro gloria, inopia pro abundantia ducitur? Isti carnem non habent,quia in carne carnem obliti audiunt ab Apostolo, Vos autem in carne non estis, sed in spiritu. Corio carent, quia nitorem, & distensionem mundanarum solicitudinum non habentes, in pace in idipsum dormiunt, & requiescunt. Nihil morari intra se patiuntur, quia nec modicum quidem offendiculum tolerabile putant aut intra se, aut in conscientijs singulorum. Nō est dolor,sicut dolor eorū;quia nihil tā horrendū,& horribile est,sicut murmur, & dissensio in congregatione. Clausi sunt labijs, ne videantur: sic & nos materialibus muris circumcingimur, ne secularium oculis, & accessui pateamus. Indecens est si appareant, nisi interdum forte ad risum; quia nihil turpius quam monachus per vrbes,& castella discurrēs, nisi cum illa cogit, quæ operit multitudinem peccatorum. Caritas enim risus est, quia hilaris est, læta quidem, non tamen dissoluta. Toti corpori masticant cibum dentes, quia ipsi pro toto Ecclesiæ corpore, videlicet tam pro viuis, quam pro mortuis orare sunt constituti. Nullum inde saporem habere debent, nullam sibi gloriam assignare, sed dicere cum Propheta, Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Non facile consumuntur, quia quanto annosiores, tanto feruentiores,& eo rapidius currunt, quo vicinius appropinquant ad palmam. Per ordinem positi sunt. Vbi enim aliquid ordinatum est,si hic non est,vbi cibus, & potus,vigilare, & dormire,laborare,& quiescere, ambulare, & sedere, & cetera omnia in numero, mensura, & pondere constituuntur? Superiores,& inferiores sunt;quia inter nos Prælati,& subditi sunt,& sic superiores inferioribus iunguntur,vt inferiores à superioribus non discordent. Cum autem inferiores moueantur,superiores numquam moueri debent,quia etsi subditi quandoque turbentur, Prælatorum in mente compositæ perdurare. Sicut grex tonsarum, inquit. Quam bene monachi tonsis ouibus comparantur, quia re vera tonsi sunt, quibus nec corda, nec corpora, nec aliquid mundanum in pro-

prietate relictum est? Quæ ascenderunt de lauacro. lauacrum baptismus est, de quo ascendit, qui ad celsitudinem veræ perfectionis intendit. descendit autem,qui se vitæ mancipat inhonestæ. Omnes gemellis fœtibus: quia & verbo pariunt, & exemplo. Et sterilis non est in eis, quia nullus est infœcundus. Hactenus Bernardus. quibus consentanea sunt, quæ ab Hugone Cardinali, docto, & vetere auctore in illum psalmi locum scribuntur. Esto mihi in Deum protectorem,& in locum munitum. Hunc enim munitum locum vult esse religionem, in qua sint muri paupertatis, vigiles Prælati, turres doctrinarum,tuba prædicationis, scutum orationis,saxa etiam, nempe vitæ duritia, nec desint aqua lacrymarum. *Psal. 20.*

Atque idem quoque illud è psalmo exponens, Omnia ossa mea dicent,Domine quis similis tibi,ossa Christi, & Ecclesiæ, quorum ea vox sit, ait esse religiosos,tum quia ipsi firmi sint, & fortes ad onera,& labores, citiusque frangi, quam à recto inflecti queant, tum quia sustentant,& portāt carnem, id est, infirmitatem imbecilliorum, præterea, quia sensu carent, vt pote qui mortui sint, eorumq. vita abscondita in Christo, sintq. insuper candidi, tum intus per conscientiæ puritatem, tum foris per bonæ vitæ exempla; sint pleni medulla, nempe pinguedine caritatis,& deuotionis. Denique, vt ossa in carne latent,inuicemque neruis colligantur, sic religiosi & à cōturbatione hominum absconditi sint,& mutuis nexibus in vnitate spiritus, & vinculo pacis astringantur. Afferamus etiam Antoninum, qui cum multa alia in religiosi status cōmendationem congerit, tum illud aptissime, quod eius bonū nobili illa scala Iacob significatum sit, cuius gradus nulli alii sint quam lectionis, meditationis, mortificationis, aliarumque omnium eiusmodi exercitationum, quibus religio constat.in hac ascendere Angelos ad hæc opera Deo Domino offerenda, descendere autem ad deferenda vicissim ad religiosas animas varia Sponsi munera, ac beneficia. Ei porro incumbere ipsum Deum, quod eius gratia,atq. auxilio nostra omnia studia nitantur, quæ eo tenente cadere non possunt, ipseq. & ascendentibus firmamentum,& peruenientibus in fine sit præmium. Ex quibus efficitur, vt de hac etiam spirituali scala illud idem vere dici possit, quod de illa Iacob dixit;Non est hic aliud,quam domus Dei & porta cœli. Huic eidem applicat etiā mōtis Tabor, in quo Dominus semetipsū *P. 3. tit. 26. c. 10 §. 11.* *Gen. 28.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

transfiguravit, significationem, quod religio ipsa quoque ob altitudinem status, mons quidam sit, sed mons coagulatus, & pinguis, mons in quo beneplacitum est Deo habitare; in quo sit Petrus, cuius nomen significat obedientiam, sit Iacobus mundum per paupertatem supplantans, sit etiam Ioannes virgo, per castitatem, quæ omnia tantopere Deo accepta sint, vt in hac ipsa vita æternæ illius gloriæ, ac felicitatis specimen fruendam concedat, vt qui id gustarit, & verbis, & multo magis operibus clamet, Bonum est, nos hic esse. Luculente etiam Laurentius Iustinianus, cuius auctoritas, & ob sanctitatem, & doctrinam digna est, quæ in horum omnium numerum, ac societatem veniat. Is igitur tum vbique multus est in laudanda religione, tum in opu-
Cap. 1. sculo de monastica conuersatione hæc habet. O beata paupertas voluntaria nihil in hoc seculo possidens, nihil formidans, quoniam omnem thesaurum suum recondit in cœlo: semper hilaris, semper abundans est, & cum nihil habeat, omnia sibi facit communia, omne incommodum suo facit profectui deseruire. Nemo certe nisi expertus percipere sufficit quam amabilia, quam dulcia, quamue pretiosa sint, quæ largitur Deus ijs, qui pro ipsius amore suis, sibiq; renunciant. Hæc, & alia illo loco, idem vero vberius etiam
Cap. 18. in libro de obedientia. Quid aliud, inquit, esse dixerim religiosorum monasteria, & Deo famulantium loca, quam stadia militaria, atque spiritualia castra pugnantium? in illis namque in corpore per corpus in spiritu bellum geritur. in ipsis, inquam, non visibilia, sed inuisibilia tela exercentur. Nonne in eisdem frequentissime deuotionis lacrymæ, compunctionis gemitus, suspiria pietatis, compassionis, & caritatis ad Deum incessanter effunduntur vota, quæ profecto contra hostes nostros spirituales ignita sunt iacula, per quæ eorum prosternitur virtus, debilitatur audacia, deteguntur fraudes, & tentamenta superantur? Sane quod religionis, quod sanctitatis, quod vnitatis, quod in eisdem agitur laudis, glorificat Deum, lætificat Angelos, prodest iustis, terret dæmones, patrocinatur seculo, & peccatores ad pœnitentiam flectit. Et quidem rationabiliter. nam cuncta, quæ in ipsis geruntur, redolent sanctitatem, præsentia Domini Saluatoris id perficiente
Mat. 18 qui ait, Vbi duo, vel tres fuerint congregati in nomine

ne meo, in medio eorum ego sum. Ibi paupertas voluntaria primatum tenet, atque perfectionis Ecclesiæ, quam in suo exordio actitabat, præbet imaginem. Hæc plane est vere paupertatis forma, immo imprædabilium thesaurorum locupletatio maxima, eorum videlicet, qui renunciant seculo, sua erogant, vt Christo Domino liberius famulentur. Quid, oro, locupletius, quam nihil habere, & omnia possidere, carere rebus superfluis, & vti necessarijs, proprium spernere patrimonium, & Christi esse hæredem? Monasteriorum quippe redditus thesauri sunt Saluatoris, & eleemosynarum fidelium pia suffragia, qui deprædari nequeunt, neque consumi rubigine, neque tinea demoliri. Ii profecto communes fiunt omnibus in commune viuentibus, & impertiuntur non ad libitum, sed pro necessitatis competentia. Non secernitur persona diuitis, non potentis statui defertur, sed prout cuique expedit, erogatur; quod est opus diuinum, commendatio gratiæ, caritatis officium, & naturæ exemplum. Sumit plane humanum corpus ciborum nutrimentum, quod quidem in singulis quibusque diuiditur membris, sine disceptatione, & zelo, pro vt natura ipsa congruere nouit. Hoc quippe voluntariæ paupertatis genus reddit animum à curis secularibus liberum, ad se cognoscendum, secumq. habitandum aptissimum, ad vacandum orationi paratum, in parcitate lætum, in communicatione hilarem, in periculis securum, & in omni virtutum exercitatione dispositum: eo amplius quo possessorem suum eximit de mundo, à tumultibus secularium negociorum segregat, & sanctæ religionis reseruat in tumulo. Ibi enim illum requiescere facit ab æstu carnalium desideriorum, & à tentationum eripit turbine, à visibilium voluptatum illecebris, a fragoribus seculi, à diaboli laqueis, & ab immanium delictorum multiplicibus casibus. Nemo procul dubio explicare valet, quanto repleatur gaudio, quanta potiatur pace, quibus spiritualibus reficiatur delicijs, & quot diuinis quotidie illustretur splendoribus, qui deliberato animo, & cœlesti inspiratione afflatus renunciat sponte seculo, secedit in claustro, & militat Deo, nihil terrenum ambiens, nihil temporale possidens, nihilque quod amorem suum vendicare queat, omnino reseruans.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Est quippe claustrum hortus conclusus, paradisus deliciarũ, thalamus nuptialis, cubile immaculatum, virtutum schola, tabernaculum fœderis, reclinatorium sponti, bellatorum statio, sanctitatis domus, castitatis custos, pudicitiæ firmamentum, religionis magisterium, & obedientiæ sanctæ speculum singulare. Adiũgamus his omnibus etiam Thomam de Kempis notæ sanctitatis hominem, et si antiquitatem quærimus, qui ante ducentos ferme annos floruit. Eius igitur illa sunt. Magnus honor, magna gloria tibi seruire, & omnia propter te cõtemnere. Habebunt enim gratiam magnam, qui sponte se subiecerint tuæ sanctissimæ seruituti. Inuenient suauissimam sancti spiritus consolationem, qui pro amore tuo omnem carnalem abiecerint delectationem. Consequentur magnam cordis libertatem qui arctam pro nomine tuo ingrediuntur viam, & omnem mundanam neglexerint curam. O grata, & iucunda Dei seruitus, qua homo veraciter efficitur liber, & sanctus. O sacer status religiosi famulatus, qui hominem Angelis reddit æqualem, Deo placabilem, dæmonibus terribilem, & cunctis fidelibus commendabilem. O amplectendum, & semper optandum seruitium, quod summum promeretur bonum, & gaudium acquirit sine fine mansurum. Atque idem etiam in sermone quodam ad fratres multa de religiosæ congregationis commodis. Qui bonæ, inquit, voluntatis est, & Deum quærit, inter Deum quærentes amplius proficiet, & firmius stabit. Ibi homo magis in virtute probatur, & exercetur. Ibi frequenter de negligentia arguitur. Ibi ad perfectiora, verbo, & exemplo trahitur. Ibi suam imperfectionem considerare, & lugere compellitur. Ibi alterius feruore excitatur, alterius humilitate docetur, istius obedientia, illius patientia mouetur. Ibi confunditur inueniri tardior. Ibi inuenit quos timet. Ibi habet quos diligit, & sic ex omnibus proficit. Ibi alterius correptio ipsius sit admonitio. Ibi alienum periculum proprium efficitur speculum. Ibi vnus alterius est custodia. Ibi homo portat, & portatur. Ibi multa audit, & videt vnde docearur. Ibi boni commendantur, vt meliores fiant. Ibi negligentes arguuntur, vt referuescant. Ibi homo non permittitur torpescere, nec secundum suum libitum agere. Ibi diuersa sunt officia, & multa exhibentur caritatis obsequia. Ibi omnia tempus habent, & ad opus suum quisque ex obedientia vadit. Ibi infirmus à fortiori sustentatur. Ibi sanus infirmum

Lib. 3. de imit. Christ. c. 11.

1. par. ser. 2.

mum visitans, Christo seruire lætatur. Ibi vno deficiente, alius locum eius supplet. Ibi sana membra pro debilibus solicitantur. Ibi actiuus pro vacante laborat, vacans pro laborante exorat. Ibi homo habet multos pro se orantes, & in extremis se contra diabolum protegentes. Ibi tot auxiliarios inuenit, quot socios habet. Hæc auctor iste, & complura alia, quæ ex ipsomet petere licet, cui libebit.

VENIAT postremo Magnus Basilius, cui idcirco postremum locum reseruauimus, quoniam & eius auctoritas grauissima, & oratio vberrima, ac difertissima, quæq. vel sola per se sufficiat ad hoc argumentum, etiamsi nihil præterea totum hoc volumen contineret. Is enim de cœnobialis vitæ commodis agens, Primũ, inquit, qui cõmunionem, ac consociationem hanc vitæ complectuntur, ad illud bonum, quod ex natura est, reuertuntur. Siquidem perfectissimam ego illam vitæ communionem appello, à qua omnis propria, & priuata rei cuiuslibet possessio exclusa est, & à qua omnis abest dissensio, omnis perturbatio, & rixa: contra vero vbi omnia cõmunia, animi, mentes, corpora, eaque quibus necessario ad cultum, & victum vtimur. Communis Deus, communis pietatis mercatura, cõmunis salus, cõmunia certamina, communes labores, cõmunia præmia, & certaminũ coronæ, vbi multi vnus, & vnus nõ solus, sed in pluribus. Huic vitæ instituto quid est tandẽ, quod iure æquiparari possit? quid beatius dici quid hac coniunctione, vnitate, & necessitudine aptius excogitari? quid elegantius fingi mutua inter se morum, animorumq. cõtemperatione? Homines ex diuersis nationibus, ac regionibus profectos per exactam morum, ac disciplinæ similitudinẽ adeo veluti in vnum coaluisse, vt in pluribus corporibus vnus tantum animus ineſſe videatur, vicissimq. plura corpora vnius mentis instrumenta cernantur. In his, qui infirma corporis valetudine est, is complurium animos infirmitatis suæ participes habet. Qui vero animo æger est, ei cõplures præsto sunt, à quibus curetur, & à quibus assidue erigatur. Hi æquabili iure inter se alij aliorum & famuli sunt, & domini, & inuicta libertate, summam inter se seruiunt seruitutem, quam non necessitas, aut casus aliquis fortuitus violenter cum ipsorum mœrore inuexit, sed cum gaudio libera animi voluntas induxit, quippe cum caritas ipsos, alioquin liberos, alios alijs subiectos efficiat, & tamen integram illis

Const. Monast. c. 19.

nihilominus libertatem conseruet. Tales nimirum nos Deus esse voluerat, cum nos ab initio finxit, atque in hunc finem creauit. Qui enim eiusmodi sunt, sine dubio primi parentis culpam contegentes, antiquum bonum in pristinum reuocãt. Nam nisi naturæ nostræ vnio per peccatum dissecta fuisset, lites, & diſsidia, & bella inter homines non essent. Hi veri imitatores sunt Saluatoris nostri, eiusq. vitæ, quam inter nos duxit. Quemadmodum enim ille, coacto discipulorum choro, communia cuncta, seque ipsum communem ipsis præbuit, ita hi quoque antistiti suo obtemperantes (qui modo vitæ suæ præscripta rite obseruant) genus viuendi Apostolorum, ac Domini imitantur. Hi, vitæ communitate retenta, Angelorum vitam æmulantur. Nulla enim est inter Angelos lis, nulla contentio, nulla controuersia, sed cum quisque habeat quæ omnium sunt, omnes tamẽ integras apud se diuitias suas conseruant. Nam Angelorum diuitiæ nõ ex ea sunt materia, quæ circumscribi possit, quam, si in plures diuidatur, necessario imminui oporteat. Sed contra eorum diuitiæ omnis materiæ expertes sunt, & in sola mentis cogitatione consistunt, & ideo cum integra, & salua apud singulos sua cuique bona permaneant, omnes æque diuites efficiunt, nempe quæ sine controuersia, & pugna ab omnibus possideantur. Summi enim boni contemplatio, & virtutum certissima comprehẽsio Angelorum thesaurus est. Hæc autem eiusmodi sunt, vt, cum perfectam eorum pro se quisque possessionem adeptus fuerit, vniuersis tamen in ea liceat intueri. Sine dubio igitur tales sunt veræ pietatis cultores, vt eorum studium non de rebus terrenis sit, sed de cœlestibus, & indiuidua quadam diuisione eadem vniuersi, & singuli, apud se quisque conseruent. Hi dum hac viuendi ratione laudabili, & hac communitate, cœlestis vitæ, ac status formam egregie effingunt, futura regni promissi bona præripiunt. Hi perfecte rerum omnium paupertatem tenent, in quibus nihil cuiusquam proprium sit, sed communia omnium omnia. Hi perspicue demonstrarunt quot, & quanta bona conciliarit nobis Redemptor noster per carnem assumptam, dum laceram hominum naturam, & in partes pene innumerabiles dissectam, quantum quidem in ipsis est, redintegrant, Deoque reconciliant. Omnium enim eorum, quæ à Saluatore nostro in carne gesta sunt, summa huc pertinet, vt humanam naturam cum ipsam

ipsam ad se ipsam, tum etiam ad Deum reuocaret, & sublata praua dissectione, in pristinam integritatem, coniunctionemque restitueret, atque vt peritissimus aliquis medicus, corpus in plures partes concisum salutaribus medicamentis religaret. Neque hæc ideo persequutus sum, vt dicendo augerem, & eorum, qui communem hanc vitam adamarunt, præclaras virtutes verbis exaggerarem. Non enim ea est mihi facultas dicendi, vt rebus per se magnis splendorem possit afferre: quin metuendum est mihi potius, ne exilitate sua eas per se claras obscuret: sed vt, quoad fieri posset, excellentiam, ac dignitatem tam præclari studij demonstrarem. Nam quid est tandem, quod, si huic comparetur, non iure longe inferius iudicetur? Apud quos enim pater vnus sit, qui cœlestem Patrem imitetur, & filij multi, qui summæ in magistrum suum beneuolentiæ officijs mutuo inter se alij alios superare contendunt, filij inquam, & vna inter se concordibus animis astricti, & honestissimis virtutum operibus patrem delectantes, nec vllam necessitudinis suæ causam ex natura petentes, sed rationem, quæ firmior est, quam natura, coniunctionis suæ ducem, ac custodem ascisentes, & se inter se spiritus sancti vinculo constringentes; ad horum, inquam, instituti tam præstantis magnitudinem exprimendam, quæ satis idonea in terris similitudo inueniri possit? Sedenim ea in terris nulla est: sola cœlestis relinquitur. Impatibilis cœlestis Pater: impatibilis hic quoque omnes sibi ratione concilians. Incorrupti filij cœlestis Patris: hoc quoque incorruptionis studium filios fecit adoptiuos. Quæ in cœlo sunt, caritate inter se coniunguntur: hos quoque caritas copulauit. Sine dubio aduersus huiusmodi phalangem nihil insidiarum Diabolus ordiri audeat, vt qui contra tot bellatores parem se intelligat esse non posse, qui adeo expediti, adeoque conferti aduersus ipsum militant, & caritate veluti testudine acta se inter se protegant, spirituq. consepiant, vt omnes illius à se ictus repellant. De his in carminibus suis exclamauit Dauid, Ecce quam bonum, & quam iucundũ habitare fratres in vnum: quibus verbis per bonum ille vitæ probitatem expressit: per iucundum autem eam lætitiam, quæ ex concordia, & animorum coniunctione gignitur. Hoc vitæ genus qui diligenter colunt, ij cœlestem, ac summam mihi virtutem imitari videntur. Hæc Basilius. Psal. 132.

Hacte-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hactenus igitur de Patrum auctoritate in vniuersum: nam reliqua eorum dicta, ac sententias, quæ multæ sunt, de singulis partibus, vel fructibus religionis suo quamque loco in reliquis his libris exponemus.

Quid sit Religio, & quotuplex eius bonum. Cap. I I.

NVNC, quod in omni disputatione fieri solet, & debet, vt id, de quo disputatur, primum omnium definiatur quid sit, idem in religione faciendum est, tum ne animus vagetur errore, tum etiam quia hoc ipsum ad religionis commendationem valet. Hoc vero à quibusdam non incommode ex ipso eius nomine deduci solet, quod alij à relegendo dictum putant, vt qui omnia, quæ ad Dei cultum pertinerent, diligenter pertractarent, & tamquam relegerent, ij religiosi appellari cœperint. Alij, quorum princeps Augustinus, à religando: quod S. Tho. vberius exponens initio eius libelli, quem scripsit aduersus impugnantes religionem, ita ferme differit. Ligare rem dicimur, quam ita alteri rei astringimus, vt ei facultas adimatur alio diuertēdi: religare autem, quam iterum eidem rei deuincimus, cum qua prius coniuncta fuerat, & à qua defluens distare cœperat. Omnis autem res creata antea in Deo extitit, quam in se ipsa, cum vero à Deo per creationem processit, quasi quibusdam passibus progressa, sese ab eo remouisse videtur. quare ex quidem, quæ possunt, & quæ eius capaces sunt, rursum in Deū reuocandæ, & cum eo colligandæ sunt. Primum autem vinculum, quo homo coniungitur, & alligatur Deo, est fides, cuius fidei officia, & signa externis actibus exhibentur. Ex quo fit vt religio prima, ac præcipua significatione, omnem cultum, ac ceremoniam notet qua Deum rite venerantes, fidem nostram, quæ in animo latet, contestamur. Sed tamen quia Deus non sola fide, nec solis fidei signis colitur, verum alijs quoque virtutibus, spe, & caritate, ideo harum quoque virtutum opera interdum religionis opera appellantur, vt visitare pupillos, & viduas in tribulatione, quemadmodum dixit Iacobus Apostolus. Et prior quidem illa religionis significatio in omnes Christianos conuenit. Omnes enim ipsa baptismi professione se se ligant cū Deo, ac deuouent ad cultum ei debitum præstandum:

Cic. 2. nat. deo. Isid. 10. etym. c. 17.

Lib. de vera relig. circa finē.

Cap. 1.

dum: posterior autem, qua quibusdam caritatis operibus illigamur, propria, ac peculiaris est certorum hominum, qui certis etiam actionibus destinantur, siue hę ad vitam contemplatiuam, siue ad actiuam pertineāt: quot enim sunt hęc operum genera, tot religiones ad ea exequenda instituī possunt. Hęc B. Thomas illo loco, quę tamen vt fiant clariora, hoc intelligendum est, Religionis vocabulum duplicem habere notionem. interdum enim uirtutem quamdam significat, quę iustitię pars est, interdum uero statum in hac uirtute fundatum. Itaque natura uirtutis cognita, facilius etiam ipsius status natura cognoscetur. Religionis ergo, qua uirtus est, ex theologorum sententia, illud proprium est, ut Deo cultum red dat illi debitum maiestati, tum ob eius præstantiam, atque excellentiam, tum ob beneficia, quæ accepimus, & perpetuo accipimus. Atque hic quidem cultus cum partim sit interior in animo, partim etiam exterioribus quibusdam officijs contineatur, ceremoniarum, rituum, sacrificiorum, & reliquorum huiusmodi, vtrumque hęc virtus complectitur, & vtrumque exequitur. Qui igitur in his muneribus versantur, seque huic rei totos impendunt, ij religiosi appellantur. Ad statum autē religiosum hoc insuper requiritur, vt ita se certis operibus diuini obsequij, quæcunque ea sint, applicet, vt se à reliquis omnibus, quæ impedire possint, penitus remoueat, ac segreget. Recte enim hoc quoque S. Thomas eodem, quem diximus, loco, sicut in baptismo morimur peccato, sic per statum religiosum non solum peccato, sed etiam seculo nos mori, illo scilicet in opere, ac munere, quod quisque professus est. Sic enim se habere hæc duo, vt quemadmodum per peccatum animæ vita tollitur, ita per seculi occupationes Dei famulatus impediatur, idque Apostolum confirmare, cum ait, Nemo militans Deo implicat se negocijs secularibus. Hęc autem diuini famulatus impedimenta, quæ ex seculo proueniunt, si recte attēdamus, tria sunt præcipue, primum diuitię, deinde voluptates corporis non solum illicitę, ac Dei præceptis interdictę (id enim iam ad peccatum pertinet) sed etiam coniugij lege restrictę, denique propria voluntas, cui si frena laxentur, licentior facta in omnem nos ambitionem, & dominandi cupiditatem inducit. Quare hęc tria tollenda ijs, qui se Deo rite, & integre mancipare studeant. tolluntur autem per tria opposita, diuitiæ per paupertatem, coniugium per continentiā, volun-

2. Tim. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

voluntatis licentia per obedientiam. Ex quibus iam ea, quam quærimus, religionis descriptio elucescit. Est enim nihil aliud, quam status quidam ad Christianam perfectionem tendens, idque per tria vota, Castitatis, Obedientiæ, Paupertatis. Nam quod de perfectione Christiana hic dicitur, non habet dubitationem, quin ea in Dei amore consistat, erecto omni amore tum nostri ipsorum, tum aliarum omnium rerum creatarum. Ad hanc autem perfectionem tendere hic status dicitur, non ad eam peruenisse, aut in ea versari: non enim necesse est religioso, vt iam perfectus sit, iamque comprehenderit, neque id ille profitetur: sed si aspiret, si conetur, officio satis est. Postremo etiam status appellatur, quia nihil magis necesse est, quam vt genus hoc vitæ stabile sit, & fixum, ac perpetuum, & immobile. Aliud enim est perfectum esse, aliud esse in statu perfectionis. illud omnes consequi possunt virtute, innocentia, sanctitate: ad statum vero aliquid aliud requiritur. Nam homo quoque si alteri homini obsequia impendat, verum id libere faciat, quantum libuerit, & quamdiu libuerit, vt amicus amico solet, non tamen statum, aut conditionem mutat: mutat autem, si se illi totum in perpetuum donet, ac nexu tradat, quia tum è libero seruus efficitur. Sic igitur non religiosa tantum opera religiosum faciunt, nisi duo insuper accedant. primum, vt certa promissione, ac voto expresso ad ea opera ita obligetur, vt iam illi integrum non sit vel cessare, vel etiam velle cessare. Deinde vt hæc ipsa obligatio non ad certum, ac definitum tempus, sed ad totam vitam suscipiatur: quæ duo cum concurrunt, tum vero quasi ex firmitate, & stabilitate, status appellatur. Huic autem firmitati vel maximum pondus adiungit etiam summi Pontificis auctoritas, quæ cum in reliquis, tum in religiosis institutis constituendis, & confirmandis ea est, quam is habere debet, qui Christi vicem inter homines repræsentat, vt quicquid in terris liget, etiam ligatum sit in cœlis. Iure igitur ita ea necessaria est, vt, si absit, nec vota nostra tantum robur, ac firmitatem habeant, nec ipsa religio sit vere religio, non quo hoc ad eius intrinsecam naturã pertineat, quoniam religionis fundamenta euangelio ipso, & Christi Domini institutione nituntur, sed quia, cum in variis viuendi formulis, quæ ex hominum placito aliæ alio modo inducuntur, inesse possint vitia, atque errores, his præcauendis salubriter prouisum est, ne vllum iam religiosum ordinem fundari liceat, nisi Apostolicæ sedis consensu, & approbatione. Et quidem, quod litteris extet, Franciscus primum, & Dominicus, separatim vterque, sua magis sponte, quam legis cuiuspiam coactu, Innocentio III. instituti, quod meditabantur, rationem pontificia potestate sanciendam obtulerũt. Quod cum in Lateranensis Concilij tempus incidisset, in eodem concilio cautum, ac scitum est, vt id in posterum solenne esset, ac per petitum; idemque non multis post annis à Gregorio X. in Lugdunensi Synodo renouatum, & deinde in vniuersalis Ecclesiæ mores receptum est. His igitur positis, religiose iam vitæ non natura solum, sed etiam pulchritudo, ac præstantia, quasi eminus spectantibus apparebit, quæ scilicet tantæ virtutis, quãta est religio, primus, ac perfectissimus sit gradus. Est enim religio ex earum quidem genere, quæ morales dicuntur, sed tamen moralium omnium maxima, & præstantissima. Etsi enim materia, quæ ei proxime subiecta est, non est ipse Deus, sed humanæ actiones, siue animi, siue corporis, quas ad Dei obsequium dirigit, informat, instruit, aliquo tamen modo illam diuini numinis maiestatem attingit, vt certe proxime absit à tribus illis Theologalibus, quæ tum credendo, tum sperando, tum amando in ipsum se Deum quodammodo immergunt. Religionis autem flos quidam est Sanctitas, quam virtutem ita Theologi definiunt, vt eius proprium sit munus, mentem nostram ab omni labe purgatam, integram, & sine macula Deo offerre, eamque, & vires eius omnes illi consecrare. Cuius quidem muneris amplitudo primum ex eo apparet, quod aliæ virtutes morales vni illi omnes tamquam ministræ, ac famulæ inseruiunt, aliæ purganda voluntate, aliæ ratione illuminanda, aliæ etiam appetitu coercendo. Apparet item ex effectu. eius enim, vt docet S. Thomas, duo quasi sunt partus, oratio, ac deuotio, quarũ altera in Dei familiaritatẽ, atque amplexus inducit, altera promptitudinem, & alacritatem tribuit ad omnia, quæ Dei cultus requirit: qui feruor, ac studiũ volũtatis tanti est, vt, si is absit, ipsa munera nostra multo ei minus grata sint: si adsit, ea etiã maiorẽ in modũ cõmendet, & gratiora reddat. Hæc igitur religio, tam præclara virtus, cum suis itẽ tam præclaris partibus, quas ei adiũctas esse diximus, ipsa forma, & tãquã anima est religiosi status: adeoq. in hoc statu ea virtus

S. Thom. 1. 2. q. 81.

Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus eminet, vt aliorum statuum religio, ne religio quidem videatur, non quia non sit, sed quia tanto inferior est, vt illius splendore obscurata, non appareat. Ostendit hoc, ipsum nomen, quod in communi omnium vsu à generali illa virtute ferme iam recessit, & in hoc nostro viuendi genere remansit. Itaque nulli iam alij religiosi nominantur, quam qui seculo exempti, perpetuis obstrictam votis Deo seruitutem exhibét.

2. Eth. ca 3.8. Eth.c.2 QVONIAM autem ita docet Aristoteles, & verum est, tria esse bonorum genera, quibus homines moueantur, aliud quod vtilitatis, aliud quod honestatis, ac dignitatis, tertium etiam quod delectationis speciem habeat, id erit ostendendũ, hæc omnia genera in vnam hanc vitæ formam concurrere. Quod quidem rarum admodum est in reliquis huius mundi rebus, vt sit, in quo hæc omnia reperiantur. Ita enim ferme comparatum est, vt quæ salubria sint, eadem amara, & insuaua gustatu videantur, quæ vero dulcia, & iucunda, raro cum dignitate coniuncta sint. Sed hoc spiritualibus rebus propriũ est, vt nulla boni parte vacent. Quamquam, eodem auctore Aristotele, cum de bono agitur, plurimum interest vtrum re ipsa, & vere bonum sit, an vero ita videatur, ideo autem quibusdam videatur, quod ita affecti sint: vt ægrotanti vtilis est sectio, non autem sano, at vero iucunda aquæ potio, quam sanus respuat. Hoc ergo idem in moribus euenit. Nam si non dicam ab ethnico, & infideli, sed etiam à Christiano vel auaro, vel ambitioso quæramus, quid ij vtile, quid glorioſum, quid iucundum putent, vterque ex suæ mentis constitutione respõdebit, alter pecuniam, alter honorum copiam. Quam ob rem, ne in re tanta fallamur, vt in ædificando, sic in his metiendis, atque æstimandis, sua quoque linea, ac regula adhibenda est. Est autem hęc linea finis ipse, ex quo necesse est aliarum rerum, quæ huc ferunt, iudicium pendere. Quid est autem illud, cuius gratia animam, & corpus, & quicquid habent, acceperunt, & quo tum tacitis naturæ principijs, tum apertis gratię incitamentis impelluntur? Sine dubio beatitudo, & ea quidem æterna: neque enim alia est, quę vera sit beatitudo. Ex huius igitur ęstimatione bonorum etiam omnium æstimatio moderanda est. quæ enim ad eam consequendam vtilia sunt, ea vere, & solide vtilia, illa vere iucunda, & dulcia, quæ illius summæ iucunditatis, summiq. gaudij gustum aliquem, ac specimen continent. Denique illa etiam vere glorioſa, quæ

quæ verę illi, ac sempiternæ gloriæ quam simillima sunt, & quam coniunctissima, vt vnam hanc gloriam, vnam hanc & solam delectationem, vnam etiam vtilitatem agnoscere, & expetere debeat quicumque sic à fide Christiana institutus est, vt certo credat, alteram quandam esse vitam, in qua sita sit æterna felicitas, & in ea felicitate ipsum suum finem positum esse intelligat, quod quidẽ Christiani omnes intelligunt. Hæc igitur omnia in religioso statu ampliſsima, atque vberrima ineſſe, deinceps demonstrandum est.

Hominem non esse suum, sed Dei, idque ob septem causas. Cap. III.

EX his tribus, quę sunt proposita, primum tractari oportet vtilitatis caput. Etsi enim minus obscurum est, quam reliqua duo, quin potius omnes vltro fatentur in religione magnam exiſtere spiritualium commodorum abundantiam, tamen hoc ipsum diligenter explicandum est, vt prȩcipuum, & maximum, & certe eiusmodi, vt vel solum sufficere possit. Nam si in terrenis rebus terrenę vtilitatis respectus ita mouere solet, vt etiam ad laboriosa, & aspera quęuis, etiam ad humilia adigat, quanto magis spiritualis vtilitas, quæ, vt diximus, vera est vtilitas, & non temporalis, aut breuis, sed æterna? Sed tamen, vt hæc, quam dicimus, vtilitas certius constet, quoddam prius ponendum est, non huius solum disputationis, sed totius etiam, vt ego arbitror, Christianæ uitæ fundamentum, homines omnes ea lege natos, & factos esse, vt serui, ac famuli sint magni Dei, & tamquam serui in rebus omnibus, siue magnis, siue paruis, unam ipsius spectent uoluntatem, eique omnino, ac totos sese accommodent. Est enim communis quidam error, quo plerique homines tenentur, non modo mali, & omnino perditi, sed etiam alij meliores, qui satis esse putant, si peccatis abstineãt, de reliquo licere sibi & uitæ statum deligere, & in ipso statu rationes suas pro libito moderari, ut sibi placeat, uel ut commodum sit. Contra quem errorem hoc statuendum, atque stabiliendum est, quod paulo ante posui, humanam naturam ex ipsa sua conditione, verum, ac legitimum dominum habere summum illud, & infinitum numen: quo fit ut ex eius nutu, ac uoluntate nos totos, totamque uitam, & actiones singulas

las gubernare nos deceat, ac si ij esse volumus, qui esse debemus, ne pedem, aut digitum quidem illius iniussu moueremus. Recte enim Augustinus quodam loco, quod etiam hic optime conuenit, Quid, inquit, tam tuum, quam tu, & quid tam non tuum, quam tu, si alicuius es, quod es? Nam vt iumentum, quicquid est, hominis est, sic homo, & multo magis, totus est Dei. Ex quo sequitur, vt quemadmodum illud bonum existimari solet iumentum, quod nihil impetu suo facit, sed ita se mouet, vt ab hero suo mouetur, sic homo tum hominis expleat officium, cum eius & voluntas, & opera omnia Deo vni seruiunt, & ad Deum diriguntur: contra vero, cum Dei oblitus, sibi seruit, suasq. actiones ad se ipsum refert, & suæ voluntati velificatur, eadem prorsus, ac multo etiam maior sequitur deformitas, quæ iumenti fugitiui, aut calcitrantis aduersus possessorem suum. Quam peruersitatem aptissime indicauit sacra scriptura illa similitudine, Vir vanus in superbiam erigitur, & quasi pullum onagri, se liberum natum putat; in quem locum optime Gregorius, Necesse est, inquit, vt homo in cunctis suis motibus sub dispositione disciplinæ religetur, & tamquam domesticum animal loris vinctum seruiat, atque æternis dispositionibus restrictum viuat. Qui ergo implere cuncta quæ desiderat, per effrenatam libertatem querit, quid aliud quam pullo onagri esse similis concupiscit, vt disciplinæ hunc lora non teneant, sed audenter vagus per syluam desideriorum currat? & paulo infra, Restat ergo, vt si esse iam similes pullo onagri nolumus, in cunctis, quæ appetimus, nutum prius intimæ dispositionis exquiramus, vt mens nostra in omne, quod nititur, superni reginiinis loro teneatur, & inde magis vota sua ad vitam impleat, vnde vitæ suæ studia & contra propriam voluntatem calcat. Hanc eandem hominis seruitutem tam necessariam, tamque salutarem intellexit, & expressit etiam aptissime Augustinus, eamque ipsam ostendit fuisse causam, cur Deus primo parenti nostro præceptum iniunxerit, & tale præceptum, ad vsurpandam & in illum, & in nos omnes, qui eius lumbis continebamur, iustam, ac legitimam iurisdictionem. Nam si, inquit, ita fortasse disputaret Adamus, si bona est arbor, quare non tango? si mala, quid facit in paradiso? Responderet Deus, Bona est arbor, nolo tãgas. quare? Quia dominus sum, tu seruus. hæc tota causa est: si parua est, dedignaris esse seruus. Quod ipsum argumentum

Tract. 29. in Ioan.

Iob. 11.

10. Mo. 10.

Psal. 70 conc. 2.

mentum alibi idem tractans, ita scribit, Oportebat vt homo sub Domino Deo positus, alicunde prohiberetur, vt ei promerendi Dominum suum virtus esset ipsa obedientia, quam possum verissime dicere solam esse virtutem omni creaturæ rationali agenti sub Dei potestate, primumque esse, ac maximũ vitium tumoris ad ruinam, sua potestate velle vti, cuius vitij nomen est inobedientia. Non esset ergo vnde homo dominũ habere cogitaret, atque sentiret, nisi aliquid ei iuberetur. Quare, vt illuc redeamus, certum hoc esse oportet, si homines in officio esse velint, ita se ipsos instituere debere, vt tota eorũ vita ex Deo pendeat, & quasi ex eius imperio, ac ductu, suspensa, & religata sit, itaq. attenti sint ad omnes eius nutus, sicut oculi seruorum, vt dicitur in psalmo, in manibus dominorum suorum, & sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ. Hoc enim est, quod Gregorius quodam loco ait, Sicut bene obsequentes famuli dominorum suorum vultibus semper intenti sunt, vt ea quæ præceperint, festine audiant, & implere contendant, sic iustorum mentes per intentionem suam omnipotenti Deo assistunt. Quamquam non mirum est, ista à Gregorio, reliquisq. Patribus dici, cum Plato ipse ethnicus philosophus scripserit, homines esse vnam quandam ex deorum possessionibus, ex quo ille confirmat, qui sibi ipsi vitam eripiat, Dijs iniuriam facere. Nam tu quoque, ait, si aliquod ex tuis mancipijs se ipsum perimeret, cum id concessu tuo non fecisset, nonne indignareris? Quoniam igitur totum in eo positum est, vt nos seruos, Deum autem verum esse dominum intelligamus, de quo est apud Prophetam, Dominus nomen illi; vtile etiam erit causas huius nostræ seruitutis, quæ nos, ac nostra omnia Deo subijcit, cognoscere; quæ causæ plures fortasse sint, sed eas, quæ nunc nobis occurrant, breuissime septem attingemus.

Gen. ad lit. lib. 8 c. 6.

Ps. 122. 16. Mor. c. 16.

In Phæd one.

Amos 9

PRIMA igitur ea causa est, quæ ex ipsius diuinæ naturæ præstantia, & excellentia ducitur, si præsertim cum nostra natura comparetur, quæ tam est infirma, pusilla, ac propemodum nihil. Huius rationis quæ vis sit, quodque momentũ, libet ex ipso Aristotele petere, vt eo euidentior sit, si ex ipsius naturæ lumine, ac principijs hauriatur. Is enim quodam loco confirmat, seruitutem hominum aduersus alios homines posse esse naturalem, ac iustam, quoniam in omnibus, quæ ex plurium concursu constituuntur, & in quibus vnum quippiam

1. Polit. c. 3.

Universidad de Deusto Biblioteca
TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

commune efficiatur, alia esse oporteat necessaria, quæ naturaliter dominentur, alia quæ naturaliter subiecta sint. Probat hoc inductione quadam rerum omnium, primum inanimarũ. nam in mixtis vnũ semper superat elemẽtum, in leuibus ignis terra in grauioribus, in alijs alia. In omni vero animãte, anima ipsa naturale habet imperium in corpus, idque regit, & impellit, quo vult. Ac in ipsa quoque anima, si præter appetitum sit etiam ratio, vt in homine, rationi sine dubio, vt præstantiori, principatus debetur, eamdemque ob causam inter animalia homini, inter homines ipsos sexui masculo, vtpote meliori, ac nobiliori. Ex quibus confici vult, quicumque in omnibus excellat, ei naturaliter principatum deberi, idque ex eo apparere, quod homines, cum aliquem corporis forma excellentem vident, eum dicere solent dignum esse imperio. quod si in corporibus verum est, multo magis in animis: sed corporis pulchritudinem facile videri, animi non item. Hæc Aristoteles; qui ne id quidem in dubio reliquit, quid ille per seruilem conditionem requirat: addit enim ita se habere seruum ad dominum, vt res possessa ad possessorem, vel pars ad totum. Vt enim neque res possessa, neque pars sui ipsius est, sed possessoris, & totius, sic seruum, quicquid est, domini sui esse. Igitur si, vt hic Philosophus sensit, tanta esse potest inter res ipsas creatas distantia, vt aliæ alijs naturali iure subdantur, quanto hoc verius erit inter Deum, & hominem? nam quantumcumque homo homini præstet, non alia esse potest differentia, quam doctrinæ, aut sapientiæ, vel ingenij, vel reliquorum eiusmodi accidentium, atque hæc ipsa inæqualitas, quæcumque sit, finita tamen est, neque adeo magna. Ceterum in natura nihil est discriminis. omnes enim & corpus ex vna materia, & animam eiusdem formæ habemus. Sed conferamus nunc hominem cum Deo, sapientiam cum sapientia, bonitatem cum bonitate, potentiam cum potentia, essentiam quoque cum essentia. Non modo infinitum est interuallum, sed etiam quicquid homo habet, à Deo habet, à se autem nihil, ideoq. melius, ac verius nihil habere, nihilq. esse dicendus est. Ex quo illud est, quod Deus, & solus potens à Paulo, & solus bonus ab ipso Saluatore, & solus etiam esse à beato Iob dicitur. Quod si tota terra ad vniuersi cœli complexum, vt Mathematici persuadent, non amplius, quam vnius puncti instar obtinet, cum tamen

1 Tim. 6. Matth. 19. Iob. 23.

tamen terra tam ingens, cœlum vero finitum tandem sit, quid erunt singuli homines respectu illius infinitatis, & illius abyssi, in quẽ innumerabilia, eaque immensa bona cõcurrunt, & cõfluunt, vt merito quasi admirãs dixerit Dauid, Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius nõ est finis? Psalm. 144.

SECVNDA causa cur nemo suus, omnes Dei sumus, ex eo manat, quod ab illo conditi, & creati sumus. Nam etiam inter homines ipsos, cum multa sint iura habendarum rerum, vt emptione, vt donatione, & alijs, tamen nulla iustior, & grauior est causa, quam ipsius rei productio, atque effectio. Quis plantat vineam, ait Paulus Apostolus, & de fructu eius non edit? sic qui domum ædificat, qui arcam ligneam conficit, aut statuam, denique quoduis opus manibus suis perficit, eius operis idem omni iure, ac lege dominus est. Quod etiam multo magis locum habet in Deo: quoniam homines artis efficientia nihil aliud possunt, quam externam formam, & quasi faciem rebus inducere, nãturam autem ipsam siue ferri, siue ligni, aut alterius rei nec producere, nec attingere quidem possunt. Deus autem vsque ad ipsum (vt ait Augustinus) rerum fundum, idest, vltimum, atque extremum essentiæ gradum sua vi, & virtute pertingit. Itaque vel hoc nomine præcipue videmus in sacra scriptura omnium dominatum Deo tribui. Sic enim legimus, Domini est terra, & plenitudo eius. Ipsius est mare, & quasi huius ratio reddatur, & ipse fecit illud, & aridam fundauerunt manus eius. Item illud, Tui sunt cœli, & tua est terra, orbem terræ, & plenitudinem eius tu fundasti. Tuus est dies, & tua est nox, tu fabricatus es auroram, & solem. & alibi. Meæ sunt omnes feræ syluarum, iumenta in montibus, & boues. Meum est aurum, & meum est argentum. Denique omnia simul comprehensa sibi vendicat Deus in libro Iob. Omnia quæ sub cœlo sunt mea sunt. & Paulus in illa doctissima concione Athenis habita, Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo sunt, hic cœli, & terræ cum sit dominus. Itaque cum reliquorum omnium ideo legitimus dominatus ei tribuatur, quia ab illo condita sunt, cur non etiam hominum? de quo sic ipse per Ezechielem, Ecce, inquit, omnes animæ meæ sunt, vt anima patris, ita anima filij mea est. Recte igitur, & vere Bernardus in sermone quodam ex hoc ipso capite inter alia confici vult, vt opus opificis, ita nos auctoris quoque

1. Cor. 9.

1. Cæs. 6.

Psal. 23. Psal. 94. Psal. 37. Psal. 49. Agg. 2.

Iob. 41. Act. 17.

Ezec. 18.

De quadr. debito.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nostri totos esse. Ecce, inquit, in ianuis est qui fecit cœlum, & terram, & creator tuus est, tu creatura, tu seruus, ille Dominus: ille figulus, tu figmentum. Totum ergo quod es, illi debes, à quo totum habes, illi præcipue Domino, qui & te fecit, & benefecit tibi, qui tibi ministrat syderum cursus, aeris temperiem, fœcunditatem terræ, fructuum vbertatem. Huic re vera totis medullis, totis viribus seruiẽdum, ne forte indignationis oculo te respiciat, & despiciat, & cõterat in æternũ. Atque in eandem quoque sententiã Laurentius Iustinianus, Clamat, inquit, innata ratio, vt quisque se illi subijciat, à quo habet vt sit. Humana siquidem natura cum à Deo sit condita, & per eundem actualiter in esse subsistat, ex necessario quodã iustitiæ, & æquitatis iure, mandatis sui obligatur auctoris. Nam etsi innumera sint homini prærogata beneficia, quibus ad famulandum Deo astringitur, ex hoc solo, quod ab illo habet esse, vsque ad mortem ei obtemperare tenetur. Denique Lactantius etiam aptissime, Apparet nullam aliam spem vitæ homini esse propositam, nisi vt abiectis vanitatibus, & errore miserabili, Deum agnoscat, & Deo seruiat, nisi vt huic temporali renunciet vitæ, & se rudimentis iustitiæ ad cultum religionis instituat. Hac enim conditione gignimur, vt generanti nos Deo iusta, & debita obsequia præbeamus, hunc solum nouerimus, hunc sequamur: hoc vinculo pietatis obstricti Deo, & religati sumus, vnde ipsa religio nomen accepit.

Lib. de obed. c. 5

4. Instit. cap. 26.

SEQVITVR tertia causa huius seruitutis ex hominis fine. Nam quæcumque res propter alteram facta sit, eam illi subiectam, ac veluti mancipatam esse oportet, seque ad eam omnino, ac penitus conuertere. At humana natura nullum alium habet, nec habere potest finem, quam ipsum Deum. Vnde est illud de ipso in Apocalypsi, Principium, & finis; primus, & nouissimus: quia vt inuolucrum clypei causa factũ est, vt vagina gladij, vt domus inhabitandi gratia, sic homo propter vnum Deũ. Etenim vt ait S. Thomas cum necesse sit, eundem esse finem efficientis, & rei effectæ, vt architecti, & domus ædificatæ, Deus autem, cuius præstans natura nullo extrinseco bono eget, nullam aliam ob causam ad agendum impelli posit, quam propter se ipsum, sequitur vt homini quoque sit finis præstitutus idem Deus. Atque hoc etiam ex naturali rerum omnium ordinatione intelligere licet, quæ sic nexæ sunt, vt inferiores, & imperfectiores nobiliorum,

Apoc. 1 & 22.

1. p. q. 44. art. 4.

liorum, ac meliorũ gratia conditæ sint, eisque ad vsum subiectæ. Quare Aristotelis quoque sententia fuit, plantas, & cetera vegetabilia facta esse propter animalia, animalia vero propter hominem; mansueta quidem ad vsum, & cibum, agrestia vero partim ad eundem cibum, partim ad alia adiumenta, vt vestium, & aliarum rerum. Quamquam melius hoc Bernardus, qui hæc ipsa à Deo donata nobis ait omnia ad aliquam vtilitatem, sed alia ad sustentationem, alia ad eruditionem, quædam ad delectationem, postremo etiam non pauca ad correptionem. Possumus igitur, certeq. debemus ex istorum exemplo, atque obedientia, nos quoque discere, quam nos Deo obedientes, ac subditos esse oporteat. Nam & boues terram nobis subigunt, nulla sua vtilitate, tanto labore: equorum vero genus modo oneribus ferendis, & vectandis, modo cursu, modo passu nobis deseruit: nostra est quoque canum solertia, & agilitas in custodiendo, in venando: quo in munere ita præsto sunt homini, vt vocis imperio & immittantur in feras, & sistantur, & reuocentur, tamquam boni, & obedientes famuli, idemq. de similibus in suo quoque genere intelligi potest. Neque vero timendum est hominibus, ne ideo minus felices, aut etiam minus sint nobiles, propterea quod non sibi nati sint, sed alteri. Valeret hoc fortasse, si ad alteram creaturam, cuiusmodi ipsi sunt, finitam, & limitatam dirigerentur. Nunc vero cum ad Deum dirigantur, summum, infinitumq. bonum, tantum abest, vt de eorum dignitate hoc aliquid detrahat, vt etiam multum addat. Nam cum, vt paulo ante diximus, Deus ipse nullum alium finem habeat, quam se ipsum, sic fit vt homo quoque ad eiusdem finis participationem prouehatur; quod summæ cuiusdam dignitatis est, nec gloriosius quicquam homini cõtingere poterat, eoq. magis, quod eius finis præstantia multa quoque alia magna, & præclara secum affert ad eum finẽ consequendum adiumenta. Ex quo illud est optimum Augustini, qui cum duplicem rerum ordinem discreuisset, alia- rum, quibus fruendum sit vt fine, aliarum quibus vtendum, vt medio, ac deinde quæstionem proposuisset, Vtrum homo seipso frui, an vti debeat, responsionem subijcit verissimam, nefas id omnino esse, vt quis se ipsum amet propter se. si enim, inquit, se propter se diligit, non se refert ad Deum, sed ad se ipsum conuersus, non ad incommutabile aliquid

1. Polic. c. 5.

Qui habit. ser. 14.

De Doctr. Christ. lib. 1. c. 3. & 25

Universidad de Deusto
Biblioteca

conuertitur, & propterea iam cum defectu aliquo se fruitur, quia melior est, cum totus hæret, atque constringitur incommutabili bono, quam cum inde, vel ad se ipsum relaxatur.

ACCEDIT ad has etiam quarta causa, Dei præceptum superadditum, non quidem seruiendi, aut timendi, aut etiá obediendi, sed amandi, in quo illa omnia abunde continentur. Nam & hoc magis bonitatis, amorisq. proprium est, vt amari se velit, quam sibi seruiri, & animam perfectius Deo subijcit, cuius clauis est ipse amor, & denique genus est seruitutis multo iucundioris, ac nobilioris. Quod autem longe perfectius subijciat, apparet ex eo, quod hic amor vim habet non solum mutuæ inhæsionis, de qua dicit Ioannes, qui manet in caritate, eum in Deo manere, & Deum in ipso, sed etiam ecstasis illius, de qua Dionysius, vt quemadmodũ commode dici solet, anima sit potius vbi amat, quam vbi animat. Quod si vulgaris hic amor boni infimi hoc tamen facit, quid faciet amor illius summi, & infiniti boni, & quidem tam perfectus, vt eum Deus exigit, in toto corde, in tota anima, & in omnibus viribus? Nam quod dicit in toto, ait Basilius, nullam in res alias diuisionem admittit. quantum enim dilectionis in hæc inferiora insumpseris, tantum necesse est, vt demas de toto. Idem dicit etiam Augustinus, dilectionem Dei, quæ hoc diuino præcepto tam seuere exigitur, nullum pati riuulum extra se duci, cuius deriuatione minuatur. Recte etiam Gregorius, Notandum, inquit, quod diuinus sermo cum Deum diligi præcipit, nõ solum narrat ex quo, sed etiam informat ex quanto, cum subiungit, ex toto, vt videlicet, qui perfecte Deo placere desiderat, sibi de se nihil relinquat. Ex quibus apparet, hunc amorem, si is est, qui esse debet, & qui nobis tam expresso præcepto iniungitur, eiusmodi esse oportere, vt nos Deo perfectissime tradat, & in eius potestatem plenissime transferat, ac potius nos ipsos in eum transfundat. hæc enim omnia in amãdo insunt.

1. Ioã. 4
4. cap. diuin. nom.
Matth. 22.
In psal. 44.
1. Doctr. Christ. c. 22.
10. mor. cap. 4.

EST etiam alia causa huius tanti debiti, qua nulla iustior, aut grauior existere potest, quod scilicet ita Deo obnoxij sumus, quasi serui emptitij. Sic enim aperte Paulus Apostolus, Non estis vestri, empti enim estis pretio magno. Hoc autem pretium magnum est ipse Christus, totus, vt ait S. Bernardus, nobis datus, totus in nostros vsus expensus. Vere enim nullus vmquam homo alteri homini ad seruiendum

1. Cor. 6.
Ser. 3. Circum.

traditus ita proprius illius fuit, ac Verbum illud æternum, Patrisque imago & vniuersis hominibus, & singulis tributus, concessus, donatus est. Vnde Esaias in spiritu exultans, Paruulus natus est nobis. & Paulus, Proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. & idem alibi, Qui dedit semet ipsum pro nobis. Ipse vero Dominus, ac Saluator, Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Igitur si creationis ratio nos sibi totos vendicabat, quod eam animam, & illud corpus, quod dederat, iure repeteret, quanto magis vendicabit hoc emptionis genus, quo suam Christus animam, & talem animam, suumque corpus dedit, & diuinam insuper personam! Præclare Chrysostomus homilia quadam; Cum, inquit, per Christum Iesum mortuum viuamus, ei vtique, ob quem viuimus, viuere debemus. Atque hoc quidem vnum, & idem esse videatur. Ceterum, si accurate expendatur, duo diuersa esse reperiuntur: vnum mirum, quod per ipsum viuimus, alterum, quia ipse nostra causa mortuus est, quorum vtrumque vel seperatim perpensum tanti momenti est, vt ei obnoxios, & obstrictos reddere posit, ijs vero coniunctis, & in vnum conflatis, tu æstima quam ingens debiti summa multiplicetur. Ac Bernardus etiam in Sermone illo de quadruplici debito, hoc quidem primo loco reponit. Primo, inquit, Christo Iesu debes omnem vitam tuam, quia ipse vitam suam posuit pro tua, & cruciatus amaros sustinuit, ne tu perpetuos sustineres. Addit deinde multa in hanc sententiam, quæ sic ad extremum concludit omnia. Cum ergo ei donauero quicquid sum, quicquid possum, non ne istud est sicut est stella ad solem, gutta ad fluuium, lapis ad montem, granum ad aceruum? Atque idem etiam alibi de hoc ipso, Etsi, inquit, cetera taceam, hoc solo certe non immeritò sibi vendicat vitam nostram, quia pro ea posuit suam. Nemo igitur sibi viuat, sed ei, qui pro se mortuus est. Cui enim iustius viuam, quam ei qui si non moreretur, ego non viuerem! cui commodius, quasi promitenti vitam æternam? cui magis ex necessitate, quam flammas perpetuas minitanti! Denique Bernardus idem alio loco optime, & vbernime; vt appareat quam hic sensus sit certus, & fixus fuerit. Si totum me debeo pro me facto, quid addam iam pro refecto, & refecto hoc modo? Nec enim tam facile refectus, quam factus. Nam qui me semel & tantum dicen-

Esai. 9.
Rom. 8.
Tit. 2.
Ioan. 3.
Hom. 11. in 2. ep. ad Cor.
Ep. 143
De dili. Deo.

do fecit, in reficiendo profecto & dixit multa, & gessit mira, & pertulit dura, nec tantum dura, sed & indigna. In primo opere me mihi dedit, in secundo se, & vbi se dedit, me mihi reddidit. Datus ergo, & redditus, me pro me debeo, & bis debeo. Quid Deo retribuam pro se? Nam etiam si me millies rependere possem, quid sum ego ad Deum?

SEXTA causa, & ea quoque inter maximas, ducitur ex præmij, quod nobis paratum est, infinitate: id autem est æterna, & immortalis gloria, in qua, vt ait Augustinus, & nos Deus possidebit, & Deus possidebitur à nobis, idque vtrumque propter nos. Ergo cum ille nos possessurus sit, & hoc ad beatitudinem pertineat, inchoemus iam nunc hanc ipsam beatitudinem, & ab eo possideri velimus: rursusque, cũ illum possessuri simus, non graue nobis videatur, quod talis, ac tanti boni possessio, nostri ipsorum tam parua, tenuique iactura emenda sit. Hoc enim in summa est pretium, quo Deus illam gloriam, illamque felicitatem, ac gaudia emi voluit, nempe dandis nobismetipsis. Quod argumentum diserte ab Augustino tractatur his verbis, Quantum laborat homo, quando mors imminet, fugiendo, latendo, quicquid habet dando, & se redimendo, laborando, cruciatus, molestiasque sustinendo, medicos adhibendo, & quicquid aliud homo potest? Si ergo labore tanto, tanto conatu, tantis impendijs, tanta instantia, tanta vigilantia, tanta cura agitur, vt aliquanto plus viuatur, quomodo agendum est, vt semper viuatur? Et, si prudentes dicuntur, qui omnibus modis agunt, vt differant mortem, & viuant paucos dies, ne perdant paucos dies, quam stulti sunt, qui sic viuunt, vt perdant diem æternum? Pone ergo hic hominem viuentem, saluum, nullas pœnas patientem: si ei donaret quispiam, vt semper sic esset, & hoc bonum non deficeret, quantum gauderet, extolleretur, quo modo se non caperet lætitia, sine pœna, sine cruciatu, sine fine vitæ? Si hoc solum nobis promitteret Deus, quod dixi modo, quibus potui verbis describi, ac commendaui, quanti erat emendum, si venale esset, quantum dandum erat, vt emeretur. Sufficeret ne quicquid haberes, etiamsi totum mundum possideres? & tamen venale est eme si vis. non multum exæstues de re magna propter pretij magnitudinem. Tantum valet, quantum habes. Noli quærere quid habeas, sed qualis sis. Res ista tanti

In psal. 32.

Ser. 64. de ver. Dom.

tanti valet, quantum es tu. Te da, & habebis illam. sed malus sum, inquies, & forte non accipit me. Dando te illi bonus eris, vt huic fidei, promissioniq. te des, hoc est bonum esse. Hæc Augustinus; ex quibus satis constet, non alia nos ratione regnum illud adipisci posse, quam si nos totos, quicquid sumus, & quicquid possumus, Domino Deo verissime dedamus. Et iure id quidem; quia infinitum illud præmium infinito etiam labore dignum fuerat: quod quoniam non potest, saltem hoc requiritur, vt quæcumque habemus, in illud omnia conferamus. Id enim est etiam aliquo modo infinitum, si à nobis nullo fine, nullisq. limitibus restrictum fuerit.

SED has quidem obligationes partim naturæ nostræ conditio, partim etiam Dei voluntas, & lex citra nostrum assensum imposuit. Reliqua est vna, quam nos ipsi vltro, ac sponte subijmus. Vt enim reges, populos sibi legitime subiectos, tamen iureiurando adigunt, vt eos propria quoque sponsione deuinctos teneant: sic Deus, quamquam & iure creationis, & emptionis, totq. alijs nominibus obnoxij ei eramus, tamen nostra nos etiam promissione per iuramentum confirmata, obligari voluit, vt fides nostra tali vinculo eo arctius stringeretur. Suscipitur autem hoc sacramentum eo tẽpore, cum baptismo regenerati, non solum in Christi militiã ascribimur, sed etiam, vt ait Paulus, Filiorum adoptionem recipimus. Cuius quidem promissionis, seu fœderis cuiusdam, quod cum Domino initur, duæ sunt partes, altera, quod mundum, mundique præmia omnia à nobis abijci, abdicariq. profitemur, ac contestamur: altera, quod nos Deo vni dedimus, ac dicamus, non solum vt milites, aut filios, quod ante dixi, sed etiam vt vera, ac viua membra in Christi corpus inserta, vt iam tamquam membra non nobis ipsis, sed illi corpori, reliquisq. membris viuamus. Ac de priori quidem huius obligationis parte crebra mentio est apud Sanctos Patres, vt Cyprianum, Gregorium, Ambrosium, & hunc præsertim, cuius illa sunt præclara, Quando te, inquit, interrogauit, Abrenuncias diabolo, & operibus eius, quid respondisti? Abrenuncio. Abrenuncias sæculo, & voluptatibus eius? Abrenuncio. Memor esto sermonis tui, & nũquam tibi excidat tuæ seriei cautionis. Si chirographũ homini dederis, teneris obnoxius, vt pecuniã eius accipias, teneris obstrictus, & reluctantẽ fœnerator astringit, atque illic tua cautione constringeris.

Gal. 4.

Cyp. li. 1. ep. 5.

Greg. Ho. 29. Euang.

Amb. 1. de sacr. c. 2.

Vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vbi promiseris considera, vel quibus promiseris. Leuitam vidisti, sed minister est Christi. Ergo chirographum tuum tenetur non in terra, sed in cœlo. Ergo abrenunciasti mundo, abrenunciasti seculo, esto solicitus: semper recordare quid promiseris. Recte etiam Augustinus, Huic, inquit, inimico vos renunciare professi estis: in qua professione, non hominibus, sed Deo, & Angelis conscribentibus, dixistis, Renuncio. Renũciare non solum verbis, sed etiam moribus, non tantum sono linguæ, sed & actu vitæ, nec tantum labijs sonantibus, sed operibus pronunciantibus. De posteriori vero obligationis huius parte sæpe S. Paulus in suis epistolis, vt in illo loco ad Galatas. Quotquot baptizati estis, Christum induistis. Ac plus etiam ad Colossenses, Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Ex quo est illud Nazianzeni, Vt breuiter, inquit, dicam, nihil aliud existimãdum est, esse vim, atque auctoritatem baptismi, quam pactum quoddam cum Deo initum secundæ vitæ, ac purioris, & præstantioris instituti. Quam ob causam vel maxime in metu esse debemus, atque animas nostras accuratissima custodia seruare, ne falsam professionem edidisse videamur. Nam cum ad mutua hominum pacta firmanda Deus medius adhiberi soleat, quanto periculosius est, magisque timendum, ne fœdera cum ipso Deo astricta perfregisse videamur? Ac Bernardus quoque illud psalmi dictum, Nec iurauit in dolo proximo suo, ad hoc iuramentum, quod in baptismo iuratur, diserte applicat, quod ea sit, vt ipse loquitur, professio fidei Christianæ, vt qui viuit, iam non sibi viuat, sed tum ei, qui pro omnibus mortuus est, tũ proximis, pro quibus ille mortuus est.

De Symb. ad Cat. lib. 4. c. 4.

Gal. 3. Col. 3. Ora. 40

Serm. Quis ascen. in mõ. Do.

QVARE, vt concludamus, cum tot tantæque causæ concurrant, si boni ratiocinatores in salutis nostræ negocio esse volumus, magnam quandam, ac potius immensam obligationis summam confici videbimus; cuius obligationis vis non video quo meliori modo exprimi, ac declarari possit, quam illo affectu, illisque verbis Prophetæ Dauid, Et anima mea illi viuet. Sic enim existimandum est cuique hominum, & quasi intime sentiendum, se suum non esse, sed Dei, & quicquid sit, quicquid valeat, quicquid habeat, non sibi, sed Deo vni seruire debere, eique semper dirigi. Ex quo illud etiam sequatur, vt in ipsius potestate semper se esse velit, quinimmo, & gaudeat, omnemq. eius voluntatem, ac nutus impetum hoc

Psal. 21.

hoc intueri debere, vt ad diuini placiti arbitrium se, & sua studia, actiones, cogitationes assidue conuertat: denique illum Prophetæ sensum & animo semper fixum, & factis etiam ipsis expressum gerat, Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me. Nec vero magnum videatur homini, quod eam Deo præstet obedientiam, ac seruitutem, quam sibi à iumentis præstari videt. Nam si hoc ipse à iumentis exigit, quæ tamen non creauit, & in quæ nihil aliud iuris habet, præter naturæ eminentiam, quanto magis ipsum Deo subditum, & subiectum esse oportet, qui natura tanto inferior, & ab ipso insuper creatus, eiq. tot alijs nominibus obstrictus est? Quæ si ita se habent, quæ culpa, vel potius quam multæ culpæ in vna culpa erunt eius, qui sui iuris esse velit, atque ex voluntate sua, non ex voluntate Dei, viram suam, actionesque gubernare, & denique ita viuat, vt non ex Deo pendeat, sed ex suis ipsius placitis? Quid enim turpius, aut peruersius, quam seruus, qui vel ex heri domo profugiat, vel in domo heri nihil minus cogitet, quam de eius iussis? Iure igitur in huiusmodi homines conuenit illa Prophetæ sententia, vel potius obiurgatio, & comminatio. Constregisti iugum, rupisti vincula mea, dixisti, Non seruiam. Huic autem delicto quæ pœna, quodve supplicium debetur? nempe quod Bernardus quodam loco definiuit, Dignus plane est, inquit, morte, qui tibi Domine Iesu recusat viuere, & mortuus est: & qui tibi non sapit, desipit, & qui curat esse nisi propter te, pro nihilo est, & nihil est. Propter temetipsum Deus fecisti omnia, & qui vult esse sibi, & non tibi, nihil esse incipit inter omnia. Recte etiam Cyprianus. Ipse, inquit, de seruo tuo exigis seruitutem, & homo hominem tibi obedire compellis, & cum sit vobis eadem sors nascendi, conditio vna moriendi, corporum materia consimilis, animarum ratio communis, nili tibi pro arbitrio tuo seruiatur, nisi ad voluntatis obsequium pareatur, imperiosius, & nimis seruitutis exactor, flagellas, verberas, fame, siti frequenter, & carcere affligis, & crucias; & non agnoscis miser Dominum Deum tuum, qui sic exerceas in hominem dominatum?

Hier. 2. Ser. 20 Cant.

Contra Demetri.

Reli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Religiosum statum satisfacere huic obligationi, dum nos perfecte Deo tradit. Cap. IIII.

SI hæc quæ de hominum omnium debito tam grandi, tamque multiplici aduersus Deum diximus, vera sunt, vt sunt verissima, & certissima, magna est omnino omnibus curæ ac solicitudinis, atque etiam formidinis alicuius indicta causa. Non enim cum altero homine creditore res nobis est, cuius manus effugere liceat, sed cũ eo, à quo nusquam discedatur, & qui mittere nos
Mat. 5. possit in carcerẽ, donec reddamus nouissimũ quadrantem. Neque vero simplex malũ, vel vnus tantum est error, si quis se Deo neget, cuius est totus, sed tot errores, quot causæ, quæ eũ Deo totum uendicãt. Quare si Dominus summo iure nobiscũ agere velit, & rationes dati, & accepti seuerius subducere, nemo plane inueniatur, qui sit soluendo. Nam vt multũ demus, immo vt omnia illi demus, non amplius dare possumus, quã semel omnia, cum tamen hæc ipsa omnia non semel ei debita sint. Itaque cum nos ipsos totos, & omnia dederimus, vix vni fortasse nomini dissoluendo satis erit: reliqua vero nomina, & reliquæ causæ debendi integræ permanebunt. Quamobrem
Ser. de quadr. deb. scite Bernardus de hoc ipso debito, Nunquid, ait, vt vulgo dicitur, de vna filia duos generos facere statuisti? quamquã hic multo etiam plures, quam duos. Et tamen hoc Dei bonitas patitur, nec solum patitur, sed etiam gaudet, satisq. sibi, & potius abunde factum existimat, si nos ei semel totos offeramus. Hoc ergo efficitur per religiosum statum, qui religiosos omnes quicquid sunt, & quicquid possunt, sine vlla exceptione, nullaue ipsorum sibi reseruata parte, Diuinæ Maiestati largitur, & dicat. Donat enim primo corpus ipsum, quod continentia, & castitate subactum ita præparat, vt ad omnia Dei imperia præsto sit, fiatq. in nobis quod Dominus præcipit;
Luc. 12 Hom. 13 in Euãgel. Sint lũbi vestri præcincti (quã præcinctionem Gregorius ad castitatem refert) & vos similes hominibus expectantibus dominum suum. Donat deinde etiam animam, quod est omnino multo præstantius donum. Donat vitam, quæ ad Dei seruitium tota exponitur, donat opera omnia vitæ, studia, vigilias, labores, exercitationes: denique, quod est omnium maximũ, ipsam etiam totius hominis dominam voluntatem, qua tradita,

dita, totus homo traditur. ea vero perfectissime traditur per Obedictiæ virtutem, cuius etiam voti vinculo ita astringitur, vt nihil velle possit, quod à Dei voluntate abhorreat. Quamobrem sic statuendum est, cum summa hominis vtilitas, & salus in hoc consistat, vt quantuscumq. est, totus sit Dei, id maxime, & certissime in religione perfici, qua quisque arbitrium suum, ac voluntatẽ suam exuens, eam Dei manibus resignat idq. altero homine interprete, ac medio, vt ea etiã resignatio certior, ac manifestior sit. Atque hæc sane cõmunis est omniũ etiam Theologorũ opinio, qui ita religionis vim, ac naturam explicant, vt per vota solemnia insit in ea quædam vera, & perfecta sui traditio; quod inter alios grauissime B. Thomas *4. Sent.* affirmat, & confirmat hoc exemplo; Vt si quis, inquit, agrum *dist. 37.* promisisset, deinde illum ipsum exhiberet, aut seruitutem alicui pollicitus, confestim sese ei in seruum daret; sic facit qui *q. 2. q. 3* se in præsenti dat Deo, diuinis se seruitijs mancipando. Hæc *In psal.* ille, quibus omnino congruit Augustini sententia, qui in ver- *131.* ba illa psalmi Sicut iurauit Domino, votum vouit Deo Iacob, Quid vouemus, inquit, nisi vt simus templum Dei? nihil enim gratius possumus Deo offerre, quam vt dicamus ei cum Esaia, *Esa. 26 iuxta* Posside nos. Egregie autem, & expresse Chrysostomus in illa *Sept.* diserta epistola ad Theodorum monachum, Nunc, inquit, nihil in te penitus tui iuris est, quippe qui tanto Imperatori militare cœpisti. Nam si mulier proprij corporis potestatem non habet, sed vir, multo magis ij, qui Christo tutius, quam sibi viuunt, conditionem sui corporis habere non possunt.

Cassianus etiam de priscorum monachorum institutis, hoc *Lib. 2. c. 3.* præcipuum fuisse narrat, quod ij suos docerent, & in quo eos quam studiosissime exercerent, vt non solum vniuersis facultatibus redderentur externi, sed ne sui quidem ipsorum se dominos esse, vel potestatem habere cognoscerent. Cui conuenit illud Basilij præceptum, oportere vnumquemque reli- *In Ep.* giosum ita existimare, se nequaquam sui iuris esse, sed *ad Canonicã.* perinde ac si in seruiturem à Deo fratribus addictus sit, ita & sentire, & facere omnia. Optime vero S. Bernardus qui & ex *De præ* sua sententia, & ex ipsa S. Benedicti regula, hoc affirmat, *cep. & disp.* religiosum nec sui iam corporis habere potestatem: idemq; *Qui hã* alio loco illum psalmi locum tractans, Veruntamen oculis tuis considerabis, hoc ait ad futurum tempus referendum *bitat* esse, nempe cum ad Dei visionem peruenerimus, in qua *Ser. 8.*

Deus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus reddet nobis nos ipsos, & insuper dabit seipsum. Nunc enim religioso cuique ita agnoscendum, & ita cogitandum esse, oculos suos non suos esse, sed Dei, cum videlicet per votum in religione nuncupatu, omnia sua membra, proprijs renuncians voluntatibus, diuino cultui manciparit. Itaque graue sacrilegium esse, si quis Deo dicata membra pro suis voluntatibus vsurpet, eaque in vsus vanitatis, curiositatis, aut huiusmodi secularis operis assumat. Hoc igitur certum sit, ex religione, ac potissimum ex religiosis votis omnes consequi, vt nos maiestas illa plene, ac perfecte possideat, quoniam sic illi nos totos permittimus, vt tamquam re, quam quispiam manu teneat, sine reluctatione, ac resistentia, vti possit ad quæ velit, quantum velit, quandocumq. velit: possit mittere, reuocare, retinere, erigere, deprimere, denique in omnẽ partem, atque omnem formam, & in omnem locum tamquam suos conuertere. Itaque vt à notioribus, & humanis exemplis hæc etiã spiritualia, & occultiora intelligamus, quemadmodum inter homines rerum dominium, ac proprietas ab vno sæpe in alterum legitime transfertur, sic existimandum est fieri inter nos, ac Deum, vt nostræ voluntatis consensu nostri ipsorum dominium à nobis ipsis abdicetur, & in Deum transfundatur. Ac in humanis negocijs sunt certæ quædam contrahendi formulæ solemnes, ac iure definitæ, quarum ea est auctoritas, vt cum semel vim suam habere cœperint, non possint amplius reuocari, aut rescindi, vt est donationis, vel venditionis, vel etiam commutationis. In hoc autem contractu, qui cum Deo initur, si rectè cogitemus, horum omnium
2. Tim. 2. rationes inesse cognoscemus. Etquidem Paulus Apostolus depositum appellat: sic enim gloriatur; Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illũ diem iustus iudex. Nam vt in depósito aliquid alicui committitur, vt id seruet, ac custodiat ad tempus, ac deinde illud idé restituat: similime nos quoque voluntatis, ac libertatis nostræ vsu priuamur ipsi quidem, sed ad certum tempus, idque breuissimum, nempe donec in Domini nostri gaudium intremus. tunc enim hanc ipsam voluntatis nostræ libertatem nõ solum integre, sed etiam admodum cumulate recipiemus,
Qui habitat. Ser. 8. reddetq. nobis Deus nos ipsos, vt ait S. Bernardus. Sed tamen quia in depósito totum adhuc ius, & potestas retinetur, nos autem ita nos Deo tradimus, vt nihil in nobis nostri reseruemus, an ideo potius fortasse donatio dicenda est, quia nos totos vltro, ac sponte ob Dei amorem resignamus? an vero venditio, quoniam non omnino gratis nos damus, sed magnum vicissim pretium, ac mercedem recipimus? id est, æternam beatitudinem? an denique erit etiam commutatio quædam, quia hoc ipso tempore quantum nos Deo, tantum se nobis Deus impertit, dispari valde vice, Deum pro homine immortalem pro caduco, immensum, & beatissimum pro pusillo, & miserrimo? Me vero illud etiam magis delectat, vt in hac nostri traditione vim potius veræ, ac necessariæ restitutionis inesse sentiamus. Reddimus enim Deo quod suum est: ac cum iustitiæ sit, atque æquitatis, vt homo hominis rem ei restituat, & qui non faciat, furti reus sit, multo magis æquum, magisq. necessarium erit, vt quod est Dei, ne puncto quidem temporis apud nos retineamus; quod iam non furti solum, sed etiam sacrilegij crimen esset. Ex quo est illud Hilarij in Matthæum, Cæsari Dominus ait reddendũ esse quod Cæsaris est, Deo autem, quæ eius sunt propria, corpus, animã, voluntatem. Ab eo enim hæc profecta, & aucta retinemus, Can. 23 in Mat. & proinde condignum est, vt se totos reddant, cui debere se recolunt & originem, & profectum. Idem dicit etiam Augustinus; sed illud addit, quod valde ad rem nostram pertinet, In psal. 115. hanc nostri redditionẽ perfectissime fieri votis religiosis. Sic enim ait. Reuera qui quis bene cogitat quid voueat Domino, & quæ vota reddat, se ipsum voueat, se ipsum reddat. Hoc exigitur, hoc debetur. In specto nummo Dominus dicit, Reddite Cæsari quæ Cæsaris sunt, & Deo quæ Dei sunt. Imago sua reddatur Cæsari, imago sua reddatur Deo. Hoc igitur cũ iam fecerint, & ita perfecte fecerint religiosi, num dubitare possumus, quin eis conueniat promissum illud diuinum, quod est in Esaia, Et nunc hæc dicit Dominus, creans te Iacob, & formans te Israel. Noli timere, quia redemi te, & vocaui te nomine tuo Meus es tu. Iucundum vero nomen, Meus es tu, magisq. gloriosum, ac magnificum, quam omnes familiarum, aut honorum tituli, quos mundus hic iactare possit. Itaque idem Isaias hanc eandem gloriam horum, qui se Dei esse glorientur, alibi commemorat. Iste, inquit, dicet, Domini ego Esa. 44. sum, & ille vocabit in nomine Iacob, & hic scribet manu sua Domino, & in nomine Israel assimilabitur. Nempe ij manu sua scribunt, qui hoc Christi sacramentum suscipiunt, ijdéq. verisi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

verisime vel Iacob, vel Israelis nomen accipiunt, qui & malignum hostem sapientia supplantarunt, & humilitate Deum ipsum ad sese inflexerunt. Hoc igitur positum sit quasi fundamentum in Religionis vtilitatibus amplissimis, quod nos Deo perfecte possidendos tradat. Ex quo duo maxima commoda consequuntur. Primum, quod vna eademque opera, & quasi vna pecunia tot illis debitis, quæ sunt supra à nobis commemorata, satisfacimus. Deinde quod hoc ipsum, esse Dei, & inter eius res censeri, innumeras nobis affert vtilitates nostrasq. animas omnibus bonis complet. quod di-
Ps. 134. serte docet Augustinus, Possideat te, inquit, vt possideas illū. Eris prædium ipsius, eris domus ipsius. Possidet vt prosit, possidetur vt prosit. Numquid vt aliquid ei tu prosis? Nam dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non
1. *Poli.* *c.* 3. eges. Nec mirum hoc, cum Aristoteles dicat, & vere dicat in ijs omnibus, quæ ita à natura ordinata sunt, vt aliud inferius sit, aliud superius, nihil vtilius esse posse inferiori, quam vt suo superiori quam maxime subiectum sit. Nam & corpus, nisi ab anima regatur, multum damni facere, multoq. magis si ab anima deseratur: & in ipsa quoq. anima, appetitum, nisi à ratione gubernetur, inordinatum esse, & turpem: quin ipsis quoq. animalibus expedire, vt in hominis potestate sint, quoniam ab eo salutem recipiunt, id est, alimenta, atq. etiam disciplinam quandam. Si ergo hoc inter res creatas euenit, vt quæ alteri rei natura subiecta sit, cum ei subijcitur, perficiatur, cum seiungitur, damnum faciat; quanto magis euenit creaturæ cum Deo, vt ei quam optime sit, si se quam maxime Deo subdiderit, contra vero si, quemadmodum pro-
Luc. 15. digus ille filius, suam substantiam sibi habere, rationesq. suas à Deo omnium patre, & domino separare voluerit, in illa eadem damna egestatis, famis, ignobilitatis, & omnium denique miseriarum incidat?

De laqueis, & occasionibus peccandi, quæ sunt in seculo. Cap. V.

REDEAMVS nunc ad fundamentum illud, quod supra positum est ex communi, ac generali obligatione, qua omnes homines Deo obnoxij tenentur, vt in eius semper obsequijs viuāt, seque totos ad eum referāt. Et

Et cum iam perspectum sit, huic obligationi quam cumulate per religiosam vitam satisfiat, videamus iam quam non satisfiat per vitam mundanam. Sic enim melius etiam religionis vtilitas elucescet, si miserrima, ac periculosissima seculi conditio cognoscatur. Vt enim si quis ex carcere, vel ergastulo ereptus sit, eo verius beneficij magnitudinem æstimat, quo magis ærumnas illas expertus sit, sic religio, quamquam multa habet, propter quæ per se expetenda sit, tamen multo optabilior fiet, cognitis mundi calamitatibus, & miserijs, quibus ea nos liberat. Neque tamen has videre difficile est. Nec enim eiusmodi res est, quæ obscura, aut recondita sit, sed potius in prospectu, & quæ omnium oculis pateat, qui modo oculos habeant. Sed tamen quia sic fere euenit hominibus, vt quo maiora sunt spiritualia mala, quibus tenentur, eo minus illa sentiant, quod ea sit horum malorum natura, vt mentem obscurent erroribus, proponendum est aliquid, quod quasi sensum ipsum moueat, vt nos magis ad cognitionem, intelligentiamq. conuertat. Fingamus igitur animo locum aliquem maxime lubricum, ac præcipitem, in quo ægre se quispiam, quamquam bene firmis viribus, tenere possit. Addamus deinde hoc quoque, esse in eo loco aliquem morbis grauissimis, & plurimis confectum, & plane eneruatum. Denique ad hæc omnia accedat, qui vrgeat, & impellat ad cadendum, isq. non vnus, sed multi, & valentissimi. Qui ergo talis sit, talique in loco moretur, quo modo non eius deplorata sit salus? Igitur locus ille lubricus est hic mundus, omnes autem homines ægri, & infirmissimi, dæmones denique semper infensi, & infesti. Lubricus sine dubio, ac præceps est mundus, in quo omnium difficillimū sit sustinere se à lapsu, & quidem eo lapsu, qui semel incitatus, eo deinde magis, ac magis in procliue, & in omnia vitiorum abrupta deuoluatur. Hæc autem procliuitas nihil est aliud, quam innumerabiles illecebræ, & incitamenta peccandi, quæ si compendio colligere velimus, ad tria capita redigi possunt. Primum ad peruersas, & præposteras eius legest deinde ad exemplā omnis prauitatis, quibus scatet: denique ad infinitas occasiones, & veluti laqueos ad animas capiendas. Habet mundus suas leges, & sua præscripta, quæ sectatoribus suis seruanda proponit: de quorum iniquitate, ac peruersitate hoc vnum satis sit, quod tota, vt aiunt, diametro

repugnant sanctis, ac salutaribus Christi Domini legibus. Nam Christi quidem decreta nota sunt, Beatam esse paupertatem, beatum luctū; si quis vnam maxillam percusserit, præbendam alteram; abnegandam voluntatem; amplectendam crucem, & alia eiusmodi multa. Contra vero, quæ sunt mundi decreta, & axiomata quædam? Nota sunt hæc quoque; Nihil miserius, & contemptius paupertate, nihil beatius diuitijs, curandum esse corpus, voluptates omnes exquirendas; pulcherrimum esse eminere inter alios, imperare, celebrari versari in hominum ore; si quis conuitium dixerit, verbere appetendum, si quid grauius fecerit, vulnere. Ex his legibus omnes viuunt, his quasi regulis mortalium actiones, studia, negocia diriguntur, & formantur. Hæc & in domibus, & in foro, & in publicis, & in priuatis concilijs, denique in omni sermone, & in omni re decantantur. Hæc prima sunt rudimenta, quæ teneris puerorum animis mature instillantur, cum primum vel parentum, vel magistrorum cura instrui cœperint, vt prima illa ætas cerea, & flexibilis, omni subito prauitate, & opinionum erroribus imbuatur. Vt vero ex domestica disciplina in populi etiam conspectum prodimus, tum multo magis vniuersæ multitudinis ad vitia consensu omni corruptela inficimur. Nam cum ab omnibus præsentia ista laudari, opesque, honores, & reliquas vanitates tam ardenter exquiri videmus, quis erit animus ille tam sapiens, & tam fortis, qui non se ab aliorum omnium iudicijs, sermonibus, consilijs auferri sinat? Vt enim si quis in loco angusto aduersus confertam, & conglobatam turbam sese inferre obnitatur, ipse potius à turba retro abripiatur, quam eam perrumpere valeat, sic cum non corpora, sed animi, ac sententiæ, moresque multorum certam in partem feruntur, multo facilius est, vt te quoque secum in eam partē abducāt, quam tu illorum impetum sustinere, ac superare possis. Primum enim occupatur, vt dixi, iudicium illo præiudicio plurium ita opinantium, & ita loquentium, addo etiam ita facientium, vt ne errare quidem se intelligat, qui vix tam communi, tamque hominū pedibus tritæ, se insistere videat. deinde, etiamsi ita sapiens, aut felix sit, vt hoc intelligat, altera tamē major pugna restat in his exequendis, quæ meliora esse cognoscit. Aderunt enim statim cæteruæ cōtradicentium, & qui partim suadendo, partim irridendo, partim detrahendo deterreant.

terreant. Imbecillia est autem natura humana ad cōtemnendum quid se alij sentiant, aut dicant; eaque res multis exitio fuit, qui cum virtutis curriculum ardenter essent ingressi, populi deinde sermonibus, ac modo inimicorum, modo etiam amicorum linguis, misere, ac fœde reuocati sunt. Hæ sunt igitur mundi leges, quas ille quidem omni ope, omnibusque viribus tuetur.

ALTERVM periculi genus in seculo est ex malis exemplis. Cum enim aliorum intemperantia; vel lasciuia, cum turpitudines, cum vanitates, aut ambitiones, cum cetera peccata ante oculos proponuntur, etiam si nō ignoremus esse peccata, tamen nescioquam vim habent ad nos quoque seducendos: siue quod eo minus iam malum videri incipit, quo plurium vsu iam vulgarius, & quasi fit familiarius; siue quod hæc sit hominum natura, vt sui similes homines libenter, & facile sequatur. Quæcumque causa sit, certe hoc constat, nullum fere esse acriorem stimulum ad peccandum, quam prauum exemplum: quod à Sapiēte mōstratū est illa similitudine aptissima; Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui communicauerit superbo, induet superbiam. Itaque rectè Hieronymus, Procliuis est, inquit, malorum imitatio, & quorum virtutes assequi nequeas, cito imitaris vitia. Et Cyprianus, Et oculi, ait, nostri, & aures custodiendæ sunt. Cito in hoc assuescimus, quod audimus, scelere. Nam cum mens hominis ad vitia ipsa ducitur, quid faciet, si habuerit exépla naturæ corporis lubricæ? Quæ sponte corruit, quid faciet, si fuerit impulsa? Ac quod in naturalibus effectibus videmus, vt ignis igne, & omne simile simili gignatur, idē quoque euenit in moribus. Nihil enim facilius, quā vt superbia superbiā, iracūdia iracūdiā, omne denique vitiū sui generis vitium in aliorum animis pariat, non modo nescientibus, & non aduertentibus, sed sæpe etiam inuitis. Sensim enim adhærescunt, & dum oculis, vel auribus hausta in animum influunt, eum paulatim immutant, & in deterius transformāt. Ex quo facile intelligi potest, quam sit perniciosum in mundo versari, vbi tot pestifera exempla abundant, quæ animum perpetuo oppugnant, & ad peccandum incitant. Hoc enim illud est, propter quod Augustinus adolescētiam suam in plateis illis Babyloniæ, vt ipse ait, actam deflebat, quoniam cum coætaneos suos audiebat iactantes flagitia sua, & tanto magis gloriantes, quanto magis turpes essent,

Eccles. 13.

Ep. 7.

De spectacul.

2. Conf. c. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipse etiam stimulabatur non modo ad eadem facienda, sed etiam ad fingenda quæ non fecerat, ne videretur abiectior, quo erat innocentior, & ne vilior haberetur, quo erat castior.

Cap. 9. Nimis enim contagiosam rem esse malos sodales, cum dicitur, Eamus, faciamus; & pudet non esse impudentem.

TERTIVS est mundi scopulus, ex occasionibus peccandi, quæ semper miseros homines circumsistunt, neque eas effugere licet, quia coniunctæ sunt cum rebus ipsis, quas tractant, & quibus interfunt assidue. Quam in sententiam S. Leo

Ser. 5. Quadr. commode, Plena, inquit, omnia periculis, plena laqueis. Incitant cupiditates, insidiantur illecebræ, blandiuntur lucra, damna deterrent, amaræ sunt obloquentium linguæ,

Ser. 11. Quadr. nec semper veracia sunt ora laudantium. Idemque alio loco, Insidiæ sunt in diuitiarum amplitudine, insidiæ in paupertatis angustijs. illæ eleuant ad superbiam; hæ incitant ad querelam. Tentat sanitas, tentat infirmitas, dum & illa materia est negligentiæ, & hæc causa tristitiæ. Laqueus est in securitate, laqueus est in timore, nec interest vtrum animus, qui terreno tenetur affectu, gaudijs occupetur, an curis, cum par morbus sit vel sub vana delectatione gaudere, vel sub anxia solicitudine laborare.

HAEC igitur de ipso loci periculo. Videamus nunc imbecillitatem, & infirmitatem hominis in tali, tantoq. periculo, ac discrimine commorantis; quam etsi ex suo quisque sensu, & vsu satis percipere potest, tamen de ea nos admonet scri

Gen. 8. ptura quoque & sæpe, & grauiter, vt illo loco; Sensus, & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Et Paulus Apostolus, Video aliam legem in mem-

Rom. 7. bris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati. Hæc autem membrorum lex, nulla alia est, quam concupiscentiæ vis, quæ quasi abrupto freno, non modo non rationi obtemperat, vt debet, sed eam sæpe captiuam facit, suæque libidini subijcit. Atque hæc corruptio, ac peruersitas eo grauior, & periculosior est, quo non recens hoc malum in nobis, aut ex leuibus causis generatum, sed iam inde ab initio ex primi parentis nostri inobedientia contractum, itaq. in natura nostra insitum, vt hoc vitium vna cum ipsa natura accipere, & cum eadem natura semper nobiscum gestare cogamur, idque nostris deinde culpis, ac flagitijs continenter augeatur. Sanctus quidem

Tho-

Thomas quatuor commemorat plagas grauissimas primæ- *1. 2. q.*
uo illo peccato, quod in Adam omnes peccauimus, acce- *85. art.*
ptas, quæ deinde singulis nostris peccatis grauius recru- *2.*
descant. Primum ignorantiæ, quæ prudentiæ lumine extincto rationem pene excæcat: deinde malitiæ, quæ voluntatem iustitiæ dono spoliatam semper ad malum impellit, postremo infirmitatis, & concupiscentiæ, quarum vtraque appetitum inuadens, altera eum fortitudinis bono exuit, vt quæuis paulo duriora refugiat, altera autem temperantiæ, vt, pudore abiecto, in omni voluptatum genere, quasi pecus demergatur. Iure igitur Augustinus, animas nostras; *De ver.*
etiam postquam baptismo ablutæ fuerint, illius typo ex- *Apostol.*
pressas gerat, qui in latrones incidens, exceptus est plagis *ser. 3.*
multis, & semiuiuus relictus: qui licet in stabulum illatus sit, quod, vt ille ait, est Ecclesia, licet ei oleum, & vinum præsentis virtutis remedia adhibita, tamen adhuc languet, semperque languebit, donec, quod Paulus cupiebat, liberetur de corpore mortis huius. Quid igitur erit, si hic im- *Rom. 7.*
bellis, hic semiuiuus, in tam iniquo loco, insuper inuadatur ab hoste, & hoste illo, cui non est in terris potestas, quæ *Iob. 41.*
comparetur, qui circuit tamquam leo rugiens, non solum *1. Pet. 5*
feritate, ac sæuitia, sed etiam viribus, ac robore? Quis illius nequissimi tela, quis impetum, ac rabiem sustinere valeat? In quo etiam illa accedunt, quæ paucis complexus est Cas- *Collat.*
sianus, quod non vnus est hostis, sed innumerabiles cateruæ *2. c. 11.*
aduersus singulos, & ij omnes immites, & efferati, nostrũque exitium ardentissime sitientes, & præterea inuisibiles, vt ne cauerì quidem, aut præuideri possint: ex quibus omnibus fiat, vt spiritualis huius certaminis casus tanto sit pernicioſior cunctis, quanto & infestior inimicus, & congressus occultior, præsertim cum tam varias artes nocendi teneat, & *Serm.*
nunc quidem (vt ait Bernardus) aperte, & violenter, nunc oc- *de septẽ*
culte, & fraudulenter, semper autem malitiose, & crudeliter *fragmẽ-*
impugnet, & persequatur nos, & ad hæc, inquit, toleranda, ne *tis.*
dicam superanda, quis idoneus?

HIC igitur est status mundi huius miserrimus, quẽ pau- *I. Ioã. 5.*
cis verbis Ioannes Apostolus diuine expressit, cũ dixit, Mundus totus positus est in maligno: quasi hoc diceret, ita vitijs, & corruptelis esse plenũ, ita perditum, & ita deprauatum, vt nulla in eo pars sana, & integra permanserit. Quẽ si nõ modo

Universidad de Deusto
Biblioteca

mente lustrare, sed etiam ipsis oculis intueri, atque inspicere velimus, ne nos externa species decipiat, ascendendum no
Lib. 2. ep. 2. bis quoque est in illam speculam Cypriani, vt inde mundum omnem prospiciētes, varia mortalium studia, curas, cogitationes, negocia, sermones, cursitationes, labores, nundinationes, & facta omnia eminus contemplemur. Profecto enim obijciet sese tanta vanitas omnium inanitatum, tanta etiam fœditas peccatorum, & flagitiorum, tanta obscœnitas, & turpitudo, vt stupidus plane sit, & sine vllo sensu, qui non cohorreat, suiq. omnino, ac suæ salutis oblitus, qui non ex tam tetra, tamq. miserabili, ac funesta tamquam omnium monstrorum cauea in tutiorem, ac securiorem locum sese recipere decernat. Quod quasi malorum diluuium (sic enim appellandum est) super vniuersam terræ superficiem exundantium etsi idem Cyprianus vberrime, & elegantissime describit, libet tamen eam descriptionem potius ex sacra scriptura petere, cuius tanto est maior auctoritas, ac pondus.
Hoc enim est, quod magna admodum verborum maiestate
Ps. 12. Dauid propheta in Psalmis indicauit, cum ait, Dominus de cœlo prospexit, vt videat si est intelligens, aut requirens Deum. Addit autem quid diuinus ille oculus in hominum genere deprehenderiti. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Quis hoc crederet, in tanto numero, in tam pleno orbe ne vnum quidem inueniri, qui faciat bonum, nisi ex ipsius Dei ore per os Prophetæ accepisset? Ostendit autem, etiamsi qui sint boni, tam esse paucos, vt dicere maluerit, Non est vsque ad vnum. Pergit deinde eorum commemorare, & detestari scelera: Sepulcrum patens est guttur eorum; linguis suis dolose agebant; venenum aspidum sub labijs eorum; quorum os maledictione, & amaritudine plenum est. Atque hæc quidem peccata linguæ, illa operum. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem: contritio, & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt. Denique concludit eo, in quo est summa omnium malorum; Non est timor Dei
Oseæ. 4. ante oculos eorum. Ac Oseas quoque in eandem sententiam, Non est veritas, & non est misericordia, & non est scientia Dei in terra. Maledictum, & mendacium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit.
Hier. 5 Similia etiam sunt apud Hieremiam, qui Dominum ita loquen-

quentem inducit, Circuite vias Hierusalem, & aspicite, & cōsiderate, & quærite in plateis eius, an inueniatis virum facientem iudicium, & quærentem fidem, & propitius ero ei. Ac ne quis hāc culpam ad vnum hominum genus pertinere crederet, adiungit etiam illa, Ego autem dixi forsitan pauperes sunt stulti, & ignorantes viam Domini, iudicium Dei sui. Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipsi enim cognouerunt viam Domini; & ecce magis hi confregerunt iugum, ruperunt vincula. Saturaui eos, & mœchati sunt, equi amatores, & emissarij facti sunt: vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat. Hæc prophetæ isti, vel Deus potius per hos prophetas. Ex quibus hoc quoque cognoscere liceat, quam inueteratus sit hic mundi morbus, quamque insuper tam longo annorum decursu confirmatum, & auctum esse necesse sit, quin potius quod animantum corpo- Ioan. 2.
ribus, idem senescenti iam mundo, vel potius vt in nouissima hora, iam decrepito, euenisse, vt illo pietatis succo, diuinis. amoris vitali vigore pene consumpto, atque extincto, nihil iam ferme in eo virium, nihil roboris remanserit, & quotidie videlicet deterius habiturus, & in peius lapsurus sit. Oportet enim extare, quod veritas ipsa prædixit, Refri- Matth. 24.
gescet caritas multorum, & abundabit iniquitas. Itemq. illud, Cum venerit filius hominis, putas inueniet fidem in ter- Luc. 18.
ra? Quibus quidem positis, quid aliud consequi necesse est, nisi id, quod omnibus lacrymis deplorādum est, vt magna hominum pars ad cœli gloriam, æternamq. beatitudinem conditi, cum obliti tātam spem, obliti diuina promissa, & præsentium rerum specie excœcati, duxerint in bonis dies suos (vt ait B. Iob) tum in puncto descendant ad inferna? quod Esaias Iob. 21.
quoque grauissime denunciat: Propterea, inquit, dilatauit Esa. 5.
infernus animam suam, & aperuit os suum absque vllo termino, & descendent fortes eius, & sublimes, glorioso. eius ad eū. Nec solum propheticis hisce denunciationibus, sed idem etiā certissimis visionibus sæpe à Domino ostensum est, tum alijs alias, tum illa insigni, quam in Franciscanis historijs legimus, non longe post eius ordinis initia; quo tempore, cum Bertoldus, vir eiusdem familiæ insignis, in Germania inter prædicandum Dei verbum acrius in vitium quoddam inuectus esset, mulier, quæ eo vitio tenebatur, pœnitentiæ, ac contritionis vi in media concione mortua concidit. Verum,

cum omnibus in preces procumbentibus paulo post reuixisset, narrauit mortis causam, iussamq. se ad corpus redire, vt peccatum illud confessione expiaret. Adiecit etiam tum alia multa, quæ viderat, tum illud in primis horribile, & dictu etiam mirabile, cum ipsa ad Dei tribunal apparuisset, adducta simul esse sexaginta animarum millia, quæ in omnibus mundi partibus fidelium, & infidelium varijs casibus excesserant ex hac vita, atque ex his tres tantum addictas purgatorio, reliquas omnes ad ignem æternum damnatas, vnũ autem ex Franciscanis fratribus, eodem ipsum quoque temporis articulo defunctum, per purgatorij quidem locum transisse, sed tamen non modo ibi diutius non commoratum, verum etiam par animarum, quæ præcipua cum eo amicitia coniunctæ fuerant, secum in cœlum abduxisse. Plura quoque eiusmodi visa, aut reuelationes scriptas legimus; sed hoc sufficiat, cuius tot testes fuere, quot fuere in illa concione auditores: quodque vtrumque demonstrat, quod hic tractamus, & mundi periculum, ex quo tam pauci salui euadunt, & contra religiosi status securitatem, qui etiam alijs opituletur.

De *tribus mundi malis, quæ Ioannes Apostolus commemorat.* Cap. VI.

HACTENVS de seculi miserijs, periculisq. generatim dictum est, & quidem breuissime pro harum miseriarum multitudine, & magnitudine, quibus recensendis tam grãdi volumine opus esset, quam est ipse mundus, qui totus his miserijs plenus est. Si vero expressius, atque explicatius aliquid de his dicendum sit, quid melius, aut grauius dici possit, quam illud Ioannis Apostoli, ita præcipientis, Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. si quis diligit mundum, nõ est caritas Patris in eo: quoniam omne, quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorũ, & superbia vitæ. Ex quibus apparet, quam fœdum, ac tetrum sit id corpus, quod tribus his tam fœdis, tamq. tetris partibus, ac membris constet. Recte autem totum mundi huius regnum in has quasi prouincias distributum est; quoniam cum homo cœlestium rerum cogitationem abiecit, seque tantum in his præsentibus rebus immersit, tria illi occurrere possunt, ad quorum sese amore, appe-

1. Ioã. 2

appetitumq. dissundat. Primum res istæ externæ, quod est concupiscentia oculorum, ideſt, auaritiæ sitis: deinde corpus ipsum proprium, cui curando, omnibusque iucundis oblectando indulgeat, quod pertinet ad carnis concupiscentiam: denique alij etiã homines, quibus imperare, vel saltem inter quos laudari, & celebrari, & quoquo modo excellere pulchrum putatur, quod est superbia vitæ. Quare qui mundo, & seculo seruiunt, omnes in horum aliquo, vel in pluribus horum seruiũt. Hæc sunt quasi terna retia, quibus ille callidus animarum venator ita eas insectatur, vt, si vnum effugerint, incidant in alterum. Hæc quasi tria telorum genera, quæ hostis noster in genus humanum vibrare non cessat; vel potius tres ingentes machinæ, quibus tota Christianæ vitæ fundamenta quatere, ac labefactare, & conuellere nititur. Quare videndum est diligenter, quam hæc non omnia modo, sed etiam singula iter nostrum in cœlum impediant, ac plane obstruant. Nam de concupiscentia oculorum illud quidem ipsius Christi Domini habemus oracullum, Væ vobis diuitibus. Quo vno verbo, Væ, omnis omnium malorum, & miseriarum, ac calamitatum summa concluſa est. Atque idem alibi apertius, & significantius, Amen dico vobis, quia diues difficile intrabit in regnum cœlorum: & iterum dico vobis, facilius est, camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum cœlorũ. Quid iam amplius quærimus? Nonne hoc vnum satis esse debet, quod Dominus, & veritas ipsa loquuta est, idque tam perspicue, & tam expresse? Nã si alia fidei mysteria, vel Trinitatis, vel Eucharistiæ, & similia, quãquam nec ratione nostra capimus, nec intelligentia assequimur, credimus tamen, & ob id vnum credimus, quia Dominus dixit, qui mentiri non potest, & ita credimus, vt pro ea fide vitam ponere parati simus, cur in hac quoque diuitiarum causa non eadem nos frangit auctoritas, etiamsi earum mala nos oculis nostris videre non possemus? Quamquam ne hoc quidem ita difficile est, vel occultum, vel a sentibus nostris remotum, vt sunt illa, quæ dixi, mysteria, vt non à nobis quoque satis intelligi, ac percipi possit. Nam si huius rationes, ac causas inquirere velimus, quatuor ferme reperiemus. Prima illa est, quod in ipsis diuitijs vel acquirendis, vel augẽdis, multa facile incidãt peccata: quod etiam Paulus confirmat, Qui volunt, inquit, diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, &

Luc. 6.

Matth. 19.

1. Tim. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& in desideria multa vana,& inutilia,quæ mergunt hominem
4. Mor. cap. 3. in interitum, & perditionem. Itaque recte etiam Gregorius in Moralibus,Rarũ,inquit,valde est, vt qui aurũ possident,ad requiẽ tendant,dum per semetipsam veritas dicat, Difficile, qui pecunias habent,intrabunt in regnum cœlorum. Nã qui hic multiplicandis diuitijs inhiant, quæ alterius vitæ gaudia
3. par. adm. 21 sperant? Atque idem melius etiam in Pastorali, Qui repleri cũctis simul opibus inardescunt, audiant quod scriptũ est,Qui
Pro. 28. festinat ditari, non erit innocens. Profecto enim, qui augere opes ambit, vitare peccatum negligit, & more auium, cum escam terrenarum rerum auide conspicit, quo strangulatur peccati laqueo, non agnoscit. Qui quæliber præsentis mundi lucra desiderant, & ea, quæ de futuro damno patientur,
Pro. 20. ignorant,audiant quod scriptum est, Hæreditas, ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit. Ex hac quippe vita initiũ ducimus,vt ad benedictionis sortem in nouissimo veniamus.Qui itaque in principio hæreditare festinãt,sortẽ sibi in nouissima benedictione amputant,quia dum per auaritiæ nequitiam hic multiplicari appetunt, illic ab æterno patrimonio exhæredes fiunt. Quique plurima ambiunt, vel obtinere cuncta quæ ambierint possunt, audiant,
Matth. 16. quod scriptum est, Quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur,animæ vero suæ detrimentum faciat?ac si aperte veritas dicat, Quid prodest homini, si totum,quod extra se est,congregat,si hoc ipsum solum,quod ipse est,damnat? Hæc igitur in acquirendo.quid deinde in possidendo,& in vtendo? hoc enim est alterum genus incommodorum, quod afferunt diuitiæ, quoniam incredibile est, quantopere omne virtutis studium exstinguant,& cœlestium rerum cogitationem,amorem, & memoriam quoque ipsam omnino disturbent, & ad alia omnia conuertant. Hoc enim efficit cura, ac solicitudo custodiendi quæ quisque habeat; quia cum eius naturæ sint,vt per se semper defluant, ac dilabãtur,deinde aliorũ quoque rapinis, iniurijsque pateãt, tũ ad omnes fortuitos casus exposita sint, denique etiam litium, ac iurgiorum perpetuam materiam præbeant, magnam omnino cautionem,animique prouisionem requirunt: quæ cautio necesse est, vt humanum animum distrahat,ac diuidat in multas partes,eumque in dies obtusiorem ad diuina reddat,ac denique dum terræ inhæret,& terram assidue contrectat,ipsum quoque terre-

num

num omnino efficiat. Hanc sane ob causam putat Ambrosius diuinum illum Domini Saluatoris sermonem à paupertatis commendatione inchoatum, quod ea, vt ille ait, prima Li. 5. in Luc.
sit ordine,& parens quædam, generatioq. virtutum, quia qui contempserit secularia,ipse merebitur sempiternas;nec potest quisquam meritum regni cœlestis adipisci, qui mundi cupiditate possessus, emergendi non habet facultatem. Hieronymus quoque ita sentit,& ita scripsit,non posse in idem pectus conuenire virtutes, ac diuitias, idque ethnici hominis exemplo;Crates,inquit,ille Thebanus homo quondam ditissimus, cum ad philosophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abiecit,nec putauit,se simul posse & virtutes, & diuitias possidere. Nos suffarcinati Christum pauperem sequimur. Breuissime autem Bernardus, sed plurima paucis,Beatus, inquit,qui post illa non abijt,quæ possessa onerant,amata inquiuant,amissa cruciant. Hæc enim damna afferunt diuitiæ, vt etiam si non amentur, onerosa sit tamen earum administratio, & cura: si vero etiam amentur, animam contaminent,eiusq. cœlestem, ac spiritualem splendorem quasi luto aspersо commaculent: sin etiam, quod facillimum est in tanta casuum varietate, amitti contingat vel omnes,vel partem,tum vero dolorem, ac cruciatum asserant: atque id quidem non solum cum vere amittuntur, sed etiam multo ante, vel potius semper, quia semper amitti possunt. Tertium diuitiarum malum est ex ijs vitijs, quæ eas fere comitari solent. est enim,vt in nomine ipso, ita, & multo magis in re, magna diuitijs,& vitijs affinitas. Primum autem illud est,quod idem Bernardus alio loco indicat, cum ait, plenitudine, & abundantia temporalium, obliuionem, & inopiam gigni æternorum. Quasi enim saturati sint, & pleni præsentibus, ita non modo non esuriunt futura, sed ne cogitare quidem, aut mequo illud Sapientis', O mors, quam amara est memoria tua Eccl. 41
homini pacem habenti in substantijs suis? Atque huic quidem obliuioni facile etiam obrepit, vel verius necessario ferme coniuncta est arrogantia, fastidium, & insolentia; de quo Augustinus verissime,Nihil est,inquit,quod sic generent diuitiæ,quomodo superbiam. omne pomum, omne granum, omne frumentum, omne lignum habet vermem suum. vermis diuitiarum superbia est. Quin etiam in hac felicita-

Ep. 103

Ser. 2 aduen.

De ver. Dom. Ser. 5.

te,

Universidad de Deusto
Biblioteca

te,rerumq.affluentia innascitur etiam quædam confidentia, & fiducia sui ipsius,suarumq.virium.quæ culpa leuior fortasse in speciem quibusdam videatur: at à Christo ita grauis est iudicata, vt propter hanc ipsam dixerit, impossibile esse diuitē intrare in regnum cœlorum.& in Prouerbijs scriptū est,Qui confidit in diuitijs suis,corruet. & in Psalmis, Qui confidunt in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum gloriantur.Quo etiam pertinet id, quod in Ecclesiastici libro dicitur de non sperando in pecuniæ thesauris,in quo tantū momenti ponitur,vt,quasi humanam superet facultatem,illud adiungatur,Quis est hic,& laudabimus eum?Denique hoc vere dici potest,diuitias omnium vitiorum esse instrumentum, tum propter facultatem,quam præbet pecunia,cui,vt ait Ecclesiastes,omnia obediunt,tum propter impunitatem,magnam peccandi illecebram,quam fere eædem ipse opes afferunt. Quas ob causas merito Christus Dominus terrenas hasce diuitias spinarum similes esse dixit, non solum quia virtutum, bonorumq.consiliorum sementem præfocent, sed etiam quia animum lacerant, vt ait Gregorius, & dum eum vsque ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruentant. Sequitur quarta diuitiarum pestis,illud ipsum, quod magnæ felicitatis loco numerari, & cuius causa diuitiæ expeti solent: nimirum magnifici apparatus, pretiosæ vestes, deliciæ, & vitæ cultus cum elegantia, & copia, & quæcumque ad oblectandum corpus attinent. Sed cogitandum, quam hæ sunt damnosæ deliciæ, idq. discendum ab illo diuite, qui sepultus est in inferno,non quia aliena rapuisset (nihil enim tale de eo fertur) sed ob id ipsum, quia induebatur purpura, & bysso, & epulabatur quotidie splendide, ac prodige. Quamobrem scite à Gregorio dictum est, reprobis dari quæ in hac vita appetunt, vt ægrotis desperatis nihil negatur, eosq. tamquam per amœna prata ad mortem, & ad foueam duci. Quem autem non terreat illud propheticum, Væ vobis, qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris, qui comeditis vitulum de armento, & bibitis vinum defecatum, & primis vnguimini vnguentis. Extat etiam Augustini epistola ad Probam nobilem fœminam, & copiosam, in qua cum alia vtiliter præcipit, tum illud, vt, etiam,si deliciæ affluant,non eis apponat cor, ne in ijs putrescendo moriatur. Addit deinde, multis hanc ipsam fuisse causam relinquendi

Mar. 10
Pro. 11.
Ps. 24.
Eccl. 31
Eccl. 10
Ho. 15. in Euāg.
Luc. 16.
Ai. Mor. 4.
Amos 6
Ep. 121.

seculi,

seculi quod qui non faciat, ei negocium fore in ratione reddenda.Has, inquit, delicias,in quibus vidua si agit,id est,si in delectatione carnis hæret, atque habitat, viuens mortua est; multi sancti, & sanctæ omni modo cauentes, ipsas veluti matres deliciarum diuitias,dispergendo pauperibus, abiecerūt, & tali modo in cœlestibus thesauros tutius cōdiderunt.Quod si tu deuincta aliquo pietatis officio non facis,tu scis quo modo de ijs rationem reddas Deo. Hæc igitur de diuitijs, de quarum periculis quid grauius, vel horribilius dici potest, quam quod à Spiritusancto per Iacobum Apostolum tam seuera interminatione scriptum est? Agite nunc diuites, plorate vlulantes in miserijs vestris, quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt. Aurum, & argentum vestrum æruginauit, & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus. Epulati estis super terram, & in luxurijs enutristis corda vestra in die occisionis. Hæc omnia non Ambrosius,aut Chrysostomus aliquis, vel alius ex sapientibus, sed ipsa Sapientia, & ipse, vt dixi, Spiritussanctus in sacra scriptura, cuius apex nullus, non modo sententia, irritus cadere potest. Quare quem non exterreant tantæ comminationes, tanta malorum in diuitijs latentium denunciatio? Equidem si medicus moneat, cibum quempiam,etsi alioquin iucundum,nocere, aut veneno imbutum esse, facile ita te contineas, vt eum nec attingas, ne de vita periclitēris. Et tamen hic homo est, qui fallere,& falli ipse possit. Nunc cum Deus tam sæpe, tam certo, tam grauiter prædixerit,ac testificatus sit,diuitias adeo esse noxias, ac pestiferas animæ, quæ amentia est, vitam non temporalem, sed æternam,& immortalem illā gloriam tantæ,& tam incertæ aleæ objicere,idq. ob rem adeo futilem, ac breuem? Quid enim prodest homini, etiamsi,non dico vnum regnum,sed,vt Saluator dixit, vniuersum mundum lucretur,animæ vero suæ detrimentū patiatur?

Luc. 5.
Mauh. 16.

Sequitvr nunc concupiscentia carnis, ad quam confutandam, atque damnandam non multis opus est. Satis enim damnatur ab ipsa natura,& ab eo lumine, quod in hominum mentibus naturaliter elucet. Itaque hoc videmus, neminem esse tam perditæ impudentiæ, aut ita humanitatem exuisse,qui eiusmodi appetitus, non modo actus, non dissi-

mulet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mulet, ac celet, &, si quo indicio eruperint, non erubescat. Ex quo intelligi potest, quam hoc totum voluptatis genus indignum sit hominis præstantia. Neque aliud est quicquam, quod nos ita bestiis similes, vel potius bestias efficiat, quoniã rationem, per quam habemus vt homines simus, à sua sede, & statu exturbat, impedit consilium, ac denique mentis oculos præstringit, hebetat, obtundit, omnesq. eius cogitationes quasi in luto, ac cœno demergit. Itaque nullum est bonum, quod ista pernicies non ex animo exterminet, nullum malum, quod
In libr. Reg. li. 6. ca. 2. non inuehat. Hoc enim illud est, quod Gregorius morali, vt solet, sensu id interpretatur, quod in Regum libris à Samuele Regi Agag exprobratur, quod eius gladius matres absque liberis fecisset: per quem Regem ita pinguem, & obæsum, vt describitur, luxuriam intelligit, cuius delectatio si euaginari quasi gladius sinitur, omnes bonæ cogitationes, omnes virtutes, & bona opera necantur. Quin etiam, quod eodẽ libro narratur, Israelem de manu vastatorum erutum, ille hos vastatores libidinis impetus esse putat, de quo vitio in libro Iob dicatur, Ignis est vsque ad perditionem omnia eradicans genimina. Vastator quippe, inquit, fornicationis spiritus dicitur, quia quem inuaserit, ei nimirum nulla virtutum dona derelinquit. Vastari etiam horti renera dicuntur. Qui enim sunt horti superni sponsi, nisi corda sanctorum per custodiam munita, & per castitatis odorem floridat nam dum nullos motus turpes recipiunt, albo pudoris flore decorantur. Immundi ergo spiritus vastatores sunt, quia si pudica corda decipiunt, decepta teneros flores tantæ virtutis perdunt. Neque vero hanc tantum cladem ista turpitudo infert, profligandis ex animo omnibus ornamentis, sed etiam, vt ante dixi, omnibus vitiis tamquam hostibus in ciuitatem captam introducendis, iisq. præsertim, quæ cum ea semper coniuncta sunt, nec ab ea separari possunt, quæ ideo Gregorius modo eius exercitum, modo
Libr. 5. cap. 4. *Iob. 31.* *31. Mo. cap. 17.* filias appellat; sic enim scribit. De luxuria cœcitas mẽtis, inconsideratio, inconstantia, præcipitatio, amor sui, odium Dei, affectus præsentis seculi, horror autem, vel desperatio futuri generatur. Scite etiam Bernardus inter reliquos currus Pharaonis, qui Dei famulos fugientes insequantur, luxuriæ quoque describit currum, qui quatuor vitiis tamquam rotis voluatur, ventris ingluuie, vestium mollitia, ocii, somniq. abundantia, ac denique ardore fœdæ libidinis. Equi bini, vitæ
Ser. 39. Cant. prospe-

prosperitas, & rerum affluentia: quibus equis duo insideant, torpor ignauiæ, & cœca securitas: atque his quidem calcaria nulla, ne quid sit in voluptatis regno, quod contristet, aut pungat, sed potius conopæum in manibus ad vmbram inducendam, dissimulatio, & neglectus rerum prouidendarum. Proprium namque est, ait, mollis, & delicatæ animæ etiam necessarias dissimulare curas, & ne æstuantes solicitudines sentiat, sub latibulo dissimulationis abscondi.

RESTAT de tribus illis malis superbia vitæ, cuius quanta sit vis ad animæ salutem nõn modo impediendam, sed etiam euertendam, vnum illud satis demonstrat, quod est in Ioanne à Domino dictum in Iudæos: Quomodo potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis? Tantam obscuritatem, ac tenebras importat in illam animam, quam semel occuparit. A Basilio autem ista cupiditas recte cos prauitatis appellatur, quoniam non solum per se ipsa malum est, sed etiam in cetera omnia mala impellit. Vberius etiam Bernardus, Ambitio, inquit, subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli opifex, mater hypocrisis, liuoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum æruginis, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remedijs morbos creans, generans ex medicina languorem. Multa de hoc vitio, vel potius vitiorum omnium officina, legere est apud Gregoriũ, ex quibus intelligi possit, qui ei se dederit, nullum cum virtute commercium habere posse: in quibus illud præclarum, quod est in Moralibus. Alia, inquit, vitia eas solummodo virtutes impetunt, quibus ipsa destruuntur, vt videlicet ita patientiam, gastrimargia abstinentiam, libido continentiam expugnet. Superbia autem, quam vitiorum radicem diximus, nequaquam vnius virtutis extinctione contenta, contrà cuncta animæ membra se erigit, & quasi generalis, & pestifer morbus, corpus omne corrumpit. Quasi enim Tyrannus quidam obsessam ciuitatem intercipit, cum mentem superbia irrumpit, & quo ditiorem quemque ceperit, eo durior exsurgit. Quamquam non hoc solum nocet, quod omnia omnium ornamẽta depopulatur, ac funditus deleat, sed etiam multo magis, quod nihil sit mali, ac corruptelæ, quod non secum asserat: quod idem Gregorius confirmat, cum ait; Radix cuncti mali superbia est, de qua scriptura attestante dicitur, Initium omnis peccati superbia est. primæ autem eius soboles,

Ioan. 5.

Sermone 1ẽp. assixi sumus. Qui habitat. Ser. 6.

34. mor. c. 4.

31. mor. cap. 17.

septem

septem nimirum principalia vitia, de hac virulenta radice proferuntur, scilicet, Inanis gloria, Inuidia, Ira, Tristitia, Auaritia, Ventris ingluuies, Luxuria. Ex his omnibus constat quanta sit huius mũdi perditi, ac deplorati miseria, quamq. ij miseri, qui in eius miserijs viuunt, & qui eius iugũ trahunt, cuius princeps, vt Saluator testatus est, idem sit, qui & inferni princeps, & qui totus ex tot, tantisque pestibus, & corruptelis sit contextus.

Ioan. 12 & 14.

De fuga mundi per religiosam vitam. Cap. VII.

RGO cum tot mala abundent, & inundent super terram, merito cuique animæ gemendum, & clamandum est in cœlum: Quis dabit mihi pẽnas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Nam qui has tantas miserias, tanta æternæ salutis pericula vere cognoscat, non poterit non ex animo cupere quam longissime ab ijs, quamq. celerrime euolare. Ad hunc autem volatum nullius auis aptæ sunt alæ, nisi columbæ, cui propria, & naturalis est tum simplicitas, tum timiditas. In isto enim bello, ac conflictu cum peccatis, nullum firmius est præsidium, quam timendi, nec vlla melior vincendi ratio, quam fugiendo. Sic enim idem ille, qui columbæ pennas expetierat: Ecce, inquit, elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Igitur hoc faciunt etiam, & maxime faciunt religiosi. Elongant enim se à turba, & populo, & manent in solitudine, remoti ab hominum oculis, remoti à negocijs terrenis, & ab omni strepitu, & perturbatione mundana. Quanta sit autem huius fugæ necessitas, quodue damnum non fugiendi, aperte mihi ostensum videtur in subuersione quinque illarum ciuitatum, de quibus est in Genesi, ex qua vnus Loth cum parua familia seruatus, duo generi, qui monentis consilia irriserant, communi incendio periere, vxor autem egressa illa quidem, sed cum retro respexisset, versa in salis statuam. Quid enim perditus ille locus aliud significat, quam mundum hunc varijs libidinibus, & desiderijs inflammatum, cœcitate insuper percussum, & quasi ambulantem in tenebris, cui ipsi quoque iustæ scelerum suorum pœnæ imminent? Magnum igitur beneficium, & certe omnium huius vitæ maximum, quibus Deus demonstrauit fugere à ventura ira, idque Angelis è cœlo missis, qui nos

Ps. 54.

Gen. 19.

nos ad hanc fugam excitent, & sæpe, vt ipsum Loth, cessantes vrgeant, cunctantesq. compellant. Qui vero occultos Dei vocantis instinctus vel reijciunt, vt duo generi, vel admittunt quidem, vt vxor, sed postea per inconstantiam, & leuitatem, ad ea, quæ reliquerant, rursum mentis oculos, ac desideria reflectunt, vtrosque Deus seueriſsimis supplicijs afficit. Sed videndum, quo hæc fuga dirigenda sit. Nam Loth quidem montis, in quem se recipere iubebatur, asperitatem fortasse veritus, Segor potius ciuitatem in planitie postulauit. Idem tamẽ, flammarum omnia longe, lateque populantium aspectu territus, vltro ad montem contendit, nec se prius siluum putauit, quam in eum peruenisset. Est autem hic mons euangelicæ perfectionis culmen, cuius difficultatem multi sic timent, vt potius planas, & spatiosas mundi vias tenere velint, quam hanc, vt eis quidem videtur, angustam & arduam ingredi. Sed tamen, si interiori lumine adaucto, peccati fœditatem, breuitatem, ac miseriam præteruolantis seculi, ignes illos æternos, infinitosq. cruciatus clarius cognoscere, & quasi oculis ipsis propius spectare cœperint, tum vero, abiecta omni cunctatione, ad alta properant, nec illis arduum quicquam videtur, quod pro æterno bono adipiscendo, & pro æterno malo euitando suscipiant. Ac in hominum quidem pugnis, congressibus, omnis fuga turpis, & fœda iudicari solet, propterea quod qui aduersario cedit, is se imparẽ, victumque fatetur, quod hominum iudicio inter probra numeratur. At vero in hoc conflictu cum vitijs, ipsum fugere vincere est, non solum quia nos hostibus subtrahendo, salutem, & incolumitatem nostram tuemur, sed etiam, quia eo ipso, quod fugimus, hostem frangimus, ac superamus. Cum enim vitia quæque suam materiam quasi illecebræ somitem habeant, qui eam materiam à se remouet, eo ipso iam vicit. Vicit enim non solum rem ipsam, quam contempsit, sed, quod multo amplius est, seipsum, & cupiditatem suam. Itaque tantum abest, vt hoc fugæ genus abiecti, aut pusilli sit animi, vel timorem arguat, atque ignauiam, vt sine magna constantia, & grauitate fieri non queat, sitque omnino opus magni roboris, atque neruorum; de quo recte Ambrosius: Non erubescamus fugere. gloriosa enim fuga est, fugere à facie peccati. Atque in corporis quidem periculis prudentiæ est, itaque ab omnibus existimari solet, saluti suæ mature

De fuga seculi. cap. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

consulere, ipsaq. pericula, priusquam eueniant, cogitatione præcipere, & aliquanto ante discrimen omne propulsare. Quod idem cur non etiam in animæ periculis sentiendum, & faciendum sit, eoque magis, quo hæc maiores afferunt calamitates, & quidem sempiternas? Stulti enim est, atque omnino cæci, suamque & rerum naturam ignorantis, sperare se inter tot pugnas inuictum, & inter tot laqueos illæsum semper fore: quod perinde est, ac si, vt est in sacris prouerbijs, abscondere velit homo ignem in sinu suo, & vestimenta eius nō ardeant, aut ambulare super prunas, & non comburantur plantæ eius. Quam in sententiam recte Nyssenus in libro de Virginitate, vt fluuius rapidus, & aquarum copia intumescere solitus, stragem importat ijs, qui prope incolunt, longinquos autem attingere non potest, sic seculum, vitamque secularem eos voluere, qui ipsius cursum tenent, & qui se in voluntarias illas perturbationes coniecerunt: at qui se ab ea subduxerunt, quasi in terra quietos, securosque consistere. Quamobrem, inquit, cum in hanc vitam tanta malorum multitudo simul coniecta sit, vna est ratio, qua ijs liberemur, si nos ab ea vita penitus segregemus. Neque enim qui Sodomæ habitauerit, igneos imbres effugere poterit; neq. ab Aegyptiorum seruitute se quispiam vindicabit, nisi Aegyptum deserat, & non rubrum illud, sed hoc atrum, & vere obscurissimum mare pertranseat. Hieronymus quoque non solum vt fugiamus hortatur, sed etiam vt nudi fugiamus. nam qui res aliquas mundi retineat, non ille mundum fugit, sed locū mutans, mundum secum portat. Ioseph, inquit, cum tunica Aegyptiam dominam effugere non potuit. adolescens, qui opertus syndone sequebatur Iesum, quia tentus fuerat à ministris, terrenum abiecit operimentum, nudus euasit. Elyas igneo curru raptus in cœlum, melotem reliquit in terris. Loquitur sapientissimus vir, Qui tangit picem, inquinabitur ab ea. Quandiu versamur in seculi rebus, & animæ nostræ possessionum, & reddituum procuratione deuincta est, de Deo libere cogitare nō possumus. Ambrosius vero de hoc ipso argumento librum edidit luculentum, quem inscripsit De seculi fuga, in quo tum alia, tum illud aptissime, quomodo etiam in veteri lege demonstratum sit, fugiendum esse ex seculo, in qua sex ciuitates perfugio destinatæ erant: ideo autem has ciuitates ex Leuitarum sorte fuisse, quia Leuitæ,

Prou. 6. cap. 4.

Epi. 34.

Eccl. 13

Deut. 19.

uitæ, inquit, fugitantes sunt mundi huius, vt placeant Deo, relinquunt patriam, parentes, filios, omnem cognationem, vt adhæreant uni Deo. Ergo, cui Deus portio est, nihil debet curare, nisi Deum, ne alterius impediatur necessitatis munere. Quod enim ad alia officia confertur, hoc religionis cultui, ac Leuitarum officio decerpitur. Hæc enim vera est sacerdotis fuga, abdicatio domesticorum, & quædam alienatio carissimorum, vt suis se abneget, qui Deo seruire gestit. Disertissime etiam Cyprianus epistola quadam, Ne diabolo, inquit, insidianti, & sæuire cupienti ad nocendum detur occasio, quando & Apostolus dicat: Nolite locum dare diabolo. Liberanda est igitur vigilanter de periculosis locis nauis, ne inter scopulos, & saxa frangatur, exuenda est velociter de incendio sarcina, priusquam flammis superuenientibus concremetur. Nemo diu tutus est periculo proximus. Atque idem etiam alibi. Aduersa est confidentia, quæ periculis vitam suam pro certo commendat, & lubrica spes est, quæ inter fomenta peccati saluare se posse sperat. Incerta est victoria inter hostilia arma pugnare: & impossibilis liberatio est, flammis circundari, nec ardere. Verendum est dormienti in ripa ne cadat. In hac parte expedit plus bene timere, quam male fidere, & vtilius est, vt infirmum se homo cognoscat, quam fortis videri velit, & infirmus emergat. De qua re præsumptores obiurgat Apostolus, dicens: Si quis se putat aliquid esse, cum nihil sit, seipsum implanat. Pro certo implanator proprius animam suam decipit, qui non cauendo contraria, noxiis rebus semetipse immiscuit. Ille autem tutius sibi consulit, qui circa malos semper infidus species quascumque noxias semper extimescit. Hæc Cyprianus.

Libr. 1. ep. 11. Ephes. 4

De sing. cleric.

Gal. 6.

Eccl. 3.

Satis igitur offensum est & ratione, & horum Patrum auctoritate, nihil magis salutare, aut magis necessarium esse, quam profugere ex his mundi periculis, ex his laqueis, & insidijs: quoniam, vt dicit scriptura, Qui amat periculum, in illo peribit. Sed videndum nunc est, quo sit fugiendum, vt finem vere interpretari possumus statum religiosum, qui perfectione altissimus est, & supra terram, resq. terrenas eminens, & arduus quidem ascensu, sed cœlo, ac cœlestibus proximus. In hoc autem monte, ideſt, in religioso statu, nullum omnino locum habent illa tam multa seculi mala: primum quia omnibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nibus seculi rebus exemptus est: deinde, ac multo magis, quia rebus omnibus contrariis, vt salutaribus quibusdam antidotis totus est compositus, & confiatus. Quam rationem optime Bonauentura in Pauperum Apologia persequutus est, vbi ita scribit, Peccatum omne originem ducere ex inordinata conuersione ad triplex illud commutabile bonum, diuitias, honores, & corporis voluptates; ex quo manifestum esse, summam omnem salutis nostræ in hoc consistere, vt offensiones, & lapsus in triplici hac materia cuitentur. Sed hoc dupliciter fieri posse: primum actu tantum, & consensu, idque præstare virtutes iis vitiis, quæ in his rebus versantur, oppositas: altero modo ita, vt etiã radicitus enellatur omnis labendi occasio, neque ex virtutes solo tãtum actu, sed, quod firmius, stabilius, & multo maius est, perpetuo totius vitæ habitu teneantur. Itaque ad eam rem allata esse à Domino in terras tria saluberrima consilia. Nam diuitiarum cupiditati opposuisse Paupertatis professionem, qua omnium rerum externarum possessio abdicatur. Contrà libidinis impetus suasisse Castitatem, vt omnis vsus præscinderetur eius facultatis, in qua inest vis generandi. Denique ad omnem superbiam, & ambitionem eradicandam, propositam esse ab eo perfectam voluntatis abnegationem, quod idem est cum Obedientia. Quid igitur salubrius hominum generi tribui poterat? Hoc enim est sapientissimum illud diuini instituti consilium, quod Gregorius notauit, vt sicut arte medicinæ calida frigidis, frigida calidis curantur, ita Christus Dominus peccatis nostris contraria applicaret medicamenta. Iure igitur, & vere Sanctus Basilius quodam loco hoc ipsum argumentum proponit, & confirmat vberrime, Necessarium esse (sic enim ait) ei, qui pietatem colere velit, seculum relinquere, & segregatam vitam instituere eamque in rem illud Sapientis affert; Noli esse amicus homini iracundo, neque habitaueris cum viro furioso, nec forte discas vias eius, & sumas laqueos animæ tuę. itemque illud Esaiæ Prophetæ, Exite de medio eorum, & separamini ab eis. Addit etiam rationem, quoniam in seculo fieri non potest, quin & oculis, & auribus perpetuo instigationes ad peccatum admittamus, eique imprudentes assuescamus, earumque rerum, quas vel viderimus, vel audierimus, pestilentes formæ, noxiæque imagines impressæ in animo insideant. Et præter cetera, inquit illud

Hom. 32 Euang.

Re. fus. cap. 6.

Pro. 22.

Esa. 52

illud etiam magnum est, quod animus, cum adeo grandem numerum videat eorum, qui diuinas leges violant, non potest ipse peccata sua agnoscere, & de ijs, vt oportet, pœnitere. Quin potius, facta sui comparatione cum alijs ipso deterioribus, nescio quo modo sibi de virtute blanditur. Denique varijs tumultibus, & occupationibus, quas secularis vita afferre solet, à Dei memoria abstractus, non solum hoc detrimentum facit, quod non delectatur in Deo, ita vt nulla spiritali dulcedine fruatur, sed etiam ita assuefit, vt iudicia eius penitus contemnat, & obliuiscatur; quo nullum maius, & capitalius malum potest homini accidere. Hæc, & plura Basilius. Bernardus autem ipse quoque his congruenter tres quasi gradus facit, quibus ad salutem, perfectionemq. veniatur: primum relinquendi seculi, secundum aggregandi se ad alios eiusdem consilij, atque instituti socios; tertium subijciendi se præpositis, qui nos obedientiæ ductu regant, atque dirigant: quos gradus ad tres virtutum, vt ipse appellat, dies retulit, prudentiæ, fortitudinis, temperantiæ. Periculosum est, inquit, si forte velit inter seculi agere turbas pœnitentiã, vbi nimirum alij venenatis persuasionibus, alij vndique exemplis peioribus ad peccatum alliciant, alij adulationibus in vanam gloriam, alij detractionibus in impatientiam animum eius deijciant. Procedat iam necesse est prudentiæ radius, ostendat quantas, & quam importunas, præsertim in hac generatione nequam, opportunitates, & occasiones peccati afferat mundus, & ingerat, quam debilis sit ad illas humanus animus, maxime qui in peccati consuetudine sit nutritus. In hac ergo die prudentiæ eligat de præsenti seculo nequam fugere, dicens cum Propheta, Odiui ecclesiam malignantium, & cum impijs non sedebo. Sed nondum sufficit hoc. Forte enim vult eligere solitudinem, non satis attendens propriam infirmitatem, & periculosam Diaboli luctam. Itaque iam habet necessariam fortitudinis diem, vt nouerit custodiendam ad Dominum fortitudinem suam, & aciem multorum pariter pugnantium esse quærendam. Verum, cum eligit esse in congregatione multorum, numquid eliget esse magister, qui nondum discipulus fuit, & docere, quod didicit numquam? Illucescat ergo dies temperantiæ, vt quærat quomodo temperari, & refrenari possint incontinuentes motus voluptatis, bestiales motus curiositatis, ceruicosi

Psal. 25

Ser. 3. de Circ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

motus elationis suæ. Eligat abiectus esse in domo Dei sui, & subiectus esse magistro, sub quo frangatur eius voluntas, & obedientiæ freno concupiscentia reprimatur. Hactenus Bernardus. Quæ cum ita sint, numquam satis amari, satisue laudari potest Religio, quæ nos ex tam scopulosa seculi nauigatione ereptos in placidissimo portu colloeat, quæ dæmonem triplici illo telorum genere exarmat: neque hoc solum, sed etiam triplici vallo nos circundat, ac tegit, itaq. omnes aditus intercludit, vt ad nos hostis noster aspirare non possit. Quid enim est, in quo draconis, ac leonis illius rabies religiosæ animæ noceat? Non enim auri, aut argenti, aut domorum, agrorumve cupiditate eam deuincire, non contractibus illicitis illigare, nó ad aliud vllum iniustitiæ genus impellere potest, cum videlicet tantum absit ab alienis rebus concupiscendis, vt etiam suas reliquerit. Neque vero formatum illecebra ad intemperantiam incitare, aliqua & animus voti vinculo, & ipsum corpus, atque oculi, libidinis ministri, parietum custodia arceantur. Nec periculum imminet ab ambitione, vt honoris alicuius adipiscendi causa aduletur, mentiatur, inuideat, vel supplantet alios, quæ scilicet omnia ita à se præcidit, vt non modo non alijs præesse velit, sed alijs se subesse gaudeat. Restat ergo, vt hic status vndique tutus, ac rectus, & inexpugnabilis euadat, quippe cuius nulla pars hosti pateat, vt sine vlla dubitatione, omnibus bene æstimatis, nec vlla esse possit aptior via ad salutem, quam relinquendo mundo, nec mundus perfectius, veriusq. relinqui possit, quam in religionis claustra secedendo. Hæc qui intelligat, & cognoscat, quæ eum cathenæ, quæ vincula tenere poterunt, quo minus in hanc veræ salutis arcem, in hanc Angelorum munitionem, & quasi cœleste quoddam in terris tabernaculum euolet? Etenim si iter facienti certo dictum sit, syluam aliquam à latronibus obsideri, quiuis potius faciat, quam per illam transeat, potiusq. aliam etsi multo longiorem, & asperiorem, viam quærat. Cum ergo mundum hunc, & omnia quæ sunt in mundo, plena dæmonibus, dæmonumq. insidijs esse sciamus, quomodo tamen adhuc inueniuntur, qui inter illas insidias perpetuo de morte æterna periclitari malint, quam hanc religionis viam inire, quæ præsertim non difficilior sit, immo etiam multo iucundior, & planior?

De

De vtilitate Religionis ex eo quod hominem nudet omnibus rebus creatis. Cap. VIII.

RELIGIO non hoc solum habet vtilitatis, & commodi, quod nos à peccato remouet, & ijs quæ cũ peccato coniuncta esse solent, vt est amplificatio diuitiarum, administratio honorum, & alia eius generis, sed ab omnibus omnino creatis rebus, etiam ijs, quæ fortasse sine peccato haberi possent. Cuius quidem quanto maior, & præstantior est gradus, tanto etiam maiores vtilitates. Sic enim illud consequimur, vt, quasi omnibus impedimentis abiectis, promptiores, & expeditiores reddamur ad opera cœlestia. Declarauit hoc Paulus Apostolus exemplo eius, qui in stadio currit. Nam, si cogitemus, omnium hominum vita nihil est aliud ab eius exordio vsque ad extremum terminum, quam perpetuus cursus ad alteram vitam, & ad ea præmia, quæ in vita illa præparantur. Hic enim est finis vnicus, cuius gratia conditi sumus, huc omnes nostræ actiones, huc studia, & labores omnes dirigi debent, & qui huc non peruenier, is in vanum accepit animã suam; quoniã eo fine frustratur, propter quem accepit, contra vero in infinitum, & sempiternum malum incidit. Ex quo hoc sequitur, si sapimus, & si vero amore nosmetipsos amamus, eam nobis præcipuam, ac potius vnicam curam, ac cogitationem esse debere, vt omnia adiumenta conquiramus, quæ nos ad currendum, & alacrius, promptius, agiliusq. currendum adiuuent. Id vero in quo positum sit declarat idem Apostolus. Omnis, inquit, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. Ab omnibus ait, non à certis tantummodo rebus. parum enim referret, si quispiam sese auri pondere, verbi gratia, alleuaret, idem tamen argenti, vel alterius rei pondus retineret; nam ad cursum impediendum perinde valeret. Cassianus ipse quoque hunc Pauli locum ad spiritualem agonem applicans, tam seueras ait cursorum leges fuisse in abstinentia rerum omnium, vt nõ solum crapulam, & ebrietatem refugerent, sed nullos alios cibos adhiberent, quam quos ea disciplina præscriberet: quin etiam ab omni alia solicitudine, & negocio se cohibere solitos, ab ipso vero coniugio tam alienos fuisse, vt etiam renes plumbeis laminis contegere consuessent, ad humores illos inhibendos; id quod Cassianus ad castitatis

1. Cor. 9.

Libr. 6. cap. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam exemplum adducit. Et hi quidem, quemadmodum ait Paulus, vt corruptibilem coronam accipiant: quanto nos ergo magis, vt incorruptam, & immarcescibilem, ab omnibus rebus abstinere oportet, & potius omnia sponte profundere, ne quid sit, quod in tanto, tamque necessario studio, animos nostros distineat, aut pregraueti? Huic simile est, quod Gregorius ait in quadam homilia, perpetuam homini esse luctam, & quidem aduersus dæmones, quorum tantæ sunt vires; terrena autem omnia, nihil aliud esse, quam quædam corporis indumenta: manifestum autem esse, si quis vestitus luctetur, citius ad terram detectum iri, quia habet vnde teneatur, alius scilicet vxorem, alius liberos, alius facultates. Quære quicumque ad hanc luctam veniat (omnes autem veniunt, nec est qui eam defugere possit) omnino, ac penitus nudum venire debere, omniaque ei vestimenta abijcienda, ne in hoc aduersus diabolum certamine succumbat. Atque idem alio loco vitam hanc nostram, quæ tota inter dæmonũ instigationes, & tentationum fluctus traducitur, naui comparat, quæ tempestate iactetur, ad quã seruandam non solũ impigre, sed etiam libenter cuncta in mare abijciuntur. Cũ, inquit, tumentes fluctus desuper imminent, cumq. eam quam deferunt mortem minantur, nulla tunc nauigantibus rerum cura temporalium, nulla carnis delectatio ad mentem reducitur; ea ipsa quoque ex naui proijciunt, pro quibus longa naufragia sumpserunt: cunctæ res in despectum mentis veniunt, amore viuendi. Quasi ergo tumentes super se fluctus Deum metuit, qui, dum veram vitam desiderat, omnia despicit, quæ hic possidens portat. Nam velut tempestate deprehensi pondus nauis abijcimus, quando ab oppressa mente desideria terrena remouemus. Fitq. vt subleuata nauis enatet, quæ mergebatur onerata, quia nimirum curæ, quæ in hac vita deprimunt mentem, in profundum trahunt. Eadem quoque nauigantium similitudine vtitur Basilius, illud commode adiungens, multo hoc nobis magis faciendum esse: nam illi quidẽ, quæ abijciunt, omnia perdunt, cogunturq. deinceps in paupertate, atque inopia viuere. Nos autem, inquit, quanto magis noxium hoc onus effuderimus, tanto ditiores euademus, veriſq. bonis magis abundabimus, nempe iustitia, & sanctimonia, quæ sunt eius generis diuitiæ, vt nullos fluctus, nullumque timeamus naufragium. Itaque cum terrena omnia relinquuntur

Hom. 23. in Euang.

21. Mor. c. vltim.

Hom. de non adhær. reb. secul.

quuntur, non ea quidem relinquentibus pereunt, sed veluti de naui in nauim multo firmiorem, ac securiorem traducta conseruantur, & ad portum tutiorem transferuntur. Præclare etiam Chrysostomus locũ illum sapientis, Agnosce quod in medio laqueorum transis, ita interpretatur, vt non sine causa illud ipsum verbum, Agnoscendi, positum sit potius, quam aspiciendi, quoniã eiusmodi laqueo non corporis oculis aspici, sed mentis tantum lumine intelligi, & comprehendi possint, propterea quod tecti sint, &, vt ipse ait, obumbrati modo lucri, modo voluptatis esca, modo alterius commodi. Nec vacare illud, quod dicitur, In medio laqueorum; quoniam ex omni parte voragines, & foueæ, & pericula instent. Processit quispiam, inquit, in forum, vidit inimicum, exarsit ex solo aspectu. Vidit amicum honoratum, inuidit. Vidit pauperem, contempsit: diuitem, & inuidit. Vidit quempiam infestantem, & indignatus est. Vidit speciosam mulierem, & captus est. Et vxor sæpe non aduertentibus laqueus facta est, sæpe filij, sæpe amici, sæpe vicini. Quæ cum Chrysostomus de horum laqueorum ita occultorum multitudine differuisset, addit deinde salubre consilium ad eos effugiendos ex auicularum exemplo petitum. Vt enim hæ, dum alte volant, nullo modo ab aucupe capi possunt, sed cum ad terram defiexerint, tum facile in retia incident, sic animus hominis, si se ad superiora, & cœlestia erexerit, ibiq. semper se continuerit, tutus est a diaboli insidijs; sin autem ad hęc infima descenderit, tum in laqueos impinget. Hoc ipsum etiam Nyssenus pluribus exemplis demonstrat è media vita humana. Quemadmodum, inquit, non possumus duas simul artes manibus exercere, veluti agriculturæ, & nauticæ, aut ferrariam, & lignariam eodem tempore facere; sed si quis vni se daturus est, necesse est, vt alteram relinquat; ita, cum duplex nobis propositum sit nuptiarum genus, quarum vnę carnis opere conficiuntur, alterę vero in spiritu consistum studium, quod in vnis ponitur, necessario separat ab alteris. Neque enim oculus vllus duas res diuersis locis sitas cernere potest, neque lingua diuersarum vocum sonos formare, vt eodem tẽpore hebræa, eodemq. græca verba pronuncie: ne aurium itẽ sensus diuersas orationes simul percipere. Ita plurtas nostra non ea est natura, vt corporeis simul voluptatibus, & spiritualibus frui possit: neque enim eadem

Hom. 15. ad pop. Eccles. 9

De virg. c. 20.

studia

ſtudia ad vtriuſque rei finem conducunt. Nam vnius ſtudia corporis affectus interimunt,& omnia remouent,quæ ex carne exiſtunt, vel ad carnem pertinent; altera autem hæc omnia ſedulo conſectantur. Denique non licet nobis duobus dominis ſeruire, quia fieri non poteſt, vt vtriuſque ſimul imperijs pareatur. Hactenus Nyſſenus. Quamquam quid ſanctorum teſtimonia colligimus? Philoſophum audiamus ex cœca illa antiquitate,qui cum ſolo naturæ lumine tam tenui hoc tam bene cognorit,& ſcripſerit, turpe eſſe debet nobis omnibus, qui in tanta euangelij luce verſamur, non idem cognoſcere,& ſentire. Etenim Plato in eo libro, qui Phœdon inſcribitur,vbi de hominis felicitate diſſerit, ita definit, eam in ſola ſapientia, id eſt, in ſummi boni contemplatione, & amore ſitam eſſe, ideoq. nullo modo in hac vita acquiri poſſe: magnum enim eſſe ad eam acquirendam impedimentum hanc corporis ſarcinam,tum per ſe,tum propter ſenſuum fallaciam, tum propter alia innumerabilia, quæ ipſum comitantur,incõmoda, vt morbi, cupiditates, timores, & denique multiplices,vt eius verbo vtar,imagines,ac nugæ,quibus animum implet,tũ vero externarum rerum adminiſtratio, pecuniæ ſtudium, & reliqua eiuſmodi negociorum procuratio. Ex quibus omnibus hoc ſequi, vt vel numquam omnino ſapientiam hanc adipiſci liceat,vel poſt mortem tantum, nõ autem in hac vita,niſi ſaltem ad mortem quam maxime accedamus; quod tum fit,cum à re familiari,& ab omni negocio, & abipſo mundo, cum à voluptate, & corporis cura animum auocamus, & ad ſeipſum conuertimus,ſecumque eſſe cogimus. hoc enim genus quoddam eſſe mortis,idq. vnum ſemper propoſitum fuiſſe omnibus veris philoſophis,qui nihil aliud egerint, aut commentati ſunt, quam vt cogitarent,ſe mortuos eſſe, & quo modo,quotidie perfectius morerentur. Hæc Platonis omnia. Hanc autem mortem, quam ipſe hic deſcribit, eiuſq. neceſſariam vtilitatem ne noſtrates quidem philoſophi ignorarunt,quin etiam multo perfectius cognouerunt,vt Gregorius cuius illa ſunt in moralibus. Quaſi,inquit,huic mundo dhuc viuimus, cum mente in eum foris vagamur, ſed mortu in ſepulcro abſcondimur,cum mortificati exterius in ſecreto contemplationis celamur; quod quamuis perfecte poſtmodum fiet, etiam nunc ex magna parte agitur, cum à temporalium deſideriorum tumultibus delectatione in interiora ꝛpiũti ꝛ, vt

Matt. 6.

5. Mor. cap. 5.

vt mens eorum,dum in amorem Dei tota tenditur,nulla inutili perturbatione laceretur. Addit etiam alia multa in hanc ſententiam,illudq. præcipue,quoniam ſapientia nõ in rerum ſuperficie iacet,ſed in inuiſibilibus latet, non poſſe eã apprehendi, niſi rebus viſibilibus, in inuiſibilibus abſcondamur. Cum igitur hoc ita grauiter confirmatum,crebroq.inculcatũ ſit à ſanctis Patribus,maximam in hoc vno tum vtilitatem, tũ etiã perfectionem cõſiſtere, vt ſe homo ab omni creatura abſtrahat,& quo magis abſtrahat,eo tutiorem,atque etiã perfectiorem eſſe, facile iam illud ſequitur, nihil vllius eſſe poſſe Religione,cuius beneficio hoc perfectiſsime,& abſolutiſsime conſequimur. Profecto enim nulla maior eſſe poteſt nuditas, quam religioſi ſtatus, quæ non ſolum paupertatem inducit, ſed etiam omnium omnino rerum poſſeſsione, ac dominio ita exuit,vt non dicam agrum,aut domum,ſed quod eſt apud Caſsianum, non veſtem, non graphium,non calamum poſsit aliquis appellare ſuum: quin reliqua etiam omnia auferat, quæ ab hominibus vel ad vitæ præſidium, vel ad animi ſolatium haberi ſolent,vt eſt amicorum gratia, principum fauor, vxoris, liberorum neceſsitudo, ac denique quicquid eſt terre num,aut quicquid in mundo æſtimatur, ac diligitur. Quamobrem iure,ac merito beneficij huius magnitudo tantopere à Bernardo exaggeratur, vt religioſos omnes ob hoc ipſum felices appellare non dubitet, propterea quod rebus omnibus ſine vlla exceptione relictis,compendioſiorem quãdam viam ad cœlum eundi inuenerint. Arduus quidem,inquit,aſcenſus Hieruſalem, vtpote per ipſam montis ſummitatem inciſus, ſed via compendioſior laboris magnitudinem vel temperat, vel excludit. Vos autem tam felici facilitate,quam facili felicitate,non ſolam itis,ſed curritis, quia exonerati eſtis, & accincti, nihil ponderis ſuper dorſa portantes. Non ſic aliqui, non ſic, qui quadrigas, & quadrigalia onera pertrahentes, montis circu tum ambire decernunt,& plerunque per deuexa montis precipitantur, vt vix ſinem inueniant viæ ſuæ. Felices igitur vos,qui vos,& veſtra ſine omni exceptiuncula reliqueritis. Hec Bernardi ſententia ſi perpendatur, vel ſola ſufficiat ad relgioſum ſtatum omnibus regum theſauris, omnibuſq. imperijs anteponendum. Quæ enim maior eſſe poteſt cæcitas, quam cum non modo currendum nobis ſit, vt antea ex Apoſtolo Paulo dicebamus, ſed etiam, vt ait Bernardus,

Lib. 4. ca. 13.

Ser. de quadr. deb.

etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

in arduum currendum, quod per se grauissimum est, insuper etiam sese vltro ponderibus aggrauare, atque hæc ipsa ponderа, quæ abijcienda essent, studio, ac solicitudine adaugeret

De vtilitatibus Religiosæ paupertatis. Cap. IX.

HACTENVS de religionis commodis generatim, atque in vniuersum dictum est. nunc etiam ad singula quæque bona descendendum, & ea in primis bona, quæ ex tribus illis votis emanant, quæ sunt religioni propria, & essentialia. Incipiendum autem à paupertate, quoniam in ea primus est gradus perfectionis, qui in exGra. 17 ternis abdicandis consistit. De cuius quidem paupertatis vtilitatibus recte omnino dictum est à Climacho: Paupertas est abdicatio solicitudinum seculi, iter ad Deum sine impedimento, expulsio omnis tristitiæ, fundamentum pacis, munditia vitæ, quæ nos liberat curis omnibus vitæ transeuntis, & facit, vt Dei mandata perfecte exsequamur. Bonauentura etiã de hoc fere argumento librum scripsit, quem inscripsit Apologiam pauperum, in quo multa & pie, vt sanctus, & scienter, vt Theologus, idq. inter alia, quod est quasi fundamentum, & eius nõ modo, quam dixi, vtilitatem, sed etiam necessitatẽ quodam1. Tim. 6 modo commendat. Sic enim disserit, radicem (vt ait Apostolus) omnium malorum esse cupiditatẽ. Ex hac enim, & simul ex superbia, quæ huic cupiditati semper comes est, omnia scelera originem, fomentum, incrementum accipere; quam ob causam ciuitatis illius Babylonicæ fundamentum ab Augustino appellata est. Atque hanc cupiditatem in mentis quidẽ affectu quasi in subiecta materia infixam esse, sed tamen alimentum, ac pabulum sumere ex rebus extra possessis: quam ob causam necesse fuisse, vt perfecta eius extirpatio vtrumque complecteretur, vt non solum interior illa sitis, sed etiam externa rerum possessio abdicaretur: quorum alterum voluntate tantum, & spiritu, alterum vero etiam opere, & factis præstatur. Ex quo concludendum putat, sicut vitium illud totius Babylonis fundamentum est, vt modo diximus, sic cõtra, paupertatem merito appellandam verum, & solidum fundamentum totius euangelicæ perfectionis, qua Christo configuramur, & complantamur: quod etiam ex eo cognosci potest, Mat. 5. quod Dominus, & legifer noster, cum nouæ Hierusalem descendentis

scendentis de cœlo initia poneret, ab hac ipsa tamquam à fundamento exorsus est, dicens, Beati pauperes spiritu. Hæc Bonauentura, & verissime. Nam, si animo complecti volueri-mus, septem fere magnas, & mirabiles vtilitates religiosæ paupertatis reperiemus. Prima autem est, quod omnium scelerũ, ac vitiorum aufert instrumentum. quod quanti sit, satis ostensum est supra, cum de diuitiarum damnis ageremus. Tollit enim non solum arrogantiam, fastum, ac superbiã, & alia multa vitia, quæ ex abundantia, tamquam fumus ex igne, manare solent, sed etiam facultatem peccandi in multis, cum magna pars peccatorum, quæ homines committunt, pecuniæ præsidio committantur, eiusq. potentiæ, quam pecunia efficit. Quare, si nihil aliud boni afferret paupertas, hoc magnum est, quod necessitatem quandam affert bene viuendi, in quam necessitatem sponte se induere, admodum salutare est. Neque vero vitia tantum prohibet, sed etiam virtutes fere omnes inducit, vt temperantiam, modestiam, & maxime humilitatem, quæ nescio quo modo paupertati finitima est, eiusque tamquam germana soror. Ostendit hoc Chrysostomus in quadam homilia, cum ait: Christianus in paupertate magis irradiat, quam in diuitiis. Quo modo? quia excludit à se superbiæ ty- Hom. 2. phum: non erit arrogans, sed potius obediens, pudicus, mi- in ep. ad Heb. tis, & sapiens. Qui vero in diuitiis est, multa sunt, quę illum bene agere impediunt. Inspiciamus ergo, quę facit diues. Rapit aliena, æstuat cupiditate, libidini frena laxat, maleficia cuncta committit. Nonne hæc ex diuitiis vides generari? Vides etiam quomodo in paupertate facilius virtutes possidemus? Neq; mihi dicas, diuites in hac vita à nullo plecti. Prorsus enim inter omnia alia mala hoc etiam malum habent diuitiæ, quod eos, qui peccant, tuentur, ac muniunt ita, vt licentius peccantes nulla pœna reuocentur, nec vllus iis frenum imponat. Hæc Chrysostomus. Altera deinde est vtilitas, quod etiam ad peccata præterita expianda, ac delenda, maiorem in modum confert. Hanc enim vim habere videtur quod est in Esaia, Ecce excoxi te, sed Esa. 48. non quasi argentum, elegi te in camino paupertatis. Nam quod ait eligere, idem est quod purgare, vel ita quidpiam perfectum reddere, vt merito eligendum, ac diligendum sit. Itaque vt metalla in fornacem iecta scoriam, & quicquid in iis deterius, ac vilius est, exuunt, fiuntque

Hebr. 10. in E- vang.

sunque omnino puriora, ac lucidiora: sic paupertas dum & animum, & corpus exercet, ab vtroque vitium omne secernit. De quo pulchre Gregorius, Mala, inquit, Lazari purgauit ignis inopix, & bona diuitis remunerauit felicitas vitæ præsentis. Illum paupertas afflixit, & terfit, istum abundantia remunerauit, & repulit. Quicumque ergo in hac vita bene habetis, cum vos bona egisse recolitis, valde in eis pertimescite, ne concessa vobis prosperitas eorundem remuneratio sit bonorum; & cum quoslibet pauperes nonnulla reprehensibilia perpetrare conspicitis, nolite despicere, nolite desperare, quia fortassis, quod superfluitas tenuissimæ prauitatis inquinat, caminus paupertatis purgat. Tertius est fructus paupertatis, quod hominem inutili rerum caducarum occupatione liberat. Nam cum immortalis animus nobis a Deo datus sit, & ideo datus, vt breuissimo huius vitæ spatio immortalitatem acquiramus, nihil stultius esse potest, quam & naturam tam præstantem, & tempus tam pretiosum perituris, & fugacibus, semperque fluentibus rebus impendere. Itaque paupertas religiosa his omnibus curis vacua, tota in æternitatis amore, ac studio continetur. Nulla enim res est ex his mundanis, quæ impediantur cogitationes nostræ, non agris procurandis, non vectigalibus exigendis, non pecunia collocanda, non litibus agitandis. Quod quidem ocium quam necessarium sit in nostra cœlesti philosophia, cum veteres illi ethnici in sua terrena philosophia ad eo necessarium iudicarint? E quibus Zeno, vt narrat Nazianzenus, cum in maris tempestate omnia pro iecisset, Gratiam tibi, inquit, fortuna habeo quæ me ad philosophicum palliolum redigis. Melius etiam Crates, qui non vt hic necessitate, sed iudicio, & voluntate, cum, vt Hieronymus scribit, ditissimus esset, magnam auri summam abiecit in mare, quod putaret non posse se diuitem satis bene philosophari. Hoc eodem animo omnes fere fuerunt exillo numero, & in primis ille Stoicorum laudator Seneca, quo nullus de tenui victu plura dixit, & apsiora, idque inter cetera: Si vis, inquit, vacare animo, aut pauper sis oportet, aut pauperi similis. Non potest studium salutare fieri sine frugalitatis cura. Accedit quarta vtilitas ex paupertate, quod non sinit animos nostros rebus hisce infimis adhærescere, ai quidem solet fons esse malorum omnium. Scitum enim est illud Gregorii, contingere aliquando viatoribus, cum amœna in itinere pra-

ta

ta conspiciunt, vt sponte moras innectant, & à cœpti itineris rectitudine declinent, eorumq. gressus pulchritudo itineris delectando retardet. Quare morem esse Domini, vt electis suis ad se pergentibus huius mundi iter asperum faciat, ne dum quisque præsentis vitæ requie, quasi amœnitate, pascitur, magis eum diu pergere, quam citius peruenire delectet, ne dum oblectatur in via, obliuiscatur quod desiderabat in patria. Quod igitur auctore Gregorio facit Dei sapientia cum suis electis, id religiosus quisque in se ipso facit, vt omnia commoda abijciant, incommoda vero, & inopiam amplectantur, vt nihil sit, quod eos in hac vita capiat, aut detineat, & contra potius tot stimuli eorum cursum ad cœlestia incitent, quot sunt molestiæ, quibus punguntur. Ex quo fiet, vt in ipsis quoque ille sanctus, & salutaris nascatur affectus, quem Apostolus suum prædicabat, vt ab amore omnium temporalium abstracti, non putent se hic habere ciuitatem permanentem, sed futuram semper inquirāt. Est etiam quinta vtilitas, quod, vt paupertas à Deo maiorem in modum amatur, sic etiam facit, vt omnes, qui eam quasi sponsam optarint, ipsi quoque à Deo perinde amentur, ex quo amore proueniat, vt eos quotidianis beneficijs, & donis spiritualibus magis, ac magis augeat. Nam quod Deus paupertatem diligat, nullum certius habere possumus argumentum, quam hoc, quod Maiestas illa in terras de cœlo veniens, eam sibi adiunxerit, & adeo adiunxerit. Etenim ex paupere, licet regia, familia carnem ducere voluit, & eum nascendi locum delegit, quo nullus in terra pauperior esset, non domunculam, non casam, non etiam tugurium aliquod pastorale, sed stabulum pecudum, idq. alienum, & in hyeme perfrigida, & in nocturna cœli inclementia. De reliqua autem vita nihil attinet dicere, cum ne locum quidem haberet, vbi caput reclinaret, & se aliorum eleemosynis Verbum illud sustentaret, in quo sunt omnes thesauri, & per quod facta sunt omnia. An igitur dubitare licet, quin sicut eam in seipso amauit, & expetiuit, sic etiam amaturus sit in alijs, & in quibus ea sit, eos præcipua quadam bonorum abundantia cumulaturus? Nihil est opus coniectura, cum appareat quid iam fecerit. Quamdiu enim in terris visus, & conuersatus est, non ille diuites, non opulentos ad suam familiaritatem, conuictumque adhibuit, sed omnino plebeios, & pauperes. Nam quatuor ex ijs piscatores, vnum publicanum

fuisse

Heb. 13

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuisse scimus, reliquos etiam non multum his dissimiles pro certo habemus. Illud etiam euidentissimum, quod simul ac natus est, eodem pene momento sese vltro pauperibus manifestauit, & quidem non solum amanter, sed etiam honorifice, missa scilicet de cœlo Angelorum cohorte, per quam eos de suo aduentu edoceret, insuper etiam verbis, fulgore, ac pulcherrimo quoque cantu ad se inuitaret, quasi eorum aspectum, & amplexum appetens. Quam multi nobiles secundum carnem (ait Bernardus) quam multi potentes, quam multi sapientes huius seculi hora illa in stratis mollibus quiescebant, & nemo eorum dignus habitus est nouam videre lucem, scire magnum illud gaudium, Angelos audire cantantes? Ex quo idem etiam Bernardus recte argumentatur; si pauperes illos, necessitate pauperes, adeo Dominus amauit, multo eius amorem propensiorem futurum in voluntarios pauperes, & qui in eius vnius gratiam omnia, quæ possidebant, abiecerunt. Hæc est igitur vtilitas, in qua vere dicere possumus omnes inesse vtilitates; quoniam, qui à Deo diliguntur, non deficient omni bono, & in eos omnia beneficia, omnem lucem, omnem gratiam, & quicquid denique expeti liceat, largissime effundet. Accedit ad hæc omnia sexta quædam paupertatis vtilitas, & ea quidem ingens. Vt enim inter diuitiarum mala illud præcipue posuimus, quod ex luxu, & delicijs emanat quasi virus ad perdendas animas: sic contra in paupertate, ipsa victus, cultusq. tenuitas summam vim habet ad animarum salutem. Sic enim res habet, vt quemadmodum mortuæ carnes, ne propter humorum abundantiam putrescant, sale aspersо exsiccantur, sic eadem caro viuens, nisi abstinentia, & seueritate, quasi siccitate quadam castigetur, in molliciem ac luxuriam diffluat. Neque id mirum, cum tanta sit carnis, & animæ propinquitas, ac potius coniunctio, vt alterius vitiis altera etiam inficiatur, atque, vt Basilius scripsit, vigente, ac florente carne, ipse quoque spiritus tardus, & carnalis fiat. Chrysostomus autem sobrietatem ait esse animæ alarum instar, quibus à terra efferri, & sublimia petere, atque contemplatione attingere valeat.

Serm. 3. Natiu.

Or. 1. de Ieiu.

Hom. 1. in Gen.

Denique si omnia paupertatis commoda vno verbo complecti volumus, nihil plenius dici potest illo Saluatoris verbo, quo & futura, & præsentia eius bona complexus est, cũ dixit, Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlo-

Matt. 5.

rum. Neque vero id causa vacat, quod alijs quidem ferme virtutibus remunerationem pollicetur post hanc vitam, paupertati vero in præsenti cœlorum regnum decernit, vel quia adeo remota est ab omnibus periculis, adeoque certa ea spes, ac si eam manibus teneret: vel quia ita omnibus curis secularibus expers est, vt in hac quoque præsenti vita futuræ illius vitæ felicitatem præcipiat, ac prægustet. Quod cum ita sit, ita certe existimare debent religiosi omnes, maximum se, & opulentissimum thesaurum adeptos esse in hac sancta paupertate, cui infinita debeatur merces infiniti illius boni, quod non modo oculus non vidit, aut auris audiuit, sed neque in cor hominis ascendit. Quare ad quemque præcipue religiosum illa videntur ab Augustino optime dicta. Felicitas, inquit, magna Christianorum, quibus datum est, vt paupertatem faciant pretium regni cœlorum. Non tibi displiceat paupertas tua; nihil ea potest ditius inueniri. Vis nosse quam locuples sit? cœlum emit. Quibus thesauris conferri possit, quod videmus paupertati indultum? Vt ad regnum cœlorum veniret diues, possessione sua obtinere non potest, nunc obtinet, vt contempta perueniat. Addit alia multa Augustinus in eandem sententiam, idque præcipue, quam bene nobis Deus consuluerit, qui in nihil habendo summam felicitatis reposuerit esse voluerit, quam si contra in diuitijs collocasset, perpaucis hominibus, & longissimis laboribus ad eam aspirare licuisset. Nunc autem, cum in contemptu diuitiarum sita sit, eam in manu, ac facultate cuiusque reposuisse. His, & talibus adducti sanctissimi quique viri, Deique lumine pleni, ita animo affecti fuere, vt non adeo cupide, atque ardenter mundani homines diuitijs delectati sint, ac hi paupertate, nec tanto illi studio in opes amplificandas incubuerint, atque hi pro paupertatis bono conseruando, propugnarint. Inter quos omnes insignis fuit B. Francisci virtus, quem scribit Bonauentura, nobilis auctor tum sanctitate, tũ doctrina, ita ex animo paupertatem coluisse, & amasse, vt eã, quasi iam toto orbe terrarũ repulsam, caritate perpetua sibi desponsasse visus sit, eiusque causa non solum patrem, & matrem, sed etiam quæ habere potuit, vniuersa reliquerit. Itaque cũ sæpe à Fratribus rogaretur, quænã virtus præcipue, & maxime nos Christo Domino commendaret, gratosque fa-

Ser. 28 de ver. Ap.

In eius vita.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceret, cum cum inusitato quodam affectu respondere solitum, paupertatem. eam enim esse viam salutis, humilitatis fomentum, perfectionis radicem, & ab ea multiplices fructus existere, quamquam occultos, & paucissimis cognitos.

De vtilitatibus religiosæ Castitatis. Cap. X.

PAVPERTATI, de qua hactenus diximus, proxima est Castitas, cuius etiam eo sunt maiores vtilitates, quàm paupertatis, quo & corpus interius est, quam diuitiæ, & eius appetitus tum vehementiores, tum vero, nisi resistatur, damnosiores. ijs vero resistit Castimonia, cuius munus est, vt sciat vnusquisque, vt loquitur Apostolus, in sanctificatione possidere vas suum, id est, vt Cassianus interpretatur, carnem suam, quæ est quasi vas, & receptaculum animæ. Quanta autem sit Castitatis vtilitas, facilè intelligi potest ex ijs, quæ supra de turpium voluptatum fœditate, & damnis ingentibus dicta sunt. Sed cum eiusmodi voluptatum duo sint genera, alterum contra ius, fasque, alterum licitum, &, modo intra coniugij limites, permissum, de priori quidem nihil attinet dicere, nisi quod, qui talia agunt, teste Apostolo, regnum Dei non possidebunt; sed potius pars illorum, vt est in Apocalypsi, erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secunda. Illud tantum in hoc genere videndum, quæ, & quanta præsidia afferat religio aduersus has libidinum faces, quas ille leniatham immittere solet, cuius halitus prunas ardere facit, vt eas facile extinguamus. Primũ igitur præsidium illud est, quod omnem huius ignis materiam, ac fomitem à sensibus nostris remouet, aspectus, colloquia, consuetudines, familiaritates; & ante omnia commoditatem, ac facultatem, quæ solet esse magnum peccandi incitamentum. Hæc enim omnia machinæ quædam sunt, quæ sæpe etiã robustos animos tam fœdè labefactarunt, ac fregerunt, vt, quod est apud Hieremiam, qui iamdudum nutriebantur in croceis, amplexati sint stercora. Itaque nullum salubrius remedium, quam in eum se locum concludere, qui maxime remotus, & tutus sit ab his omnibus illecebris. Sapienter enim Augustinus illud animaduertit, quod Apostolus Paulus cetera quidem vitijs resistendum, ac reluctandum præcipit, à fornicatione autem fugiendum. quam ille fugam non modo non turpem

1. Thes. 4.
Lib. 6. cap. 15.
Gal. 5.
Apoc. 21
Iob. 41.
Thre. 4.
Ser. 250 de tẽp.
1. Cor. 6

turpem, sed etiam maxime laudabilem esse demonstrat, tum exemplo castissimi Ioseph, qui, etiam relicto pallio, sese à flamma proripuit, tum illo Sapientis consilio, Noli in faciem virginis intendere, ne re scandalizet vultus eius. Alia quoque congerit in hanc sententiam, sed maxime Dauidis calamitatem, qui vno oculorum coniectu, tantus vir, tantusque Propheta inescatus, sempiternum reliquit mortalibus documentum. Et ideo, inquit, nemo se falsa securitate decipiat, nemo de suis viribus periculosè præsumat, sed audiat Apostolum dicentem, Fugite fornicationem. Hæc ergo fuga sit per religionem, quæ nos à turba hominum segregat, & quasi in arce quadam collocat. Recte enim Augustinus idem, de quo scribit Possidonius Calamensis Episcopus, non modo aliarum fœminarum, sed ipsius etiam sororis, & fratris filiæ contubernium, ac familiaritatem vitasse, non tam propter ipsas, quam propter reliquas, quæ ad eas ventitarent. Ad hanc cautionem, & fugam, accedit deinde obedientia, magnum omnino continentiæ propugnaculum; quod egregiè docet Bernardus, qui terrã illã, quam Dominus dixit à mitibus possidendam, corpus hoc nostrum esse intelligit, quod si possidere vult anima, si regnare desiderat super membra sua, necesse est, vt ipsa sit mitis, & subiecta. Itaque non dubitat affirmare, cum caro à spiritus imperio rebellat, indicium esse, quod ipsa quoque anima non perinde, ac deberet, superioribus potestatibus subiecta sit; & contra, si se subiecerit, ipsam quoque corpus suum obediens, & subiectum inuenturam. Tertium est præsidium exercitationis, atque exercitationi, itemque ex oratione, & meditatione, & denique ex omni studio eius generis, quod spiritum, ac pietatem corroborat. quantum enim animo additur, tantum detrahitur corpori, & quot gradibus ille confirmatur, totidem hoc debilitari necesse est. Nam hoc quoque apud Chrysostomum legimus, imbecillam esse pudicitiam, quæ solitaria sit, nec satis habere virium ad se ipsam sustentandam; quinimmo, si reliquarum virtutum assiduitas tollatur, ipsius quoque pudicitiæ neruos incidi: contra vero, si reliquæ virtutes cum ea coniungantur, firmissimam fore. Quemadmodum enim arbores, aut herbæ in vbere, opimoque solo fructuum copiam ferre solent, sic castitatis quasi solum esse illam virtutum omnium coniunctionem, quæ si extiterit, ipsam quoque perpetuo efflorituram. Denique illud etiam adiungit, radi-

Eccl. 9.
De vir. cap. 80.

cem castitatis esse eam vitam, quæ cruci consentaneæ sit, ideſt minime deliciosam, sed potius patientia, & incommodis exercitam. Itaque hoc constitutum esse debet, religiosam vitam quasi turrim esse firmissimam aduersus has omnes fœditates, vt qui in ipsa continentur, nec magno eorum labore, puros, integros, incorruptosque conseruet.

VENIAMVS nunc ad alterum genus harum voluptatum, quas, vt ante dixi, matrimonij honestas à peccati, scelerisque culpa eximit. Quod quamuis ita sit, vt citra Dei offensam matrimonij munera obiri possint, non tamen dubitandum est, quin non modo vtilius ad salutem, sed etiam facilius, & quodammodo compendiosius sit, hoc quoque genus omne à se præcidere. Est autem huius sententiæ veritas à Pauli au-
1. Cor. 7 ctoritate repetenda, qui in priori epistola, quam ad Corinthios scripsit, cum multa de Continentiæ commodis disserit, tum illud grauiter confirmat, Bonum est homini sic esse.
2. contra Iouin. Quod si, ait Hieronymus, bonum est homini sic esse, ergo malum est homini sic non esse. Quæ vero mala insint in coniugio, pluribus tractatur ab eodem Apostolo, quæ si colligantur, ad tria maxime capita reuocare possumus, ad seruitutem, ad tribulationem, ad animi, vt ipse appellat, diuisionem. Seruitus his verbis describitur, Mulier sui corporis potestatem non habet, sed virisimiliter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Hoc est genus seruitutis, & quidem grauissimæ, quod sui corporis potestas alteri tradita sit. Quæ de
De vir. cap. 41. re optime Chrysostomus, Vides ne, inquit, rei necessitatem, & inexorabilem seruitutem? vides vtrumque funiculis constrictum? Est enim connubij necessitudo instar vinculorum, non solum propter curarum turbam, quotidianasque molestias, sed quod vsque adeo coninges deuincit nodo seruitutis, vt nulla mancipia magis in cuiusquam dominatu sint, quam
Gen. 2. ipsi alter in alterius potestate. Dominetur, ait Dominus, vir vxori. Sed quæ viro vtilitas ex eo dominatu, cum rursum eiusdem, quæ ei subiecta est, subijciatur mutuæ seruituti? Hæc Chrysostomus: quin illud etiam scite adiungit, virum, & vxorem perinde esse, vt par aliquod seruorum fugitiuorum, qui sint inter se cathena colligati, vt etiam si hero suo se eripiant, tamen alter alterum sequi cogatur, nec inuicem digredi possint. Quod ipsum idem etiam Paulus

Paulus innuit illis verbis, Alligatus es vxori. Ac ne quis hæc vincula rumpi posse existimaret, addit illico, Noli quærere solutionem. Hæc vero seruitus, perpetua præsertim, tum per se durissima est, tum vero durior multo redditur, si, quod sæpissime, ac potius vtplurimum contingit, in dominum incidat molestum, & morosum, &, quod omnium intolerabilius est, insipientem. Ex quo illa sunt in Prouerbijs. Melius est habitare in terra deserta, quam cum mu- Pro. 21.
liere rixosa, & iracunda. Item, Tecta iugiter perstillantia li- Pro. 17.
tigiosa mulier. Quibus quasi quotidianis exemplis admonere voluit Spiritus sanctus quantum molestiarum, atque ærumnarum subeat, qui in hoc iugum ceruices semel inseruit. Itaque non immerito, vt mihi videtur, cum Christus Dominus repudij licentiam aliquandiu permissam abrogaret, dictum est ab Apostolis vno ore, Si ista est causa hominis cum vxore, non expedit nubere. Et vere non Matt. 9
expedit. Nam etiamsi abrumpi aliquando posset, tamen non expediret hanc vxoriam compedem aliquo tempore perpeti, multo autem minus, si futura est perpetua, & ineuitabilis. Religiosi igitur his omnibus impedimentis exuti sunt, vt quemadmodum illi vinculis constricti inuicem se impediunt, sic hi agiles, atque expediti, non solum currere, sed etiam volare possint per viam mandatorum Dei.

SEQVITVR secundum incommodum, quod Apostolus tribulationem carnis appellat, ad quam perspicien-
dam nihil opus est ingenio, ac mente, cum ipsis oculis per se pateat. Nulla est enim domus, nulla familia, in quam si introspicias, non plena sit infinitis curis, ac molestijs; si diuitiæ supperant, ad eas gubernandas; si inopia premat, ad eam propulsandam; si sint filij, ad eos alendos; si filiæ, ad eas collocandas. Quid deinde calamitates incidentes, & detrimenta rei familiaris, quid liberorum casus, quid reliquos angores, atque animi æstus commemoremus, qui perpetui sunt, & ex omni parte irruentes? In quo illud etiam grauius malum ab Apostolo indicatur, quod non solum tribulatio, sed carnis tribulatio sit. Nam laborare pro rebus spiritualibus, pro sua salute, pro Dei obsequio, & magnam habet admixtam consolationem, & magnum habet paratum præmium.

mium. At vero cruciari in terrenis, carnalibusq. negociis, si nihil altius spectetur, omni prorsus caret & condimento consolationis, & spe etiam remunerationis. Quo circa sapienter, & vere Chrysostomus in eum Psalmi locum, Adducentur

Psal. 44. Regi virgines post eam, afferentur in lætitia, & exultatione, Vide hic, inquit, Apostoli dictum resplendere, Tribulationem carnis habebunt, qui nubunt. Quemadmodum autem illæ afflictionem, ita hæ lætitiam, & exultationem. Illæ enim filios, & maritos, & domum, & famulos, & cognatos, & generos, & soceros, & nepotes, liberorum multitudinem, eorumque vel defectum, vel orbitatem deflere coguntur. Virgo autem cruci fixa, & à præsentibus liberata, & curis huius vitæ superior esse cta, vt euripo traiecto, in cœlum quotidie suspiciens, fruitur gaudio spiritus, perfunditur exultatione.

VENIO nunc ad diuisionem, de qua Paulus ibidem, Qui cum vxore est, solicitus est, quę sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est: quæ nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. Itaque hoc etiam amplius habent Religiosi continentiæ, & castitatis beneficio, vt cor suum nulla eiusmodi diuisione imminutum, sed totum, atque integrum Domino offerant. Quam differentiam, atque distantiam in-

Hom. 16. in Ezech. ter verumque statum Gregorius etiam bene expressit his ipsis verbis. Coniugati quamuis & bene agant, & omnipotentem Deum videre desiderent, domesticis tamen curis occupantur, & necessitate cogente in vtroque mentem diuidunt. Continentes autem ab huius mundi actione remoti sunt, & voluptatem carnis etiam à licito coniugio restringunt: nulla coniugis, nulla filiorum cura, nullis noxijs, & difficilibus rei familiaris cogitationibus implicantur. Hæc igitur primum, de qua hic Gregorius, inest in coniugio diuisio, eaque tam multiplex, quanta est multitudo, & varietas earum rerum, quibus curandis cogitatio impartienda est. Sed est alia quoque multo quam hæc nocentior diuisio, ipsius amoris nostri, cuius cum pars liberis, pars vxori, ceteræq. carni, & sanguini tribuitur, nullam partem, vel certe exiguam Deo ipsi superesse necesse est. Quod licet in omnibus rebus valeat, quæ amantur, multo tamen magis valet in eorum amore, qui nobiscum sanguine sunt coniuncti, in quorum videlicet caritatem natura fertur ardentius. Certe Aristoteles negat vllam caritatem

8. Eth. c. 12. feruentiorem esse posse, quam parentum in liberos, quippe quos

quos diligant, tamquam quiddam sui, & partem ab ipsis præcisam, & denique quasi alteros se. Idemq. affirmat de coniugum beneuolentia, quam & maxime naturalem esse ait, & omnes alias necessitudines anteire, quanto anterior est familia, quam ciuitas tota, quæ ex familijs constat. Denique addit, eodem pene gradu esse fratrum inter se coniunctionem, qui cum ex ijsdem geniti sint, & vnum quiddam cum illis, sequi vt inter se quoque vnum sint. Quare cum tanta vis sit in naturali hac beneuolentia erga suos, omnino quotquot ij erunt, tot in partes affectum nostrum diuidi necesse est, vt vel ad Deum nó perueniat, vel ita debilitatus, atque imminutus perueniat, vt magna illi bonitati fiat iniuria, quæ amari se iubet (& certe ita amari meretur) in toto corde, & in tota anima, & viribus totis. Hæc igitur mala omnia per Castitatem effugiuntur, quam qui colunt, nullo ex ijs impedimentis, quæ diximus, tenentur, quo minus toto se amore in vnum effundant Deum. Ex quo est illa optima Augustini sententia, *10. Conf. c. 29.* Per continentiam colligimur, ac redigimur in vnum, a quo in multa defluximus. Hoc autem vnum Deus est, summum, ac solum bonum, quo amando nos quoque boni, & quo fruendo beati sumus. Aptissime etiam Nazianzenus castitatem laudans, Vt aqua, inquit, quæ plumbeis canalibus inclusa defertur, quia multum comprimitur, & conglobate voluitur, in altum erumpit supra naturæ suæ pondus, sic si anima per continentiam totum suum amorem strinxerit, nec in creaturas diffluere patiatur, sed cum in Deum effundat, sursum tendet, nec vmquam humi prolaberur. Quæ cum ita sint, recte S. Basilius, commemoratis coniugij incommodis, & curis, vt ipse ait, infinitis, ad extremum de religiosorum, ad quos illa loquebatur, felicitate, hæc addit, Quicumque à mundi vinculis liber esse cupit, coniugium veluti compedes quasdam profugere debere, & Deo vitam suam consecrare, & castitatem profiteri. Qui enim huiusmodi est, inquit, cum Deum solum sibi amandum proposuerit, eiusq. puritatem, & tranquillitate m omnis perturbationis expertem, & quæ ex his nascitur, lætitiam, & gaudium degustare optet, in eo tantum versatur, vt ab omni materiæ concretione, & corporis affectione animum quā maxime abducat, & cœlesti lumine insatiabiliter hausto, puris oculis, nullaq. caligine præpeditis, diuina contempletur.

Orat. 36.

Const. mon. c. 1

EST autem aliud quoque præcipuum in hac re considerandum

Universidad de Deusto
Biblioteca

randum. Nam inter Christianas virtutes, quæ maiórem in modum à Christo Domino, ac Saluatore nostro commendatæ sunt, non est dubitandum, quin duarum maximus sit splendor. Altera est euangelica paupertas, de cuius vtilitatibus multa iam diximus. Altera est fraterna caritas, & coniunctio, de cuius item commodis multa infra dicemus. Atqui hæc duo tã magna, tamque præstantia bona in coniugali statu omnino locum non habent: in religioso autem statu ita vigent, vt ei insita, & essentialia sint. Nam paupertas quidem quæ esse potest, vbi vxor, vbi filij, vbi familia, quæ omnia potius (vt ait Paulus) thesaurizare cogunt? Itaque hoc etiam à Chrysostomo inter alia cœlibis vitæ beneficia reponi video qui in libro, quem scripsit de virginitate, cum exemplum Helyæ, Helysæi, Ioannis induxisset, Si, inquit, vxores habuissent, & liberos, haud facile passi essent, vt & in solitudine viuerent, & suas familias contemnerent, & reliqua, quæ necessaria essent ad vitam, non compararent. Nunc vero his omnibus soluti vinculis, tamquam in cœlo, sic in terris diuersantes, non parietibus, non lecto, non tecto, non mensa, non alijs eius generis rebus indigebant: quin illis cœlum erat pro tecto, solum pro strato, pro mensa solitudo; ac sterilitas illa solitudinis, quæ alijs famem, sanctis illis viris rerum omnium copiam suppeditabat. Ipsis enim neque vitibus opus erat, neque torculari, neque frugibus, neque messe, sed vberem, ac suauem potum fontes, & flumina præbebant. Vni autem ex ijs instruxit Angelus mensam admirabili apparatu, supraque hominum consuetudinem. Sic Chrysostomus, qui hoc denique concludit, vbi neque vxoris famulatus, neque cura prolis sit, ibi summam esse paupertatis facilitatem. Idem dicere licet de illa fraterna vnitate, vitæque communitate, quæ nulla esse potest adiuncto fœminarum contubernio. In quo certe illud obseruatu dignum est, quod narrat Augustinus, cum adhuc Manichæus esset, & ipsum, & plures amicos pertæsos molestiarum huius mundi, consilium iisse, in quo quædam imago inerat religiosæ vitæ, vt remoti à turbis ociose viuerent, ita vt quicquid haberent, eo in medium ab omnibus collato, vna res familiaris conflaretur, vt non esset aliud huius, & aliud illius, sed quod ex cunctis fieret vnum, & vniuersum singulorum esset, & omnia omnium. Quod cum ab omnibus magnopere probaretur, seq. in eo vitæ genere beatos fore

2. Cor. 12.

De virg. c. 70.

6. Conf. cap. 14.

fore sperarent, repente ait totam illam rationem turbatam esse ex impedimento mulierecularum, quas iam alij haberent, alij habere vellent: quare, re tota abiecta, ipsi, ait Augustinus, ad suspiria, & gemitus conuersi sunt, eorumque gressus ad se quendas latas, & tritas vias seculi. Hoc igitur bono, & alijs multis se priuant, qui se matrimonio illigant, quod quidem bonum vel maxime viget, & abundat in religione.

Restat etiam alia vtilitas Continentiæ, quæ nescio an omnium maxima existimanda sit. Etenim dubitari non potest, quin voluptas corporis, omnis quidem, sed hæc præsertim, quæ ad generandum dirigitur, animum, quæ est hominis pars nobilissima, eneruet, & emolliat, atque ex statu suo illo erecto, & excelso deijciat. Cuius causa est, quia & corpus, & hæc ipsa corporis functio communis est homini cum belluis: ex quo fit, vt cum se animus ad eam humiliat, eo magis cum ipsa carne, re omnino vili, ac terrena, sese misceat, eoq. magis cum eius natura bruta, atque hebete communicet, quin etiam ex assuetudine ita obtundatur, vt nihil altum, nihil magnificum, nihil diuinum suspicere possit: quippe cum seipsum abiecerit in rem tam humilem, tamque contemptam. Intelligendum est igitur, hanc tarditatem, siue obscuritatem in mentem inuehi, non ab illis tantum delectationibus, quæ sunt illicitæ, sed eandem propemodum ab ijs, quæ licitæ: eadem enim, quod ad hoc attinet, est vis vtriusque generis. Vnde est illud Augustini. Nihil esse sentio, quod magis ex arce virtutis deijciat animum virilem, quam blandimenta fœminarum, corporumq. ille contactus, sine quo vxor haberi non potest. Itaque nihil ferme melius, aut gloriosius in laudem Castitatis dici potest, quam hoc, quod quemadmodum illa coniugij munera animi præstantiam adeo affligunt, sic integritas, & puritas eam erigit, & perficit, & facit, vt quo minus habet cum carne commercij, eo quotidie magis, ac magis eniteat: sic enim hominis spiritus vim suam spiritualem quam maxime tuetur, siq. aptus, & habilis, vt diuina capiat, vt conuersatio eius in cœlis sit, vt ei incerta, & occulta illius sapientiæ manifestentur, ad quæ omnia lumine opus est, quod lumẽ illis quasi nebulis impeditur, quæ

1. Soliloq.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ ex his tam crassis corporum exhalationibus gignuntur.

Lib. 8. c. 6. Quamobrem, vt Cassianus dicit, & bene dicit, omnem iracundiæ commotionem oculos cordis excœcare, siue iustam, siue iniustam, nec referre vtrum oculi plumbea lamina, an aurea obducantur, modo obducantur, sic videtur de hac delectatione dici posse, parum interesse ad hebetandum, quacumque ex causa proueniat. Quo etiam pertinet sapiens quoddam Aegidij responsum, qui vnus fuit ex primis B. Francisci sociis, qui seculari cuidam glorianti se castum viuere, fidemque vxori seruare, An, inquit, ex suo quoque ipsius dolio non potest aliquis ebrius fieri? Recte omnino, atque, vt dixi, sapienter. Nã quod ad ebrietatem attinet, quæ in hoc consistit, vt ratio absorbeatur, & quasi demergatur, non multum interest, vnde vinum petatur, modo idem sit vinum. Ex quibus omnibus illud quoque apparet, cuiusmodi sit hoc remedium, quod humanæ infirmitati ex matrimonio constitutum est. Non enim eiusmodi est, quod morbum omnino depellat, sed potius materiam præbeat, in qua, sine offensa Dei, morbo illi indulgere liceat. Vt enim si quis fistula laboret, aut carcinomate, duplex est eius sanandi ratio, altera, eaq. perfecta, vt caro plane redintegretur, & consolidetur: altera, vt aliquod vlcus maneat, sed minor sit fœditas, eaque ipsa fasciis contegatur: sic igitur in statu continentiæ hic concupiscentiæ morbus omnino sanatur, & tollitur: in coniugatis autem non quidem omnino resecatur, sed honestatur illa sacramenti sanctitate. Est vero magnum inter hæc duo discrimen, quoniam ad libidinem hanc sanandam multo melius, aptiusq. remedium est, eam penitus præscindere, quam ex parte tantum cohibere, & sperare mitiorem fore, cum ei sis obsequutus. Verum est enim, quod ipse etiam Aristoteles scripsit, insatiabilé esse rerum iucundarum appetitum, eumq. ipsa concupiscentiæ exercitatione, dum ei satisfacimus, adaugeri, denique etiam, cum vehementior fuerit, rationem exhaurire. Atque hoc ipsum satis magnum esset malum, etiamsi intra legitimos coniugij terminos teneretur. Sed illud perniciosius, quod appetitus isti quamdiu in nobis aliquo pabulo, quodcumque id sit, aluntur, ita inualescunt, vt plerumque à licitis ad illicita prolabantur. Cuius rei illustre sane exemplum propositũ est tum in Dauide, tum in eius filio Salomone, quorum cum alter tanta sanctitate, alter tanta sapientia polleret, vterque

3. Eth. c. vlt.

autem

autem non modo vnam vxorem, vt nunc, sed vxorum centuas haberet, tamen tantum abest, vt satiata sit eorum libido, vt potius incensa, & inflammata magis, ac magis, & huius sapientiam, & illius sanctitatem fœde, & misere abiecerit. Cõtra vero de Helya, de Helyseo, qui continentiam sectati sunt, nec tale aliquid legitur, nec suspicari licet. Et in summa videtur mihi seculares matrimonio diditi trucem hanc, immanemque belluam, quasi leonem, caueam inclusam tenere, eamque quotidiano pabulo non solum alere, sed etiam, quod necesse est, corroborare. Itaque quis præstare potest, eam aliquando caueam effracta non euasuram, stragesque pro more, & pro natura sua non edituram? Melius igitur, & sapientius vtique continentes, qui non eo tantum contenti sunt, vt eam vinculis constringant, sed insuper omnino perimere, & partim fame, partim etiam additis verberibus necare student. Tractat hunc ipsum locum optime Cassianus in quadam collatione, vbi cupiditatem istam flammæ similem esse ait, quæ interdum stipulis, aut eiusmodi materiæ, propter vsum aliquem, iniecta, ægre præfixis terminis contineri potest, vt non etiam extra euagetur, ac non ipsas modo stipulas, sed longius deinde progressa, vicina quæque, sæpe etiam remota inuadat. Sic enim ait, voluptatem, dum coniugio cohibetur, incendere, eiusque consuetudinem ad vetitos excessus rapere. Quos vero, inquit, gratia Saluatoris sancto incorruptionis amore inflammauerit, ita omnes carnalium desiderium spinas diuinæ caritatis igne consumunt, vt nec tepens fauilla vitiorum refrigerium integritatis imminuat. Denique hoc idem sensit etiam Chrysostomus in præclara illa monastici status Apologia, cum ceteris in rebus, ipsorum secularium concessu, tutiorem, ac securiorem esse ait religiosorum statũ, vnum autem esse, in quo seculares maiores à nobis pugnas, quam ab ipsis, sustineri putent, nimirum castitatem, quoniam ipsi habeant in quo se expleant. Respondet autem Chrysostomus, eos longe falli, ac potius contra rem habere; quoniam, inquit, multo plures ex coniugatorum, quam ex monachorum ordine, lapsos videas, neque tam multos ex monasteriis ad matrimonia, quã ex iugali lecto ad scorta accessisse. Alia multa de Castitatis tum præstantia, tum etiam iucunditate dici possent: sed quoniam hoc loco solam vtilitatem tractamus, illa vtraque sequentibus libris reseruanda sunt.

Coll. 21 c. 35.

Lib. 3.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De vtilitate religiosæ Obedientiæ. Cap. XI.

RESTAT de tribus supra propositis obediẽtia, maior sine dubio tum paupertate, tum castitate, siue ipsius præstantiam, siue vberrimum meritum, siue multiplices fructus consideremus. Præstantia quidem ex eo cognosci potest, quod in scriptura sacra ita commendatur, vt indicetur, gratiorem, & acceptiorem esse Deo, quam omnia sacrificia, & holocausta, id est, opera quæcunque pia, & salutaria. Sic enim Samuel Dei nomine; Melior est obedientia, quam victimæ, & auscultare magis, quam offerre adipem arietum. Quod quasi interpretans Gregorius, Obedientia, inquit, victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria mactatur. Tanto igitur quisque Deum citius placat, quanto ante eius oculos, repressa arbitrij sui superbia, gladio præcepti se immolat. Ex quo iam apparet, quanto interuallo religiosa vita antecellat vitæ seculari, non solum vitiosæ, & improbæ, sed etiam laudabili, & honestæ. Nam quod huic maximum est, vt sese bonis operibus exerceat, hoc tamen maximũ multo inferius est, quam illa perfecta, & integra sui ipsius oblatio, quæ fit per obedientiam perpetuam. Ex hac autem præstantia sequitur etiam meriti vbertas. Nam qui bene agunt, sed pro suo arbitratu, suaq. sponte, ij tantum acquirunt, quantũ est per se illorum recte factorum pretium, & dignitas. Obedientia vero hunc insuper quæstum affert, quod & quæ iam bona sunt, meliora fiunt, & quæ per se nihil essent, tamen eius ornamento adiuncto mirum in modum illustrantur, fiuntque Deo gratissima. Quod enim opus vulgarius, ac leuius, quam cibum sumere, curare corpus, ambulare etiam animi gratia, & reliqua eiusmodi vel naturalia, vel etiam necessaria? quæ tamen, si iussus legitimæ potestatis accesserit, magnam acquirunt apud Deum gratiam. Itaque commode à quibusdam dictum est, qui obedientiam virgulæ cuipiam compararunt ea vi præditæ, vt, quicquid contingat, in aurum conuertat. quare non solum argentum, aut si quid eiusmodi pretiosum est, pretiosius faceret, sed etiam lignis, & lapidibus, & terræ ipsi, quæ per se nihil valeant, pretium conferret. Si vero fructus eius quæramus, sufficere illud potest, quod ab eodem Gregorio de

1. Reg. 15. Mo. 35. c. 10.

hac

hac virtute amplissime scriptum est: Sola, inquit, virtus est obedientia, quæ virtutes ceteras menti inserit, insertasq. custodit. Inserit autem duobus modis. Primum, quia hæc hominis in Deum liberalitas, qua seipsum illi tradit, Dei vicissim liberalitatem, ac munificentiam elicit. Cum enim ea sit Dei bonitas, & natura, vt numquam se amore, largitate, officijs vinci patiatur, nonne consequens est, vt qui sine vlla restrictione seipsum, & omnia sua Deo donauit, eidem vicissim Deus se quoque ipsum donet, & sua omnia spiritualia bona? Deinde, quia in ipsomet vsu, praxiq. obedientiæ necessario aliarum etiam virtutum opera cõcurrunt: nam eo ipso, quod alteri homini, Dei causa, obeditur, exercetur simul humilitas & quidem maxima, quæ nos ei subijcit, qui natura æqualis, sæpe etiam alijs rebus est inferior. exercetur patientia in malis tolerandis, quæ sensui, ac voluntati repugnent. Item fides, propterea quod Deũ, quẽ nõ videmus, in illo, quẽ videmus, veneramur, eiusq. nobis curã, ac prouidentiam adesse agnoscimus. tũ vero etiã spes, quæ facit, vt præsentia cõtemnamus. In primis vero eminet caritas, & quidẽ in re omnium difficillima, vt diuinam voluntatem nostræ voluntati, ac placito antemus. Itaque, si recte ratiocinari velimus, hoc intelligemus, in vna obedientiæ actione omnium fere virtutum, eadumq. maxime illustrium actiones inesse. Ex quo fit vt obedientiæ exercitatio (vt ait Gregorius) ceteras quoque virtutes animo inserat, & dum ea augetur, hæ quoque augeantur, & crescant. Neque vero solum inserit, sed etiam insertas custodit: quo nescio an vtilius, vel gloriosius etiam vllius virtutis munus esse possit. Nam aliæ ferme virtutes, non modo quasi gemmæ quædam latronum, & insidiatorum dæmonum iniurijs expositæ sunt, & quo maiores fuerint, eorum cupiditatẽ magis incendunt, & acuunt, sed sæpe etiam seipsas destruunt, non sua culpa, sed eorum, qui ipsas habent, arrogantia, & superbia, vt Lucifero illi contigit qui, vt est apud Esaiam, cum esset ornatus omni lapide pretioso, ea ipsa ornamenta eum præcipitarunt. Obedientia vero & seipsam, & alia bona, quæ secum importat, tuetur, & custodit, quia nihil sibi confidit, nihil sibi tribuit, nihil etiam sibi retinet, sed hoc quodammodo agit, vt homo seipsum exuens, Dei manibus, quasi deposito committat, & tradat, de cuius manibus nemo quemquam rapere potest, vt Saluator dixit.

35. Mo. c. 10.

Esa. 14.

Ioa. 10.

Vel

Vel enim nõ accedit inimicus, vel si accedat, ad Deum ipsum iam pertinet, vt pro nobis propugnet, quando nos suis manibus tenet, vel certe ita nos corroboret, vt nullo negocio dæmonis ferociam profligemus. Sic enim Gregorius idem alio quodam loco. Victimæ, inquit, sunt obsequia obedientium: quia, cum hominibus pro Deo subijcimur, superbos spiritus superamus. Ceteris quidē virtutibus dæmones impugnamus, per obedientiam vincimus. Victores sunt ergo qui obediunt, quia, dum voluntatem suam alijs sponte subijciunt, ipsi lapsis per obedientiam Angelis dominantur. Hi sunt igitur fructus obedientiæ, & quidem solius: nam hoc quoque Gregorius, sola, inquit, virtus est obedientia, quæ virtutes ceteras menti inserit: vt manifeste appareat, quam magno bono orbati sint seculares, contra vero religiosi, quorum tota vita est obedientia, quam rectam, quam solidam, ac breuem etiam viam ad omnem perfectionem nacti sint, qui tam facili compendio in vna virtute virtutes omnes consequantur. Quamobrem opti me Climachus, Obedientia, inquit, est perfecta abnegatio propriæ animæ, & proprij corporis, mors voluntaria, vita sine solicitudine, nauigatio sine dãno, sepultura voluntatis, vita humilitatis, & quasi si quis dormiendo iter faciat. Idemque addit, viuere in obedientia nihil aliud esse, quam suũ onus aliorum humeris imponere, natare super aliorum vlnas, & sustentari in aquis ne mergamur, sed sine periculo hoc grande pelagus huius vitæ transeamus, & quidem breuissima nauigatione. Quid melius, aut quid maius dici poterat? Sed illud in primis magni æstimandum, quod ait hoc præstari ab obedientia vt quasi dormiendo iter faciamus; dum nos videlicet, quasi infantes, aliorum cura, ac prouidentia inter vlnas gestat. Itaque cum iter hoc spirituale alijs quidem ita durum sit, ita etiã periculis obsessum, religiosis tamen virtutis huius præsidio adeo molleseit, vt ne sentiant quidem. Vltima est ea vtilitas, in qua vere dicere possumus omnes omnino vtilitates contineri, quod nos & actiones nostras diuinæ voluntati ita subijcit, vt ab ipsa totæ pendeant, dirigantur, moueantur. Quod quo modo ab obedientia perfectissime efficiatur, dicendum est, sed pauca quædam de huius rei necessitate præponenda. Magna est enim omnino hominum in seipsis regendis, vitæque rationibus gubernandis obscuritas, in qua obscuritate plurimi vel errores, vel etiam lapsus incidere possunt: de quo ita est

In Re. Re. li. 4. cap. 4.

Grad. 4.

est in sacra Scriptura, Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ nostræ. Quæ enim maiores possunt esse tenebræ, cum futurorum nullam notitiam, præsentium pene nullam habeamus, ac non modo aliorum hominum, quibuscum nostra vita necessario permixta est, consilia, ac voluntates ignoremus, sed sæpe, ac potius plerumque, quid in nobis ipsis lateat, nescimus, sæpe plus nos posse, quam posimus, sæpe etiam minus posse arbitremur; quorum alterum ad maiora viribus audenda nos incitat, alterum ab ijs, quæ salubria essent, aggrediendis nos reuocat? Magnum ergo, ac potius omnium maximum beneficium, habere in tanta nocte, vt cæci solent, cuius ductu nitaris, & cuius manu perducaris, & hunc, ipsum Deum, qui & tanta est sapientia, vt nihil eum fallat, aut fugiat, & tanta bonitate, simulque potentia, vt, quod ait Augustinus, ita vnumquemque hominum curet, ac si solum illum curet. Quare, cui hoc contigerit, id magnæ felicitatis loco reputare debet, quoniam fidenter dicere ei licebit, Dominus regit me, & nihil mihi deerit: hoc enim ex illo sequitur, nam si Deus nos regat, non modo nihil deesse poterit, sed in loco pascuæ, & super aquas veræ refectionis collocabit, vt omnibus bonis abundemus. Videndum est igitur quomodo per obedientiæ ductum hoc verissime, & certissime assequamur, vt Deus nos regat; idque, quo magis constet, paulo altius repetendum. Etsi enim inter antiquos illos, vt ipsi se nominari voluerunt, philosophos, fuere nonnulli ita impie indocti, vt alij Deum nihil extra se curare, alij æterna tantum curare opinarentur, tamen non solum fidei lumen, sed etiam naturæ nos omnino conuincit, vt illud credamus, & prædicemus etiam, quod est in libro Sapientiæ, Tua Pater prouidentia ab initio cuncta gubernat. Quo verbo, Cuncta, nulla res excluditur, nõ magna, quasi non possit, non etiam minima, quasi contemnat, suaque magnitudine, ac celsitate indignam ducat. Sed refert nosse modum, & quasi rationem, ac formulam, quam illa diuina mens in hac totius vniuersitatis administratione sequatur, quam alio loco demonstrat idem Sapiens his verbis, Attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Ad fortitudinem enim pertinet, quod diximus, vt nihil ei resistere, nihil eius consilium, ac prouidentiam vel perturbare, vel etiam euadere valeat. Suauitas autem, in qua maxime elucet sapientiæ vis, in duobus præcipue consistit. primum, vt

Sap. 9.

3. Conf. cap. 11.

Psal. 22

Sap. 14.

Sap. 8.

ita

ita quæque res gubernetur, vt maxime eius naturæ cõgruens, ac consentaneum est, necessaria necessario, contingentia contingenter, libera etiam libere: deinde, vt ita summa cum mediis, media cum infimis, effecta cum causis, antecedentia cum consequentibus annectantur, vt vnus eorum ordo, ac series numquam discindatur, & perturbetur. Itaque, vt fruges, fructusque non subito è terra integri, ac maturi existunt, sed prius parui, ac teneri, deinde paulatim crescentes, solis ardore excoquuntur, ipsique soles, ne immoderatius vrant, temperatis pluuijs temperantur, pluuiæ vero ad humorem necessarias non repente ex alto decidunt, sed elatis ex humo vaporibus concrescunt, idque in ceteris quoque omnibus naturæ operibus constanti, perpetuoque tenore seruari videmus, vt per proximas, & immediatas causas producantur; ita hoc idem, & multo magis in actionibus voluntarijs seruandum fuit, quod hæ quoque præstantius quiddam sunt, ac nobilius, quam illa. Primum enim non permittendum fuit, vt essent omnes omnium hominum voluntates quasi distractæ, ac diuulsæ, dum quisque abiret in viam suam. quæ enim maior esse posset mundi huius confusio? sed ex his omnibus vnus fieret contextus, & vna series ad eum finem directa, quem sibi Dei sapientia præfixisset. Deinde, si hic ordo inter eas voluntates futurus erat, illud etiam oportuit, vt hic quoque suus esset causarum, & effectuum nexus, id est, alii essent qui mouerent, alij qui moverentur. Sed in naturali quidem ordine (ait S. Thomas) superiora quæque mouere solent inferiora vi quadam, & abundantia virtutis naturalis diuinitus insitæ, qua præualent in eis, quæ mouent. in humanis autem actionibus non alia est vis mouendi, quam voluntatis, quæ item diuinus ordinata est, quod quidem fit iubendo, & præcipiendo. Nam cum prima, & præcipua regula omnium voluntatum, quæ cum ratione coniunctæ sunt, vna sit Dei voluntas, huic quidem diuinæ voluntati aliæ voluntates alijs propius accedunt, pro eiusdem Dei placito, qui singulis rebus suum locũ, & quasi vicem, propriamque stationem constituit. Hæc fere B. Thomas, ex quibus illa etiam sequuntur, quæ ab eodem vberius disputantur in eo opere, quod inscripsit de regimine Principum, quo loco ostendit omnem hominum in alios homines potestatem à Deo manare; idque confirmat multis rationibus pene physicis in re morali, ductis tum ex entis, tum ex motus

2. 2. q. 104.

Lib. 3. c. 1.

ex motus natura, tum vero etiam finis. Cum enim omnis potestatis, seu dominationis fundamentum sit ipsum ens, sicut ens omne creatum pendet à primo illo ente ingenito, sic etiã potestas quæliber. Idemque licet dicere de motu. Si enim in corporibus mouendis aliquis ordo requiritur, qui ab inferioribus per superiora ad aliquid summum, vltimumque perueniat, quod est, vt philosophi volunt, ipsum cœlum, multo hoc magis euenire oportet in rebus spiritualibus, quo etiam hæ maiorem habent similitudinem cum primo illo motore, cuius item natura spiritus est. Hic autem motus nihil est aliud, quam mentis lumen à Deo omnis luminis fonte deriuatum. Apertior est autem, & clarior ea ratio, quæ ex fine ducitur: quia si diuina prouidentia singulos homines, singulasque eorum actiones ad finem iam à se præstitutum dirigit, multo magis totam communitatem, quæ & ipsa præstantior est, vt totum, quam singulæ partes, & finem habet præstantiorem. Ergo cum has cõmunitates ab aliquibus gubernari necesse sit, hos item ipsos à Deo multo maxime gubernari, & ad finem illum, quem diximus, impelli necesse est. Quod quidem clarissime docent etiam sacræ litteræ, in quibus diuina sapientia ita loquens inducitur: Meum est consilium, & æquitas, mea est prudentia, & mea est fortitudo, per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt, per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam. Quibus verbis duo indicantur: primũ, qui aliis præsint, eos nõ fortuito, aut etiam humano cõsilio ad id munus, quodcũque est, incidere, sed Dei iudicio selectos, & segregatos, quod Saulis, Dauidis, Iehu, aliorũque exẽplo apparuit: deinde in ipso munere gerendo tum fortitudiné à Deo accipere, id est, potestatẽ, tum etiã consiliũ, & prudentiã, id est, lumen, & intelligentiã, qua etiã sæpe nolentes, & inscij in Dei beneplacitũ implendũ aguntur. Atque hoc tã certum est, vt Paulus Apostolus hinc confirmet, qui potestati resistunt, Dei ordinationi resistere: redditque causam, quia non est potestas nisi à Deo. Idemque alio loco ob hanc eandem causam seruos hortatur, vt obediãt dominis carnalibus, non modo ad oculum, id est, exteriori opere, sed ex animo, & libenter, vt ij, qui intelligant se Dei voluntatem facere. Petrus quoque in eandem sententiã, Subiecti, inquit, estote omni humanæ creaturæ propter Dominum, siue regi quasi præcellenti, siue ducibus tamquam à Deo missis. Ex his igitur,

Pro. 8.

Rom. 13

Eph. 6.

Ep. 1. c. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& aliis eiusmodi argumentari licet, quanto hoc certius credendum,& tenendum sit in religiosis ordinibus, quicumque præsunt,eos à Dei prouidentia seligi, Dei vices gerere, ac potestate, & vero etiam lumine ab illo accepto nos gubernare. Valet enim hic illud Basilij argumentum; si Paulus, inquit,Apostolus Christianos, & Dei filios iubet subditos esse non solum ijs,qui humana lege imperandi potestatem acceperunt,sed etiam infidelibus, & impijs, cuiusmodi tunc omnes erant;qualis obedientia ei debebitur, qui à Deo ipso constitutus sit præses,& à legibus diuinis potestatem accepit? Nó licet de hoc dubitare,cum ipsius Saluatoris auctoritatẽ habeamus,ita dicẽtis: Qui vos audit,me audit,& qui vos spernit,me spernit. Quam legem ait idem Basilius non de Apostolis tantum perlatam,quibus præsentibus promulgata est, sed communem omnibus fuisse, omnesque posteros complecti,qui vllo vnquam tempore aliorum moderatores essent futuri. Nihil enim,inquit,aliud est antistes,quam is, qui personã Christi sustinet,& sequester est inter Deum, & homines, eorum, qui in ipsius cura sunt,salutem sacrificans Deo. Quam ob causam non dubitauit Bernardus eam aperte illud præcipere, siue Deus,siue homo Dei vicarius aliquid iusserit, quodcumque illud fuerit,pari obsequendum cura, pari reuerentia deferendum esse,hoc vno excepto,si Deo cõtraria iuberet. Hoc igitur tam copiose confirmato, quod Deus ipse singulos religiosos per eos, quos illis rite, ac legitime præfecit, regat, moderetur, & omnem in partem flectat, quanta erit non modo eorum vtilitas, sed etiam felicitas, quod in his tenebris tantum ducem,in tanta diuinarum rerum ignorantia talem magistrum,in tanta imbecillitate tantum præsidiũ nacti sint? Itaque idem mihi videtur religioso cuique contingere,quod iumento, cum à sessore frenis adductis, vel remissis, gubernatur.Sessor enim noster Deus est,frenum autem ipsi rectores, ac præpositi.Sunt enim ipsi quoque in manu Dei,nec nos mouent, nisi moti. Sed is error est plerumque, quod frenum,quia propinquius est,sentimus,sessoris ductum, quia remotior est, non aduertimus,id est, præpositorum vocem,& imperia percipimus,quia eos videmus, & audimus, Dei vero ordinationem, quia à sensibus longius distat, non consideramus. Itaque hoc ipsum, meo quidem iudicio, omnium maxime, & apertissime declarat, quam non modo fructuosum, sed etiam necessarium fuerit,eos nobis diuinæ voluntatis interpretes relinqui,quos oculis videre, quorum voces auribus percipere liceret. Nam,vt id exemplo ostẽdamus,in sacramentis quoque propter hominum salutem institutis quiddam simillimum videmus. Etsi enim sola fide,& pœnitentia,& caritate,aliisque eiusmodi actionibus interioribus gratia,& iustificatio hauriri poterat,sic tamen apeius visum est Domino,sacramenta illa conficere,vt alia panis, & vini specie,alia olei materia continerentur,alia etiam sensibili verborum sono peragerentur;idque ob duas causas: primum quia hominis naturæ,quæ scilicet non solo spiritu, sed etiam corpore constat,ita congruentius erat,vt etiam corporeis instrumentis vteretur. Sic enim Chrysostomus;Si,inquit,incorporeus esses, nuda, & incorporea tibi dedisset dona; sed quoniam animæ corpori conserta est, in ipsis sensibilibus intelligibilia tibi præbet. Altera causa est, quod si sola mens cũ Deo rationem haberet,nemo esset,qui non infinitis scrupulis angeretur,an satis doluisset,an satis amasset, an alijs officijs rite functus esset. Itaque numquam animo conquiescere liceret,esseque vita inter hos angores plane acerba. Quare sapienter omnino Diuina sapientia ea nobis salutis adiumenta constituit,quæ tactu,quæ visu,reliquisque sensibus explorata essent. Eadem igitur vtraque causa ad religiosam obedientiam transferri potest, & certe transferenda est,vt, quia altera pars nostri corpus est,non à Deo solo,non etiam ab angelis,qui sunt puri spiritus, sed ab alijs hominibus, qui item vt nos corpus habent, instruamur, & regamur: & hoc ipsum ad illam diuinæ prouidentiæ suauitatem pertinuit, qua paulo ante Deum tam opere delectari diximus. Deinde vero,quia in hac vita,quam sæpe iam appello tenebras, nihil difficilius est,quam Dei voluntatem vere, & certe assequi, optime, ac saluberrime nobis consultum est, quod eam nobis rationem Deus tradidit tam euidentem,atque expressam, vt non modo mente, sed ipsis etiam sensibus percipi posset. Quo factum est,vt nullus, non dicam error, verum ne dubitationi quidem,aut hæsitationi locus relinqueretur. Hæc sunt commoda, hi fructus obedientiæ, quibus omnino carent seculares omnes, non dico ij, qui huic præsenti vitæ dediti, nihil de spiritualibus cogitant,verum illi quoque, qui spirituales esse volũt,sed suo ductu,suoque arbitratu hoc virtutis studiũ gubernant:

Const. Mon. c. 23

Luc. 10. Const. Mon. c. 23.

De præc. & disp.

Hom. 83. in Matt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nant: quos quidem difficilius, laboriosius, tardiusque progredi necesse est, & præterea in suis consilijs, & actionibus incertos, anxios semper hærere, fluctuare, pendere animi, eo etiam magis, quo meliores sint viri, cum & Dei voluntatem omnino sequi cupiant, & in ea tamen cognoscenda tanta obscuritate laborent, vt sæpe ab ea aberrent, sæpe, etiamsi eam attigerint, ipsi tamen perinde crucientur, quod se attigisse nesciant.

Non solos religiosos, sed omnes Christianos obligatos esse ad vitæ perfectionem. Cap. XII.

HIS iam expositis, quæ de generalibus religionis, ac religiosi cuiusque voti vtilitatibus dicenda videbantur, deinceps etiam alij peculiares quidam fructus, & præcipuæ quædam vtilitates commemorandæ sunt. Verum, antequam hoc aggrediamur, minuenda, vel potius extirpanda est ea opinio, qua plerique errant, existimantes hoc duriorem esse, & graviorem religiosorum rationem, quod eos quidem sua professio obliget ad omnē perfectionem, & sanctitatem, seculares autem nulla eiusmodi obligatione teneantur, sed potius liceat eis impune imperfectos esse. Quod omnino falsum est. Hoc enim contra ponendum, ac stabiliēdum est, omnes plane homines, hoc ipso quod Christiani sint, suasque ceruices diuinis Euangelij legibus subiecerint, magnam ipsos quoque perfectionis obligationem suscepisse. Quod si cuipiam fortasse mirum, aut paradoxum videatur, hac ipsa re intelligat, quanta labes in re Christiana facta sit, quamque ea à Christi institutis, & à maiorum etiā feruore deflexerit, ac degenerarit. Itaque ad hoc confirmandum nihil de nostro afferemus, sed omnia vel ex sacra scriptura, vel ex sanctis Patribus, atque inter hos potissimum ex duobus, qui copiosissime, & clarissime, & quod caput est, ex professo hoc argumentum tractant, vt vel eorum auctoritas fundatus repudianda sit, vel hæc sententia admittenda. Primum enim Basilius in eo sermone docto, & diserto, quem inscripsit de rerum abdicatione, ita disserit, Dominum Deum, vt hominum imbecillitati consuleret, eorum vitam duplici statu distinxisse, coniugio, & continentia, vt qui non tantas vires haberent, quibus hanc ferre possent, ad illud confugerent, sic tamen, vt in illo quoque statu eam sibi rationem tenendam sciorent,

rent, quam sancti viri in veteri testamento tenuerunt, ac potissimum Abraham, qui cum adhuc euangelium non audisset, neque ex eo discere potuisset, vt sua venderet, & pauperibus distribueret, tanta tamen pietate feruebat, vt & eius domus, atque opes hospitibus semper paterent, & ipsum vnicum filium, vno Dei verbo iussus, mactare nō recusaret. Ac cū hæc, & similia disputasset, illa quoque adiungit. An non, inquit, tibi quæso videntur etiam matrimonio iunctis lata fuisse euangelia? Videx igitur non à monachis modo, sed etiam abijs, qui vxorem habuerint, rationem exactum iri, vtrum ex euangelij præscriptis vixerint? Etenim qui coniugio sese implicuerit, in eo quidem non peccat, quod sua vtatur vxore; reliqua vero mandata cum æque descripta sint omnibus, in eodem periculo sunt omnes, qui aduersus ea fecerint, siquidem cum Christus ipse, cum Patris sui præcepta promulgaret, apud eos loquebatur, qui in mundo erant, & communem vitæ morem sequebantur. Quod si seorsim à discipulis interrogatus aliquid aliquando respondit, aperte ipsis testificatus est, Quod vobis dico, omnibus dico. Non est igitur, quod tu, qui ad vxorem animum applicare maluisti, defidiæ te dedas, quasi ideo liceat tibi mundum amplecti: quinimmo eo maiore tibi labore, cōtentione, & vigilantia opus est, vt salutem compares, quippe qui sedem delegeris in medijs laqueis, & in media hostium ditione, vbi peccatorū irritamenta assidua ante oculos posita habeas, ad quæ cōcupiscenda oēs sensuū tuorū libidines assiduo impetu impelluntur. Quare intelligere debes, nō posse te effugere, quin cū diabolo tibi colluctandū sit, nec posse sine multis laboribus victoriā reportare. Quo etiā modo pugnā cū aduersario subterfugere potes, qui omnino iam sis cū eo conclusus intra caueā pugnæ destinatā? Hæc autem cauea est ipsa terra cœli ambitu clausa, quā quidē, vt in Iob historia legimus, ille assidue circumire, & perambulare solet, quasi rabiosus canis, quærens quē deuoret. Quare, si cū hoc hoste pugnā inire non vis, oportet te in aliū mundū, vbi ille nō sit, cōmigrare. tū tibi licebit ab eius pugna cessare, & citra periculū ferias indicere præceptis euangelicis. Quod si hoc fieri nō pōt, restat, vt eam artē addiscas, qua sciēter cū eo decertare possis. Hactenus Basilius. Addamus Basilio Chrysostomū quoque, qui in tertio libro cōtra vitæ monasticæ vituperatores, de hoc ipso loco lucu lente differens, hæc habet inter cetera. Fallis te ipsum prorsus,

Matth. 13.

Iob. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sus,& decipis,si putas aliud à secularibus viris,aliud à monachis requiri. Hæc enim sola est fere in vtroque vitæ genere differentia, quod illi quidem matrimonij se vinculis constringunt,hi vero his liberi perdurant:in reliquis vero communis, atque eadē ab vtrisque vitæ ratio requiritur,vnaque vtrisque pœna pro ijsdem culpis deberur.Nam qui fratri suo irascitur sine causa,siue ille secularis, siue monachus fuerit, Deum similiter offendit.Atque is,qui mulierem respicit,& concupiscit eam, quocumque in statu fuerit, eadem adulterij pœna plectetur.Rursus, qui iurat,siue hoc,siue illud fuerit,pari pœnæ subiacebit.Neque enim Christus,cum de his monita ederet, legesque statueret,ita distinxit, vt diceret, si quidem is, qui iurat,monachus est, à malo est iusiurandum, si vero monachus non fuerit, non iam à malo est;sed absolute omnino dixit,Ego autem dico vobis, Ne iuretis penitus. Rursumque cum diceret,Væ ridentibus,non addidit,Monachis,sed absolutam de omnibus sententiam tulit. Atque idem in ceteris mandatis maximis,& admirandis facit. Cum enim dicit,Beati pauperes spiritu,Beati qui lugent, Beati mites,& reliqua, nec monachi, nec secularis nomen adiecit. Ceterum ista distinctio ex hominum opinione introducta est: sacræ vero literæ nihil horum nouerunt, sed potius iubent,vt omnes monachorum vita,& instituto viuant, etiam si vxoribus fuerint adiuncti. Audi denique,quid Paulus moneat, quem cum nomino,Christum prædico. Hic itaque cum scriberet vxoratis hominibus,filiosque nutrientibus,omnem ab illis monasticæ vitæ diligentiam requirit. Namque delicias omnes penitus abscindēs,siue quæ ad cultum victium, siue quæ ad cibos pertinent,his verbis vtitur: Quæ in delicijs degit,viuens mortua est. & rursus. Habentes cibos,& tegumenta,his contenti simus.Quid amplius posset à monachis exigere? Alias vero,cū de continenda lingua admoneret, sanctissimas leges constituit,& tales leges,quas implere monachis ipsis nō paruum sit negocium. Non enim turpitudinem tantum, aut stultiloquiū damnat, verum ipsam quoque scurrilitatem seuerissime castigat,& iugulat. Nonnumquam vero ad ipsius quoque Christi imitationem summa vi exhortationis inducit. Cum enim nos admonet, vt proximum diligamus,à Christo potissimum sumit exempla; itemque cū ad patientiam, cum ad humilitatem hortatur.Cum itaque non monachos tantum,vel Apostolos,

Luc.6.

Matt.5.

1.Tim. 2.

Eph. 5.

los, sed ipsum etiam Christum imitari nos iubeat,eisque,qui non imitentur,maxima intentet supplicia,qua tu tandem ratione monachorum perfectionem maiorem esse dicis, cum eadem perfectio omnibus proponatur,& omnibus imperetur? Sed hoc est plane,quod orbem vniuersum euertit, quod monachis opus esse arbitramur summa bene viuendi diligentia, ceteris autem licere negligenter viuere. Non ita sane, non ita est; sed eadem ab omnibus philosophiæ ratio requiritur. Atque id equidem sine vlla dubitatione affirmarim,immo vero non ego, sed iudex omnium Christus. Etenim cum dicit; Venite ad me omnes,tollite iugum meum super vos,& discite à me,quia mitis sum,& humilis corde; non monachos tantum alloquitur,sed omne prorsus hominum genus. Itemque cum iubet per angustam viam ingredi, non monachos solos, sed omnes omnino homines eo imperio conuenit: cumque odisse animam suam in hoc mundo, & cetera huiusmodi iubet, nullam hominum conditionem excipit. Nam cum aliquid præciperet,quod non esset omnibus commune,nec generale decretum,id ipsemet indicabat, vt cum de virginibus loquens adiunxit, Qui potest capere, capiat. Itaque quod ad eamdem vitæ diligentiam, summumque perfectionis fastigiū ex diuinis legibus,& secularis pariter, & monachus teneantur,quodque ambo, si ceciderint, æqualia sint excepturi vulnera,neminem iam negaturum existimo,quantumuis contentiosus sit,& impudens. Hæc omnia Chrysostomus,& alia multo plura.Quid autem expressius,significantius,& grauioribus etiam verbis, ac sententijs in hac re dici poterat? Quamquā quid hominum testimonia requirimus,cum ipsius Domini vocem teneamus? Estote,inquit,perfecti. & ne obscurum relinqueret,vel quantam perfectionem exigeret, vel à quibus exigeret,adiunxit,sicut pater vester cęlestis perfectus est.Itaque & summa illa sanctitas imitanda,& ab ijs omnibus imitanda, qui eum se patrem habere gloriantur. omnes autem gloriantur,qui Christiano nomine censentur,quibus,vt ait Ioannes, talem Deus caritatem tribuit, vt filij Dei nominentur,& sint, quique,vt ait Paulus, filiorum iure hæredes etiam Dei futuri sunt,cohæredes autem Christi.Itaque aut magnæ illius hæreditatis deponenda spes est, aut, si filiorum adoptionem tueri volumus,paternæ sanctitatis imitatione tuenda est: quoniam filios,præsertim talis,& tanti patris, non decet, vt Cyprianus

Matt.11

Matt.7

Ioan.12.

Matt.19

Matt.5.

1.ep.c.3

Rom.8.

Ser. de bono pa-

ait,

ait, esse degeneres. Hanc ob causam Iacobus quoque Apostolus, non ad Hilariones, aut Macharios aliquos, sed ad populū, plebemque scribens, hoc ipsum eos hortatur: Vt sitis, inquit, perfecti, & integri, in nullo deficientes. Atque in eandem sententiam Petrus quoque ad eosdem homines, Vt & ipsi in omni conuersatione sancti sitis, quoniam scriptum est, Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. Quin ipse quoque Deus ad Abraham inter tot opes, atque in tāta familiæ, & diuitiarum administratione, Ambula coram me, & esto perfectus. Quod quidem si tempore illo dictum ei est, cum naturæ tantum lex vigebat, non est dubitandum, quin nunc etiam multo magis valere debeat, cum Dei Verbum de cœlo veniens, quod Zacharias, vt Spiritu sancto plenus, sensit, ideo visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ, vt seruiamus illi in sanctitate, & iustitia: idque ipsum præfert ipsa lex, quam Verbum illud aperiens os suum toti mundo promulgauit. Hæc enim lex cum sic distributa sit, vt alia nobis erga Deum officia præscribat, alia erga proximum, alia etiam aduersus nos ipsos, in omnibus his apparet quantam perfectionem requirat. Nā in Deū quidem quem timorem præscribit, quam fiduciam, & fidem, quem vero amorem, in toto corde, in tota anima, & in omnibus viribus? In proximum autē quibus nos modis informat, cum eum iubeat æque à nobis diligi, ac nos ipsos, tantam etiā exigat misericordiam in eius malis, tantam patientiam in iniurijs, vt auferenti pallium vltro addatur & tunica; percutienti maxillam præbeatur & altera? Denique erga nos ipsos non poterat maiora, & perfectiora postulare, quam cum præcipit semper vigilare, vitam odisse, accipere crucem, abnegare nos totos, perdere animam, renunciare omnibus, quæ possidemus, vendere, & dare eleemosynam, intrare per angustā portam, & in summa vim facere regno cœlorum. Quæ quidem omnia, & alia multa, cum sine vlla discretione, & exceptione, aut differentia vel hominum, vel statuum à Domino promulgata sint, sed omnibus communiter, ac generaliter præscripta, quantam esse dicemus cœcitatem eorum secularium, qui seipsos sua auctoritate eximentes, hæc ad se pertinere non putant, sed ad religiosos solos? Et illi quidem hanc suam opinionem ipsā etiam vita, factisque præstant. tantum enim abest, vt illam abnegationem, illam abrenunciationem, illam crucem, quam Dominus iubet, complectantur, vt nihil

Cap. 1.

1. ep. 1.

Gen. 17

Luc. 1.

vt nihil magis horreant, & auersentur, contra vero libertatē, delicias, amplitudinem tanto studio consectentur, ac si Dominus oppositam pēnas legē promulgasset: Beati diuites, Beatæ voluptates, Beati qui quam maximos in hoc mundo honores consequuntur. Concludamus igitur, illudque teneamus, quo nihil clarius esse debet in euangelica luce, omnes plane, qui eidem euangelio crediderunt, quique ijsdem se eius legibus obligarunt, siue religiosos, siue seculares, magnum officij, obligationisque pondus sustinere, vt mores, actionesque suas ad eam summæ perfectionis regulam exæquēt, quam & Christi vita, & Christi saluberrima præcepta omnibus mortalibus proposuerunt. Ex quo quidem duo consequi necesse est. primum, religiosos nullum ferme nouum onus, nullamque nouā obligationem sibi imponere, aut certe exiguam addere, sed contra, magna potius adiumenta acquirere ad eam, quæ iam imposita erat, leuius, alacriusque perferendam. Alterum est, quanto deterior sit in hoc etiam secularium conditio, qui, cum eadem ferme obligatione teneantur, tamen tam parua habent ad eam exsoluendam adiumenta, & potius tam multa, & tam magna impedimenta. Itaque hoc simillimum est, ac si iter aliquod duo facere cogantur longum, & arduum, sed alter pedibus, ægre, ac tarde, & laboriosē, alter vehiculo optimo & commodissimo, hac tamen adiecta conditione, vt vehiculū illud relinquere nō possit, nec pedibus ire. Sic enim, quod ad ipsam attinet euangelicæ legis perfectionem, eadem est vtrisque iniuncta necessitas: propria autem religiosorum obligatio est in modo, ac ratione perueniendi ad hanc perfectionē; quod ipsum in magno lucro deputari debet, quoniam si tali instrumento ad talem rem vti saluberrimum est, quanto salubrius non posse non vti? Sed hoc etiam manifestius fiet, si peculiaria bona religiosi status singillatim explicentur.

Primus religionis fructus integra remissio omnium peccatorum. Cap. XIII.

DIxi ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Ingressuri iam singulas Religionis vtilitates, quæ longior, pleniorque erit tractatio, hoc Sapientis dictum ex Canticis vere, apteque vsurpare posse videmur: siquidem palmæ typus recte

Cant. 7

recte religioni congruit, magnopereque consonat. Sic enim
19. mor. Gregorius quoque spiritualium hominum vitam huic arbo-
cap. 16. ri comparat, quia quemadmodum palma, vt ipse ait, inferius
tactu aspera est, & quasi aridis corticibus obuoluta, superius
vero & visu, & fructibus pulchra, inferius corticum suorum in
uolutionibus angustatur, sed superius amplitudine pulchræ
viriditatis expanditur; eodem modo vita famulorum Dei in
ijs quidem, quæ exteriora sunt, & infima, despecta, atque an-
gusta videtur, in summo vero, id est, in anima, quæ in homi-
ne pars summa est, amplissimę retributionis fiducia dilatatur.
Hoc vero præcipue locum habet in religione, in qua quod in
oculos primũ incurrit, est difficultas, ac rigor ille paupertatis,
& quædam externa facies vilitatis, multis quasi laboribus, at-
que ærumnis nodosa, & aspera: sed tamen, si interiores eius
opes inspiciamus, nulla suauior vita, nulla omnibus spiritua-
libus bonis plenior. Itaque ascendamus nos quoque in hanc
palmam, vel potius, quando iam ante, Deo propitio, ascendi-
mus, apprehendamus eius fructus, ijsq. non solum vtendo, sed
etiam cogitando, & commemorando perfruamur. Est autem
primus ille fructus, plena, atque integra remissio, ac condona
tio omnium omnino criminum, & peccatorum, quæ in secula
ri vita quocumque modo sint commissa. Sed huius beneficij
magnitudinem nemo æstimare poterit, nisi qui earum pœna-
rum magnitudinem intelligat, & attendat, quæ, etiam pecca-
tis sacramentorum vi deletis, tamen adhuc luendæ restanti
quarum pœnarum summa, & intolerabilis acerbitas ex tri-
bus potissimum conflatur. Primum ex cruciatu ignis illius
adeo acris, & adeo vrentis, & vrentis ipsam animam, quem
Serm. Augustinus duriorem esse ait, quam quicquid pœnarum pos-
41. de sit in hoc seculo aut videri, aut sentiri, aut etiam, quod est ma
sanctis. ximum, cogitari. Augetur deinde dolor ex desiderio viden-
di infiniti illius boni, cuius causa creati sumus; quod desi-
derium in anima, quæ iam corpore sit soluta, pene infinitũ est.
Tertium pœnarum genus est ipse suarum macularum aspe-
ctus, earumq. fœditatum, quas culpa infixit, antequam flam-
mis quasi exustæ purgentur. Atque horum etiam cruciatuũ
grauitas ex ipsa crescit multitudine peccatorum: quippe cum
supplicijs illis non grandia tantum peccata, sed etiam minu-
Eodem tissima quęque puniantur, quorum tantus numerus in nostrã
ser. 41. quotidianam vitam incurrit. Augustinus quidem multa hu-
iusmodi commemorat, vt est necessitatis meras transire in ci
bo, & potu, plus loqui, aut etiam plus tacere, quam expediat,
fastidire pauperem etiam importunum, tardius è somno sur-
gere, infirmos, vel carcere clausos segnius visitare, blandiri
proximo, vel contra eum seuerius appellare, adulari poten-
tiori, temere suspicari, parcius eleemosynam tribuere. De-
nique quid plura? etiam verba ociosa loqui: quæ peccata om-
nia, si hic redempta non fuerint, illo igne purganda esse con-
firmat. Ex quo appareat, quantum esse necesse sit pœnarum
cumulum, cum tantus sit peccatorum cumulus, tum aliorum,
tum horum maxime, quibus tota ferme vita secularis scatere
solet. His igitur tormentis, ac cruciatibus vnico mométo om-
nes liberamur, cum religiosam vitã profitemur, itaque libera-
mur, vt si tum de hoc corpore migrare contingat, anima recto
cursu euolatura sit in cœlum. Magnũ prorsus beneficium, vel
potius maximũ, maximique æstimandũ. Nam si vel vnũ tan-
tummodo delictum nostro studio, nostroque conatu à nobis
redimẽdum esset, quæ lacrymæ, quæ ieiunia, quæ verbera, qui
cruciatus requirerentur? multo vero magis, cum ita accumu
lata sunt, vt solet negligens, & ociosa vita accumulare. Sane,
vt notum est, sunt etiam aliæ viæ relaxandi has criminum pœ
nas, & præcipue indulgentia Pontificum, quibus hanc quoque
potestatem Dominus tradidit. Sed tamen magnum est inter
hæc duo discrimen. Etenim hæc pontificia potestas, quam-
quam ea quidem amplissima est, quibusdam tamen termi-
nis restringitur. Nam & causam aliquam existere oportet, &
quidem iustam, atque æqualem indulgentiæ, & deinde opus
etiam aliquod iniungi oportet aptum ad satisfaciendum, at-
que hoc etiam eiusmodi, vt proportione aliqua peccatis, quæ
relaxantur, respondeat. Itaque, si alterutrum desit, vel non
valet indulgentia, vel tantum valet, quantum est põdus illius
causæ, & illius operis: quæ quoniam hominum iudicio, atque
æstimatione metienda sunt, facile, vt in rebus obscuris, fieri
potest, vt vel tota laber indulgentia, vel certe ex parte, maxi-
me cum etiam in ijs operibus, quæ iniuncta sint, exequendis,
multum peccari possit negligentia, & incuria. Non ita hæc
remissio, quam religiosus status affert, vtpote quæ non in ho-
minum concessu fundata sit, sed ex ipsius facti natura proma-
net: quare & in omnibus, & semper, & eodem modo locum
habere credendum est, vt Deus dominus, quemadmodum

ait

Mich. vlt. Ant. p. 3. ti. 16. c. 3. §. 3. Palu. 4. d. 38. q. 3. Sylueſt. ve. Rel. 3. dub. 23. Ang. n. 47. Tho. 2. 2 q. vi. ar. 3. ad 3. 4. ſent. d. 4. q. 3 art. 3. q. 3. ad 3.

ait Michæas propheta, miſereatur noſtri, deponat omnes iniquitates noſtras, & proijciat in profundum maris omnia peccata noſtra. Quam ob rem tota etiam Theologorum ſchola, qui iſta exactius, ac ſubtilius perpendere ſolent, hoc tamen communi conſenſu recipiunt, vt hoc etiam inter ampliſſima religionis priuilegia numerandum ſit. Ex quibus Antoninus doctrina, & ſanctitate præcipuus hoc grauiter confirmat, & pro ea ſententia Paludani quoque affert auctoritatem. Idem etiam ſenſerunt, & ſcripſerunt tum alij multi, tum præcipue B. Thomas. Nam ſi, inquit, eleemoſyna, vt ait Daniel, peccata redimit, quanto magis ingreſſus in religionem, quod genus voluntariæ pœnitentiæ non ſolum eleemoſynam æquat, ſed etiam longo interuallo excedit? & iure quidem. nam qui indigenti aurum, vel argentum erogat, id erogat, quod extra ſe eſt: quin etiam ex eo, quod abundat, partem aliquam tribuit: religioſus autem non partem, ſed omnia, & inſuper ſeipſum. Itaque nulla eſt eleemoſyna, aut munus cum hoc munere cõparandum. Quin etiam idem B. Thomas alio loco hanc reddit huius rei rationem, non ita hic remitti peccata, vt gratis relaxentur, ſed ita, vt veriſſima, & maxima pro ijs ſatisfactio reddatur. Nam cum voluntas, quæ, vt ille ait, carior eſt, quam res omnes mundi, Deo donatur, & in eius ſeruitutem redigitur, iam plene pro omnibus delictis præteritis ſatisfactum eſt, quoniam id datum eſt, quo nihil maius ab homine dari poterat. Idem aſſerit Valdenſis grauis auctor, & confirmat teſtimonio ſanctiſſimi viri, qui viſione quadã ſe hoc edoctum oſtẽdebat, cum narraret eandẽ ſe gratiam vidiſſe demitti ſuperueſtimentum monachi, cum ſanctum habitum indueret, quã viderat ſuper baptiſma. Optime vero Anſelmus in libro ſimilitudinũ extremo, qui hoc etiã demõſtrat exẽplo Oſberni monachi. Hic enim cum de hac vita migraſſet, non multo poſt apparuit de nocte Anſelmo ipſi, narrauitq; ter ſe in illa ſuprema luctã à Satana oppugnatũ grauiſſime, ſed à quodã, qui ſibi aſtabat, aduocato ſtrenue defenſum; primũ cũ peccata ante baptiſmũ, quẽ adultus ſuſceperat, perpetrata, obijceret, cui cũ aduocatus ille reſponderet, oĩa baptiſmo eluta eſſe, dæmõe obmutuiſſe. Iterũ cũ ea cõmemoraret, quæ in ſeculo ante ſuſceptã religionẽ deliquerat: quod etiã refutaſſe, cũ diceret, hæc quoque per religioſæ vitæ profeſſionem cõdonata. Demũ cũ malignus hoſtis oẽs eius negligẽtias, culpaſq. in religione cõmiſſas attuliſſet

De ſacramental. tit. 9 cap. 80.

Refertur etiã ab Anton. p. 3. tit. 16. cap. 10. §. 7.

attuliſſet, hunc contra reſpondiſſe, hæc etiam ipſa diligenti confeſsione, & pia aliorum operum exercitatione ſatis, ſuperque expiaſſe. Quare, cum nullus iam calumniæ locus ſupereſſet, illum victum, confuſumque abſceſsiſſe. Simile etiam quiddam de magno Antonio commemorat Athanaſius, quodam die circiter nonam horam raptum ab Angelis in ſublime, cui cum occurſantes dæmones ſumma vi obſiſterent, quæſiſſe Angelos, quid in eum iuris haberent. tum illis Antonij errata ab initio vitæ enumerare exorſis impoſitum eſſe à bonis Angelis ſilentium, cum dicerent, non eſſe eorum renouandam mentionem, quæ in ſeculo commiſiſſet, antequam monachus fieret: quod ſi ab eo tempore aliquid haberent, id eis licere proferre. hæc vero cum nulla inuenire potuiſſent, ceſſiſſe demum inuitos, liberumque iter ad cœlum præbuiſſe. Atque in annalibus quoque Franciſcanis legitur Chriſtophorum quendam ſacerdotem eius ordinis religioſiſsimum, cum vehementius ſolicitus eſſet de quibuſdam commiſsis in ſeculo, rogaſſe fratrem quẽdam, qui ſæpe ſui cuſtodis Angeli aſpectu, colloquioque fruebatur, vt de ea re ab ipſo quæreret. Angelum autem, quod ad illa attineret, tuiſſe, vt bono, ac ſecuro eſſet animo, de reliquo vero ſtuderet vſque in finem perſeuerare, vt ſaluus eſſet. Eſt etiam iucundum, & notabile omnino hoc in genere, quod Leontius, Cyprius epiſcopus, antiquus auctor, narrat in vita Simeonis Abbatis. Hic enim Simeon cum vna cum Ioanne, eiuſdem vterque nobilitatis, atque ætatis, ad monaſterium veniſſent, ac die poſtera religioſo habitu induendi eſſent, quidam ex fratribus ita eis dixerunt (iuuat enim ipſa eius verba ponere, vt ſunt ſimplicia, & nuda) Beati eſtis, quoniam cras regenerabimini, & mundi effici mini, ſicut nati eſtis, ab omni peccato, perinde ac ſi ipſo die eſſetis baptizati. Quod illi audientes, admirati ſunt ambo, & cucurrerunt ad diuinum Niconem abbatem monaſterij, & ad eius pedes prociderunt, dicentes: Rogamus te, Pater, ne nos baptizes. Sumus enim Chriſtiani, & nati ex parentibus Chriſtianis. Is autem, cum neſciret quidnam audiſſent à patribus cœnobij, dixit eis, Quis enim vult vos, ò filij, baptizare? Illi vero dixerunt, Domini noſtri, patres monaſterij dicũt nobis, Cras rebaptizabimini. Tunc intellexit Præfectus, eos dixiſſe de ſancto habitu, & ait eis. Recte dixerunt, filij. Etenim, ſi Deo placuerit, volumus vos cras induere ſancto, & angelico

Universidad de Deusto

gelico habitu. Habemus etiam in hoc auctoritatem Hieronymi grauissimam, qui ob hanc causam religiosum statum ipsi
Ep. 25. baptismo pene comparare non dubitat. Sic enim Paulam de Blesillæ filiæ obitu consolatur. Re vera, inquit, si seculare desiderium, &, quod Deus à suis auertat, delicias huius vitæ cogitantem mors immatura rapuisset, plangenda erat. Nunc vero, cum propitio Christo, ante quatuor ferme menses, secúdo quodammodo proposito se baptismo lauerit, & ita deinceps vixerit, vt, calcato mundo, semper monasterium cogitarit, nó vereris ne tibi Saluator dicat, Irascéris Paula, quia filia tua facta est filia mea? Eandem vim habet etiam illa eiusdem
Ep. 8. Hieronymi cohortatio ad Demetriadem. Nunc, inquit, quia seculum reliquisti, & secundo post baptismum gradu inisti pactum cum aduersario tuo, dicens ei, Renuncio tibi diabole, & seculo tuo, & pompæ tuæ, & operibus tuis, seruã fœdus, quod pepigisti. Apertissime autem Bernardus non solum id docet, sed duplicem etiam, à quibusdam de hoc ipso rogatus, causam affert: Audire, inquit, & hoc vultis à me, vnde inter cete-
de præc. & disp. ra pœnitentiæ instituta monasterialis disciplina meruerit hanc prærogatiuam, vt secundum baptisma nuncupetur. Arbitror, ob perfectam mundi abrenunciationem, & singulare excellentiã vitæ spiritualis, qua præeminés vniuersis vitæ humanæ generibus huiusceemodi conuersatio professores, & amatores suos Angelis similes, dissimiles hominibus facit, immo diuinam in homine reformat imaginem, configuratq; nos Christo, instar baptismi. Et quasi denique secundo baptizamur, dum per id, quod mortificamus membra nostra, quæ sunt super terram, rursum Christum induimus, complantati denuo similitudini morti eius. Sed & quo modo in baptismo eruimur de potestate tenebrarum, & in regnum transferimur claritatis æternæ, ita & in sancti huius secunda quadam regeneratione propositi, de tenebris æque non vnius originalis, sed multorum actualium delictorum, in lumen virtutum euadimus, redaptantes nobis illud Apostoli, Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Hæc Bernardus. Possumus autem hæc omnia firmissimo argumento concludere. Nam si quis rationem quærat, cur baptismus culpas omnes præteritas deleat, illa est, quia in eo hoc agitur, vt omnino moriamur vitæ veteri, & renascamur nouæ. Id enim est, quod à Paulo
Rom. 6. Apostolo omnibus locis prædicatur, cum modo nos mortuos,

modo

modo Christo consepultos, ac cum eodem etiam conuiuificatos appellat, vitamque nostram in ipso absconditam. Itaque si recte reputemus, non idem homo è baptismo emergit, qui in eum ingressus erat, sed plane alius. prior enim ille mortuus est, & cœpit alius. ex quo etiam sequitur, vt prioris illius hominis peccata non magis huic homini recens nato tribuenda sint, quam mea alteri, vel alterius mihi. Hoc igitur idem euenit etiam in religione. Morimur enim mundo, eiusque operibus, & nobis insuper ipsis, ac voluntati nostræ, & ita morimur, vt non magis liceat nobis mundo, eiusque præmijs, vel voluntate nostra vti, quam si plane sepulti essemus. Quare cum religiosi quoque, sicut in baptismo, desinant esse quod antea fuerunt, & noui quidam homines esse incipiant, nouis studijs, noua vita, alijsque omnino delectationibus, & cogitationibus, & fine, nil mirum, si culparum pœnæ, quas vetus ille homo debebat, vna cum ipso homine moriantur, & obliterentur, nec iam ad secundum hunc hominem pertineant. Quod quidem, si recte consideremus, quãtum est beneficium, & quãtam animo iucunditatem, ac tranquillitatem affert, depulsis ijs angoribus, quos præteritorum criminum conscientia afferre solet? Eunt aliqui in longinquas regiones, votiuas suscipiunt peregrinationes, Hierosolymam, Romam, Compostellam, caputque suum ingentibus periculis maris, ac terræ obijciunt, vt eam, de qua supra diximus, peccatorum indulgentiam assequantur. Recte id quidem, ac pie: sed tamen ea pietas multa habet admixta incommoda, idque in primis, quod non modo non deuotionem, feruoremque spiritus plerumque auget, sed potius ipso itineris labore, ac molestia imminuit, sæpe etiam nouorum peccatorum occasiones ingerit. Hæc vero indulgentia & simul ingentem præbet sanctitatis accessionem, & præterea, vt supra diximus, non ex limitus operis præstantia promanat, vt sane ita cogitare liceat vnicuique religioso, se quoque ex Domini ore lætissimam illam vocem audire, Remittuntur tibi peccata tua. Vade in pace. Eph. 2. Col. 3. Luc. 5.

Secundus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundus fructus Religionis ex eo, quod sit status Pœnitentiæ. Cap. XIV.

QVAMQVAM Religio, vt proxime ostensum est, in ipso eius ingressu, primoque aditu, tam liberali, atque optabili munere omnes excipiat, vt eos omnibus peccatorum nexibus, grandibusque illis (vt Sal
Luc. 11. uator appellauit) debitis exsoluat, tamē præter hoc tam multa habet remedia, tamque efficacia ad eadem peccata expurgandā, atque omnino delenda, vt cuncta eius studia ad hunc vnum ferme finem quodammodo referri videantur. Sic enim vocatur, & ita est vere, status pœnitentiæ, quasi in eo versetur, vt præterita peccata lugeat, xtatisque ante actæ tum culpas, tum etiam negligentias diluat, ac corrigat. idque B. Tho
Cap. 1. mas confirmat in eo libello, quem scripsit contra impugnantes religionem. Neque vero hæc est superflua, ociosaque diligentia, vel hoc paruum, & tenue beneficium, etiam post illam, de qua diximus, plenam, & integram remissionē. Hoc
Eccl. 5. enim illud ipsum est, quod monet Spiritus sanctus in scriptura: De propitiato peccato noli esse sine metu. Nam si vere propitiatum sit, quid amplius metuendum? aut si adhuc metuendum, ergo nondum satis propitiatum. Sed tamen & rei tantæ magnitudo, quanta est salus æterna, hoc efficere in omnibus hominibus debet, vt numquam sibi satis cauisse existimet: & peccatorum odium, nēpe tam turpis rei, si verum est odiū, hoc quoque requirit, vt ea etiam condonata, nos tamen vltro vindicemus, & quasi hostes, qui tantopere nocuerunt, voluntariis pœnis puniamus. Est enim in hoc genere valde con
4. Mor. 17. siderandum quod Gregorius ait, Nullum peccatum Dominus
9. Mor. 17. inultum relaxat: aut enim nos flendo insequimur, aut ipse iudicando reseruat. Atque idem alibi hoc etiam illo sacræ scripturæ testimonio confirmat, vbi beatus Iob Domino loquitur, Sciens, inquit, quod non parceres delinquenti. Delinquenti Dominus non parcit, quia delictum sine vltione non deserit. Aut enim ipse hoc homo in se pœnitens punit, aut hoc Deus cum homine vindicans punit. Nequaquam igitur peccato parcitur, quia nullatenus sine vindicta laxatur. Quo etiam pertinet illud Augustini dictum, quod merito laudatur à Possidonio, qui eius vitam scripsit; qui hoc monere solebat, etiam

etiam laudatos quoslibet sacerdotes numquam committere debere, vt sine iusta, & congruenti pœnitentia ex hac vita decederent. Vbi igitur hoc melius fit, & vberius, quam in religione, quæ vel tota, vel ex parte maxima huc dirigitur, vt præteritas culpas satisfaciendo redimat? Quod si etiam illud inquirere velimus, quam ad hoc facultatem religio habeat, inuenietur in hoc quoque, vt in alijs omnibus, diuitem plane esse, multisque abundare rationibus ad hoc efficiendum; quæ tamen ad duo præcipua capita referuntur, corporis, & animi. corporis quidem, quia non paruam assidue suppeditat materiam tolerandi, & patiendi. Et quidem ipsa in primis abdicatio omnium voluptatum huius mundi satis magna est pœnitentia. Durum enim, & graue est carni, iucundis rebus priuari, quarum est appetens, coniugio, epulis, comporationibus, venationibus, ludis, ludicrisq. spectaculis, & alijs eiusmodi oblectamentis, quæ homines tanti æstimare solent. Quare etiamsi nihil aliud esset, hoc vnum sufficere deberet, vt religiosi in perpetua pœnitentia versari viderentur, quoniam sine dubio hoc ipsum, carere dulcibus, valde amarum esse solet. Sed habet præterea hic status alia molesta, & acerba sensui, quę tam vniuersos merito appellandos putarit Crucifixos, quasi eos, qui in perpetua cruce viuant. Nam in primis paupertas ipsa multa affert, eaque assidua incommoda, multasque molestias in cibo, in vestitu, in reliquo victu, in domo, in supellectili, denique in rebus omnibus, quæ quoniā Dei amore perferuntur, magnopere valēt ad eam, quam tractamus, expiationem. Ad hæc accedunt etiam aliæ grauiores, durioresque functiones, quas exigit religiosa disciplina, ieiunia, vigiliæ, & alij omnes modi carnis macerandæ, quos vel cuiusque pietas, ac feruor excogitat, vel proprium cuique institutum iniungit. Accedunt labores, qui sæpe vel Dei causa, vel proximorum suscipiendi sunt, dū eis opera nauatur, de die, de nocte, omni loco, & tempore. Atque hæc corporis. Multo tamen maiora sunt, & aptiora ad satisfaciendum, quæ animo geruntur, & præcipue virtutum omnium exercitatio, vt humilitatis, obedientiæ, & caritatis in Deum, & in homines quoscumque; quarum quidem virtutum operibus religiosa vita plena est. Ea autem non solū ad præmiū augendū conferunt, sed vel maxime ad peccata delenda. Sed tamē primū locū merito tenet propriæ volūtatis

Hom. 56. ad pop.

abnegatio,siue quam homo per se exercet in seipsum, dum suos appetitus tam varios, tamque interdum violentos frangit,ac subigit,dum oculos,dum gulam,aliosque eiusmodi naturæ impetus coercet: siue quæ in eo exercetur à prælatis,& rectoribus,quos habet, ex quorum voluntate cum totus, & omnino pendeat, constat eum in perpetua quadam voluntatis suæ castigatione viuere. Hic vero, vt dixi, summus est, & optimus pœnitentiæ modus. Cuius ratio hæc est, quia in omni peccato ita se gerit hominis voluntas,vt sibi ipsi obsequendo Dei voluntatem abiiciat,& contemnat. Quamobrem nulla plenior, & cumulatior dari potest diuino numini satisfactio,quam si eadem ipsa voluntas ligata, & constricta votorũ vinculis,ac præsertim obedientiæ, tamquam noxæ dedatur eidem Deo,quem offendit.& hæc ipsa pœna vera, & iusta est in eam voluntatem,quæ plus æquo se iucũdis, & placentibus oblectauit,vt ea iam agat, & perferat,quæ sunt odiosa, & ingrata. Et re vera si pœnitentiæ intimam vim,ac naturam cogitemus, inueniemus eam animo magis,quam corpore,exercendam esse. animus enim est qui peccat: ipse corpori, ipse membris imperat,ipse etiam vias exequendi facinoris excogitat. Itaque animo præcipue omnis pœna debetur, præsertim etiam cum peccatorum bona pars animo solo,nullo corporis instrumento perficiantur,vt quæ toto superbiæ genere, quod tam multiplex est,continentur,vel inuidentiæ, & similium,quin etiam omnia,quæ cogitatione tantum, & interiori consensu patrantur. Ex quibus omnibus concluditur, pœnitentiam in animi præcipue, voluntatisque castigatione consistere,ad quam castigationem vel sola apta est, vel certe omnium aptissima religio. Iure igitur S. Thomas in eo opusculo, quod scripsit de spirituali perfectione,hoc etiam præter cetera docet, religiosum statum non solum continere perfectionem caritatis,sed etiam perfectionem pœnitentiæ, & nullam satisfactionem adæquari posse pœnitentiæ religiosorum, qui se Deo Domino consecrant: quod ille hoc quoque argumento probat, quoniam nulla esse possunt vel tam innumerabilia,vel tam immania peccata, vt ob eam causam pœnæ loco cogi quispiam possit ad hunc statum subeundum, propterea quod eius opera omnem, quæ ex quauis causa deberi possit, satisfactionem excedant, & superent, etiam eam quæ publice fiat,qua nulla maior olim imponi solebat,neque nũc imponi

Cap. 10 et quodl. 3. art. 13. & 2. 2. q. 189. ar. 3. ad 3.

imponi potest. Est autem illud quoque in hac re magnopere attendendum,in hoc pœnitentiæ genus duo concurrere, quæ in nullum aliud concurrunt. Nam alia quo sunt efficaciora, & ad peccatum purgandum apriora, eo etiam acerbiora esse necesse est: quæ vero plus habent lenitatis,eo minus valent, minusque peccatorum remittunt. Hæc autem pœnitentiæ ratio,quę religiosa constat disciplina,cum tantam vim habeat, vt,auctore S. Thoma,non possit esse maior, tamen non solum non aspera,aut horribilis est,sed etiam iucunda, & suauis. Non enim eiusmodi res est,quæ ad Deum placandum multã inediam,aut longas verberationes, aut noctes insomnes, & reliquos huiusmodi cruciatus necessario requirat, quos neque omnia corpora,neque omnes ætates ferre valent: sed huiusmodi est,quæ potius in quadam animi deliberatione consistat,in contemptu terrenorum,in voluntatis abdicatione,denique in obedientia,de cuius non solum facilitate,sed etiam iucunditate multa sumus infra dicturi. Declarant hoc etiam sacri Canones,in quibus Pius Pontifex Astulphum propriæ vxoris parricidam hortatur primum, vt monasterium ingrediatur,quo,vt ait,sub manu præpositi humiliatus, & multorũ fratrum precibus adiutus,misericordiam à Deo obtineat: sin id nolit, plurimas,easque grauissimas, & perpetuas iniungit pœnas,interdicit vino,carne,coniugio,balneis: addit etiã alia solo auditu asperrima. Ex quo facile appareat, quanto minori labore,quanto abundantius Deo satisfiat in religione, quã in seculo,idque propter obedientiam,humilitatemque illam subiiciendi se præpositis,deinde propter pia spiritualium fratrum subsidia. has enim duas causas attingit hic Pontifex.

33. q. 2. c. Admonere.

Denique illud etiam intelligere,& multum meminisse debemus,quod Gregorius tãtus Doctor Ecclesiæ scriptum reliquit,ex quo euidenter colligi potest, hoc satisfactionis genus relinquendo seculo,non solum optimum, & saluberrimũ esse,sed interdum ferme necessarium,si modo integre, & perfecte satisfacere velimus. Sic enim homilia quadam differit ex Ioannis auctoritate, non sufficere homini,vt fructus pœnitentiæ faciat,sed requiri vt dignos pœnitentiæ faciat: quod cuiusmodi sit,declarat his verbis: Vt enim, inquit,secundum dignos pœnitentiæ fructus loquamur,sciendũ est,quod quisquis illicita nulla commisit,huic iure conceditur,vt licitis vtatur,sicque pietatis opera faciat,vt tamen,si voluerit, ea quæ

Hom. 20. in Euang.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mundi sunt,non relinquat. At si quis in fornicationis culpa, vel fortasse,quod grauius est,in adulterium lapsus est,tanto à se licita debet abscindere,quanto se meminit & illicita perpetrasse.Hæc eadem est etiam Bernardi sententia,qui inter alias causas, cur religiosus existimare debeat se totum, vitamque omnem suam Deo debitam esse,hanc quoque vt præcipuam numerat:Exigunt, inquit, à me præterita peccata mea futuram vitam meam, vt faciam fructus dignos pœnitentiæ,& recogitem omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.Peccauí super numerum arenæ maris, & multiplicata sunt peccata mea,& non sum dignus videre altitudinem cœli. Quod ergo sine numero est,quomodo numerabo? Quomodo satisfaciam,cum cogar reddere vsque ad nouissimum quadrantem? Sed & delicta quis intelligit? Ait illa cœlestis fistula Ambrosius. Facilius inueni eos, qui innocentiam seruauerunt,quam qui congruam egerunt pœnitentiam. Cum ergo quicquid viuis,quicquid sapis,quicquid habes,quicquid potes, huic vni rei dedicaueris,numquid aliquid est,vel inter aliqua computandum? Paulo ante vitam tuam pro vita sua Christo reddideras;& nunc iterum eam totam præcedentium exigit recordatio peccatorum.Hoc ipsum alio loco confirmat idem Bernardus alia ratione, vbi ita differit, posteaquam aliquis peccando,adhæserit mundo,si plene satisfacere velit, oportere vt & voluntatem ipsam, qua peccauit, & mundum, cuius causa peccauit, abijciat, & relinquat;idque quasi secundum est baptismum. Eius hæc verba sunt. Irritum fecimus fœdus primum, tibi peccauimus Domine, Satanæ, & eius operibus obligantes denuo nosmetipsos,iugo iniquitatis colla vltronea submittentes,& subijcientes nos miseræ seruituti. Itaque,fratres mei,rebaptizari nos conuenit, secundum fœdus inire necesse est, opus est professione secunda,nec iam sufficit abrenunciare diabolo,& operibus eius: mundo pariter abrenunciandum est,& propriæ voluntati. Ille enim seduxit nos,illa tradidit nos. In priori nimirum baptismate, quando nihil adhuc nobis voluntas nostra nocuerat,satis fuerat abrenunciare diabolo.Ceterum,postquam mundi fallentis illecebras,& infidelitatem propriæ voluntatis manifeste sumus experti, de cetero iam in secundo(vt ita dixerim)conuersionis nostræ baptismate,merito prorsus, & non ad insipientiam nobis,non resarcire tantummodo fœdus primum,sed etiam roborare

Ser. de quad. deb.

Ser. de dupl. bapt.

borare soliciti, ipsis quoque affectibus pariter abrenunciamus. Hæc Bernardus: quæ eadem alios quoque sanctos viros sensisse video,qui sæpe homines,si peccatorum pondere leuari vellent,ad religiosam disciplinam impellebant; vt de Romualdo scribitur, qui Petrum Vrseolum Dalmatiæ Regem, ob eædem perpetratam,induxit,vt regnum, & mundum cum admiratione totius orbis terrarum relinqueret. Idem etiam fecit in Thamno, qui Othoni Imperatori ita carus erat, vt iisdem vterque cibis, iisdem etiam vestibus vterentur;ob eã causam,quod Crescentio Senatori contra iusiurandum vitã ademerat. Quin etiam Othonem ipsum eiusdem criminis participem ita permouit,vt promitteret,se imperio relicto religionem subiturum;cuius deinde promissi cum fidem exigeret,ille facturum se confirmauit,simul ac Roma, quæ per id tempus rebellauerat, subacta,Rauennam reuertisset.Cui Romualdus prophetico spiritu, si Romam ieris,Rauennam amplius non videbis: quod etiam euenit, illo prius vita functo, quam rediret. His igitur ostensum est, quicumque se quibusque criminibus obligatos esse intelligunt, si de iis purgandis laborant, vt laborare debent omnes, nullam inueniri posse vel certiorem, vel etiam suauiorem, aliisque deinde meritis pleniorem rationem impetrandæ à Deo veniæ, quam Religionem.

Tertius Fructus ex victu seuerio-re. Cap. XV.

TERTIA Religionis vtilitas,quæ multas in se continet vtilitates, est id ipsum, quod homines plerique refugere solent, materia,ac potius necessitas aliqua seuerius tractandæ carnis: quam necessitatem affert tum paupertatis professio, tum etiam ipsæ religiosæ functiones, vt plurimum duriores, & sensui repugnantes. Nam quod in Ecclesiaste dicitur, Frequens meditatio carnis afflictio est, latius patet, quam ex, quæ communiter meditatio appellatur, idest, diuinarum rerum contemplatio.Quicquid enim illud est, quo mens exerceatur, præsertim vero cum sensus, & appetitus multa assidue postulans reprimitur, id omne carnis afflictio est, & ad carnis viuidum illud robur edomandum valet. Hæc igi-

Eccl.12

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur seueritas in carnẽ multas habet vtilitates, quarum primæ hæc est, quod natura nostra hisce duris, grauibusque ferẽdis subigitur, & mortificatur, ne insolescat. Tanta est enim eius corruptio, ac peruersitas, vt si indulgentius, ac mollius alatur, fiat in ea, quod est in Cantico Moisi, vt impinguata recalcitret, rationisque, ac diuinæ legis obedientiã abijciat. Licet autẽ huius rei specimẽ capere ex ipsis belluis, quæ quoniã solo naturæ impetu agũtur, in eis facilius naturę vis, quasi in speculo, elucet. Videmus autẽ quid interhit inter iumentũ longa stabuli mora, plurimoque hordeo, & ocio pastũ, & alterũ iumentũ quotidianis laboribus exercitũ, quod vix tantũ pabuli habeat, quantũ satis sit ad viuendũ, & onera portanda. Nã illud quidẽ lasciuiens, & calcitrans, vix frenis etiã duplicatis teneri potest, sæpe alio se infert, quã sessor velit, sæpe ire detrectat quo sessor adigit: denique nec ad multos vsus adhiberi potest & id cũ magno labore, ac sæpe etiã cũ periculo. At vero alterũ illud mite, & mansuetũ animal, nullũ vmquã onus detrectat, nũquã se cõmouet, potiusque sub sarcina cõcidat, quã ferocius resistat, adeoque vinclis nõ indiget, vt etiã solutũ, ac liberũ vni rectoris sui voci obediat, siue sistendũ, siue deflectendũ, siue celerius mouendũ sit. Igitur hoc intelligendũ est, naturã hanc nostrã inferiorẽ, quæ carne, vita, appetitu, sensu connectur, eandẽ nobis esse cũ iumentis, de quibus diximus: hoc etiã amplius in nobis, quod peccato infecta, ac depranata est, quod non est in illis. Ex quo idẽ in nobis, atque aliquãto etiã magis euenire necesse est, vt si delicate nutriatur, si epulis, somno, ceterisque delicijs saginetur, sine vlla dubitatione ferocior, atque impotentior euadat: & contra, si parce, continenter, sobrie instituatur, sit semper mitis, & facile ad omnia obediens. Hinc est enim illud Bernardi: Mens, inquit, assueta delicijs, nec exculta disciplinæ sarculo, multas contrahit sordes. In quo illud optimum, quod animã nostram agro similẽ facit, seueritatem autẽ istã ligoni, aut sarculo. Vt igitur ager nõ solũ, nisi seratur, fructuosus esse nõ potest, sed etiã semine iacto, licet per se fertilis sit, tamẽ adhuc culturã requirit, & nisi ea adhibeatur, breui dumetis, vepribusque syluescet: sic caro nostra, vt ait S. Leo, nisi assiduis fuerit subacta culturis, cito de segni ocio spinas, tribulosque producet, fructũque dabit non horreis inferendũ, sed ignibus cõcremandũ. Atque, vt in eodem simili maneamus, sicut ager cũ sarculo scinditur, si sentiendi

Deut. 32.

Ep. 152

Ser. 4. de ieiu. Pent.

tiendi capax esset, doleret sane, sed ferendum ei esset propter vtilitatem non coloni solum, sed suam etiam: id enim ipsi quoque melius est: sic nobis licet doleat (neque enim caro nostra ænea est, vt ait Iob) nõ tamẽ ideo absistendũ: sed is dolor, atque ea breuis molestia maximis, & quidem sempiternis præmiis compensanda. Denique, vt multa paucis complectamur, meminisse debemus, nos ex duabus partibus adeo diuersis, & contrarijs esse cõpositos, vt altera è terra sumpta sit, ideoque vt grauis semper in terrã feratur, & terrena appetat; altera vero, quoniã ex quadã Dei insufflatione venit, leuis sit, & agilis, Deoque similis, ac propemodum cognata. Ex quo necesse est ita fieri, vt quemadmodũ vna lance depressa, aduersa effertur, sic in his duabus partibus quãtum virium, & roboris vni additur, tantum alteri detrahatur: ideo enim ait scriptura, corpus hoc, quod corrumpitur, aggrauare, & deprimere animam, quod etiam eo magis faciet, quo maius pondus ipsi corpori additum fuerit. Vnde est etiam illa egregia Gregorii sẽtentia, Retributionis, inquit, æternæ gaudiũ nequaquã in cœlo colligitur, nisi prius in terra cum fletu, & gemitu, & amaritudine seminetur, sicut scriptum est. Euntes ibant, & flebant mittentes semina sua, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. Sicut enim carne quiescente spiritus deficit, ita ea laborante conualescit. Et quemadmodũ carnem mollia nutriũt, ita animã dura ad alta sustollunt. Illa namque delectationibus pascitur, hæc amaritudinibus vegetatur. Denique illam lenia refouent, istã vero aspera exercẽt. Et rursum sicut carnẽ dura conuulnerant, ita spiritum mollia necant: & sicut carnem laboriosa atterunt, ita spiritũ delectabilia angustant. Non libet iam plura in hanc sententiam addere, quoniã nec maior esse potest vllius Doctoris auctoritas, quam Gregorij, nec à Gregorio hæc apertius, grauiusque dici. Ex quibus apparet, magnũ esse religionis bonũ, quæ id præstet, quod de se Paulus aiebat, Castigo corpus meũ: vt id etiã consequatur, quod idem addit, Et in seruitutem redigo. à quo quidem longe absunt, qui delicioſa vita delectantur, de qua illud vere est apud Bernardum, Vita in delicijs agens, & mors est, & vmbra mortis. quantũ enim vmbra prope est corpori, cuius est vmbra, tantum pro certo vita illa inferno appropinquat. Hoc igitur detracto impedimento, & carnis tamquam ancillæ insolẽtia fracta, sequitur etiam illa secũda

Iob. 16.

Gen. 1.

Sap. 9.

In 3. Psal. pœnit.

Psal. 125.

1. Cor. 9.

Ser. 48. Cant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtilitas, vt ipsa domina, id est, vt mēs quibusdam quodammodo compedibus liberata, expedite currere possit in omnem spiritualem profectum, magnosque progressus breui facere in humilitate, caritate, & in omni virtutum genere. Nam cum anima nostra spiritualis sit naturæ, & tamquam aer, sine virtutibus tenebrosa, adiuncto autem virtutum ornamento splendescat, & illustretur mirum in modum, quid causæ esset, cur non multo magis ipsas virtutes, spirituales item, & ubique similiores, quam vlla terrena, & à quibus tantum accepiat ornamenti, amaret, & expeteret, si non hic eius cursus, atque impetus, carnis pondere tardaretur? Hoc ergo pondere, non quidē omnino deposito (id enim in cœlo tantum consequemur) sed tamen, quam maxime fieri possit, imminuto, eaque sarcina ita composita, vt apte, & commode gestari queat, restat vt facile, & expedite, non solum, vt antea diecbamus, currat, sed etiā cuolet ad omnem veram laudem. Hinc enim est illud optime dictum à S. Leone, De abstinentia prodeunt castæ cogitationes, rationabiles voluntates, salubriora consilia, ac per voluntarias afflictiones caro concupiscentijs moritur, virtutibus spiritus innouatur. Hoc etiam Dominus ipse S. Francisco inter prima eius rudimenta vitæ spiritualis reuelasse fertur. Francisce, inquit, aspera pro iucundis complectere, teque ipsum penitus contemne, & abijce. quod idem ijsdem pene verbis præstantissimæ virgini Catherinæ Senensi à Saluatore præceptum legimus, vt amara sectaretur tamquam dulcia, dulcia vero refugeret tamquam amara. Hoc Veritas vtrique, sed nos omnibus dictum putemus. Accedit tertia vtilitas, quod nihil fere aptius sit ad spirituales consolationes, & interiorum gaudiorum abundantiam percipiendam. Date siceram mœrentibus, & vinum ijs, qui amaro sunt corde, ait Spiritus sanctus in libris Sapientiæ. Quæ autem est hæc sicera, quodue hoc vinū, nisi suauissimus liquor de cœlo stillans, quo plena est illa cella vinaria, in quam se Sponsa introductam exultabat? Hoc ergo vinum mœrentibus tantum datur, quoniam non inuenitur in terra suauiter viuentium, vt ait B. Iob. Quo etiam pertinet illa Saluatoris sententia, Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Nam & hic luctus, & ille mœror, nihil est aliud, quam præcisio rerum omnium, quæ sensum, & carnem demulceant, & contra studium illarum, quæ eam cōtristent, & coerceant. Bernardus quidem illa Domini verba, quæ sunt à Joanne

Ser. 12. de ieiu. decim. mens.

Pro. vlt.

Cant. 1.

Iob. 28.

Matt. 5.

Ser 6. Ascen.

ne scripta, Nisi ego abiero, paracletus non veniet ad vos, ita exponit, & recte, vt dicere voluerit, delectationem illam, quā discipuli ex eius corporali præsentia capiebant, impedimento eis fuisse, quo minus spiritualis gratiæ plenitudinem acciperent: quo posito, vere is quidem argumentatur: Quis, inquit, audeat illecebris deditus sectans lenocinia carnis suæ, carnis vtique peccatricis, genitæ in peccatis, assuetæ peccatis, in qua denique bonum nō est, illum expectare paracletum? Audeat, inquam, qui huic sterquilinio semper inhæret, qui carnem fouet, in carne seminat, carnem sapit, illam nihilominus consolationem supernæ visitationis, illum torrentem voluptatis, illam sperare gratiam spiritus vehemētis, quam, vt veritas ipsa testatur, ne cum ipsa quidem Verbi carne percipere vllatenus Apostoli potuerunt? Errat omnino, si quis cœlestem illā dulcedinem huic cineri, diuinum illud balsamum huic veneno, charismata illa spiritus misceri posse huiusmodi illecebris arbitretur. Constat igitur tum ex hoc luculento Bernardi testimonio, tum ex alijs multis, quæ in hanc sententiā dici possent, magnum omnino impedimentum perfruendis delicijs spiritualibus esse delicias carnales, magnum vero cōtra adiumentum esse eam seueritatem, quæ est in religiosa parsimonia. Vltima est ea vtilitas, in qua vere dicere possumus inesse summam omnium vtilitatum, id est, æterna felicitas, ac beatitudo cœlestis. Ad hanc enim cōsequendam nulla est alia via, quam via Crucis. Per hanc Christus caput, & rex noster, per hanc Apostoli eius discipuli, per hanc omnes ad vnum sancti ingressi sunt, laborando, patiendo, membris suis, quæ sunt super terram, mortificandis, & denique animabus proprijs abnegandis, vt eas in æternum possiderent. Certe enim sic se res habet, vt vita illa, illaque gloria sit denarius ille euangelicus, qui non datur nisi laborātibus in vinea, sit corona, quæ nō datur, nisi legitime certantibus: sit etiā brauium, quod consequi nō possunt, nisi currentes: nec liceat nobis conregnare, nisi compatiamur, nec metere, nisi quæ seminauerimus. Quid autem plura dicamus? si oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam totiam nominibus suam, quanto nos magis vt in alienam, & iam, à qua, quoties peccauimus, toties excidimus? Sed nescio qio hominum errore, ac cœcitate fiat, quod ait Bernardus, vt pauci poſt Iesum ire velint, cum tamen nemo non ad eum peruenire velit, non curent quærere, quem tamen desiderant

Io. 16.

Mat 20

2. Tim. 2.

1. Cor. 6

Gal. 6.

Luc. 24.

Ser. 21. Cant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

siderant inuenire, cupientes consequi, sed non & sequi. Nos autem Hieronymum potius audiamus, qui Iulianum nobilem,& opulentum hominem,quem ad seculi contemptum, vi
Epi.34. tæque religiosæ amorem inducere nititur,hoc potissimum argumento aggreditur. Difficile, inquit, immo impossibile est, vt præsentibus quis,& futuris fruatur bonis,vt hic ventrem,& ibi mentem expleat, vt de delicijs transeat ad delicias, vt in vtroque seculo primus sit, vt in cœlo, & terra appareat gloriosus. Quamquam quid hominum testimonijs vtimur, cum
Luc.6. tam expressum Domini oraculum habeamus? Væ vobis, inquit,qui ridetis,quia lugebitis,& flebitis. Itemque, Væ vobis, qui habetis consolationem vestram in hoc mundo. quod
Luc.16. idem ostendit exemplo diuitis illius, cui nullam aliam causam ab Abrahamo obiectam facit, quam hanc, Recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur,tu vero cruciaris. Quod ipsum videtur idem Dominus præclaro quodam viso Catherinæ Senensi demonstrasse, cui aliquando apparuit binas manibus coronas gestans, alteram auro, & gemmis micantem, alteram spinis horrentem. Offerebat autem optionem illi,vtram mallet, sed hac conditione, vt alterutram in hac vita elegisset, sciret se in futura vita alteram ei contrariam habituram, si hic auream, illic spineam, si hic spineam, illic contra auream. Quibus auditis, sapiens Virgo horridam illam coronam adeo prætulit,vt vtraque arreptam manu ipsam e suo capiti impresserit, & quidem ita acriter,vt post etiam aliquanto vulnerum sensus perduraret. Hoc igitur,quod tum Catherina fecit, fecerunt sine dubio tota vita sua religiosi omnes, qui paupertatem diuitijs, dura mollibus,incommoda corporis delicijs, voluptatibus,libertati seculari prætulerunt: quoniam,si alterutris bonis carendum esset,intelligebant,quanto melius esset carere his præsentibus, & caducis, quam futuris illis sempiternis. In quorum numero fuit,vt accepimus,Theodorus ille magni Pachomij alumnus,qui generosa admodum familia,& copiosis ortus parentibus,ipso ætatis anno quarto,& decimo, cum festiua quædam celebritas in eius domo ageretur, inter illa ipsa gaudia reputare secum cœpit opes, commoditates,delicias,in quibus natus, & ad eam diem nutritus fuerat,atque in ea cogitatione sic secum ipse diuino instinctu loqui: Miserum me, quid mihi hæc breuia, & fugaci: prodeunt,

runt, si priuer æternis, quando hæc Dei lex est,vt nemo vtraque consequi possit? Itaque suspirans, ac de sua salute solicitus, recepit se à turba, & strepitu in interiorem ædium partem,vbi humi fusus multis cum lacrymis Deum orauit,vt doceret se facere ipsius voluntatem. Ab eo igitur die omnibus carnis commodis renunciauit, monachi iam vitam in paterno palatio agens, nec multo post ad sacram Pachomij familiam se contulit, in qua breui ad tantam peruenit sanctitatem, quantam hæc ipsa tam præclara initia ostendebant.

Quartus Fructus, quod omnem peccati materiam perfectissime remouet. Cap. XVI.

MONET nos Dei sapientia per Salomonem,vt omni custodia custodiamus cor nostrum, quoniam ab ipso vita procedit. quibus verbis hoc indicatur,qui hanc custodiam cordi non adhibeat, eum sine dubio perditurum vitam, quando hæc à corde procedit. Nihil est autem homini carius vita, eoque carior esse debet, quo verior est vita, cuiusmodi est spiritualis, qua animus viuit,æterna,communisque Deo,& Angelis, non hæc corporis, breuis,& fluxa,& quam habent etiam muscæ,& boues. Addit autem Bernardus quod huius custodiæ necessitatem augeat, castrum hoc animæ nostræ in terra hostili situm esse, & vndique impugnari, & ideo ex omni parte,id est, vigilanti solicitudine, & perennibus quibusdam excubijs muniendum esse. Gregorius vero ideo dictum putat, non solum custodia, sed omni custodia, quia, inquit, si qua ciuitas contra insidiantes inimicos magno valletur aggere, fortibus cingatur muris, ex omni parte insomni muniatur custodia, vnum vero in ea foramen tantummodo immunitum per negligentiam relinquatur, inde proculdubio hostis ingreditur, qui vndique exclusus videbatur. Incassum munita sunt cetera, cum locus vnus, de quo hosti aditus patet, munitus non est. Quod cum ita sit, videndum est diligenter, qui sint aditus, per quos hostis ille antiquus vel aperta vi irrumpere, vel clanculum irrepere in animas possit. Hi

Pro. 4.

Serm. 46. in ev. par uis. 19. Mor. 1 2

vero

Universidad de Deusto
Biblioteca

vero nulli sunt alij, quam omne genus creaturarum. Hæc sunt tela, quibus ille nos petit: his detractis vix esset, quo nos ferire posset. Quod ita esse ex hoc intelligitur, quoniam dæmon per se ita turpis, ac malus est, vt nemo tam perditus inueniatur, qui non eum oderit, ac detestetur, præsertim cum constet, omnibus, qui eum sequuntur, magnam post hanc vitam paratam esse miseriam. Itaque cum per se placere non possit, nulla alia ei restat ars ad homines fallendos, & perdendos, quam vt eas res proponat, quibus scit naturam nostram delectari. Quamobrem sapienter Augustinus ista, quæ videntur, &, vt ait Apostolus, temporalia sunt, hamo obducto comparat: nam & gaudet, inquit, piscis quando hamum non videns, escam deuorat: sed cum piscator eum adducere cœperit, viscera eius torquentur primo, deinde ab omni lætitia sua per ipsam escam, de qua lætatus est, ad consumptionem trahitur. Sic sunt omnes, qui de bonis temporalibus beatos se esse putant: hamum enim acceperunt, & cum illo sibi vagantur. Veniet tempus, cum sentient quanta tormenta cum auiditate deuorauerint. Quod igitur remedium, & quæ ratio ad hos hamos, de quibus hic Augustinus, effugiendos? Non est obscurum, nempe vt escam, quæ hamis prætenditur, fugiamus. sic enim tuti erimus. Quod si esca delectet, simul quoque hamū ipsum, id est, mortem, & exitium hauriri necesse est. Esca autem sunt res omnes huius mundi, honor, potentia, magistratus, mercatura, diuitiæ, vxor etiam, & liberi, ac ne singula numeremus, quicquid est creatum, quicquid est præter Deum, aut præter id, quod recta ad Deum ducit. Hæc enim sola ita sunt bona, vt nunquam possint esse mala, nec ijs licet dæmoni ad nostram perniciem vti: cetera vero illa, quæ diximus, quoniam tum mala, tum bona esse possunt, facile ea dæmon adhibet ad nos præcipitādos, & in ijs insidias, ac dolos struit. Quare nihil securius, & ad salutem aptius esse potest, quam vt omnia simul quàm maxime à nobis remoueamus. Atque hæc ratio est ex parte dæmonis, qui vt aucupes in densis, & tectis locis insidias tendit, in apertis, & nudatis nihil potest, cuiusmodi est religio, quæ hoc gloriatur, quod nihil ex hoc mundo habeat. Eadem vero pericula sunt etiam ex parte rerum ipsarum. eius enim sunt naturæ, vt qui eas contrectet, non facile ab ijs expediatur. de quo idem Augustinus recte, Amor rerum terrenarum viscum est spiritualium pennarum. Ecce concu-

De ago. Christ. cap. 7.

Ser. 33. de Ver. Dom.

concupisti, hæsisti. Quis dabit tibi pennas vt columbæ? quando volabis, vbi vere requiescas, quando hic vbi male hæsisti peruerse requiescere voluisti? Sed obiiciet aliquis forsasse, hæc de amore terrenorum dici: quare si quis ista sine amore habuerit, tutum fore. Huic recte respondet Bernardus & huius rei, & omnium spiritualium peritissimus. Hæc, inquit, fugiendarum causa diuitiarum præcipua est, quod aut vix, aut numquam sine amore valeant possideri. limosa siquidem, & glutinosa nimis non modo exterior, verum etiam interior substantia nostra videtur: & facile cor humanum omnibus, quæ frequentat, adhæret. Considerandum est hoc, quod ait Bernardus, cor humanum adhærere, & agglutinari omnibus, quę frequentat: cuius quidem quotidianum habemus in nobis ipsis experimentum. Nam & domus, cui assueuimus, & ciuitas, in qua aliquandiu fuimus, & soci, quibuscum viximus, & omnis ars, omnisque ratio viuēdi, quam diutius tractauimus, ita nos afficiunt, vt nostrum in se amorem alliciant: quod tū maxime sentimus, cum ijs priuari contingit; quod non fit sine molestia, & dolore. Si igitur ista, quæ non magnam in se habere solent illecebram placendi, solo tamen vsu, & consuetudine nos capiunt, atque vt inter ipsos homines, sic inter res istas, & homines, nescio quid amicitiæ, & familiaritatis contrahitur, quanto id magis eueniet in ijs rebus, quæ maiorem præ se ferunt vel necessitatis, vel delectationis speciem, vt pecunia, vt honores, & reliqua? Itaque duplex mali genus ex rerum istarum contrectatione, & amore, qui contrectationem sequitur, nasci solet: primum quod multa peccata committantur, vt propter auaritiæ sitim rapinæ, vsuræ, contractus illiciti; propter honorum cupiditatem simulationes, adulationes, aliorum criminationes, & alia indigna. deinde quod animus etiamsi in illis quærendis, vel ambiendis non peccet, tamen dum illis fruitur, dum illis gaudet, quasi eius cursus in Deum inciditur, vt vel omnino non currat, vel multo impeditius currat, & ideo non currat. Quam ob causam ait Gregorius spirituales quosque homines præsentis vitæ blandimenta molestè tolerare, quia per hæc se tardari in interno desiderio non ignorant. Cuius rationem alio loco expressius docet his verbis, Esse quidem sine delectatione anima numquam potest. Nam aut infimis delectatur, aut summis, & quanto altiori studio exercetur ad summa, tanto maiori fastidio torpescit ad

Ser. Ecce nos reliq.

5. Mor. 1.

18. Mo. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad infima; quantoque acriore cura inardescit ad infima, tanto tepore damnabili frigescit à summis. Vtrique se amores in vno corde non capiunt, & in eo segetes supernæ caritatis non pullulat, in quo illam spinæ infimæ delectationis necãt. Quæ Gregorij dicta ea quoque ratione confirmari possunt, quia dum animus ad exteriora ista dilabitur, & diffunditur, quasi foras à se ad illa egreditur, quam autem longe à se peregrinatur, tam etiam peregrinatur à Deo, quoniam regnum
10. Cõf. cap. 27. Dei intra nos est. quod bene S. Augustinus in seipso deflebat verbis illis, Ecce, inquit, intus eras, & ego foris, & ibi te quærebam, & in ista formosa, quæ fecisti, deformis irruebam. Mecum eras, & tecum non eram. ea me tenebant longe à te, quæ si in te non essent, non essent. Sed hoc Augustinus non sentiebat, nec cognoscebat, cum patiebatur: tum cognouit, cum Dei luce adiutus, ab omnibus se creaturis in Deum solum recepit: quod idem etiam nunc euenit omnibus, qui istarum rerum amore demersi sunt. Quamobrem hoc magnum lucrum faciunt religiosi, quod vno quasi securis ictu omnia à se ista impedimenta, & pericula præciderunt, dum se rebus omnibus terrenis expoliarunt, vt iam nullo negocio custodiam illam omnem, quam Sapiens præcipit, cordi suo adhibere possint. Quod lucrum eo etiam euidentius erit, si ipsam quoque naturam nostram consideremus, & quam ea imbecilla sit ad resistendum pugnæ sensuum, & ad vincendos eos affectus, qui ex rerum præsentia vehementius exardescunt. Cuius ratio est, quia dum animus noster his compagibus corporis inclusus est, adeoque coniunctus cum corpore, vt quiddam vnum cum illo efficiat, necesse est, vt ijs omnibus moueatur, quæ eius sensibus quasi nuncijs ingeruntur. Hoc plane euenit in dolore, in gaudio, in metu, hoc etiam in reliquis animorum motibus, vt vehementius omnes incitentur, cum præsens aliqua causa eos lacessit. Videmus enim, quanto acrius crucietur mater conspecto filij cadauere, quam eius audita morte: itaque ad quos ea cura pertinet, vt lugentes consolentur, omnia ab oculis remouent, quæ vel tenui vestigio memoriam eorum, qui deflentur, repræsentare possint. Vt igitur dolor, vt ira, vt aliæ passiones re præsenti obiecta citius, & grauius commouentur, cur non idem fiat in amore, vt ipse quoque, rei pulchritudine conspecta, eo magis inflammetur? Quod si ita est, vtile omnino, & salutare est religiosorum consilium,

silium, vt se ita abdãt, ne ijs rebus intersint, quarum aspectus, isque assiduus, hunc amorem rerum terrenarum excitet, & excitatum deinceps alat. Si enim ad castitatem, & pudicitiam conseruandam, non solum vtile, sed etiam necessarium existimatur, pacisci fœdus cum oculis suis, vt de se Iob ait: ve lim scire, cur non idem etiam valeat in reliquo omni cupiditatum genere. Nam quod est in hoc amore, quem castitas profligat, idem est etiam in alijs omnibus amoribus, vel pecuniæ, quod ad auaritiam, vel honorum, quod ad ambitionem, vel voluptatum, quod ad intemperantiam pertinet. Etenim hos quoque amores augeri necesse est, cum vel auri species, vel purpuræ nitor affulserit, vel res aliqua delectabilis sensum percusserit. Contra vero, si hæc omnia ab oculis amoueantur, ipsum quoque eorum amorem quotidie magis remitti, ac denique etiam ad nihilum redigi oportet. Recte enim Cyprianus, seu quis alius auctor fuit illius libelli de singularitate clericorum, Quanto, inquit, vnusquisque fuerit longius ab aduersis, tantum non sentit aduersa. Minus voluptatibus stimulatur, qui non est vbi est frequentia voluptatum, & minus auaritiæ molestias patitur, qui diuitias non videt. Mihi quidem nimis violentum videtur, vt quispiam, cum semper in conspectu habeat suauia, & iucunda, semper tamen ab ijs abstinẽdo seipsum vincat; ac propterea ne durabile quidem: quoniam, vt est in prouerbio etiam à philosophis recepto, nullum violentum perpetuum. Videmus hoc, & experimur nos ipsi quotidie in superanda ciborum delectatione. nam si ad plenam, instructamque mensam sedeatur, vbi sit dapum varietas, condimenta, sapores, hæc omnia sic gulam irritant, vt plurimus sit labor in resistendo, & omnino difficillimũ sit ita modum seruare, ne sobrietatis, & temperantiæ limites transeantur. Contra vero, qui ad mensam non accedat, facillime ieiunium seruabit, quia eadem illa lenocinia per cogitationẽ solam multo segniora ad animum perueniunt, quam per oculorum sensum. Sic igitur in omnibus alijs rebus. Eadem enim est in omnibus natura cupiditatis, eadem vis sensuum. Est autem in hoc genere aptissimum, quod Augustinus in Confessionibus narrat de Nebridio, qui cum antea spectaculorum studio exitiabiliter, vt ille ait, teneretur, Augustini sermone ab ea insania reuocatus est, diuque in hac meliori mente perstitit, donec aliquando à sodalibus, in quos inciderat, familiari vio-

Iob 31.

6. Conf. cap. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ri violentia in theatrum perductus est, cum ea ille quidem de liberatione, vt oculos omnino clausos teneret, nec aliquid videret eorum, quæ fierent. Quo cum venisset, oculosque compressisset, mansit aliquandiu in ea animi inductione: sed cum denique, ob nescio quem pugnæ casum, totius populi clamor exortus esset, temperare sibi amplius non potuit, quin aspiceret quidnam id esset, adhuc tamen paratus quodcumque illud esset, contemnere. Verum longe aliter euenit. Nam, vt scribit Augustinus, spectauit, clamauit, exarsit, ubstulit inde secum insaniam, qua stimularetur redire, non tantum cum illis, à quibus pertractus fuerat, sed etiam præ illis, & alios ipse pertrahens. Hoc igitur, quod in gladiatorio ludo Nebridium decepit, in aliis etiam peioribus, nocentioribusque rebus multos sæpe supplantauit, & quotidie supplantat: plus enim est, quam vt humanæ vires ferre valeant, præsertim vt nunc sunt, adeo exiles, & afflictæ, præsentium illecebrarũ, cum nos inuadunt, impetum sustinere, maxime cum diuturnior est pugna, vt etiamsi aliquandiu resistamus, facile tamen aliquando, armis vel incuria depositis, vel defatigatione abiectis, opprimamur. Quam ob causam oprimum est illud S. Basilii præceptum, non hoc tantum faciendum esse, vt internas cupiditates moderemur, sed etiam fugiendum esse longissime à congressu earum rerum externarum, quæcumque in conspectum adductæ, refricata libidinum memoria, consilium, & rationem perturbant, & bellum, atque angores in animo cient. Nam vinci in prælio, quod alius nobis cõtra voluntatem nostram moueat, malũ quidem esse, sed ignoscendum: at vero vltro sibi prælium accersere, seque ipsum in malum ingerere, eiusmodi esse, vt nullam veniam, aut misericordiam mereatur. Hæc igitur omnia, quo euidentius secularis vitæ periculum, eo maiorem religiosæ vitæ felicitatẽ demonstrant, quippe quæ longe absit à possessione, & vsu, & tractatione rerum terrenarum, ac propterea ad eiusmodi corda inquinanda, nec creaturis, quas à se remouerunt, nec dæmoni, qui ipsis creaturis ad oppugnandum vti solet, aditus pateat. Quam quidem ob causam merito dixit B. Macharius in homilia quadam, hanc rerum omnium generalem abrenunciationem non solum nos inuitare, sed etiam cogere, vt cœlestia quæramus; eamque præcipue fuisse causam, cur nos Christus iusserit propinquos deserere, & omnia, quæ habemus

Const. mon. cap. 4.

Hom. 11.

mus, vendere, & dare pauperibus, quia cum nosset, Satanam illud quasi instrumentum adhibere ad traducendas cogitationes nostras ad curam rerum materialium, & terrenarum, præcepit, vt ijs nos omnibus priuaremus, quo vel inuiti quæreremus opes cœlestes, & corda nostra in Deo defixa gereremus.

Quintus fructus commoditas vacandi Deo. Cap. XVII.

MAGNVM est illud quoque religionis beneficium, quodque salutem nostram maxime attingit, summa, quæ in eo statu est, facultas vacandi cognitioni, & considerationi rerum omnium, quæ ad vitam recte, ac salubriter ordinandam valent. Sunt enim, qui ita viuant in hoc mundo, quasi mentem non habeant, adeo præsentibus toti inhærent, numquam ad futura præuidenda, & disponenda se erigunt, numquam hanc adeo necessariam cogitationem suscipiunt, qui sint, & vnde veniant, aut quo tendant, & qua etiam tendant, ideſt, quem eos ad exitum ducat via, qua gradiuntur, & mores, quos sequuntur. Itaque in hac tanta & sui ipsorum, & Dei, & spiritualium omnium rerum ignorantia, tamquam in tenebris, sic assidue in tetra peccata impingunt, quæ ipsa, propter easdem tenebras, neque vident, neque sentiunt, vt merito Propheta omnium malorum causam, quibus refertus est mundus, huic vni tribuerit: Desolatione, inquit, desolata est omnis terra, quia nullus est, qui recogitet corde. Constat igitur summam pene salutis nostræ consistere in accurata, & diligenti meditatione rerum illarum, quas dixi esse totius vitæ nostræ fundamenta: quoniam ex meditatione nascitur cognitio, ex cognitione amor, ex amore studium & eas res persequendi, & contrarias repellendi. Ac denique si multiplices huius studij fructus ad omnia Christiani hominis officia pertinentes cognoscere volumus, Bernardum audiamus, qui multa de hoc in ijs libris, quos de hoc ipso argumento ad Eugenium misit, in quibus hoc præcipue, Primum quidem, inquit, ipsum fontẽ suum, id est, mentem de qua oritur purificat consideratio, deinde regit affectus, dirigit actus, corrigit excessus,

Ierem. 12.

1. de con sid.

cessus, componit mores, vitam honestat, & ordinat, postremo diuinarum pariter, & humanarum rerum scientiam confert. Hæc est, quæ confusa disterminat, hiantia cogit, sparsa colligit, secreta rimatur, vera vestigat, verisimilia examinat, ficta, & fucata explorat. Hæc est, quæ agenda præordinat, acta recogitat, vt nihil in mente resideat aut incorrectum, aut correctione egens. Hæc est, quæ in prosperis aduersa præsentit, in aduersis quasi non sentit: quorum alterum fortitudinis, alterum prudentiæ est. Hactenus Bernardus. Quare facile iam est videre, quantum spiritualis lucri afferat religio, quæ nos in ista rerum commentatione semper contineat, assidueq. exerceat. Nam, si vere cogitare voluerimus, vt sunt certa quarundam artium, & disciplinarum studia, alia iuris ciuilis, alia medicinæ, alia philosophiæ, vel similium, ita religionem recte appellare possumus studium cognoscendi Dei, & omnium, quæ ad Deum pertinent, neque id speculatione sola (multos enim constat, qui profunda multa speculando cognouerunt, nũc in inferno torqueri) sed adiuncto affectu timoris, & amoris, in quo sunt omnia. Quare hoc iam videndum est, quæ ad hoc, & quanta præstet adiumenta, vt non solum fiat, sed etiam facillime fiat. Primum autem est illud, quod externis occupationibus, terrenisque negocijs liberat, quod est maximum impedimentum in hac cœlesti philosophia; vt recte illud à Gregorio dictum sit, Cura multiplex terrenarum rerum, quia occupat, excœcat. Dei enim natura, etsi ad eam contemplandam facti omnes sumus, tamen ita soluta, ac libera, & segregata est ab omni concretione, ita etiam ardua, tantoque interuallo elata supra omnem nostrum captum, nempe, vt ait Apostolus, lucem habitans inaccessibilem, vt humanus animus, nisi ipse quoque magno studio excultus, & expurgatus, & quam maxime purus effectus, ad eum accedere non possit. Terrena autem omnia vt sunt ipsa corporea, & crassa, sic animus his tractandis fit ipse quoque crassior, & concretior: ex quo duo proueniunt incommoda; primum vt ea mole, ac pondere iniecto, eius tardetur ascensus: deinde vt etiam indignus reddatur, ad cuius amplexus descendat illa puritas, qua nulla maior cogitari, nec concipi potest. de quo bene Gregorius, Nequaquam, inquit, mens ad superna attollitur, si curarum tumultibus continue in infimis occupatur. Quid enim de Deo occupata obtineat, quæ de illo apprehẽdere aliquid etiã va-

12. Mo. cap. 22.

1. Tim. 6.

5. Mor. 8.

cans laborat? Bene autem per Psalmistam dicitur, Vacate, & videte quoniam ego sum Deus: quia, qui vacare Deo negligit, suo sibi iudicio lumen eius visionis abscondit. Accedit etiam illud, quod terrenarum rerum procuratio ita impedita est, ramque multis, & varijs occupationibus implicata, vt facile omne tempus eripiat, nec vllum laxamentum concedat ad cogitanda cœlestia. Facit enim dæmon in mundi famulis, quod olim Pharao in Hebræis, qui cum in desertum ad sacrificium Deo offerendum ire se velle dicerent, itaque iussos à Domino, ille contra duplicatis operibus luti, ac palearum obruere eos conatus est, ne videlicet ocium haberent ad illa cogitanda, & molienda. Sic enim inimicus, quo magis hominum animos ab omni sancta, & salutari cogitatione auertat, ita eos vrget, & impellit in nouas occupationes vilissimarum rerum, vt, quod est miserabilius, ipsi sibi onera oneribus, labores laboribus cumulent. Ex quo præter hanc, quam dixi, tẽporis iacturam, illud etiam sequitur maius damnum, quod dũ mens in plura distrahitur, & quidem temporalia, eo minus illi virium, ac roboris superesse necesse est, quod in spiritualia conferat. quod quidem Gregorius in Pastorali luculente tractat, cum ita dicat, sæpe susceptam curam diuersa intuendo cor diuerberare, & imparem quemque inueniri ad singula, dum confusa mente diuiditur ad plura. Vnde, inquit, quidã sapiens prouide admonet dicens, Fili mi, ne in multis sint actus tui; quia videlicet nequaquam bene in vniuscuiusque operis ratione colligitur, dum mens per diuersa sparsa partitur, cumque foras per insolentem curam trahitur, à timoris intimi soliditate vacuatur, fitque in exteriorum dispositione solicita, & sui solummodo ignara scit cogitare multa, se nescients. Nam cũ plus, quam necesse est, se exterioribus implicat, quasi occupata in itinere obliuiscitur, quo tendebat, ita vt à studio suæ inquisitionis alienata, ne ipsa quidem, quæ patitur, damna consideret, & per quanta delinquat ignoret. Igitur cum hæc, quæ Gregorius commemorat, & alia multa ab his exterius occupationibus proueniant vitæ spiritualis impedimẽta, iam apertum est, ne locum quidem habere in religioso statu, in quo perpetuum sit ocium, nullisque huiusmodi temporalibus curis interruptum, vt nos totos dedamus Deo contemplando, amando, & fruendo, vt quidem in hac vita frui licet. Hoc commodum, quo multa commoda concludantur, iure

Ps. 45.

Exo. 5.

1. Past. 4.

Eccl. 11

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ser. de Obed. pa ti. sapi. commendat Bernardus quodam sermone ad fratres suos; Nulla vobis hic, inquit, nutriendorum liberorum cura, nulla solicitudo quomodo placeatis vxoribus, non de nundinis, nō de negocijs secularibus, non de ipso victu, & vestitu necesse est cogitare. Procul à vobis magna quidem ex parte dici malitia, & solicitudo vitæ. sic abscondit nos Deus in abscondito

2. 2. q. 186. ar. 6. tabernaculi sui. Vberius autem hæc eadem S. Thomas, qui ita disserit, secularem vitam in triplici præsertim genere inquietam esse. Primum in externis bonis procurandis, tuendis, disponendis, quæ sunt omnia plena laborum, & curarum innumerabilium: omnia autem ista paupertatis professione præcidi, quæ nos his omnibus oneribus grauissimis, ac molestissimis liberat. Alterum vero solicitudinis genus versari in vxoris, & liberorum gubernacione, qui & alendi, & informandi, & à vitijs omnibus, ad quæ in teneriori præsertim ætate tanta est proclivitas, arcendi sunt: quæ quidem cura nō præsens modo tempus spectat, sed futurum etiam prospicit, ne mortuis parentibus egeant, vt habeant quo viuant, & ita laute viuant, vt splendorem familiæ tueantur; ex quo augendæ, & multiplicandæ rei nullus est finis. Hanc igitur tam infinitā molestiam, atque animi occupationem castitatis voto penitus tolli. Denique tertiam esse occupationem, eamque longe maximam in propria vita, proprijsque actionibus dirigendis, in quo & deliberationes difficillimæ, & errores sæpe incidunt grauissimi. atque ab his dubitationum, & anxietatum scrupulis expedire nos Obedientiam, quæ nostri curam in alterum

Heb. 13. transfert, & ita transfert, vt ipse rationem pro nobis redditurus sit, vt ait Apostolus, & nihil ambigamus, quin quicquid ab illo de nobis statuatur, à Deo per illum statuatur. Hæc fere B. Thomas. Quare agnoscēdum nobis est, totoq. animo, & toto corde amplectēdū hoc religionis bonū, quæ nos in quadā rerū omniū inciūdissima vacatione cōstituit, in qua etiā nescio quę vis ineſt apta incitādæ mēti, vt ad cœlestia erigatur. Quemadmodum enim inter strepitus, & fragores nemo attente cogitare posſit, contra vero in noctis silentio, vel in aliquo deserto loco, ipsum silētium, & ipsa solitudo quodammodo inuitat ad contemplationem, sic in seculo, vbi tam multa assidue obstrepunt, difficillimum est sese ad interiora reuocare; contra vero quies illa religiosa segregata ab omni tumultu facilius nos potest in cognitionis studio, etiam sine magno labore nostro,

continere. De quo rectè Bernardus in quadam epistola, Iuge, inquit, silentium, & ab omni strepitu secularium perpetua quies cogit cœlestia meditari. Cogi nos ait, quia mirum est; quam id vires animæ retineat ne dilabantur, vel dilapsas colligat, collectas vero in Deum, ac diuina effundat. Quam differentiam, ac distantiam inter secularem, & religiosum statū egregie à Gregorio expressam videmus, qui illud, quod est libro Iob, dictum de sapientia, Et mare loquitur non est mecū, morali, vt solet, sensu sic exponit, Quid maris nomine, nisi secularium mentium amara inquietudo signatur, quæ dum se vicissim inimicitijs impetunt, quasi aduersantes se vndæ colli dunt? Recte etenim mare vita secularium dicitur, quia dum procellosis actionum motibus concitatur, ab internæ sapientiæ quiete, atque stabilitate disiungitur. Quo contra bene per Prophetam dicitur: Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones meos? A terrenis autem mentibus tanto longius spiritus fugit, quanto apud has quietem non inuenit. Nam qui se per innumeras terrenorum desideriorum cogitationes spargit, ad considerationem sui sese nullatenus colligit. In his itaque inquietudinum fluctibus habitare sapientiam non posse cognoscens ait, Et mare loquitur non est mecum. Nullus quippe eam plene recipit, nisi qui ab omni se abstrahere carnalium cogitationum fluctuatione contendit. Vnde & alias dicitur, Sapien tiam scribe in tempore ocij, & qui minoratur actu ipse percipiet eam. Hæc quidem Gregorius. Verum obijciet fortasse aliquis, etiam religiosos multa sæpe agere, & sæpe in multis, & laboriosis negocijs versari, tum ob proprias necessitates, tum etiam ob proximorum salutem curandam. Cuius argumēti facilis est responsio. Nam quæ proximorū causa à religiosis aguntur, ea cū spiritualia sint, non terrena, nō ideo, qui ijs occupātur, à Deo seiungūtur, quin potius ei adhærent, quoniā & ij Deo, & Deus ipsis in eiusmodi opere cooperatur. In domesticis autē necessitatibus, etiā si quid tēporale geratur, nō idē est finis, qui secularium, secularis, & tēporalis, ac caducus, sed omnia ad spiritū, omnia ad æternitatē dirigūtur. Atque alia est etiā magna, & certa differētia. Nā seculares, dum ista tēporalia procurāt, suū priuatū cōmodū quærūt, quo veldi uitijs, vel honoribus augeātur. Religiosi vero, cū hæc eadē terrena procurāt, neq; amplitudini, sed, vt diximus, necessitati ser-

Ep. 78.

18. Mo. cap. 25.

Esa. 66.

Eccl. 38

Universidad de Deusto
Biblioteca

uiunt, nec priuatum aliquod bonum spectant, sed in commune consulunt, in commune laborant, vt ait Hieronymus in vita Malchi: quod tam longe abest à cupiditate, vt etiam cũ caritate coniunctum sit. Quin potius ex hoc quoque capite vitæ huius vtilitates, & thesauri duplicantur, quæ non modo Mariæ ocium, sed etiam Marthæ negocium sanctum, & salubre præstat, nosque ita instituit ad spirituales ferias, operosis omnibus curis segregatis, vt, si quando tamen operis aliquid incidat, id quoque ipsum, spirituali fine, & spirituali forma adiuncta, fructuosissimum reddatur. Nam hominum quoque famuli non tum modo dominis suis seruiunt, cum ijs assistũt, eorumque ora intuentur, sed etiam, ac sæpe multo vtilius, & melius, cum huc, illuc impigre discurrunt, ad eorum vel iussa, vel obsequia peragenda.

Sextus fructus, exequi in omnibus diuinam voluntatem. Cap. XVIII.

Si homines saperẽt, & intelligerent, & quid sibi maxime vtile, ac fructuosum sit, videre possent, nihil eis adeo in tota vita propositum esse deberet, quam vt voluntatem suam ex Dei voluntate in omnibus rebus, magnis, minimis, mediocribus, siue secũ aliquid ageret, siue cum aliis, quà perfectissime, quàque exactissime cõformarent. Sũt autẽ huius quod dico multæ graues, & necessariæ causæ, sed illa præcipua, quæque omniũ instar sit, quod non modo hic, valet illa ratio, quæ valet inter creaturam, & creaturã, vt quæ inferior est obediat, seruiatque superiori, & excellentiori, quod quidem multo magis locum habet in Deo, vno omnium principe, & Regum Rege, & Dominatore, cui hominũ genus septem illis causis, quas initio diximus, legitime, ac iure subiectum est. Sed præter hoc est etiam in Deo aliud quiddam multo maximum, & præstantissimum. Cum enim diuina illa, & infinita natura nihil sit aliud, quam ipsum bonum, & ipsa æquitas, & ratio rerum omnium, illud quoque sequi necesse est, vt eius voluntas ipsa sit regula, & quasi norma omnis iusti, & omnis recti. Itaque vt in scribendo, vel ædificando, & in reliquis operibus ita quidque perfectum est, si ad suam cuiusque regulam, ideamque accedat, contra vero omnis error, & vitium in eo consistit, vt ab illa deflectat, & quo longius deflectat

flectat, eo maius est vitium: sic cũ voluntatis nostræ, vt diximus, vna sit regula Dei voluntas, vt ad eam vel accedet, vel recedet, ita vel rectam, & honestam, vel contra turpem, & vitiosam esse necesse est. Quam ob causam recte dictum est à Climacho, qua siti æstuans cervus ad aquarum fontem feratur, tam ardenter omnes Dei famulos cupere debere, vt diuinam voluntatem & cognoscant, & semper exequantur. Bernardus quoque in sermone quodam, quẽ integrum scripsit de hoc argumento, cum quædam de humilitate præfatus esset, Totius, inquit, humilitatis summa in eo videtur consistere, si voluntas nostra diuinæ (sicut dignum est) voluntati subiecta sit, sicut ait Propheta, Nonne Deo subiecta erit anima mea? Scio quidem creaturam omnem, velit, nolit, subiectam esse creatori: sed à creatura rationali voluntaria subiectio quæritur, vt voluntarie sacrificet Domino, & confiteatur nomini eius, non quia terribile, & sanctum, non quia omnipotens, sed quia bonum est. Multa alia in hanc sententiam ex alijs sanctis Patribus afferri possent, à quibus nihil ferme magis commendatum, nihil crebrius inculcatum est: inter quos, vt hoc vnum attingamus, Augustinus non dubitauit dicere, Dei Matrem non tam eo felicem fuisse, quod Verbum in ipsa caro factum sit, quam quod ipsã Dei voluntatem fecerit; idque ex Verbi ipsius dicto demonstrat, cui cum in turba dictum esset, Beatus venter qui te portauit, respondit statim, Quinimmo beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Quod si ita est, quæ maior potest esse vtilitas, quam eius rei, quæ pluris sit, quam esse Dei matrem, munus omnium maximum inter maxima, quæ non solum hominum generi, sed etiam Angelorum contingere possint? Atqui hoc efficit religio, quæ nos ita cum Dei voluntate astringit, & quodammodo colligat, vt non solũ in maioribus negocijs, sed etiã, vt ante dixi, in leuissimis quibusque, & quotidianis omnino ex eius placito pendeamus, & ad eius nutum moueamur. Quam ob causam Cassianus in extrema collatione, cum de huius rei necessitate, & magnitudine ipse quoque multa dixisset, eiusque formam à Saluatore ipso traditam ostendisset, qui non venit suam facere, sed Patris voluntatem, eumque suum esse cibum ipsemet professus est, hoc etiam adiungit: Quam, inquit, virtutẽ illi specialiter exercẽt, qui in cœnobiis commorantes senioris reguntur imperio,

Gradu. 25.

Ser. quo vol. nostra diui. vol. sub. Psal. 61.

Tract. 10. in Ioa.

Luc. 11.

Coll. vl. c. vlt.

perio, qui nihil omnino suo arbitrio agũt, sed corũ volũtas ex voluntate pendet abbatis. Sed hoc Religionis beneficiũ illustrius etiã erit, si, quã viam in hoc efficiẽdo teneat, videamus. Primum n. vt in agro, antequã semen iaciatur, euellendæ sunt spinæ, sic illa, vt animũ ad hanc virtutem præparet, omnia prius impedimenta radicitus extrahit. Primum autem, & maximum impedimentum in homine est propriæ voluntatis: de qua peste quid grauius dici possit, quam quod scriptum est à S. Bernardo? Grande, inquit, malum voluntas propria, quo fit vt bona tua tibi bona non sint. Atque idem alibi, Voluntas propria quo furore Dominum Maiestatis oppugnet, audiant, & timeant serui propriæ voluntatis. Primo nãque seipsam subtrahit, ac subducit eius dominatui, cui tamquam auctori seruire debuerat, dum efficitur sua: sed numquid contenta erit hac iniuria? Addit adhuc, & quod in se est, omnia quoque, quæ Dei sunt, tollit, & diripit: & cetera, quæ copiose prosequitur vir ille sanctus, & propriæ voluntatis, quam hic lepram appellat, hostis acerrimus. Ad hoc igitur tantum malum accedunt tamen etiam alia, quæ hominem impediunt, ne se cum diuina voluntate, vt oportet, coniungat: quæ impedimenta egregie ab eodem Bernardo alio quodam loco cõmemorantur. Cum enim affirmasset, caput felicitatis Angelorum hoc vnum esse, quod Dei voluntas iam omnino facta sit ipsorum voluntas, idem ait nobis omni studio & desiderandũ, & conandum esse: sed in eo quatuor nobis ingentia impedimenta obiici: primum malitiæ, id est, insitam quandam affectionem ad omne vitium: deinde infirmitatis, quod corporis ipsius, quod gestamus, corruptio sæpe obstet, quo minus voluntas nostra diuinæ cohærere possit: tum vero concupiscentiæ, quæ nos multiplicibus, & inexplicabilibus distrahit desideriis: postremo etiam ignorantiæ: quo enim, inquit, pacto voluntatem Dei sequar, vbi ignoro eam? cognosco autem tantum ex parte, & nondum sicut cognitus sum. Quoniam igitur Dei voluntas tam multos, tamque graues habet in nobis ipsis aduersarios, videamus quid præsidii afferat religio ad eos profligãdos, ac delẽdos. Primus enim eius labor, ac perpetua contentio ea est, vt illam malorum omniũ radicem excindat, propriã quã diximus voluntatem, cuius non solum impetus, sed omnes etiam, quoad eius fieri potest, motus in nobis coercet, & conterit. Sic enim religiosum quemque assuefacit, vt omnia

Serm. 72. Cãt.

Serm. 3. de resur.

Serm. 6. Quadrag.

1. Cor. 13.

omnia alieno arbitrio gerat, alieneque præscripto, nihil autem suo, vt id seruent omnes, quod Hieronymus bene intelligens religiosi instituti scripsit ad Rusticum monachum; Non facias quod vis, comedas quod iuberis, vestiare quod acceperis, operis tui pensum absoluas, subiiciaris cui non vis, lassus ad stratum venias, ambulansque dormites, & necdum expleto somno surgere compellaris. Itaque sicut in homine seculari propria voluntas assiduo vsu crescit in dies magis, ac roboratur, vt veluti arbor quædam nodosa, & distorta frangi eius queat, quam dirigi, sic contraria consuetudine probi religiosi voluntas ita quotidie minuitur, vt non rami modo eius amputentur, sed ipsæ etiam fibræ penitus euellantur. Accedit etiam peculiare studium, ac diligentia tum subditorum ipsorum in resistendo propriis cupiditatibus, tum etiam præsidũ, ac rectorum in his de industria frangendis, & mortificandis. In quo ii quidem equorum imitantur domitores, qui equos ferocitate exultantes ita exercent, vt modo cursu, modo passu ire iubeant, modo in gyrum flectant, sæpe incitatos repente inhibeant, aut stantes repente incitent; denique ita fingunt, atque erudiunt, vt nullum proprium impetum retineãt, sed freno quam facillime pareant. Sic enim isti summa cura in resecandas suorum voluntates incumbunt, idque exercitatione cõtraria, etiam in ijs rebus, atque actionibus, quę alioquin leuiores, & nullius pene momenti videantur, nisi ex illis leuioribus alia graviora consequerentur. Cum enim magnus Antonius Paulum discipulum suere vestes, deinde dissuere, texere iterum, mox retexere, cum alii alios ex veteribus illis aquam haurire, & haustam effundere, vel aridum stipitem toto anno irrigare, cum etiam Franciscus, vt accepimus, Maseũ media in via sese tandiu circumagere iubebat, vt, capite labefactato, sæpius in terram concideret, denique cum alia eiusmodi sanctissimi illi viri iis, quorum spiritũ, virtutemque informabant, præcipere solebant, quid aliud agebant, quam vt ex eorum animis omnem proprium sensum eradicarent, vt nullæ in eis reliquię permanerent? quod quidem & eo tempore Patres illi faciebant, & hoc ipso tẽpore faciunt inter quos hæc studia vigent. Conferamus nunc hominem secularẽ, non dico ex media fece populi, aut etiam ex iis, quos Apostolus describit repletos omni iniquitate, malitia, auaritia, susurrones, detractores, inuentores malorum; tales enim homines

Ep. 4.

Rom. 1.

mines nullam habent virtutis cogitationem: sed cogitemus eum, qui iustitiæ, & pietatis officia colat, qui in sacramentis
Iob. 29. obeundis frequens sit, qui etiam, vt Iob de seipso aiebat, pater si pauperũt, oculus cæco, & pes claudo, ac denique, vt omnia concedamus, omnia Dei præcepta, & leges diligenter obseruet: sed tamen viuat suo amore, ac modo, atque hæc ipsa opera bona agat pro suo arbitrio, quæ libeat, quãtum libeat, & quamdiu ita libeat. Hic igitur non quidem improbus, ac malus existimandus est, quin potius laudandus; sed tamen, si perfectionem quærimus, non est dubitandum quin multo sit inferior religioso. Potest enim in his omnibus bene, honesteque factis multum tamen inesse propriæ voluntatis, vt ideo suscipiantur, ideoque gerantur, quia nobis arrideant, & in eorum administratione voluntas sibi placeat, sibique ipsi interdum etiam nesciens, nec aduertens obsequatur. Quod sane cum accidit, illa quidem omnia ex propriæ voluntatis fontibus fluunt, etiam si honestiore specie obtegantur: vt fere in
34. Mo. cap. vii. hunc quoque errorem cadat, quod à Gregorio dictum est in inanem gloriam, siue ea ex terrenis rebus, siue ex cœlestibus virtutibus enascatur, idem esse vitium, sed vestem mutasse, ne agnosceretur. Sic enim sæpe contingit, vt in his muneribus, quamuis bonis, dum Deo nos seruire putamus, nobis ipsis seruiamus: quoniam hoc primum fieri potest, vt, etiam si bona sint, & in alijs laudata, à te tamen communis omnium Dominus non hoc genus bonorum operum, sed aliud genus postularet; aut, etiam si hæc ipsa postulabat, fortuitum tamen fuit, quod in illa opera incideres, cum tu non tam Dei placitum consuleres, quam tuo placito, tuoque impetu vehereris. Quod si res istæ per se bonæ, & spirituales, tamen errori patent, quid de alijs dicendum erit, quæ mediæ sunt, vt tum bonæ, tum malæ, aliqua circunstantia variata, fieri possint, vt sunt pleraque humana negocia, ire, manere, contrahere, facere, non facere, quæ ipsa, vt supra diximus, ex Dei beneplacito moderanda sunt? Quo enim modo eius nobis radius in singulis lucebit, nisi regulam aliquam teneamus, quæ etiam ad hæc singula docenda, & quodammodo illuminanda descendat? Itaque hoc certum, & probatum sit, omnem illam vitæ rationem, statumque omnem, qui suam retineat voluntatem, eaque vtatur, atque ex ea se, ac suas actiones instituat, expositum esse ad illa tam multa, tamque magna damna, quæ à propriæ voluntatis morbo

morbo importari ostendimus. Contra vero Religiosi, qui suo se arbitrio penitus exuunt, idque à se & certa deliberatione, & studio, curaque diuturna, & deniq ue etiam voti obligatione quam longissime reijciunt, illis omnibus damnis expertes sunt. Quare, hoc quasi fundamento propriæ voluntatis euerso, reliquos quoque illos, quos ante ex Bernardo commemorauimus, diuinæ voluntatis aduersarios facile vincit, & profligat religio. Et primum quidem malitiam ex animo pellit, cum contra imbuens pietate, & caritate non ficta: infirmitatem vero corroborat, non solum consilijs salutaribus, sed etiã patientiæ, ac fortitudinis neruis; tum concupiscentias omnes mortificationis falce præcidit, pro quibus vnum inserit desiderium veri, & summi boni. Denique ignorantiam ita erudit, atque instruit, vt nemini dubitare liceat quid Deus à se requirat. Habet enim religio ad Dei voluntatem intelligendam, planeque agnoscendam, & plurimas, & certissimas vias, de quibus vijs, quoniam hoc quoque propositum erat, aliquid in præsenti dicendum est. Climachus quidem eo loco, quem ante diximus, cum huius necessitatem ostendisset, addidisset etiam summam difficultatem, denique modum docet, quo id consequamur. Quicumque, inquit, Dei beneplacitum nosse volunt, in primis omni proprio sensu expurgato, in quadam animi æqualitate sese constituere debent, ita vt nullam in partem magis propendeant, sed ad omnes Dei nutus se promptos, agilesque conseruẽt: deinde cum simplici fiducia patres, aut fratres spirituales rogare debent, atque eorum consilium sine vlla hæsitatione, tamquam ex Dei ore accipere, licet illi ipsi, qui interrogantur, non admodum spirituales, & perfecti sint. Non enim iniustus est Deus, vt eas animas fallat, quæ cum fide, & humilitate alterius iudicio se submittunt. Nam si Deus Prophetæ Elisæo ad citharæ sonitum manifestauit quæ 4. Reg. 3 scire cupiebat, non multo magis id faciet ad sermonem hominis ratione vtentis, magisque apti ad eius accipiendum influxum? Hæc Climachus, cuius argumentum si in quocumque homine valet, quod ea sit vis humilitatis, qua nos alteri subdimus, quanto magis valebit in eo, qui nobis legitime præsit, & cui Deus suas in nos tradiderit vices? Hunc igitur nacti, cum eum arbitrum, ac moderatorẽ vitæ nostræ, omniumque actionum nostrarum constituimus, hac certa fiducia esse debemus in rebus omnibus, quæ non expresse diuinis præceptis repugnent,

Gra. 25.

gnent,illi obsequendo, Dei nos voluntati obsequi: quoniam
Luc.10. eiusdem Dei illa vox est, Qui vos audit, me audit. Magna ergo hęc religiosi felicitas, & certe omnium maxima, quæ in hac vita haberi possit, quippe quæ ad cœlestem ipsam felicitatem prope accedat. Apparet hoc ex eo,quod de Angelis, & de illis præstantissimis mentibus nihil maius à Dauide
Ps.102. dici potuit,quam quod est in psalmo quodam, Potentes virtute,facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum eius,omnes ministri eius,qui facitis voluntatem eius.Ac Dominus ipse nihil melius, ac salutarius à nobis peti posse iudicauit,quam quod in diuina illa precandi formula nos docuit,
Matt.6. Fiat voluntas tua sicut in cœlo,& in terra.Hic igitur est locus ille,si vllus est alius in hoc mundo, in quo hoc ipsum præstatur,vt Dei voluntas,si non æque vt in cœlo, certe proxime vt in cœlo semper impleatur:vbi & omnes promptissimos se, & paratissimos exhibent ad quemuis Dei nutum, & Deus omnes,pro suo arbitratu, superiorum, rectorumque ductu agit, ac mouet, quocumque,& quomodocumque velit. Erat apud veteres Hebræos Arca, ad quam Dominum in rebus dubijs
1.Re.23 consulebant,ac præcipue Dauid, cuius responsis, vt legimus, & de Ceila oppugnanda,& de Ceilensium proditione cauenda admonitus, iussus etiam in Iudæam ad regnum capiendum ascendere,denique ex multis periculis eductus, de multis agendis edoctus est.Verum neque id præsidium commune erat multis,neque perpetuum,& grauiorum tantummodo rerum,ac personarum. Quanti igitur est hoc æstimandum, habere quasi domesticum oraculum, à quo etiam in minutissimis quibusque instruamur, & cuius ope tam multa pericula, quæ animæ nostræ imminent, effugiamus? Quamobrem hoc quidem omnino statuendum est,siue vtilitatem,siue etiam iucunditatem animi, ac tranquillitatem quandam quæramus, nihil aptius,nihil accommodatius inueniri posse; si quidem,
Ser. 3. Resur. vt ait Bernardus, dimittentes propriam voluntatem nihil amittimus, immo & lucramur plurimum, commutantes illã in melius. Commutamus enim eam in ipsius Dei voluntatẽ, in quo ipso magnum quæstum facimus.Nostra enim plerumque inutilis,sæpe etiam damnosa,& distorta,illa semper sancta,semper iusta, semper optima. Et nos etiam errare possumus, erramusque sæpissime, nescientes quid petamus, aut quid velimus, & noxia pro vtilibus appetentes. Deus autem nihil

nihil velle potest,nisi quod electis suis melius sit, ac fructuosius;vt sine vlla dubitatione nihil nobis salutarius esse possit, quam vt nos totos,& omnia nostra eius diuinę voluntati commitamus. Est in hoc genere illustre exemplum sancti Francisci, quod ad hæc omnia confirmanda magnopere pertinet. Cum enim aliquando hæc eum anceps cogitatio diutius torqueret,vtrum se penitus solitudini, & contemplationi traderet,an etiam proximorum saluti, quod pro vtraque parte rationes occurrerent, neque, vt solebat, super hac re vllam à Deo reuelationem accepisset, hoc inijt consilium. Misit ad S.Claram,& ad sacras eius sorores, misit etiam ad Syluestrũ fratrem suum,qui tum in quodam monte solitarius agebat,vt Domini placitum precibus inquirerent, sibique indicarent. Redeuntem porro ab vtrisque nuncium, quasi à Deo vententem,Deique mandata sibi deferentem, ita excepit. Primum enim manibus suis pedes ei lauit, deinde cœnam ipsemet instruxit,postremo etiam ex domo in proximum montem eduxit,quo cum venisset,aperto capite, genibus flexis, manibus etiam crucis ritu cancellatis, Quid, inquit,facere me iubet Dominus meus Iesus Christus? Cum exposuisset responsum, vt proximis quoque operam nauaret,ita illud accepit,ita etiã exequutus est,vt illico,nulla iniecta mora,ex eodem,vbi constiterat,loco,ac ne domum quidem reuisens,tam rapide profectus sit,vt nec ipsam viã quæreret, vadens per medios campos,densasque syluas,qua nullũ iter patebat. Atque hoc quidem,vt accepimus,fecit Franciscus;in quo facto multa insunt ad rem nostram documenta. Primum, quo studio inquirenda sit Dei voluntas,etiam in ijs operibus,quæ per se bona, atque honesta videantur, qua porrò religione, & pietate accipiẽda, quanta alacritate peragenda. Deinde,quod supra satis ostendimus, quam valde nobis obscura sit in his tenebris Dei voluntas,cum vir tantus,tamque carus, ac familiaris Deo,in re tam laudabili,adeo grauiter,& diu hæsitarit. Denique docemur etiam, quæ via sit ad cognoscendũ Domini beneplacitũ aperte,ac sine errore. Nam ille quidem,cum superiorẽ in suo ordine non haberet,coactus est etiam inferiorũ consilia requirere.Nos autem multo etiam certius per superiores ipsos illuminamur, quibus Deus lumẽ suũ certissime promisit. Illi ad longinquos mittendum fuit, & de re magna. nos domi videlicet habemus, vnde omnia discamus non modò grauia, sed,

vt ante

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt ante diximus, minutissima quæque, & leuissima; vt, si velimus, ne minimis quidem erratis locus relinquatur, sed contra potius etiam in minimis rebus maximâ gratiam, præmiumque consequamur.

Septimus fructus, quod faciat vt Dei præcepta facilius seruentur. Cap. XIX.

NON omittenda est etiam illa religionis vtilitas, quod Dei præcepta, tum Decalogo conscripta, tũ alijs modis promulgata, adeo leuia reddit, & mollia, vt facillime, ac sine vllo propemodum labore omnia perficiantur. In quo sane illud mirum euenit, quod cum ad illa, quæ diximus, præcepta, religio deinde tot alia in speciem dura, & laboriosa adiungat, paupertatem, voluntatis, ac sensus mortificationẽ, vigilias, psalmodias, multasque corporis vexationes, tamen hæc, quæ videntur difficilia, illorum præceptorum difficultatem non solum non augeant, sed etiã alleuent, vt, quemadmodum dixi, facillime perferantur. Cuius simillimum quiddam videmus in multis rebus, quæ arte, & ingenio efficiuntur. Nam in magnis nauigijs saburra, quæ magis grauare videtur, ita adiuuat ad cursum, vt sine ea ne nauigari quidem possit. Sic plaustrum sine dubio rotis ademptis multo fit leuius, quod celeritatem augere deberet: & tamen, si ijs careat, multo maiori labore trahitur, rotarum autẽ onere addito, imposita quæuis onera facile circumuehuntur.

Ep. 71. Confirmat hoc etiam Bernardus tum quadrigæ exemplo, quod modo diximus, tum etiam pennarum, quæ in auibus, quodam videlicet singulari modo, & corpulentiorem, inquis, reddunt substantiam, & agiliorem. Mirum opus naturæ. Vnde grossescit materia, inde sarcina leuigatur, & quantum crescit in massa, tantum decrescit in pondere. Sic Bernardus, idque applicat ad consilia euangelica, quæ ille Christi onus appellat, quod non solum non onerat, sed & portat omnem, cui portandum imponitur: immo vero alia etiam præceptorũ onera minora facit, & suauiora. Hoc autem quam valde commodum, & salutare sit homini, ex duobus cognosci potest, primum ex difficultate, deinde ex necessitate seruandi illa præcepta. Nã necessitatẽ vel illud declarat à Domino dictũ, Si vis

Matth. 19. ad vitã ingredi, serua mãdata: ex quo sequitur, qui non seruet,

ad mor-

ad mortem ire, & mortem sempiternam. Difficultatem autẽ illud indicat, quod has vias Propheta vias duras appellat: Ps. 16. indicat etiam propria cuiusque experientia ex naturæ corruptione adeo propensæ in malum, ex moribus deprauatis, ex malis aliorum exemplis, & ex ipsis mundi legibus, quas, qui in mundo viuunt, vix effugere possunt. denique indicant hoc etiam frequentes hominum lapsus, & peccata. Etenim quam pauci sunt in seculo, qui se à temerarijs iuramentis, à concupiscentia rei alienæ, à carnis lasciuia intactos seruent, vt illa præcepta exigunt? atque his ipsis paucis, quibus hoc Dei gratia dedit, quanto id labore, quanta cura, & contentione constare necesse est? Hæc igitur mala, in quibus plerique seculares miserè pereunt, aliis autem, ne pereant, adeo sudandum, & laborandum est, religiosis certe nullum, aut prope nullum negocium facessunt. Sunt autem multæ huius rei causæ, & in primis ea, quam alio loco attigimus, & quæ sine dubio multarum vtilitatum fons est, quoniam religio omnium fere peccatorum materiam à sensibus remouet, qua remota, facilis sane est diuinorum mandatorum obedientia. Habet enim nostra hæc voluntas flammam suam, eiusque flammæ fomes est præsentia rerum ipsarum, quæ sensui placent. Itaque, hoc fomite admoto, facilius flamma excitatur, eo remoto, vel non excitatur, vel multo segnius, & remissius; quod facit religio, dum nos è mundo, eiusque illecebris segregat. Itaque rectè S. Basi- In prooem. reg. lius, ob hanc ipsam causam, magni æstimandam esse ait religiosam vitam, quam appellat quietam, & negocijs vacuam, & adiutricem ad conseruanda Euangelij dogmata. Altera deinde causa est illud robur, & illa fortitudo, quam animus religionis disciplina exercitus paulatim acquirit, vt omnem oderit turpitudinem, honestatem & virtutem amet, nihilque magis detestetur, quam peccatum, non ob id solum, quia Deum offendit, sed quia per se deforme, ac fœdum est. Tertia ratio est, quoniam omnes fere hominum culpæ ex vno trium illorum fontium oriuntur, vel auaritiæ, vel ambitionis, vel incontinentiæ, quia aut in his ipsis omnes peccant, aut vt ad hæc perueniant. At hæc venena, ac pestes in religioso statu nullum habent locum, qui, his vitijs expulsis, contrarias potius inserit virtutes, idque vnum, aut certe præcipue profitetur, pro rerum temporalium cupiditate paupertatem, pro dominandi desiderio, obedientiæ humilitatem, pro omnis turpi-

tudinis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tudinis fœditate, castimoniæ florem. Accedit etiã illud, quod religiosi maioribus studiis assidue exercentur, ex quo fit, vt minora illa agilius efficiant. Vt enim, si quis ita se assuefecerit, vt centum pondo quotidie ferat, huic deinde si decem pondo ferre contingat, pro nihilo id æstimat; sic religiosus quisque, qui suum omne patrimonium reliquit, & abiecit, quanto facilius animum inducet, vt aliena non rapiat, aut eõ cupiscat? Et cum portando obedientiæ iugo assuetus sit, quomodo graue, aut durum ei videri possit, ambitioni, & honorum desiderio resistere? quod idem quoque de aliis omnibus dici potest, quæ diuina lege vel vetantur, vel præcipiuntur. Atque hoc illud est, quod aliquando docuit Eusebius ille, vir sanctissimus, de quo scribit Theodoretus in Religiosa historia. Hic enim, cum semel in agricolas quosdam arantes curiosius oculos defixisset, se ipsum ita puniit, vt, ferreo collari ceruicibus iniecto, cathenaque ad renes alligata, caput semper depressum tenere cogeretur; in quo supplicio quadraginta totis annis durauit, quibus numquã se erexit, numquã cœlũ vidit. Cum autem quæsitum esset ab eo, cur ita faceret, & quã ex eo vtilitatem quæreret, hanc respondit, quod Satanam hostem à magnis prælijs, vt de libidine, aut superbia, ad illa parua traduceret, in quibus etiamsi vinceretur, non magnum esset damnum, sin vinceret, eo malus Satanæ probrum, qui ne in paruis quidem posset esse superior. Præclarum dictũ, & spirituali, sanctoque homine dignũ: quod idẽ in eõ, quod nũc agimus, valere debet, vt ostẽdatur, ideo religiosos lõge abesse à præceptis Dei violãdis, quoniã minora quæque ad Dei obsequiũ pertinentia tanto studio obeunt. Denique illa etiã est causa, quæ in ipso statu insita est, quia nimirum status eiusmodi est, vt supra legem emineat, ideoque hominem quoque supra legem euehat. Itaque hic etiã fit quod videmus vbi plures sunt discipulorum classes pro eorum profectu, ac doctrina distributæ, in quibus, qui superiores sunt classe, iis facillima sunt ea, quæ minores ordines vel facere non possunt, vel ægre, & male faciunt. Similime enim, qui altiorem hanc viã ingressi sunt, iis communia illa præcepta tã leuia videri solent, vt ne sentiant quidem, quoniam, vt dixi, maiores habent vires, easque vires status ipse suppeditat. Itaque etiamsi hoc vnum præstaret religio, vt nos confirmaret ad has Dei leges, & mandata perpetuo, & facile, & iucunde, ac

de, ac fere citra omnem periculi aleam exequenda, hoc vnũ maximum quoddam esset bonum. Quanto enim hoc magis efficit, tanto certius, & melius viam nobis munit ad cœlestem gloriam, ad quam mandatis illis seruandis peruenitur.

Octauus fructus ex ipsa humilitate, & abiectione status. Cap. XX.

HAbet etiam Religio aliud commodum valde salutare, quod nos in eo statu ponit, qui ab omni humana gloria remotissimus, ac, si externa ista spectemus, omnino humilis, potiusque infimus est; vt ea quasi religiosi cuiusque videatur esse posse professio, Elegi abiectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Nam & religio, vt alibi à nobis dictum est, vere Dei domus, Deique familia est, & hæc abiectio religiosorum recte ab eis eligi dicitur, quia nõ eiusmodi est, quam vel generis conditio, vel necessitas afferat, sed quæ sponte, atque vltro ab eis suscipiatur. Hoc vero tale, ac tantum bonum est, vt Bernardus hoc ipsum pro expresso diuinæ prædestinationis argumento accipiendum putet: sic enim in sermone quodam fratribus suis loquitur, Quis scit, inquit, si omnium vestrum, quos hic video, nomina scripta sunt in cœlis, & in libro prædestinationis annotata? Vocationis enim, & iustificationis vestræ aliqua mihi signa videor intueri in conuersatione tantæ humilitatis. Propterea dilectissimi perseuerate in disciplina, quam suscepistis, vt per humilitatem ad sublimitatem ascendatis, quia hęc est via, & non est alia præter ipsam. Qui aliter vadit, cadit potius, quia sola est humilitas, quæ exaltat, sola quæ ducit ad vitam. Igitur, si Bernardo fidem habemus, non modo non est quod secularibus suos magistratus, ac purpuras, & popularem illum splendorem inuideamus, sed potius hoc ipsum magnum quoddam bonum reputandum est, maximeque gloriosum, quod à gloria absimus; quoniam hæc humilitas non solum certa, sed etiam, vt ipse ait, sola est via, quæ ducit ad æternam salutem. Habet enim hic status humilis, atque ignobilis tria præcipua commoda, atque, vt ita dicam, priuilegia. Primum, quod hic est Dei mos, & quasi institutum, vt eiusmodi statum maiorem in modum diligat, eique familiarius, suauius, largius se ipsum, suosque vberrimos thesauros imper

Ps. 83.

Ser. 2. Ascen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiat. In quo sane mirabile quiddam contingit, quod Dauid
Ps.137. etiam indicauit, dicens, Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longe cognoscit. Nam cum similitudo in omnibus amorem, & coniunctionem conciliet, tamen nescio quo modo hoc videmus, Deum, qui tam immensus est, infimi, ac pusilli cuiusque amore, & consuetudine maxime delectari, contra vero alta, & sublimia à longe, & quasi procul cognoscere. Alterũ huius vitæ commodum est, quod ad æternam gloriam comparandam nihil ferme aptius inueniatur. Etsi enim omnes homines ad illam felicitatem facti sunt, isque vnus est omnium finis, ita tamen ab illo iustissimo, rectissimoque arbitro constitutum scimus, vt tanta illa præmia non gratis omnino donarentur, sed potius, vt sic loquamur, aliqua mercede venderentur, ea vero merces, ac pretium in rerum contrariarum tolerantia consisteret. Itaque cum in illa beatitudine insit perfe-
Matt.5. ctissima satietas, hanc satietatem esuriendo, & sitiendo acquiri voluit: cum insit summa, & maxima consolatio, hanc consolationem ijs tantum promisit, qui hinc lugerent: cum insit omnis diuitiarum copia, ad eas diuitias per paupertatem peruenire voluit. Quod igitur in alijs bonis, quæ in regno illo continentur, idem etiam fecit in hoc bono illius gloriæ, & illius honoris infiniti, vt humilitate, & contemptu esset acquirendus; de quo, ne nobis dubitare liceret, extat illa tam expressa,
Luc.14 tamque generalis Domini ipsius sententia; Omnis, qui se exaltat, humiliabitur; & qui se humiliat, exaltabitur. Tertia denique vtilitas, vel maxima hæc est, quod in eiusmodi vita multa effugiuntur impedimenta, & tamquam pestes animæ, virtutumque omnium, quibus plena est vita honorata, & gloriosa: contra vero multa acquirentur veræ, æternæque salutis adiumenta. Prorsus enim id accidit in hominum vita, & statu, quod ijs, qui arborum, vel domorum fastigia conscendunt, vt si cadant, grauissime collidantur, multo autem facilius cadant, vno videlicet pede, aut manu fallente, quę ne fallant, vix satis caueri, & prouideri potest: cum contra, qui in ima terra ingrediuntur, nihil ijs periculi immineat, quoniam nec tam facile, nec tam grauiter cadunt. Sic enim qui honorum gradibus eminent, ijs non solum in ipso scandendi conatu, sed etiã in illa altitudine, magna, & certa imminent pericula, præsertim cũ & multi sint impulsores, & ipsa per se natura grauis, & ad lapsum procliuis. Qui vero humi, & in humilibus se continent,

nent, non ambulantes in magnis, neque in mirabilibus super se, ij fere tuti, atque securi sunt. Multa sũt huius rei in vtramque partem exempla, sed illud celebre, ac notissimum, quod in Saule primo Iudæorum Rege demõstratum est. Hic enim, 1.Re.15
dum priuatam vitam egit, semper in oculis suis paruus fuit, nempe statu ipso humili ad humilitatem addiuuante. idem vero ad regnum euectus in tantam insolentiam, arrogantiamq. erupit, vt facile inter sceleratissimos quosque reges numerari possit. Itaque qui antea etiam æmulos, atque inimicos vltro ad eadem à populo postulatos seruauit, postea etiam amico, & genero impias manus inferre conatus est. Quæ cum ita sint, facile iam apparet quantum, quamque experendum hoc quoque sit religionis bonum, quæ nos procul ab hominũ oculis, & à mundana gloria remouet, & in sanctis, & salutaribus quibusdam latebris retinet, vt & nos mundum ignoremus, & vicissim ab illo ignoremur. Hoc enim illud est, quod Bernardus quasi magnum, & necessarium consilium ex ipsa Saluatoris nostri vita scriptum reliquit, duobus quidem verbis præceptum, sed tamen latissime patens, ac multa complectẽs, Ama nescire. Sed ista quidem obscuritas ita gloriosa est, vt multo præstantius sit hoc modo delitescere, quam ab hominibus celebrari, & in hominũ ore, & laudibus versari. Nã quo quisque magis pro Dei obsequio in oblitione hominum est, eo magis viget in Dei memoria; & hoc ipsum, quod ab oculis mortaliũ despiciatur, multo ei ampliorem gratiam apud Deum, Deique Angelos conciliat. Quod vtrumque complexa videtur sacra Scriptura, cum ait, Deridetur iusti simplicitas, lampas con- Iob.12.
rempta apud cogitationes diuitum, parata ad tempus statutum. Quem locum Gregorius interpretans, Bene, inquit, io.Mor.
iusti simplicitas, & lampas esse dicitur, & contempta: lampas, quia interius lucet: & contempta, quia exterius non lucet. Intus ardet flamma caritatis, foris nulla gloria resplendet decoris. Lucet ergo, & despicitur, qui flagrans virtutibus, abiectus æstimatur. Quis non igitur tanto præmio proposito malit esse ex illis contemptis, vt intus luceat apud Deum, quàm ex ijs, qui foris lucentes, intus obscuri sunt? Itaque videtur mihi religiosus quisque, ob hanc maxime causam, veteris illius tabernaculi simillimus ex Dei Exo.26.
mandato, atque ex Dei typo fabrefacti, quod cum intus inauratis tabulis, & cortinis hyacinthinis, ac purpureis,

aureisq. ansulis reniteret, exterius tamen eius operimentum ex cilicinis sagis, arietumque pellibus vile quiddam, ac sordidū etiā ostentabat. Sic enim anima quæuis Deo deuota, & consecrata, multis illa quidem spiritualibus donis diues est, castitatis, patientiæ, obedientiæ, & aliarum virtutum; sed hæc omnia externo illo habitu vili, ac despicabili conteguntur, quod tamen ad bona illa diutius conseruanda magnopere confert: quoniā tum optime custodiuntur, cum maxime latent, vt contra eum in hominum conspectu ponuntur, vix à latrunculis custodiri possunt. Hi autem latrunculi sunt, præter alios, ipsi oculi, & linguæ hominum, qui eo ipso, quod vident, & laudāt opera nostra bona, sæpe vel omnino, vel magna ex parte euacuant gloriam nostrā, vt nobis quoque dicatur, Recepisti mercedem tuam. Iure igitur Bernardus hoc etiam affirmat, hanc esse vel præcipuam causam religiosi status amplectēdi, ob ingentem vtilitatem, quæ percipitur celandis nostris bonis: sic enim ait, Necesse est abscondere interim, si quid habemus boni, quoniam thesaurum regni cælorum, qui inuenit, homo abscondit, propter quod etiam corporaliter in claustris, & in syluis abscondimur. Et, si scire vultis quantum in hac abscōsione lucramur, credo nullum hic esse, qui si quartam partem eorū, quæ facit, in seculo actitaret, non adoraretur vt sanctus, reputaretur vt angelus: nunc autē quotidie tamquā negligēs arguitur, & increpatur. Parum ne hoc lucrum ducitis, quod non reputamini sancti, antequam sitis? An non timetis, ne forte, hic vili hac mercede recepta, in futuro mercedem non habeatis? Necessaria est ergo hæc abscōsio, non solum ante oculos aliorū, sed etiam multo magis ante te ipsum. Hæc quidem Bernardus. Sed non deerunt fortasse hoc loco qui obijciant, etiā intra ipsa religionis claustra sæpe euenire, vt multorum vel doctrina, vel eloquentia, vel etiam virtus ipsa, & sanctitas ita emineat, ac luceat, vt cū omniū admiratione celebretur, idque plerumque eueniat, vt multi plus nominis, atque existimationis, & famæ in religione consequantur, quam si seculū ipsum, & seculi ambitionem sequuti essent. Est id quidem; ac de hoc ipso, quicumque est, religionis splendore plura à nobis infra differentur. Sed hoc in præsenti statuendum, hoc honoris genus, qui tamquam vmbra fugientes sequitur, minime periculosum esse, quoniam Deo auctore defertur, & ideo ad eundem Deum pertinet, cui id tamquam onus imponat, ei vires

Matt. 6 Qui habitat. Ser. 4. Mat. 13.

rēs tribuere ad ferendum sine iactura, ac potius cum accessione aliarum virtutum. Nam hic quoque inter reliquos obedientiæ fructus est certissimus, vt qui in ea viuunt, quodam quasi diuinæ gratiæ antidoto ita præmuniat, vt ijs hoc honoris venenum nocere non possit. Declaratum est hoc manifeste admodum in B. Thoma Aquinate, cuius exemplum ad omnes item religiosos, quando in eadem causa sunt, transferri debet. Hic enim cum Lutetiæ theologiam magna cum laude doceret, itaque visum esset eius superioribus, vt doctoratus etiam laurea insigniretur, ille præ sua modestia valde recusare cœpit eum honorem, prætendere tum doctrinæ, vt ipse quidem de se sentiebat, tenuitatem, tum etiam ætatis adolescentiam, vt qui nondum vigesimum complesset annum. In qua cogitatione versans nocte quadam visus est videre, cum ob hanc causam vberius fleret, astitisse sibi virum vultu graui, & venerabili, qui eius tristitiæ causam scisciatus, iussit illum secure, & intrepide maiorum suorum iussa exequi; eam enim esse ipsam Dei voluntatem: quin etiam admonuit, vt pro orationis, quam in eo gradu accipiendo habiturus erat, themate, illum psalmi versiculum acciperet, Rigans montes de superioribus suis. quibus ille ita confirmatus est, vt omnem timorem, ac trepidationem deponeret. Accedit etiam alterū præsidium ad conseruandam inter ipsos honores religiosam humilitatem, quod quicquid est gloriæ, non tam id in singulos quosque, quam in Deum primum redundat, deinde in ordinem ipsum, cui inscripti sunt. Vt enim in corpore, etiamsi manu aliquid fiat operis, non tamen eius laus manui, sed homini tribuitur, atque in exercitu victoria paucorum virtute parta non in illis paucis residet, sed cum toto exercitu communicatur, isq; totus victor appellatur: sic quod in familijs religiosis ab vno bene geritur, ille quidem suo se loco, ac gradu continet, eius autem honor ad vniuersam, cuius ille pars est, familiam deriuatur. Sic fit igitur, vt etiam in publicum prodiens, tamen adhuc lateat, & cognitus ignoretur, & in medijs honoribus demissionem suam numquam deserat. Atque id quidem verumque fructuosum, vel potius necessarium est. Nam si semper religiosi delitescerent, quam vtilitatem, quamue operam huic militanti Ecclesiæ nauarent? sin autem illo plausu, popularique aura caperentur, hoc etiam ipsum præter cetera impediret, ne Ecclesiæ fructuosi essent, quoniam quasi cymbalum

Ps. 103.

Universidad de Deusto
Biblioteca

balum tinniens, inanem, sterilemque strepitum in hominum auribus ederent.

Nonus fructus, quod Religio sit Schola virtutum. Cap. XXI.

SEQVITVR nunc alius Religionis fructus, isque maximus, & saluberrimus. Vt enim variæ sunt disciplinæ, litterarum, armorum, aliarumque artium, exque singulæ suos habent magistros, sua etiam gymnasia, vbi tractantur, exercentur, & addiscuntur, sic virtutum disciplina in religione traditur; vt, si religionem definire velimus, iure eam virtutis scholam appellare possimus. Sed vt hoc eius beneficium illustrius sit, quædam præponenda sunt, idque in primis, quam anima nostra, si per se inspiciatur, omni virtutum ornamento deserta, & orba sit. Aristoteles quidem, quem S. Thomas ipse in hac materia morali, pene vt interpres, sequutus est, hoc ipsum aperte scripsit, nullam nobis omnino à natura inesse virtutem, idque pluribus argumentis confirmat. Nos hoc etiam addere possumus ex lumine fidei, quod ille non vidit, non modo nullam virtutem nobiscum ingenerari, sed multam corruptionem, & deprauationem, & in summa magnam ad vitia omnia propensionem, & impetum: nisi quod cum his malis duo tamen bona manent, primum inclinatio quædam ad virtutes ab auctore naturæ, qui eam bonam fecerat, inserta, deinde initia quædam, ac semina harum virtutum, quæ, si adolescere sineremus, atque aliquo studio à nobis promouerentur, facile ad suam maturitatem peruenirent. Ex quibus breuiter positis duo sequi necesse est, vtrumque ad rem nostram magnopere pertinens: primum quanta sit foeditas animi virtutibus destituti. Nam, vt in corpore, si plura desint membra, aut si in ea permaneat breuitate, quam in sua origine accepit, monstrum plane sit turpe, & inutile: sic animo si virtutes desint, quæ sunt quasi eius partes, mutilum, imperfectumque esse necesse est, ex quo intolerabilis sequatur in eo prauitas, & deformitas. Alterum deinde huic consequens est, quæ ratio, aut quæ via non solum optima, sed etiam vnica, & necessaria sit ad virtutes in animum, quibus eũ spoliatum esse diximus, inducendas. Hanc vero Aristoteles idem nullam aliam esse affirmat, quam earum officijs, & actionibus exercendis; quod contra, inquit, fit à plerisque, qui, quod de virtutibus disputant, satis id putant sufficere vt earum compotes fiant. In quo vehementer errant, similesque sunt ijs ægrotis, qui medicorum quidem præscripta diligenter audiunt, sed ea deinde non obseruant. quare vt hi corpore numquam valebunt, sic illi numquam animo. Hæc Philosophus ille, & vere. Cum enim virtus ex habituum gẽnere sit, habitus autem non gignatur nisi actionibus frequentatis, eandem quoque oportet esse ipsius naturam, vt sola eam consuetudo, & vsus acquirat. Atque hoc quidem in morali genere nullam habet dubitationem. Sed idem ferme etiam dici potest de Theologicis. etsi enim hæ primum diuinitus infundun tur, tamen & antea (infantibus, cum baptizantur, exceptis) aliquid præparationis requirunt in animo, quod fit per actiones, & postea etiam quam infusæ sunt, tamen ijsdem actionibus augentur, & roborantur. Itaque in omnibus plane virtutibus locum habet, quod à Bernardo in humilitate positum, ad reliquas etiam, quando eadem est omnium causa, transferendum est. Humiliatio, inquit, est via ad humilitatem, sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. Si virtutem appetis humilitatis, viam non refugias humiliationis; nam si non poteris humiliari, nõ poteris ad humilitatẽ prouehi. Cũ igitur hoc certum, ac stabilitũ esse debeat, virtutes labore, ac studio, & vsu acquirendas esse, hoc etiã eadem euidentia certũ erit, statum illum, qui commodiorem, & crebriorem afferat materiam virtutis exercendæ, vtiliorem, ac salubriorem esse. Hunc autem, sine vlla dubitatione, aut hæsitatione, ausim affirmare inter omnes status esse religiosum statum, in quo omnes virtutes assidue vigent, & in perpetua ferme actione cõtinentur. Nam de caritate quidem in Deum primum, deinde in proximos, nihil attinet dicere, cum & nihil aliud agatur in religione, quã vt semper crescatur in Dei amore, nec inter homines vlla esse possit maior coniũctio, quã sit inter religiosos, qui, vt sunt, ita etiã appellantur fratres, tanquã ex vno omnes vtero geniti. Idẽ dici potest de obedientia, qua virtute nulla pars religionis vacat. Idẽ de humilitate, quæ adeo frequens est in hac vita, vt tota ferme ex humilitate composita videatur: quam ob causam merito à Bernardo schola humilitatis appellatur. Nã & status ipse is est, vt, si eum mũdi iudicio metiaris, nihil abiectius, & contemptius iudicetur, nempe in paupertate, in incommodis,

2. Eth. c. 1.

2. Eth. c 4.

Ep. 85.

Hom. 4. Missus est.

commodis,in obscuritate : & ad hanc status conditionem suæ etiam munera infima, ac pene seruilia consequuntur. atque, vt vno verbo dicamus,omnia,quæ sunt in religione, habitus, locus,officia,occupationes,humilitatem redolent, humilitatem inspirant. Qua de re præclare Chrysostomus in concio-
Hom 58 ne quadam ad populum Antiochenum, vbi multa alia in laudem religionis,& illa præsertim, Illic,inquit, hanc humilitatis altitudinem intuebimur.Nam ipsa domus,vestes,ministeria, quasi litteris quibusdam impressis, humilitatem prædicant:& quæ superbiæ fomenta sunt, bene vestiri,splendide habitare,multos famulos habere,quæ sæpe etiam nolentes in superbiam efferũt,hæc ab illis omnia remota sunt.Ipsimet igné accendunt,ipsi ligna cõminuunt,ipsi coquunt, ipsi ministrãt: nullus ibi magnus,nullus paruus,non quod ibi sit cõfusio, sed perfectissimus ordo ; sed quia, licet quis paruus sit, magnus hoc non respicit,immo vero etiam illo se inferiorem existimat,& ita maior efficitur. Hæc Chrysostomus:quæ autem ab illo de humilitate, eadem dici possunt de aliis virtutibus, quarum omnium officia sunt in religione frequentissima. In quo quidem non vtilitas solum, sed etiam suauitas quædam huius disciplinæ admirabilis videri debet,quæ non nudis præceptis informando (quamquam ne hæc quidem desunt) verum exercitatione quoque,quam diximus,adhibita,pedetentim,ac sensim nos ad virtutem assuefacit, ac per opera ipsa, eiusque actiones, quasi manu deducit ad perfectionem sine magno labore,magno autem nostro bono. Quin illa quoque vtilitas, ac commoditas est in religione, quæ communis est omnibus artibus in suo cuique genere.Nulla enim est ars, nõ dico ex nobilioribus, sed ex ipsis mechanicis, & plebeis, in qua non egregium putetur excellere,præsertim inter eos,qui eam artem profitentur.Itaque inter ipsos fabros, & opifices, illi præ ceteris laudantur,& in pretio sunt,qui in suis quique studiis præstant: & quarum rerum professio per se ignobilis est,in iis tamen aliquid excellentiæ nactum esse, laudabile videtur. Sic igitur in religiosa disciplina,eoque magis in hac, quo nobilior, meliorque est, quippe quæ tota in virtutem excolendam incumbit, qui id ardentius faciant, maiorique progressu,eos ab omnibus commendari, ac præcipue suspici necesse est: vt, quoniam hoc quoque stadium quoddam est, in quo ad perfectionem curritur,qui velocius currat, ei plausus ab

sus ab omnibus detur.Quod quidem an paruum esse putamus ad cursum incitamentum?Sentiunt hoc seculares, quibus inter alia impedimenta hoc quoque vel maximum obiicitur, quod eorum conatus ad pietatem non modo non secundis hominum iudicijs adiuuantur, sed sæpissime in aliorum vel maleuolos sermones,vel irrisiones, ac ludibria incidunt, ad quæ sustinenda,vel contemnenda, infirma est omnino natura nostra. Itaque bona hominum pars hoc metu retardatur, ne quod bene agendum intelligit aggrediatur:alii postquam aggressi fuerint,tamquam aduerso flumine remigantes,breui fatigantur, illaque brachiorum contentione remissa, retro deferuntur. At inter religiosos nihil horum, sed omnia potius contraria. Vt enim antea dicere cœperam, quoniam hoc ipsum profitentur,se ex virtute viuere,qui in hoc maxime excellant,maximi ab omnibus fiunt, omniumque æstimatione, & iudiciis approbantur.Quare cum se eorum quispiam ad infima munera,& ad famulares quasuis functiones demiserit, nihil timendum est,ne à suis despiciatur,aut, vt Dauid olim à 2. Reg.
Michol vxore, reprehendatur : quin potius eo maiorem lau- 6.
dem,& gratiã apud omnes consequetur,quo id diligentius, & alacrius fecerit.Damascenus vir diues,& nobilis, ac magistratibus etiam gestis clarus,ad monasticam disciplinam se receperat,in qua cum seni cuidam traditus esset, visum est huic primum, ac præcipuum in eo humilitatis fundamentum ita iacere,vt eum infimis quibusque perfungi iuberet,ollas tergere,verrere sordes,scaphia purgare,omnia denique obire seruilia ministeria,insuper etiam, quasi nullam rem recte ageret,crebra eum reprehensione, atque obiurgatione tentare: in qua eum ratione menses aliquot exercuit, tanto eius profectu,quantum deinde totius vitæ sanctitas declarauit. Sed tamen tantum abest,vt illæ infimæ,ac sordidæ etiã,si per se spectentur,functiones ali quam Damasceno inter suos notã pepererint,vt potius id ipsum magis eum illustrarit, admirantibus omnibus,& in cœlum ferentibus talem in tanto viro & mundi,& sui ipsius despicientiam. Ac ipse quoque senex, qui ista imperitando seueriorem personam induerat,vbi maturũ esse vidit, hilariter eum, iucundeque complexus, & tantum ei profectum gratulatus, cum multis laudibus à sua disciplina tamquam rude donatum dimisit. Neque vero hoc tantum intra religionis ipsius septa valet, vt liceat nobis, nullo aduersante,

uerlante,omnibus approbantibus,humilitati, mortificationi, orationi operam dare,sed in oculis quoque externorum, ac secularium. Qui enim hanc vitam ingressi fuerint,eos deinde, si hæc opera exercere videant, non solum non contemnunt,sed laudant,atque etiam suspiciunt iidem illi,qui fortasse eadem opera in secularibus sui similibus ferre non possent: tantum nobis licentiæ dat hic status ad omnia bona, nullo interpellante,peragenda. Satis igitur dictum est de schola,& de condiscipulis. restat nunc de Magistro, qui quidem in hac schola est duplex,alter qui oculis cernatur,id est, superior,ac præpositus,de quo alias dicemus, neque ita multo post;alter inuisibilis,qui mente tantum,ac intelligentia percipitur, & intelligitur,qui quidem ita verus est magister, vt potius ipse solus sit. Sic enim ait veritas ipsa, Ne vocemini magistri, quia magister vester vnus est Christus. Hic igitur nullum officium,nullamue partem omittit boni, ac seduli præceptoris. Nam rudes informat,proficientes prouehit, perfectis altiora lumina impertit. idem etiam modo errantes arguit, modo languentes exstimulat,modo etiam mœstos,aut fatigatos recreat,solatur,erigit. Denique, vt eum Thomas de Kempis,bonus in primis auctor,de se loquentem facit, duplici quotidie schola discipulos suos exercet,vel castigando,& corripiendo, si quid à via deflectant,vel animando, & confirmando,vt non deflectant, potiusque semper alacrius procedant. Quid igitur deesse possit religioso,tali magistro,tantaque commoditate eum audiendi,& exequendi eius præcepta? Nam quod vnũ timeri fortasse possit,ne sibi ipse desit, id quoque ipsum ad magistri huius prouidentiam,ac curam pertinet, vt non eueniat. Etenim homo quidem homini doctrinam impendere potest,voluntatem autem discendi,aut ingenium, si desit, conferre non potest:huic vero facillimum est, ipsam quoque voluntatẽ,ac facultatẽ etiam proficiendi,quibus velit,impertiri.

Matth. 23.

3. de im. Christ. c. 3.

Decimus fructus ex vberiori influxu gratiæ. Cap. XXII.

HAEC commoditas proficiendi in spiritu, & eundi de virtute in virtutem,de qua modo dixi, est equidem plena salutaris vtilitatis, sed tamen studium,exercitationem,laboremque requirit. Ideo enim

enim scholam appellauimus, in qua nihil profici potest sine attentione,atque etiam contentione. Quare multo maius est id beneficium,de quo nunc agemus,quo videlicet multa alia spiritualia bona non nostro labore,ac conatu acquiruntur, sed ab ipso statu vltro nobis quasi in sinum congeruntur;quæ bona,quamquam varia, ac longe,lateque patentia, vno generali Gratiæ nomine comprehenduntur. Hoc enim nomine omne id genus continetur, quod est supra naturam, nostramque salutem æternam vel omnino efficit, vel aliqua ex parte adiuuat,& promouet. In quo genere prima est qualitas illa cœlestis,quæ in anima inhærens, nouam ei vitam, nouãque essentiam tribuit diuinæ similem: deinde sunt habitus illi sancti,qui à Deo infunduntur, vt fidei, vt spei, aut aliarum virtutum,etiam moralium: postremo sunt intimi afflatus Spiritus sancti,siue ad mentem illuminandam, siue ad voluntatẽ incitandam,atque roborandam. Quæ duo posteriora genera quamquam & dignitate, & efficientia longe distent ab illa qualitate,quæ animam Deo gratam, Deique amore dignam facit,tamen ipsa quoque vim habent supernaturalem, vtque dixi,magnopere conferunt ad illum diuinum habitũ, in quo animæ vitam consistere ostendimus,vel efficiendum, vel, si iã effectus sit,augendum, ac multiplicandum. Quare cum tanta sit totius huius gratiæ tum necessitas, tum præstantia, nihil maius dici potest de laude, & vtilitate cuiuspiam status, quã hoc,quod quamplurimas habeat vias ad eius quam maximã abundantiam hauriendam: quod quidem in religioso statu agnoscendum,& prædicandum est. Etenim,si considerare voluerimus, quatuor in ipso fontes reperiemus, ex quibus ea manat,fluitque vberrime. Primus autem fons est ipsiusmet status natura,ac vis. Hic enim cum sit ex genere supernaturalium,& inter cetera supernaturalia tantopere emineat, nõ solũ gratia cõstat, sed magna etiã gratiæ copia;quam gratiã, & quam copiam religioso aduenire necesse est vna cum ipso statu. Nam cum religiosa vita,atque ipsa religionis ineundæ voluntas tã multa contineat, contemptum in primis omnium rerum terrenarũ, odium diuitiarum, honoris, gloriæ humanæ, deinde amorem castitatis, & continentiæ perfectissimæ, tum abnegationem propriæ voluntatis, studium humilitatis, deliberationem multa, & grauia perferendi, crucisque complectendæ, & portandæ, denique resignationem totius

vitæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vitæ, suique ipsius traditionem perfectam, & perpetuam, rem ita arduam, & difficilem; cum igitur ex his, & alijs eiusmodi plurimis tota hæc disciplina composita, & quodammodo contexta sit, sequitur vt Deus, cum religiosam vocationem inspirat, hæc etiã omnia simul inspirer, simulque omnia largiatur. Quod si ita est, quid maius, aut melius esse potest hoc statu, in quo tot dona, tot charismata, adeo salutaria, adeo etiam necessaria, vltro, & gratis deferuntur, & ita deferuntur, vt non tã in singulis acquirendis laborandum sit, quam sinus animæ laxandus, & expandendus ad ea accipienda, ac deinceps fruenda? Fit enim hic quoque quiddam simillimum, vt cum statua ex ære funditur, quæ tota simul, & integra funditur, cum brachijs, & cruribus, & reliquis omnibus partibus, nec aliud supereſt, nisi vt ad eam expoliendam lima adhibeatur, aut parti culæ fortasse aliquæ, si quæ imperfectiores remanserint, suppleantur. Verum hic quidem minimus est labor, cum ipsius corporis massa tota iam constet. Sic enim cum diuinus ille spiritus nos ad religionem vocat, ipse hoc suum tam præclarum, ac supernaturale opus in nobis efficit; quod opus, cum vt diximus, omnia, quæ ad religiosæ vitæ professionem necessaria sunt, necessario complectatur, nimirum hæc quoque omnia ab eodem Spiritu in nobis effici necesse est. Quare ne nobis quidem aliud in tota vita agendum restat, nisi vt hæc dona de cœlo data expoliamus, & perficiamus, atque in dies augeamus; quod tamen ipsum eadem vocationis gratia tribuit. Hæc enim gratia sua illa beneficia vniuersa secum inuehit, & importat in animam, atque vt ab initio importat, sic deinceps semper tuetur, & conseruat, vt in hoc quoque fontis similitudinem habeat perenniter fluentis. Quamobrem iure, & vere religiosam animam dicemus lignum illud, quod plantatũ est secus decursus aquarum, id est, gratiæ huius tam multiplicis, ac multiformis, quæ tanta copia decurrit, vt fluminis more (est enim fluuius aquæ viuæ qui procedit de sede Dei, & Agni) numquam cesset, sed vt vnda vndam, sic gratia gratiam subsequatur: ex quo etiam illud in eiusmodi anima sequitur, vt det fructus vberrimos in tempore suo, nullumque eius folium defluat, & omnia quæcumque faciat, prosperentur.

Psal. 1.

Apocal. vlt.

Matt. 18

ALTER huius gratiæ fons is est, quem ipsa Veritas indicauit, cum dixit, Vbi duo, vel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Nam Dominus, etsi multæ ille

tæ ille quidem misericordiæ est, diuesque in omnes, qui eum inuocant, tamen hanc ipsam misericordiam, ac diuitias largius aperit ijs, qui in aliorum cœtu conuiuunt, sancto caritatis vinculo colligati. Itaque merito Damascenus diuinũ hoc, vt ipse appellat, oraculum in religiosis proprie, & vere complexi confirmat: neque quod duos, vel tres dixit, idcirco maiorem numerum excludi, sed eo numero finito indefinitum quemuis significari. Immo vero, ait Basilius, si hoc Dominus promisit, vbi duo, vel tres fuerint congregati, multo verisimilius est, idẽ facturum, vbi multo copiosior, ac frequentior hominum multitudo congregata sit. Ex quo is etiam verissime argumentatur, si Christus nobiscum affuerit, nihil nobis deesse posse, quémadmodum Israelitis in vasta solitudine, propter Dei præsentiam, nihil vmquam defuit. Cum igitur se Saluator in medio religiosorum fore, & semper fore pollicetur, vno verbo omnia, quæ optari possunt, pollicetur, lumen in obscuritate, robur in infirmitate, solatium in mœrore, dolorum, si qui sint, absterſionem, victoriam in dæmonum prælijs, constantiam, ac firmitatem animi, accessionem virtutum: denique quod bonum non habeant, qui eum habeant, in quo sunt omnia bona? Sed huius promissi magnitudo eo magis apparebit, si eius etiam causam inquiramus. Causa vero hæc est, quod religiosi cœtus nullo alio vinculo colligantur, quam caritatis. Non enim natura, non propinquitas, nec alicuius studij, vel disciplinæ similitudo, qualis est inter milites, & mercatores, eos coniunxit, sed vna, vt dixi, caritas. Atqui, vt docet Ioannes Apostolus, Deus ipse nihil est aliud, quam caritas: ex quo sequitur, quod idem etiam Apostolus adiunxit, vt qui manet in caritate, in Deo maneat, & Deus in eo, & inter quos caritatis glutinum intercedat, inter eos etiam Deus ipse intercedat. Sic fit, vt non modo Deus religiosæ cuiusque sodalitati præsens adsit, sed multo propius, multoque interius adsit, quam alter alteri, qui in ipsa sodalitate conuiuunt; vt cum lapides calce colligã tur, calcem ipsam ijs coniunctiorem esse necesse est, quam lapidem lapidi. Et quidem si ad Christianos vniuersos hæc Saluatoris pertinet promissio, qui iam nihil ferme commune habent præter fidem, & quæ ex fide consequuntur, aut ad eam spectant, & tamen si in horum quoque medio Christum esse credimus, quanto hoc magis in religiosis familijs, quibus sunt omnia communia, non spiritualia modo, sed etiam externa,

In vita S. Iosaphat.

Const. Mon. c. 35.

1. Ioan. 4.

eadem

eadem domus,idem hábitus,idem victus,eademque studia,denique nihil discretum,ac separatum? Neque vero cuicumque cœtui,ac concilio tantam rem promisit Dominus IESVS, sed ijs solis,quæ in suo nomine congregata essent, vt sunt omnes religiosi ordines, qui ad vnum eius obsequium, & famulatum sunt instituti. Quare cum omnes tam ingentis beneficij participes sint,tamen hæc ipsa vox admonere nos videtur, nostrá hanc Societatem IESV, quamquam ceteris rebus infimam, ac minimam,peculiare quoddam tenere huius gratiæ pignus ex ipso nomine,quod præ se fert,& quo tamquam insigni,notaque propria à ceteris ordinibus discernitur. Quæ nostra spes,& fiducia ea quoque re confirmari debet, quoniam non humano id consilio factum est, vt hoc nomine appellaretur, sed Dei instinctu,certaque voluntate,quam Ignatio,capiti,ac parenti nostro, dum inter orandum à sensibus abstractus esset,visione quadam demonstrauit. Merito igitur huius nominis sanctitas nos omnes,qui sub hoc quasi vexillo militamus, maiorem in modum recreare debet, quod nobis præsentem Dei tutelam, ac patrocinium, præsidiumque in rebus omnibus certissimum spondet. Hic enim etiam conuenit quod à
Pro.18. Sapiente scriptum est: Turris fortissima nomen Domini,ad ipsam currit iustus,& exaltabitur.

TERTIA causa,quæ hanc gratiæ abundantiam efficit in religiosis,est influxus quidam spiritus,& auxilij interni à tota communitate in singulos. Sic enim cogitandum,sicque sentiendum est,ordines omnes quasi corpora quædam esse, quæ quot hominibus,tot videlicet membris constent. Atque hæc quidem corpora suum quæque spiritum habent, quo viuant, quo agantur,seque moueant; isque spiritus partim communis est cum aliis ordinibus,in ijs scilicet rebus, quæ sunt omnibus tamquam essentiales, vt tria vota, vt virtutes, partim etiam proprius,& peculiaris, vt sunt certi ritus,officia, ac studia,quæ pro suo quisque instituto complectitur. Quemadmodum igitur,si fieri posset vt manus, aut membrum quodpiam in hominis alicuius corpus inseratur,in quo antea non fuerit, eadem anima,quæ reliquum corpus format,ac regit,nouo illi membro insula id quoque iam formare, ac mouere incipere: sic cum aliquis,& sua voluntate,& eorum,ad quos id pertinet,potestate,in ordinem aliquem religiosum rite, ac legitime asciscitur, idem ille spiritus, qui ordinem ipsum totum vege-

vegetat,& animat,hanc etiam recentem eius partem ita peruadit,vt eadem opera efficiat, quæ reliquæ partes. Erat Da- 1. Reg.
uid in cuneo prophetarum vaticinantium, Deique laudes ce- 19.
lebrantium, cum Saul Rex ad eum interficiendum satellites quosdam misit,qui vt accessere, factus est in illis spiritus Domini, atque ipsi quoque psallere, & prophetare cœperunt. Hoc Saul audiens,iterum,ac tertio alios misit ad facinus paratiores, quibus idem omnibus euenit, vt ipsi quoque, furore repente depositio,propheticam pietatem induerent. Tum vero improbus Rex eam sibi ipse prouinciam deposcens,scelere ardens,accurrit ad locum,eoque cum venisset,ne ipse quidem resistere potuit diuino spiritui, qui in eius animum insiliens, ita eum mansuefecit,vt regijs vestibus exutus, abijciens se in terram,totam illam diem, ac noctem in Dei laudibus transegerit. Magnum certe, atque euidens documentum huius rei, quam tractamus, quam certa, atque efficax via sit, ad gratiæ copiam consequendam, aggregari ad eos cœtus, qui sint ipsi pleni gratia. Etenim si illi scelerati, cum maxime in facinus incumberent,ac ne animo quidem,sed solo corpore cuneo illi se adiunxissent,eius tamen quasi flamma calefacti sunt, idque tam subito,quid putandum est fore in ijs, qui toto animo eam aggregationem expetiuerunt, seque ei totos, ac penitus tradiderunt,& quidem non ad breue tempus,sed in perpetuũ? Nam si nolentes, & resistentes, tamen inuasit gratia, multo magis, & multo abundantius replebit volentes, & ad eam votis omnibus aspirantes.

EXTREMVM illud est vtilitate quidem præcipuum, quod cum Ecclesiæ vniuersæ tot beneficia, tot dona à Christo Domino,qui eam sanguine suo acquisiuit,tam liberaliter erogata sint,ea tamen omnia ad solos propemodum religiosos redacta videntur. Nam etsi communia sunt omnibus Christianis,tamen multi omnino non vtuntur,multi vix vtuntur. Certe illud negari non potest, quin religiosis omnium optime,& commodissime ijs perfrui liceat. Ex hoc genere sunt in primis sacramenta, & præsertim illa duo tam plena gratiæ, eoque insuper saluberrima, quod sola inter alia quotidiano vsu frequentari possunt: alterum,quo anima peccatis confessione expiatur; alterum,quo expiata ipso Dei corpore pascitur, ipsoque sanguine potatur; ex quo innumerabilia in eam bona,& gaudia manare necesse est. Hic ergo tantus thesaurus

licet

Universidad de Deusto
Biblioteca

licet fidelibus omnibus propositus sit, tamen quis non videt quanto commodius, ac melius eo religioſi potiuntur? Nam ſe culares quidem vt plurimum & curis, & affectibus, & mole ſiis, ac perturbationibus, quibus vita illa aſſidue iactatur, ma gnopere impediuntur, vt vel ad sacramenta illa non adeãt, vel non ita adeant, vt eorum requirit maieſtas. Contra vero religioſos omnes in hoc quoque, vt in ceteris, ſtatus ipſe adiuuat, ſemotus à negociis, ac turbis, totuſque factus ad guſtandum Deum. Idem dici poteſt de alijs ſpiritualibus bonis, & maxime de ſcripturis ſacris, in quibus cum tantum ſit vtilitatis ad omnem vitam, tantum etiam voluptatis, ac ſolatij, tamen in earum lectione, ac commentatione ſolos fere religioſos, certe præterea pauciſſimos, verſari videmus, eo quidem ſenſu, atque eo ſpiritu, quo diuinæ illæ litteræ, tractandæ eſſent. Vere autem, & apte dictum eſt ab optimo ſpiritualium rerum auctore, vt corpus ad vitam tuendam duobus indiget, cibo, quo reficiatur, lumine, quo dirigatur: ſic ad vitam animi ſuum item cibum, ſuumque lumen eſſe neceſſarium: alterum autem eſſe ipſum Domini corpus, alterum Domini verbum, quod eſt lucerna pedibus noſtris, vt ait Propheta. Hæc igitur tam neceſſaria, tamque ſalubria munera, etſi, vt ante attigi, omnibus communiter propoſita ſunt, non tamen omnes vel ſciunt, vel volunt vti, religioſi vero ita vtuntur, vt nihil ferme aliud agant. Ex quo fit, vt, quemadmodum dicere cœperam, quicquid ſanctum, quicquid fructuoſum, quicquid pretioſum hominum generi de cœlo tributum eſt, omnia illa charisma ta, & illa veluti monilia, quæ Chriſtus quaſi ſponſus Eccleſiæ ſponſæ tam large, ac liberaliter elargitus eſt, agnoſcendum ſit à religioſis abunde teneri, & poſſideri. Poſſet etiam dici, vt paulo ante dixi, à ſolis pene religioſis, quoniam pauci præterea uel uoluntatem habent, vel facultatem eis fruendi: ſed quoquomodo hoc ſit, id religioſis ſufficit, quod ipſi ea, quam oſtendimus, tantarum rerum abundantia potiantur. Hæ ſunt igitur religioſi ſtatus diuitiæ, quæ animam ita ornent, tamque multis rationibus locupletent. Hęc appellare poſſumus quatuor illa flumina ex paradiſo erumpentia, quod nimirum quatuor hi, quos deſcripſimus, gratię fontes, ipſi quoque ex hoc noſtro Religionis paradiſo prodeuntes, animas Deo dicatas & abluendo quotidie nitidiores, & irrigando fœcundiores efficiant.

Kempis 4. de im. Chriſti. c. 11.

Pſ. 118.

Gen. 2.

Vnde-

Vndecimus fructus vberius meritum ex vi ſtatus. Cap. XXIII.

VT ſol iſte, qui terras illuminat, propriam, atque innatam lucem gerit, reliquæ vero ſtellæ à ſole mutuatam, ita Deus ſolus ex ſua natura tum eſſentiã habet, tum beatitudinem, cetera vero omnia, quæ ſunt, vel beata ſunt, id eius munere, ac participatione conſequuntur. Sed hoc intereſt, quod vitam quidem, atque eſſentiã nullo ſuo opere acceperunt: prius enim, quam eſſent, nihil agere potuerunt, vt eſſent: ad beatitudinem autem acquirendã ſic à Deo inſtitutum eſt, vt neceſſariæ eſſent actiones aliquæ, neque ex cuiuſuis generis, ſed vltimo illi fini ſimiles, certaque proportione congruentes. Nam & hoc ipſum tũ ad Dei iuſtitiam, quam ille ſemper retinet, tum ad noſtram quoque dignitatem quandam pertinebat, vt tantum bonum nõ quaſi dormientibus donaretur, ſed in eo adipiſcendo aliquid etiã virtutis, atque induſtriæ noſtræ eluceret. Itaque hanc vnam ob cauſam præſentis huius peregrinationis curſus inſtitutus eſt, & ad hoc vnum tota hominum vita dirigitur, vt recte B. Iob & ſe ipſum, & nos omnes mercenario comparãrit, qui nihil habeat aliud, quam quantum brachiis, & diurno labore comparauit. Saluator autem cunctos etiam homines mercatoribus ſimiles facit, inducta illa ſeruorum parabola, in qua paterfamilias, talentis vnicuique diſtributis, illud inſuper mandatum adiungat, Negociamini vſque dum venio. Quo dicto indicat vitam hanc nihil eſſe aliud, quam negociationem, ac mercaturam, non terrenarum quidem opum, ſed cœleſtium. Quamobrem, vt mercatores huius ſeculi omni ſtudio id agunt, vt quam maxime diteſcant, eamque ob cauſam à reliquis ſtudiis, vt venandi, vel equitandi, aut militiæ, ſeſe remouent, nullas vero lucri occaſiones oblatas prætermittunt, ſed eas potius ſtudioſiſſime captant, & inquirunt, quin etiam iucundi eis videntur labores omnes, & vigiliæ, quæ modo rem augeant; ita hoc, & multo etiam magis faciendum eſt in hac ſpirituali mercatura, cuius ſcilicet fructus ſunt ſempiterni. Quo quidẽ poſito, duo cuidẽter apparẽt; alterum eſt ſeculi miſeria, in quo omnes fere ad terrena conuerſi in ſumma inopia horũ meritorum viuunt; alterum con-

Iob.

Matt. 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tra est Religionis felicitas, in qua tanta sit facultas augendi, atque in singula momenta multiplicandi cœlestem hanc mercedem. Ac de priori quidem multa dici possent, quibus eorũ, vt vere dicamus, cœcitas, & amentia cognosceretur, qui tẽpus hoc tam breue, & angustum, ad æternitatem promerendam datum, inutiliter perdunt, dum id in res temporales, & perituras conferunt: de qua stultitia (cur enim non stultos appellemus, qui tantam sibi iacturam afferant in re tanta?) cum multa, vt dixi, disputari possint, vnus tamen Gregorij locus pro omnibus sufficiet, in illis B. Iob verbis, Ambulabunt in vacuum, & peribunt: In vacuum, inquit, ambulant, qui nihil secum de fructu laboris portant. Alius namque adipiscendis honoribus exsudat, alius multiplicandis facultatibus æstuat, alius promerendis laudibus anhelat. Sed quia hæc cuncta quisque moriens deserit, labores in vacuum perdidit, quia secum ante iudicem nihil tulit. Quo contra bene per legem dicitur, Non apparebis in conspectu meo vacuus. Qui enim promerendæ vitæ mercedem bene agendo non prouidet, in conspectu Domini vacuus apparet. Hinc de iustis per Psalmistam dicitur, Venientes venient cum exultatione portantes manipulos suos. Ad examen quippe iudicij portantes manipulos venient, qui in semetipsis recta opera, quibus vitam mereantur, ostendunt. Hinc de vnoquoque electo Psalmista iterum dicit, Qui non accepit in vano animam suam. In vano quippe animam suam accipit, qui sola præsentia cogitans, quæ sequantur in perpetuo, non attendit. In vano animam suam accipit, qui eius vitam negligens, ei curam carnis anteponit. Sed animam suam iusti in vano non accipiunt, qui intentione continua ad eius vtilitatem referunt quicquid corporaliter operantur, quatenus, & transeunte opere, operis causa non transeat, quæ vitæ præmia post mortem parat. Igitur ex horum iustorum numero, quos Gregorius hic laudat, sunt præcipue religiosi: quod quanto eis ex ipso statu facilius, ac procliuius sit, demonstandum est. Etenim ad meritum duo sunt in primis necessaria, res quæ agitur, & causa, vel finis, propter quem agitur. Has enim Bernardus binas esse ait Sponsæ genas, quarum alterutra qui caruerit, insignem habeat deformitatem, multo autem maiorem, qui vtraque. Nam qui rei tẽporalis amore in re tẽporali laboret, huic quidẽ vtrũque deest: qui vero in re spirituali, sed propter tẽporale præmiũ, huic alteram

7. Mor. 13.

Deut. 16

Ps. 125.

Psal. 25

Ser. 40. Cant.

alterã genam turpem esse. Igitur, quod ad materiam ipsam attinet, quam religiosi tractant, & in qua versantur, ea nihil fere me aliud est, quam Dei ipsius negocia; in quo certe vix dici, & vix credi potest, quanto melior sit eorum conditio, quam secularium. Nã secularium actio, & occupatio vt plurimũ duo habet, quæ cœlestis mercedis meritum vel imminuunt, vel etiã omnino tollunt. Primũ quod in rebus terrenis, & tẽporalibus distinentur, idque necessitate, vt liberos, vt familiam alant, vt filias collocent, ceterique domestici sumptus suppetant. Deinde quod suas quisque res agit, suisque consulit vtilitatibus, coque studia, & cogitationes suas dirigit, vt sibi, ac suis bene, commodeque sit. Qui autem ob propriam causam, suique respectum operatur, is non alteri seruit, sed sibi ipsi: quare impudens sit, & iniustus, si ab altero mercedem repetat. Ex quo quidem efficitur, vt pleraque hominum opera cassa sint, & inania, cum ad diuinæ iustitiæ trutinam põderantur: quod aliquando mirabili quadam visione ostensum est magno illi Arsenio, qui eremum sanctitate illustrauit. Primum enim visum est ei uidere hominem, qui lignis cædendis admodum intentus erat, ex quibus cum fascem confecisset, eumque in humeros tollere adnisus, non potuisset, alia denuo ligna cædere, onusque oneri addere pergebat. Rursus alterum vidit, qui magno studio, ac labore aquam haurire, & in vas pertusum infundere satagebat, quæ statim tota effluceret. Quam speciem ita interpretatus est ei Angelus, vt priores esse diceret, qui peccata peccatis cumularent, posteriores, qui humanum aliquid spectantes, opera efficiunt, quæ statim pereant, & ad vitam æternam nihil valeant. Quod si qui sunt, qui pauci sunt in seculo, ita cauti, itaque in posterum prospicientes, vt in suis actionibus ad Deum referendis elaborent, tamen cum eæ actiones natura sua terrenæ sint, vt diximus, tantum eas à terra excitant, quantum studio, ac contentione adhibita nituntur: quæ violentia cum perpetua esse non possit, ac ne admotum quidem diuturna, sic fit, vt facile, ac breui suo põdere ad terram relabantur. Contra vero omnia in religiosis. Nam in primis, propria domo, & bonis propriis relictis, in Dei domum, Deique familiam commigrarunt, & in ea degunt. Itaque quæcumque hic negocia occurrant, omnia ex suo genere, suaque natura, Dei sunt negocia, & dum iis procurandis immorantur, Dei causam agunt, non suam. Itaque hoc differre

differre videtur secularis hominis quamuis probi status à statu religiosi, quod amici obsequia à famuli obsequiis. amicus enim quamquam vel amici rogatu, vel sua sponte aliquid ob sequii amico impendat, de reliquo tamen sibi viuit, sibique prospicit: famulus autem, qui in domini ipsius ædibus sedem habet, vel nihil agat oportet, vel quicquid agit, hero suo agat. Sic enim religiosus, cum, suis abdicatis, diuino se famulatui manciparit, etiam si nolit, vt ita dicam, cogitur tamen Dei rẽ procurare, & in eius seruitio semper occupari, ei nocte, ac die præsto esse: ac ne licet quidem aliud ei facere, quoniam à suis se negociis non solum voluntate, sed re ipsa, ac loco ipso penitus segregauit.

Accedit deinde alterum, quod hæc ipsa, quæ in religione tractãtur, non ex genere terrenorum sunt, sed maxima quidem ex parte mere spiritualia, cetera etiam cum spiritualibus valde coniuncta. Nam, si omnia colligamus religiosi hominis officia, & functiones, triplex genus inueniemus. Primũ eorum est, quæ proxime ad Deum diriguntur, vt oratio, contemplatio, sacrarũ tentorum vsus, virtutum etiam exercitatio, vt caritatis, humilitatis, vel pœnitentiæ, quæ vel animum contritione, vel corpus aliquo macerat cruciatu. Ac de his quidem actionibus, in quibus tota pene religiosorum vita consumitur, nihil est dubitandum, quin per se, nullo etiam nostro conatu adiuncto, ad Deum euolent, ac mercedem ab eo reportent. Alia sunt opera externa illa quidem, sed tamen è media natura religiosi status, vt concionari, præbere aures peccata confitentibus, adhortari alios ad pietatem, dare consiliũ petentibus, ac non petentibus etiam sæpe, vt monet Apostolus, opportune, importune ingerere, denique in quocumque officio proximorũ causa versari: tum illa deinde, quæ ad hæc ducunt, vt dare operam studijs vel priuatim, vel in schola, disputare, scribere quæ sibi, vel aliis prosint, aliaque huiusmodi plurima. Hæc igitur tametsi non adeo coniuncta sunt cum Deo, vt superiora illa, tamen ipsa quoque vi sua eodem tendunt. Itaque, nisi alieno fine extrinsecus ascito adulterentur, & corrumpantur, per se quidem bona sunt, & Deo grata, & accepta. Quamobrem hoc maximum est discrimen inter seculares, & religiosas occupationes, quod hæ sua natura spirituales sunt, &, nisi aliunde vitientur, gratiam, & meritũ habent: illæ contra natura sua terrenæ, & temporales, & nisi

1. Tim. 4.

aliunde

aliunde excitẽtur, humi semper serpunt, humique moriuntur. Quod autem est tantũ robur, præsertim in hac seculi imbecillitate, quod in eo studio, perpetuaque vigilia durare valeat, vt semper intentũ animum tãquam arcũ habeat; quo opera suæ semper in sublime iaculetur? Tertiũ denique genus est infimũ, & omnino naturale, vt cibo resici, vel somno, corpus curare vel ægrum, vt sanetur, vel sanũ, ne ægrotet, insuper etiã necessaria ad victũ, & cultum prouidere, quod negociũ late patet, multaque complectitur: quæ omnia, si nihil altius spectes, omnino nihili sunt, sed in religioso facile nobilitari, & illustrari possunt, vt gratiam apud Deum acquirant. Cũ enim se totos, nec animam modo, sed corpus etiam Deo tradiderint, quicquid ei obsequij, ac curæ sic impendunt, gratum est Deo, nec caret sua mercede. Totũ ergo positũ est in intentione, ac fine, quæ erat altera illa Sponsæ gena, de qua ante diximus ex Bernardo. In quo item quanta sit in religioso statu facultas, ac commoditas probandi se Deo, ac Domino nostro, ita apertum est, vt nostra non egeat oratione. Nam seculares quidẽ, etiã si non semper prauum, & improbum, fere tamen temporalem, & terrenũ finem suis operibus præfigunt, ad familiam, ad filios alendos, & honestandos. Religiosus autem quidnam eiusmodi spectare potest? Itaque, etiamsi quidpiam aliquando temporale tractet, finis tamen spiritualis est, quia non ad propriũ quæstum, sed ad communem fratrũ vtilitatem spectat, quæ ipsa ad Dei obsequium, & honorem refertur. Docet hoc egregie, ac diserte S. Bernardus, adhibita etiam hac eadẽ secularium cõparatione, quorum laborem duplicem esse ait, alterum peremptorium, qui pro iniustis rebus susceptus æternam mortẽ afferat, alterũ etiamsi nõ peremptoriũ, tamen periturum, vt eorũ, inquit, quos videmus subditos curis terrenis, etsi non culpis, corporalibus officijs, etsi non flagitijs implicatos, & in ea, quæ præterit, huius mundi figura, pro sua, suorumque præsenti sustentatione laborantes: quorum vtique labor, etsi nõ ad dãnationem, minime tamen pertinet ad salutẽ, ita vt etsi conseruauerint fundamentũ, detrimentũ tamen patiantur, pereũtibus, quæ superædificauerunt, ipsi vero salui sint, sic tamẽ, quasi per ignẽ. Nobis autem quid dicitur? Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Nec cessamus ab operando hoc cibo, etiam cum terrenis forte occupamur operibus, aut obedientia dictante, aut fraternæ caritatis

Ser. de ingrati.

Io. 6.

intuitu; quoniam dissimilis est nobis intentio ab ijs, quorum laborem periturum esse diximus. Dissimili proinde radice inhærens labor similis, non similiter habet perire, quoniam radicatus est in ea, quæ non perit, caritate. Huic Bernardi sententiæ concinit etiam apta Anselmi similitudo, quo in genere ille, vt notum est, excelluit. Sic enim scriptum est in eius vita, cum ad eum nescio quis religiosus consilij gratia adisset, eique querelam quandam exposuisset, quod à suis præpositis, temporalibus curis impediretur, quas ipsas vt vitaret, seculũ antea fugerat, sic eum respondisse, sicque religiosum illum animasse. Omnis hominum vita simillima est rotæ frumentariæ, quæ numquam moueri, & versari desinit. Sed interest inter homines, qui eam curant. Alij enim sic farinam defluentem negligunt, vt tota in flumen elapsa pereat. Alij partem seruant, partem negligentia perdunt. Alij demum subiecto sacco totam excipiunt. Ex primo genere sunt ij seculares, qui numquam mentem, ac cogitationem ad æterna erigunt, intenti ea ducis, & terrenis. Ex secundo sunt qui licet in seculo degant, aliqua tamen bona, & salutaria peragunt, eleemosynas tribuunt, frequentes sunt in templo, ægrotos visitant. Atque ij pro operum mensura tantundem præmij accipient. Vltimi sunt religiosi, qui quoniam ex superiorum suorum iussu eiusmodi rebus implicantur, quamuis temporale sit quod agunt, nihil tamen eis de suo labore deperit. Quin etiam, licet, negocijs id exigentibus, quidpiam cogantur vel præter communem disciplinam agere, vel de communi disciplina remittere, hæc tamen omnia obedientiæ virtus compensat, eaque fari nam defluentem totam, ac puram ita colligit, & recondit, vt ad illos in omnem æternitatem alendos sufficiat. Postremo illa quoque magnopere perpendenda, & potius ante oculos tenenda sunt, quæ sunt à Bonauentura de hac ipsa re conscripta, eoque magis, quod à tanto Theologo ex theologicis regulis sic enim differit, non esse necessarium ad meritum, vt opera singula actu in Deum referantur, sed sufficere, vt habitu. Habitu autem referri, non eo quod anima caritate sit prædita: non enim hoc satis esse: sed quia in exordio illius operis, vel alterius, ex quo illud consequatur, id rite Deo oblatum, & dicatum sit. Declarat id exemplo; si cui propositum est, centum drachmas Dei causa elargiri, etiamsi deinde in singulis largiendis nullam de Deo cogitationem habeat, non ideo fit,

2. *sent.* d. 41. *art.* 1. q. 3.

vt

vt omnes illæ drachmæ non sint bene, & fructuose collocatæ: quod tamen non esset, si nouum aliquod opus alterius generis inchoaretur. tunc enim renouanda, atque iteranda esset voluntas illa faciendi id quoque ad Dei obsequium. Ex quibus deinde conficit Doctor ille, hoc idem valere in religiosis hominibus, qui initio sese deuouerunt ad deferendum religionis pondus. quicquid enim deinceps faciunt, quod suæ disciplinæ limitibus contineatur, conferre ad meritum; idque ex primæ illius voluntatis impulsu, ac vi, nisi forte eius voluntatis cursus contraria deliberatione interruptus fuerit; quod quidem nemo faciat, nisi plane perditus. Hæc Bonauentura totidem ferme verbis, quibus ad extremum hoc etiam corollarij loco adiungit, apparere hinc, quantæ tum vtilitatis, tum etiam securitatis sit viuere in religione. Sed quod ad meritum attinet, de quo agimus, illud quoque pro cumulo adiungendum est, non solum opera, de quibus loquuti sumus, tantum pondus habere, sed ipsos etiam interiores affectus, pene dicam, naturales. Nam, si recte aduertimus, religiosi cum sua relicta domo, ac re, vt supra diximus, in Dei domum, ac rem se trãstulerint, ita se totos in Dei causam demittunt, vt Dei negocia sua iam negocia efficiãt, & vicissim ipsorum quoque negocia ad Deũ pertineant, & in summa, eadem fere vtrisque sint commoda, eademque vtilia. Ex quo fit vt cum etiam de suis rebus, quæ simul etiam Dei res sunt, vel gaudent, vel tristantur, cupiunt, aut timent, ille timor, illud desiderium, illa etiam tristitia, siue gaudium, quæ ex eiusmodi radice procedunt, suum meritum habeant. Et tamen inter hos affectus omnis pene vita traduci tur. Itaque, si boni ratiocinatores esse volumus, atque, vt mercatores faciunt, quasi calculis subductis, lucra nostra supputare, quis dies erit, in quo non ad vesperam magna quædam meritorum summa ex tot religiosis actionibus confecta reperiatur? quod si vnus dies tam plenus est, quid faciet mensis, quid annus, tot diebus, totque dierum quæstu accumulato? Quod si etiam contingat, vt plures anni in religione transigantur, quem tandem cumulum, quam summam ex tot laboribus, tot virtutum officijs tam frequentatis colligi necesse est? Quare cum hæc omnia tam vera sint, & ipsius fidei nostræ principijs nixa, quanti æstimanda est ea ratio, quæ labore nihil adaucto, adeo tamen præmia, & coronas augeat, quæ hominem breui tempore tam diuitem, plenumque faciat thesau

Matt. 6. ris illis, quos neque ærugo, neque tinea demolitur, nec fures effodiunt, & furantur? Quæ religiosorum felicitas eo etiam magis eminet, si cum secularium, qui huic mundo addicti sunt, miseria comparetur, qui cum tot incommoda, tot labores, atque ærumnas perferant, tamen, vt antea dixi, omnis eorum fructus misere perit in terra, quia videlicet, cum ex hoc mundo exeunt, opera illorum non sequuntur illos. Itaque
Pro. 20. ipsi quoque, vt piger ille, de quo est in Prouerbijs, qui arare noluit, mendicabunt in æstate, tum, cum alij labores manuum suarum manducabunt. Iure igitur in hos cadit illa Bernardi obiurgatio, qui homines istos iumentis, & bestijs similes facit, qui præsentia tantum cogitent, futura non attendant, perinde, ac si sensum solum, vt illa, haberent, mente
Ep. 104. autem, intelligentiaque carerent. Sic enim ille Gualterum iuuenem ingenio, ac doctrina florentem, hanc ipsam ob causam ad seculum deserendum, & religiosam vitam subeundam grauissime hortatur, quia doleret, quod bona illa, vt ipse ait, inanibus studijs attereret, dum de tantis muneribus non eorum auctori, sed rebus transitorijs deseruiret; quam in sententiam, tum alia, tum illa præcipue scribit. Vide, inquit, quid tibi ante tribunal illud terrificum respondendum sit de eo quod acceperis in vano animam tuam, & animam talem, si tamen inueniaris nihil egisse amplius de immortali, & rationali spiritu tuo, quam quoduis pecus de suo, cum brutus vtique spiritus non viuat, nisi quandiu viuificat, & vno, eodemque momento & viuificare pariter desinat, & viuere. Quid quæso dignum te iudicabis, qui factus ad imaginem factoris, tantæ in te maiestatis non defendis dignitatem, & tu homo cum in honore esses, honorem tuum non intelligens, comparatus iumentis insipientibus, & similis factus sis illis, dum nil spirituale videlicet, aut æternum elaboraueris, sed instar belluini spiritus, qui vt à corpore, ita cum corpore dissoluitur, solis fueris contentus corporalibus, ac tempo-
Io. 6. ralibus bonis, euangelici illius surdus auditor consilij, Ope-
Ps. 23. ramini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Scriptum est autem, quod non ascendet in montem Domini, nisi qui non accepit in vano animam suam, sed ne is quidem, nisi fuerit innocens manibus, & mundo corde. Sin autem, attende quid mereatur iniquitas, si sola inutilitas sufficit ad damnationem. & re uera secura non erit spina, vel tribulus,

tribulus, vbi securis infructuosæ arbori poni videbitur, nec parcet pungenti, qui minatur & sterili. Væ igitur, & væ iterum de quo dicetur, Expectani vt faceret vuas, & fecit la- Esa. 5.
bruscas. Hæc Bernardus, cuius tam seuera reprehensio & seculares omnes commouere debet, tum periculo, tum pudore, ne factis in bruta degenerent, & omnes religiosos in tam salutari consilio magis, ac magis confirmare.

Duodecimus fructus ex ductu, & gubernatione Præpositorum. Cap. XXIIII.

SEQVITVR nunc alia quædam ingens Religionis vtilitas, quæ percipitur ex cura, institutione, præceptis spiritualium rectorum; in qua vna re multa, & magna insunt commoda. Primum illud est, quod cum totum hoc virtutis iter multa obscuritate, & caligine septum sit, nihil est adeo necessarium, ne erretur, quam ductoris alicuius opera, & lumen. Nam si scientiæ omnes, vt philosophia, vt ius ciuile, immo vero infimæ etiam quæuis, & mechanicæ artes sine magistro disci non possunt, cum tamen sint omnes naturales, & naturali lumine ab hominibus inuentæ, & perfectæ, quanto magis hoc studium, quod est supra omnem naturam, quodque tam assidue, ac pertinaciter ab hostibus nostris oppugnatur, si sine duce, & sine interprete suscipiatur, erroribus patebit, nec in eo progredi poterimus? Quam in sententiam recte Hieronymus, Nulla Ep. 4.
ars, inquit, absque magistro discitur. Etiam muta animalia, & ferarum greges, ductores suos sequuntur. In apibus principes sunt: grues vnam sequuntur ordine litterato. Imperator vnus, Iudex vnus Prouinciæ. Singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri: & omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur. In mari vnus gubernator, in domo vnus dominus, in quouis grandi exercitu vnius signum expectatur. Et ne plura replicando fastidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, vt doceam, te non tuo arbitrio dimittendum, sed viuere debere in monasterio sub vnius disciplina patris, consortioque multorum. Præclare etiam Nyssenus, De virg.
quamuis multa de spiritualis vitæ methodo, ac ratione cap. 23.
tradita, & scripta sint, tamen multo minorem vim habere hæc præcepta litteris consignata, quam quæ factis ipse & voce

& voce traduntur.id autem fieri in religione, quam ille virturum officinam appellat, in qua nimirum vita hæc, quam diximus,spiritualis ad summam quandam integritatem progressa,& omnibus sordibus purgata efflorescit. Ac quemadmodum qui externum aliquod idioma discere instituit, num quã proficere poterit,nisi ab iis,qui eius sermonis periti sint, instituatur,sic vitam hanc à nemine recte teneri posse,nisi ducem aliquem habeat:alioquin magni discriminis esse,rerum incognitarum suo periculo velle facere periculum. Vt enim medicina longo prius vsũ ab hominibus est inuenta,nunc autem ineptum esset,aut stultum potius,antequam medicamentis vtamur,omnium prius vim tentare velle, sed quæ ab aliis iam cognita,& testata sunt,iis fidẽ habere oportet: ita in hoc virtutum studio qui suo ipsius iudicio regi velit, eum in multis labi,& errare necesse esse.Contra autem, si aliorum monitis,consiliisque vtamur, & illorum luce nos etiam illuminemur,illud commodi euenire,quod sæpe videmus,vt,vna lampade accensa,in multas alias lumen deriuetur. Sic enim vitæ grauitatem, & sanctitatem ab vno communicari cum aliis, qui cum eo voluntate, atque imitatione sese coniunxerunt. *Gradu. 25.* Hæc Nysseni omnia. Climachus autem hoc etiam audet confirmare, sicut nauis perito gubernatore instructa facile ad portum peruenit,sic animam, quæ pastorem bonum delegerit, licet per se rudis sit, aut etiam vitiis, prauisque moribus onusta,facile verum cœlestis gloriæ portum assequi: Vt contra,inquit,sicut qui ductore caret, etiamsi sapiens sit, sæpe tamen errat in via,sic qui suam voluntatem,ac iudicium in hac via spirituali sequi decernit, licet omnem omnium sapientiam solus obtineret, facile tamen in animæ exitium ruet. *Ser.77. Cant.* Optime etiam S. Bernardus harũ rerum peritissimus: Quam multi,inquit,ex hoc à recto tramite periculosissime aberrasse comperti sunt,nimirum ignorantes astutias Satanæ, & cogitationes ipsius,factum est vt qui spiritu cœperant,carne cõsummarentur,abducti turpiter,lapsi damnabiliter. Seductori dat manum, qui dare dissimulat præceptori, & qui dimittit oues in pastua absque custode,pastor est non ouium,sed luporum.Igitur quam magnum,& quam euidens est horum periculum,qui sibi ipsis auctores esse volunt,sequitur, vt tam certa sit Religionis securitas,in qua tam multos habemus,qui in hac nocte huius vitæ facem nobis præferant,& qui nostram ignoran-

ignorantiam optimis præceptis instruant. Altera commoditas ex Præpositorum magisterio consistit in vincendis, & profligandis tẽtationibus malignorum dæmonum,quarũ cum aliæ aperto nos impetu,aliæ occultis cuniculis petant, vt aduersus priores magno robore,aduersus posteriores magna sapiẽtia, ac peritia opus sit,vtrumque in Rectorum præsidio, ductuque abunde constitutum est.De quo luculente Cassianus, tum alibi sæpe(multus est enim in hoc præcipiendo)tum in eo sermone,quo Abbatẽ Ioseph ita loquentẽ facit.Ipse Satanas transfigurat se in Angelũ lucis,vt obscurã, ac tetrã caliginem sensuum pro vero lumine scientiæ fraudulẽter offundat. Qui nisi humili,& mansueto corde susceptι mansuetissimi fratris, vel probatissimi senioris reseruentur examini,& eorũ iudicio diligenter excussi,aut abiiciantur,aut recipiantur à nobis, sine dubio venerantes in cogitationibus nostris pro Angelo lucis Angelum tenebrarũ,grauissimo feriemur interitu: quã pernicιem impossibile est euadere quempiã in suo iudicio confidentem.Hoc idem,quod Cassianus,omnes etiã alii spiritualiũ rerum auctores tradunt.Ex quo hoc ita tenendũ est,ad has dæmonum pugnas tam assiduas, tam periculosas, tam difficiles superandas, nullum maius, aptiusque præsidium esse posse, quam vt aliquem patris,ac rectoris loco habeamus, cuius ad sinum confugiamus, & cuius sub alas, quasi parui pulli, cum miluus ingruit, nos recipiamus. Itaque hoc quotidiano vsu euenire videmus,vt grauissimæ,maximæque hominum tentationes,quæ nulla industria, nulla contentione fugari potuerant,vno superiorum congressu ita debilitatæ, & fractæ sint,vt ne vestigium quidem permaneret. Quin etiã,quod maius est, magisque huius medicinæ præsentem vim indicat,non id tantũ eorũ consiliis,& cohortationibus consequimur, quãquam hæc quoque adhibẽr, sed plerumque vel solo aspectu,ipsaque morbi ostensione:melius sane, & felicius, quam in corporum morbis,qui postquam medicis patefacti fuerint,multa tamen arte, & labore opus est ad eos sanandos. At vero in his animarum morbis ferme perpetuum est, quod alio quodam loco docet idem Cassianus, vt cogitatio maligna, simul ac patefacta fuerit, illico marcescat, & prius etiam,quam remedium proferatur,serpens teterrimus,velut è tenebroso, & subterraneo specu, virtute confessionis protractus ad lucem, confusus quodammodo, & dehonestatus aufugiat. Confirmat id *Coll.16. c. 11.* *Coll. 2. c.10.*

etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam illustri Serapionis Abbatis exemplo, quem ait hoc de seipso narrare solitum, cum adolescens esset, in eam prolapsũ consuetudinem, vt gulæ intemperãtia victus, panem vnum occulte comederet: cumq. hoc vitium quotidie deflerer, & quotidie tamen recideret, demum aliquando in plurium patrum conspectu, interioribus stimulis adactum, prodisse in medium, suamque hanc culpam coram omnibus professum esse. Tum vero ipsius Magistrum, prudentem hominem, & spiritualium rerum quarum, iussisse eum bono esse animo, quoniam aduersarium, à quo antea suo silentio victus esset, nunc præclara illa confessione certissime triumphasset; quibus verbis vix ab eo finitis, quandam quasi sulphuream facem ex iuuenis sinu, in quo antea panem condere consueuerat, exilisse, quæ tanto locum illum fœtore replerit, vt vix vllus consistere posset: id autem ab omnibus sic acceptum esse, vt intelligerent, dæmonem esse, qui superatus abscederet; idque Serapionem ipsum sæpe testatum esse, se ab illo temporis puncto numquam deinde amplius in vita sua vllam furtiui illius desiderij vel minimam titillationem sensisse. Hæc igitur de tentationibus vincendis dicta sint, in quarum, vt constat, victoria nostræ salutis summa est posita. Neque tamen hoc tantummodo tempus, cũ ab hoste agitamur, superiorum adiumento indiget, sed omnia plane tempora. Semper enim communem hanc infirmitatẽ nobiscum gerimus, in qua concepti, & in qua nati sumus, & quæ nos semper prosequetur, donec corruptibile hoc induat incorruptionem. In hac igitur tanta imbecillitate, tam inclinata ad vitium, sæpe in culpas agimur, etiam nescientes, sæpe quidam inertiæ torpor obrepit, qui nos ita ligat, vt etiam dormire delectet. Itaque magnum omnino est, eiusmodi monitores habere, qui nos & sine errore cognoscant, & sine assentatione nos nobis ostendant, & opportunas admonitiones, interdum etiam obiurgationes ad excitandum adhibeant: quo cõmodo qui carent, eos ob tenebras, sinique ipsorum ignorationem in multa errata incidere necesse est. Recte enim Basilius de hac ipsa vtilitate, quam religio suppeditat. Illud, inquit, sit missimum tenendum, omnium difficillimum esse seipsum cognoscere, & curare, proptrea quod naturaliter seipsum quisque amet, & quia in seipsum quisque propensus est, ideo in veritatis iudicio fallatur. Porro ab alio cognosci, & curari facile est, cum ijs, qui ceteros curant, ad discernẽdam veritatem nequa-

Const. mon. c. 22.

quaquam obstet amor sui ipsorum. Hæc Basilius, ex quibus hoc probat, moderatores, qui in religione sunt, vniuscuiusque mores, & affectus, & animi motus diligenter exquirere, & ad hæc accõmodatum singulis remedium adhibere. Ac ne quis existimet rudibus tantum, & imperfectis, aut tepidis in Dei amore necessariam esse huiusmodi disciplinam. Aeque enim necessaria est etiam feruentibus, & perfectis. Nisi quis forte sse existimet nauim, quæ in alto feratur, tum egere tantum moderatore, cum aduersa tempestate iactatur, ventis autem propitijs non egere. immo vero hi ipsi propitij venti, quo vehementiores sunt, eo maius est periculum. sunt enim multi scopuli, sunt syrtes, &, vt hæc omnia cessent, tum ipsa ventorum vis sufficit ad demergendum, tum etiam necessarium est, vt sit qui rectum dirigat cursum, ne nauis huc, illuc, errore delata, numquam ad portum veniat. Atque vt equus, quo incitatius currit, nisi habeat à quo scienter gubernetur, in maiori est discrimine, sic iste feruor per se quidem præceps est, &, nisi alterius iudicio & scientia temperetur, in mala multa incidet. Hanc enim causam Bernardus existimat, cur ab Apostolo dictum sit, obsequium nostrum rationabile esse debere, quia facillime zelo nostro spiritus erroris illudat, si non scientiæ lumen adhibeatur. Nec habet, inquit, callidus hostis machinamentum efficacius ad tollendam de corde dilectionem, quam si efficere possit, vt in ea incaute, & non cum ratione ambuletur. Quam eandem vtilitatem in religioso statu inesse sentit etiam Hieronymus, cum Rusticum ita adhortatur; Mihi quidem, inquit, placet vt habeas sanctorum contubernium, nec te ipse doceas, & absque doctore ingrediaris viam, quam nũquam ingressus es, statimq. tibi in partem alteram declinandum sit, & errori pateas, plusq. aut minus ambules, quam necesse sit, ne aut currens laseris, aut morã faciens obdormias. Denique in toto isto genere illud grauissimũ, & maximũ est, quod constat, hunc Dei esse morẽ certũ, perpetuũ, & fixum, vt cum ipse vel per se, vel per Angelos illuminare omnes possit, malit tamen homines ab hominibus doceri, atque institui, siue vt ea ratione mutuã caritatẽ quasi inter mẽbra deuinciat, siue vt alterũ alteri subijcẽdo, humilitatẽ exerceat. Bene hoc Cassianus Samuelis pueri exemplo confirmat, quem Dominus suamet doctrina erudire noluit, sed semel, & iterum ad senem Hely passus est recurrere, & quem ad suum vocabat colloquium,

Ser. 19. Cant.
Rom. 12
Ep. 4.
Coll. 2. c. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

loquiũ,eius tamen,qui ętate superior,sanctitate inferior erat, institutione formari voluit. Cum vero Cornelio Centurioni
Act.10. astitit Angelus,an non eadem opera, omnia illi fidei mysteria reuelare potuisset,idque vtrique commodius, & ad breuitatem aptius fuisset? Et tamen eum ad Petrum allegat. Accerse, inquit,Simonem,hic dicet tibi quid te oporteat facere.
Act.9. Sed admirabilius etiam est,quod de Paulo in ijsdem actis legitur,quem vnum cum tanti Christus Dominus fecisset,vt nõ Angelis è cœlo missis,sed ipsemet per se eum conuenire,& ad se inuitare,suamq. ei præsentiam adhuc blasphemo, & persequutori ostendere voluisset, hunc tamen ipsum, quem momento temporis cœlesti disciplina imbuere potuerat, ad Ananiam reijcit ijsdem pene verbis,quibus Cornelium; Surge,inquit,& ingredere ciuitatem, & dicetur tibi, quid te oporteat facere. Quod merito sane miratur Bernardus, eamque ciuitatem religiosis interpretatur ipsam esse religionem; sic enim
Ser. de conuers. S. Pauli ait, O sapientia suauiter vere vniuersa disponens,cum,cui tu loqueris, erudiendum de tua voluntate mittis ad hominem, vt socialis vitæ commenderetur vtilitas, & edoctus per hominẽ discat & ipse secundum datam sibi gratiam hominibus subuenire. Ingredere ciuitatem. Videtis fratres non sine diuino consilio factum esse, vt hanc ciuitatem Domini virtutum ingrederemini, diuinam discere voluntatem? Idem quoque
In prol. de doct. Christi. confirmat Augustinus, qui cum eadem exempla Pauli,& Cornelij commemorasset, hæc aptissime adiungit: Poterant vtique omnia per angelum fieri, sed abiecta esset humana condi tio, si per homines hominibus verbum suum Deus ministrare nollet. Deinde ipsa caritas,quæ sibi inuicem homines nodo caritatis astringit, non haberet aditum refundendorum, & quasi miscendorum sibimet animorum, si homines per homines nihil discerent. Ex his igitur talibus, tantisq. exemplis plane colligere licet, nullius vel tantam sapientiam esse posse,vt suo lumine niti possit,vel tantam sanctitatem,vt eam ordinarie Deus per se illuminare velit, sed per alios homines; vt in hoc quoque illa diuinæ prouidentiæ suauitas exter, de qua alio loco diximus. Quibus positis, illud etiam videtur consequens esse, vel studium virtutis deserendum, omnemque spiritualis disciplinæ curam abijciendam, quæ tamen adeo omnibus necessaria est, vel eã certi alicuius magistri,& moderatoris doctrina, præceptisque dirigendam.id

vero

vero omnium commodissime fit in Religione eorum,ductu, quos Deus posuit super familiam suam, vt dent illis mensuram tritici in tempore. Quod illi quidem officium ita explẽt, *Luc.12.* vt non digito tantum viam monstrent, sed ipsi insuper comitantur,deducunt, pene etiam perferunt, & certe perferunt,& consolando, & consulendo, & monendo, & cohortando. Sic enim existimant,quod res est,non subditos se regere, sed conseruos,& fratres,omnes autem esse Dei filios ab ipso Deo suę curæ,fideique traditos, vt ijs non solum amorem, sed honorem quoque debere se sentiant. Itaque nulla vmquam nutrix tanta cura alumnum enutriuit, neque vlla mater vnicum filium,atque ipsi eos, quos à Domino tam amari, tamque sibi commendari intelligunt,assidue instituunt,docent, & ad omne officij munus instruunt,quæ ratio exuendi vitia,quæ virtutes acquirendi,quæ etiam resistendi, ac repugnandi diabolo. Denique in rebus omnibus, & in omnibus studijs eos quasi manu ducunt,aut etiam,vt modo dixi,tamquam sinu gestant, ac tum secure,& sine errore,tum etiam suauissime,ac mollissime paulatim ad omnem perfectionem prouehunt. Extremũ illud est in hoc capite vtilitatis, quod non hoc modo, de quo diximus, virtutis, perfectionisque studium, sed reliqua etiam tota vita nostra, eiusque actiones omnes præpositorum nostrorum ductu gubernantur,neque tam præpositorum, quam per eos,quod omnium maximum est, ipsius Dei. Etenim cum in hac vita degenda tam multæ sæpe incidant dubitationes,quo loco manendum, quæ occupationes, ac negocia suscipienda, & quomodo tractanda, in quibus rebus quotidiani errores quamplurimi,ac scopuli latere solent,certe nihil melius optari potest,quam à Deo ipso semper perduci;quoniam si ab illo perducamur, sine dubio nunquam errabimus. Hoc vero iam ante satis probatum,& stabilitum est, quicquid rectores nostri de nobis constituant (modo,quod absit, non sit expresse diuinis legibus contrarium) à Deo ipso constitui. Quid enim *De præ. & disp.* interest (ait Bernardus) vtrum per se,an per suos ministros, siue homines,siue Angelos, hominibus innotescat suum placitum Deus? Sed homines, inquis,facile falli in Dei voluntate de rebus dubijs percipienda possunt. Sed enim quid hoc refert tua,qui conscius non es,præsertim cum teneas ex scripturis,quia labia sacerdotis custodiunt scientiam,& legem exore eius requirent,quia Angelus Domini exercituum est? A quo *Mal.2.*

denique

Universidad de Deusto
Biblioteca

denique diuina potius consilia requirentur,quam ab illo, cui credita est dispensatio mysteriorum Dei? Ipsum proinde,qué pro Deo habemus,tamquam Deum in ijs,quæ aperte nõ sunt contra Deum, audire debemus. Hæc Bernardus. Quare si vtilitatem quærimus,quid vtilius,& salubrius, aut quod maius beneficium in hac vita esse potest, quam inter has tenebras,non nostrum consilium, sed Deum ipsum habere nostrarum actionum moderatorem,vt eius sapientia regamur, eiusetiam ope,auxilijsque subleuemur?

Decimustertius fructus vtilitas ex regulis scriptis. Cap. XXV.

PRAEPOSITORVM viuæ voci proxima, & simillima est omnino scripta vox regularum, quæ sunt quasi ossa,neruique religionis, vt sine ijs nulla possit bene consistere. Quod si ex hominum rectorum consilio,& ductu tanta percipiuntur commoda,quanta modo diximus,non minora,atque etiam vberiora fortasse ex his regulis percipi necesse est. Primum ob eam rationem,quam de omnibus legibus scripsit Aristoteles,quod affectibus,& perturbationibus careant, idemque & eodem modo cum omnibus loquantur, neque vilius gratia, aut odio varientur. Ex quo is effici vult, cum lex dominatur, ipsum Deum dominari, in quem item nulla cadit perturbatio, aut variatio. Deinde hoc etiam habent regulæ amplius, quam rectores ipsi, quod hos quoque illarum præscripta sequi conuenit,vt,si quid boni præcipiunt,id ex illarum fontibus hauriant. Quare idem Philosophus reipublicæ formam, quam optimam quærit, sic instituendã putat,vt lex ipsa vigeat,& quodammodo sola regnet, magistratus autem,& princeps sint tantum ministri, & custodes legum,sed ita,vt auctoritatem habeant eas & interpretandi,& supplendi etiam,si quid emergat, quod sermone illo generali,quo lex vtitur, minus prouideri,& comprehendi potuit. Hanc autem formam in omni religione vigere constat. Accedit etiam quod legibus condendis plus sine dubio meditationis,& deliberationis tribuitur,quã ei,quod voce præcipitur. Præterea hæ nec vni perlatæ,nec ab vno probatæ sunt,sed & toti cuipiã vniuersitati feruntur,& ab ea tota approbantur. Itaque maior est etiam earum auctoritas, & reuerentia quædam,

3. Pol. 11.

dam,quod nemo sit tam impudens,qui nõ iudicium suum tot aliorum iudiciis facile obrui patiatur. Neque vero illa parua est regularum vtilitas,quod ea præscripta ferunt, quæ quodãmodo nos ex virtute viuere cogant. Verum enim,& scitum illud est,quod est ab eodem Arist.in alio libro scriptum de legibus,eas omnino necessarias esse:neque enim aliter posse homines rectam, & honestam vitam ducere. reddit autem caussam,quoniam virtus sit bonum arduum, & difficile, ac laboriosum.non enim eiusmodi est, quod nobis ingeneretur, aut nobiscum nascatur,sed studio,ac sudore acquirendum est.Itaque cum plerique hominum laborem fugiant, & vtilitatem, quæ tam caro constet,negligant, aliquid requiri,quod eos impellat,ac pene cogat.Hanc autem bene viuendi necessitatem à lege imponi: qua tamen illud assequimur,vt cum initio necessitate hac coacti bene viuere cœperimus, assuetudo deinde,& ipsa exercitatio,& quasi experientia quædam eius suauitatis,quæ in virtute latet,eam nobis voluntariam,amabilemque reddat.Huic Aristotelis sententiæ omnino congruit etiã ille Platonis locus,in quo disserit, necessarium esse,vt hominibus leges ponantur, quo secundum leges viuant; quoniam nullius hominis ingenium ita natura institutum sit, vt quæ ad humanæ uitę bonum conferũt,sufficienter cognoscat,aut, si cognouerit,semper exequi possit,aut,si possit,velit. Cum ergo hoc ita sit,non potest dubitari quin nihil salutarius, & ad omnem spiritualem profectum aptius sit religione, quæ nobis necessitatem afferat bene viuendi, eamque necessitatem deinde etiam voluntariam efficiat;quod cõfirmat Hieronymus in epistola ad Rusticum:Tibi,inquit, cum in monasterio fueris,hæc facere non licebit,& inolescente paulatim consuetudine,quod primum cogebaris,velle incipies, & delectabit te labor tuus,obliuisque præteritorum,semper priora sectaberis. Hoc igitur faciunt religiosæ leges,atque instituta omnia, vt doceant quid sit agendum, quæve totius vitæ ratio tenenda, deinde vt hoc ipsum, quod docent,etiam exigant. Tanta est enim ipsarum potestas,& maiestas nescioquæ,vt quibus impositæ sunt,iis omnes parere debeant, nec liceat vel latum vnguem recedere. Ita autem descriptæ,itaque factæ sunt,vt nullam partem vitæ nostræ relinquant, quam non informent,interiora,exteriora,animum,corpus,publice,& priuatim,domi, & foris.Quare hoc mihi videntur hæc religionum præscripta,

10. Eth. cap. vlt.

Dial. 9. de legi.

Ep. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod medicorum aphorismi ad tuendam sanitatem,vel quod est in longo,ac dubio itinere, si quis accuratam totius vię descriptionem,& indicem secum ferat. Vt enim illud ad morbos, hoc ad errores vitandos vel plurimum conferat, ita ad animum suis item erroribus,suisque languoribus, qui multo sunt graviores,liberandum,incredibilem in modum prodest, talem inuenisse vitæ degendæ rationem,ac methodum, ex qua te ipsum cõponere,& quasi ad speculum fingere queas,& in qua meditari quid tibi amandum,& inquirendum,quid cõtra exuendum,quid fugiendum sit. Itaque ne illud quidem verendum est,ne vlla regularum, aut legũ multiplicatio grauis,atque odiosa videatur eis quidem,qui se ipsos, & qui sua commoda,& vtilitates vere ament.Hoc enim illud est, quod Solonem,qui inter veteres Sapientis nomen obtinuit, dixisse ferunt.Nam cum leges Athenienſibus scriberet, Anacharses autem philosophus eius familiaris, qui scribenti interuenerat,illius operam irrisisset,cum diceret,leges aranearum telis similes esse,quæ infirmiores tantum bestiolas retineant, à valentioribus autem rumpantur,respondit Solon, quemadmodũ pacta,& conuenta tũ maxime seruari solent,cũ vtrique parti sunt vtilia,quia neutra pars ea rescindi velit,sic ea se decreta condere,quæ omnibus magis expediat seruari,quã non seruari. Hoc igitur si in prophanis legibus verum est, quanto magis in sacrorum ordinum canones,& instituta valebit?Cõstat enim,in his nihil aliud spectari, nihil quæri præter bonum & omnium, & singulorum,& certe verum, & sempiternum bonum:itaque ea tantum ab vnoquoque diligi,& curari necesse est,quantum quisque proprium bonum amat, & curat. Quamobrem non illa modo decreta,quæ sunt in religionibus maiora,& de rebus maioribus,vt de tota communitate,aut quæ ipsam earum essentiam attingunt,sed etiam minima quæque,si modo minimum aliquid dici potest, quod ad æternitatem conducit, sed certe quæ ita humano iudcio æstimari solent,ingentem tamen habent vtilitatem. Nam vt in vite,aut in arbore quauis frugifera,superflua fortasse cuipiam videri possint folia,quæ sunt tamen necessaria, quoniam cũ ad ornatũ,tum vero,quod maius est,ad fructus ipsos cõseruãdos faciunt: ita hæc fructuum spiritualium seges,in quibus salus nostra consistit,habet etiam alia quædam minuta quidem in speciem,sed tamen eiusmodi,vt ab iis & defendatur, & ad matu-

maturitatem perducatur.

Illvd autem totius huius vtilitatis caput est, quod,vt paulo ante de prępositorum institutione dictum est, eam Dei ipsius esse institutionem,idem etiam de regulis hisce nostris dicendum,ac tenendum est. Ac, quo minus dubitetur,non est hoc nostrarum legum tantummodo proprium, sed commune omnibus legibus, etiam prophanis, modo iustis, & æquis, etiam quæ à populo, vel à principibus feruntur. Quod cum alii Theologi, tum omnium princeps B. Thomas luculente docuit, qui ita scripsit, legem omnem, modo, vt diximus, bonam, & iustam, nihil esse aliud, quam derivationem, & quasi radium illius æternæ legis, quæ est in Deo; idque duplici modo, primum participatione eius potestatis, quæ necessaria est ad leges condendas, de qua dictum est ab Apostolo Paulo, Omnis potestas à Deo est.Deinde ob id, quod illud ipsum, quicquid est, quod à legitimo rectore decernitur, consentaneum,& congruens est cum eo, quod in Dei mente fixum,& constitutum est. Nam cum certum sit, omnia à Deo gubernari, & ad suos quæque fines dirigi: certum etiam sit, oportere huius gubernationis in Dei mente rationem aliquam comprehensam esse; quos deinde ad hanc gubernationem exequendam, quasi instrumenta, adhibet, cum iis etiam oportet, vt suam illam rationem, quantum cuique opus est, communicet, vt per eorum iussa, & decreta, suas quoque voluntates, & decreta, quæ in ipsius mente latebant, euoluat, atque explicet. Quæ cum, vt dixi, omnibus legum latoribus conueniant,tum vero in religione præcipuum locum habent, quod omnia hic magis ordinata sunt,ac ne vlla quidem est perturbationis causa,vbi nullæ opes, nulli opulenti magistratus, vel alia huiusmodi ambiri possunt, quorum gratia sæpe in legibus ferendis peccatur in Republica. Atque hoc tum rationibus, quas dixi, tum etiam expressis miraculis sæpe constitit, quibus Deus se religiosi cuiusque instituti auctorem declarauit,vt in Pacomio,cui,vt legimus, Angelus regulã vniuersam ipsi,ipsiusq. fratribus tenendã tabulis descriptã attulit,in qua singillatim omnia explicabãtur,quis habitus,quæ munerũ distributio,quæ in victu,quæ etiã in accubitu seruanda esset ratio.Recentius vero est,quod de Francisco accepimus, quẽ ad suam regulam conficiendam tali visione Deus animauit. Vi-

1. 2. q. 93. art. 3.

Rom. 13

Universidad de Deusto
Biblioteca

debantur ei tum ipse,tum socii eius fame admodum afflicti, nec aliquid habere,quo se,& illos reficeret, præter multas panis micas,quæ quoniam admodum minutæ essent,vererentur, ne inter partiendum ex digitis elaberentur. quare cũ de hoc solicitus esset,vocem audiuit,qua monebatur, vt ex micis illis collectis hostiam vnam conficeret, quam cum deinde suis porrigeret,aduertit,qui eam reiicerent, aut contemnerent, eos statim turpissima lepra operiri. quæ visio nocte postera ita ei exposita est, vt micæ illæ essent cõsilia euangelica,hostia vero ipsa regula,lepra denique malitia. Quin etiam cum deinde ad hanc regulam conscribendam in montem quendam per quadraginta dies,tamquam alter Moses, secessisset, & ad eum aliquot ex eius familia adeuntes, de nimia, quam timebant,seueritate conquesti essent, ecce vox de cœlo ruit, eademque tertio repetita est,Francisce nihil tuum in hac regula:tota mea est, eamque totam seruari volo ad litteram. Ego noui quid hominis vires ferant, quidve ego ei auxilii, atque opis collaturus sim. Denique,iam confecta regula, & ad Pontificem Honorium delata, cum multa quæstio iniecta esset illi paupertatis generi ita rigido, & ita nouo,B. Franciscus iterum grauissime,sanctissimeq. confirmauit, ne verbum quidem vnum de suo ibi positum,sed omnia,vt erant,à Christo Domino inuenta, & dictata. Hoc igitur, quod Francisco contigit,vt ex Dei mente,certoque instinctu, & afflatu,leges suas conscriberet,idem de aliis quoque credendum est, qui sacros ordines fundarunt, eosque suis institutis temperarunt,vt Basilius,Benedictus, Augustinus, & ceteri.nam & causa eadem est omnium, nec religionibus propter illos,sed magis illis propter religiones id lumen,eaque dona de cœlo impertita sunt.Certe de parẽte,& fundatore nostro Ignatio hoc confirmare possum,quod ego ipse vidi,extare adhuc commẽtariolum ipsius manu scriptum eo tempore, quo in constitutiones condendas incumbebat, de vno dumtaxat capite, in quo propter quasdam dubitationes multis diebus hæsit.In eo igitur libello annotata sunt per dies singulos lumina, raptus, & visiones,quæ illi contingebant,modo B. Virginis,modo sanctissimæ Trinitatis certis symbolis adumbratę, modo etiam aliæ.Ex quibus aperte constat, non tantum id caput, de quo hæc scripta sunt, sed alia etiam, de quibus nihil extat, non humano,sed plane diuino consilio constituta; idque de ceteris

ceteris quoque religionibus tanto etiam magis intelligendũ est,quanto hæc nostra illis de dignitate, & sanctitate concedit.Cum S.Benedictus vita functus est,eodem die, vt narrat Gregorius,duobus ex eius grege monachis visum est videre viam quandam amplam,& rectam,palliis stratam, innumerisque luminibus coruscantem, & senem quendam astantem, qui diceret,Hæc est via,qua dilectus Domini Benedictus ascendit in cœlum.Hanc igitur viam Bernardus nihil ait aliud esse,quam vitæ formulam ab eo institutam,quam vt ille seruans ascendisset in cœlum,sic omnes, qui eum sequerentur. Neque enim,inquit, venire in dubium aliquatenus potest, quin omnino sacer sit modus conuersationis, & diuina magis inspiratione, atque consilio,quam humana prudentia,vel adinuentione formatus,quo nimirum tantam in vita gratiam sanctitatis,tãtam post obitum gloriam felicitatis idem Benedictus obtinuit.Quod ergo Bernardus de illa, hoc religiosus quisque de sua item regula credere, ac profiteri debet, qua ingrediens,& sine errore,vt in tanto lumine, & cum magna etiam,ac perpetua voluptate,ad immarcessibilem cœlestis patriæ voluptatem perueniet.

2. Dial. cap. 37.

Hom. Ecce nos reliq.

Decimus quartus fructus ex bonis exemplis. Cap. XXVI.

MAgnam esse exempli vim in vtramque partem, tum ad virtutem,tum vero ad vitium quoque impellendi, nemo est, qui ignoret. Hanc enim ob causam scriptum est in Prouerbiis, Qui cum sapiente graditur,sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur. Quare hoc quoque saluberrima est religio,primum quod mala omnia exempla, quibus secularis vita adeo plena est, ab oculis remouet: deinde quod tantam sanctorum exemplorum copiam semper,& assidue ob oculos proponit:quod quidem ita vtile,ac fructuosum est animæ ad cœlestia bona aspiranti,vt inter præcipua huius generis numerari debeat. Testis est Antonius ille magnus,de quo Athanasius, optimus in primis auctor,hoc tradit, de industria eum inter multos potius,quam solitarium viuere decreuisse, quoniam ex omnibus,quibuscum viuebat,bonum aliquod elicere studebat, ita vt, quasi vniuersarum virtutum fontibus irrigatus, omnium

Pro.13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in se dotes exprimeret. Nec solum hoc ipse exequi, sed idem etiã alijs præcipere & inculcare consueuerat. Quod eius instituti vberius exponẽs Cassianus, Vetus, inquit, est B. Antonij, admirabilisque sententia, monachũ, qui post cœnobiale propositũ fastigia nititur sublimioris perfectionis attingere, minime debere ab vno vniuersa genera virtutũ expetere. Alius enim scientiæ floribus exornatur, alius discretionis ratione robustius cõmunitur: alter patientiæ grauitate fundatur; alius humilitatis, alius cõtinentiæ virtute præfertur; alius simplicitatis gratia decoratur. Hic magnanimitatis, ille misericordiæ, iste vigiliarum, hic taciturnitatis, ille laboris studio supereminet cæteros; & idcirco monachũ spiritalia mella condere cupientẽ, velut apẽ prudentissimã, debere vnamquãque virtutẽ ab ijs, qui eã familiarius possidẽt, decerpere, & in sui pectoris vase diligẽter recõdere. Hæc quidẽ Cassianus ex Antonio. Nos aũt videamus, quibus modis, aut quibus vijs Religio alienis exẽplis nos informet, & ad virtutẽ erudiat. Hoc. n. primũ efficit, quod quasi lumine adhibito certũ iter ad virtutẽ demõstrat, in quo itinere magna sõlet esse obscuritas, & caligo, vtpote in rebus spiritualibus, quæ sunt à sensibus remotissimæ, & quas insuper tenebrarũ princeps ille tenebris suis perpetuo magis obscurare conatur. Itaque, vt dici sõlet, picturam, atque imagines rudibus hominibus libri instar esse, sic exẽpla quoque ipsa libri sũt grãdibus quibusdã litteris conscripti, quæ in ipsos oculos etiã negligẽtis, & aliud agẽtis incurrere possint. Est præterea illequoque exemplorũ duplex fructus, qui à Seneca paucis verbis optime indicatur: Plus tibi, inquit, viua vox, & cõuictus, quam oratio proderũt: primũ quia homines plus oculis, quã auribus credũt: deinde quia longum iter est per præcepta, breue, & efficax per exẽpla. Breue, inquit, quia sine multa verborũ circuitione, vt fit in cõcione, vel in disputatione, nec definiendo, aut diuidẽdo, virtutis natura aperitur, sed potius etiã ipsam exhibẽdo, & repræsentando: vt exẽpli causa, si Cæsarẽ dicendo describere velis, lõgo sermone opus sit, neque tamẽ adeo perfecte pingere eũ possis: sin vero ipsummet sistas, momẽto temporis ex ipso cõspectu multo clarius, & certius cognoscetur. Sic enim, cũ Franciscus leprosum lauabat, cũ Catharina Senensis maledicæ, ac pene furiosæ mulieri tam constanter famulabatur, haud paulo melius, & compendiosius etiã docebãt quid amor proximi, quid sui ipsius odium postulet, & quatenus progredi

Lib. 5. cap. 4.

Ep. 6.

gredi debeat, quomodo humilitas, & patientia exercenda, quã si lõga, & accurata oratione hæc omnia declarãda suscepissẽt. Accedit deinde illud etiã, quod idẽ Seneca addit de hoc doctrinæ genere, vt nõ solum breue sit, sed insuper efficax. Primũ enim, quod certe maximũ est, hoc docetur, quicquid illud sit, cum ab alijs factitari videamus, non adeo arduũ esse, atque à nobis quoque fieri posse. Nã quæ libris, vel quæ voce differuntur, prosunt illa quidẽ ad mentẽ instruendã, sed plerũque difficultas, quã ostendunt, rudibus præsertim, & nondũ expertis, asperũ quiddam, & odiosum obijcit. Quod cessat, cum eadem illa iam alterius, vt nos sumus, hominis consuetudine expressa, & in rem, vsumque perducta nos ipsi spectamus. non secus ac si de montis iugo dubitetur, sit ne superabile, nihil certiorẽ facit fidẽ, quam si multos iam superasse, & in eo iam stare cõspiciamus. Docet hoc Gregorius, qui verba illa B. Iob, Instauras testes tuos contra me, ita interpretatur, vt hi testes sint homines recti, & iusti, qui vita ipsa Dei præcepta, atque etiã præceptorũ præmia contestantur, vt qui præceptis non accendimur, saltẽ exemplis excitemur, atque in appetitu rectitudinis nil sibi mens nostra difficile æstimet, quod perfecte peragi ab alijs videt. Quin etiã illa maior est exemplorũ vis in religione, vt nõ modo hunc, quem diximus, difficultatis metum adimãt, sed etiam ad eadẽ agẽda occultis quibusdã stimulis incitent. de quo præclare sanctus Leo, Facilis, inquit, ad exhortandũ sit ratio, efficax ad suadendũ: validiora sunt tamen exẽpla, quam verba, & plenius est opere docere, quam voce. Habemus autẽ huius rei certissima in multis experimenta, qui è profundo voluptatũ, aliorumve cœno vitiorum, hominũ exemplis incitati, facile, ac breuiter emersérunt. E quorum numero fuere duo illi, quos Augustinus commemorat, ex aula Imperatoris Theodosij, cum in vitam Beati Antonij scriptam incidissent, inter legendum cœpisse mirari, & accẽdi, denique ita exarsisse, vt ambo in eodem loco, in quo constiterant, seculari militia relicta, nouam militiam in Dei famulatu exorsi sint. Quod factũ cum in sermone familiari Poritianus Augusti no enarrasset, simulque Antonij, cuius adhuc ei nomẽ ignotũ fuerat, instituta, & Aegyptiorũ monasteriorum greges, ac mores illos, vt ipse ait, suaue olentiæ Dei vberius exposuisset, tantos ea res igniculos, vel faces potius, Augustini pectori subiecit, vt numquam animo, numquã conscientia conquiescere potuerit,

9. Mor. 35.

Serm. de S. Laur.

8. cõf. 6

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuerit, donec ipse quoque seculo renunciare, & cœlesti vitæ adhærere decreuerit. Ita Antonij exẽplum duos illos, vtriusque vero Augustinum pertraxit, Augustini item multos alios. Idem sæpe pluribus alijs contigit, quos longum esset numerare; sed insignes illi duo, Ioannes Columbinus, is qui clericis Apostolicis, & Ignatius, qui Societati nostræ initium dedit; quorum alter Mariæ Aegyptiacæ, alter sanctorum Patrum vitas legens, idque casu potius, quam consilio, repente vterque immutatus, ad tantam deinde sanctitatem peruenerunt. Ergo si tantum possunt exempla omnia, etiam scripta, & quidem antiqua, atque ex annalium memoria eruta, sine vlla dubitatione multo magis poterunt recentia, & viua, maximeque domestica, quibus ipsi assidue interfumus. Manifestum est enim quanto nos vehementius ea moueant, quæ nos ipsi spectamus, quam quæ ab alijs audimus, quo acrior est oculorum sensus, quam aurium: præsertim cum scriptura, vt diserta sit, non ita rem repræsentare, eiusque omnes circumstantias, in quibus præcipuus est animorum motus, expingere possit. Quin etiam si hæc in seculo valuerunt, vt seculum ipsum deseretur, tantis vinculis, tamque fixis radicibus, tam multis etiam retinentibus, & renitentibus, lumine vero adhuc tenui, & infirmo, non multo magis valebunt in religione, vbi omnia faciliora, vbi maius lumen, maius robur ad promouendum modo humilitatis, modo obedientiæ, modo aliarum virtutum profectum? Sine dubio, & id quidem suauissime omnino, & placidissime. Hic enim exemplorum tractus non asper est, nec violentus, sed plane mollis, & dulcis, vtpote nostræ naturæ maxime congruẽs. Denique illud etiam in hac re optimum, quod nihil est, quod ita iuuet ad nos ipsos cognoscendos, & verissime, atque intime humiliandos, quam si cum ijs viuamus, quibus comparati inopiam nostram, præ illorum copia, & diuitijs, quasi oculis ipsis intueamur. Est apud Bernardum dequodam monacho, eoque laico, qui ad eius se pedes abijciens cũ magnà confusione ita se ipsum accusarat, Væ mihi, quia fratrem vnum hac nocte consideraui, in quo triginta virtutes numeraui, quarum ne vnam quidem in me inuenio. Hæc ergo tãta humilitas, quæ sola fortasse triginta illis virtutibus, quas in alio aduerterat, præponderare potuerat, vnde in huius animo effecta est, nisi ex aliorum aspectu, & comparatione? Hoc enim ipsum est, quod monet B. Gregorius: Qui, inquit, plenissime

Ser. de altit. ac basit. cordis.

24. Mo. cap. 6.

sime intelligere appetit, qualis est, tales nimirum debet conspicere, qualis non est, vt ex bonorum forma metiatur quanto ipse deserto bono deformis est. Ex ijs quippe, quibus plenissime bona adsunt, perpendit recte quæ sibi minus sunt, atque in illorum pulchritudine conspicit fœditatem suam, quam in semetipso & perperi potest, & sentire non potest. Iustorum ergo debemus vitam conspicere, vt subtiliter deprehendamus nostram. Illorum videlicet species, quasi quædam forma, nobis imitanda proponitur, quia viua lectio est vita bonorum. Hoc igitur, quod Gregorius præcipit, nusquam certe melius, & commodius fieri potest, quam in religione, vbi tanta est copia hominum bonorum. Itaque videamus quomodo id faceret S. Bernardus, & quomodo ad idem faciendum suos exhortetur. Alium, inquit, intueor singularis abstinentiæ, alium vero patientiæ admirandæ, alium autem summæ humilitatis, & mansuetudinis, alium multæ misericordiæ, & pietatis, istum in contemplatione frequenter excedere, hunc pulsare cœlos orationum instantia, alios que in alijs præeminere virtutibus. Hos inquam, considero omnes feruentes, omnes deuotos, omnes donis cœlestibus, & gratia affluentes, tamquam spirituales ruera montes, qui à Domino visitantur. Ego autem, qui horum in me inuenio nihil, quid me aliud putem, quam vnum de mõtibus Gelboe, quem præterit in ira, & indignatione sua ille ceterorum benignissimus visitator? Filioli, hæc cogitatio tollit extollentiam oculorum, conciliat gratiam, Sponsi saltibus præparat. Hactenus Bernardus. Est autem hic fructus, quem ipse commemorat, magni omnino in religione æstimandus. Nam præterquam quod hoc, ipsum, se ex aliorum collatione despicere, seque odisse, flos quidam est humilitatis, Deo gratissimus, & iucundissimus, hoc etiam affert ista intima nostri cognitio, in quo vno audeo dicere nostri profectus fere summã consistere, vt semper nos inciter ad ea comparanda, quæ nobis deesse sentimus, idque eo magis, quod hæc ipsa, quæ nobis desunt, in alijs abundare videmus: ex quo honestissima quædam, & sanctissima existit inter fratres concertatio ad virtutem, qualis inter condiscipulos ad doctrinam, inter milites ad coronam, inter cursores ad præmium. Vt enim, si plures stadium currant, tunc optime quilibet tarditatem suam videt, cum videt quanto interuallo alij præcedant, & hoc ipsum vehementius stimulare solet, ita in hoc spirituali curriculo vix

Ser. 14. Cant.

aliud

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliud est,quod adeo nobis tepiditatē nostrā & indicet,& exp
bret,vt aliorum feruor;vt,nisi omnino saxei, aut plūbei simus,
hæc vna res sufficere possit ad nos incitandos. Quamobrē hoc
statuendū est, magnū omnino lucrum, idque quotidianum,&
perpetuū accipi ex fratrū,quibuscum viuimus, exemplis,quæ
nos cessare non sinunt, sed in omnem partem erudiunt,& in-
struunt,atque etiā impellunt. Quod quidem tanti est,vt etiā
si solitaria vita,qualis fuit veterum anachoretarum,omni vir
tutum copia abundet,eam tamen hoc tanto commodo carere
Ep. 4. necesse sit:vt sapienter S.Hieronymus ob hanc ipsam causam
Rusticum hortetur, vt in monasterio potius viuat, in multo-
rum,vt ait, cōsortio,vt ab alio humilitatem,ab alio discat pa-
tientiam,hic silentium doceat,ille mansuetudinem. Quo eo-
dem pertinet etiā,quod Palladius antiquus auctor,æqualis ni
mirum veterū illorum Patrum, quorum etiā plerosque vidit,
de Publio sāctissimo homine narrat,eum,cū senatorio,atque
in primis claro genere ortus esset, ex ciuitate Græciæ, quæ
Zeugma dicitur, in iugo quodam proximo cōsedisse, moxque
ad eū multorum concursu facto, initio quidē singulis singulas
casas ædificatas esse, deinde vero melius visum, vt ijs dirutis
in vnam omnes domum cogerentur, vt conuiuendo se simul
ad pietatem inflammarent. Itaque ipsum deinceps sæpe eos
cohortari solitum, vt alter ab altero assiduam vtilitatem hau
rire conarentur:atque hic quidem illius mansuetudinem imi
taretur, ille contra mansuetudinem suam huius zelo robora-
ret:alius porro ab alio vigilantiam discens,illum vicissim ie-
iunii austeritatem doceret:denique omnes sibi inuicem & di
scipuli fierent,& magistri. Sic enim fore aiebat,vt alter ex al-
terius vita,quæ sibi deerant, desumentes,perfectissimum vir-
tutis cumulum cōficerent. Quod documentum præclarum ap-
tissima etiam similitudine confirmabat. Nam ut in ciuitatis
forum plurimi opifices conueniunt,alii qui panes,alii qui ole
ra,aut vestes,aut calceos vendant, nec vllus est, qui sufficiat
ad omnia,quæ uitæ necessaria sunt,per se paranda, sed potius
aliis impertiendo,quibus ipse abundet,ut panem, ut uestem,
sumit ab aliis,quę sibi desint,oleum,uinum,calceos,& similia:
ita omnino oportere Dei famulos in unum quasi mercatum
conuenientes,cum nemo solus omnia obtinere possit,hoc stu
diose agere,ut uirtutis partes pretiosissimas inter se commu-
tent,& alii ab aliis accipiant quod per se non habent.

Deci-

Decimusquintus fructus vnitas quam maxima religiosorum inter se. Cap. XXVII.

IN tota Saluatoris nostri lege hoc constat, nihil esse aliud vel grauius præceptum,vel crebrius commēdatum,quam mutuam cōiunctionē cum fraterna caritate. Quam coniunctionem quantopere ille arctam esse voluerit,aperte indicauit,cum in vltimo illo quasi voluntatis suæ testamento precatus est à Patre, vt sui omnes electi ita essent inter sese vnum,sicut ipse cum Patre vnum esset. Nihil enim maius, nihilue significantius dicere potuit, cum inter Filium, & Patrem,vt est vna omnino, eademque natura, sic etiam indiscretam, & indiuiduam esse necesse sit & sententiam, & voluntatem. Atque hæc quidem concordia, & vnitas diu viguit, maxime primis illis, quod vere dicere possumus,aureis temporibus, quæ recentibus adhuc Domini præceptis flagrabāt,cum,vt est in Actis Apostolorū,vnū erat credentium cor, & anima vna, & vna etiam res, ac facultas in commune collata. Itaque Tertullianus,auctor grauissimus, non dubitauit dicere, totam euangelicam legem constitisse in caritate inuicem exhibenda,ita vt in Gentilium ore multum esset, Vide vt se diligant,vt alter pro altero mori sint parati. Quin illud etiam commemorat, Christianis omnibus tunc solemne fuisse, vt se fratrum vocabulo appellarent, neque id solum verbo,sed factis etiam testarentur:siquidem omnia illis præter vxores communia fuisse, nec quempiam fuisse,qui aliquid haberet, quod suum esse maller, quam proximorum; cuius tam communis caritatis, ac beneficentiæ non solum exēplum,sed vis quoque apparuit in Pacomio, de quo sic accepimus,cum gentilis adhuc in Constātini Magni exercitu militaret, & deficiente victu, fame omnes enecti essent, peruenisse ad ciuitatem quandam,vbi omnis statim eis commeatus suppeditatus est,idque tanta voluntate, cura,ac solicitudine,vt Pacomius intuens,satis mirari non posset.cum autem quæsisset, quænam ea gens esset adeo ad benefaciendum propensa,essetque ei dictum Christianos vocari,quorum hoc esset institutum,vt omnes homines complecterentur, & officijs prosequerentur, illico eius religionis, de qua numquam

Io. 18.

Act. 4.

In Apolog. cap. 39.

antea

antea aliquid audierat, amore incensus, manibus in cœlum sublatis, teste inuocato Deo, ei se in perpetuum deuouit. Hãc igitur euangelicam vnitatem, rem vnam omnium præstantissimam, & Christo Saluatori nostro acceptissimam, quæ prisca illa ætate adeo culta, nunc autem in hac fece temporum ita obscurata, ac labefactata est, vt vix reliquiæ maneant, religiosus status abunde instaurat, perfecteque redintegrat. Itaque hanc ipsam dicere possumus vnam esse ex maximis eius vtilitatibus, quod nos ad eam exactissimam societatem, vitæque communitatem, & perfectissimam caritatem reformat, ac reuocat, in qua Dominus noster notam, ac symbolum inesse voluit, ex quo veri eius discipuli agnoscerentur. Sed hoc ipsum planius constabit, si religiosæ societatis vinculum cum aliarum societatum vinculo conferamus, vt intelligatur quanto id præstet interuallo. Duplex enim est hominum nexus, quo inter se alij cum alijs astringi solent: alter, quem ipsorũ voluntas instituit, vt inter amicos, aut milites, vel mercatores: alter, quem natura ingenerauit, cuiusmodi est inter fratres, sobrinos, alioſve consanguineos. Ac priorem quidem illam necessitudinem certum est cum religionis coniunctione nullo modo comparari posse. Illa enim certos limites habet, eosque valde angustos, in alijs militiæ, in alijs mercimonij, vel consuetudinis tantum, ac familiaritatis cuiusdam, extra quos limites cetera cuique propria, & separata sunt. At inter Dei famulos nihil vlli suum, nihil discretum, & distinctum ab alijs, sed omnium omnino rerum, & negociorum, ac studium sine vlla exceptione communitas. Præterea illa omnia vincula, vt voluntate susceptа sunt, sic voluntate deponi possunt, & plerumque deponuntur, alias morum, aut fortunæ mutatione, alias ætatis conuersione, interdum vero contentione alicuius cõmodi, quod plures adipisci nõ possint, vt nihil difficilius sit, quam hæc beneuolentiæ genera longius prouehi. Religiosi vero non solum instituti, sed voti quoque vinculo colligati sunt, vt quemadmodum à Dei seruitute, ita ne inuicem quidem à se disiungi possint. Verum quid mirum est, has omnes voluntarias societates à religiosa caritate adeo vinci, cũ ipsam etiam naturalem coniunctionem sine vlla dubitatione vincat? Quæ enim maior esse potest coniunctio, quam fratrũ, qui ex eodem principio fluxerunt, & in eadem aluo habitarunt, &, vt scriptura loquitur, eadem caro, idemque os videntur?

Gen. 29

tur? Sed tamen inter hos quoque rara gratia, crebra iurgia, studiorum vero dissimilitudines magnæ, tum vero aut nulli, aut paucissimi, quibus res familiaris diutius possit durare cõmunis. Contra vero in religione, vt paulo ante diximus, communia omnia: vt de vtriusque comparatione recte dictum sit ab Augustino; Melior est, inquit, fraternitate sanguinis, Christi fraternitas, quoniam illa interdum sibi inimica est, Christi autem fraternitas sine intermissione pacifica est. Illa inter se communia cum æmulatione diuidit: hæc etiam cum gratulatione communicat. Illa in consortio sæpe despicit germanos: hæc assumit frequenter alienum. Quin etiam ex ipsis ethnicis philosophis fuere qui scripserint, omnium societatũ nullam esse vel præstantiorem, vel firmiorem, quam cum viri boni moribus similes sunt familiaritate coniuncti. Quo in genere illa etiam laudari solet Antistenis sententia, quem aiunt solitum dicere, virum iustum pluris faciendum, magisque diligendum esse, quam cognatum, arctioraque esse virtutis, quam sanguinis vincula, propter animorum similitudinem. Quod ipsum, & grauius, ac melioribus etiam verbis, confirmauit Ambrosius, cum ita ait, Non minus vos diligo, quos in euangelio genui, quam si in coniugio genuissem: non enim vehementior est natura ad diligendum, quam gratia: plus certe diligere debemus quos perpetuo nobiscum putamus futuros, quam quos tantũ in hoc seculo. Vberius vero, & expressius Abbas Abraham apud Cassianum in quadam collatione, in qua nostram hanc coniunctionem, quam efficit religio, longe præfert cuiuis coniunctioni, quam natura effecerit. Hanc siquidem, inquit, quam inter parentes, ac filios, atque germanos, cõiuges, vel propinquos, siue societas copulæ, siue consanguinitatis necessitudo coniungit, satis breuem esse constat, ac fragilem. Denique etiam boni, ac pij, cum adoleuerint, filij à parentum domibus, nonnumquam & substantijs excluduntur. Communio quoque consortij coniugalis interdum etiam honesta causa interueniente diuellitur: fratrum dirimit caritatem contentiosa diuisio. Monachi soli perpetuam coniunctionis retinẽt vnitatem, atque indiscrete possident vniuersa, qui omnia sua esse, quæ fratrum, omnia fratrum esse credunt, quæ sua sunt. Accedunt etiam ad huius coniunctionis firmitatem stabilien dam illa, quæ sunt ab eodem Cassiano ex sermone Abbatis Ioseph egregie tradita, in quo sermone sic disserit: Vt concordia

Ser. 27. de verb. Apo.

Cic. 12 offic.

1. offic. c. 7.

Col. vlt. c. vlt.

Col. 16. c. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cordia dintius retineatur, necessarium esse, vt omnes vel diuitiarum, vel cuiuscumque rei terrenæ cupiditates funditus eijciantur; deinde illud quoque, vt ita suas quisque resecet voluntates, vt alterius potius, quam suo, arbitrio stare velit. Quæ si vera sunt, vt sunt certe verissima, iam in promptu est videre, quam arduum, & difficile sit, vt in seculo plurium animi vere, atque conglutinentur: hoc vero idem in religione quam procliue, ac ferme etiam, vt ita dicam, sit necessarium, vbi voluntaria paupertas omnium litium materiam, vbi voluntaria obedientia omnem voluntatis proprię imperum, atque etiam vsum sustulit? Quocirca recte Chrysostomus de hoc ipso religiosorum bono. Quid mirum est, inquit, quod vna sit omnibus vestis, & mensa, cum vna sit omnibus anima, non tantum natura (nam hoc commune est omnibus hominibus) sed etiam caritate? Quomodo igitur contra seipsum quispiam consurgeret? Sic igitur Chrysostomo ita non fieri posse videtur, vt religiosus aduersus religiosum litiget, vt fieri non potest, vt aliquis aduersus seipsum litiget. Quemadmodum enim in vno homine plura membra ab anima vna retinentur, sic in religione plures homines vnius quasi animæ consensione, & caritate. Magnum ergo beneficium, ac non vtilitate sola, sed etiam iucunditate pleniſsimum, &, si vere consideremus, pene etiam miraculum, cum tanta ingeniorum, naturarum, ætatum, ac nationum quoque diuersitas, gratiæ tamen diuinæ vi adeo colligetur, vt tanti vbique, tantaque amoris conspiratione consentientes visantur sodalium greges ita inter sese omnibus deuinctis, ac multo etiam magis, quam si ex eodem vtero prodissent, eodemque lacte alti essent. quod merito commendat, & miratur Basilius: Homines, inquit, ex diuersis nationibus, & regionibus profectos, per exactam morum, ac disciplinæ similitudinem, adeo veluti in vnum coaluisse, vt in pluribus corporibus vnus tantum animus inesse videatur, vicissimque plura corpora vnius animi instrumenta. Hæc autem tam arcta religiosorum coniunctio, etiamsi in animis præcipue consistat, vt idem sapiant, idemque velint, quemadmodum ait Apostolus, prodit tamen foras ad externa, immo vero ab externis ipsis opem, ac vim non mediocrem accipit. Itaque in his etiam externis, ac temporalibus magnopere apparet hæc vnitas, de qua loquimur, vt est vno loco degere, vno etiam, ac simillimo

Hom. 58 ad pop.

Cōst. mo. cap. 19.

Phil. 2.

vestitu

vestitu vti, eadem munera, & eodem sine profiteri, denique vnam omnibus esse rem; ex quo fiat, vt eadem omnibus sint commoda, & incommoda, eadem prospera, eadem aduersa. Hæc enim omnia, quæ ad genus hoc temporalium rerum pertinent, etsi infima sunt, & minima in toto religioso statu, eiusmodi tamen sunt, vt & coniunctionem hanc ostendant, & ad eandem tuendam magnopere conferant. Quamobrem recte Laurentius Iustinianus hanc ipsam communionem rerū temporalium, quæ est inter religiosos, ita laudat, vt dicat, imitari perfectissimum naturæ exemplar; quoniam sicut in humano corpore ciborum nutrimentum in singula membra diuiditur, vt cuique opus est, idque iudicat, & distribuit natura ipsa tamquam sapiens paterfamilias, nulla membrorum inter se disceptatione, & lite, sic in religione singulis æqualiter necessaria tribuuntur, eoque quisque contentus est. Quæ cum ita sint, nihil est dubitandum, quin si quid est in hoc mundo pulchrum, aut vtile, id maxime eluceat in hac communitate, & in hac tanta plurium inter se in rebus omnibus coniunctione. Nam quid plura dicamus? Ipsimet philosophi ethnici, cum eam ciuitatem ingenio suo fingerent ita perfectam, & absolutam, vt animo magis optari, quam reipsa perfici posset, nullam aliam formam vel commodiorem, vel præstantiorem reperire potuerunt. Sic enim Platonem videmus suam illam Rempublicam instituisse, vt priscum illud, vt ipse ait, prouerbium, Amicorum omnia communia, quam maxime vigeret; in eoque tum virtutis, tum felicitatis summam in ciuitate collocandam putat, vt quicquid proprium dicitur, omni studio vndique è vita remotum sit: neque solum agri, aut pecunia, aut domus cum omnibus communicentur, sed illa etiam, quæ ita propria sunt, vt cum alijs communicari non posse videantur. Itaque & oculos, & aures, & manus cuiusque in communem vsum videre, audire, operari debere, & animorum quoque sensus, ac iudicia communia esse oportere, vt eadem ab omnibus laudentur, eadē vituperentur, ijsdē omnes & gaudeant, & doleant. Hanc ergo ciuitatē, ac Rempublicam, ait ille, siue Dij alicubi, siue Deorum filij vna plures in colāt, certe beatos, omnique gaudio cumulatos fore. Hæc Plato omnia; quæ cum dixisset, illud etiā adiungit, talem quidem ciuitatem neque vnquam fuisse, neque vnquam in terris futuram. Quanta igitur religiosæ cuiusque societatis felicitas,

Deobed. c. 18.

Dial. 5. de repu.

ac præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ac præstantia,in qua hoc ipsum tam perfecte insit, quod hic philosophus ne fieri quidem posse existimauit,&, si fieret,qui in eiusmodi cœtu viuerent, vel Deos esse, vel Deorum filios, in perpetuo gaudio,ac felicitate viuentes? Quod autem tantũ hoc bonum tam perfecte in religione teneatur, etsi vnusquisque nostrum ex sua magis experientia,quam ex alterius oratione discere id potest,iuuat tamen duos locupletissimos testes adhibere,qui ita hoc describunt,vt pene etiam verbis ipsis cum Platone conueniant.Sic enim Basilius; Vbi, inquit, omnia communia,animi,mentes,corpora, eaque quibus necessario ad victum,& cultum vtimur.Communis Deus, communis pietatis mercatura,communis salus,communia certamina,communes labores,communia præmia, & certaminum coronæ;vbi multi vnus,& vnus non solus,sed in pluribus. Vberius autem Chrysostomus aureum eloquentiæ flumen fundens tum semper, tum maxime vbicumque religionis causam agit, vt in Apologia vitæ monasticæ, in qua, plurimis incommodis,ac procellis secularis vitæ connumeratis, hæc subiicit. Atqui,inquit,nihil horum malorum penitus in monasteriis inueniesised dum alii procella,fluctibusque iactantur, soli in tranquillo portu, & securitate summa residentes,velut ex cœlo ipso ceterorum naufragia prospectant. Nam conuersationem plane cœlestem elegerunt, nihiloque deterius Angelis effecti sunt. Vt enim illis nulla inest inæqualitas,nec alii successibus,secundisque rebus elati gloriantur, alij incommodis, & malis oppressi gemunt, sed omnes pariter in gaudio,& quiete,summaque illa cœlesti gloria exultant, ita fieri quoque perspicias in monasteriis. Nullus ibi paupertatẽ exprobrat,nullus ob diuitias magis honoratur.Inde duo illa, quæ omnia peruertunt,& perturbant, Meum, & Tuum,penitus eliminata sunt. Cuncta quippe illis communia sunt, mensa,domus,indumẽtum,&,quod sane mirabilius est,vnus etiã, idemque animus omnibus est. Omnes eadem sunt nobilitate nobiles,omnes eadem seruitute serui,eadem libertate liberi. Vnæ illic omnibus diuitiæ, quæ veræ diuitiæ sunt, vna omnibus gloria,quæ uere gloria est.Vna ibi uoluptas,una iucunditas,vnæ delitiæ,vnum desiderium, una spes omnibus inest. Ibi veluti quadam ex regula,& libra,cuncta sunt diligentissime ordinata:nulla ibi inæqualitas, ceterum ordo summus,& moderatio,& conuenientia,& ineffabilis concordiæ seruandæ diligen-

Const. mo.c.19

Lib. 3.

diligentia, iugisque ac perpetua lætitiæ materia. Illic solum videas id perfecte contingere,nusquam alibi,non modo quod præsentia omnia contemnant,omnemque à se rixæ, & pugnæ materiam abscindant,certissimaque cœlestium bonorum spe beati sint, sed quod ea quoque, quæ singulis contingant, & tristia, & læta, communia esse omnium existiment. Quippe & mœror facilius fugatur, cum pro virili sua omnes comportent onera, lætitiæque occasiones habent innumeras, non in suis modo lætis,sed in aliorum quoque, & quidem non minus,quam in suis quisque gestientes.Hæc ad verbum Chrysostomus.

Decimussextus fructus ex mutua ope in omnibus rebus. Cap. XXVIII.

HÆc vnitas,de qua modo loquuti sumus,tum per se ingens bonum est,& omnino tale, quod nos Domino Deo maiorem in modum commendet, tum vero duo etiam bona adiuncta habet, maxima, & maxime necessaria;de quo vtroque separatim dicendum est. Alterum enim est mutuum illud auxilium, quo se in rebus omnibus inuicem adiuuant,& sublcuant religiosi. Res certe magna,ac non solum ad proprias vtilitates, sed plane ad omnia magnopere apta, vt multi simul coniuncti vires quisque suas,ac talenta coniungant. Sic enim existet illud,quod recte scripsit Aristoteles,vt, licet singuli minus boni sint, ijdem tamen in vnum collecti meliores sint,quam singuli etiam optimi:vt fit,inquit, in cœna,quæ ex multorum symbolo,& contributione lautior euadit, quam si ab vno instruatur; quia cũ vnusquisque aliquid virtutis,ac prudentiæ habeat,si id in cõmune conferãt,perfectum quiddam efficietur;quæ etiam causa est,cur melius in musicis multi iudicent, itemque in poesi, quia alij aliud,cuncti cuncta discernunt. Hæc autem Aristoteles valere putat,etiam si singuli per se non perfecti sint:quãto igitur magis,cum ea,quæcumque sit,multitudo, ex selectis hominibus conflata sit,& qui per se separatim quisque excellant, aut certe excelliere studeant? Ex quo manifeste appareat quid lucri, & id quidem in omni genere rerum, religiosis accedat ex ipsa consociatione multorum, quod non pos-

3. Pol. cap.7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt habere seculares, qui suis quisque opibus seperatim nitũ
tur. Vt enim nauigij alicuius tabulæ,si per se sint, nihil fere
sunt,coniunctæ vero tam multos habent vsus, ad nauigãdum,
ad merces inuehendas,ad fluctus superandos: vt etiam lapi-
des soluti,ac diuisi nihil prosunt,at vero compositi,& compa-
ge aliqua coniuncti quam speciem conficiunt ædium,ac pala-
tiorum,quæ munimenta turrium,& mœnium, vt etiam tormẽ
tis, machinisque resistant? sin autem rursus resoluantur, ad
aceruum saxorum redeunt. Sic etiam homines seorsim qui-
dem aut nihil valebunt, aut tantum valebunt, quantum in
vnoquoque sit roboris,ac neruorum,coniuncti vero alter alte
rius ope adiuuantur. Atque hoc etiam quotidie videmus in
operibus laboriosis, veluti in magnis ponderibus vehendis,
aut trahendis,vt multorum manus ea efficiant, & quidem fa-
cile,quæ nulla humana vis efficere valeat,si solitaria sit. Quæ
cum in vniuersum de vi multitudinis conglobatæ dicta sint,
licet tamen hanc vtilitatem duplici capite distinguere, quo-
rum alterum propriam salutem, propriumque profectum at-
tingit,alterum ea spectat,quæ pro aliorum salute, & commo-
Eccl.4. do geruntur. De priori illud in sacra scriptura diuinitus tra-
ditum est,Melius est duos esse simul,quam vnum. habẽt enim
emolumentum societatis suæ; si vnus ceciderit, ab altero sul-
cietur. Væ soli,quia cum ceciderit, non habet subleuantem
se. Et,si dormierint duo, fouebuntur mutuo; vnus quomodo
calefiet? Et,si quispiam præualuerit,duo resistent ei. Funicu-
lus triplex,difficile rumpitur. Quibus verbis tres magnæ vti-
litates descriptæ sunt, sine quibus spiritualis vita consistere
non potest. Primum enim,cum & imbecillitas nostra per se
tanta sit, & locus, in quo sumus, adeo lubricus, vt sæpissime
omnes prolabamur, quid vtilius, quam habere nobiscum, à
quo quasi porrecta manu rursus erigamur? Atque hoc eo
magis necessarium est in animæ lapsibus, quam corporis,vn-
de hæc est petita similitudo; quoniam corporis casus ignora
ri non possunt,animus autem præ cœcitate, & tenebris, qui-
bus tenetur,crebro corruit,arque etiam diu iacet omnino ne-
sciens,& adhuc vel maxime stare se putans. Quin etiam ip-
se lapsus ita animum affligit sæpe, & quodãmodo frangit, vt,
nisi externa ope adiutus,seipsum subleuare non valeat: quam
opem Deus quidem præcipue,sed hominibus administris, &
adiutoribus,suppeditat. Sed tamen, etiamsi sit aliquis adeo
felix,

felix,vt numquam labatur, quod fieri non potest, huic alte-
rum imminet periculum à spirituali frigore, maxime in hac
mundi huius hyeme, donec ab illo sole peregrinemur, qui
reserata facie nos calefaciat. Ad hoc igitur frigus repellen-
dum, vitalemque calorem ciendum,nihil aptius,quam,quod
ait Sapiens, vt duo foueantur mutuo: quo vero plures etiam
fuerint,eo calorem magis augeri, ac multiplicari necesse est.
Vt enim videmus interdum viridem adhuc stipitem per se
etiam in igne ardere non posse, at inter alios ardentes stipi-
tes eadem illorum flamma facile conflagrare,sic prorsus eue
nit in animis,qui separatim degentes langueant, aliis autem
hominibus pietate incensis permixti, illorum consuetudine,
cohortatione,atque exemplis,de quibus multa ante diximus,
nullo labore incalescant. Vnus autem,ait Salomon, quomo
do calefiet? Restat tertia vtilitas. Et,si quispiam præualeat,
duo resistent ei:quo indicatur pugna illa perpetua,quam ge-
rimus,vt ait Apostolus,aduersus potestates, & rectores tene-
brarum harum.in qua pugna non dici potest quanto securior
sit plurium coniunctio. Præclare enim S. Leo,vt omnia:Ec-
clesiasticus,inquit, miles,etiamsi specialibus præliis possit for
titer facere,tutius tamen,& felicius dimicabit,si contra hostẽ
palam in acie steterit, vbi non suis tantum viribus certamen
ineat,sed sub inuicti Regis imperio fraternis consociatus ag-
minibus bellum vniuersale conficiat. Minore enim discrimi-
ne multi confligunt cum hoste,quam singuli, nec facile patet
vulneri locus,quem opposito scuto fidei,non sua tantum, sed
etiam aliorum fortitudo defendit,vt vbi vna est omnium cau-
sa,sit vna victoria. Ac Bernardus quoque nihil periculosius
esse homini ait, quam solum velle luctari contra antiqui ho-
stis versutias,à quo videatur, & quem videre ipse non possit.
Itaque,qui de Dei seruitute amplectenda cogitat,ei ascisce-
dam esse fortitudinis virtutem,& multorum pariter pugnan-
tium aciem quærendam,vbi,inquit, tot sunt auxiliarij, quot
socij,& tales,qui dicere possint cum Apostolo,Quia non igno
ramus astutias inimici.Congregatio enim pro fortitudine sua
terribilis vt castrorum acies ordinata. Væ autem soli;quia,
cum ceciderit,non habet subleuantem se. Hæc Bernardus.Po
stremo hoc ipsum idem Sapiens confirmat & sua auctoritate,
quæ diuina est,& exẽplo aptissimo:Funiculus, inquit, triplex
difficile rumpitur,quasi hoc dicat, Quemadmodum funis in-
tortus

Eph.5.

Ser. 4. de ieiu. sep.men.

Serm.3. Circun.

2.Cor.2

Universidad de Deusto
Biblioteca

tortus ex pluribus filis ſpartheis conficitur, quæ fila, ſi ſeiuncta ſint, tenuia ſunt, & infirma, connexa autem, & implicata omnem machinam,& molem teneant; ſic nos, etiamſi imbecilli,& debiles,tamen,ſi bene cohærentes, ſi conſentientes,& quodammodo compacti cum alijs fuerimus, nihil erit, quod non ſuſtinere,aut vincere poſsimus.

HACTENVS de ope illa, quam ſibi mutuo in ſuis profectibus religioſi præſtant, vt hoſtem ſuperent, vt in omni virtute creſcant,vt quam maxima caritate ferueant. Sed tamen,quoniam hoc ipſum,quicquid eſt opis,ad externa etiam cum aliorum fructu deriuatur,de hoc quoque aliquid dicendum eſt. Eſt autem magnopere cogitandum illud,quod à B. Gregorio homilia quadam in Ezechielem dicitur. Hoc,inquit,omnipotens Deus agit in cordibus hominum,quod facit in regionibus terrarum. Poterat namque vni cuilibet regioni fructus omnes tribuere; ſed ſi vna quælibet regio alterius fructu non indigeret,communionem cum altera non habuiſſet; vnde fit,vt huic vini, alij vero olei abundantiam tribuat, hanc multitudine pecudũ,illam vero vbertate abundare fructuum,vt cum illa defert, quod iſta non habet, & iſta reddit, quod illa non detulit, per communionem gratiæ ſibi ſimul etiam terræ coniunctæ ſint. Sicut ergo regiones terrarum, ita ſunt mentes ſanctorum,quæ, dum viciſsim ſibi conferunt quod acceperunt, quaſi fructus ſuos regiones regionibus impendunt,vt in vna omnes caritate iungantur.Hoc idem,quod regionum exemplo docet Gregorius, docuit antea Paulus Apoſtolus notiſsimo illo humani corporis exemplo; quod idẽ Gregorius in moralibus quaſi exponens ait, Quid ſancta Eccleſia,niſi ſuperni ſui capitis corpus eſt?in qua alius alta vidẽdo oculus,alius recta operando manus, alius ad iniuncta diſcurrẽdo pes,alius præceptorum vocẽ intelligendo auris,alius malorũ fœtorem, bonorumque fragrantiã diſcernendo naris eſt:qui corporalium more membrorum, dum viciſsim ſibi accepta officia impendunt, vnum de ſemetipſis omnibus corpus reddunt,& cũ diuerſa in caritate peragunt, diuerſum eſſe prohibẽt,vbi cõtinentur.Denique omnibus locis hoc à Gregorio differitur,diuini fuiſſe cõſilij,ne omnibus omnia cõcederet,vt qui extolli poterat ex dono,quod habet,humiliaretur ex virtute,quam non habet, & interpoſita quadam caritatis neceſſitudine fierent omnia ſingulorum, & vnuſquiſque ſic, quod non

Hom.10

Rom.12
1.Cor.12
28.Mo. c.6.

non accepit,in altero poſsideret, vt ipſe quod accepit, alteri poſsidendum impenderet. Itaque, vt ille ait, alius verbo ſapientiæ pollet, nec tamen ſermone ſcientiæ, id eſt, doctrinæ fulcitur: alius ſermone ſcientiæ fulget, nec tamen in verbo ſapientiæ conualeſcit, quia & explere ſufficit quantum didicit,& tamen ad ſentiendum ex ſemetipſo ſubtile aliquid non aſſurgit. Iſte per diſcretionem ſpiritus ſubtiliter mentes conſpicit,ſed tamen diuerſi generis linguas neſcit. Ille in vna lingua,quam nouit, ſermonum pondera interpretando prudenter diſcutit,& tamen reliquis bonis, quæ non habet, patienter caret.Hoc igitur ſtabilito, & confirmato,apertum, atque euidens eſt quod ſequitur. Sequitur enim nullum hominem eſſe poſſe in hac vita ita per ſe comparatum, & inſtructum, vt ſolus ſine aliorum adiumentis ad præclara quæuis agenda ſufficiat, ſed neceſſarium eſſe, vt cum alijs ſocietatem ineat, quorum ſubſidijs ſuppleat quæ ſibi deſint. Itaque hoc quoque inter cetera inferior eſt ſtatus ſecularis ſtatu religioſo, quod ſeculares, cum ſoli ſint, & vnuſquiſque cogitationes ſuas ſequatur,& quod ſibi ipſi maxime commodum,vel vtile,vel etiã amplum,& glorioſum eſt,id ſpectet, etiamſi interdum ad optima quæque ferantur, pro Dei obſequio, pro Catholicæ Eccleſiæ incremento, nõ tamen ſatis virium habere poſſunt ad ea perficienda. Ex quo etiam fit,vt illud ipſum, quod habent virium,ferme inutile,& ocioſum maneat: vt ſi quis grandi ſaxo mouendo ſolus inſultat, fruſtra laboret,qui ſi operam hanc ſuam cum aliorum opera coniunxiſſet, aliquid effectũ eſſet, & in id factum ipſius quoque labor aliquid contuliſſet. Addamus etiam illud, quod vere addi poteſt, hoc quoque ſæpe euenire,vt virium ſuarum ignari,ſibique,vt fere fit, pluſquam oportet fidentes, ea aggrediantur, quibus ſint impares, maxime cum ipſe appetitus excellentiæ, quo vniuerſa hominum natura laborat, in maxima quæque adigat, & quæ plurimum habeant ſplendoris, ac plauſus: quo fit, vt ijs relictis, quæ poſſunt, operam, & tempus perdant in ijs, quæ non poſſunt. de quo ſcite, & eleganter Gregorius poſt illa ſuperiora. Cum miro, inquit, conſilio, auctor, & diſpoſitor noſter huic illa largitur, quæ illi denegat, alij hæc denegat, quæ iſti largitur, menſuras ſibi poſitas egredi nititur, quiſquis poſſe,pluſquamacceperit,conatur. In præcipitio enim pedem porrigit,qui menſurarũ ſuarum limitem non attendit,& plerumque

28.Mo. c.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rumque amittit & quod poterat, qui audacter ea, ad quæ per tingere non valet, arripere festinat. Nam & membrorum tum bene ministeriis vtimur, cum sua eis officia distincta seruamus. lucem quippe oculis cernimus, vocem vero auribus audimus. Si quis autem, mutato ordine, voci oculos, luci aures accommodet, huic incassum vtraque patent. Si quis odores velit ore discernere, sapores nare gustare, vtriusque sensus sibi proprium ministerium interimit. dum enim propriis hæc vsibus non aptantur, & sua officia deserunt, & ad extranea non assurgunt. Hic igitur error, & hæc confusio, ac perturbatio, qua, si vere cogitemus, totum ferme secu lum plenum est, longe abest à religiosis cœtibus. In his enim vnusquisque suum statum, ac locum, munusve accipiunt, non quem ipsi sibi optent, sed quem ipsorum rectores, vt in exercitu duces, assignent. hi autem assignant quem Deus ipse decreuerit, ac statuerit. hoc enim supra satis confirmatum est, religiosos omnes à Deo per eorum præpositos regi, ac disponi. Itaque cum à Deo, qui omnium naturam fecit, om nibus suum captum dedit, ita gubernentur, non est, credo, timendum, ne non quisque in ea statione collocetur, quæ ei quam maxime congruat. Deinde illud etiam maius, & huic, de quo agimus, aptius, quod cum vnus sit in religione finis, isque communis, quem omnes petunt, & quo omnes sua studia, & actiones dirigunt, necesse est, vt alter alteri ita præsto sit, tam prompte, tam impigre, tamque alacriter, vt manus oculo, vel oculus manui, vel pedes capiti, plus etiam dico, vt manus ipsi sibi, aut oculus, & reliquæ partes sibi ipsis; quia commune lucrum, singulorum est etiam lucrum, & quicquid singuli aliis impendunt, sibi etiam sine dubio impendunt. Quamobrem, id quod adeo optabile, ac fructuosum est, hic & facillime, & perfectissime efficitur, vt quæcumque vni desunt, aliorum abundantia resarciantur, & compensentur. Nam cum aliqui sint, qui doctrina polleant, non prudentia in rebus agendis, alii hac peritia instructi, doctrina destituantur, quidam vero bene intelligant, sed quæ intelligunt, non satis eloqui possint, & in ipsis scientiis, atque artibus alius alia instructior sit, quoniam nemini datur in omnibus perfectum esse; in hac fraterna communitate ita hæc bona, & talenta omnia permiscentur, vt quæ per se aliqua sui parte laborarēt, alienis auxiliis sese mutuo sustentent, illudque existat, quod initio

initio ex Aristotele posuimus, vt alii aliud, cuncti cuncta assequantur. Atque hanc ego quidem ipsam esse causam crediderim, cur ex religiosis ordinibus tam multi semper in omni genere homines præclari, tamque multa præclara extiterint opera, tum in proximorum fructu amplissimo, de quo erit alius dicendi locus, tum in doctrinarum studiis, in quibus innumeri floruere, eaque posteris illustriora tradidere, tum denique in omni virtute, & sanctitate, nimirum ob illam consensionem, ac nexum, quo fiebat, vt omnes aliorum bonis ipsi quoque augerentur, & locupletiores euaderent, & quę suis nō poterant, aliorum, vt ita dicam, manibus præstarēt. Cuius quidem rei insigne exemplum scriptura proposuit in illa turri Babel, quæ nec alio modo ad tantam excreuit altitudinem, quā consensu multorum operariorum idem spectantium, eidemque operi, ac negocio seruientium, nec alio modo distecta, ac disturbata est, quam eodem illo consensu per linguæ dissimilitudinem ita dissipato, vt alter alterum adiuuare non posset. Idem autem in omnibus rebus, quæ ab hominibus aguntur, euenire intelligendum est. Gen. 11

Decimusseptimus fructus, communio omnium bonorum operum. Cap. XXIX.

ALTER effectus religiosæ vnitatis est ea communio bonorum operum, quam esse oportet inter eūdem ordinem, eandemque familiam. Cuius beneficii magnitudo vt magis appareat, videndum est & quid in eo communicetur, & qua ratione communicetur. In primis enim hoc certum esse debet, in omnibus, quæ pie, ac sancte agantur, tria quasi lucra, & commoda inesse. Primum hoc, quod, quicquid illud sit, nouam gratiæ accessionem meretur, cui deinde sua in cœlo totidē gradibus merces, ac præmium respondebit. Sed hoc commodum ille solus percipit, qui eius operis auctor est. Vni enim Christo vt capiti, ac mediatori hoc datū est, vt suo labore gratiā aliis, & gloriā compararet. Secundū bonū, quod bona opera afferunt, est satisfactio pro culpis cōmissis; quod quidem, quantūcumque est, cum aliis cōmunicari, ac totū etiam, si ita placeat, in alios transfundi licet. Tertius denique fructus, in quo magna quædam vis ad salutem inest, est impetrationis. Quicquid enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

agitur, quod Deo gratum, & acceptum sit, non modo remunerationem præteriti meretur, sed certam etiam opem in futurum, id est, ad perseuerandum, & ad progrediendum in virtute, ad resistendum aduersario, ad comprimendas cupiditates, ad dura tolerãda, & in summa, ad omnia, quæ saluti nostræ conducant, obtinenda. Atque hoc etiam ex eo genere est, quod eius voluntas, qui in his versatur, à se ipso in alterum transferre, & alteri donare possit, si velit. Quod quidem magnum, atque adeo maximum existimari debet beneficium, cum proxime distet ab illo primo fructu, in quo ipsa vita consistit. Nam etsi, vt diximus, gratia iustificans aliis acquiri non potest, hæc tamen acquiruntur, ex quibus eadem ipsa gratia facile augeatur. Est autem duplex modus ista communicandi, vnus voluntate, qua quispiam, quasi donando, suas has opes alteri impertitur: alter sine expresso actu voluntatis, sed quasi naturali quadã consequentia, vt coniunctione aliquorũ inter se posita, etiã si deinde id ipsi non agant, per se tamen, & sua sponte, omnia eorũ opera, ac merita commisceantur. Quocirca fundamentũ huius cõmunionis proximũ nullum aliud esse potest, quã coniunctio: quare vbi ea fuerit, & quo maior, strictiorque fuerit, eo magis oportet, istam, de qua agimus, participationẽ efflorere. Licet autem exemplũ capere ex hominũ externa, & naturali societate, vt per eam interioris, & supernaturalis societatis nexus illustretur. Nam in illa naturali plures gradus esse videmus. Primus est ille in ipsius naturæ similitudine fundatus, qui latissime patet, nẽpe ad omne hominũ genus. Itaque in eo etiã multarum rerum cõmunitas retinetur, vt marium, vt littorũ, & pluuium eiusmodi. Propius deinde est, eiusdẽ esse nationis, quæ iam plura habet cõmunia, vt linguã, vt multa iura. Interius etiam est, vnius esse ciuitatis, in qua maior adhuc copia rerum cõmunium, vt fora, vt vici, tẽpla, leges, consuetudines. Arctior quoque, quã hæc, est coniunctio inter propinquos, & affines: arctissima vero vnius domus, ac familiæ, in qua omnia plane communia, agri, pecunia, supellex, nobilitas etiã, & honor. Eadẽ igitur ratione in spirituali cõiunctione est primũ latissima quædam consociatio omniũ eorum, qui gratiæ, & caritatis habitu præditi sunt, qui sine dubio vt multis cõmuniter fruuntur, sic etiã hoc, vt ex omniũ bonis, & sanctis actionibus aliquid in singulos redunder: quod cũ gaudio cognoscebat Da-

uid, cum

uid, cum diceret, Particeps ego sum omniũ timentiũ te, & custodientium mandata tua. Sic enim hunc locũ, tum alii, tum Ambrosius in eius psalmi interpretatione intellexit. Post hãc vniuersitatem omniũ hominum piorum, & iustorum, est etiã quædam maior propinquitas omniũ religiosorum, cuiuscumque sint instituti, aut ordinis, nẽpe fundata in professione eiusdem formulæ euangelicæ, ipsidemque votis, eadẽ abrenũciatione terrenarũ rerum. Extremum denique est in hac religionũ varietate, vna, eademque familia cõtineri, in qua iam omnia communia, præpositi, regulæ, ritus, finis, commoda etiã, atque incommoda. Ex quo hoc sequi oportet, vt quemadmodũ in bene morata domo, quicquid frater acquirit, non sibi soli, sed omnibus fratribus acquirit, aut in mercatura, si qui societatẽ inierunt, eorum lucrum in commune cedit, &, si quæ fiat rei accessio, ea omnes æqualiter augentur, ita & multo magis inter eos socios, & inter eos fratres, qui spirituali nexu colligãtur, spirituales hi quæstus ad omniũ quæstum pertinebunt. Atque hoc ipsum melius etiã apparebit ex humano corpore. nulla enim est coniunctio, quæ religiosorum coniunctionẽ clarius, atque expressius repræsent et. Igitur in corpore ita videmus accipi cibum, vt etiamsi aliud membrum in eo quærendo laboret, aliud in conficiendo, aliud in decoquendo, succus tamen, & alimentum ad omnia mẽbra æque deriuetur, omnia eo vegetentur, ac confirmentur, sine vlla differentia, ac discrimine. Ergo si hoc efficit natura, non idẽ quoque efficiet gratia? Illa vero etiã melius, & perfectius, quo eius vis efficacior, ac maior. Itaque recte S. Leo, Etsi, inquit, non eadẽ est mẽbrorum omnium pulchritudo, nec in tanta varietate partium meritorum potest esse paritas, communionem tamen obtinet decoris cõnexio caritatis. In sancto enim amore consortes, etiãsi eisdẽ non vtantur gratiæ beneficiis, gaudẽt tamẽ inuicẽ bonis suis, & nõ potest ab eis extraneũ esse, quod diligũt, quia incremẽto ditescũt proprio, qui profectu lætãtur alieno. Hoc vero faciebat Augustinus, qui ad Monachos insulæ Capriariæ in solitudine, & quiete cõsidẽtes ipse pastoralibus curis exercitus ita scribebat. Quãdo quietẽ vestrã cogitamus, quã habetis in Christo, etiã nos, quamuis in laboribus variis versamur, in vestra caritate requiescimus. Vnum enim corpus sub vno capite sumus, vt & vos in nobis negocioſi, & nos in vobis ocioſi simus: quia si patitur vnũ membrũ, compatiuntur omnia

membra.

Psal. 118.

Serm. 10. Quadrag.

Ep. 81.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lib.50. Ho.15. membra. Atque idem Augustinus alio loco, Cõgaude, inquit, illi, cui Deus aliquam gratiam dedit, & potes in illo, quod in te non potes. Ille habet forte virginitatem, ama illum, & tua est. Iterum tu habes maiorem patiẽtiam, diligat te, & sua est. Ille potest satis vigilare; si nõ inuides, tuum est studium eius. Tu forte potes amplius ieiunare; si amat te, suum est ieiuniũ tuum. Hoc ideo, quia in illo tu es: per proprietatem enim non es tu, per caritatem tu es. Hoc ergo facit caritatis nexus, qui cum sit intimus, & corda ipsa inter se conglutinet, & commisceat, sequitur vt ipsa quoque opera commisceantur, fiantque communia omnium. Sed si hoc potest habitus solus caritatis, quid poterit status ipse in caritate fundatus? Nam illud quidem vinculum disrumpi aliquando potest, hic status insolubilis est, & non solum omnem caritatis vim ex natura sua in se complexus est, sed addit etiam firmitatem, addit perpetuam obligationem, à qua non liceat recedere. Quamobrem, si recte cogitemus, quot socios in religione habemus, tot animis Deum amare, tot brachijs operari, tot pedibus ad bene agendum currere, tot etiam humeris grauia quæque sustinere videmur, quando hæc omnia, quæ illi agunt, non sibi solis, sed
1. Rs 30 nobis etiam agunt. Ducebat Dauid exercitum, cuius cũ pars defatigatione subsistitisset, altera pars hostem persequuta, vicit, & ingentem cepit prædam; qua capta, non defuere qui litigarent, ne cum alijs, qui remãserant, communicaretur: nec omnino immerito, vt quidem prima specie videri possit. Cur enim ij, qui laboris, & aleæ expertes fuerant, fructum eius laboris perciperent? Cur autem, qui victoriam sanguinis, & vitæ suæ periculo emerant, præmium deinde victoriæ cum alijs diuiderent? Sed tamen quomodo hos, qui ita differebant condemnat scriptura, & quod in ea causa fuit Dauidis sapiẽtissimi hominis iudicium? Scriptura quidem illos appellat viros pessimos, & iniquos; adeo illud eorum factum improbat. Dauid vero hanc in eos tulit sententiam: Iniuste, inquit, facitis: prorsus enim æqualis esse debet pars euntis ad prælium, & ad sarcinas remanentis. Quod ergo clarius esse poterat nostræ huius communionis documentum? Etenim si in militibus hoc valuit, & ita valuit, vt in militari disciplina perpetuæ legis vim deinceps obtinuerit, propter eam, quæ est in vno exercitu, societatem, cur non idem ius, eademque ratio valeat in religiosis, vt quod vnius labore quæsitum est, eius etiam alij sint

sint participes? Est enim hic quoque quædam spiritualis militia, & spirituales copiæ, quarum ductor, & imperator est verus ille Dauid, Christus Dominus: neque hic vlli, qui litigẽt, ne suorum operum participatio in alios deriuetur, cum potius id omnes velint, tum ob fraternum lucrum, quod caritas amat, tum etiam ob proprium. Cum enim suos quisque labores in communi exponit, vnius hominis exponit, vicissim autem tot hominum laboribus fruitur, quot sunt in eadem religione. Itaque optime illa à B. Machario dicta sunt in quadam homilia ad suos. Debent, inquit, fratres in dilectione, & gaudio simul conuersari, & qui operatur, de eo qui preces fundit ita dicere, Nempe particeps sum thesauri, quem comparat frater meus, quia communis est. Qui vero preces fundit, de lege ita secum reputet, Fructus, quem ille capit ex lectione, lucrum meum est. Qui autem ministrat, ita cogitet, Ministerium, quod exhibeo, cedit in communem vtilitatem. Quẽadmodum enim corporis membra, cum multa sint, vnum sunt corpus, & se mutuo iuuant, & vnumquodque proprio fungitor officio, verbi gratia oculus pro vniuerso corpore videt, manus pro omnibus membris operatur, pes, quocumque pergat, vniuersa membra circumfert; sic & fratres sibi inuicem cedant, & qui legit, orantem amore, & gaudio complecti debet, secum hoc reputans, quia pro me precatur. Hæc Macharius. Quæ cum ita habeant, cogitandum iam est, quam amplos, quam ingentes necesse sit eiusmodi esse thesauros, si ex tanto exercitu, vt sunt omnes fere ordines religiosi, omnium diuitiæ in vnum aceruum, ac cumulum conferãtur. Hic enim sunt illa primum interna, oratio, & contemplatio, perpetua cupiditatum mortificatio, pugnæ, & victoriæ tentationum; denique cogitationes omnes incensę caritate, humilitate, alijsq. virtutibus. Deinde illa etiam, quæ iam foras prodeunt, corporis maceratio, ieiunia, vigiliæ, quotidiana incommoda, officia humilitatis, tum ea, quæ in proximorum causa tolerãtur, labores, æstus, frigora, itinera, sæpe etiam pericula ipsius vitæ. Quid autem maius, aut oprabilius in hac vita, quam in suo quemque, si ita iubeatur, cubiculo considentem, participẽ esse omnium laborum, quos ordo vniuersus per tot vrbes, tot prouincias diffusus, in Dei obsequio perferat, meditando, concionando, animabus iuuandis, & postremo vel multis pie, sanẽteque agendis, vel multis fortiter, constanterque patiendis? Neque Hom. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Neque vero vel dictu, vel æstimatu facile est, quam ad multos vsus aliena merita in religiosa communitate conferant. Nam si tentatio irruat, hæc nobis arma impetrant, quibus muniamur: si propria imbecillitate fluctuemus, hæc efficiunt, vt firmitas, & constantia tribuatur: si aliquid à Deo petendum est, vel ob aliam causam coram Dei maiestate apparendum, non verendum est, ne vacui appareamus in eius conspectu, quando non nostra solum, sed aliorum etiam benefacta nos ei commendant, & in nostras preces influunt, eisque gratiam, & pondus addunt. Quid plura? ipsa nostra tepiditas, ipsæ culpæ, ac peccata his eisdem eorum, quibuscum coniuncte viuimus, officijs ita compensantur, vt plus hæc officia possint ad Deum conciliandum, quam illæ culpæ ad irritandum. Quam in sententiam optime, vt accepimus, Didacus Guia exprimis fere huius nostræ Societatis patribus, & certe insigni vir sanctitate, ita dicere solebat, vt nummus attritus, & diminutus, si solus sit, ab omnibus reijcitur, si autem inter duo, triaue millia nummorum, facile admittitur, sic homines imperfectos, qui alioquin per se parum Deo grati essent, tamen in religione, quia cum alijs perfectis coniunguntur, hoc lucrum facere, vt horum abundantia ipsorum suppleat, subleueturque inopiam. Declaratum est hoc aperte, cum Abrahamo quinque illarum infamium vrbium exitium deprecante, ita se Deus paratum ignoscere ostendit, si non modo quinquaginta, aut triginta, sed vel decem iusti inuenti in ijs essent. Nam si ob eam coniunctionem, quæ est in vno populo, tam paucorum virtus tam multis sceleratis profuisset, quanto magis in ea coniunctione, quæ tanto maior, arctiorque est in religione, plurium virtus, & sanctitas, pauciorum non quidem scelera, sed infirmitatem subleuabit? Quin hoc etiam videmus vsitatum esse Deo, vt ob vnius culpam sæpe totam familiam, vel ciuitatem, aut exercitum afflixerit, idque tum alias, tum præsertim, cum propter cupiditatem Achan, qui de hostili anathemate quid dam sustulerat, totas Hebræorum copias fugandas, cædendasque hostibus obiecit. Igitur si vnius crimen redundauit in tam multos, non poterit multorum probitas, & pietas redundare in vnum? præsertim cum Dei bonitas infinitis partibus propensior sit ad miserendum, quam ad puniendum, & libentius occasiones capteet benigne faciendi, quam pœnas, & supplicia irrogandi.

Gen. 18

Ios. 7.

Decimus

Decimusoctauus fructus ex vinculo votorum. Cap. XXX.

AD superiores omnes vtilitates accedit etiam ea vtilitas, quæ ex votorum vinculo capitur. Est autem votum, vt à doctis definitur, religiosa promissio maioris alicuius, excellentiorisque boni Deo ipsi facta, idque libera voluntate. Ex qua ipsa definitione, quæ omni votorum generi communis est, magna ostenditur vota vtilitas, tum & materiam ipsam non vulgarem, sed omnino excellentiorem esse oporteat, & contractum nescio quē contineat inter animam, & Deum ipsum, cuius cum numine contrahere, & pacisci, non modo fructuosum, sed etiam gloriosum est. Cum igitur inter omnia vota, sine vlla controuersia, principatum obtineant vota religiosa, multa in ijs, & præclara commoda inesse necesse est: idque primum, S. Thoma auctore, quod quicquid illud sit, quod ex horum votorum obligatione fiat, multo est præstantius, ac Deo gratius, quam si liberа, ac soluta voluntate fieret. Necesse est enim opus quodcumque inferioris virtutis, si ad superiorem virtutem referatur, vel à superiori virtute imperetur, eo ipso nobilius, ac laudabilius effici, vt iustitia, aut fortitudo, si ex caritate exerceatur, eiusque functiones ad caritatis imperium exigantur. Cū igitur religionis virtus sine dubio virtutibus moralibus antecellat, votum autem sit pars quædam, vel actus religionis, sequitur vt moralium omnium virtutum officia voti vi expressa quiddam maius acquirant, quam si à sua quæque virtute elicerentur. Docet hoc Augustinus, cuius illa sunt in libro de virginitate, Neque enim ipsa, inquit, virginitas, quia virginitas est, sed quia Deo dicata est, honoratur: quæ licet in carne seruetur, spiritus tamen religione, ac deuotione seruatur: ac per hoc etiam virginitas corporis spiritualis est, quam vouet, & seruat continentia pietatis. Idemque paulo infra, Honoratius in animi bonis illa continentia numeranda est, qua integritas carnis ipsi Creatori animæ, & carnis vouetur, consecratur, seruatur. Hæc igitur, quæ ab Augustino de vna continentia dicuntur, eadem de alijs virtutibus dici possunt, vt obediētiæ quoque, vel humilitatis opera, vel temperantiæ, & similia, religionis splēdore per voti vim a diuncto, multo magis illustrentur. Accedit etiam altera ratio.

2. 2. q. 88. ar. 6 & opus. 17. c. 12.

Cap. 8.

Nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nam bonum quodlibet accessione alterius boni augeri, meliusque fieri necesse est. Atqui ipsa quoque promissio boni bonum quoddam est; quod etiam apparet ex hominum more, qui, nisi omnino rustici, & barbari sint, non solum de beneficio, sed etiam de ipsa beneficij promissione & gratias agere, & amare solent: ex quo efficitur, melius esse, Deoque acceptius, vouere, & facere, quam facere tantum. Illud autem maius, quod incredibile est, quanto præstantius sit, quod per votum donatur, quam quod per opus ipsum. donatur enim non solum factum, sed etiam vis, & potentia, quæ facit, nempe voluntas, & libertas, cui ita renunciatur, vt deinceps non posit non velle, nec posit non facere. Quo pertinet illa Anselmi nota similitudo, vt, si quis non fructus modo arboris, sed ipsam etiam arborem totam largiatur. Egregie autem Bonauentura de hoc ipso: Virtutum, inquit, functiones vel ex mera voluntate obeuntur, & hoc ipsarum tantum virtutum perfectionem importat; vel præter voluntatem addita est etiam obligatio superinducta ex voto emisso; & hæc quidem importat etiam perfectionem status, quod aliter in statu perfectionis esse posit nemo, quamdiu libertatem retineat illa faciendi, vel non faciendi. Hæc vero necessitas, quam status affert, tantum abest, vt aliquid de perfectione imminuat, vt etiam mirum in modum eam augeat, atque consummet, quia de temporali facit æternum, & de nostro facit diuinum; quandoquidem non ipsam modo actionem, sed voluntatem quoque Deo dedicat, eamque mactatam nobili quodam sacrificio ei plene, atque integre offert. quæ quidem voluntas cum inæstimabile quoddam sit bonum, & homini intimum, & ita carum, vt præ hoc omnia facile contemnat, ex hoc ipso sequitur, non posse donum hoc non Deo gratissimum, & iucundissimum accidere. Itaque vt perfectius rem possidet, qui eius & vsum, & proprietatem possidet, quam qui solo vsu fruitur, sic multo perfectius se Deo donat, qui non solum opera, sed etiã voluntatis arbitrium donat. Hæc fere Bonauentura. Iam vero illud etiam magni ponderis esse debet, quod cum præcipua operum laus ex radice fluat voluntatis, quanto hæc melior erit, tanto illa quoque & meliora, & laudabiliora. Nec dubitandũ, quin inter alias bonæ, ac rectæ volũtatis qualitates illa sit vel maxima, vt firma, vt stabilis, cõstãs, ac perpetua sit, ne in illud incidat, quod scriptura reprehẽdit, Vult, & non vult

In lib. simil.

In Apo. paup.

Pro. 13.

vult piger. Quin etiam Aristoteles ad virtutem hoc requiri censuit, vt firmiter, & immobiliter, vt ipse ait, operetur. Licet vero id conijcere ex contrario. Vt enim aliquid turpiter facere ex fragilitate, aut ex consilii imbecillitate, malum id quidem est, sed multo peius, multoque flagitiosius idem facere obstinata voluntate & peccandi, & in peccato perstistendi: sic in virtutis muneribus omnia quidé bona, & laudabilia sunt, sed tamen sine comparatione meliora, quæ animo deliberatius obfirmato peraguntur. Et omnino illi in hoc pene similes sunt diabolo, & damnatis cum eo, qui à sua peruersitate flecti non possunt: hi similes beatis, quorum voluntas ita cum bono colligata est, vt ab eo discedere non possint. Quæ autem est alia ratio voluntatis nostræ stabiliendæ, ac ligandæ, quam certa, ac solenni promissione, eaque perpetua? Vt enim corporum, sic animorum quoque sunt sua vincula: sed hoc differunt, quod corporibus vt extrinsecus iniici possunt etiam inuitis, sic etiam externa vi abrumpi: animus autem nulla re teneri potest, nisi se ipse ligarit, sed cum semel se ligarit, nulla humana potestas, vel propria, vel aliena, sufficit ad soluendũ. Atque huius etiam diuini beneficii magnitudo eo magis eluceret, si & nostram infirmitatem, ac fragilitatem, & ex altera parte dæmonis in nobis oppugnandis insolentem pertinaciam consideremus: quæ cum vtraque in suo genere summa sit, nihil hoc præsidio opportunius esse potuit, quo nimirum altera confirmaretur, alteri aditus ad nos obstrueretur. Nam vt proci, cum virginem, quam ambiunt, vni nuptam vident, alio cogitationes transferunt, sic cum hostes illi nostri nos Deo desponsatos vident, spes quodammodo illis præciditur implicandi nos rursum rebus hisce terrenis: atque ob idipsum sæpe nos solicitare desinunt, ne nihil aliud consequantur, quam vt cum suo ipsorum cruciatu coronam nobis augeant. At vero ad nostram voluntatem, quæ tam lubrica est, retinendam, quid aptius est, quam id, quod non modo nos inducat, aut impellat, sed insuper etiam cogat? Hoc enim significat illa Bernardi sententia; Felix necessitas, vt quidam sanctorum ait, quæ ad meliora compellit. Ille autem quidam, cuius nomen Bernardus reticet, Augustinus est, qui in epistola ad Armentarium, Non te, inquit, vouisse pœniteat, immo gaude iam tibi non licere quod cum tuo detrimento licuisset. Aggredere itaque intrepidus, & dicta factis imple; ipse adiuua-

2. Eth. 4

De pre. & disp.

Ep. 45.

Universidad de Deusto
Biblioteca

adiuuabit, qui vota nostra expetit. Felix necessitas, quæ ad meliora compellit. Itaque sicut vites, & aliæ teneriores arbusculæ vinciri solent ad stipites firmiores, à quibus sustentetur, sic homines, si naturæ inconstantiam, & leuitatē agnoscunt, quā agnoscere omnes debent, facile intelligēt, nihil salubrius esse posse, quam si hanc adeo futilem, & incertam voluntatem defigant in Deo, votique sponsione stabiliant, qua eius numini in perpetuum obligentur. Legimus in Genesi, cum Isaac immolandus esset, ligatum esse; nec dubium, quin ipsius consensu. nullæ enim alioquin Patris iam grandæui vires id potuissent in filium ætate, & robore florentem. Igitur cum ita animo paratus esset, vt hic ipse cōsensus testatur, quæ fuit causa, cur vel pater filio, vel ipse quoque filius sibi ipsi vincula adhibenda iudicarent? nimirum, vt illa bona, & recta voluntas iisdem quasi nexibus, quibus ipsæ etiam manus, deuinciretur, ne vllo deinde casu, aut perturbatione elaberetur, aut diffugeret. Itaque non id timoris fuit, sed potius fortitudinis, nec remissiorem indicat voluntatem, sed promptiorem, quæ nempe adeo voluerit, vt etiam prouiderit, quo semper vellet, nec posset non uelle. Quamobrem hoc idem etiam in Republica quauis videmus, non solum leges præscribi ad homines in officio retinendos, sed in maioribus quibusdam, grauioribusque functionibus, etiam iuramenti sanctitatem interponi cōsueuisse. Nam & milites cum conscribuntur, & magistratus cum creantur, & cum matrimonia ineuntur, & denique quic quid ferme cum altero maioris negocii contrahatur, vel vendendo, vel emendo, vel similibus modis, ita omnium gentium vsus obtinuit, vt solennis sacramenti formula adiungatur. Sic enim homines tum suæ, tum aliorum etiam firmitati, & constantiæ consulendum putarunt. Et tamen hæc humana sunt, & naturalia, ad quæ & natura satis fere virium per se habet, & in quibus oppugnandis non magnopere laborat dæmon. Quanto ergo magis in iis, quæ adeo supra naturę nostrę captum sunt, vt ad ea conniti arduum, ab iis relabi, & recedere maxime procliue sit, conferent hæc, de quibus loquimur, voluntatis vincula, vt cum Propheta nos quoque dicamus, Iurauí, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ? Denique illa etiā magna ex votis manat vtilitas, quod per hunc quasi canalem abundantius multo, & copiosius cœlestis in nos gratia deriuatur: tum quia illa ipsa nostra in Deum liberalitas vicissim

Gen. 22

Psal. 118.

Dei

Dei in nos liberalitatem prouocat, atque elicit: tum quod animam diuinæ illi bonitati ita applicatam, & quodammodo immersam, omnibus ab ea bonis impleri necesse est, vt vas inaquam immissum: tum denique quia, cum per vota iam à Deo possideri incipiamus, quicquid nobis impendat, sibi ipsi pene impendit, idque ipsum sine dubio largius eum inuitat ad benefaciendum.

Sed tamen quo magis hi votorum fructus stabiliantur, ille quoque indoctorum plane hominum error eripiendus est, qui ita putant, aliquid de operum dignitate imminui, propterea quod si sine voto, voluntaria, si cum voto, necessaria sint. Hi scilicet in nomine necessitatis errant: non enim aduertunt aliam esse necessitatem, quæ ex natura oritur, aliam, quæ ex voluntate. Illa libertatem adimit, atque eligendi facultatem, vt in lapide, vt in iumento: quicquid autem hoc modo fiat, nullam laudem, vel præmium meretur. Atque eiusmodi est, si quis externa vi adactus aliquid faciat. At illa necessitas, quæ oritur ex obligatione sponte susceptæ, non modo non imminuit operis meritum, sed auget potius, & quidem magnopere: vtrumque enim voluntarium est, & opus ipsum, & obligatio, quæ scilicet, vt voluntatis inclinatione susceptæ est, sic etiam eadem inclinatione perfertur. Quid igitur, si pœnitere quempiam cœperit, vt etiam inuitus præstet, quæ vouit? Tunc nimirum adhibenda est optima B. Thomæ distinctio, quod ita accidere possit, vt materia quidem voti non placeat, placeat tamen ipsum votum, quemadmodum si ieiunium, quod aliquis promisit, graue, ac molestum esse incipiat, eamque ob causam illibenter, & cum tristitia persoluatur, sed quia votum vrget, seruare vult, idque ipsum satis est, vt non modo non peccetur, sed etiam plus meriti consequamur, quam si sine voto ieiunaretur. Præclare Anselmus de hoc eodem; Sæpe, inquit, euenire videmus, vt cum secandus est aliquis, alligari se prius velit, insuper etiam contestetur, nolle se solui, etiamsi perat. Itaque, si postea accidat, vt dolore adactus elamet vt soluatur, sector tamē pergit, donec curatione peracta, ipse quoque ægrotus gaudet se non auditum, proficitque ei sectio, quamquam inuito animo admissa: & tamen in ipso quoque eiulatu non tam medicinam, quam medicinæ asperitatē

Op. 18. c. 12.

In lib. simi.

O recu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

recusabat. Simillime igitur is, qui initio religiosum iugum sponte subijt, seque alienæ potestati quasi medicandum tradidit, etiamsi deinde quædam incidant, à quibus voluntas abhorrere videatur, perfert, quia vinctus est, & illud ipsum medicamentum, quamquam non adeo libenti animo receptum, prodest tamen, & sanitatem affert, quam fortasse solutus refugisset, vt denique depulso morbo gaudeat etiam, sibi non aliter licuisse. Hæc Anselmus. Cum igitur ad astringendam fidem nostram, quam Deo debemus, nullum sit vinculum maius, & arctius, quam voti, manifestum est, quam ingentes fructus ex vno hoc fructu proficisci necesse sit, tum ob hoc ipsum, ne vllo vmquam tempore, aut vllo tentationis impetu constantia nostra labefactetur, tum vero ob alia etiam bona & numero, & magnitudine præstantia, quæ ex tam arcta cum Deo coniunctione consequuntur. Nam vt si quis columnæ alligetur, non tam is columnæ, quam etiam columna ipsi alligatur, sic qui se cum Deo astringit, vicissim etiam sibi quodammodo Deum astringit, & cum Deo omnia, vt dixi, bona, omnesque thesauros cœlestes. Itaque nihil dubitandum est, quin hunc quoque vel præcipuum diuinæ gratiæ fontem in religiosa disciplina existimare debeamus, quo in nos charismata illa vberrime deriuentur. Hinc lumen ad intelligendum, feruor ad amandum, robur ad exequendum hauritur. Hinc denique vires illæ ad currendam viam Domini in omni lætitia, & cordis latitudine; quæ omnia in nos ab illo Patre luminum, & Patre totius consolationis redundare necesse est, cum triplici hoc funiculo, qui difficile rumpitur, & nos
Eccl. 4. illi, & eum nobis deuinxerimus. Merito igitur ad hæc saluberrima sapientiæ vincula etiam vltro induenda nos hortatur Spiritus sanctus, & inuitat his verbis, Injice pedem tuum in
Eccl. 6. compedes illius, & in torques illius collum tuum. Subijce humerum tuum, & porta illam, & ne acedieris in vinculis eius. Felices vero cathenæ, & optanda vincula, quæ ideo Scriptura non cathenas appellat, sed torques, quia collum ornent potius, quam ligent. Non enim ferreæ, ac duræ, vel seruiles cathenæ sunt, sed aureæ, nobiles, & suaues, quæ hominem non onerant, sed honorant, nec libertatem imminuunt, sed augent potius, & confirmant.

Decimus

Decimusnonus fructus mortis securitas, & tranquillitas. Cap. XXXI.

QVAMQVAM hæc beneficia, de quibus hactenus à nobis dictum est, ita magna sunt, vt dictum est, tamen quid prodessent omnia, si vt nauigium magnis mercibus onustum, sic vita nostra virtutibus, ac Dei donis referta, in mortis agone, tamquam in portus faucibus, naufragium faceret? Quare, quo illa certa, & perpetua essent, hoc etiam à Domino præter cetera religiosis adiungi oportuit, vt eorum insuper mors singularibus præsidijs, atque adiumentis muniretur: quod quidem inter maxima eorum bona merito numerari debet. Etenim tria in morte inesse solent grauissima incommoda; primum quod acerba, atque, vt Sapiens dicit, amara est, non ipsa modo, sed vel ipsius Eccl. 41
memoria. deinde quod periculosa ob infestas dæmonum tentationes, qui tum maxime sæuiunt, versantque homines in omnem partem. Denique quod etiam horribilius est, propter illud tribunal, illudque districtum iudicium, quod, vt ait Gre 24. Mo.
gorius, quanto magis iam, iamque quasi tangitur, tanto vehe- 7.
mentius formidatur. Hæc igitur omnia tollit religio, & ita tollit, vt pro acerbitate etiam iucunditatem, pro periculo securitatem, pro illa tanta formidine spem afferat certissimam. Neque de hoc dubitare possumus, si rerum naturam attendamus. Nam quæ eo tempore homines angere solent, illa sunt, discessus à diuitijs, ab honoribus, & delicijs, & commodis: tū vero etiam ab ijs, qui cari sunt, vt amici, aut propinqui, vt fratres, liberi, coniunx; postremo illa quoque direptio animæ à corpore, quicum tam diu, & tam iucunde vixit. Hæc vero in religiosis partim nulla sunt, partim pene nulla. Nam externa quidem illa, quæ diximus, iam ante omnia reliquerunt, cum seculum reliquerunt: tum enim & opes, & honores, atque omnem quoque carnalem propinquitatem exuerunt. Itaque, quod ad hoc quidem genus tam varium, & tam multiplex attinet, & quæ tam magna esse solet secularium hominum carnificina, ipsi quidem pene soli omnino liberi, ac vacui sunt. Quare non eos angit diuitiarum amissio, non impuberum liberorum desiderium, vel etiam cura solicitat, non cogitatio condendi testamenti, vel familiæ ordinandæ, non facultatum

Universidad de Deusto
Biblioteca

iactura, quæ sæpe in patrisfamilias capite vertitur. Quam qui
Hom. 14 dem religiosorum felicitatem pulchre S. Chrysostomus homi
1. Tim. lia quadam describit, in qua multa quoque alia de huius vitæ laudibus. Moriuntur sane, inquit, ex eis aliqui: non enim immortali sunt corpore. Sed illi mortem non existimãt mortem. Cum hymnis prosequuntur abeuntes, eamque rem nõ elationem funeris, sed pompam, & præmissionem vocant. Immo vero ne mortuum quidẽ aliquis appellare audet, sed consummatum. Inde gratiarum actio sequitur, & gloria, ingensque lætitia, cum optet vnusquisque tali se exitu donari, sic exire certamine, & à laboribus, sudoribusque quiescere, ac denique Christum videre. Porro ægrotanti non vxor astat crinibus solutis, nec pueruli imminentem flentes orbitatem, nõ famuli expirantem importunis precibus pulsantes, vt se cuipiam commendatos relinquat. Sed his impedimentis omnibus solutus animus id vnum tantummodo cogitat, quomodo cum maiore gratia extremum Deo spiritum reddat. Hic est igitur, auctore Chrysostomo, fructus inter alios multos, relinquendi mature terrena cum gaudio, & cum merito, ne nos in suprema illa hora torqueant, ac crucient, cum necessitate reliquenda sunt, magno cum dolore, nullo cum merito. Vnica ergo religiosis restat molestiæ causa, nimirũ ipsius vitæ amissio. Verum huius quoque exiguus admodum est sensus; quoniam religio ita animum assuefacit, vt etiam dum his corporis compagibus inclusus est, minima sui parte teneatur, sed potius foras promineat, dum se amore in Deum, & desiderio in res cœlestes effundit. Vt enim qui carnis curæ, vel voluptatibus, vel terrenis quibuscumque rebus se dedunt, eorum animus totus in hoc quasi luto demersus inhæret, sic contra, qui se integros, castosque seruant, qui carnem coercent, & in seruitutem redigunt, animum autem sanctis studijs excolunt, eumque in res spirituales erigunt, ibique defixum tenent, ijs minima est cum corporibus suis contagio, cum potius, vt ait
Phil. 3. Paulus, eorum conuersatio in cœlis sit. Quamobrem cum mori nihil aliud sit, quam animum à corpore secernere, quod religiosi in tota vita fecerunt, non tum primũ mori incipiunt, cum spiritus migrat, sed multo ante id meditati sunt, idque semper egerunt: ex quo fit, vt nullus eos in huius vitæ exitu molestiæ sensus mordeat, quasi res aliqua difficilis, aut insueta contingat. Accedit etiam, quod non ab ea vita auelluntur, in

tur, in qua multa sint, quæ eos retineant, ac delectẽt, quæ quidem vel præcipua solet esse causa huius præsentis vitæ diligẽdæ; sed potius in qua multa sint incommoda, paupertatis, vigiliarum, laborum, multa voluntatis, multa sensuum mortificatio; qui sunt omnes tamquam stimuli, qui ad illam quietem ardentius concupiscendam, alacriusque complectendam impellunt. Denique illud etiam magnopere adiuuat religiosos, quod non subito, & imparati ad illam extremam horam perueniunt, quin potius quotidie, nõ solum hoc sibi euenire posse propter huius vitæ fragilitatem reputarunt, sed etiam vt eueniret, optarunt, quia cupiunt apparere ante faciem Dei, totaque illorum vita nihil est aliud, quam recta præparatio ad mortem. Vere enim Franciscanus quidam paucos ante annos in India, vbi diu, & strenue laborauerat, admonitus à medicis, vt se ad obitum compararet, Ego vero, inquit, nihil aliud egi toto hoc tempore, quo hunc habitum gestaui, quam hoc ipsum, vt ad hanc ipsam migrationem paratus essem. Atque hoc commune est etiam religiosis omnibus. Ipse enim status ita eos instruit, vt Dominus iusserit se, suumque aduentum expectari, lumbis præcinctis, & cum ardentibus lucernis; quorum alterum ad castitatem, alterum ad bonorum operum assiduam exercitationem retulit Gregorius; vtrumque autem maxime viget in statu religioso. *Luc. 12.* *Hom. 13 Euang.*

Qvod autem ad dæmonum tentationes attinet, quibus omnium obitus infestus esse solet, hoc vere dici potest, si quis sit, qui vel eas minime sentiat, vel eis maxime resistat, eũ esse religiosum. Primũ enim & ad Dei bonitatẽ pertinet, vt cuius vitam tot donis cumulauit, eius ne mortem quidem deserat, & ad nonnullam etiam iustitiam, vt qui Deo semper seruiens ipsius honorem propugnauit, tunc eius vicissim salutem Deus propugnet. Itaque nõ dubitandũ est, quin imminente præsertim illa tã ancipiti, tamq. formidabili lucta, ille, qui est fortitudo nostra, & firmamentũ nostrũ, præsto nobis futurus sit, vt in tẽpore tam opportuno mẽtes suorũ instruat, & cõfirmet, timorẽ abstergat, doceat manus nostras, & digitos nostros ad prælium: quin etiã scuto bonæ voluntatis suæ circundet, & tegat, tũ vero etiã infusis solatijs animum recreet, eumq. erigat ad fiduciã æternitatis. Quod quidẽ si ita est, quæ regna, quæ imperia sunt cum hoc vno beneficio cõparanda? Nec vllus esse potest, qui huius vnius gratia non recte collocatũ putet, non

Universidad de Deusto
Biblioteca

modo quod vnum mundum reliquerit, sed si innumerabiles mundos relinquere potuisset, si solus omnes tenuisset, quo in tanta trepidatione, tantisque angustiis, tam firmo præsidio, ac solatio frueretur. Itaque hoc primum. Accedunt deinde etiã fratrum auxilia, cohortationes, consilia, preces assiduæ, in quibus tum semper, tum nescio quo modo in illo articulo maximum est momentum & ad nos confirmandos, & ad dæmonũ impetus frangendos. Docet hoc Gregorius exemplo Theodori adolescentis, qui cum in eius cœnobio puerili quadam licentia vixisset, cum ad extrema venisset, multique monachi astarent, precibus pro eo fundendis intenti, desperabundus clamare cœpit, vt recederent, quoniam draconi traditus esset, vt deuoraretur, quod propter eorum præsentiam facere prohiberetur. Illis igitur humi stratis, & feruentius orantibus, paulo post æger idem iam quietus, & hilaris, confirmauit, dæmonem aufugisse, victumque, ac pulsum eorum precibus cessisse. Simile quiddam, & aliquanto etiam horribilius est quod traditur de Cunone Malburchensis oppidi domino, qui cum quadraginta annis in seculo, secularibus plane moribus, vixisset, religiosam deinde sequutus disciplinam, triennio post pie defunctus est. Quo tempore narrauit dæmõ, qui energumenam obsidebat, se, & alios ex suis quindecim mille (tot enim fuisse fassus est) in morientis cellam conuenisse: sed tamen tantum abfuisse, vt ei nocuerint, vt ne propius quidem accedere potuerint, repulsi, vt aiebat, clamoribus validis, quos tonsurati illi (sic enim Dei hostis famulos Dei, eorumque orationes ludibrio appellabat) lectulo assistentes fundebant. Adiecit etiam magnam querelam, ex qua ipsa querela religionis vis constare nobis potest, de insigni iniuria à Deo sibi facta, quod cum Cuno ille annis quadraginta ipsis dæmonibus, Deo autem tantummodo tribus seruisset, cum tamen inferni pœnis ereptum, in cœlum euexisset.

4. Dial. c. 37. & hom. 38 Euang.

Restat tertium caput de fiducia tam certa felicitatis æternæ, quam fiduciam duæ potissimũ causæ in religioso efficiũt; primũ nullius sibi criminis conscium esse: deinde tot antecessorum bonorum memoria, & copia: quod vtrumque abunde præstat religiosus status. Nõ enim hic mercaturæ rationibus implicamur, non obscuris illis, & ambiguis contrahendi formulis, non ambitione seculi, nõ aliis eiusmodi peccandi occasionibus. Contra vero hic multa, & perpetua materia & patiẽdi, &

di, & virtutes omnes exercendi, de qua antea à nobis vberius dictum est. Quamobrem recte Hieronymus in epistola quadam ad Iulianum, cuius animum ad religiosam vitam impellebat, Felix, inquit, & omni dignus beatitudine, quem senectus Christo occupat seruientem, quem extrema dies Saluatori inuenerit militantẽ, qui non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta, cui in introitu paradisi dicetur, Recepisti mala in vita tua, nunc autem hic lætare. Bernardus quoque in eandem sententiam Romanum vrgens, vt seculi moras rũperet; Moritur quidẽ & iustus, sed secure; quippe cuius mors, vt præsentis est exitus vitæ, ita introitus melioris. Bona mors, si peccato moriaris, vt iustitiæ viuas. Hæc mors necesse est vt præcurrat, vt sequatur illa secura. Dum viuis in carne, more mundo, vt post mortem carnis Deo viuere incipias. Recte igitur, & vere ab eodem Bernardo alibi dictum est, O vita secura, vbi pura conscientia. O inquam, vita secura, vbi absque formidine mors expectatur, immo & exoptatur cum dulcedine, & excipitur cum deuotione. Quamobrem de religiosis nescio quo modo præcipue illam vocem, quã de cœlo Ioannes audiuit, accipere iuuat, Beati mortui, qui in Domino moriuntur. quoniam, vt ait idem Bernardus, pro Domino mori martyrum est, in Domino autem mori confessorum. Vt enim Romæ mori non potest, qui Romæ non erat, sic qui in Deo non vixit, in Deo mori non poterit; & contra, qui cum Deo coniunctus vixit, in Deo etiam morietur. Quis autem magis in Deo viuit, quam is, qui nullam omnino in terris aliam rem habet, in qua viuat? Ergo illud etiam sequitur, vt opera illorũ sequantur illos, non quemadmodum secularium, qui terrenis laboribus vitam attriuerunt, ipsis abeuntibus in terra permaneant. Magna igitur res est, magnumque beneficium in illo tali, & tanto, tamque communi omnium animarum periculo, cum reliqui homines illius iudicis, ac iudicij expectatione timere, & horrere, & tremere solent, non modo sine metu esse, sed etiam cũ gaudio, hilarique, ac fidenti animo, ad mortem appropinquare, quasi vel illam vocem audiant, qua tamquam operarii ad denarium accipiendum inuitantur: vel tãquam boni, ac fideles serui, vt intrent in gaudium Domini sui; vel denique vt sponsa ad æternos sponsi complexus ita inuitẽtur, Surge, propera amica mea, veni de Libano, coronaberis. Sic enim de Libano, id est, de perfectionis monte, in quo vi-

Ep. 34.
Ep. 105
Ad mil. templi. cap. 1.
Ap. 14. Ep. 212
Matth. 20.
Matth. 25.
Cãt. 2. & 4.

tam vixerunt, ad coronam, quæ tãtæ perfectioni respondeat, euocamur. Hinc ille Francisci cantus, qui, cum grauissimis arderet totius corporis doloribus, nullum aliud fomentum habebat eorum dolorum, quam vt & ipse diuinas laudes caneret, & alios canentes audiret. in quo cum ab Helia pene obiurgaretur, quod potius præstaret extremum illud tempus lacrymis, & pœnitentiæ impendere, respondit, non licere sibi aliter facere, cum sciret se breui cum Deo fore. Similia multa narrat Gregorius in Dialogis, sed illud iucundum de monacho, cui Antonii nomen erat, ex ipso Gregorii cœnobio, qui nocturno viso admonitus, vt paratus esset ad migrandum, cũ præ humilitate negaret viaticum sibi ad illud iter suppetere, responsum est ei, si de peccatis ageretur, ne dubitaret, quia iã antea dimissa essent. Meruenti vero, & adhuc trepidanti poste ra nocte eadem vox, eademque monita iterata sunt. Quare cum post dies quinque in febrim incidisset, in fratrum corona lætus, & gaudens tam certa spe felicitatis æternæ, ad eam perfruendam discessit. Alterum etiam commemorat, Merulum nomine, feruentem hominem, qui aliquando videre visus est delabi sibi è cœlo in caput candidam coronam. Nec mora, morbo correptus, cum magna hilaritate abiit ad Dominum: eiusque è sepulcro post annos quatuordecim, cum circumfoderetur, tantam ait odoris fragrantiam manasse, ac si omnis illic florum, aromatumque copia collecta esset. Hęc, & plura alia Gregorius. Nicolaus vero Tolentinas, vt scriptũ est, sex totis ante obitum mensibus, paulo ante nocturnas preces, singulis noctibus, suauissimum Angelorum concentũ audiuit, qui illi quasi prægustationem futuræ vitæ præbebat. Itaque quo illum eius vitæ desiderio arsisse credimus, ad cuius iucunditatem tam iucunde inuitabatur? Declarauit ipse, qui frequenter illud Apostoli dictum in ore habebat, Cupio dissolui, & esse cum Christo. Quin idem etiam, cum resolutionis tempus instaret, in extremo spiritu voces fundere cœpit lætantis, atque gestiẽtis: cuius inusitati gaudii cum fratres, qui aderant, causam quæsissent, attonitus ille, uixque sui compos præ magnitudine rei, Dominus meus Iesus Christus, inquit, sanctissimæ Matri suæ, & Augustino Patri nostro innixus dixit mihi, Euge serue bone, & fidelis, intra in gaudium Domini tui. Hisq; uerbis expirauit. Regi naldus uero unus ex ipsis B. Dominici discipulis, cum moneretur, ut se extrema unctionę,

4 Dial. 47.

Phil. 1.

ctione, vt moris est, ad luctam cum dæmone prępararet, Ego, inquit, hanc luctam minime reformido, quin potius lætus expecto. Iam enim dudum Mater misericordiæ me inunxit, in qua plurimum confido, & ad quam cupide proficiscor. Quod autem se prius ab ea inunctum dicebat, id ita habuerat. Cum ante annos multos grauissime ægrotaret, vigilanti de nocte apparuit Regina cœli cum aliis duabus virginibus, ipsaque ad eum accedens iacentis oculos, aures, os, & manus vnguento, quod attulerat, propriis illis manibus liniuit, denique & pedes in præparationem Euangelii, vt ipsamet, quasi ex formula orans, adiunxit. Simile etiam quoddam eiusdem Virginis beneficium extitit in Adulphum Franciscanum, qui cum, relicto Alsatiæ principatu, sanctam, & humilem in illa familia vitam egisset, moribundo denique astitit hæc communis omnium religiosorum patrona, ac mater, innumerabilium Angelorum comitatu stipata, eumque trepidantem ita confirmauit. Quid times fili? aut cur ob imminentem mortem angeris? Veni securus, quoniam filius meus, cui fideliter seruisti, dabit tibi coronam gloriæ. Quibus ille Virginis verbis, & aspectu adeo recreatus est, vt omnis horror mortis in ingentẽ lætitiam uersus sit. Videmus etiam quæ de Gerardo fratre suo dicat S. Bernardus, qui media nocte pene animam agens in illam ex Psalmo vocem eruperat, Laudate Dominum de cęlis, laudate eum in excelsis. Iam tibi, inquit, frater mi, nocte adhuc media diescebat, nox sicut dies illuminabatur. Accitus sum ego ad id miraculi, videre exultantem in morte hominem, insultantem morti. Vbi est mors victoria tua? vbi est mors stimulus tuus? Iam non est stimulus, sed iubilus. Iam cãtando moritur homo, & moriendo cantat. Atque eiusmodi quidem exempla multorum, qui tranquillissime, ac suauissime, quin etiam cum multis ingentis gaudii signis ex hac vita abierunt, idque etiam in ipso ætatis flore, cum vita dulcior esse solet, quotidie in religiosis ordinibus suppeditant pene sine numero. Certe in hoc nostro ordine, quamuis vltimo, & minimo, partim mihi ipsi plurima videre, partim ab iis, qui viderant, audire contigit, vt eius, cui cum denunciatũ esset, instare discessũ, ter præ gaudio illũ, qui hoc denunciabat, arcte cõplexus est. Alter cum idem audisset, quicquid habuit vocule infirmæ, ac pene consumptæ, id totum collegit ad recitandum hymnum Te Deum laudamus, cum maxima lætitiæ significa-

Ser. 26. Cant.

tione.

tione. Alium etiam scimus, fugiente iam anima, inflexa in cantum voce pronunciasse versiculum illum, Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus, & in eo ipso versiculo expirasse. Multos præterea commemorare possem, sed ne longior sim, vno recentissimo contentus ero. Gulielmus Elfinsthonius, patria Scotus, sanguine, & ingenio, & virtute admodum nobilis, cum pene adolescens nondum integro mense, postquam in Societatem nostram admissus esset, in lethalem febrim incidisset, incredibilem semper alacritatem & verbis, & vultu, & factis ipsis præ se tulit, cum satiari non posset, gratijs Deo agendis, quod in religione moreretur. Extremo autem ferme spiritu, cum fratres in cubiculum confertim introeuntes videret, in hanc ipsam vocem erupit, O gloriosam, inquit, mortem tot Angelorum agminibus constipatam. Quin etiam ingenti, atque insolito elatus gaudio, Non videtis, inquit, non videtis Angelos? simulque Angelum suũ custodem compellans, aliquamdiu cum eo ita loquutus est, quasi eum oculis aspiceret, à quo sibi deinde denunciatũ narrauit, se per purgatorij quidem loca transiturum, sed celerrime euolaturum. Quærente autem nescio quo, qua specie, & & qua forma is Angelus esset, adolescentem quendam, qui tũ aderat, indicauit, cui simillimum esse dixit. Mox etiam dulcedine quadam, mixtoque feruore ita completa est eius anima, vt corpus ipsum, licet grauitate morbi, & mortis propinquitate fractum, aliquandiu tamen insolitis motibus super lectulum quasi exiliens, & gestiens agitaretur, cum omnium admiratione, qui numquam simile aliquid viderant. Simul etiam oculos retro post ceruical cum magna quadam exultatione reflectens, ac nescioquæ, quæ à nullo percipi potuere, submurmurans, indicabat, se aliquid ibi spectare, quo maiorem in modum oblectaretur. Inter quæ gaudia repente consistens, tamquam placidissimo somno consopitus, spiritum exhalauit. Quid tali morte felicius, vel optabilius? aut quis sit, qui non multo hanc mortem malit, quam eas, quæ in maghis palatijs sub auratis conopœis, in purpura, & serico, inter famulorum greges, obiri à satrapis solent? Atque in hoc quidem, vt in tyrone, ac nouitio, non longi temporis exercitatio, non virtutis habitus diuturni valere potuerunt, vt ei vltimum illum & à corpore discessum, & cum hoste congressum tam facilem, tamque suauem efficerent. Sed, si causa vlla reddenda est,

da est, ipsa sola religionis vis, & in primis Dei gratia per religionem ei vberius communicata: vt vel huius vnius documento euidenter constare possit, quanto securius, atque etiã iucundius extremus ille huius militiæ (vt eam Iob appellat) actus in hoc religioso statu concludatur. Iob. 7.

Vigesimus fructus, quod sit signum diuinæ prædestinationis. Cap. XXXII.

REGNVM cœlorum adeo magnũ, vel potius infinitum est bonũ, contra vero tenebræ illæ exteriores tam magnum, atque infinitũ malum, vt homini, qui hoc credat, nulla alia cura, aut metus esse debeat, quam ne bonum illud perdat, & ne in hoc malum incidat, præsertim cum vtrumque necessario sit coniunctum. Itaque si aliquod tale oraculum à Deo datum esset, fore ex tota hominum vniuersitate, qui vmquam fuissent, vel futuri essent, vt vnus omnino ad pœnas illas damnaretur, tamen vnumquẽque in perpetuo timore, & tremore viuere oporteret, ne ipse videlicet is esset tam infelix, ac miser, in quem tam horribilis sors caderet. Nunc autem cum tam sæpe, tam certo, tam expresse contestatus sit Dominus, multos esse, qui viam perditionis inueniant, paucos esse, qui viam salutis, magna merito omnium esse debet solicitudo, & angor, & trepidatio. In hac igitur trepidatione tam iusta, tamque graui, nullum maius solatium in hac vita inueniri potest, quam si indicia aliqua salutis nostræ, & prædestinationis diuinæ consequamur. Verissimum enim est, quod ait Bernardus; Quando, inquit, sine testimonio electos suos deserat Deus? aut certe, quęnam eis esse poterat consolatio inter spem, & metum, solicitudine anxia fluctuantibus, si nullum omnino electionis suæ habere testimonium mererentur? Nouit Dominus, qui sunt eius, & solus ipse scit, quos elegerit à principio; quis vero scit hominum, si est amore dignus, vel odio? Quod si, vt certum est, certitudo nobis omnino negatur, numquid non tanto delectabiliora erũt, siqua forte electionis huius signa possimus inuenire? Quam enim requiem habere potest spiritus noster, dum prædestinationis suæ nullam adhuc spem tenet? Quare hic est fructus religiosi status, isque facile vel maximus, quod tam certam spem, tamque expressum signum contineat huius diuinæ prædesti- Matt. 7 Luc. 13 In Oct. Pas. ser. 2.

destinationis, vt sine vlla dubitatione, citra reuelationé quidem, nullum expressius, & certius haberi possit. Primum enim inest in hoc statu illud ipsum, quod à Domino prolatum est tamquam salutare indicium, Qui ex Deo est, inquit, verba Dei audit. Itaque Bernardus ipse alio quodam loco fratres suos monachos, quos alloquebatur, ita confirmat, vt credere debeant se ex electis esse, quoniam tam libenter, & cum fructu verba Dei acciperent. Atque hoc quidem intrinsecum est toti statui religioso. Eorum enim quasi perpetuus pastus est quicquid procedit de ore Dei, meditando, orando, legendis diuinis libris, maxime vero, ac præcipue in eo Dei verbo audiendo, quod eos ex Aegypto ad diuinum obsequiũ euocabat. hoc enim ipsum, quod huic verbo obedierint, idq. sequuti sint, optimum est huius argumentum, ex illa Saluatoris regula, Oues meæ vocem meam audiunt. Quamquã hanc quidem vocem non eo tantum tempore audierunt, eique obedierunt religiosi, cum è mundo exiere, sed semper etiam deinceps audire pergunt, dum se in religione eius vocis vi continent, maxime cum præterea tota etiam eorum vita in Dei vocibus exequendis traducatur, quas obedientia interprete excipiunt. Itaque in nullos potius illa Domini sententia cadit, Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Sunt præterea alia quoque diuinæ prædestinationis argumenta, eaque præcipue, quæ Bernardus ad fratres suos copiose disputata, ad extremum tribus illis colligit. Si contines, inquit, à peccatis, si dignos agis pœnitentiæ fructus, si facis opera vitæ. Quæ quidem tria vbi vberius, melius, perfectiusque fiunt, quam in religione, aut vbi hæc sunt, si non ibi sunt? De quibus singulis satis multa à nobis etiam supra commemorata sunt. Illud uero optimum sine dubio, magnaque fiducia plenum, quod à Domino dictum est, quasi pro euidenti indicio tum salutis, tum damnationis sempiternæ: Lata, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem. Et contra, Quam angusta porta, & arcta uia est, quæ ducit ad uitam? Hanc enim semitam, & hanc portam adeo angustam, esse ipsam religionem aperte testatur Gregorius, ubi de religiosis disserens, Quid, inquit, angustius est humanæ menti, quam proprias uoluntates frangere? de qua fractione Veritas dicit, Intrate per angustam portam. Quid autem latius, quam nullis proprijs uoluntatibus reluctari, & quaqua uersum impulsus arbitrij duxerit,

Ioã. 8.
Serm. 1. sept.

Ioan. 10

Luc. 10

In oct. Pas. ser. 2.

Matt. 7.

32. Mo. cap. 17.

duxerit, se sine retractatione diffundere? Has igitur ob causas, aliasque similes, inest in religioso statu tam expressum prædestinationis argumentum. Itaque recte de hoc B. Laurentius Iustinianus, Secure, inquit, speret, post hanc peregrinationem, ad illam supernã intrare Hierusalem, quicunque in iustorum congregationem fuerit uocatus. Magnum quippe electionis indicium est, huius fraternitatis habere consortiũ, facileque ab illa excluditur, qui ab hac fuerit segregatus.

De perfect. mo. con. c. 7.

VERVM quid hac in re, uel rationum momenta, uel coniecturas inquirimus, cum ipsius Domini, ac Saluatoris nostri apertissimam promissionem teneamus? Sic enim ait, Omnis, qui reliquerit patrem, aut matrem, & fratres, aut domum, & agros propter me, centuplum accipiet, & uitam æternam possidebit. Hoc Matthæus, hoc Marcus, hoc etiam Lucas, ijsdem fere uerbis commemorant, ut hoc ipso ostendatur quam id certum, & notum etiam esse uoluerit Spiritus sanctus. Ac de centuplo quidem, quod præsentis est vitæ, alias dicetur, cum de huius status iucunditate disseremus: nunc de promissione beatitudinis, in qua tam luculentum inest prædestinationis signum. Videndum autem quis promiserit, & qua formula, & quam rem promiserit. Nam qui promisit, est Deus ipsa ueritas, qui nec falli, nec mutari potest, nec obliuiscì, neque uero impediri, quo minus quæ uelit, & quæ dixit, efficiat. Quare ut de hac re quiddam humano loquamur more, uidetur mihi religiosis tam bene cautum, ut nihil amplius desiderare eis liceat, cum habeant ipsius Christi syngrapham, quã etiam ad eius tribunal proferre, & cum Deo disputare possint, ut aiebat B. Iob, atque ex ipso eius chirographo æternam gloriam exigere. Verum id minime quidem opus erit. eadem enim bonitas, quæ illum impulit ad promittendum, impellet etiam ad præstandum, & perficiendum abundantius, quam promiserat. Sed uidenda est etiam promissionis huius formula, quam ampla, & magnifica sit. Omnis, ait, qui hæc reliquerit. quo uerbo, ut per se sonat, tam expressio, tam generali, cunctos comprehendit, neminem excludit, ne locus relinqueretur uel Satanæ ad cauillandum, uel cuiquam religioso ad diffidendũ. Itaque clarius etiam apud Lucam, Nemo est, inquit, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres propter regnũ Dei, & non recipiat multo plura in hoc tempore, & in seculo futuro uitam æternam. Constat igitur neminem ab hac promissione

Mat. 19
Mar. 10
Luc. 18.

Iob. 13.

Luc. 18

missione exceptum esse, non pauperem, non diuitem, non no bilem, non ignobilem, non qui multa, nō qui pauca reliquit, modo quicquid habebat, reliquerit: denique non etiam eū, qui ad nonam horam vocatus, breui tempore in hac vinea operari potuerit. Et quidem multæ sunt etiam virtutes, quibus beatitudo cœlestis promissa est, vt mansuetudo, vt pauper tas spiritus, vt humilitas; præ omnibus autem caritas, quæ
1.Co.13 numquam excidit, vt ait Apostolus. Sed hæc tamē omnia incerta sunt nobis, & ambigua. Quis enim nouit, vtrum amet quantum opus est, & eo caritatis habitu, quo opus est? atque idem de reliquis ferme dici potest virtutibus, quæ cum in animo lateant, vix suspicione attingi possunt, vix etiam credi de nobis ipsis, sine assentationis, & temeritatis periculo. Ex quo fit, vt nostra spes omnis semper fluctuet. Non ita hoc religiosi opus, cui tanta merces proposita est. Non enim dubium est, aut occultum, vel obscurū, sed apertum, ac manifestum, ipsisq. oculis, non animi modo, sed etiam corporis expositum, vt neque de facto, neque de facti mercede ambigēdum sit, si modo nec animus desit, qui requiritur, nec deinde desit perseueran tia vsque in finem. Superest id quod promittitur, vita æterna, id est, beatissima quædam felicitas, & perfectissima, bonisque omnibus cumulatissima, eaque immortalis, & sempiterna; quæ ideo à Saluatore vita dicitur, quoniam illa demum vera, & sola est vita, quam anima viuet, cum admixtione corporis liberata, vel certe ipso corpore spirituali effecto, pura, & integra Deum videbit, sicuti est, & ipsa quoque in eius claritatem transformabitur. Hoc ergo promittitur, in quo vno omnia, quæ desiderari possunt, & multo etiam plura, quam mens nostra capere, vel desiderare, aut etiam intelligere queat, promittuntur. Quanti igitur æstimanda est tanta spes, tamque certa, & ipsius Christi, qui dominus est huius vitæ, & huius gloriæ, promisso, ac iuramento etiam quodam sancita, & confirmata? Vincentiū Ferrerium, lumen illud Prædicatorum, fe runt, cum reuelatione cognouisset laicum quendam, & quidē, vt tum erat, moribus nō optimis, ex numero electorū esse, tanto cum honore, & reuerentia colere cœpisse, vt nō modo alij mirarētur, sed ille etiam ipse laicus stomacharetur. Sed Vincentius, vt illi indignanti, ac pene minitanti respondit, tenere se non poterat, quin eum, quem illi gloriæ prædestinatum cognouerat, omni studio iam nunc in terris veneraretur. Franciscus

ciscus autem, cum aliquando in extasi de sua prædestinatione certior factus esset, vt sibi redditus est, exclamauit statim, Laudetur Dominus Deus meus: ipsi gloria, & honor sine fine. quin etiam proximos octo dies sic transegit, vt nec vlla de re loqui, ac ne horas quidem canonicas recitare posset, sed hoc solum in ore haberet, idque semper repeteret, Laudetur Dominus: tanta eius animus lætitia, atque exultatione, & quidē iure, ac merito gestiebat. Igitur si Francisco, & omnibus, qui bus eiusmodi facta sit à Deo promissio, tantam attulit gauden di, & exultandi materiam, quanti etiam religiosus quisque ęsti mare debet hanc eiusdem Dei vocem, qua eadem plane bea titudo spondetur? Hoc enim tantum interesse videtur, quod il la promissio facta erat homini, hæc autem facta est statui. Verum quid hoc refert, modo statum non deseramus, eique con uenienter viuamus? Sic enim etiam in humanis rebus videmus; vbi reges, ac principes quasdam immunitates, ac beneficia hominibus concedunt, quasdam autem locis ipsis; quod idem est, quoniam qui in ijs locis habitāt, ita iis fruuntur om nes, ac si ipsis nominatim essent concessæ, neque ijs aliud agē dum, aut laborandum est, nisi vt ab eo loco non recedant. Quid ergo maius, vel ad solatium nostrum aptius in hac pere grinatione, vel potius hoc exilio, contingere homini potest? Venerant aliquando Apostoli ad Dominum cum gaudio, quo niam in eius nomine etiam dæmones eis subiicerentur, quibus Dominus, Nolite, ait, in hoc gaudere; gaudete autē, quia *Luc.10.* nomina vestra scripta sunt in cœlis. Hoc idem videtur mihi religiosis dici posse. Gaudeant alii vel auro, vel hominum plausu, aut dignitate modo sperata, modo adepta. Nos autem multo maiorem, multoque veriorem habemus gaudendi causam, ex eo quod tam certo indicio credere possumus, & vero etiam debemus, nomina nostra descripta esse in illo vitæ libro, qui Agni sanguine in Dei pectore exaratus est. Atque hoc quidē beneficium nō ad alteram tantum vitam pertinet, sed in hac ipsa vita omnium beneficiorum fons est. Nam quos Deus præ destinauit, eos deinde & vocat, vt scripsit Apostolus, & voca- *Rom.8.* tos conseruat, confirmat, augetque donis suis, eos à dæmonū impetu defendit, vel illos arcendo, vel certe suppeditanda suis gratia, vt faciant cum tentatione prouentum; denique ita in eis & interna, & externa disponit, vt omnia ipsis in bonum cooperentur, illudque extet, quod Saluator ad Patrem passio *Ioa. 18.* ne im-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Io. 18. Sap. 3.

ne imminente loquutus est, Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quemquam. quoniam iustorum animæ, vt scriptura dicit, ita in manu Dei sunt, vt nulla creata vi inde erui, & extorqueri queant. Quare cum hæc omnia prædestinatio complectatur, sequitur, vt religiosus status, quantam nobis prædestinationis spem affert, tantam etiam afferat horum omnium. Quin etiam vt hæc ex parte Dei in nobis efficit, sic ex parte nostra aduersus Deum illa efficit optima, & saluberrima. primum vt eum redamare cogamur, qui nos amauit tam magno, tamque vetusto amore, nempe ante mundi constitutionem, id est, ab omni æternitate. Deinde vt quicquid in terra est, non modo non appetamus, sed etiam cum fastidio, & contemptu conteramus, nimirum cum in animis nostris semel insederit, illam gloriam, & bona illa, Dei voluntate nobis deberi, nobisque parata esse. Vt enim Regis filius, qui ad futurum regnum nutriatur, ex ea spe tum delectationem magnam, tum etiam altitudinem quandam animi cõcipit, vt humiliora quæque, ac sordidiora auersetur: sic cum nos quoque ad regnum illud destinatos cogitabimus, omnia quæ mundus offerat, quasi nostra dignitate longe inferiora, generoso quodam animi impetu reijciemus: idque eo magis, quod regio illi puero multa intercidere possunt, quæ spem illam præuertant, qui autem à Deo electi sunt, ij nullius vi, ac nullius casus interuentu impediri possunt.

Vigesimusprimus fructus peculiaris Dei cura, ac patrocinium. Cap. XXXIII.

CVM S. Franciscus ordinem à se fundatum, iamq. etiam latius propagatum, omni deinceps disciplina, & sanctitate excolere pergeret, quoties aliquid aduersi eueniret, aut posteà euẽturum, Deo monstrante, cognosceret, sic eum accepimus commoueri solitum, vt dolore, & lacrymis pene conficeretur. Itaque oranti aliquando, suamque illam familiam Deo suppliciter commendanti, hæc ipse Dominus ad eum consolandum respondisse dicitur, Quid turbaris Francisce, aut quid angeris, cum tuorum fratrum quispiam vel ordinem deserit, vel in ordine scandalum concitat? An forte existimas ita te rectorẽ huius gregis constitutum, vt non me intelligas superiorem eius esse rectorem?

rectorem? Quis eum plãtauit, nisi ego? aut quis præter me homines ad pœnitentiam vocat, vel vocatis perseuerandi vires suppeditat? Ego eos perduxi, ego retinebo, & seruabo; ego, illis cadentibus, alios erigam, atque substituam. Quamobrem hoc tibi plane præcipio, ne te in posterum adeo discrucies, sed scias hanc à me familiam diligi, ac si vnus ad vomitum redeat, me in eius locum alterum excitaturum, qui illius coronam accipiat, isque si nondum natus fuerit, effecturum, vt nascatur. Quod si tres tantum in ea permanserint, eos ipsos numquam deseram, sed erit hæc semper familia mea. Hæc quidem Dominus Francisco; sed idem existimandum, & plane credendum de ceteris omnibus religiosis ordinibus, cum omnium par sit, eademque ratio. Itaque hoc etiam inter cetera magnum quoddam est religionis bonum, esse in tutela, ac patrocinio magni Dei, cuius sapientiam nihil fugere, cuius potentiæ nihil resistere possit. Quare quos ille tuendos suscipit, cum ijs omnino præclare agi necesse est. Sunt autem causæ multæ, quæ Deum impellant, vt hoc patrocinium religionis suscipiat, eaque prima, quam ille, vt diximus, B. Francisco indicauit, quod ipse huius operis auctor sit. Ipse primum hæc viuendi instituta efformauit, ipse idẽ deinde singulos, qui ad ea se adiungunt, excitat, ipse solus hæc desideria inspirat, ipse perseuerãdi gratiam, & opem præstat. Itaque vt pater filium, vt quiuis artifex opus suum, sic Deus hunc suum partum, talemque præsertim partum, & diligit, & protegit. Altera causa est fructus ipse, qui ex religiosa quaque familia existit ad augẽdam Dei gloriam. Nam vt agricola vineam, vt pastor gregem suum curat, & custodit, in eoque munere hybernas noctes, & æstiuos soles libẽter tolerat, nec vllis parcit laboribus, nimirum ob commoda quæ percipit, sic Deus non solum ob suam bonitatẽ sanctis hisce gregibus prouidentiã suã impertit, sed, si hoc dicere licet, ob aliquam etiam vtilitatem. Cur autem non liceat hoc dicere, cum Paulus Apostolus tales Dei famulos appellet vas sanctificatum in honorem, & vtile Domino? Tertia est etiam ratio ob ipsam virtutem, ac pietatem, cuius vis tanta est, vt in quibus sit, eos quã maxime Domino Deo commendet, atque ob hanc causã numquã eos sua cura desertos esse patiatur. Vnde sunt illa Prophetæ, Me autem propter innocentiam suscepisti, & confirmasti me in conspectu tuo in æternum. & alio loco, Oculi Domini super

2. Ti. 2.

Ps. 40.

Ps. 31.

super iustos,& aures eius in preces eorum. Multæ tribulationes iustorum,& de omnibus his liberabit eos Dominus. Item illud Ecclesiastici, Oculi Domini ad timentes eum. Illud vero maximum,quod est apud Zachariam prophetam, Qui tetigerit vos,tanget pupillam oculi mei. Quid enim amplius dici potuit?Parum fuit dicere,Me tanget:sed eam partem nominauit,quæ est in homine carissima, eademque ad sensum mollissima. Quæ quidem vt in eos omnes conueniant, qui pietatem ex animo colunt,tamen etiam præcipuo quodam modo religiosis conueniunt, quo hi diligentius, exactiusque id faciunt,seque totos,ac totas suas vires huic vni impendunt. Accedit quarta causa propria ferme religiosorum. Ita enim obseruatum est,hunc esse Dei morem, vt qui maxime humanis destituuntur auxiliis, eos maxime in suam fidem recipiat,eorumque propugnationem suscipiat. Nam de eo sic scriptum est,Tibi derelictus est pauper,orphano tu eris adiutor. & alibi,Custodiens paruulos Dominus. Itemque,Dominus custodit aduenas,pupillum,& viduam suscipiet: quæ videlicet hominum genera nullum habent hominum præsidium, quo nitantur. Hoc igitur eodem nomine religiosis quoque Dei patrocinium debetur.Ipsi enim vere sunt pauperes, qui neque habeant quicquam, & habendi etiam potestate se exuerunt; hi vere orphani,ac pupilli,qui non modo patrem, ac matrem reliquerunt,sed etiam res omnes creatas,hominum fauorem, principum gratiam,diuitiarum potentiam. Itaque verissime sunt orphani,& omnibus humanis auxiliis orbati: iidem quoque sunt paruuli,cum se adeo abiecerint, & humiliarint: iidé etiam verissime aduenę, qui tamquam in hoc mundo hospites,& peregrini, nullam habeant hic ciuitatem permanentē. Quæ cum ita se habeant,in religiosos maxime cõuenit, quod à Dauid propheta dictum est, Qui habitat in adiutorio Altissimi,in protectione Dei cœli commorabitur.Nõ enim quemadmodum seculares ad Altissimi auxilium subinde confugiunt, sed quia in eius domo,& familia viuunt,ideo & in eius adiutorio semper viuunt,& in eius protectione perpetua commorantur.Itaque illa etiam consequi necesse est,quæ ibidem copiosius commemorantur, vt scapulis suis eis obumbret, & scuto suo eos circundet, nec timeant à timore nocturno ,id est,à clandestinis inimici insidiis,neque à sagitta volante per diem,id est, ab eiusdem congressibus manifestis.

Eccl.15
Zach. 2.

Psal. 9.
Ps. 114.
Ps. 145.

Psal. 90

Sunt

Sunt autem innumerabilia beneficia,quæ in nos manant ex hac protectione Dei cęli,sed si certis capitibus restringenda sunt,ad quatuor ferme reuocari possunt. Alia enim ad animum,alia ad corpus pertinent,alia ad ipsorum ordinum perpetuam conseruationem;alia denique ad defensionem aduersus eorum hostes.Primum igitur curat Deus famulorum suorum animas, idque præcipue, dum eas promouet ad virtutem, dum, vt antea dicebamus, non permittit tentari supra id quod possunt, & in eo ipso, quod permittit, gratiam præstat, vt multiplicata gloria superiores discedant, dum denique non aliter ac strenuus doctor in discipuli, quem valde diligat, profectus litterarios, ita eius maiestas in suorum profectus spirituales omni studio, ac vigilantia incumbit; vt recte de ipsis dici possit, quod est in psalmo, Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Sed hæc ipsa animarum cura eo etiam euidentius apparebit ex corporum cura, quæ cum tanto ignobiliora sint, atque iis tamen tam diligenter, tamque amanter à Domino consulatur, facile cognoscemus quid deinde prouidentiæ in spiritum ipsum collaturus sit. Ac de hac quidem cura vere dici potest, nullum vmquam patremfamilias liberis, quos ipse genuisset, alendis, & sustentandis tantum solicitudinis impendisse, quantum Deus alendis religiosis. Habemus autem huius exemplum quoddam in Saluatore, cum multitudine, quæ illum in desertum sequuta erat,conspecta,dixit,Misereor super turbam,quia ecce iam triduo sustinent me,nec habent,quod manducent.Quanto enim magis nunc de cęlo idem dicet, idemque sentiet de religiosis omnibus?Nam turbę quidem illæ, nec amplius triduo durauerant,neque adhuc sua reliquerant, & ad ea paulo post redituri erant.At qui se Deo in religione dicarunt, non tribus tantum diebus,sed tota vita illum sustinent, nec sibi quicquam reliqui faciunt, aut facultatem ad sua redeundi retinent,quæ iam & deliberatione, & voto etiam expresso reliquerunt.Igitur ad Dei prouidentiam pertinet, necessaria eis vitę præsidia suppeditare;quod quidem ita assidue,& diligenter facit, vt ea procuratione etiam delectari videatur. Facit autem eodem modo, quo ceterum suæ prouidentiæ ordinem & suauiter, & constanter exequitur. Vt enim frumentum,vt vinum, quo hominum vsus indiget, non de ni-

Psal.93

Mar.8.

hilo repente creat, aut de cęlo miraculosę demittit, sed alterum ex agris, alterum ex vitibus profert; sic religiosis necessaria suppeditat, ipsis quoque per secundas causas, nimirum per aliorum hominum manus, quorum ille quidē mentes ad hoc impellit, & mouet: cuius specimen in Helya videmus; quem Dominus in tempore famis aluit, sed per mulierem, idque ipse indicauit his verbis, Præcepi, inquit, mulieri viduę vt pascat te. Quamobrem commode, & vere S. Franciscus, vt accepimus, illum psalmi versiculum, Panem angelorum manducauit homo, applicare solebat ad eum panem, qui eleemosyna quæsitus esset; propterea quod is Angelorum instinctu donaretur. Hanc vero Deus ordinariam curam, ne vlli dubia esset, quibusdam etiam extraordinarijs, & mirabilibus documentis sæpe demonstrauit. Quo in genere narrat Palladius, cum Abbas Apollo vna cum suis discipulis in deserta regione versaretur, & instante Paschate, cibaria defecissent, non defecisse tamen Domini benignitatem. repente enim affuisse viros quosdam ignotos, qui se ex longinquo loco venire dicerent, multamque attulisse annonam, panes prægrandes, vrnam recentis lactis, aliquantum etiā mellis, varios præterea fructus, mala punica, ficus, vuas, & alios, qui plane in Aegypto non nascūtur, nec ab ijs vnquam visi erāt, idque ea copia, vt ad Pentecosten vsque sufficerent. Quid ad hanc Domini bonitatem addi potest, qui nō modo suis in tempore prouidit, sed etiam, vt tali tempore, lautius, & copiosius? Nec dissimile est, quod de sancto Benedicto narrat Gregorius, cum in magna caritate eius cœnobium omni frumento destitutum esset, inuentos esse ante fores ducentos farinæ modios, nullo plane conscio, vnde, aut à quo allati essent. Idem contigit etiam Columbano viro sanctissimo, qui sede inter solitarias rupes fixa, cum ipse, & eius fratres plures iam dies famem toleraſſent, repēte hominem conspiciunt cum aliquot iumentis pane, pulmentoque onustis. Is autem referebat, se subito mentis instinctu commotum, vt ad eos commeatum illum afferret. Atque alio quoque tempore, cum ceteris iam deficientibus, diutius ægrā vitam sylueſtribus herbis, atque arborum corticibus sustentassent, Salicensis Abbas per quietem à Deo admonitus est, vt famulis eius fame laborantibus subueniret; quin etiam onerātis vehiculis, cum via ignoraretur, equi ipsi permissis habenis, Angeli ductu, ad eum locum euaserunt, vbi Columbanus cum

3. Reg. 17.

Psal. 77

2. Dial. cap. 21.

socijs

socijs latebat. Illustre autem huius ipsius diuinæ prouidentiæ monumentum in S. Francisco ostensum est, tū alias sæpe, tum maxime in generali conuentu fratrum, quem is primum Assisij habuit, quo cum ad quinque millia cōfluxissent, seuere omnibus interdixit, ne de rebus ad corpus pertinentibus soliciti essent, ex illa psalmi sententia, quam sæpe in ore habebat, Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet. Aderat huic Francisci edicto B. Dominicus, eique hoc nimium visum est, cum vereretur, ne quodammodo Deus tentari videretur, si non tātæ multitudini alimenta pararentur. Nec multo post, ecce ex omnibus finitimis vrbibus, & pagis, cōcursus hominū, ac iumentorum omnē omnis generis cōmeatum, supellectilē, & vasa deferentium: quæ res ita Dominicum permouit, vt ab eo tempore cōstituerit, redditus omnes à suo quoque ordine, qui tū nascebatur, remouere, diuino fretus præsidio, cuius tam insigne indicium oculis suis viderat. Quin ipsi quoque Dominico quidpiam eiusmodi experiri contigit. Nam Romæ cum esset in suo Monasterio, nihilque penitus ad victū superfuisset, quin etiam duo, qui tota vrbe ostiatim mendicauerant, nihil retulissent, vt tanto ille hospitio esset Dei beneficium, nihilo tamē minus iussit omnes suos ad mensam adhuc vacuam conuocari: vt accubuerunt, statim duo adolescētes, egregia forma, medio cœnaculo apparuere, qui singulis singulos panes miri cādoris apposuere; initio facto ab eo, qui infimus sedebat, eaque distributione peracta, submissis honoris gratia capitibus, ex omnium oculis euanuere. Mox Dominicus vinum postulauit: respondentibus vero ministris nullum esse, iussit ex vacuo dolio peti, ad quod accedentes, optimo vino redundans inuenerunt. Quantum igitur in illa mensa gaudium fuisse putamus? quas lacrymas præ lætitia profusas, cum tantam Domini benignitatem, tantam ipsorum curam viderent? Possent similia multa cōmemorari de omnibus ordinibus, possent etiā de hoc nostro, sed pleraque nota sunt, nec est fere in sanctorum historijs, quod crebrius occurrat.

Psal. 44

TERTIVM caput erat conuersatio, & propagatio istarum omnium familiarum, in quo certe multum elucet diuinæ caritatis, atque huius ipsius, de qua agimus, prouidentiæ. Quis enim non valde miretur, cum videat, per tot iam secula, tam multa prodisse alia alio tempore religiosæ vitæ instituta, partim inter se dissimilia, partim etiam finitima, at-

que omnibus tamen perpetuo suffeciſſe homines, ita vt nulla propter vetuſtatem exoleuerint, nulla propter nouitatem repudiata ſint? Nam vt in fontibus aliquam vim latere neceſſe eſt, quæ perennem illam gignat aquæ copiam; vt etiam in ciuitatibus, ne omnino incolis orbentur, alijs cadentibus, alios generari oportet, & eſſe qui generent: ſic in his cœtibus aliquid ſine dubio eſt, quod eos conſeruet, multiplicet, & opportunis ſupplementis inſtruat. Hoc autem nihil humanum eſſe poteſt, ſed totum diuinum eſt. Vnus enim, vt ante diximus, Deus eſt, qui ſalutaria hæc conſilia animis inſtillet, atque eos ad quam maxime velit vitæ rationem inclinet. Addam etiam illud, cum ex tam multis ordinibus aliqui aliquando fuerint, quorum diſciplina à priſtina ſanctitate deflexerit, ac degenerarit, in eo etiam ipſo hanc Dei bonitatem apparere, quæ illis, qualeſcumque ſint, tamen operarios ſuppeditat, vt ſtent, ſuumque locum, ac ſtationem in Dei Eccleſia tueantur: quaſi id agat Dominus, vt intelligatur, quam conſtanter fidem, ac patrocinium præſtetijs, quos ſemel in ſuam clientelam acceperit, & quid integris, atque incorruptis ordinibus facturus ſit, quando etiam remiſſos, & pene labentes non negligit.

SVPEREST quartum ex propoſitis, perpetuum quoddã Dei ſtudium in protegenda omni religioſa familia aduerſus improborum impetus, & contra in omnibus improbis, qui eis infeſti eſſent, ſeueriſſimo ſupplicio vindicandis. Magnum vero huius vtriuſque exemplum vidit terrarum orbis in Columbano, de quo paulo ante mentionem fecimus, qui cum è Luxouienſi monaſterio à Theodorico Rege Burgundiæ impulſu auiæ Brunechildis, præter ceteras iniurias, in exilium pulſus eſſet cum aliquot è ſuis, primum in ea fuga ſatelles, qui per inſolentiam vnum ex eius fratribus fuſte ceciderat, paulo, poſt ipſo eodem loco, aquis ſuffocatus eſt, vt ei prophetice prædixerat Columbanus. At Theodoricus, inito bello cum fratre Theodeberto, in Metenſi vrbe, incendio, ſeu caſu, ſeu diuinitus excitato, abſumptus eſt: cuius regnum inuadens Clotharius Rex Franciæ primum ſex eius filios captos omnes interemit, deinde Brunechildem pene alteram Ieſabelé camelo impoſitam ignominioſe per totum exercitũ ſpectandam circũduxit, denique etiam indomitorum equorum caudis alligatam diſcerpi iuſſit; qua pœna & illa miſerrime vitã finiuit,

finiuit, & ea tota familia radicitus extincta, regnum omne in Clothariũ translatum eſt. Nec valde diſpar fuit tempore Antonij Magni exitus Balatij, qui Aegypti præfectus cum modis omnibus catholicos vexaret, in primis autem monachos, vt etiã publice eos virgis cædi iuberet, his commotus Antonius breui epiſtola ad eũ ſcripta cœleſtes iras imminentes denunciauit: quam ille epiſtolam irridens abiecit in terram, additis minis, ſe cum ipſo quoque Antonio, quando monachorũ cauſam ſuſcepiſſet, breui rem habiturum. Cuius quidem arrogantiæ cito eum pœnituit. vix enim quatriduo elapſo, cũ animi gratia ex vrbe prodiſſet, & vna cũ illo familiaris quidam, huius equus, quo nullus ad eã diem mitior fuerat, repente in eum inſilijt furens, dentibuſque arreptum, atque in terrã detractum, vngula inſuper ita contriuit, vt ei nulla vi eripi poſſet. Itaque non multo poſt fœde expirauit, admirantibus omnibus, diuinamque vltionẽ manifeſte agnoſcentibus. Mirabile etiam fuit quod de Florentio Benedicti æmulo commemorat Gregorius in dialogis, & nos alio loco perſtrinximus, qui tum illius vitæ per venenum, tum diſcipulorum pudicitiæ per obſcœnum ſpectaculum exitium molitus erat. Nec impune. Nam cum Benedictus illius improbitati cedendum ratus, cũ maiore ſuorum parte abſceſſiſſet, vix aliquod ſpatium conſecerat, cum perditus ille repentina tecti ruina oppreſſus, tum temporalem, tum ſimul etiam æternã pertulit mortem. Illuſtre etiã fuit, magnoque theatro ſpectatũ, quod hoc in genere accidit, anno poſt Chriſtum natum milleſimo ac trecentesimo quinquageſimo ſexto, in Armacano Hyberniæ primate, qui primum in Anglia, deinde Auenione, vbi tum Pontificia ſedes morabatur, in publico Cardinalium conuentu multa contra Mendicantiũ ſtatum euomuit: quam cauſam cũ obſtinate vrgeret, non multo poſt è vita ſublatus eſt, & vna cum ipſo ipſius quoque criminationes ſepultæ. Annis autẽ ferme viginti poſt hoc factum, aliud etiam euenit admodum memorabile. Prælati quidam, neſcio quo ſpiritu inducti, de Franciſcano ordine abolendo conſilia inter ſe contulerunt, & ad eam rem perficiendam quoddam aliquot Epiſcoporum conuenticulum coegerunt. Erat autem in eadem vrbe eccleſia præcipua, & in eccleſiæ feneſtris vitreis duæ imagines pictæ, vna ſancti Pauli, qui enſem, altera S. Franciſci, qui crucẽ manibus tenebat. Nocte Aedituus viſus eſt ſibi Paulum audire

1. Dia. 8

hæc dicentem, Quid agis Francisce? cur tuam non defendis familiam? Cui ille, Quid faciam? nihil habeo præter crucem, & hæc ipsa me admonet de patientia seruanda. Tum Apostolus horrari, ne tantam ferret iniuriam, suumque ei offerre gladium. Territus Aeditnus simul ac illuxit, accurrit in templum, certoque vidit vtramque imaginem insignia inter se commutasse, atque in Pauli dextera crucem adhuc esse, Francisci vero gladium habere cruore stillãtem: quod dum secum tacitus miraretur, increbuit rumor, Episcopum illũ, qui eius consilij auctor fuerat, repertum esse mortuum, præcisis ceruicibus. Ac ipse quoque nocturnum visum narrare cœpit, ac pro eius fide ipsas imagines omnibus ostentare. Multa alia his similia sæpe contigere ijs, qui molestiam religiosis exhibere non veriti sunt, quorum haud fere quisquam eiusmodi interitum effugit: nimirum pugnante pro suis Domino, cuius causa ita cum religiosorũ causa coniuncta est, vt simul vtramque oppugnari necesse sit. Quare glorientur sane, qui volent, Regum, ac Principum hominum gratia, atque in ea colligenda studium, operamque omnem collocent. Nostra autem gloria hæc sit, vt cum propheta dicere possimus, Anima nostra sustinet Dominum, quoniam adiutor, & protector noster est: in eo lætabitur cor nostrum, & in nomine sancto eius sperabimus. Et ille vicissim vnicuique nostrum dicat quod olim Abrahæ, Noli timere, ego protector tuus, & merces tua magna nimis. Nam & horum vtrumque coniunctũ est, & vtrumque, si cui alij in hac vita, præcipue religioso conuenit, vt quoniam nullam aliam mercedem, aut vllum bonum expetit præter Deum, ideo eius protector, ac propugnator sit idem Deus.

Ps. 32.

Gen. 15

Vigesimus secundus fructus patrocinium Beatissimæ Virginis. Cap. XXXIV.

PRAETER hoc, quod diximus, tam certum, & cui dẽs Dei patrocinii, illud quoque ad cumulũ tum solatij, tum vtilitatis consequuti sunt omnes religiosi, vt essent in tutela Beatiss. Virginis Mariæ, eiusque tamquam vmbra recrearentur, eius præsidijs munirentur. Nam vt in magna domo præter patremfamilias, qui caput est, & princeps, matrem etiam aliquam esse necesse est, non

non solum ad gignendos liberos, sed ad eos deinde lactãdos, & alendos, sic in hac Dei domo, quæ est Ecclesia, etsi communis omnium parens est Christus, qui suo omnes sanguine regenerauit, tamen decuit suam quoque esse matrem, quæ ad spiritualem hanc vitam efficiendam, & ad eandẽ nutriendã, & propagandam, aliquid ipsa quoque virtutibus, officijs, meritisq. suis conferret. Hęc autẽ est salutifera hæc Virgo, vt eam appellat S. Leo, de qua Germanus Patriarcha Cõstantinopolitanus vetus, & grauis auctor hoc scripsit, Quemadmodũ continua respiratio non solũ est signum vitæ, sed etiam causa, sic sanctissimũ Mariæ nomen, quod, vt ipse ait, in Dei seruorum ore assidue versatur, simul argumentũ esse, quod vera vita viuant, simul etiam hanc ipsam vitam efficere, & cõseruare, omnemque eis lætitiam, & opem ad omnia impartiri. Hoc igitur cunctis præstat, qui modo vere viuant: sed tamen vt sol, qui in omnes naturales effectus influit, eo vberius influit, quo ad maiores, sic illius lumen, & auxilium in omnes Ecclesiæ status deriuatur, verũ in eos præcipue, & maxime, qui gratiæ, & sanctitatis gradu excellunt. In religioso autem statu illud insuper accedit, quod magnam quandã habet cum illius vita similitudinẽ, in qua vere gloriari possumus expressum quoddam religiosæ vitæ exemplar præfulsisse. Nam paupertatem quidem eius & præsepe, & duo pulli columbarum, & cetera multa testantur, obedientiam vero ipsum coniugium, quod eam viro subijciebat, cum esset ipsa & sanctitate, & sapientia tanto superior. De continentia autẽ nihil attinet dicere, cum ipsa omnium princeps hoc pudicitiæ signũ sustulerit, & quidem non sola voluntatis deliberatione, sed voto nuncupato. Sic enim, tum alij omnes, tum Augustinus docet, qui de ea sic loquitur. Ipsa quoque, inquit, virginitas eius gratior, & acceptior, quia non eam conceptus Christus viro violaturo, quam conseruaret ipse præripuit, sed priusquam conciperetur, iam Deo dicatam, de qua nasceretur elegit. Hoc indicant verba, quæ sibi fœtum nuncianti Angelo Maria reddidit, Quomodo fiet istud, quoniã virum non cognosco? quod profecto non diceret, nisi Deo virginitatem ante vouisset. Sed quia hoc Israelitarum mores adhuc recusabant, desponsata est viro iusto, non violenter ablaturo, sed potius contra violentos custodituro, quod illa iam vouerat. Simile quiddam est etiam apud Bernardum, qui inter cetera hoc quoque in ea laudat, quod

Ser. 1. de pasti.

In or. de Deip. Vir.

Lib. de Virgi. cap. 4.

Ser. signii magnum.

quod legis Mosaicæ, vt ipse ait, decreta transcendens illibatam Deo corporis simul,& spiritus sanctimoniam vouisset; hoc enim propositi inuiolabile fundamentum ex eo probari, quod promittenti filium Angelo tam constanter responderit, Quo modo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Quamobrem cum similitudo adeo amorem conciliare soleat, atque in B. Virgine tam euidenter religiosa quædam formula eluxerit, quis possit dubitare, quin religiosos omnes tum singulos, tum vniuersos, ipsasque eorum familias totas amore præcipuo, & singulari cura complectatur? Hoc enim est, quod alibi ait Bernardus, placere illi nuptias nostras spirituales, multo magis, quam illas carnales, quibus eam cum filio interfuisse legimus: illis enim homo homini, his anima Christo eius filio copulatur.

Ser. de vino in aquam cõuerso.

Atqvi hoc etiam manifestius erit, si multorum ordinũ initia inspiciamus, quæ cũ ex huius sanctissimæ Virginis pietate, & caritate fluxisse constet, ab his, de quibus id constat, argumentari etiam licebit, de quibus nihil scriptum est, nullum esse ex his ordinibus, qui non ipsa adiuuãte fundatus sit, eaque item adiuuante constitat. In primis enim de Carthusiensi familia antiqua, & nobili, hoc memoriæ traditum est, cum adhuc recens, & tenera esset, in Grationopolitana diœcesi, vbi nata est, & multa, vt fit, instigante dæmone, aduersus illud institutum vbique iactarentur, absente præsertim Bruno ne fundatore, quem Vrbani II. imperium Romæ retinebat, pusillum illum gregem magna tempestate iactatum esse. Itaque cum ex vna parte vitæ austeritas, loci horror, & vastitas, ipsamet insuper paucitas molesta, & odiosa, ex altera interior Dei spiritus, stellæ duces, Iuris illius consulti Parisiensis tam dirus exitus, alternantes in eorum animis cogitationes efficerent, constitisse inter eos virum quendam senio venerabilem, caluo capite, capillo crispo, qui omnipotentis Dei nomine polliceretur, sacratissimam Dei Matrem ipsos in loco illo deserto semper conseruaturam, eisque aduocatam, & custodẽ futuram, si in eius honorem horarias preces quotidiè persoluerent. Quibus dictis cum euanuisset, remansit tamen in omnium mentibus noua lux quædam spei, gaudijque ingentis; nihilque addubitãtes, quin senex ille esset Apostolus Petrus, statim communi consensu illam Dei, & fidelium omnium parentem sibi patronam delegerunt; quæ quidem quam fideliter pro-

ter promissa præstiterit, etiam nullo monente, res ipsa declarat. Nam ab eo tempore ita semper solitudinem illam tenuerunt, vt etiam magnopere illustrarint, ipsique & numero, & nomine magnopere aucti sint. De Cistertiensibus vero æque certo idem affirmare possumus. Cũ enim eius Ordinis auctores duo fuerint, Robertus, qui initiũ dedit, & Bernardus, qui adeo amplificauit; de Bernardo quidem quis, modo eius scripta legerit, vel de eo aliquid audierit, dubitare potest, quin familia illa huic Virgini vel in primis cara fuerit, in qua hic eius tantus amator extiterit, & cui ipsa hũc suum amatorem, & famulum donarit? Robertus autem fundator, vt dixi, eius familiæ etiam antequam nasceretur, à Dei Matre ad opus illud destinatus videtur. Sic enim scriptum est, eam prægnanti matri apparuisse, cum aureum teneret annulum, itaque loquutam. Engardis (id enim mulieri nomen erat) filium, quem geris, hoc mihi annulo desponsari volo. Hæc igitur cum experrecta rem gaudens notasset, iterum deinde ad eam confirmandam eadem est obiecta visio, eiusque veritatem exitus demonstrauit. Ea enim desponsatio per religionem fuit: annulus votum Castitatis. Eadem licet dicere de Ordine Carmelitano; quod potissimum ostensum est Honorij IIII. tempore, quo cum de illius instituto approbando ageretur, astitisse ei ferunt de nocte Deiparam, quæ eum impulerit, & plane iusserit vt & institutum, & homines benigne complecteretur. De Seruitarum ordine nihil attinet dicere, qui se totũ huius Virginis numini, ac nomini dicatum profitetur, idque ipsa eorum origo ostendit. Sic enim fertur, Sodalitatem quandam fuisse in ipsius honorem congregatam, qui cum ipso die illius Assumptioni sacro preces, & laudes ei persoluerent, admonitos cœlesti voce seculum statim reliquisse, seque ad vnius Dei obsequium contulisse, retento semper Beatæ Virginis famulatu: ideo enim Seruitas appellatos, quasi ipsius seruos. Quin etiam post annos septem eadem Dei Mater nocte quadam singulis separatim per quietem apparuisse dicitur, cum magno, & illustri Angelorum exercitu, quæ vna manu pullam tunicam, altera librum apertum teneret, iubens eos deinceps illa veste vti, & illa regula, quam sancti Augustini esse aiebat. Itaque simul ac illuxit, congregati patres, alter alteri visionem suam exponentes, cum magno gaudio decreuerunt omnia exequi, quæ cœlestis Regina præceperat. Sed nihil illustrius, & notabilius,

bilius, quam quod in genere hoc de Dominicano simul, & de Francisceano ordine commemoratur præclara quadam visione ipsi B. Dominico ostensum esse. Etenim cum ipso tempore, quo de instituti sui fundamentis iaciendis cogitabat, Romæ in Apostoli Petri templo orans pernoctaret, visum est ei passim totum cælum, Christumque Dei filium exurgere irato, atque inflammato vultu, ternas manu lanceas vibrantem ad perdendum genus humanum, vnam in superbos, alteram in auaros, tertiam contra lasciuos. Cuius iræ cum nemo obsistere auderet, sola Mater misericordiæ ad pedes eius accidens, rogauit, vt ignosceret iis, quos sanguine redemisset, quin etiã cum à Christo responsum esset, non esse iam iustitiæ suæ, vt tanta orbis terrarum peccata impunita relinqueret, addidit illa, habere se famulos duos, fideles, ac probos, qui in mortalibus ad pœnitentiam reuocandis strenuam operam impigre posituri essent. Quibus verbis placatus Dominus, cum illos videre voluisset, productus est Franciscus, & Dominicus ipse, qui hæc videbat, cui etiam cum die postera Franciscus forte occurrisset, quem numquam antea aspexerat, tamen ex nocturno viso statim agnouit, & arcte complexus, vt fratrem, tantique operis, ac muneris socium, exposuit etiquid sibi de vtroque à Domino esset indicatum. Atque hoc quidem patrocinium tum alias sæpe Virgo reipsa præstitit, tum maxime Innocentio III. Pontifice, qui cum nescio quibus causis esset in vtrumque ordinem nulla eorum culpa incitatus, & quibusdam etiam edictis eorum priuilegia, ac facultates impedisset, ii quidem ad cœleste auxilium implorandum, inter alias preces, litanias etiam quotidianas indixere, quæ dum Romæ à fratribus Dominicanis in ecclesia recitarentur, vni ex ipsis contigit, vt ipsam Virginem videret super altari stantem vna cum Filio, ita vt ipso vultu eius familiæ mœrorem, ac lacrymas, quas vberius fundebant, miserari videretur, & ad Filium conuersa hæc verba, vt in Litaniis solet, iterare: Fili exaudi eos. Nec multo post ipsum etiam Innocentium ferunt, cum Neapoli decumberet, morte iam imminente, grauiter pœnitu-
Psal. 38 isse, illaque verba ex psalmo protulisse, Propter iniquitatem corripuisti hominem, & tabescere fecisti sicut aranean animam eius; statimque ex hac vita migrasse.

IDEM Deiparæ studium apparuit etiam in Oliuetanum ordinem, ipso eius initio, vt accepimus. Nam cũ tres primi eius ordinis

ordinis fundatores cõueniissent, plureſq. iã quotidie eorũ sanctitatis bono odore illecti ad ipsos cõfluerent, nõ defuere qui eos deferrẽt ad Pontificẽ, qui Auenione degebat, quasi nouarũ rerũ auctores: sed ab illo acciti, ac benignissime accepti, & ad Guidum Aretinũ Episcopum remissi, dũ in Italiã redirẽt, apparuit Episcopo B. Dei Mater, Angelorũ choro stipata, quæ ei viros illos cõmendans, candidũ insuper habitũ, & regulã S. Benedicti porrigeret, qua deinceps vterẽtur. Cuius rei monumentũ hodieq. extare dicitur Aretii in templo sanctissimæ Trinitatis, parietibus pictũ, quo in templo & vestis, & regulã illa ab Episcopo eis rite tradita est, sub Virginis tutela. Hãc etiã tutelã eadẽ Virgo spopondit, & exhibuit ordini S. Hieronymi, qui, vt in eius monumẽtis legimus, cũ recẽs esset in Hispania, nec pluribus adhuc, quã duobus, aut tribus, iisque paruis constaret monasteriis, aliquot fratres eam paucitatẽ moleste ferẽtes, communicato inter se consilio, ad alium ordinem transire decreuerant. Iamq. abibant, cum in ipsa via hæc Dei mater visibili specie eis occurrit, monens, atque adeo etiam imperans, vt in suscepto instituto permanerent: breui enim fore vt id valde propagatum viderent: se vero ordinem illum totum in suum recipere famulatum. Quæ cum dixisset, non solum illi in suo proposito cõfirmati sunt, sed ad hunc ipsum famulatum Virginis contestandum, tota ea familia reliquis vestibus albam tunicã adiunxisse dicitur, quam adhuc retinẽt. Denique in hunc quoque numerum referenda videtur nostra hæc Societas IESV. Primum enim Ignatius ipse eius fundator, & auctor, quantuscumque fuit, non est ambigendum, quin Virginis opus fuerit. Sic enim accepimus, cum adhuc in paterna domo secularis ageret, hanc ei astitisse clarissimo lumine collucentem, seque ei spectandã aliquandiu præbuisse; quo aspectu, ac colloquio totum esse mutatum, ac in alterum virum conuersum, paulo post etiam castitatis voto in eius honorẽ se obstrinxisse. quin etiã cum spirituale militiam ingredi decerneret, eã in ipsius potissimũ nomine auspicari statuit, idque in illa nobili Montis serrati ecclesia, vbi totã nocte ante eius aram insomnis excubauit, veteré quemdã militarem more imitatus, quo se ei in perpetuũ dicaret, ac traderet. Vt igitur qui glandẽ serit, totã arborẽ serit, sic Dei Mater, dũ Ignatium peperit, in cuius pectore, vt in Abrahæ lumbis eius posteritas, nos omnes continebamur, nos quoque, & totum hunc nostrum ordinem peperisse credenda est. Atque hoc quidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem ipsum sacerdoti cuidam nostro insignis religionis,& sanctitatis viro diuinitus monstratũ est. Hic erat Martinus Guterus Hispanus, qui tum alias multas visiones, & reuelationes consequutus est,illamque inter ceteras, quod per Galliã iter habenti,& ante Virginis sacellum equitanti, diuino lumine ostensum est,eum intra octo dies moriturum;quod euenit,cum ille paulo post ab hæreticis captus esset, inter quorum manus in summis omnium rerum incommodis breui decessit. Is igitur tum alia, vt dixi, multa,præsertim autem de B. Virgine diuinitus reuelata accepit, tum illud etiam, quod nos omnes attingit. Vidit enim aliquãdo illam eximia admodum specie micantem, veste præterea in magnam latitudinem expansa,ac sub ea veste Societatem nostram vniuersam collectam contineri, quam illa materno affectu complecteretur,eoque quasi suæ gratiæ, & caritatis tegumento confoueret.Quibus omnibus rationibus,ac documentis,cum hoc euidenter cõstet,religiosos omnes greges sub cura esse huius sanctissimæ Virginis,est sane quod maiorem in modum omnes gaudeamus, ac nobis ipsis de tanto bono gratulemur, quod quam beati omnes in cœlo vt Reginam venerantur, eandem ipsam nos quoque Reginam,& præsidem habeamus in terris.Quid enim ei desit,qui huius præsidio fulciatur,cum nec malum vllum tantum inueniri possit,quod non eius viribus facile depellatur,nec vllum tantum bonũ,quod non eius gratia,& deprecatione facile impetretur?Nam cum ad benefaciendum duo requirantur, primum potestas, deinde etiam voluntas, vtrumque in Maria tale, ac tantum est, vt maius optari non possit. Nam potestatem quidem, vt vno verbo dicamus, eamdem habet, quam ipse filius: sed hic natura, & propriam,illa dono,& communicatam.De voluntatis autem pietate,& benignitate, quis satis vel loqui,vel etiam cogitare possit, eius videlicet, quæ diuinæ bonitatis abysso, cui ita coniuncta est,quodammodo absorbetur,& immergitur?Quãobrem recte Bernardus de vtroque,Regina,inquit, cœlorum est,misericors est,denique mater est vnigeniti filij Dei.Nihil enim sic potest potestatis eius, seu pietatis magnitudinem commendare: nisi forte aut non creditur Dei Filius honorare matrem,aut dubitare quis potest omnino in affectum caritatis trãsisse Mariæ viscera,in quibus ipsa,quæ ex Deo est,caritas nouẽ mensibus corporaliter requieuit. Atque hæc quidẽ omnibus

Serm. 1. Assump.

omnibus communia:sed videamus quomodo hanc vtramque religiosis præcipue impendat. De potestate insigne est exemplum in Franciscanis annalibus, in quibus ita legimus, Leoni,qui vnus fuit ex S.Francisci familiaribus, & quidem intimus,huiusmodi aliquando visionem obiectam. Erat magna planities,& in ea species quædam iudicii mox futuri.Magna aderat hominum multitudo, Angelorum tubæ personabant; denique binæ scalæ è summo cœlo vsque ad terram demissæ, altera candido colore,altera purpureo. Huic autem purpureæ imminens visebatur ex alto Christus, vultus habitu seuero,ac subirato. At Franciscus paulo infra ipsum fratres suos euocabat,vt ascenderent fidenter, Dominum ita velle, eosque inuitare.Cum autem illi se per scalas audenter efferrẽt, alius de tertio,alius de quarto,vel de decimo,alii de superioribus,ac pene iam vltimis gradibus procidebant. Qua suorũ clade magnopere commotus B. Franciscus, eos voce magna admonuit,vt ad scalam alteram cãdidam accurrerent, illicni hil fore periculi. Itaque cum ad eam accessissent, Mariam ei incumbentem vident, quæ eos blandissime intuens, studiose etiam iuuaret, exciperetque singulos, ita vt nullo negocio ad vnum omnes in cœlum euaserint. Hic igitur satis ostensa est eius potentia.Pietatis autem æque illustre argumentum extat in historiis Cisterciensibus,vbi scriptum est, Reinaldũ vita plane,& moribus sanctissimum, cum reliquis fratribus in messorio opere occupatis,ipse,vt erat iussus, propter ætatis grauitatem secessisset,ob eamque causam sederet mœstus,vidisse chorum fœminarum de proximo colle descendentium, omnes vestimentis candidis, vna præeunte,quæ reliquas omnes & proceritate,& pulchritudine longe superaret. Hæc igitur cum suo comitatu,vt ad Dei famulos propinquauit, singulos perhumane,& peramanter complexata,atque etiam osculo dignata,insuper linteolis, quæ duæ comites deferebant,de illorum frontibus sudorem, puluereumque abstergere cepit; quin etiam contentius laborantes suauius, & largius recreare.Cum autem Reinaldus secum ipse inquireret, quænã illæ essent,& miraretur,tantum audere fœminas aduersus religiosum morem,astitit ei quidam aspectu venerabili, à quo edoctus est,illam, quam videret, esse Dei matrem, reliquas vero virgines in cœlo degentes:venisse autẽ eam ad suos illos messores(hoc enim verbo vsus est)visitãdos.Hoc vidit Reinaldus

iste,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ille; ceteri autem, illi ipsi, quibus hoc contigit, non oculis quidem viderunt, sed animis proculdubio persenserunt, dum corporis ipsius vires instauratas, dum patientiam adauctam, dum dulcedinis gustum quendam in illa molestia instillatum perceperunt. Ex quo nobis quoque intelligendum est, etiamsi sacratissimæ huius Virginis beneficia sub aspectum non cadant, ea tamen & frequentissima, & maxima, omni loco, & tempore, maximeque in ijs laboribus, quos Christi eius filij causa toleramus, in animos nostros prouenire.

Vigesimustertius fructus, quod religiosorum preces facilius à Deo exaudiantur. Cap. XXXV.

RESTAT etiam illa religionis vtilitas certissima, ac non modo ratione, sed quotidianis experimentis confirmatissima, quod suorum preces, cum aliquid à Deo supplices petunt, ita commendat, ijsque tantam gratiam addit, vt omnia facile impetrent. Atque hoc quidem tum dignitatem magnam continet, nimirũ adeo gratiosum esse apud summum illum Regem, ac numen, tum vero vtilitatem quoque incredibilem. Nam Omnipotentis opibus, & viribus vti, perinde ac suis, est quodammodo omnipotentem fieri. Certe in mundo ita posse apud principes, & reges mũdi, res quædam amplissima, & maxima existimatur, idcoque ab omnibus experi, & omnibus modis ambiri solet. Quanto ergo magis erit, eum locum tenere apud ipsum Deũ, vt & ius quoddam adeundi habeamus, & petendi fiduciam, & summam facultatẽ quiduis obtinendi? Hoc igitur, quod adeo salubre, & commodum, adeo etiam excellens, & honorificum est, defert etiam præter cetera status ipse religiosis. Videtur enim eorum cuique illud Domini dictum aptissime conuenire, Ego sum dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti: dilata os tuum, & implebo illud. Nam & amor Dei in illum, quem tanto affecerit beneficio, vt eum de terra Aegypti, id est, de seculo, tot alijs in illa miseria relictis, eduxerit, hoc pollicieri videtur: & illius obedientia, qui Dei voci in tanta re paruerit, hoc vicissim mereri: & præterea multæ concurrunt causæ, cur illa bonitas, quæ diues est in omnes, qui inuocant eam, præcipue hoc faciat aduersus religiosos. Est autem illa prima

Psal. 82

prima causa, quam indicat propheta Dauid, cum ait, Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum. & alibi. Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet. Vbi autem magis vigeat iustitia, & Dei timor, quã in eo statu, qui se ob hunc ipsum timorem, in arcem quandã iustitiæ recepit? Sic enim appellare licet, & decet, religionẽ, quæ ita nos ab occasionibus peccandi, ita hostes à nobis remouet, vt pene difficilius sit, malum esse, quam esse probum; adeo omnis propemodum male agendi facultas sublata est. Altera causa est, quæ religiosis magis etiam proprie conuenit, paupertas ipsa, de qua est apud eundem Prophetam, Desiderium pauperum exaudiuit Dominus, præparationem cordis eorum audiuit auris tua. Igitur non ipsas modo preces, sed etiam tacitas cogitationes, ac desideria, antequam oranda expromantur, præuenit Dominus in pauperibus, sed iis tamen, qui vere sint pauperes, id est, in pauperibus voluntariis. Nam aliorum domus fortasse, & arca inops est, animus vero diues, quia diuitias amat, & quærit. Igitur principes gentiũ, qui externo splendore omnia metiuntur, impensius fauere solent locupletibus, ac potentibus, tenuiores vero ne ad cõgressum quidẽ, vel conspectũ admittere. Non ita Deus; sed his potius facillimos aditus & ad colloquendum, & ad impetrandũ præbet, qui corã ipso nudos sese ab omnibus humanis rebus sistunt, idque ipsum ob eius amorẽ. Cur enim illa misericordia, & illa pietas nõ sit in eos liberalis, qui in ipsam adeo liberales fuerũt, iisque omnia tribuat, qui omnia ei vltro tribuerunt, quæ habebant, & quæ habere poterant? Nam in hoc etiã pro certo existimandũ est, valere illam regulã, quam ipse iam sibi in beneficiis impertiendis præscripsit. Qua, inquit, mẽsura mẽsi fueritis, remetietur vobis, immo vero abundantius etiã. addit enim. Mensuram confertam, & coagitatam, & superefluentem dabunt in sinum vestrum. Quod si hoc merentur officia hominibus impensa propter Deum, quanto magis quæ ipsi Deo impenduntur? Sequitur etiam alia causa ex humilitate. Sic enim scriptum est, Oratio humiliantis se penetrat nubes. & alio loco, Respexit Dominus orationem humilium, & non spreuit preces eorum. Sed humiliatis quidem duplex forma esse potest, altera ad tempus, & præsertim ad illud tempus, quo quis coram Deo apparet ad eum obsecrandum, quæ ipsa sine dubio tantum confert ad impetrandum, vt in

Psal. 33. Psal. 144.

Psal. 9.

Matt. 7.

Eccl. 35 Psal. 101.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3. Re. 21 ea omnia ferme posita esse videatur, quod apparuit in Achab rege impio, ac sceleſto, qui tamen simul ac coram Deo, vt ait scriptura, humiliatus est, eum quo voluit inflexit. Sed si hæc tantam vim habet, vt etiam peccatores summo illi Iudici statim conciliet, quanto efficacior erit ad eos, qui iusti sunt, magis, ac magis cõciliandos humilitas illa, quæ & omnes actiones, & omnem vitæ conditionem, & tempus omne complectitur? Humilitatem status dico, qualis est religioſorum, quæ nõ solum omnem seculi honorem, & fastum aufert, sed etiam ad infimum locum redigit, nempe ad vitam pauperem, aliorumque imperijs subiectam, vt si eam humano iudicio metiaris, ad seruitutem proxime accedere videatur, etsi hæc seruitus summa libertas est, & ita honorata, vt regnis ipsis antecellat. Accedit etiam aliud, quod quantam vim habeat ad impetran

Pſ. 39. dum, docemur ex psalmo, Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui: quod quidem si quis alius in hac vita, maxime faciunt religioſi. Hi enim alias sibi omnes delectationes eripuerunt, coniugii, liberorum, diuitiarum, & quæ ex diuitiis consequi solent, vt venationum, conuiuiorum, spectaculorum, magnificarum ædium, aut vestium, & alias eius generis. Ac cum istas sibi omnes delectationes ademerunt, tum vero omnem suam delectationem in Domino collocarunt, cuius dulcedine partim orando, partim legendo, partim etiam aliis pluribus modis mirifice eis perfrui licet. Adiuuat etiam eos ipse status, qui quod omnino spiritualis est, & præterea totus in Dei seruitio, nihil eos ferme vel cupere sinit, vel petere, quod non spirituale sit, vel ad Dei seruitium pertineat. Itaque eo faciliorem oportet esse Deum in iis concedendis, quæ ita petuntur, quia cum de his rogatus exaudit, se potius exaudit, suoque honori, ac dignitati consulit. Tãtum igitur refert, coniunctas, & permixtas habere cum Deo rationes, vt habent religioſi, quorum ita communis est causa cũ Deo, cui seruiunt, vt tam aduersa, quam prospera, eadem sint utrisque. Idem enim ijs euenit, quod etiam hominum famulis, qui dum rem domini sui procurant, quicquid in eo genere agunt, & quicquid ab ipso hero petunt, magis ad heri causam pertinet, quam ipsorum, isque eo concedendo suum agit negocium. Ac licet hæc omnia apud Dei benignitatem tantum habeant momenti, duo tamen restant omnium grauissima, & maxima; alterum est uoluntatis propriæ abnegatio; alterum

terum caritas, & multorum fratrum vnanimis consensio. De priore illud extat apud Esaiam, qui quorumdam querimoniam, quod suæ preces cum multis ieiunijs, lacrymisq. coniunctæ, non essent à Deo auditæ, ita refellit, eamque causam reddit. Ecce in die ieiunii vestri inuenitur voluntas vestra: Esa. 58. quibus etiam pollicetur, si voluntatem suam facere destiterint, Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet te, clamabis, & dicet, Ecce adsum. Et iure hoc quidem. nam vt inter amicos iniustus sit, qui alterum ad suam voluntatem semper præsto esse velit, ipse de sua decedere vnquam nolit; æqualem enim esse oportet amicitiæ legem, vt eadem vtrique placeant, quod si fiat, auctoritas etiam quædam acquiritur non solum liberrime petendi, sed suo propemodum iure sumendi quicquid alterius est: sic in diuina amicitia nihil esse potest efficacius ad Dei voluntatem inflectendam ad nos, quam si nos, & totum arbitrium nostrum in magnis, & in minimis ei permiserimus. Quod si ita est, quis melius, perfectius, perseuerantius id facit, quam religioſus, qui etiam perpetuo voto omnem suam voluntatem sibi præcidit, & pro sua diuinam inseruit? Igitur ex nonnulla etiam iustitia, quoad quidem inter hominem, & Deum intercedere potest ius vllum, licebit religioſo à summa illa maiestate exigere, vt quoniam ipse in omnibus rebus ei obsequatur, is vicissim aliqua in re sibi, quod tamen ipsum in Dei obsequium recidit. Alterum erat fraterna coniunctio, de cuius vi quid attinet plura dicere, cum illam Domini vocem habeamus? Dico vobis, si duo ex vobis consenserint su- Mat. 18 per terram, de quacumque re, quam petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cœlis est. Igitur si consensus quæritur, quis vel maior, & arctior esse potest, quam religioſorum inter se, qui omnem omnium rerum communionem teneant, vel etiã firmior ac diuturnior, cum magno illo, & insolubili votorũ vinculo sit ligatus? Ex hoc igitur fieri necesse est, vt singulorum preces gratiores, & efficaciores sint in Dei conspectu, tũ propter virtutem ipsam sanctæ caritatis, qua non potest Deus nõ summopere delectari, cum sit ipsa caritas, tum etiam propter illã, de qua ante multa diximus, bonorum operum cõmunicationem, quæ vnumquêque alienis quoque meritis ita ornat, vt eo etiam nomine multo plus possit. Beatum Dominicũ accepimus Cistertiensi cuidam Priori, quo familiariter vtebatur, ingenue confessum esse, nihil se vmquam in hac vita à

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deo postulasse, quod non accepisset; quod ille admirans, quæsiuit ab eo, cur non ergo ordini suo Conradum Teutonem peteret, qui tum inter præcipuos Doctores ferebatur. Cui Dominicus, esse rem difficilem, sed tamen si peteret, nõ diffidere. Itaque cum totam illam noctem orando vigilasset, ecce primo diluculo Conradus in templum venit, abiicit se ad Sancti pedes, supplicat vt in suam se familiam asciscat, & cum ingenti omnium gaudio, & admiratione statim asciscitur. Multa alia afferri possent huius rei exempla, pleni enim sunt omnes libri, & omnes historiæ, nec vllius fere religiosi scripta extat vita, quæ non referta sit eiusmodi beneficiis, quæ à Domino obtinuerit, partim supra naturam, quæ sunt notiora, & illustriora, partim intra terminos, limitesque naturæ, quæ sunt sane quotidiana, sed minus cognita, ac sæpe ne cognita quidem. In quo genere illa etiam mihi admirabiliora videri solent, quæ Deus interdum suis concessit minuta, & minima, quasi ad hoc quoque maiestatem suam demittẽs, vt eorum vel precibus, vel etiam tacitæ ipsi voluntati obsequeretur. Cuiusmodi est quod de Scholastica legimus, cum ipsa precante, subitos imbres de cœlo demisit, vt Benedictum fratrem suum vna nocte retineret: & de S. Thoma Aquinate, cui ægrotanti aleces extra tempus suppeditauit. itemque de B. Francisco, qui cum in graui morbo aliquid musice audire cuperet, angelus de nocte astitit, deambulans in cubiculo, lyramque pulsans sciẽtissime. Quæ, & alia innumera in rebus, vt dixi, minimis, eo magis illam Dei facilitatem testantur, simulque ostendunt, quanto is paratior futurus sit in maioribus, quæ eius magnitudinem magis decere videntur, & quæ præsertim cum propria, vel cum aliorum vtilitate coniuncta sunt. Hanc enim ob causam scribit Chrysostomus, tales homines non sibi solis salutem, & vtilitatem precibus suis asserre, sed alijs quoque, & quidem integris sæpe ciuitatibus, ac populis. Quare illa etiam merito idem adiungit, Cum igitur, ait, virum videris externo habitu amictum vili, virtute vero intrinsecus vestitum, noli id, quod apparet, despicere, sed contemplare animæ diuitias, internamque gloriam. Talis erat beatus Helyas, qui melotem tantum habebat, at purpuratus Achab illius melote indigebat. Vide Achabi inopiam, Helyæ autem diuitias.

Hom. 41 in Genes.

Compa-

Comparatio Status Religiosi cum seculari laico. Cap. XXXVI.

EXPLICATIS religiosæ vitæ fructibus, eiusque tamquam amplissimis opibus expositis, per se iam apparere potest, quanto ea interuallo alijs omnibus vitæ rationibus, vtilitate quidem, & salutis adipiscendæ facilitate antecellat. Sunt autem hi status, qui in comparationem adduci possint, laicus, Clericalis, Episcopalis, Solitarius: de quibus singulis aliquid est dicendũ. Atque ut à laico, qui infimus est, incipiamus, magna est sine dubio, & euidens inter vtrumque distantia: quam distãtiam illa mihi Saluatoris parabola docere videtur, in qua Dei seruitus magnæ cuiusdam cœnæ similitudine exprimitur, à qua tria omnino retrahunt impedimenta, quæ ibidẽ commemorantur: Villam emi, Iuga boum emi quinque, Vxorem duxi. Itaque etsi in laica vita multa sunt, & varia hominum studia, & occupationes, omnes tamen à diuina Sapientia tribus his capitibus breuissime comprehendi videntur: idque ita etiam Ambrosius intellexit, qui scribit, docuisse Dominum hoc loco, terrena omnia relinquenda esse, quod inquit, neque ille, qui studijs intentus inferioribus, possessiones sibi terrenas coemit, regnum cœlorum adipisci possit, cum Dominus dixerit, Vende quæ habes, & sequere me. Nec ille, qui emit boues, cum Elyseus occiderit, & populo diuiserit quos habebat, & ille qui duxit vxorem, cogiter quæ mundi sunt, non quæ Dei, non quo coniugium reprehendatur, sed quia ad maiorem honorem vocetur integritas; quoniam mulier innupta, & vidua cogitat quæ sunt Domini, vt sit sancta corpore, & spiritu. Hæc Ambrosius. Nos autem singula hæc impedimẽta, & quasi vincula, quibus seculares homines alij aliis alligari solent, consideremus. Ac primi quidem generis pericula optime ab Augustino declarãtur his verbis. In villa, inquit, empta dominatio notatur. habere enim villam, & possidere, hominem sibi in illa subdere, & dominari delectat. Vitium malũ, & vitium primum. Primus enim homo dominari voluit, qui dominum habere noluit. Quid est dominari, nisi propria potestate gaudere? Est maior potestas, illi subdamur, vt tuti esse valeamus. His Augustini verbis & ambitionis ma-

Luc. 14.

Lib. 7. in Luc.

1. Cor. 7.

Ser. 33. de ver. Dom.

lum indicatur,quæ dominatum, & excellentiam inter homines appetit,& religiosorum felicitas, qui diuinæ potestati, vt ille monet,omnino,penitusque subduntur, seque illi vororum vinculis insolubilibus constrictos tradunt. Ac illi quidem,qui dominandi cupiditate tenentur,quanto in discrimine versen tur,diserte ostendit Gregorius, tum alias sępe (nullum enim aliud ferme vitium tam acriter exagitauit) tum vero in illa verba,quæ sunt in libro Iob, Qui dicit Regi Apostata,qui vocat duces impios.Cuius sententiam si breuiter complecti velimus,tres maxime timendi causas inter honores,ac dignita tes inueniemus. Primum quoniam cum earum amor animũ alicuius occuparit, nullum decus, nulla honestas tanti erit, quam non ambitioni posthabeat. Hinc enim à Gregorio dictum est,Numerari culpę nequeunt, quæ habendæ potestatis amore perpetrantur. Deinde ipsemet excellentiæ appetitus, etiamsi nihil aliud peccetur, per se tamen in vitio est, & quidem magno.Ideo enim Gregorius idem dictum putat,Qui dicit Regi Apostata, quia, inquit, vnusquisque rector toties ad culpam apostasiæ dilabitur, quoties præesse hominibus delectatus, honoris sui singularitate lætatur. Tertium periculum est ex officii suscepti magnitudine,si vel non iuuentur subditi ad bene viuendum,vel,quod est peius, etiam malis exemplis deteriores fiant. Quam ob causam,auctore ipso Gregorio,dictum est de Deo, Qui vocat duces impios, Quia, inquit, dux est impius, qui à tramite veritatis exorbitat, & dum ipse in præceps ruit,ad abrupta sequentes inuitat.An non igitur miseri sunt,qui cœna illa neglecta,bonis omnibus referta, in horum se malorum turbam, & aliorum quoque plurimorum volentes coniiciunt?Mihi quidem nõ solum miserrimi, sed etiã stultissimi videntur, qui cum ad regium conuiuium vltro, & gratis inuitentur,nullo ipsorum sumptu,nullo labore, illi tamen tanto pretio tam infelicem villam emere malint.quo autem pretio?seruitutis,solicitudinis, plurimarum curarum, & angorum,quæ carior est merces,quam auri, aut argenti: hæc enim exteriora sunt,illa interiora,& quę nos penitus tangũt. Comparemus nunc religiosi hominis vitam remotam ab hac ambitione,tranquillam, sedatam, omnisque perturbationis expertem,denique cęnæ plenæ, ac magnæ similitudine designatam. Sunt enim in cęna hæc tria præcipua, quies in accubitu,suauitas in epulis,iucũditas in conuictu,colloquioque

24. Mor.14.

conui-

conuiuarum.Quæ autem maior animi quies, quam religiosi, qui nihil in hoc mundo appetit,omnia abiecit, vno autẽ Deo fruatur,à quo certus est,vt Apostolus loquitur, neque instantibus, neque futuris separari se posse ? Quæ autem dulciores epulæ,quam cœlestium rerum tractatio,quæ animæ palatum mirabiliter oblectant,& demulcent?qui enim tauri,quæ altilia,aut quæ condimenta cum illis deliciis comparari possũt, quæ nobis ex illo superno beatorum conuiuio cadunt ? Atque hæc deinde omnia augentur, magisque dulcescunt, suauissima sodalium, fratrumque coniunctione, qui nobiscum huius cęnæ participes sunt.Nam cum omnis hominũ societas maxime iucunda,maximeque naturalis est, tum præsertim talium hominum, qui & virtute præditi, & nobiscum ita sint astricti. Hac igitur cœna fruitur religiosus quisque, totaque hæc vita perpetua est quædam cœna; quoniam,vt est apud Sapientem,Secura mens,quasi iuge conuiuium.Hic sine periculo,& sine trepidatione viuitur,nulla etiam cogitatione rerum,ac negociorum difficilium; hæc enim omnia, quæ molesta sunt,de industria remoueri à mensis solent, vt nulla ratione tantis, tamque securis voluptatibus comparari debeãt illorum occupationes tam anxiæ, & tam periculosæ,qui in villa emenda totam suam vitam impendunt.

Rom.8.

Pro.15.

SEQVVNTVR alii, qui pluribus boum paribus emptis, toti sunt in lucro,& negociatione,& rei amplificatione. Miserum certe,&,si verum quærimus, etiam vile hominum genus, qui in rem tam contemptam curas, & cogitationes suas abiecerunt.Itaque iure Saluator illius typo hos conclusit,qui boues ad hoc emisset, vt agros coleret,quod opus infimum sine dubio est,& maxime ignobile.Vt enim qui id opus faciunt,terram subigunt, terram oculis spectant,& animo etiam cogitant,sic qui diuitiis quærendis studet,quocumque artificio id faciat,nihil aliud quam terram tractat,quoniam hæc omnia, si recte æstimemus, terrena materia constant,sed externa specie insipientium oculos fallunt. Nam quid de peccandi periculis dicamus,quæ emendo, vendendo,contrahendo, impendent,& quæ euitari vix possunt, præsertim cum habendi desiderium humano animo semel insederit? Itaque hoc constitutum sit,omnem hanc vitam,quę cupiditate duce in quæstu faciendo versetur, ne vllam quidem partem habere cum religiosa uita conferendã.Illa enim semper inquieta,turbulenta,

Universidad de Deusto
Biblioteca

solicita:hæc semper in summa tranquillitate, & pace,nempe remotis iis causis, quæ cũ perpetuæ casuum varietati sint expositæ, magnam afferunt perturbationem. In illa frequentissima sunt æternę mortis pericula, hic omnia salua,omnia tu In illa denique nulla, aut pene nulla spiritualium rerum cogitatio;hic vnum earum studium,vna delectatio.

SVPEREST tertium genus, eorum,qui vxorem duxerunt, de quorum vinculis alio loco copiosius dictum est, sed tamen hoc summatim dici potest,id quoque impedimentum maximam omnino vim habere, vt à cœna illa excludat. Etenim si boum negociatio,& thesaurizandi studium sufficit ad impediendum, quid faciet is, qui vxore ducta eadem primum thesaurizandi necessitate vrgetur, & præterea ipsis etiam vxoris,liberorum,familiæ,& multarum rerum, quæ hæc consequuntur,curis illigatur:ex quo magnam Dei obliuionem, & ignorantiam, atque ex vtraque magnam peccandi proclinitatem nasci necesse est. Quamobrem recte, & commode Bernardus ita religiosum ordinem cum ordine Prælatorum, & coniugatorum comparat, vt dicat,omnes quidem operam dare,vt hoc præsentis sæculi pelagus magnum,atque undosum pertranseant, sed in modo multum interesse. Prælatos enim naui transmittere,quod omnino non vacat periculo, præsertim in tantis procellis,& tempestatibus, in quibus,ut ille ait, modo vsque ad cœlos ascendunt spiritualia tractantes,modo usque ad inferos descendunt, infernalia facta diiudicantes. Secundos porro, qui sunt religiosi, ponte transire,quod iter & breuius, & facilius, & denique securius quoque esse constat. Tertium demum esse eorum statum, qui castum sequuti coniugium,terrenarum etiam rerum possessionem retinuerunt. & eos quidem neque ponte, neque etiam naui, sed plane uado transmeare, laboriosum prorsus,inquit,& periculosum habentes iter, quippe qui nulla uiæ compendia capterent. Nam quod periculosum sit iter, in eo patet,quod tam multos in eo perire dolemus,tam paucos uidemus, sicut necesse est,pertransire. Valde enim difficile est, præsertim istis diebus, quibus malitia nimis inualuit, inter undas huius mundi,uoraginem uitiorum, & criminalium peccatorum foueas declinare. Hæc Bernardus, quæ sane admodum luculente & illorum miseram, & nostram nobis felicem sortem ob oculos ponunt,cum illi tam difficili, & periculosa, nos ea uia

Ser. de tribus ordin.

via ingrediamur,in quam tria illa concurrunt, breuitas,facilitas,securitas;quæ quicumque teneat,nihil amplius desiderare possit.

QVID igitur iam singulas viuẽdi formulas persequamur, quæ intra hæc, quæ diximus, genera continentur, vt mercatorum, vt militum, vt aulicorum, vt etiam inrisperitorum, & eorum omnium,qui in litteris ætatem agunt? Quod enim est ex his omnibus institutis, quod vel in comparationem cum religione venire audeat? Omnino ex his omnibus maxime ingenuum,ac liberale illud est institutum, quod in litterarum cognitione versatur,idque eiusmodi, vt in eo facilius aliquanto homines salui esse possint, si rerum, quas Deus condidit,scientia ad eiusdem Dei earum auctoris amorem, & timorem sibi gradum facere velint. Sed tamen hoc ipsum quam difficile,& rarum in sæculo,vbi suas quisque spes sequutus,alius honorem, alius quæstum,alius famã,& gloriam, corrupto scilicet fine,in magna omnes studiorum,& cogitationũ inanitate voluuntur? Itaque euenit in plerisque quod ait Bernardus,vt alii scire velint,vt sciantur,quod vanitas est,alii vt sciant,quod curiositas est, alii etiam vt scientiam vendant, quod mercatura quædam est. Quod si hæc secularis litteratura his periculis expolita est,vt iam fere nihil sit aliud, quã instrumentum vel auaritiæ,vel ambitionis, quid de aliis dicendum erit, & potissimum de iis, qui in principum obsequio vitam agunt,quorum quidem rationem si cum religiosorum ratione vel conferre velimus, iniuriam fine dubio huius sanctitati faciemus.Est tamen in hoc ipso similitudo nonnulla, quod vtrique seruiunt, vtrique etiam huius seruitij præmium expectant. Ceterum in rebus ipsis nulla comparatio. Nam & merces illis dubia, his certissima;illis fluxa,caduca,& quantacumque sit,pusilla,& exigua, his æterna, immortalis, & omnino maior spe, maior cogitatione nostra. Præterea illorum domini mortales, mutabiles,ac plerumque difficiles, & morosi, quibus etiam multo labore satisfieri nequeat, & sæpe gratiam multis annis collectam vna leuis offensio effundat: nobis autem tam pius, tamque clemens dominus, vt ipsas etiam culpas, ac negligẽtias facillime ferat,iisq; potius vltro medeatur, is denique de quo vere,& sapienter dixit B.Ambrosius, neque se morte timere,neque recusare vitã,quoniã bonum dominũ haberet.

Ser. 36 Cant.

Atque

Atque hæc vna cogitatio quantum interſit inter hominum ſeruitutem,& ſeruitutem Dei,multos, qui hoc attentius conſiderarent,ſæpe impulit, vt hanc cum illa cupidiſsime commutarent. Ita fecere illi duo,quos narrat Auguſtinus, cum in Imperatoris aula haud mediocrem tenerent locum, commotos lectione libelli, in quo deſcripta erat Antonii vita, ſubito & tanti Principis gratiam, & ſponſas, quas recens duxerat, & quicquid in mundo habebant,reliquiſſe. Quorum ratiocinatio,cum ſe inuicem ad hoc impellerent,his verbis ab Auguſtino expreſſa eſt. Dic quæſo te, inquit, omnibus iſtis laboribus noſtris quo ambimus peruenire? Quid quærimus? cuius rei cauſa militamus? Maior ne eſſe poterit ſpes noſtra in palatio,quam vt amici Imperatoris ſimus? Et quid ibi non fragile,plenumque periculis? Et per quot pericula peruenitur ad grandius periculum? Et quandiu iſtud erit? Amicus autem Dei,ſi voluero, ecce nunc fio. Hanc mentem, & hanc lucem ſine dubio ſpiritus ſanctus iis ſuggerebat. Itaque omnia veriſsima, & optima,idque in primis,quod per multa pericula aſſentandi,obſequendi,alios etiam calumniis peruertendi,perueniatur ad eam principum beneuolentiam, in qua ipſa maius ſit periculum. Atque hoc quidem magnis,ac diuturnis laboribus tamen incertum eſt an aliquando conſequuturi ſimus. Dei vero amicitia, ac beneuolentia certiſsima, ſtatimque ac nos velimus,præſto eſt;neque vero locus eſt dubitãdi, ne longa ſeruitus illi bonitati impenſa, ſuo præmio, ſuaque mercede fruſtretur. Itaque vt antea de coniugio dicebamus, ſi vinculum aliquod ſubeundum ſit, longe præſtare ligatum eſſe cum Deo,qui non poteſt eſſe non bonus, quam cum homine, qui ſæpe eſt malus, & ex bono fieri poteſt malus; item nunc de ſeruiendo dicimus, ſi ad alienam voluntatem viuendum ſit,multo optabilius eſſe Dei voluntati,quod religioſi faciunt,quam hominis voluntati ſeſe ſubiicere. Illa enim non poteſt eſſe niſi recta, & æqua, & nobis ipſis ſalutaris, hæc ſæpe,atque adeo plerumque diſtorta eſt,& vitioſa,&,quod caput eſt,ad eius,cui ſeruimus,vtilitatem,commodumque dirigitur. Ac de ſingulis quidem ſtatibus hæc breuiſsime dicta ſint.

In vniuerſum autem de omnibus hoc dicere licet, neceſſe eſſe ſecularium vitam pluribus malis patere, cũ in ea vigeat, & regnet omnium malorum origo, & fons, nimirum propria voluntas. Hæc enim noſtra voluntas cum ita vitiata ſit,& corrupta,

rupta,cohibere ſe non poteſt,quin modo in hanc,modo in illam partem præceps ruat. Quinimmo cum ipſa per ſe adeo cæca,& infirma ſit,tum deinde accedunt affectus turbidi,& concitati,iracundiæ,odii,cupiditatis,ad quos comprimẽdos quoniam nullum ſtudium,nulluſque labor adhibetur, ſed potius ipſo vſu corroborati ita dominantur in vita, vt ex eorum libidine cuncta gerantur, innumerabiles ab eis pernicies in animas primum,deinde etiam in corpora ipſa proueniunt. Nam vbi non ratio,& conſilium,ſed temeritas, & inconſtantia valet,nihil tutum,aut ſtabile,ſed omnia incerta,& miſeriis plena. Hinc enim ſubiti impetus, hinc repentinæ,& præcipites deliberationes,quas quotidie videmus in ſeculo,cum vt ſe leuis offerat occaſio,plerumque etiam ſine occaſione, noua ſuſcipiantur cõſilia,modo militiæ,modo mercaturæ,modo aliorum negociorum;quæ temere ſuſcepta eadem temeritate deſeruntur, vt nullum fretum, nullus euripus tot motus, tamque varias habeat fluctuum agitationes: ex quo etiam ſit, vt ſæpe homines & ſe, & familias ſuas magnis detrimentis atterant,& omnino perdant. Contra vero religioſi cum alieno regantur ductu,ab his erroribus longiſsime abſunt, præſertim cum, vt antea dictum eſt (dicendum eſt autem ſæpius, aut potius habendum ſemper ante oculos) non ab homine regãtur, ſed à Deo. Itaque nullum eſt periculum, ne ſui amore decepti errent in eligendo: nihil enim ipſi eligunt, ſed ex aliorum præſcripto pendent. quare tota eorum ratio in vita conſtans,& grauis,& plane vniformis reperietur. Sunt præterea in ſeculari vita duo magni, admodumque periculoſi ſcopuli,quorum alterutrum nulli pene effugiunt, alter ocii, ac deſidiæ,alter nimiarum occupationum. Ille ferme locupletiorum,& pleniorum,hic vel tenuiorum, vel certe eorum,qui ditiores fieri velint, quorum magna eſt multitudo. Ac de ocio quidem verum eſt quod Bernardus ſcripſit, eſſe id ſentinam omnium tentationum,& cogitationum tum inutilium, tum etiam malarum, denique ſummam eſſe mentis malitiam. Quæ vero damna nimiis occupationibus efficiantur, idẽ Bernardus luculente deſcribit initio eorum librorum, quos de conſideratione ad Eugenium miſit, cum ait, Ita earum quaſi callo cor obdurari, vt neque compunctione ſcindatur,nec pietate molliatur, nec minis cedat, nec precibus moueatur, ingratũ ſit ad beneficia,inuerecũdum ad turpia,impauidũ ad pericula,

dA fra. de mon. Dei.

5. Mor. c. 8. pericula, denique nec Deum timeat, nec homines reuereatur. Recte igitur etiam hoc Gregorius, qui secularem solicitudinem in Esau, religiosam autem quietem in Iacob expressam putat, quorum alter venationi deditus, & agricola fuisse scribitur, alter vir simplex, & domi, siue in tabernaculis habitans. Quid enim, inquit, per venationem Esau, nisi eorum vita figuratur, qui in exterioribus voluptatibus carnē sequuntur? Qui etiam agricola esse scribitur, quia amatores huius seculi tanto magis exteriora colunt, quanto interiora sua inculta derelinquunt. In tabernaculis autem, vel in domo habitare est, se intra mentis secreta restringere, & nequaquam exterius per desideria dissipare, ne dum ad multa foris inhiant, à semetipsis alienati cogitationibus recedant. Denique illud extremum fit in hac comparatione, quod hi quidem seculares laici, vt nunc eunt tempora, vel omnino per vitiorum prærupta deferuntur, vel si qui sint, qui melius, honestiusque viuant, satis habere videntur, si à peccatis abstineant, si furtum non faciant, si non occidant, & in summa si nulla re Dei numen offendant; quod qui assequuntur, ij inter reliquos eminere putantur, & tamquam mortalium optimi digito monstrantur. Religiosi autem hoc quidem primo loco, deinde vero illud etiam elaborant, vt virtutem virtute, merita meritis cumulent, nouasque quotidie coronas humilitatis, pœnitentiæ, mortificationis officijs multiplicēt; quam ad rem magnam illis & facultatem, & stimulum quoque suppeditat ipsa religio. Vtra autem melior, salubriorque sit ratio, tum alijs multis, quæ breuitatis causa omittimus, ostendi potest, tum illa Hieronymi sententia, seu quis alius auctor fuit libelli ad Demetriadem; Neque enim, inquit, tibi sufficit à malis otiosam esse, si otiosa fueris à bonis. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur. Et blandimur nobis, si malis fructibus non grauemur, qui damnandi sumus, si à bonis steriles manserimus? Sic abscindet Pater omnem palmitem non ferentem fructum in filio. Et qui acceptum talentum in sudario abscondit, quasi inutilis seruus, & nequam damnatur à Domino. Nec minuisse solum, sed & nonauxisse, damnabile est. Hæc ille.

Mat. 7.

Io. 15.

Mat. 25

Compa-

Comparatio status religiosi cum ordine Clericorum simplicium. Cap. XXXVII.

POst laicorum ordinem sequitur ordo simpliciū clericorum, multo quidem perfectior, & cum Deo coniunctior, eoque religiosis similior, quod ipsi quoque aliquam Dei seruitutem profitentur, & ei seruituti sacro charactere consignantur. Sed tamen multa sunt, & magna, in quibus superant religiosi. Primum enim, si de statu ipso perfectionis quærimus, eum non habent clerici, habent autem religiosi. Etenim statum immobilem, fixum, immutabilem esse oportet. Non potest autem esse immobilis, nisi accedat voti nexus, & obligatio, qua carent clerici, non modo si nullam animarum curam gerant, sed etiam si gerāt: licet enim eam relinquere, nec vt eam semper retineant vlla promissione tenentur. Tractat hoc argumentum docte, & copiose B. Thomas in libro, quem inscripsit, de perfectione vitę spiritualis, cui libro causam dedit quorumdam imperitorū, atque etiam improborum error, qui vt religiosis detraherēt, clericos eis non solum comparare, sed etiam præferre ausi erant. Quorum temeritas tum expresse Pontificis decreto damnata est, tum etiam illo, quod diximus, B. Thomæ scripto luculentissime confutata. Affert autem hoc inter cetera, quod ijs quidem, qui cuipiam muneri in perpetuum destinantur, ritus aliqui certi, ac solennes adhibentur. Videmus hoc in Episcopis, quibus cum Ecclesiæ alicuius cura traditur, liniuntur, vngūtur, certæ etiam precum formulæ recitantur, tum virga, & panis, & vinum traditur, annulus in digitum inferitur, aliaque eiusmodi multa fiunt, quibus ostendatur id agi, vt perpetuum vinculum, & quasi desponsationem cum sua quisque ecclesia ineat. Idem fit in religiosis, quorum professio suis etiam, proprijsque ceremoniis sancitur, neque id nouo, ac recenti, sed antiquissimo instituto: quod declarat Dionysius, qui veteres illos ritus commemorat, & singulorū etiam rationem exponit. Quæ ceremoniæ deinceps semper retentæ sunt, aliæ ab alijs, aliquæ tamen ab omnibus. Atqui nihil eiusmodi fit in clericis, cum aliquam animarū administrationē suscipiunt: ex quo appareat eos in statu perfectionis nō esse, immo vero ne statum quidē habere. Hæc S. Thomas.

Ca. 10. & seq.

De eccl. Hier. c. 6.

Quanto

Quanto autem inferius sit munus hoc clericorum statu religioso, illud etiam aperte indicat, quod cum à maiori, & meliori statu ad minorem nemini permissa esse debeat descensio, licitus tamen, immo vero etiam laudabilis est ex cleri gradu in religionem transitus: idque sacri canones sanxerũt, non solum quia securior, sed ob id etiam, quia perfectior. Sic enim habetur quodam loco, clericos monachorum propositum apperentes, quia meliorem vitam sequi cupiunt, minime impediendos, liberumque eis ab Episcopis permittendum accessum. Gregorius autem Desiderium Episcopum, qui suũ quendam retinebat, de hoc eodem admonet, & sane operæ pretium est videre, quo verborum pondere. Hortamur, inquit, vt tam promptæ deuotioni eius, quam in sancto studet habere proposito, minime vestra sit impedimento fraternitas: magis autem, quibus valetis adhortationibus, pastorali admonitione succendite, vt feruor huius desiderii in eo non tepescat, vt qui à turbulento secularium turbarum tumultu se segregans, quietis desiderio, monasterii portum appetit, rursus in Ecclesiasticarum curarum non debeat perturbationibus implicari, sed in Dei laudibus permittatur secure ab iis omnibus remanere, vt postulat. Hæc quidem Gregorius, & optime, illudque præsertim, quod religiosam vitam portum appellet, eumque securum, & quietum; contra vero ecclesiasticum illud munus & perturbationibus implicatum, & secularium turbarum tumultu inquietum. Extat etiam simillima Anselmi doctissimi, & sanctissimi viri epistola ad Gofridum Parisiensem Episcopum, qua cum leniter ille quidem, sed tamen grauissime accusat, quod clericum ad religiosum iugum aspirantem impediret, idque ab eo nec ratione, nec consilio fieri, pluribus rationibus docet.

19. q. 1. c. clerici.

Lib. 10. Reg. ep. 40.

VERVM vt hæc, quam tractamus, vtriusque huius vitæ comparatio clarior sit, atque euidentior, considerãda est omnino clericalis huius status difficultas, & periculum, quod sane ex triplici capite oritur. Primum est ipsa ordinis dignitas; alterum officii, quod gerunt, grauitas, nempe curandarum animarum; tertium redditus, ac facultates ecclesiasticæ. Nam dignitas ipsa, quis negare possit, quin eximiam quandam vitæ, morumque probitatem, integritatem, sanctitatem requirat, & vitium quoduis, etiam minimum, eo turpius ei sit, & indecentius? Atqui sacerdotium tantæ dignitatis est, vt non modo in

do in terris nulla ei par sit, ne vllius quidem Principis, sed ne in cœlis quidem vllius Angeli, quippe cum nulli eorum datum sit, vt ipsius Dei corpus verbis conficere, manibus tractare, ore sumere, aliis ministrare possint. Itaque hæc plane diuina est potestas, & diuina vis, quæ eos, quibus ea tribuatur, Deos potius, quam homines faciat. Quod si ita est, quem animi, quem omnium morum candorem tale munus postulabit? Quo non oportet esse purior em (ait Chrysostomus) tali fruentem sacrificio? Quo solari radio non splendidiorem eam manum, quę carnem hanc diuidit? os, quod igne spirituali repletur; linguam, quæ tremendo nimis sanguine rubescit? Iure igitur Bernardus magnam hominum culpam hac in re deplorat, quæ deploratio non in illa tantum tempora, sed nescio an etiam multo magis in nostra conueniat. Curritur, inquit, passim ad sacros ordines, & reuerenda ipsis quoque spiritibus Angelicis ministeria homines apprehẽdunt sine reuerentia, sine consideratione. Neque enim signum regni occupare cœlestis, aut illius timent imperii gestare coronam, in quibus auaritia regnat, ambitio imperat, dominatur superbia, sed & iniquitas, & luxuria principatur. Ab hac igitur culpa longe remoti sunt religiosi, quorum etsi plerique ad hæc sacra accedunt (ne hic videlicet status hac etiam, quantacumque est, uel dignitate, uel utilitate careret) alio tamen spiritu, alia præparatione accedunt, non solum nulla ambitione, aut auaritia impulsi, quam ipse status excludit, sed ne propria quidem uoluntate. Verũ ut in reliquis multo minoribus, ita in hac re tanto maiori, uel potius omnium maxima, illorum aguntur imperio, quorum eis uox instar est diuinæ uocis. Itaque cum ipsi sibi honorẽ non sumant, ut est apud Apostolum, sed vocentur à Deo, quemadmodum Aaron, non est dubitandum, quin Dei bonitas pro suo more, & instituto, concurrentem quoque eis gratiam suppeditatura sit, & quidem abunde. Declaratum est id exemplo non iucundo minus, quam illustri Ruperti, eius, qui postea Tuitiensis Abbas fuit, multaque præclare scripsit. Is igitur hoc de se ipso, bonus vtique testis, ita commemorat, cum à superioribus suis urgeretur, ut sacris initiaretur, & ille constanter indignitatis suæ conscientia recusaret, accidisse sibi nocturnum uisum, quo plane intellexerit, Deo auctore id fieri. Visum enim esse sibi videre altare quoddam, & in eo imaginem Saluatoris crucifixi

Hom. 83. in Matth.

Ad Cler. c. 29.

Hebr. 5.

Lib. 12. in Matt.

cifixi viuentis,& oculos apertos in se defigentis, cuius aspectu totus incensus,cum amplexum eius ardentissime expeteret,sed ab altaris crepidine, quod magnum,& altum erat,prohiberetur,sensisse se tamen à Dominointerno instinctu inuitari.quare cum accessisset, medio altari scisso, viam ad Dominum patuisse, tumque se fideuter eum tenuisse, atque arctissime amplexum,osculatumque esse;ipsum autem Saluatorem, quo profundius oscula admitteret, diuinum os suũ apertum,& hians præbuisse:simul etiam factum esse, vt inter eos amplexus, tum diuino amore maiorem in modum inflammaretur,tum etiam sacerdotii, quod antea fugiebat, desiderium sibi inspirari senserit;quod,simul ac illuxit, cum suo Abbati indicasset,paulo post cum omnium gaudio exequutum esse. Adiungit etiam aliud,quo post eum ordinem susceptum, non minus sit confirmatus. Nam iacenti in lectulo, hominis species apparuit de cœlo labens, capite obuoluto, quasi agnosci noller,eaque se ita in eum tota demisit, vt caput capiti,pedes pedibus,reliqua membra cum omnibus membris intime cõmisceret: quin etiam ipsam animæ substantiam modo quodam,qui verbis exprimi non posset,ita peruaderet,atque imprimeret, & quidem citius,& profundius, quam mollissima cera signo imprimatur. Addit vero, quod facile credi possit, sequutam esse tantam, tamque incredibilem iucunditatem, ac suauitatem,vt nisi ea celeriter à Deo inhibita esset,is quasi torrens voluptatis sine dubitatione animam de corpore abstracturus fuerit. Fuit igitur hoc totum expressum quoddam Eucharistiæ symbolum,in quo Dei filius, facie quidem tecta, sed vere tamen totum sese toti animæ infundit, eamque & in suam transformat similitudinem,& gaudiis cœlestibus cõplet,sed eorum,qui,vt Rupertus,non temeritate, non alia terrena cupiditate inducti,sed à Deo per superiores suos inuitati,aut etiam coacti accedunt. Et reuera si muneris huius grauitatem,tamque diuinæ rei magnitudinem,vt decet,consideremus,ea quidem tanta est, vt qui hoc perpendat, numquam se satis tuto suscipere eam posse arbitretur, nisi tali oracvlo accepto securus fiat.

Cvm igitur hoc caput nihil dubitationis habeat,videamus iam alterum de animarum cura; quæ cura cuius oneris sit, coniici potest ex illa Sapientis sententia,qua ita monet, Fili mi, si spopondetis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum

Prou.6.

manum tuam,illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus. Fac ergo, quod dico fili mi,& temet ipsum libera,quia incidisti in manum proximi tui.Discurre,festina, suscita amicum tuum,ne dederis somnum oculis tuis,ne dormitent palpebræ tuę. His igitur curis, atque, vt hic dicitur, etiam laqueis innectit sese, qui pro altero sponder,& quidem non pro vno,sed pro multis, nec pecuniam,sed custodiam rei immortalis,atque æternæ, cuiusmodi sunt animæ. Itaque qui tantum officii sustinent,non modo peccant,si prauo exemplo, & factis noceant,quo nihil est grauius, sed etiam ipsa cessatione,si non iuuent,si, quod adeo reprehendit Ezechiel,infirmum non consolident,ægrotum non sanent,confractum non alligent,abiectum non reducant,perditum etiam non quærãt. Vere enim, & grauiter Gregorius, tum sæpe alibi,tum vero in homilia quadam, Nullum, inquit,puro ab aliis maius præiudicium, quam à sacerdotibus tolerat Deus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla prauitatis cernit, quando ipsi peccamus,qui compescere peccata debuimus: nulla animarum lucra quærimus, ad nostra quotidie studia vacamus,terrena concupiscimus,humanã gloriam intenta mente captamus:& quia eo ipso,quo ceteris prælati sumus,ad agenda quęlibet maiorem licentiam habemus, susceptæ benedictionis ministerium vertimus ad ambitionis argumentum,Dei causas relinquimus, ad terrena negocia vacamus,locum sanctitatis accipimus, & terrenis actibus implicamur. Igitur religiosi his omnibus periculis expertes sunt, qui nulla animarũ curandarum obligatione teneantur.Quod quidem minus esset fortasse gloriandum, si nihil ipsi opis conferrent in animas.Si enim ita esset,carerent sane his incommodis, sed tamen carerent etiam ijs commodis, ac præmiis,quæ Deus suæ vineæ operariis pollicetur. Verum,vt mihi videtur,ita fruuntur bono, quodcumque inest in tam præclaro opere,ut tamen eius malum omne effugiant.Nam quod ad proximorum salutem attinet,ita ei operam nauant, ut exactius,diligentius,laboriosius nõ possint.Sed quia hoc spõte faciunt, nullaque obligatione,ab iis etiam peccatis immunes sunt, quæ eam obligationem consequuntur. Itaque hoc quoque uideo à S. Thoma apertissime scriptum esse, huius ipsius perfectionis statum, quæ est in proximis adiuuandis maxima, magis teneri à religiosis, quã ab ipsis cleri cis:

Ezech. 34.

Hom. 17 in Euãg.

Op. de perf. c. 23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cis:quoniam pleraque eorum instituta iis muneribus occupãtur,non ex iustitia,vt clerici,sed ex caritate,qua Episcopos in animarum cura subleuant concionando,confessionibus peccatorum audiendis,publice,& priuatim exhortando, & reliquis tot eius generis officiis. Atque hoc quidẽ eiusmodi est, vt oculis ipsis pateat.

RESTAT tertium onus clericorum ex redditibus ecclesiasticis,quod quidem tantum abest, vt à plerisque onus existimetur, vt etiam hoc vnum laborent, quomodo eos augeant, ac multiplicent: quod non facerent, si sentirent quam ipsos valde grauet.Est tamen onus, idque aliquando cognoscent, illa vectigalia Christi sanguine parta,& vni Christo à fideliũ pietate consecrata, quos vsus,quam pios,quam sanctos exigebant. De quo cum plurima & à theologis pene omnibus, & à sacris scriptoribus dicta sint,nobis in hac breuitate sufficiet vnica Bernardi auctoritas,cuius illa sunt in quodam sermone
Ser. 23. super Cantica,Timeãt,ait,clerici,timeant ministri Ecclesię, qui in terris sanctorum, quas possident,tam iniqua gerunt,vt stipendiis,quæ sufficere debeant,minime contenti sint,superflua,quibus egeni sustentandi forent,impie, sacrilegeque sibi retineant, atque in vsus suę superbiæ, atque luxuriæ, victum pauperum consumere non vereantur,duplici profecto iniquitate peccantes, quod & aliena diripiunt, & sacris in suis vanitatibus ac turpitudinibus abutuntur. Nec plura de hoc. Est enim euidens,ac manifesta ratio illa, quæ quosdam etiam, vt scimus,conuicit,vt religiosi fierent, cum ita secum ratiocinarentur,Vt quid istæ diuitię ex ecclesia,quas cum habuero, si non cum pauperibus communicem, in perpetua culpa viuam, si autem communicem, viuam in perpetua cura, & labore? Cur autem ego me cum meo ipsius detrimento pauperum procuratorem faciam? Itaque,vt dixi,hoc ipsum eos impulit,vt,omnibus relictis, religiosam nuditatem amplecterentur. Sed concludamus iam omnia paucis hoc argumento. Sunt in Ecclesia vniuersa tres hominum status,qui si inuicem comparentur, alter alterum clarius indicabit. Primus est secularium laicorum, cui hoc inest incommodum,quod pauca habet ad perfectionem adiumenta,multa vero impedimẽta:sed hoc tamen commodi,quod nullam habet perfectionis obligationem,præter eam,quam Euangelicæ leges omnibus Christianis imponunt. Secundus est Religiosorum, qui aliqua cer-

qua certe obligatione tenentur, non tam vt sint perfecti,quã vt esse cupiant,& conentur:sed ad hoc tam multa, & tam magna nacti sunt præsidia,itaque remoti sunt ab omnibus impedimentis, vt non solum facile,sed etiam iucunde,ac suauiter id consequi possint. Tertius est hic,de quo agimus,Clericorum, qui, si recte perpendamus, utriusque fere incommodis premitur,vtriusque autem fere commodis caret.Primũ enim eandem habent,quam religiosi,obligationem perfectionis adipiscendæ,ac sine dubio aliquanto etiam maiorem ex ministerii præstantia,ex sacramentorum quæ conficiunt diuinitate, ex animarum gubernatione:neque tamen habent ea,quæ religiosi, adiumenta, neque eum gratiæ vberioris influxum, de quo multa diximus. Rursus hoc etiam deteriori conditione esse videntur, quam ipsi laici, quod nec illorum excusatione vti possunt, si minus perfecti sint, & tamen eadem pene omnia, quæ illi, perfectionis impedimenta patiuntur. Nam cum illis permixti in seculo viuant, atque, vt ita dicam, eodem vehantur mari, iisdem etiam ventis,iisdemque fluctibus agitari eos necesse est, auaritię, ambitionis,libidinum,quæ vitia cum omnibus hominibus innata, & insita sint,inflammantur etiam quotidie magis & ipsarum rerum, quæ delectant, obiectu, & occasione, ac commoditate peccandi,& ipsa licentia. Quo enim modo inanis gloriæ stimulos euadere poterit, qui in mediis honoribus viuat? aut diuitiarum amore non tangi, qui eas & sibi, & suis administret? aut quomodo illius continentia diu tuta esse poterit, cuius oculi earumdem illecebrarum aspectu lacessantur, cuius corpus eadem mensa, & cultu curetur, quo seculares, sæpe etiam lautius,& mollius, quam multi seculares? Merito igitur Bernardus in iis libris, quibus multa Eugenium Pontif. monet, hoc etiam de hoc ordine. Quid sibi vult, inquit, quod clerici aliud esse, aliud videri volunt? Nempe habitu milites, quęstu clericos, actu neutrum exhibent. Nam neque vt milites pugnant,neque vt clerici euangelizant.O miserandam sponsam talibus creditam paranymphis, qui assignata cultui eius,proprio retinere quæstui non verentur. Atque idem Bernardus in quodam Sermone,Dati sunt,inquit, sacri gradus in occasionem turpis lucri, & quæstum æstimant pietatem.Copiosissimæ siquidem pietatis inueniuntur in suscipienda, immo accipienda magis, animarum cura, sed

Lib. 3. in fine. De con. S. Pauli

Universidad de Deusto
Biblioteca

hæc apud eos cura minor, & de animarum salute nouissima cogitatio est. An vero Saluatori animarum grauior vlla esse poterat persequutio? Est ergo, ex Bernardi sententia, hoc primum vitium in ordine isto, cum suis commodis intenti animarum curam, diuini honoris propagationem, prædicandi, ac docendi munus omittunt, & cum de altari viuant, nihil minus, quam de altaris seruitio cogitant, sed de se, ac de suis vtilitatibus. Quod si quis sit, qui hos ecclesiasticos labores non recuset, qui concionibus, qui sermonibus pijs populos excolat, vbi inueniemus, qui hæc omnia faciat eo animo, quo fieri debent, qui gratis laboret in hac vinea Domini exercituum, qui verum Dei obsequium quærat, nihil sibi ipsi? Rara res, planeque difficilis, & ardua, vt se quis in seculo à seculo, id est, ab omni seculari cupiditate intactum conseruet; & cõtra, nimis facile, & procliue, vt inter illa ipsa opera, quamquam alioquin honesta, & laudabilia, tamen vel honoris, ac dignitatis alicuius ecclesiasticæ, vel opimi beneficii, aut alterius denique temporalis commodi desiderium obrepat. De qua re quid aliud dici potest, quam quod præclare dictum est ab Augustino? Audi, inquit, Apostolum gementem de talibus. Dicit alios annunciare Euangelium per caritatem, alios per occasionem, de quibus dicit, Annunciant euangelium non recte, rem rectam ipsi non recti. Quisquis à Deo præter Deum aliquid quærit, non caste Deum quærit. Si Deum quæreret, castus esset, quia legitimum maritum anima Deum habet. Denique, vt hæc omnia vitia cessent, eumque singamus clericum, qualis animo fingi potest, vt nihil ei in suo genere desit: hæc tamen perfectio multo inferior est perfectione religiosa, longeque adhuc distat à multis illis, & magnis vtilitatibus, quæ sunt à nobis supra copiosius demonstratæ. Caret enim superiorum ductu, caret æqualium exemplis, & incitamentis, caret etiam illa communicatione bonorum operum tam salubri, præterea copia illa gratiæ, ac spiritus, quæ vberior manat in plures; denique caret paupertatis commodis, & obedientiæ, in qua maximus est virtutis splendor, &, quod omnium maximum censeri debet, quantuscumque ille est, adhuc suus est, neque adhuc eo peruenit, vt se omni suæ voluntatis vsu penitus exueret, eamque perpetuo, atque irreuocabili munere, Domino Deo offerret, ac traderet; quod quidem sola religiosa vota consequuntur. Quæ cum ita sint, tum

Ser. 49. de ver. Dom. Philip. 1

hanc Clericorum, tum illam, de qua superiori capite loquuti sumus, laicorum cum religiosis comparationem concludere possumus aptissima quadam similitudine ex S. Bernardo, qui de Saluatoris processione differens, tres hominum ordines in ea reperiri docet; alios, qui vestimenta sternunt, nimirum seculares, sed bonos, & pios, qui de terrena substantia, quæ quasi vestis adiacet quidem corpori, sed extrinsece, eleemosynas largiuntur: alios, qui ex arboribus ramos cædunt, quos ait esse bonos item, & feruentes animarum pastores, cum subditis suis euangelizant. Quod vtrumque genus licet in Domini comitatu sit, licet vtrumque sanctam ciuitatem ingrediatur, propinquius tamen esse Christo Domino iumentum ipsum, in quo sedet, multoque maiorem ferre laborem; quoniam illi ex eo, quod sibi abundat, mittunt, hoc vero semetipsum totum exponit eius obsequio. Hoc ergo iumentum ait esse religiosos, qui nimirum mites, &, vt animal illud, in speciem abiecti, fortes tamen, suoque domino vtiles, & ad portandum, atque obediendum facti sunt, & qui denique ipsi Dei filio tam coniuncti sunt, vt eum tangant, & intra se habeant, & ad alios etiam circumferant. Quam ob causam ita deinde vir ille sanctus fratres suos cum gaudio alloquitur. Silendum ne mihi est, vt elationem caueatis, an magis loquar, vt habeatis consolationem? Iumentum, cui insidet Christus, nonne vos estis, iuxta præceptum Apostoli, glorificantes, & portantes Deum in corporibus vestris? *Ser. 1. in ramis.* *1. Cor. 6*

Comparatio status religiosi cum statu Episcoporum, & Prælatorum. Cap. XXXVIII.

SEQVITVR nunc vt videamus vtrum melius, & optabilius, atque ad salutem aptius sit, religiosum esse, an Episcopum, & Prælatum. Facilis quæstio, ijs præsertim positis, quæ de clericorum omnium periculis proxime dicta sunt: quæ pericula tum eadem, tum multo maiora, & grauiora sunt in Episcopis. Vera sunt enim illa, quæ Augustinus in quadã epistola scripsit, nihil esse in hac vita facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius Episcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio, si perfunctorie atque adulatorie res agatur: sed nihil apud Deũ miserius, & *Ep. 148*

Heb.13. tristius, & damnabilius, si sic agatur. Clamat etiam Apostolus de Præpositis omnibus, Ipsi, inquit, pernigilant, quasi rationem reddituri pro animabus nostris. De quo scite Gregorius, Penset, ait, qui ad satisfaciendum districto iudici de sua tantummodo anima fortasse vix sufficit, quod reddet dæ apud Deum rationis tempore, vt ita dicam, tot solus animas habet. Chrysostomus etiam sex libros integros de sacerdotio scripsit, in quibus auream illam eloquentiam, vnde nomen accepit, eo omnem contulisse videtur, vt ostenderet quam arduã, ac periculosam prouinciam suscipiat, qui animarum gubernationem suscipit. Inducit autem inter cetera pastoris similitudinem, eiusque pastoris, qui non suas, sed alienas curet oues, vt quicquid à bestia comedatur, vel furto pereat, vt aiebat Iacob, ab eo exigatur, qui scilicet eas custodiendas suscepit. Et quidem, qui timiditate, aut ignauia pecus perdiderit, cum vel facile veniam à domino impetrare, vel non ita grandi damno dependere: at qui Christi gregem pascendum admisit, nec impune laturum, talibus perditis ouibus, nec alia pœna luiturum, quam animæ propriæ. Illum præterea cum lupis, aut furibus bellum gerere: his luctam esse, non aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus, & potestates, & rectores tenebrarum. Item aduersus immanem exercitum vitiorum, scortationem, immunditiam, lasciuiam, odia, lites, æmulationes, & alia plurima. Quinimmo pecorum morbos apertos, & manifestos esse, & quibus facile applicari possit medicamentum, quippe cum ligari, & vri, & incidi, cum opus est, possint: at animi morbos & latere, occultosque esse, & difficillime medicinam admittere, aliquos etiam ipsa medicina exulcerari, & recrudescere. Hæc ille secundo libro. Tertio autem libro hæc ait, Si quis mihi magnam nauim mercibus onustam committere velit in Aegeo, Tyrrhenoue pelago gubernandam, nimirum nihil dubitem valde recusare, nec aliã ob causam, quam metu naufragii, in quo tamen naufragio nihil præter aurum, & argentum periclitetur: vbi autem extium imminet, non nauis, sed animæ, quo nõ in maris aquas, sed in ignis æterni abyssum corruendum est, vbi etiam mors manet, non corporis solum, sed cum ipso corpore etiam animæ, quis admiretur, si me tanto discrimini exponere detrectem? Bernardus etiam hanc omnem animarum administrationem depositum appellat, cuius insuper depositi dignitatẽ

Gen.21.

Ser.66. Cant.

pluribus

pluribus similibus exaggerans, Ciuitas est, inquit, vigilate ad custodiam, concordiamque. Sponsa est, studete amari. Oues sunt, intendite pastui. quæ deinde omnia pergit copiosius explicare. Multa alia ex omnibus sanctis auctoribus in hãc sententiam conferri possent, quia nihil est ab illis vel tam grauiter tractatum, vel tam seuere inculcatum; quæ si uera sunt, vt certe sunt, & quidem ita, vt ne verbis quidem satis exprimi queant, quid iam cum his periculis, cum hac solicitudine, ac perpetuis perturbationibus religiosæ vitæ tranquillitatem, securitatem, ociumque sanctum conferamus? Magnus ad dicendum campus, sed quæ dici possent, omnia paucissimis collegisse mihi Bernardus uidetur in epistola ad Henricum Senonensem Archiepiscopum, cum ait, Si ego latens in cauerna, & quasi sub modio non quidem lucens, sed fumigans, uentorum tamen impetus nec sic declinare sufficio, sed continuis tentationum, variisque fatigatus impulsibus, instar uento agitatæ arundinis, huc, illucque circumferor, quid positus super montem, positus supra candelabrum? Solus mihi seruandus, solus tamen ipse mihi sum scandalo, solus tædio, solus oneri, atque periculo, ita vt propriæ gulæ, & uentri, & oculo scandalizanti frequenter irasci oporteat. Quibus ergo molestiis angitur, quibus lacessitur iniuriis, cui etiam si propria cessent, numquam tamen de alienis desunt foris pugnæ, intus timores? Hæc ille.

Ep. 42.

CVM igitur nemo tã cæcus esse possit, qui nõ uideat quanto tutior, & saluti æternæ propior sit religiosorum status, quã Episcopotum, videamus nunc etiam quæ sit vtriusque in perfectione ipsa comparatio. Vterque enim perfectionem profitetur, sed non eodem modo. Nam Pontificalis dignitas perfectionem exigit iam acquisitam, iamque confirmatã. Est enim nihil aliud, quam spirituale magisterium, cum scilicet Episcopi successores sint Apostolorum, è quibus vnus de se ipso, Positus sum, inquit, ego prædicator, & Apostolus, & Doctor gentium in fide, & veritate. Nemo autem perfectionis magister esse potest, qui non ipse perfectus sit; quemadmodum nec philosophiam docere, nec vllam artem etiam mœchanicam, qui non eam ipse didicerit. At religionis status non exigit perfectionem, sed inducit. Hæc est enim quasi schola, in qua perfectio tum aliorum doctrina, tum propria exercitatione paulatim acquiratur. Itaque bene à Theologis dictum est, alterum

1.Ti.2.

terum esse statum perfectionis iam adeptæ, alterum adipiscendæ; in quo ipso nemo cogatur, vt statim sit perfectus, sed satis sit, si aspiret, idque studeat quo paulatim fiat. Quam ob causam ait Bonauentura admitti ad religionem etiam peccatores, & imperfectos, nempe vt corrigantur, & iusti efficiantur. *In Apol. paup.*

Ep. 138. ad Fabiolam. De Episcopis autem illud ex Hieronymo adducit, Tanta debet esse scientia, & eruditio Pontificis, vt gressus eius, & motus, & omnia vocalia sint, vt quicquid agit, quicquid loquitur, doctrina sit Apostolorum. Hoc discrimen etiam docte S. Thomas elicit ex ipsis Domini verbis, qui cum paupertatis consilium daret, ita loquutus est, vt eum cui id dabat, nondum esse perfectum, sed futurum ostenderet, si id faceret; Si vis, inquit perfectus esse, vade, & vende omnia. At vero in Prælato instituendo, interrogauit non solum an diligeret, sed an plusquã alii diligeret, idque semel, iterũ, tertio, vt vel caritatis magnitudo exaggeraretur, vel, vt docet Bernardus, intelligeretur, quisquis aliis præficitur, diligere Deum debere plusquam sua, plusquam suos, plusquam se. Quamobrem, ne nos in re hac vocum similitudo decipiat, est sane hic status perfectus vterque, atque etiam episcopi haud paulo perfectior; sed ita vt hic requirat perfectionem, non conferat, ille conferat, nec tamen adeo magnam requirat. Atque aliud est etiam, in quo Prælatorum status à religioso differat. Illum enim comitantur bona temporalia, diuitiæ, honor, hominum reuerentia, eminentia ipsius dignitatis, & alia. Ex quo hoc primum sequitur, vt plerumque non diuini obsequii studium sed illarum rerum cupiditas animum illectet, deinde hoc etiam, vt quamquam aliquis magnam ad eum statum perfectionem attulerit, ea tamen multo grauioribus machinis oppugnetur, mirumque sit, ac rarum, si diuturnior esse possit. Euenit enim id, quod scripsit Gregorius in pastorali, Plerumque, inquit, in occupationibus regiminis ipse quoque boni operis vsus perditur, qui in trãquillitate tenebatur: quia quieto mari, recte nauem & imperitus nauta dirigit, turbato autem tempestatis fluctibus, etiam peritus se nauta confundit. Quid autem est potestas culminis, nisi tempestas mentis? in qua dum cogitationum semper procellis nauis cordis quatitur, huc, illucque inceſſanter impellitur, vt per repentinos excessus cordis, & operis, quasi per obuiantia saxa frangatur. Atque hæc quidem in Prælato. Contra vero in religioso. Nam cũ huic

Ser. 76. Cant.

1. Past. c. 9.

huic statui coniuncta sit paupertas, humilitas, voluntatis abdicatio, nec appeti potest vllo alio studio, quam solius perfectionis, nec patet iis, quæ diximus, tam infestis, perpetuisque præliis. Quam ob causam Chrysostomus in illis libris de sacerdotio cum multa disseruisset de laqueis, atque insidiis, quæ episcopales insulas circumstant, confert ad extremum cum illis omnibus religiosum ocium, & quietem immunem ab iis omnibus curis. Cui, inquit, etiam si aliquando absurda quæpiam cogitatio tale quidpiam obiecerit, ea tamen species ita infirma, atque imbecilla est, vt nullo negocio eam statim repellere, ac fugare possit, propterea quod nulla adest extrinseca materia, per quam flamma illa cogitationis vehementius adhæresceat. Ac monachus sibi vni timet. nam etiamsi aliquando aliorum sui similium curam gerere cogatur, non multum ei negocii facessit, cum neque liberorum, neque vxorum vinculis illigetur, & omnes illius oculis subiecti sint, vt eorum errata, si quæ sint, facile animaduertere, & corrigere queat. Hæc Chrysostomus, quibus hoc adiungere possumus, quod à nobis ipsis alibi vberius tractabitur, licet euangelica paupertas non sit ipsa perfectio, sed via ad perfectionem, ita vt aliis etiam viis (non enim negandum est) peruenire ad eam possit, hanc tamen eiusmodi viam esse tam facilem, & compendiosam, vt breuissime, & certissime ducat. Addo etiam illud, quiddam in se habere dignitatis, & ornamenti, præsertim ex quo à Domino consecrata est, vt qui ea careant, nescio quo splendore carere videantur, etiamsi interioribus omnibus bonis vel maxime abundent. *Lib. 3.*

EXTREMVM argumentum in hac comparatione illud est, quod non tam ex rationibus, quam ex factis ducitur, idque hominum & sapientia, & sanctitate illustrium, quos in religione innumerabiles extitisse scimus, qui Ecclesiasticos honores, etiam vltro delatos, tam constanter repudiarunt, vt certe nobile huius rei documentum terrarum orbi reliquerint. Bernardus à tribus opulentis ciuitatibus in Episcopum, à duabus in Archiepiscopum, electus numquam adduci potuit, vt eam dignitatem admitteret, plures vero etiam eligissent, nisi iam omnibus constitisset, frustra eum rogari. Beatum quoque Dominicum quatuor Episcopatus vario tempore oblatos recusasse legimus, cum etiam diceret, malle

se è

se è vita exire, quam eiusmodi onere grauari. Quem quidem egregie imitati sunt duo eius disciplinæ alumni, Thomas Aquinas, & Vincentius Ferrerius, quorum ille Neapolitanã cathedram à Clemente IIII. oblatam fortissime reiecit, neque vllius vel precibus, vel auctoritate vinci se passus est: hic Valentinum primum, deinde Ilerdensem Episcopatum, quin Cardinalatum etiam, quem Benedictus Pontifex parato iam pileo deferebat, inuicta virtute repudiauit. Similem animum præstitit etiam Bernardinus ille Senensis, qui à tribus populis, Senensi, Vrbinate, Ferrariensi, postulatus, nulli vmquam assensit: quin etiam cum Eugenius ipse Pontifex ad genua sibi prouoluto mitram imponeret, ille humiliter detrectans, professus est, ideo se nolle ea dignitate illigari, quo vberius, & liberius mortalium saluti se impenderet. In quo etiam numero collocandus est Andreas ex eadem Franciscana familia Alexandri IIII. Pontificis Max. nepos, quem ferunt ab eo Cardinalem creatum, & illi ipsi honori, & ceteræ amplitudini, quam ex tanta Pontificis propinquitate consequutus esset, constanter remisisse, cum mallet in religiosa humilitate, quam elegerat, permanere, vt suo tempore exaltaretur. Possent eiusmodi exempla multa ex aliis ordinibus vetera, quædam etiam ex nostro ordine recentia commemorari, vt Iacobi Laines, & Francisci Borgiæ, qui ad Cardinalatum, vt Claudii Iaii, qui ad Episcopatum electi, tanta omnes ope repugnarunt, vt denique vicerint. Neque hic ipsorum modo sensus fuit, sed idem etiam totius Societatis nostræ, cũ omnes quasi ad commune incommodum, quod immineret, depellendum, & precibus, & multis missarum millibus, & variis etiam corporis pœnis ob eam causam vltro susceptis, concurrissent. Itaque re ex animo confecta, tam commune etiam omnium gaudium consequutum est, vt solennis hymnus in gratiarum actionem, quasi pro magno beneficio, persolutus sit. Cui nostrorum inter se gratulationi, ac lætitiæ, cum nobilissimus quidam adolescens in Lusitania forte interesset, ita admiratum, atque ædificatum accepimus, vt ea re sola impulsus sit ad nostrum institutum, quod etiam perfecit, complectendũ. Ex quibus omnibus exemplis, aliisque plurimis, quæ prudens prætereo, hoc constare potest, quod tractamus, quid hi omnes tam præstantes viri in hac horum statuum comparatione senserint, cum appareat ipsi quid fecerint. Idem etiam ex aliorum

rum exemplis demonstrari potest, quos cum vel aperta Dei voluntas, vel maiorum imperium ad eam sarcinam subeundam compulisset, & plane coegisset, ita tamen religiosæ vitæ studium retinuerunt, vt facile ostenderẽt, alterum se vt onus perferre, alterum vero tamquam oneris leuationem conseruare. Sic enim de S. Martino accepimus, qui cum dolo bono è cœnobio eductus esset, quo ægrotantem mulierem, vti erat rogatus, spiritualis officii causa inuiseret, à Turonensi populo, qui eũ in insidiis expectabat, raptus est vna omnium voce, & acclamatione, ad cathedram Pontificiam: in qua ille pristinæ quietis amorem retinens, duobus ferme ab vrbe milliaribus monasterium extruxit, vbi cum fratribus suis in summa humilitate, ac paupertate, quarum virtutum (sic enim scribitur) in primis studiosus fuit, ita viuebat, vt Rachelem à Lia non seiungeret, & hanc quidem gregi sibi commisso, illam sibi, ac Deo impenderet. Huic similem narrat Cassianus Archebium, quem scribit de Anachoretarum cœtu abreptum, & Panephysi ciuitati præfectum, nihil vmquam de suæ pietatis, & humilitatis tenore laxasse, aut de adiecto honore sibi blanditum esse. Quin etiam solitum dicere, non se tamquam idoneum ad munus illud prouectum, sed velut indignum è religiosa disciplina electum, ad cuius (vt aiebat) tantæ professionis puritatem, triginta, & septem annis, quibus in ea vixerat, nondum peruenisset. Laudat etiam Bernardus Malachiam, qui primum episcopus electus, diu ille quidem detrectauit, verum accedente & superioris sui, & Metropolitani etiam iussu, cessit denique, sed ita cessit, vt nihilo quam antea minus religiosis quoque officiis satisfaceret. Nam, vt iisdem Bernardi verbis vtar, ipse in ordine vicis suæ coquinæ ministerium obibat, ipse fratribus, cum recumberent, seruiebat, & inter succedentes sibi ad cantandum in ecclesia, vel legendum, non se præteriri patiebatur: denique sanctæ paupertatis non modo participem, sed etiam principem se exhibebat, ipsius præcipue super omnes abundantius æmulator existens. Eadem pene de Fulgentio traduntur, qui cum audisset, catholicos in ecclesiis omnibus pastore orbatis, aduersus Trasamundi edictum Episcopos instituere decreuisse, fugit ex monasterio, tamque diu latuit, multis populis ipsum inquirentibus, donec ab vno conscio admonitus est, omnibus ecclesiis iam esse prospectum. Verum vbi ad cœnobium reuersus est,

Col. 11. cap. 2.

In eius vita.

vniuersa

vniuersa Ruspensis multitudo, quæ casu quod am adhuc Præsule carebat, eum inuadunt, rapiunt, & Pontificem esse non rogant, sed cogunt. Is vero in illa sua molestia hoc primum à Ruspensibus beneficij loco postulauit, vt monasterium ædificarent, in quo deinde ita Felici Abbati subiectus vixit, vt quinis è grege, cum in ijs, quæ ad domesticam disciplinam spectarent, ex illius ductu, atque obedientia plane penderet, & tamen interea de pastorali cura in populo regendo, assidueq. pascendo nihil remitteret. Quid Anselmus sol ille Angliæ, etsi non tam Angliæ, quam vniuersæ Ecclesiæ, qui quoties se negocijs subripere poterat, seque monasterio suo reddere, tum demum respirare videbatur? Quod quidem ille aliquando testatus est, qui cum in fratrum suorum confessu de religiosis institutis ex more disseruisset, magnopere illorum aspectu exhilaratus, ita per iocum quendam dixit, Similem se esse buboni, qui dum in cauerna cum pullis suis degit, lætatur, & suo modo bene illi est, cum vero prodierit inter coruos, & corniculas, vexatur, & lacessitur ab omnibus: sic se, dum inter suos fratres esset, magnam percipere voluptatem, dum autem inter seculares, torqueri, ac cruciari illorum negociorum concursu, ex quo etiam timere se, ac tremere animo, ne de sua salute periclitaretur. Quæ dum diceret, in ipsa hilaritate prorupit in vberes lacrymas, vsurpans dictum illud, Miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Iob. 19. Antoninus quoque cum Florentinã Ecclesiam sibi ab Eugenio IIII. mandatam cognouisset, ex ipso itinere Neapolitano, in quo tunc erat, fugam meditatus est in insulas nescio quas, idque iam cœperat, cum à propinquis Senas retractus, ibi litteris, obsecrationibus, deprecatoribus etiam adhibitis, omnem mouit lapidem, vt euaderet, donec Pontifex pene subsstomachans anathema etiam comminatus est. Tum vero concilio aliquot doctorum hominum aduocato, cum omnes ita sensissent, non ei licere diutius salua conscientia reluctari, in faciem procidens, multumque illacrymans, pastorali sarcinæ humeros subiecit, quam tamen ita suscepit, vt religiosam nõ abijceret. Nam neque de vestitu, neque de victu quippiam mutauit, suamque domum quasi monasterium instituit, in qua & culinam sæpe adire, ollas purgare, & alia id genus famularia ministeria sæpe obire mos ei erat, quo iis, quasi solatiis, pontificias molestias temperaret. Non potest igitur maius esse argumentum, quod religiosa humilitas multo optabilior sit episcopali dignitate, quam hoc, quod tam multi religiosi, iique tam præstantes omni sanctitate, alij constanter hanc dignitatem recusarint, alii, qui recusare non potuerunt, atque etiam vsu ipso interius eam explorarunt, semper tamen & eam vt onus cum gemitu pertulerint, & simul religiosæ vitæ munera diligenter retinuerint, vel pro solatio quodam illius oneris, vel ne hac vtilitate carerent, quæ quanti facienda esset optime cognouerant.

Comparatio status religiosi cum vita solitaria. Cap. XXXIX.

ANACHORETICVM institutum magno olim in honore fuit, non solum apud homines, sed etiam apud Deum, qui & id illustribus viris, & viros ipsos illustrium virtutum magnitudine, & miraculorum etiam claritate exornauit; quorum etiam multodam miraculum fuit. Hinc enim Pauli, & Hilariones illi, hinc Simeones, duoque Macharii, & alii multi, quasi lumina quædam eremi eluxere, quorum & facta, & dicta etiam, ac vestigia quæuis magnam semper in omni perfectionis via auctoritatem obtinuere. Atque hæc quidem ratio virtutis, & sanctitatis colendæ iam pene exoleuit, atque ex hominum more recessit. Sed tamen iuuat cum illa etiam præstantia, illoque perfectionis fastigio conferre huius vitæ nostræ vtilitates, vt tanto magis appareat, quanti hæ æstimandæ sint, quæ illi tam eminenti in omnibus rebus rationi nihil concedant, ac potius multis partibus superent. Qua in re, quem meliorem; aut certiorem adhibere possumus auctorem, quam Abbatem illum Ioannem, quem cõmemorat Cassianus, cum triginta annos in cœnobij cõgregatione egisset, deinde alios viginti in solitudine, vtrosque summa sanctitate, demũ in illa ætate, in illa etiam sapientia ita prouecta, ad priorẽ vitæ communitatem sese vltro retulisse? Is igitur cum eius facti causã interrogatus, de vtroque instituto vberius disseret ea quæ vsu

Coll. 19 cap. 3.

vsu ipso esset expertus, hanc solitudinis vtilitatem esse ostendebat, vt mentem rebus omnibus terrenis exutam, quantum humana ferat imbecillitas, cum Deo coniungat. Contra vero cœnobii hæc duo esse commoda, primum vt hominem doceat suas mortificare, & crucifigere, vt ille ait, voluntates, vt ei liceat verbum illud humiliter dicere, Quia non veni facere
Io.6. voluntatem meam, sed eius, qui misit me, Patris. Deinde quod nulla de re, quæ ad corporis curam pertineat, soliciti, nihil plane de crastino, quod Dominus iussit, cogitemus, omni illa cura tam multiplici, tamque animos nostros distrahente, rectoribus nostris relicta. Hæc quidem Ioannes apud Cassia-
Reg. fus. num. Basilius vero, hac ipsa quæstione totidem verbis pro-
q.7. posita, Vtrum magis expediat ei, qui mundum relinquere decreuerit, seorsum ne à ceteris degere, an vero cum aliis eiusdem consilii sociis, sine vlla dubitatione respondet, ita se sentire, itaque intelligere, ad multas res vtilius esse, si vno, & eodem in loco plures simul viuant. Neque hoc solum auctoritate sua confirmat, quæ, vt talis viri, sola conuincere possit, sed multo magis ratione. Complura enim enumerat socialis huius vitæ emolumenta, quæ si breuiter, & ordine comprehendamus, ad hæc fere reuocantur. Primum illud est, quod qui solus degit, multa ei deesse necesse est, & illa ipsa, quæ habet, nullum, aut certe exiguum habent vsum. Ratio huius est, quia nemini omnia vni data sunt, sed alia aliis distributa, vt officiorum permutatione, dando, & accipiendo mutua coniunctio coalesceret; quibus autem aliquid datum est, non in ipsorum tantum, sed aliorum quoque vtilitatem datum est. Itaque, ait Basilius, in vita solitaria hæc duo maxima sunt incommoda, primum, quod illud, quod abest, supplere ex aliis non possumus: deinde quod illud, quod nobis superat, ociosum, & inutile redditur, quia non exercetur, sed defossum tenetur, quod
Mat.25 Dominus in Euangelio valde damnauit. Contra vero vbicũque multorum societas viget, & quod suum est, eo quisque fruitur, aliisque impartitur, & ex alienis nihilo quam ex suis minus fructum capit. Secunda vtilitas hæc est, quod qui in aliorum oculis viuit, si aliquid peccet, monetur, arguitur, corrigitur, in quo ipso, vt testatur Basilius, plurium consensus eo magis mouet, quod nemo sit tam obstinatus, qui non multorum iudicium suo ipsius iudicio anteponat, cedatque
2. Cor. ei obiurgationi, quæ, vt Apostolus ad Corinthios scribit, fit à
3. pluribus.

pluribus. At vero in illo secessu hoc valde difficile est, vt quis errare se intelligat; quoniam & vitiorum natura ferme occulta est, & nos ipsi nobis libenter adulamur. Quin etiam accedit illud, quod etiam si vnius Dei iudicium, quamquam occultum, sufficere deberet, humana tamẽ infirmitas multo acrius exstimulatur eorum iudicio, quos videt, & quos audit: quoniam vt plurimum sensibus ducimur, minimam vero in nobis vim habent quæ sola ratione, aut sola fide percipiuntur. Itaque hoc quotidie experimur, quanto plus valeat ad nos in officio continendos hominum præsentia, isque respectus, qui ex illorum præsentia nascitur, quam præsentia Dei, & Angelorum, quorum in conspectu nos semper versari scimus. Itaque optime Bernardus de hoc ipso argumento, Malum, in- Ep.115
quit, quod nemo videt, nemo arguit. Vbi non timetur reprehensor, securius accedit tentator, licentius perpetratur iniquitas. In conuentu vero bona si qua facis, nemo prohibet, malum autem facere si uis, non licet. Mox etenim à pluribus comperitur, arguitur, emẽdatur; sicut è contrario bonũ, quod vident, omnes mirantur, uenerantur, imitantur. Sic Bernardus, cui consonat illud Cassiani, qui plerisque uitiis humaColl. 5.
num conuictum hoc conferre docet, quia, inquit, hominum c.4.
frequentia magis arguuntur, & dum lacessita crebrius manifestantur, celeri medicina peruenium ad salutem. Ad hæc illa etiam accedit tertia utilitas ex coniunctione & animorum, & officiorum, & rerum omnium: quæ quidem coniunctio cum in euangelio tantopere commendetur, tamen non adeo teneri potest, & certe non nisi voluntate teneri po- Io.18.
test, non autem re, & opere in illo genere soliuagoide quo sic Basilius ibidem, Si omnes, inquit, in vna spe vocationis assumpti vnum corpus sumus, & caput Christum habemus, singuli autem vicissim alii aliorum membra, profecto nisi in hoc conspirauerimus, vt ad similitudinem corporis vnius, in spiritu sancto nexi, aptique inter nos simus, ac non seorsim quisque disiunctam à reliquorum communione vitam instituerit, qui fieri poterit, vt in eiusmodi distractione, & quasi auulsione mutuam inter ipsa membra conuenientiam, mutuaque præstemus officia? Neque enim in tali sciunctione res patitur vt gaudenti quis congaudeat, aut patienti compatiatur, si quidem ea separatio facit, vt alter alterius statum ne norit quidem. Hæc Basilius. Quarta vero commoditas, eaque per-
magna

magna huius communis vitæ ea est, quod in hac pugna, quæ nobis perpetua est aduersus dæmones, & quidem de tanta re, quanta est vita æterna, nihil periculosius est, vt ait Bernar- Ser. 3. Circum.
dus, quam solum luctari velle, nihil tutius, quam multorum vna pugnantium manibus adiuuari. Declararunt hoc multorum tristes exitus, qui cũ in solitudine multos annos in summis ieiuniis, ac vigiliis transegissent, multaque fecissent egregie, ad extremum verterunt omnia, decepti ab illo versuto serpente, vel prostrati ab illo leone, & dracone, vt Heron ille, quem narrat Cassianus, post annos quadraginta, quibus Deo Coll. 2. c. 5.
seruierat, se ipsum in puteum præcipitasse, & alter quem scribit Iudaismum, & circuncisionem non minus stulte, quam impie suscepisse. Qui lapsus cum in omni genere, vt legimus, in solitariis illis satis frequentes essent, nullam aliam putare debemus causam, nisi hanc, quam diximus, quod qui solus sit, nimis infirmus sit ad sustinendos tot hostium tam assiduos, tamque efferatos impetus. Sensit hoc Theodosius ille, magnus plane vir, & magni cœnobii pater, de quo ita scribitur, cum adhuc adolescens à Simeone Stylite incensus esset ad seculum relinquendum, hæsisse tamen aliquandiu ancipitem, vtram vitam eligeret, solitariam, an communem; sed tamen, omnibus perpensis, hanc illi longo interuallo præstitisse. Si enim, aiebat, in exercitu nemo tam temerarius, aut tam stultus erit, qui ordinem deserens, solus sese in medios hostes cõiiciat, quanto hoc minus faciendum est in illo certamine tanto periculosiore, & cum hostibus tanto horribilioribus? Nec minor est, quam hæc, altera vtilitas, quod communis hæc vita non ita exposita est superbiæ cuidam spirituali, cuius vel maximum periculum imminet solitario. vere enim Hieronymus, Ep. 4.
In solitudine, inquit, cito obrepit superbia. Reddit autem huius causam Basilius. Cum enim, inquit, neminem habeat, qui iudicare possit de iis, quæ ab ipso fiant, facile putat se tam omnibus cumulate satisfeciſſe. Ex quo sequitur, vt cum animi sui statum apud se occultum & clausum teneat, neque quibus rebus destituatur intelligat, neque quem progressum in virtutibus faciat. Qua enim re humilitatis suę documenta dabit, qui neminem habet, quo seipsum humiliorem declaret? Quod item specimen edet suę in alios caritatis, qui seiunctus est ab aliis? Quomodo autem se ad patientiam exercebit, cum eius voluntatibus obsistat nemo? Atque his quidem

Basilii

Basilii dictis, non solum de patiẽtia admonemur, quæ sine dubio facilior est in cœnobio ex aliorum congressu, & ex ipsa obedientia, sed de alia quoque utilitate, quæ haud scio, an omnium maxima appellanda sit. omnes enim uirtutes complectitur, quæ cum exercitatione indigeant, exercitatio autem indigeat materia, hæc quidem materia, ut Basilius addit, in vita solitaria omnino nulla est. Nam si de caritate agimus, in quem, ait ille, officiosus eris? in de humilitate, à quo vltimum numeraberes? Eademque est ratio ceterarum virtutum pietatis, misericordiæ, obedientiæ, & aliarum huius generis. Idem vero licet dicere de vitiis ipsis, quibus cum desit materia, ne cognosci quidem possunt, an insint, nedum extirpari, & eradicari. Itaque sapienter Cassianus hoc affirmat, quæ- Lib. 8. c. 17.
cumque vitia incurata in solitudinem deferantur, non solũ non auferri temporis spatio, sed potius exaggerari. Tamdiu enim, inquit, sibi patiens quis videtur, & humilis, donec nullius hominis commisceatur consortio, ad naturam pristinam mox reuersurus, cum interpellauerit cuiuslibet commotionis occasio. Emergunt quippe ex eo confestim vitia, quæ latebant, & velut equi infrenes certatim è suis repagulis ocio lõgiore nutriti, acrius ad perniciem aurigę proprii, ferociusque prorumpunt. Magis enim exercitio, vsuque humano cessante, efferantur in nobis vitia, nisi fuerint ante purgata. Hoc igitur posito, quod ait Cassianus, magnum quendam errorem sępe euenire necesse est, vt qui cum aliis hominibus aut nullum, aut breue commercium habent, aliquo se uitio carere putent, quo tamen vel maxime teneantur, & rursum aliqua se virtute potiri, à qua tamen longe adhuc absint. Cuius erroris ea causa est, quod omnino perfacile sit, cum virtutis, aut vitii naturam cogitatione sola complectimur, alteram quidem probare, & amare, alterum odisse, & detestari. ea enim est vtriusque tum pulchritudo, tum deformitas, vt per se, ac sua sponte ita animum ab iis affici necesse sit. Quod qui non satis aduertunt, cum hunc virtutis amorem in se sentiunt, virtutem ipsam se tenere existimant, in quo plerumque decipiuntur. Aliud est enim iudicium de virtute, aliud ipse virtutis habitus; nam illud commune est etiam cum improbis, & momento sit, & est actio quædam rationis, atque intelligentiæ: hoc proprium est bonorum, & tempore, atque vsu acquiritur, & in voluntate, affectuque

fectuque inhæret. Igitur solitarij illi, cum nihil habeant, quo quasi lydio lapide, se ipsos tentare, atque explorare possint, in his ixpe viuunt erroribus, quos errores sola prodit, atque detegit experientia, & occasio, qua oblata, si quid intus latebat, erumpit, seque ostendit. Sed eius nulla copia in solitudine, multa in congregatione. Commode enim Cassianus eodem loco, in iis ait idem fieri, quod in serpentibus, qui quamdiu in suis latibulis degunt, neminem lædunt, non quia virulenti non sint, sed quia deest in quem sæuiant, cum autem lædendi copiam nacti sint, tum vero reconditam exercerent ferita tem. Recte etiam Basilius in eadem disputatione, eorum studium irridet, qui sola meditatione, ac speculatione ad virtutem se peruenturos sperant, in quo ait similiter eos errare, ac si quis ædificandi artem, aut aliam quampiam ex nudis præceptis, nullo vsu, & praxi adhibita, consequi velit, quod fieri non potest; idque Paulum ostendere, cum ait, Non auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores: idem etiam ostendisse Dominum, qui non verbis solis documentum humilitatis dedit, sed etiam facti exemplum coniunxit, præcingens se linteo, suorumque seruorum pedes abluens. Sequitur etiam aliud, quo communis vita segregatæ illi anteponenda sit, quod hæc quidem, vt differit Basilius, suorum tantum bonorum procurationem propositam habeat. Hoc autem, inquit ille, aperte caritatis legi aduersatur, quæ nõ quærit quæ sua sunt; quam perfecte obseruasse Apostolum videmus, qui non suam ipsius vtilitatem quæreret, sed multorum, vt salui fierent. Itaque idem paulo post inertem, & infructuosam appellare non veretur eam vitam, in qua scilicet Dei contemplationem nulla actio consequatur tuendis hominum commodis directa. Et Augustinus cum multa de eius laudibus diceret, hoc tamen etiam addit, videri quibusdam nimis eam deseruisse res humanas, quippe quæ nihil operæ, aut laboris conferat in proximos. Verum est autem quod ait S. Leo, Nullus bonus sibi soli bonus est, nec cuiusquam sapientis sibi tantum amica est sapientia: & hæc verarum natura virtutum est, vt multos à tenebroso abducant errore. Quamobrem hoc etiam nomine præferendi sunt, qui in aliorum consociatione viuunt, quoniam id agunt, vt pro sua quisque facultate de aliis quoque benemereri studeant. Cui bono illud etiam coniunctum est, quod Basilius haud parui æstimare videtur, vt horum lux,

Cap. 18

Rom. 2.

1. Co. 10

De mor. Eccl. c. 31.

Ser. de S. Laur.

quæcumque est, iuxta Domini præceptum luceat etiam aliis hominibus; ex quo sequatur vt glorificent Patrem, qui in cœlis est; quod contra euenit in illa solitudine, vbi licet multa fiant laudabilia, omnia tamen quasi in tenebris occuluntur, nihilq. inde prodit, quo Dei bonitas manifestetur, nihil quo hominum studia ad imitationem accendantur. His igitur, aliisque de causis dubitandum non est, quin hoc virtutis curriculum, in quo multi simul decurrunt, multo maiores tum suauitates, tũ vtilitates habeat, quã id, in quo per se quisque separatim. Quamobrem merito Bernardus duo illa tentationis genera commemorat æque periculosa ei, qui Deo seruire statuerit, vt vel inter seculi turbas agere velit pœnitentiam, vel contra eligere velit solitudinem: quam tentationem eorum ait esse, qui non satis attendunt propriam infirmitatem, & ancipitem diaboli luctam.

Mat. 5.

Ser. 3. Circũcc.

Atqvi hæc quidem de illa solitudine dicta sunt, quæ olim in vsu erat. Nunc autem apud aliquos in vsu est alia quædam multo mollior, delicatiorque solitudo, qui in sua quisque domo spiritualem vitam instituunt, quietam, & remotam à terrenis, turbulentisque negociis; in quo sibi adeo placent, vt suam hanc rationem securiorem putẽt, minusque expositam perturbationibus, quam religiosa ipsa instituta. Sed longe falluntur. Etsi enim quod faciunt, si per se æstimetur, aliquid est: melius enim faciunt, quam qui vel ambitione, vel cupiditate ducti, aulas, fora, nundinas sequuntur: tamẽ si cum religiosis conferantur, tanto inferiores sunt, vt nulla sit comparatio. Primum enim iis omnibus commodis carent, quæ socialis, & communis vita affert, de quibus toto hoc libro diximus. deinde iisdem fere incommodis patent, quibus vitam solitariam laborare ostendimus. Denique hoc etiam peius habent, quam veteres solitarii, quod illi cum in eremos, ac specus secederent, mundum omnem deserebant, diuitias, propinquos. Isti contra, hæc omnia retinentes, nec perfecte renunciant omnibus, quæ possident, & inter illa viuentes, certe quorquot illa sunt, totidem inter hostes viuunt. Veritas enim dixit, Inimici hominis domestici eius. Itaque illud etiam est periculum, ne ab iis hostibus victi, spirituale iter, quod aggressi sunt, deserant, & ad mundi, in cuius consinio degunt, latas, & spatiosas vias reuertantur. Et tamen etiamsi in eo genere semper perseuerent, vbi est obedientia

Mat. 10

tam amplæ virtus, tamque diues meritorum? vbi abnegatio propriæ voluntatis, vbi exercitatio verisimæ humilitatis, vbi centuplum, vbi denique cetera præmia, & ceteri honores religiosæ vitæ promissi? Quare si quis hoc animo sit, vt mundum ex sua domo vincere cupiat, huic consulendum est, vt si vere id cupit, potius in Dei domum, id est, ad religionem se conferat, & Dei castris se adiungat, vbi facilius, & perseueran tius vincet, multoque vberiorem gratiæ, & gloriæ materiam inueniet. Cur enim, quod facit, non perfecte faciat, & obsequium, quod Deo offert, non ita offerat, vt sit illi quam gratissimum, sibi quam fructuosissimum? Meminisse enim debet ve
Deut. 14 teris illius legis, quæ animalia omnia, quæ pennulas haberẽt, & tamen reptarent, immunda esse decernebat, eorumque vsum prohibebat: nec sine mysterio. Illos enim homines indicabat, qui cum bonam voluntatem à Deo acceperint, qua se tamquam alis quibusdam alius à terra extollere possint, volunt tamẽ simul etiam in terra immorari, ac dum vtrumque se tenere posse putant, vt pedem & in mundo, & in Dei obsequio habeant, à Dei obsequio tamquã immundi reijciuntur.

De beneficio vocationis religiosæ. Cap. XXXX.

HIs igitur positis, quæ de religiosi instituti vtilitatibus, tum per se, tum aliorum comparatione dicta sunt, hoc probatum, & stabilitum esse debet, nullam esse viam, quæ nos breuius, tutiusque ad cœlum ducat, quam hanc, & potius reliquos omnes status in alto ferri expositos ventorum, & fluctuum, & scopulorum periculis: hunc autem vnum plane in portu nauigare, remotissimum ab illis periculis, proximum saluti æternæ, quæ est terra illa, ad quam nostra omnium tendit nauigatio. Ex quo fateri necesse est, & certe ita nos æquũ est & agnoscere cum gratia, & prædicare cum voluptate, hoc beneficium summum esse inter omnia beneficia, quæ à Deo Domino hominis animæ in hoc mundo conferri possint, & quidem, quod ad vitæ genus attinet, nihil eum in hac nostra peregrinatione maius, aut
Ser. de ingrat. melius habere quod adiũgat. Disserit de hac re S. Bernardus luculento quodam sermone, quo fratres suos magnopere monet, vt sint diuinæ bonitati hoc nomine quam gratissimi. Magna est, inquit, super nos, magna valde misericordia Dei nostri,

stri, quos tam ineffabili spiritus sui virtute, tam inæstimabili dono gratiæ suæ eripuit à vana nostra cõuersatione huius seculi, in quo eramus aliquando sine Deo, aut certe, quod execrabilius est, contra Deum, non ignorantiam habentes, sed contemptum. Cuius vitæ, aut potius mortis (anima enim, quę peccauerat, ipsa moriebatur) vtinam frequenter in oculis cordis nostri tetra versaretur imago, quanta videlicet cæcitas, quanta peruersitas illa fuerit, ut sedula meditatione pensantes misericordiæ pondus, etsi non tam perfecte sicut est, aliquatenus tamen æstimare possemus liberatricis misericordiæ quantitatem. Iam uero si quis ex nobis diligenter considerare non negligat, non modo unde erutus, sed ubi sit constitutus, non solum quid euaserit, sed & quid acceperit, non tantum unde reuocatus sit, sed etiam quo uocatus, inueniet, sine dubio, cumulum huius misericordiæ omnino mensuræ prioris excedere quantitatem. Hæc Bernardus. Sunt igitur, ipso auctore, duo illa in hoc tanto beneficio æstimanda, primum terminus à quo, deinde terminus ad quem. Necesse est enim crescere hoc bonum, quod adepti sumus ex malo illo, quod effugimus, ut qui seruitute ereptus est, eo plus debet ei, qui eripuit, quo ergastulum, unde emersit, tristius, ac miserabilius fuisse recordatur. Quod autem erat ergastulum nostrum? Mundus miserijs, & calamitatibus plenus, præsertim uero peccatis, quæ est summa omnium calamitatum, plenus ambitione, concupiscentia, & laqueis infinitis, ubi nullus ordo, sed omnium rerum confusio, ubi tenebræ, & cæcitas, & omnia lubrica, cuius & leges pernicioſæ, & mortifera exempla, & innumerabiles ad malum impulsores, non dæmones modo, sed etiam homines. Credamus igitur S. Leoni, qui tum
Ser. 11. quadrag. alibi multa sæpe de hoc ipso, tum hæc in sermone quodam, Magni est, inquit, operis, ac laboris, mobilitatẽ cordis ab omnibus cõtinere peccatis, & cum undique innumeræ uanitatum illecebræ blãdiantur, ad nulla cõtagia uigorẽ animi relaxare. Quis picẽ tãgit, & nõ inquinatur ab ea? quis nõ infirmatur in carne? quis nõ sordescit in puluere? Quis postremo est tãtę puritatis, ut ijs nõ polluatur, sine quibus uita nõ ducitur? Atque hæc quidẽ de malis, è quibus eruti sumus. De bonis autem huius uitæ, ad quam trãslati sumus, breuiter Bernardus,
Hom. Simeõ est reg. sed ea breuitate plurima complectens, Quæ est ista quæso, inquit, tam pretiosa margarita, pro qua uniuersa dare debe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cæl. bo. quær. bo. mar.

mus, id est, nosmetipsos; quia totum Deo dedit, qui seipsum obtulit, vt possimus eam habere? Nonne hæc est religio sancta, pura, & immaculata, in qua homo viuit purius, cadit rarius, surgit velocius, incedit cautius, irroratur frequentius, quiescit securius, moritur confidentius, purgatur citius, remuneratur copiosius? Quid igitur amplius desiderare possumus? aut quæ maiora, & maioribus de rebus esse possunt beneficia, quam hæc tam multa in vnum cumulum congesta? Quid porro restet homini in hac vita optandum vel ad salutem, vel etiam ad quandam perpetuam totius vitæ tranquillitatem?

3. con. vit. vitæ mon.

Atque huc pertinet etiam illa Chrysostomi longa, & accurata oratio, qua euidenter demonstrat quanto plura, & certiora sint naufragia in secularibus quam in religiosis: cuius triplicem causam affert, tũ quod plura sint, quæ eos perturbent, tum quod remissius, & negligentius viuant, tũ denique quod imbecilli, & viribus sint plane infirmis. Contra autem in Monachorum, ait, vita, profecto & fluctus tanti non sunt, sed potius summa serenitas, & tranquillitas, & studium longe ardentius repugnandi, ac resistendi his fluctibus. Optime autẽ,

Hom. 5. ad mon.

& disertissime de hoc ipso B. Cæsarius in quadam homilia ad suos monachos, Scimus quidem, inquit, spirituali militiæ, cui nos mancipauimus, magnam esse in futurum repositam remunerationem. Sed si bene respiciamus, in hoc ipso opere, quod agimus, quodammodo etiam in præsentia præmii partem possidemus. Et plane magnus vitę fructus est, seculum potuisse despicere, & Deo seruire cœpisse, euasisse vitiorum infelicissimum dominatum, & fugisse gulæ, atque luxuriæ fœdissimam seruitutem. Quid ergo? Nonne magna iam pars prędmii est, nihil habere commune cum mundo, vanarum rerum cupiditatibus non excruciari, sceleribus non admisceri, in innocentia diem transigere, beatæ castitati operam dare, glorioſæ paupertatis sufficientiam cum timore Do-

Pro. 15.

mini possidere, de qua loquitur Sapientia, Melior est exigua portio cum timore Domini, quam thesauri magni sine timore? Intelligamus itaque quantum nobis Dominus pia vocatione cõtulerit, numeremus, si possumus, ex illo tempore, ex quo hic conuersari videmur, quanta lucra fecerimus, de quantis fraudibus, de quãtis adulteriis, rapinis, periuriis, sacrilegijs liberati simus, & tunc videbimus, quantum etiam de præsentibus beneficiis Domino debeamus. Si nunc in seculo essemus,

mus, quid aliud ageremus, quã volueremur in malis nostris, & animas nostras quotidianis violaremus maculis, quotidianis confoderemus vulneribus, ita vt nec sentiremus? Habet enim hoc infelix consuetudo peccandi, vt quanto amplius quisque peccauerit, tanto minus peccata ipsa intelligat, & tanto plus eum peccare delectet. E contrario autem, quanto quisque solicitior circa se fuerit, tanto plus meruit. Hactenus Cæsarius. Nos autem illud etiam addamus, quo maiorem quendã in modum huius beneficii magnitudo exaggeratur, quod non hoc tantum animæ nostræ fecit Deus, vt eam à vitiorum, & dæmonum potestate liberaret, sed ad huius quoque euangelicæ perfectionis pulchritudinem, ac dignitatem proueheret. Hoc enim tantum est, vt ad declarandum verba non supperant, sed hoc fortasse exemplo aliquid indicabitur. Nempe vt si rex magnus, & potens hostẽ, proditoremque suum, à quo innumera damna, fœdasque iniurias accepisset, tamen redactum in potestatem cum occidere, & perdere posset, non modo vltro, ac facile ignouisset, sed insuper ad suam familiaritatem, & conuictum admisisset, recepisset in domum, eique locum inter filios ipsos amplissimum, & honoratissimum dedisset. Sic enim diuinę illi bonitati non satis fuit, si nos pauperes, nos inopes, nos suos hostes de terra inutilium cogitationum, aut etiam de stercore turpium peccatorum, suscitaret, nisi insuper ita nobilitaret, & illustraret, vt consedere nos faceret cum principibus, cum principibus populi sui, id est, inter eos, qui primum, ac præcipuum locum, quod ad propriam perfectionem attinet, in Dei ecclesia tenent. Hoc enim illud est, quod suauissime S. Bernardus, vt solet, his verbis expressit, Denique, inquit, si forte priori fornicatione relicta, sterile mus in coniugii castitate, non capientes quod de cœlibe vita datum nouimus esse consilium, sed à rapinis, & fraudibus abstinentes, licite propriis rebus vteremur, nec dum tamen ad perfectionem euangelicam attingentes, sicut scriptum est, Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & sequere me: hoc ipsum quantæ pietatis esset, si ex tantis criminibus, in quibus multi ex nobis inuoluti solum in se responsum mortis, & iudicium certæ damnationis haberent, datum esset vel in inferiori aliquo gradu respirare? Prodigus certe filius ad filiorum numerum aspirare timebat, beatum se reputans, si forte vel in mercenariorum numero recipi mereretur. Minime

Ser. de Ingrat.

Matth. 19.

tamen sufficere potuit paternæ pietati, nisi tam copiosam ei misericordiam exhiberet, cui posset & ipse, qui numquam à patre discesserat, senior filius inuidere. Sic & nos, dilectissimi, abundanter effusa super nos misericordia Dei nostri, de filiis iræ, & diffidentiæ non solum ad electorum recepit numerum, sed vocauit ad collegium perfectorum. Hæc Bernardus; quibus omnino conuenit egregium dictum Iordani, qui proxime post B. Dominicum Generalis Magister fuit ordinis Prædicatorum, magna vir sanctitate, atque etiam, vt accepimus, auctoritate. Hic enim cum nouitium quendam, spectantibus aliquot eius sociis, ad religiosum habitum admitteret, & deinde multa verba de religionis felicitate fecisset, ad extremum eos vberius lacrymantes aspiciens, ita ad illos sermonem conuertit: non debere eos flere ex amici discessu, sed potius ex inuidia, quod ille quidem multo meliorem partem, quam ipsi, eligeret: religiosos enim Deo seruire tamquam cubicularios principis, qui ab ipso intime, ac familiarissime adhibentur, seculares autem, si modo Deo famulantur, ita famulari, vt qui in coquina, aut aliis eiusmodi ignobilibus ministeriis. Itaque vtilius, ac salubrius iis etiam ipsis fore; si oculos aperirent, & cogiturent, sibi quoque ianuam patere, si ingredi velint, & ad tanti Regis mensam assidere. Nec surdis auribus dictum. Vnus enim eorum statim, ne domo quidem reuisa, alii paulo post omnes in eundem salutis portum se receperunt. Quamobrem si harum omnium tam ingentium vtilitatum summam, quasi ratiocinando, computemus, id plane apparebit, quod nobis ante oculos, & in corde semper fixum tenendum est, hoc religionis beneficium tam multa in se continere beneficia, vt nihil fere sit, quod amplius desideremus. Hic enim primum est illa perfecta remissio culparum omnium, tamquam in altero baptismo, hic sancta sobrietas, quæ carnem coerceat, hic salutare ocium ad cœlestia cogitanda, hic fuga & separatio ab omnibus rebus, quæ animæ nocere possunt. Deinde illa etiam adeo magna, & solida bona, certa diuinæ voluntatis regula, perpetua exercitatio omnium omnino virtutum, præpositorum ductus, regularum lumen, interioris gratiæ copia, meritum maius, fraterna coniunctio, mutuum auxilium, mutua bonorum operum communio. Quæ omnia cum per se summa sunt, etiam singula, tum deinde & eo magis splendent aureo illo votorum nexu addito, & ad extremum optime

optime concluduntur illa mortis securitate, quam afferre solet hic status ita à mundo remotus, ita cœlo, cœlestibusq. propinquus: hisque omnibus, quasi coronidis loco, ad ea videlicet custodienda, accedit etiam Dei ipsius, & ipsius Beatissimæ Virginis amor, patrocinium, ac tutela; res tanta, tamque optabilis, non solum ob vtilitatem, sed etiam ob iucunditatem.

CVM igitur tot & tanta lucra, tot opes inesse videamus in statu religioso, quid eum aliud esse dicemus, quam thesaurum illum in agro absconditum, quem qui inuenit homo, præ gaudio, vadit, & vendit vniuersa quæ habet, & emit agrum illum? Est, inquam, verissime thesaurus religio, vel ipsa potius hunc thesaurum continet, quæ tam ingentes diuitias contineat, tantam bonorum abundantiam, non vnum, aut alterum bonum, sed omnia simul congesta, & accumulata. Hoc autem distat inter eum, qui thesaurum inuenit, & qui mercatura, vel alia ratione diuitescit, quod hic magno labore, & eo quidem multis iacturis exposito, & longo tempore, eas acquirit diuitias. At ille & multo plura acquirit, & sine periculo, & omnia simul. Itaque cui id contingit, temporis momento locuples, & beatus efficitur; sed non omnibus contingit, ac potius paucissimis. Sic igitur si qui seculares spiritualibus bonis augeri volunt, iis diuturno studio, magnaque contentione opus est. Sæpe etiam incidunt naufragia eiusmodi, vt vna hora omnia auferat, quæ plures fortasse anni contraxerant, si videlicet vel ad vnum mortale peccatum impegerint; quod in tam scopuloso mari facile, & quotidianum est. Religiosus vero multo felicior, quippe qui thesaurum inuenit, quoniam collecta omnia, & congesta illi dantur. Ipse enim status, ipsaque vocatio & spiritus ei paupertatis, & quendam castitatis, atque obedientiæ affectum intimo cordi inspirat, quæ omnia in ipso religiosæ vitæ spiritu includuntur: idem etiam reliquas virtutes affert, quæ istas necessario comitantur, partim quod ab illis fluant, partim vt illas sustentent. Vere igitur thesaurus, in quo non chrysolithi, aut vniones, sed veriores illæ gemmæ, multoque pretiosiores congregatæ sint, quarum vsus, ac pretium non in terra tantum, sed in cœlo quoque maximum est. Est tamen thesaurus absconditus, quia pauci eũ cognoscunt, pauciſque cõceditur. Oportet enim verum esse quod Dominus ipse de his eunuchis dixit, Non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est à Patre meo. Matt. 19.

Vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vbi autem absconditus? Nempe in agro, in loco remoto à turbis, à strepitu ambitionis, à negociationibus, ab aulis Principum. Nec tamen in sylua, aut in monte, sed in agro, qui locus & arari, & seri, & magno denique studio coli solet. Quæ omnia religioni aptissime conueniunt, quæ & à mundi tumultu remotissima est, & in qua omnis animi cultura viget, labor, cautio, mortificatio sui, denique omnes spirituales industriæ. Hic igitur thesaurus cum primum alicuius oculis Dei lumine patefactus affulserit, ita illius animum sui desiderio incendit, & rapit, vt nulla eum vis, nulla vincula tenere possint, quin ad eum accurrat, eoque potiri velit, idque cum gaudio, vt dixit Dominus, id est, non gemens, quasi ad molestiam, aut ad crucem vadat, sed quasi ad rem lætam, & faustã, & in summa, vt ad thesaurum. Sed quo hoc optabilius, eo magis cogitandum, quæ via, quæve ratio fruendi tam felici agro, in quo hic thesaurus reconditus est. Non enim gratis donatur, sed emitur, & eo pretio emitur, quod edixit ipse eius dominus, qui eum venalem proposuit, nempe vt vendamus vniuersa quæ habemus ad eum emendum. Omnia igitur relinquenda, si agrum hunc possidere velimus, facultates, pecuniæ, honores, amici, parentes; quinimmo nos etiam ipsi. Atque hoc quidem ita fit in religione, vt & hic perfectissime fiat, nec facile sit videre vbi fiat alibi. Et in hoc vtique bene etiã à Deo, & clementer actum est, quod nõ certam aliquam auri, vel argenti summam constituit, ne qui eam fortasse non haberet, rei tam optabilis emptione excluderetur. Sapienter igitur eiusmodi pretium tanti agri definiuit, quod non in dando, sed in relinquendo consisteret: quo id egit, vt siue parum, siue multum habeamus, siue etiam nihil, modo vniuersa relinquamus, neque nobis rem vllam, aut spem vllam reseruemus, omnes admittamur. Itaque ne hæc quidem, quæ relinquimus, omnino relinquimus, sed commutamus in multo maiora, & meliora; quia pro exigua mercede tam magnum, atque opulentum thesaurum comparamus, in quo & illa ipsa merces, quam dedimus, & alia deinde infinitis partibus plura inueniẽ
Ep. 26. tur: quod aptissime testatur Hieronymus, cum ait: Plus accipimus, quam dedimus; parua dimisimus, & grandia possidemus: centuplicato fœnore Christi promissa redduntur.

QVAE cum ita sint, atque etiam cum tam vera, tamque certa sint, quis huius adeo nobilis pretiosæque margaritæ, &

huius

huius adeo ingentis thesauri amore, ac desiderio non inardescat, vt si iam eum compararit, ita eum teneat, ut præponat regnis & sedibus, & omne aurum, aut argentum, quasi arenam exiguam, aut lutum æstimet in comparatione illius, ac illum denique super salutem, & speciem diligat. Sin autem nondum comparauit, nihil tam magnum sit, quod pro eius pretio nõ eroget, atque, ut de hoc ipso ait B. Gregorius, ea quæ in terrenis amauerat, libenter cuncta derelinquat, deserat habita, cõgregata dispergat, deforme iudicet quicquid de terrenæ rei placebat specie, quia sola pretiosæ margaritæ claritas fulget in mente. Ægidium ferunt, eum, qui vnus fuit ex primis Franciscani ordinis lapidibus, tanta sanctitate, vt audito Dei, uel paradisi nomine, statim raperetur in ecstasim; hunc igitur ferunt aliquando petenti cuidam consilium, num sibi in religionem ingrediendum esset, ita respondisse, Dic, inquit, mihi, mendicus si certo sciret aliquo loco magnum latere thesaurum, an ille consuleret, expediret ne eum effodere? Cum is negasset: quanto igitur, ait, alacrius, & promptius debent homines ad infinitum illum Dei thesaurum accurrere, in quo solo sunt veræ, & æternæ diuitiæ! Quod ille audiens, abiit illico, suisque omnibus diuenditis, & in egenos distributis, religiosam vitam iniit. Atque idem etiam vir sanctus alias interrogatus, an etiam in seculo Dei gratiam consequi aliquis posset, respondit, posse vtique: sed tamen malle se vnum gratiæ gradum in religione, quàm decem in seculo; quoniam gratia in religione facile conseruetur, & crescat, cum hic nimirum homo remotus degat à tumultu, & perturbatione mundi, quæ hostis est capitalis gratiæ, tũ deinde à spiritualibus fratribus incitetur, & animetur ad virtutem: contra uero in mundo gratia facile amittatur; quoniam solicitudo secularis, quæ mater est distractionis, perturbat, & plane perdit gratiæ suauitatẽ, & homines ipsi prauis exemplis tum abducunt à bono, tũ inducunt ad malum, & quasi ui salutem animæ eripiunt, eãque in sempiternum exitium præcipitant. Quamobrem præstare sine dubio etiam multo minorem gratiam ita possidere, ut se cura sit, & cum tot, tantisque præsidijs, quæ eam augeant, quod sit in religione, quam uel multo maiorem cum tam euidenti periculo, ut est in seculo. Hæc ille ad uerbum. Quare cõcludamus iã omnia, tum quæ hactenus dicta sunt, tum cetera quæ multa dici possunt, siue de seculi miseria, siue de huius

Sap. 7.

Hom. 11 Euang.

thesauri

thesauri, ideſt, religioſæ uitæ felicitate, cœleſti quadam uiſione B. illius Anſelmi, qua illi hoc utrumque coniunctim oſtenſum eſt. Ita enim ſcriptum eſt, hunc aliquando extra ſenſus raptum, uidiſſe fluuium immanem, atque præcipitem, in quē ſordes omnes, quæ ubique terrarum eſſent, confluerent, ita ut nihil aquis illis turpius, ac fœdius fieri poſſet, quæ etiam quicquid attingerent, raperent, ac deuoluerent, uiros, fœminas, diuites, inopes. Quod ille ſpectaculum miratus, ac miseratus, cum quæſiſſet quibus ii rebus alerentur, & quomodo uiuerent, reſponſum eſt ei, infelices illos eodem ipſo cœno, quo trahebantur, potari, & delectari. Quin etiam adiecta eſt myſterii huius interpretatio; torrentem illum, eſſe ipſum mundum, in quo cœci mortales ſuis diuitiis, & honoribus, & reliquis cupiditatibus inuoluuntur, cumque adeo miſeri ſint, ut ne conſiſtere quidem poſſint, ipſos tamen ſe beatos, & fortunatos putare. Ductus eſt deinde in ſeptum quoddam ampli, & ſpatioſi clauſtri, cuius omnes parietes argento obducti puriſſimo, mirum in modum nitebant. In medio pratum erat, & in eo herbulæ, non ut uulgares iſtæ, ſed omnes argenteæ, exædemque tamen uiuentes, & molles, ita ut facile cederent inſidenti, eoque ſurgente, per ſe rurſum ſubrigerentur; aer autem placidus, & amœnus; denique omnia adeo iucunda, & ſuauia, ut nihil amplius ad felicitatem optari poſſe uideretur. Atque hoc indicatum eſt ei eſſe religioſum ſtatum; ut ſine dubio eiuſmodi imagine docere uoluerit Deus, in mundo omnia eſſe fœda, incerta, mortifera, & ſemper in præceps ruentia: contra uero in religione omnia pulchra, omnia iucunda, denique omnia ut argentum, & candida, & pretioſa.

DE

DE BONO STATVS RELIGIOSI LIBER SECVNDVS.

PROOEMIVM.

ECce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum. Sicut vnguentum in capite, quod deſcendit in barbā barbam Aaron: ſicut ros Hermon, qui deſcendit in montem Sion. Quoniam illic mandauit Dominus benedictionem, & vitam vſque in ſeculum. Magnæ hic omnino laudes in communem, ac ſocialem vitam congeruntur, magna etiam promiſſa, ac præmia fraternæ coniunctioni proponuntur; neque id ab homine, ſed, quod maximum eſt, à Spiritu ſancto, qui nec falli poteſt in laudando, nec fallere poteſt in promittendo. Verum hæc quidem quæcunque ſunt, vel præconia talis vitæ, vel promiſſa Spiritus ſancti, ita proprie, & aperte religioſo ſtatui conueniunt, vt dubitari non debeat, quin cum hoc vaticinium à Propheta prolatum eſt, ante eius oculos præclara huius inſtituti ſpecies in diuino lumine obuerſaretur. Sic enim Baſilius de religioſis loquens, multaque differens de eorum felicitate, ad extremum ita concludit, de ipſis Dauidem in carminibus ſuis exclamaſſe: Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum: quibus verbis, per bonum expreſſam eſſe vitæ probitatem, per iucundum autem, illam lætitiam, quæ ex concordia, animorumque coniunctione gignitur. Quod idem confirmat Auguſtinus, doctor grauiſſimus, qui ita hunc ipſum pſalmum interpretatur, vt ſine vlla dubitatione, totum de religioſis factum

Pſ. 132.

Con. mo. c. 19.

In pſal. 132.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctum putet, simulque demonstret quanta sit eius boni, eiusq. iucundi vis, quod hic describitur, ad hominum animos alliciendos. Ista (inquit) verba psalterii, iste dulcis sonus, ista suauis melodia tam in cantico, quam in intellectu, monasteria peperit. Ad hunc sonum excitati sunt fratres, qui in vnum habitare concupierunt. Iste versus fuit tuba ipsorum. Sonuit per orbem terrarum, & qui diuisi erant, congregati sunt in vnum. Hæc quidem Augustinus, & vere. Primum enim hæc religiosorum cõsociatio nullo aptiori nomine exprimi, & quasi pingi potuit, quam Fratrum, quia ipsis quoque vnus, & idem pater, vna etiam, & communis est mater. Omnes enim eodem semine Spiritus sancti progeniti sunt, omnes ab vno Deo spiritualem hanc vitam acceperunt. Mater autem ipsa Religio, quæ eos omnes non sua vi, sed Dei vi, vt diximus, genera-tos, suo tamen vtero eodem omnes concepit, eodemque lacte aluit, & tanquam verissimos fœtus suos formauit, enutriuit, & ad perfectionem prouexit. Quanquam ne hoc quidem arctissimum propinquitatis nomen satis Prophetæ visum est, vt qui tanto nexu deuincti essent, fratres appellaret: sed addidit, eos in vnum habitare, & vnum esse. Nam hoc quoque in religiosis non modo verum est, sed & ipsis quodammodo proprium, qui scilicet, vt idem Augustinus ait, ita in vnum viuũt, vt vnum hominem faciant, & sit in illis, vt scriptum est, vna anima, & vnum cor, & multa quidem corpora, sed non multa corda. Quæ vnitas eo etiam pluris æstimanda est, quod non tam loco nititur, quam spiritu, ac proinde ne loci quidem diuisione scinditur: quoniam, vt est apud Cassianum, morum cohabitatio, non locorum, fratres coniungit in oculis Dei; quia vt nihil prodesset, si qui moribus, ac proposito dissidentes vna domo iungerentur, ita qui eisdem studiis, & voluntatibus coniuncti sunt, nihil iis obest, locorum interuallo disiungi. Iure igitur talis vitæ vtilitas, ac suauitas tum vnguẽto comparata est, tum rori: & vnguento quidem non vulgari cuilibet, sed sacerdotali, quod nimirum & præ omnibus erat odoriferum, & eos, quibus adhibebatur, Deo consecrabat; quo intelligatur, illos omnes, qui religiosam suscipiunt vitam, dum fraternæ huic societati se aggregant, simul etiam domino Deo consecrari, & consecrari vt sacerdotes, qui se ipsos hostiam, & ex se ipsis plures quotidie hostias eius numini offerant. Nil igitur mirum, si ex tantæ virtutis perfectione tanta bo-

Col. 16. cap. 3.

ta boni, gratique odoris abundantia consequatur, vt totam Dei domum, ideſt Ecclesiam sanctam, impleat, & ipsos religiosos, in quibus ea est, amabiles, & quasi admirabiles omnibus efficiat, vt sint insuper multis aliis, ut Apostolus dicebat, odor uitæ ad uitam, eosque eiusdem virtutis, ac perfectionis amore accendant. Quin etiam ut sacerdotale illud unguentum hanc ob causam adeo perfectum erat, tamque bene olebat, quoniam ex plurium odorum mixtione componi consueuerat, ita religionis quoque, quod alio loco uberius à nobis dictum est, ideo maior est pulchritudo, & utilitas, quod in ea multorum uirtus, & sanctitas coniuncta est, & quasi in unum confluit. Itaque recte S. Basilius solitariam, & anachoreticam illam uitam cum nostra hac communi comparans, hoc quoque istam præfert, quod bonum, ut ipse ait, & iucundum illud, fratrum scilicet in eadem domo cohabitatio, quam Spiritus sanctus vnguento suaue flagranti, & de capite summi sacerdotis aspiranti comparat, in separata unius habitatione locum habere non possit. Hæc uero unguenti sic conditi summa, & acerrima suauitas non in solo capite residet, sed in oram ipsam uestimenti descendit, quam oram recte, ut cetera, interpretatur idem Augustinus uel finem temporum, quoniam tanta uirtutis eminentia Euangelii plenitudini seruabatur, uel ipsam perfectionem, quia in ora uestimentum perficitur, & illi (inquit) perfecti, qui norunt habitare in unum, illi perfecti, qui legem implent. Verum hic quidem odor ad delectationem potius pertinet, roris autem similitudo etiam ad vtilitatem. Vt enim ros miro quodam modo non nisi in sublimi generatur, & in æstu generatur, & ipsum tamen æstum suauissime refrigerat; sic spiritus iste, de quo loquimur, cœlestis, & de cœlo ueniens, in eas mentes cadit, quæ ceteris omnibus relictis, unius Dei amore ferueant, quas ipsas mentes ab omni infimarum rerum amore refrigerat, & in eis omnem aliam cupiditatem, omnemque inquietum ardorem extinguit. Cadit autem non in morem pluuiæ sonantis, aut imbris turbidi, sed, ut dictum est, roris tenuissimi, ut nemo sciat, nisi qui accipit, qui autem acceperit, non solum illud ardoris terreni temperamentum sentiat, quod iucunditatem continet, sed, quod utilitatis est, fertilitate, ac fœcunditate omniũ bonorum operum augeatur. Neque tamen genus hoc roris tam salutaris omnibus promittitur, sed montibus Hermon, & Sion,

2. Co. 2.

Reg. fus. cap. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& Sion, editis, atque arduis, quo ipso religiosæ animæ significantur, quæ supra res omnes terrenas euectæ, tum omnia despiciunt tanquam inferiora; tum etiam nullius fluminis aqua irrigari possunt, id est, nulla transeuntium, fluxarumque rerum, quas iam reliquerunt, delectatione teneri. Ijs igitur necessaria sunt, & certe si cui alij in hoc mundo, ijs etiam debentur hæc cœlestis roris solatia, vt iam nunc futuram illam beatitudinem quasi prægustantes, ad eandem amandam, & concupiscendam magis, ac magis incitentur. In hoc igitur statu, quem cœli stillicidia irrorant, & fœcundant, quem diuinorum vnguentorum flagrantia demulcet, iure mădauit Dominus benedictionem, & vitam vsque in seculum; ideſt non breuem, aut temporaneam, qualis est huius mundi, sed æternam, & immarcescibilem. Hic enim vera Dei cognitio viget, quæ, vt Dominus dixit, vera est vita: hic Dei verba assidue percipiuntur, quæ spiritus, & vita sunt: hic fratres diliguntur, quo, vt ait Ioannes, scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam. Verum de vtilitatis quidem bono dictum est à nobis toto superiore libro. Sed non omnes sola vtilitate ducuntur, suntque plurimi, qui minorem omnino huius rationem habeant, magis autem dignitatis, amplitudinisque splendore moueantur. Verum enim est quod ait Bernardus, Cupidi omnes sumus ascensionis, exaltationem concupiscimus omnes. Nobiles enim creaturæ sumus, & magni cuiusdam animi, ideoque altitudinem naturali appetimus desiderio. Non igitur verisimile est, cum Deus hunc religiosum statum tantopere adamarit, tamque multis alijs bonis locupletarit, hanc partem, quæ ad eius ornatum pertinebat, neglexisse, eumque inglorium, atque contemptum esse voluisse. Quin potius ita statuendum est, vel nullam in spiritualibus Dei operibus inesse dignitatem, quod stultum est opinari, vel si in illis insit, eam quoque in religioso statu, quod vnum est ex præcipuis eius operibus, vel maximam inesse. Nam cum virtutis per se tantus sit splendor, vt reliquis etiam omnibus ornamentis spoliata, tamen quasi in tenebris fulgeat, atque huius virtutis propria quodammodo sedes, & regnum sit Religio, ipsam quoque necesse est illius nitore, atque honore splendescere, cum ita coniunctæ sint, vt hæc sine illa nec esse, ac ne intelligi quidem queat. Quamquam hoc etiam fortasse amplius habet religiosum institutum, quam virtus per se, quod

Io. 17.
Io. 6.
Io. 3.

Serm. 4. Ascens.

virtutis

virtutis dignitas non omnium oculis lucet, suntque multi ita hebetes, vt eam non capiant: religiosum vero institutum non solum interiora habet spectacula, quæ spirituales homines oblectent, sed etiam exteriora, quæ vel rudes admiratione afficiant; vt in isto etiam nobilitatis genere non solum seculo ipsi se exequarit, sed ipsum meo iudicio etiam longe superarit. Hanc igitur dignitatem, Dei aspirante gratia, secundus hic liber explicabit; rem plane iucundam, & in qua religiosus quisque merito sibi gratuletur. Cuius dignitatis illud etiã præter cetera magnum est argumentum, quod tam innumerabiles homines præ religiosa vita, mundi huius honores, vel nondum adeptos tam alacriter contẽpserint, vel iam adeptos reliquerint, alii relinquere ardentissime concupierint. Cum enim, vt ante dixi, adeo naturalis sit homini hic appetitus gloriæ, ita prorsus credendum est, non potuisse vtilitatem solam tantum ardorem illorum animis inficere, nisi cum vtilitate etiam ampliſsima quædam dignitatis species eis sese ostendisset. In quo genere ex multis mirabilibus exemplis, haud facile vllum maius inueniamus, quam Gregorii, qui ſtea etiam Ecclesiæ diaconus creatus, ita tamen eius amorem retinuit, vt cum Constantinopolim Legatus Apostolicus mitteretur, noluerit discedere, nisi cum aliquot suorũ monachorum comitatu, vt quoniam in monasterio ipse esse non posset, quodam modo monasterium secum circumduceret. Illud vero maius, quod in ipsa Pontificia dignitate, qua nulla in terris altior, inque illo honoris fastigio, adeo tamen illius disciplinæ desiderio lugeret, vt omnibus pene suis scriptis testatur. Sic enim ipsemet in Dialogis, Infelix, inquit, animus meus, occupationis suæ pulsatus vulnere meminit, qualis aliquando in monasterio fuit, quomodo ei labentia cuncta subter erant, quantum rebus omnibus, quæ voluuntur, eminebat, quod nulla nisi cælestia cogitare consueuerat, quod etiam retentus corpore, ipsa iam que, quæ pene cunctis pœna est, videlicet vt ingressum vitæ, & laboris sui præmium amabat. At nunc ex occasione curæ pastoralis, secularium hominum negocia patitur, & post tam pulchræ quietis suæ speciem, terreni actus puluere fœdatur. Perpendo itaque quid tolero, perpendo quid

In proœ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

amisi, dũque intueor illud quod perdidi, sit hoc grauius, quod porto. Ecce etenim nunc magni maris fluctibus quatior, atque in naui mentis tempestatis validæ procellis illidor, & cũ prioris vitæ statum recolo, quasi post tergum reductis oculis
1. regis. ep. 4. & seq. viso littore suspiro. Hæc Gregorius, & alia alibi in eandem sententiam, eodemque animi sensu: ex cuius hac querela facile intelligi potest, aliquid illum in religiosa disciplina pulchrum, atque præclarum ipso suo vsu cognouisse, quod etiam in illo rerum omnium apice requirerer, & quo se carere doleret. Itaque hoc quoque testimonium eo maius momentum habere debet, quod & tanti viri est, & eius, qui cum vtramque vitam ipsa re esset expertus, alterius tamen, & quidem præsentis, tãta, quæ videtur, amplitudine, alterius absentis amorem, & desiderium non extinguebat.

De vilitate rerum omnium temporalium. Cap. I.

TOTA religiosæ vitæ ratio, ipsaque eius essentia in hoc consistit, vt terrena omnia a se quam maxime remoueat, non eorum solum amore, quod omnes debent, sed etiam vsu, quod non omnes coguntur, quoad fieri possit, abdicato. Quare nihil magis necessarium ad religionis vtilitatem cognoscẽdam, ac multo magis etiam dignitatem, quam hoc fundamentum, vt bene intelligatur, penitusque perspectum habeatur, quam rerum omnium huius mundi natura imperfecta, & vilis sit, quamque indigna hominis amore, & cura. Sic enim fiet, vt primum religiosus quisque omnibus illis rebus facile careat, quibus nimirum amissis, nullam se iacturam fecisse videat. Deinde vt hoc etiam appareat, quod nunc quærẽdum est, quæ sit hominis vera dignitas, & in quo reponenda. Primum igitur hoc habent res istæ omnes, vt quæcumque, & quantæcumque videantur, re vera exiles, & exiguæ, & pusillæ sint. quod quidem tum maxime cognoscimus, si non per se inspiciantur, sed cum reliquarum rerum vniuersitate conferantur. Nam cum tota ipsa terra, si rectè æstimetur, præsertim aliorum elementorum, ac cœlestium orbium comparatione, minima sit omnium, admodumque angusta, terræ autem bona pars aquis demersa, pars montibus oppressa lateat, reliqua vero prouincijs, & regnis diuisa sit, regna

gna autem ciuitatibus, ciuitates domibus, & possessionibus singulorum, quam tenues, & modicas esse necesse est particulas, quæ singulis contingant? Scite Socrates ille philosophus, & sapienter, qui, vt scriptum est, Alcibiadis superbiam aduertens diuitiarum, & copiarum fastu inflatam, adduxit eum ad tabulam, in qua descriptus erat totius terræ ambitus, rogauitque vt in ea Atticam inueniret, quam cum ille ostendisset, rogauit item vt suos fundos indicaret. cum responderet, nusquam illic esse pictos, cur ergo, ait, eorum te possessione efferis, qui nulla terræ portio sint? Sed hic est hominum error, quod aurum, quod pecuniam, quod agros magnam rem reputant, non quia hæc magna, sed quia ipsi parui, & minutiui: vt formicæ, quæ suis item cauernulas ita incolunt, quasi ingentes domos, & minima grana sic conuehunt, tantumque operæ ac laboris in ijs insumunt, vt in ingenti præda. Quod si harum rerum essentia, mole quidem, & quantitate exigua, sed tamen vi, & pretio magna esset, aliquid fortasse habere viderentur, quo essent experendæ. Perpendenda est igitur intima earum natura quæ sit, cuiusque principia, quibus constat, introspicienda. Hæc vero nihil aliud sunt, quam hæc, quæ scimus, elementa, tum illa subtiliora, ignis, & aer, tum illa crassiora, aqua, & terra. Ex his omnia, quæ videmus, quæ tangimus, quibus fruimur, composita, ac commista sunt, nisi quod in omnibus longe etiam superat terra, infimum omnium, & maxime concretum elementum. Quid ergo adeo admirandum existere potest ex ijs rebus inter se confusis, quas per se singulas adeo contemnas? Aut quid stultius, quam terram, quæ cum aqua coniuncta lutum efficiat, pedibus conterere, & inter sordes habere, eandẽ autem colore immutato tanti æstimare, adeoque diligenter tot clauibus in arca seruare? Vere enim Bernardus, Aurum, & argentum, inquit, nonne terra est rubra, & alba, quam solus error hominum facit, aut magis reputat pretiosam? Quod idem ante Bernardum cõfirmauit etiam quodam loco Chrysostomus. Bene autem, quod non fieri, sed potius reputari aut pretiosam. non enim hominum iudicium etiam rectum, & verum, non modo opinio delirans, & cum errore, rerum pretiũ vel augere, vel minuere potest. Quod si propinquiorem quoque materiam rei cuiusque pretiosissimæ spectemus, idem dicere licebit. Quid enim sunt vniones, qui iam etiam ad vultus hominum ornandos adhibentur, nisi concharum excrementa?

Ser. 4. Aduen.

Ser. 2. Vidi Dom.

Universidad de Deusto
Biblioteca

menta? In quo quidem illud est pene ridiculum, quod conchas ipsas non adeo magnifacimus totas, h anc autem earum partem densiorem, & duriorem tanti æstimamus. Gemmæ autem quid sunt, nisi lapides? quid sericæ uestes, nisi uiscera turpium uermiculorum? quid panni lanei, nisi ouium uellera, quas uiuentes stomachemur? quid uestes pelliceæ, nisi bestiarum pelles? Denique ædes magnificæ, palatia, porticus, an aliud sunt, quam lapidum congeries certo ordine coagmentata? In Iaponensium thesauris scimus pro ingentibus diuitijs numerari auiculas in cartha pictas, aut tripodes, uel lebetes quosdam æneos, neque id ex elegantia, aut ex artificio, quod nullum habent, sed ex antiquitate. Itaque si quid eiusmodi sit, quamuis attritum, & exesum, uenire tamen solet duobus, & quatuor, interdum etiam sex millibus aureorum. Cum autem Europæi nostri hanc pecuniæ profusionem in res leuissimas rident, eos contra aiunt nostrum ridere morem, qui in unum lapillum, aut eiusmodi rem, tantum pretij insumamus, nam illa quidem pleraque usum saltem habere aliquem, nostra uero nullum. Et illi quidem hoc merito de nostro errore, si non simili in rebus alijs ipsi laborarent, ut amentes faciunt, qui se inuicem ludunt, & alter alterius insanias uidet, suas non uidet.

ACCEDIT ad hæc duo tertium quiddam aliquanto maius, quod illud ipsum bonũ, quod rebus singulis inest, tam cõtractum, ut diximus, & tam exiguũ, numquã in eodem statu permanet, sed quasi perpetuo quodã fluxu eo decurrit, ut ad nihilum suum redeat, unde aliquando prodiit. Ex quo illa præclare apud Augustinũ, Omnia, inquit, oriũtur, & occidũt, & oriẽdo quasi esse incipiunt, & crescunt, ut perficiantur, & perfecta senescunt, & intereunt. Etenim omnia senescunt, & intereũt. Ergo cũ oriuntur, & tendũt esse, quo magis celeriter crescũt, ut sint, eo magis festinãt, ut nõ sint. Sic est modus earũ. Cuius quidẽ modi eã deinde Augustinus reddit rationẽ, doctã omnino, & cõuenientẽ, quod omnia ista partes sũt totius uniuersi, quod uniuersũ cũ etiã præteritis, & futuris constet, necesse est, ut alia decedãt, alia succedãt, quo totũ cõpleatur. Vt. n. si aliquis orationẽ habeat, nõ potest tota intelligi, nisi transuolãtibus prioribus syllabis, ac uerbis, alijsq. deinceps ueniẽtibus; sic si in mũdo res aliquæ starẽt, reliquas, quæ adhuc uenturæ sunt, impedirent, nec uniuersitas ista suas omnes partes accipe-

4. cõf. c. 1

acciperet. Itaque hoc vitium maximum, & maxime intrinsecum inest in rebus omnibus, quæ tẽporis agitationi subsunt, vt tam velociter effluant, quam ipsum tempus, quo nihil est velocius, & omnino ijsdẽ passibus, eodemque quasi cursu deferantur. Quam ob causam egregie S. Leo monet tẽporalia ista pro transactis habenda esse, additque rationem, quoniam ex maiori sui parte non sint: siquidem præterita iam fluxerunt, futurum nondum aduenit; quod autem præsens est, vnius puncti momentum est. In quam sententiam illa quoque apte à B. Gregorio scripta sunt, Quasi in aquis defluentibus fundamentum ponere, est in rebus labentibus spei fiduciam velle solidare. Stante enim in perpetuum Deo, transeunt omnia. Quid ergo ab stante fugere est, nisi transeuntibus rebus inhærere? Quis namque vmquam decurrentium fluminum tumidis verticibus raptus manere ipse fixus potuit, deorsum vnda defluente? Quisquis vero defluere deuitat, supereſt, vt quod defluit, fugiat, ne per hoc, quod amat, in hoc cogatur deuenire quod vitat. Qui enim rebus labentibus inhæret, illo videlicet trahitur, quo tendit, quod tenet. Simile est quod alibi ab eodẽ Gregorio dicitur de vita humana, quod idem congruit etiam reliquis omnibus: Hoc ipsum, inquit, morituros viuere, quasi ad mortem ire est: & quot dies vitæ peragimus, quasi in itinere ad locum propositum tot passibus propinquamus. Ipsa quippe augmenta detrimenta sunt temporum; quia vitæ nostræ spatia, quanta esse cœperint, incipiunt iam tanta non esse. Atque hic ipse rerum fluxus, si longior esset, ac diuturnior, esset tamen aliquid, quo se homines productiori illarum rerum vsura consolarentur. Verum hoc totum quam breue, quam fugax est? quamque cito euolat? Et adhuc pusillum, ait Propheta, & non erit peccator. & idem, Homo sicut fœnũ dies eius, tãquam flos agri sic efflorebit. Iacobus autem Apostolus vaporem appellat totam hanc vitam. Sanctus Iob etiam punctum vnum. Quo loco Gregorius, Omnis, inquit, lõgitudo temporis vitæ præsentis punctus esse cognoscitur, cum fine terminatur; quia quicquid transire potuit, subitum fuit. Quod ne à Gregorio de ijs tantum dictum putemus, qui in ætatis flore præpropera morte abrepti sunt, idem alibi hoc expressius; Si, inquit, ab ipso humani generis exortu vsque ad hoc tempus, in quo sumus, mẽtis oculos ducimus, omne quod finiri potuit, quam breue fuerit, videmus. Ponamus enim quemlibet homi-

Ser. 1. resur.

22. mo. c. 2.

25. mo. c. 2.

Ps. 36.

Ps. 102. Iac. 4. Iob. 21.

25. mo. c. 24.

15. mo. c. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem à primo die mundi conditum, vsque ad hodiernum diem vitam ducere, hodie tamen eandem vitam, quam quasi longè ducere videbatur, finire: ecce finis adest, præterita iam nulla sunt, quia cuncta transierunt; futurum in hoc mũdo nihil est, quia nullum ad vitam restat momentum. Vbi est ergo longum tempus, quod inter initium, finemque deprehensum ita consumitur, ac si nec breue vmquam fuisset?

Ad hoc magnum incommodum illud quoque addi potest etiam grauius, quod ne hæc quidem ipsa tam exigui temporis permansio, quæ his rebus à natura præscripta est, certa, ac stabilis esse possit: sed tam multis, & variis casibus extrinsecis expositæ sunt, vt sæpe, atque adeo vt plurimum in medio cursu nos deserant. Est enim earum natura ita fragilis, atque, vt sic loquar, ita vitrea, vt leuissimo incursu pereant: sunt autem in hoc mundo tam multi, tamque frequentes incursus, latronum, tempestatum, bellorum, hominum potentiorum, & aliorum casuum innumerabilium, vt non modo facile sit hæc vel interire, vel ad aliorum manus transferri, sed nihil difficilius, quam ea tueri, ac defendere. De quo Bernardus in sermone quodam de fallacia præsentis vitæ: Gaudent, inquit, in cibis, gaudent in pompis, gaudent in diuitijs, gaudent etiam in vitijs homines: sed luctus extrema occupat eiusmodi gaudiorum, quia gaudium in materia conuertibili mutari necesse sit, re mutata. Accenditur cereus: non paruum lumen est, sed lucerna. si quidem ignis ipse propria fomenta consumit, nec nisi ipsa consumptione fouetur. porro deficiente materia, etiam ipse deficiet. Sicut ergo flammæ illius nouissima fumus occupat, & caligo, sic lætitiã lætæ rei in tristitiam commutatur. Hæc Bernardus, optime omnia, idque præsertim, quod eam quoque ostẽdit esse temporalium rerum miseriam, quod non modo extrinseca vi, sed etiam ipso earum vsu vel subito absumantur, vel certe paulatim deterantur, vt epulæ, vt vestes, vt palatia, & cuncta eius generis. Quomodo autem diuturnum esse possit, quod seipsum conficiat, & destruat? Atque hoc illud est, opinor, quod Macharius ille Alexandrinus tribuno cuidam respondisse fertur. Cum enim vna cum altero Machario Nilum trãsmissurus nauim conscendisset, vterque pannis obsitus, habituque despicato, eademque naui duo quoque tribuni vehcrentur cum maxima pompa equorum, famulorum, aurearum vestium, alter ex his Dei famulos conspicatus sedentes

sedentes in angulo, Beati vos, inquit, qui mundum illuditis: cui Macharius, Nos quidem mundum, vos autem mundus illudit. Quo ille tam breui dicto ita compunctus, & quasi illuminatus est, vt domum reuersus, statim omnibus, quæ habebat, distractis, monasticam vitam sequutus sit. Fecit igitur, quod Bernardus quodam loco consulit, melius esse hæc terrena relinquere, quam ab illis relinqui: idque vere intellexit, quod Gregorius in Moralibus scriptum reliquit: Diu, inquit, cum nostris rebus durare non possumus; quia aut nos illas moriendo deserimus, aut illæ nos viuentes quasi deserunt pereundo. Sed fingamus hæc omnia, quæ mundus appellat bona, esse magna, esse certa, esse etiam diuturna, quanti tandem æstimanda est eorum possessio, ac fructus? Nam si hoc quoque ex veritate perpendamus, quis sit modus ijs perfruendi, primum inueniemus esse infimum, & ignobilem, quippe per sensus, quod est nobis commune cum brutis, ita tamen, vt ab illis etiam plerisque superemur: deinde, quod ad ipsam delectationem attinet, minima tantum ex parte à nobis illa attingi. Alijs enim fruimur tantum videndo, vt picturis, vt statuis, vt nemorum, & camporum viriditate. Alijs fruimur gustatu: aliorum nullus est vsus, nisi vt recondita in arcis seruentur. Alia longissime dissita sunt à possessore, atque ab illo nec videri, nec contrectari possunt. Sic autem se res habet, vt eorum quæ exempli gratia gustatu sentiuntur, solus sapor percipiatur, reliqua vt plurimum nobis inutilia sint, ideoque à nobis nec vere possessa: in alijs odor tantum vsui est, in quibusdam color. Denique, si singula percenseamus, minimum quiddam ex omnibus istis rebus concessum videbimus, quod certe tanti non est, vt tam care à nobis ematur.

Ser. ecce nos reliq. 18. Mo. 12.

Postremo hoc etiam ad horum terrenorum naturã & indicandam, & in odium adducendam vel maxime pertinet, quod certe quodcumque est illud ipsum bonum, quo Dei munere prædita sunt, idque tam exiguum, tamque fugax, quam diximus, obsessum semper est tantis molestijs, & tam multis permixtum malis, & quidem multo maioribus, vt ne illam quoque ipsam voluptatem, quæ ex his percipitur, integram, & solidam esse sinant, potiusque omnem eius sensum extinguant. Quam ad rem etsi multa ex communi hominum vita desumi possent, in qua hoc quod dico oculis ipsis spectatur, vnius tamen Bernardi testimonium sufficiet in epistola,

quam scribit ad Sophiam nobilissimam virginem de fallaci mundi gloria: in qua cum prius de breuitate disseruisset, addit hæc de duratione ipsa. Ipse eius, inquit, qualiscumque status nonne plus anxietatis, quam iucunditatis, habet? Dum vendicas, dum defendis, dum inuides, dum suspicaris, dū semper ambis quæ non habes, & nonnullis adeptis, acquirendi non tepescit ardor, quæ requies in gloria tua? Siqua tamen est, præterit iucunditas non reditura, & manet anxietas non relictura. Sed neque hæc, neque vlla alia ratio ita euidenter nobis creaturæ omnis conditionem patefacere potest, quam ea vilis, atque imperfecta sit, vt ipsius creatoris collatio. Quem admodum enim rusticus, & pauper in villula natus, suum semper tugurium, sinosque pannos aliquid esse putabit, donec in vrbem aduenies, nobilium ædes, seruorum copiam, ceteramque magnificentiam aspiciat; sic homo, quamdiu eius mens in hisce infimis demoretur, non ea satis cognoscere poterit, sed oportet, vt sese ad illam Dei amplitudinem, maiestatem, infinitatem erigat. Etenim si terra tota, vt supra attigimus, cœli respectu, non amplius, quam punctum est, cœli autem ipsi, non modo qui nunc sunt, sed si alij multo plures, grandioresque essent, tamen Dei respectu minus etiam essent, quam punctum, quid erit terræ exilitas Deo comparata? Et, si vniuersa terra Deo collata nihil est, quid erit tantulum vel terræ, vel pecuniæ, vel similium rerum? Accedit etiam modus, quo hæc omnia existunt, omnino tam tenuis, & infirmus, vt propius ad id accedant, vt non sint, quam vt sint, præsertim si hic modus in diuinæ illius essentiæ non dicam comparationem, sed in præsentiam adducatur. Hanc enim ob causam dictum est
16. mor. à B. Iob de Deo, Ipse solus est; quæ verba exponens Gregorius, Numquid, inquit, non sunt Angeli, & homines, cœlum,
18. & terra, aer, & maria, cuncta volatilia, quadrupedia, atque repentia? sunt hæc omnia, sed ptincipaliter non sunt, quia in semetipsis minime subsistunt, & nisi gubernātis manu teneantur, esse nequaquam possunt. In omni igitur causa solus ipse intuendus est, qui principaliter est, qui etiam ad Moysen dicit, Ego sum, qui sum. Sic dices filijs Israel, Qui est misit me ad vos. Hæc igitur si colligamus omnia, facile quemuis conuincent, non modo vnum agrum, aut vnam domum, aut opes quascumque cuiuspiam priuatas, quæ satis angustæ esse solēt, parui omnino æstimanda esse, ac potius pro nihilo habenda,

& tam-

& tamquam nihilum contemnenda, sed si terrarum orbem, & quæ in eo sunt vniuersa, aut etiam, si hoc fieri possit, innumerabiles mundos vnus possideret.

In quo sita sit vera hominis nobilitas, & dignitas. *Cap. II.*

HOC igitur tamquam fundamento posito, ac stabilito, facile iam intelligi potest, quibus in rebus vera dignitas, & id quo homo vere nobilitetur, consistat. Ac vulgus quidem hominum alij hoc in opibus, alij in honoribus, alij in familiæ claritate reponunt; quia nimirum, vt ait Gregorius, ab internis, atque inuisibilibus oculos claudunt, eosque visibilibus tantum pascunt, ex quo fit, vt hominem, non ex eo, quod ipse est, sed ex ijs, quæ circa ipsum sunt, venerentur. Sed horum quidem error manifeste refellitur vel ex hoc, quod aliarum omnium rerum æstimationem non ex alia re sumimus, quam ex eo, quod in ipsis est. Eam enim domum probamus, quæ ad habitandum sit commodissima, illum bouem, illum equum, qui sit vel ad arandum, vel ad currendum aptissimus: denique etiam minima quæuis, vt gladium, vt cultrum, tum laudamus, si congruant ad eum vsum, cui facta sunt. Quæ igitur est insipientia, vt soli homini ex alienis, & quidem ex ijs, quæ multo inferiora, & ignobiliora sunt quam ipse, honor tribuatur? Hæc enim omnia, pecuniæ, vestes, domus honorata, & reliqua de hoc genere, non solum extra hominem, sed etiam infra hominem sunt: tantum abest, vt ei ornatum, ac splendorem addere queant. Itaque hoc primum est, quod quicquid ista habent boni, paruum, & infimum est, minimeque gloriandum, homini præsertim, qui multo maior, ac celsior est. Deinde quodcumque illud est, nihil ad dominum rei. Vt enim inepte ac ridicule faceremus, si ego tua doctrina gloriarer, aut tu mea, sic isti faciunt, qui auri, vel argenti, aut agrorum possessione inflantur, cum siquid ista boni, aut pulchri habeant, id totum rerum ipsarum sit, non hominum. Recte enim Bernardus in vno genere, quod tamen in omnia genera conuenire possit, Indignū tibi, inquit, iudica formam à pellibus murium, & operibus vermium mutuari. Ille

25. mor. cap. 1.

Ep. 113

est

est verus, propriusque cuiusque rei ornatus, qui nulla interiacente materia per se inest. Restant igitur sola animi ornamenta, quæ vere hominem ornent, eumque honore dignum efficiant. Hæc enim & propria, & perpetua, & certe ita magna sunt, vt merito ab omnibus coli debeant. Quamobrem iure

Cap. 4. Ambrosius in libro, quem de Noe laudibus scripsit, hoc quoque inter cetera de illo commemorat, quod non generationis nobilitate, sed iustitiæ, & perfectionis merito celebretur: Probati enim, inquit, viri genus, uirtutis prosapia est; quia sicut hominum genus homines, ita animarum genus virtutes

Ep. 14. sunt. Idem ferme dicit & Hieronymus. Nescit, inquit, religio nostra personas accipere, nec conditiones hominum, sed animos inspicit singulorum. Seruum, & nobilem de moribus pronunciat. Sola apud Deum libertas est non seruire peccatis. Summa apud Deum nobilitas clarum esse virtutibus. Nam & alias frustra sibi aliquis de nobilitate generis applaudit, cum vniuersi paris honoris, & eiusdem apud Deum pretii sint, qui vno Christi sanguine sunt redempti: nec interest qua quis cõditione natus sit, cum omnes in Christo æqualiter renascamur. Hoc igitur senserunt, & hoc scripserunt sancti hi Patres: neque vero aliter sentire liceat ei, qui Christiana fide imbutus verum à falso, inane à solido discernere norit. Videmus quid Agatha præstans virgo, eademque martyr responderit Quintiano iudici, qui illi vt probrum obiecerat, quod cum claro genere nata esset, non eam puderet Christianorum vitam humilem, & seruilem agere: cui illa, se uero hoc ipsum putare summam esse ingenuitatem, & nobilitatem, seruam esse Christi. Atque, vt dixi, hoc eodem animo oportuit esse omnes Christianos, & illos præsertim Christianos. Illud magis mirum, quod ab ethnicis philosophis scriptum de hac ipsa re

Dial. 5. inuenimus, in primisque à Platone in Dialogis de Republica, vbi ita differit, Post Deum proxime nobis colendum esse animum nostrum, eum vero non recte, ac vere ab illo honorari, qui stulta sui opinione inflatus se ipsum laudet, vel animo suo permittat agere quicquid libeat, multo vero minus, qui voluptatibus indulgeat, cum hic potius ipsum deiiciat, malisque, ac pœnitentia impleat. Sed ne eum quidem, qui vitam hanc magnum esse bonum arbitratur, quod hic quoque eum potius dedecoret, atque deturpet. Neque rursus qui virtuti formam corporis anteponit, vel qui pecuniam iniuste congerit.

Hos

Hos enim omnes, quod est in animo pulcherrimum, & maxime venerabile, exigua, & leuissima mercede perdere, cum quicquid auri est in terra, aut sub terra, vna virtute compensari non possit. Quare honorem verum nullum esse alium, quam recta, & honesta sequi. Aristoteles autem non solum 4. Eth. hoc ipsum confirmat, etiam expressius, sed causam addit, cur c. 3. plerique hominum errent in huius rei iudicio. sic enim ait, Honorem soli virtuti deberi, vt eius præmium, etsi impar id quidem, & inæquale, quoniam perfectæ virtuti nullus dignus honor retribui possit. Quinetiam hoc docet, omne id, quod in bono excellat, dignum esse honore: vulgus autem, quia nõ alia bona intelligit, quam externa, vt nobilitatis, vt diuitiarum, vt imperii, eos, in quibus illa videat, honorare, quasi excellentiam aliquam inter alios obtineant: re tamen vera solum hominem bonum honorandum esse: eos vero, qui ista sine virtute possideant, non esse honore dignos; quod contra ipsi faciunt, qui sæpe efferuntur, vt, quoniam externa illa specie eminent, vere etiam se aliis eminere putent. Huic Aristotelis, aliorumque auctoritati licet etiam rationem addere apertam, & euidentem. Etenim, si recte cogitemus, triplex omnino natura à Deo condita est; vna, quæ solo spiritu, atque intelligentia constet, vt Angelorum: altera omnino in corpore demersa, vt belluarum: tertia hominis, interiecta inter vtrãque, vel potius vtramque continens, quæ & carnem habet, vt belluæ, & rationem, ut Angeli. Itaque vtriusque etiam opera exequitur. nam & res intelligit, principia, & causas videt, præterita retinet, futura etiam præcipit, vt Angeli: & rursum comedit, bibit, dormit, dolet, generat, vegetatur, crescit, moritur, vt belluæ. Ex quo fit, vt cum in hoc quasi biuio duplicis huius naturæ constitutus sit, vtram in partem moribus, & vita inclinarit, ei fiat simillimus: si in appetitum, ac sensum, si in carnis voluptates, plane degenerat in brutum. Sic enim ait Propheta; Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Psf. 48. Sin vitam ex ratione instituat, &, carnis cupiditatibus edomitis, spiritualia sectetur, non modo Angelorum, sed ipsius Dei similitudinẽ retinet, & quotidie eam magis adauget: sic enim idem Propheta, Ego dixi Dii estis. Tantum igitur interest in- psf. 81. ter eum, qui secundum carnem uiuat, vt ait Apostolus, & Rom. 8. qui secundum spiritum, non dico quantum inter baiulum, &

regem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

regem, hæc enim distantia, quantacumque est, est intra eandem naturam, sed quantum inter iumentum, & Angelum; quorum altero nihil abiectius, altero post Deum nihil altius. Itaque hoc plane constitutum sit, veram dignitatem, veram nobilitatem, verum decus in vna virtute situm esse; quod qui non satis intelligit, ea causa est, quod oculos non habeat, quibus virtutis splendorem videat. Nam de hoc quoque recte scriptum est à Gregorio, carnales quosque, etiamsi per humanam sapientiam rationales esse videantur, tamen à lumine veræ rationis eo cæciores esse, quod illis solis oculis vident, quos serpens aperuit. Nam si, inquit, spiritualium virtutum fulgorem aspicerent, eum profecto in ornatu suæ mentis habere desiderarent.

4. in lib. Reg. c. 1

De dignitate religiosæ paupertatis. Cap. III.

OMNIS quidem virtus, quoscumque complexa sit, euehit tam alte, vt eos reliqui homines cum admiratione suspicere, ac vel inuiti amare, & colere cogantur. sed tamen hoc multo magis efficiunt excellentes quædam, singulareſque virtutes, addo etiã, quæ sint inter ceteras maxime difficiles, & arduæ. Necesse est enim, quo maior sit earum splendor, & pulchritudo, eo maiorem in mortalium animis admirabilitatem gignant. Ex quo genere cum sine vlla controuersia sint religiosæ virtutes, non est dubitandum, quin veram etiam afferant homini nobilitatem. Quamobrem de singularum dignitate aliquid dicendum est. In primis autem offert sese Paupertas, quæ, vt

Lib. 5. in Luc.

ait Ambrosius, ordine prima est, & quasi parens aliarum omnium virtutum. Cuius de vtilitate cum superiore libro disputatum sit, nunc etiam dignitas, vt dixi, tractanda est, quæ facilius intelligetur, si hoc antea ponamus, excludi ab hoc sermone eam paupertatem, quam vel necessitas, vel vis, aut casus aliquis affert. Hoc enim paupertatis genus ignobile, & sordidum, vulgoque odiosum habetur: nec omnino immerito; quoniam nec laudem meretur, cum non voluntate suscipiatur, & cum externis prematur incommodis, non tamen internis commodis recreatur; quippe quæ non modo cupiditatem non

non tollit, sed potius auget, nec quietem in animo efficit, sed solicitudinem, curam, angorem. Alia vero longe est euangelica paupertas, quam religiosi profitentur, nimirum voluntaria, quæ vltro asciscitur, vltroque, ac libenter sustinetur, quæ etiam oblatas diuitias, & ipsos auri montes, quasi sterco ra, vt ait Paulus, abominatur, idque propter Dei amorem, spemque bonorum cœlestium. Hæc enim paupertas eo ipso, quod omnia contemnit, omnibus eminet, fitque miro modo; vt quæ pedibus spernendo conterit, eisdem eminendo omnia possideat. Itaque non eo contenti sunt religiosi, vt superflua tantum abijciant, aut se ad eum statum redigant, de quo dicebat Salomon, Diuitias, & paupertatem ne dederis mihi, sed tantum victui meo tribue necessaria: verum his quoque ipsis necessarijs sese exuunt, & in quadam rerum omnium nuditate constituunt: nec aliqua tantum resecant, aut etiam multa, quod tamen ipsum laudabile, ac potius mirabile esset, sed plane omnia, & in omni genere, & in perpetuum. Quinetiam licet hoc eiusmodi sit, vt nihil adiungi posse videatur, quoniam hoc tam generali rerum omnium verbo omnia penitus continentur, nihil excluditur, est tamen aliquid maius in paupertate religiosa. Nam non solum nihil habent, sed in eo se statu ponunt, vt ne habere quidem possint, cum omnem dominij facultatem à se præciderint. Declarant hoc Theologi iumentorum exemplo, apto omnino ad rem hanc indicandam. Vt enim iumenta vti quidem possunt stabulo, stramento, fœno, tegumentis quibusdam, nec tamen hæc possident, cum ipsa potius possideantur ab hominibus, quia scilicet ratione carent, quæ est fundamentum dominij: sic religiosi singuli & cibo, & vestibus, & domo, reliquisque ad vitam necessarijs vtuntur illi quidem, sed tamquam alienis, quorum vsum dumtaxat habeant, non autem eorum domini sint. Eam enim uim habet paupertatis uotum, quo religiosi rite se obstringunt, ut non magis, quam iumenta, de quibus diximus, habiles sint ad legitimum rerum dominium. Ex quo illud existit, quod adeo Cassianus in monachis suæ ætatis laudat, ut ne uerbo quidem quispiam auderet suum aliquid dicere, magnumque esset crimen ex ore monachi processisse; codicem meum, tabulas meas, tunicam meam. Quæ igitur perfectior esse possit paupertas, aut quis al

Phil. 3.

Pro. 30.

Lib. 4. c. 13.

tior

Universidad de Deusto
Biblioteca

tior sit gradus, quo ea ascendere possit? Quanta vero sit eius eminentia, ac splendor quidam, declarat primum ipsa difficultas, quæ tum ex rei ipsius natura cognoscitur, tum ex eo quod hoc gemmæ genus (sic enim appellanda est) tam rarum sit in terra. Hinc enim est illud eius encomium in Ecclesiastico, Beatus vir, qui inuentus est sine macula, & qui post aurũ non abijt, nec speravit in pecuniæ thesauris. Quis est hic? & laudabimus eum. fecit enim mirabilia in vita sua. Quasi enim inter homines nullus inueniri possit, ita quærit, Quis est hic? Et quidem Sapiens iste laudes tantas in eum congerit, qui aurum non desiderarit, eique cumulando, & augendo non studuerit. Sed religiosi aliquid etiam amplius faciunt, qui scilicet, quod habent, insuper abijciunt, seque ad eam, quam diximus, perfectissimam nuditatem rediguntˑ Itaque hoc etiam multo mirabilius est, quod isti faciunt in vita sua.

Ecc. 31.

SED erit hoc expressius, si cogitemus, quam multa sint, quæ hanc habendi cupiditatem incendunt, quos omnino quasi acerrimos hostes profligat, & vincit ista paupertas. Primum enim est in nobis, atque in natura nostra penitus insita propensio quædam ad multa habenda, cuius propensionis pondus recte Augustinus reuocat ad illam Dei similitudinem, quæ nobis ita impressa est, vt etiam peccando ab ea recedere non liceat. ex quo fit, vt, quoniam Deus omnia teneat, sic homo quamplurimã habendo illum imitari velit. Hanc deinde auiditatem multo magis lacessit ipsa rerum, quas videmus, pulchritudo, fulgor auri, gemmarum nitor, speciês vestium pretiosarum, vel magnificarum ædium, & reliquorum eiusmodi. Accedunt multæ commoditates, quæ sine dubio nascuntur ex diuitijs, dum & incommoda vitæ auromnia, aut pene omnia depellunt, & multam deliciarum, ac voluptatum copiam suppeditant, mensarum lautitia, hortorum amœnitate, supellectilis abundantia, omnique cetero luxu. Contra vero paupertas tum hæc omnia adimit, quæ molestia per se magna est, eoque maior, quod perpetua, tum vero quoddam etiam extremum vitæ periculum repræsentat, quippe quæ omnibus præsidijs orbata sit, quibus ea sustentatur. Itaque quantum vita amatur, cuius amori omnia cedunt, tantum hæc fere à natura reijcitur, ac repellitur. Accedit honor, cuius eadem hominis natura est auidissima. nihil est enim, quod magis ab hominibus

2. Conf. cap. 6.

hominibus honoretur, quam diuitiæ, nihil quod magis despiciatur, quam paupertas. Denique accedit communis quædã, & generalis opinio, qua à pueris omnes imbuimur, & in qua & domesticorum, & vulgi sermonibus, multoque magis moribus, confirmamur, nihil melius, nihilque beatius esse, quam redditus habere quam amplissimos, auroque, & argento, & his rebus omnibus affluere. Cuius igitur roboris, aut cuius constantiæ illum esse animum oportet, qui hæc omnia, quibus natura adeo ducitur, ac trahitur, simul abijciat, & conculcet, & omnia contraria, à quibus natura adeo abhorret, vltro complectatur? Optime hoc, & diuine B. Nilus antiquus Pater, qui ideo castitatis, & paupertatis excellentiam commendat, quoniam, inquit, pulchritudo, & diuitiæ æque appetantur, & vtriusque horum illecebris non irretiri fortis animi est. Sed qui institutum nihil possidendi ceperunt, multo maiori admiratione digni sunt, quippe quos opum æstimatio non traxit, nec mentem inanibus curis illigare voluerunt. Nam cum cetera sensui iucunda facile hominem inuitent, multo etiam magis hoc faciunt diuitiæ, quia ad voluptates, & honores magnopere accommodatæ sunt, & quod longa consuetudo insipientes docuit, beatos eos existimare, qui opulenti sunt, tum propter gloriam, & splendorem, tum propter voluptates, quibus fruuntur. Excellentes itaque putãdi sunt, qui tamquam in palestra cogitationes illas vicerunt, quæ mentem impellunt ad assentiendum populari opinioni de amplectendis diuitijs, quasi veris bonis, quæque omnium sententia magni æstimandæ esse videantur. Hæc Nilus ad verbum. Itaque hoc ita constitutum esse debet, in hac voluntaria paupertate elucere magnopere eximiam quandam animi altitudinem, ac magnificentiam, qua se animus super omnia, quæ in hoc mundo sunt, longe efferat, eaque tamquam se inferiora despiciat. Atque hic mentis habitus tum per se admirandus, & in magno pretio habendus est, tum ob id quoque, quod omni nos indignitate eripit, quam eos perpeti necesse est, qui pecuniæ quærendæ studentˑ De qua comparatione egregie Chrysostomus extrema in Matthæum homilia; Diuitem, inquit, necesse est multis indigere, & turpiter seruire, formidare, & suspicari, & timere eorum, qui suspicantur, oculos, & calumniatorum ora, & auarorum conspiscentiã. At non paupertas: hæc enim regia est, non subiecta furibus, sed

In lib. ad Magnã.

sed bene munita, portus tranquillus, palestra, & gymnasium
Hom. 47 in Matt. sapientiæ. Ac idem Chrysostomus alibi vberius. Si intueri voleris animam hominis aurum amantis, inuenies eam vt vestimentum à decem millibus vermium corrosum, ita eam perforatam vndique à solicitudinibus, & à peccatis putrefactam, & ærugine plenam. Verum haud talis est anima pauperis voluntarii, sed potius fulget vt aurum, splendet vt gemma, efflorescit vt rosa. Non est illic tinea, neque fur, neque solicitudo negociorum huius vitæ, sed sicut Angelus, ita conuersatur. Non subiacet dæmonibus, non assistit Regi, sed assistit Deo, non militat cum hominibus, sed cum Angelis: non habet thesaurum terram, sed cœlum: non indiget seruis, magis autem habet seruos possessiones, & cogitationes, quæ rebus dominantur. Quid igitur hoc paupere melius? At non habet equos, & currum. Quid vero his opus est ei, qui super nube vehi debet, & esse cum Christo? Magna hæc sunt, quæ Chrysostomus de paupertate prædicat, sed multo maiora Sanctus
2. Cor. 6. Paulus vnico illo verbo complexus est, Nihil habentes, & omnia possidentes. Cui verbo si credamus (quis autem nisi impius non credat Apostolo?) nihil esse potest, quod maiorem habeat maiestatem, quam paupertas, quæ scilicet totius mundi possessionem sibi vendicet. Quę enim diuitiæ, aut quæ regna ei comparentur? Nam regna, vt grandia sint, certa orbis parte definiuntur, paupertatis autem regnum nullis terminis clauditur, & eo ipso, quod nihil habet, omnia habet, omnia possidet. Totum enim positum est in animo, qui possidere non potest, nisi dominetur, non potest autem dominari, nisi sit superior. Itaque quanto superior, tanto verior dominus, ac possessor. At ii, qui diuites esse volunt, non possunt non amare ea, sine quibus esse non possunt: quantum vero sit amoris, tantum etiam curæ, & solicitudinis, & denique seruitutis. contra autem animus ille, qui ista abiecit, non modo superior, sed etiam contemptor eorum est. Quare grauiter sane,
Gradu. 17. & magnifice illa à Climacho scripta sunt, Pauperem monachum dominum esse mundi, & quia iactauit in Deum curam suam, possidere per fidem omnes gentes in seruos. Idemque addit, pauperé Dei famulum nullam rem amare vitiose, omnia enim, quæ habet, aut habere potest, reputat quasi non
Ser. 21. Cant. sint, & si recedere contingat, æstimat vt stercora. Quo eodem sensu egregie Bernardus, vt semper, quod ab Vnigenito,

nito, vt ipse loquitur, dictum est, Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum, idem omnibus quoque eius fratribus ait esse commune, quibus omnia non solum adiiciuntur, sed etiam subiiciuntur, si modo terrenis rebus spoliati, ac su per illas altius elati fuerint. Quod si ita est, inquit, non putet diuites huius seculi, fratres Christi sola possidere cœlestia, quia audiunt dicentem, Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Non eos, inquam, æstiment sola cœlestia possidere, quia ea sola audiunt in promissione. Possident & terrena, & quidem tamquam nihil habentes, & omnia possidentes, eo pro certo magis domini, quo minus cupidi. Denique fideli homini totus mundus diuitiarum est. Totus plane, quia tam aduersa, quam prospera ipsius, æque omnia seruiunt ei, & cooperantur in bonum. Ergo auarus terrena esurit vt mendicus, fidelis contemnit vt dominus. Ille possidendo mendicat, iste contemnendo seruat. Hæc Bernardus, quibus nihil uel elegantius, uel uerius dici potuit. Matt. 5

VERVM hoc quoque ad paupertatis huius gloriam magnopere pertinet, quod in terrenis diuitiis nemo est ita instructus, & copiosus, vt non ei aliquid interdum desit, aut certe deesse possit. pauperi autem euangelico quomodo necessaria deesse possunt, quem diuina prouidentia tuendum, alendumque suscepit? Habemus hoc quoque ex psalmo: Diuites, inquit, egerunt, & esurierunt; inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. Itaque Chrysostomus homilia quadam hoc etiam inter commoda Psal. 33. Hom. 57. ad pop. religiosæ uitæ in primis commemorat. Deo, inquit, pascente, non est opus non esse solicitos. Nam quemadmodum si Rex promiserit quotidianum uictum ex cellariis suis se præbiturum, iam in futurum confidis; multo magis, cum Deus præbeat, & omnia tibi tamquam ex fonte fluant, conuenit te ab omni cura, & solicitudine solutum esse. Si autem pascit omnem carnem, multo magis sibi dicatos. Atque hoc quidem, quod ait Chrysostomus, eiusmodi est, vt omnium iudicio, non ad utilitatem modo, & ad animi tranquillitatē referri oporteat, sed etiam ad hanc, de qua agimus, nobilitatē, & gloriam paupertatis. Quæ enim gloria talem habere nostri uictus quasi œconomum, & procuratorem, qui Angelis in cœlo præsidet, & sub quo curuan- Iob. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, qui portant orbem? Sed nihil adeo statum hunc nobilita
2. Cor. 8. uit, quam exemplum filij Dei, qui, vt ait Apostolus, cum diues
esset, factus est pro nobis egenus, atque etiã mendicus. Ipsius
Psal. 39 enim est vox illa in psalmo verius quam Dauidis regis, Ego
sum mendicus, & pauper. Nam & tenuem matrem, & eum
qui pater putabatur, fabrum habere voluit, ac ne in hominũ
Matt. 8. quidem domo nasci, sed in stabulo, eoque alieno: totam au-
tem ætatem sic egit, vt, quemadmodum ipse contestatus est,
cum vulpes foueas habeant, & volucres cœli nidos, ipse nec ha
beret vbi caput reclinaret. denique non puduit eum, in cuius
manu erant omnes fines terræ, aliorum eleemosynis suam,
suorumque vitam sustentare. Quid ergo amplius quærimus?
Nam neque Dei Verbum, Deique sapientia, & Deus ipse, sta
tum talem elegisset, nisi & nobilem, & Deo dignum cogno-
uisset, & certe, vt antea esset infimus, & abiectissimus, tamen
uel solo ipsius exemplo illustrari, & in summum honorẽ ad-
duci potuit. Saluatoris uero exemplum sequuti sunt & Apo-
stoli. Quid enim aliud discerent in illa schola? aut cur non li-
benter imitarentur discipuli magistrum, serui dominum? Ita-
Act. 3. que vnus ex illis, & quidem omnium princeps, palam profes-
sus hanc auream paupertatem dicebat, Aurum, & argentum
2. Co. 11 non est mihi. Alter etiam de se ipso, In fame, & siti, in frigo-
2. Co. 4. re, & nuditate: & de reliquis Apostolis, Vsque in hanc horam,
Luc. 9. & esurimus, & sitimus, & nudi sumus. Denique omnibus illa
formula ab ipso Domino præscripta est, Nolite possidere au-
rum, neque argentum, neque duas tunicas. Itaque tum ho-
rũ, tum præcipue Christi, eiusq. Matris, quæ cœlorũ Regina
est, exemplo ita honorata est hæc sancta paupertas, vt eam
religiosi quique non modo adamarint ramquam vtilem, sed
etiam coluerint tamquam diuinum quiddam. Quo animo
3. Dial. cap. 14. fuit Isaac ille, quem narrat Gregorius, cum multæ possessio-
nes pro monasterij vsu offerrentur, numquam induci potuis-
se, vt eas admitteret; quoniam, vt ille ait, sic metueret pauper
tatis suæ securitatem perdere, vt auari solent perituras diui-
tias custodire. Idem pene de Clara virgine, & multarum vir-
ginum matre legimus apud Antoninũ, & alios, quæ aliarum
quidem omnium, sed huius præcipue virtutis amore exarsit,
de qua hoc suis sororibus prædicare solebat, tum demum
suum illud Collegium stabile, ac firmum futurum, si propu-
gnaculis, ac mœnibus paupertatis quam maxime muniretur.

Quin

Quin etiam cum ab Innocentio IIII. priuilegium, vt illa ap-
pellabat, paupertatis perpetuum supplex precata esset, dele-
ctatus Pontifex noua illa priuilegij formula, cuiusmodi num
quam ab Apostolica sede ad eam diem postulatum affirma-
bat, non solum concessit, sed cum incredibili voluptate totũ
propria manu ipse conscripsit. Nec mirum, tantum fuisse in
Virgine ista huius virtutis studium. Fuerat enim Francisci
alumna, qui non solum paupertatis commodis libentissime
fruebatur, sed eam ita honorabat, & colebat, quasi rem exi-
miam, & cui nulla humana dignitas posset cõparari. Itaque,
vt Bonauẽtura scribit, eam in omni sermone modo matrem, *In vita S. Fran-cisci.*
modo sponsam, modo dominam appellabat, sæpe etiam regi-
nam, propterea quod in Rege Regum, eiusque Genitrice,
adeo insigniter effulsisset. Quam ob causam cum mendicum
quempiam pauperiorem aspiceret, quam ipse esset, ita sancta
quadam inuidia commoueri solebat, ac si in re magna, mul-
tumque expetenda vinci se videret. Insuper etiam cum ad
principum hominum mensas inuitaretur, non ante eas adis-
set, quam aliquot panis frusta per viciniam mendicasset, quę
deinde in mensa cum gaudio exponebat. Qua de re cum ali-
quando Cardinalis Hostiensis, is qui postea fuit Honorius
Pontifex, amanter cum eo questus esset, quasi nonnullam in-
iuriam domui suæ feciſſet, respondit ille, Immo vero magnum
tibi ipsi honorem detuli, dum maiorem, quam tu sis, dominũ
honorau i. Mihi vero certum est, dignitatem hanc regiam,
quam pro nobis Dominus Iesus egenus factus assumpsit, nul-
lo modo relinquere pro vsu falsarum diuitiarum ad breuissi-
mum tempus concesso. Hunc vero B. Francisci sensum nihil
dubitandum est quin alij quoque omnes sancti viri habue-
rint. neque enim sancti esse potuerunt, nisi mundo contem-
pto, nec mundum contemnere, nisi hac certa opinione, iudi-
cioque addncti. Inter quos videamus quid dicat magnus ille
Nazianzenus, vtque hoc ipso glorietur. Sed paupertatem, in- *in Apol.*
quit, & inopiam exprobrabunt. At istæ sunt diuitiæ meæ. Hæc
me non solum gloriantem, sed & arrogantem facit. Videntur
enim mihi inimici, dum hoc obijciunt, id obijcere, quod in
vestigijs illius incedam, qui propter nos inops factus est, cum
esset diues. Atque vtinam exuere me possem panniculis istis,
quibus circundari videor, vt nudus effugerem spinas seculi,
quæ retinent, & reuocant pergentes ad Deum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVID autem mirandum est in Euangelii luce ita paupertatem enitere, cum etiam in infidelitatis tenebris tantopere emicuerit? Nam etsi paupertas illa, quam uel conditio, vel necessitas attulisset, odiosa semper fuit, & despicabilis, voluntariam tamen paupertatem, & ipsam, & eos, in quibus fuit, omnes semper gentes, ac nationes magnopere suspexerunt. Aristides vir summus Athenis in tanta viuebat egestate, vt in attrita lacernula incederet, friguſque, & famem sæpe domi pateretur. Quare cum Callias quidam propinquus eius, homo ditissimus causam diceret, inter alia obiectum est ei ab accusatoribus, quod Aristidem tantum homi nem non releuaret. Quo reus cum iudices offensos ex eorum admurmuratione sensisset, ipsum adit Aristidem, obsecrans vt in iudicio testificaretur quam multa, & quam sæpe à se illi oblata fuissent, quibus ille semper remiserat, cum diceret magis se sua tenuitate, quam Calliam tantis diuitiis, gloriari. Nam qui pecuniam, qua abundent, in prauos vsus conferant, passim reperiri; qui paupertatem generose ferant, esse paucissimos: esse autem paupertatem iis tantum dedecori, qui inuiti essent pauperes. Quæ cum Aristides coram iudicibus cum summa auctoritate affirmasset, nemo ex illo concilio non ita discesserit, vt magis Aristidi talem inopiam, quam Callię suas opes inuideret. Nota est etiam, multisque rebus nobilitata tum Diogenis egestas, ad cuius dolium reges ipsi accedebant, tum aliorum plurium philosophorum, vt Cratetis, quem narrat Nazianzenus, relictis possessionibus suis, ad aucupandam ex eo facto gloriam, in editum locum ascendisse, & publice proclamasse, Crates Cratetem libertate donat; quod non feciſſet, nisi & in eius animo, & in omnium aliorum insitum fuisset, vt sponte pauperem esse, rem putarent glorioſissimam. Tractat hunc locum diserte etiam Chrysostomus secundo libro aduersus vituperatores vitæ monasticæ, quem librum totum instituit ad gentiles, & ethnicos, neque in eo aliis rationibus vritur, quam quæ naturali lumine comprehendi possunt. Comparat autem Platonem cum Dionysio, Socratem cum Archelao, Diogené cum Alexandro, quos omnes glorioſiores effecerit paupertas, quâ illos ipsa regna. Narrat etiã de Thebano Epaminõda, qui in concionem vocatus, cum venire non potuisset, quia vestem lauerat, nec aliã haberet, omnibus qui eo venerãt principibus viris insignior, & spectatior

Ora. 30.

ctatior fuit. Ex quibus effici vult Chrysostomus etiam naturali ratione, non modo euangelii testimonio, religioſæ paupertatis cognosci præstantiam.

QVAE quidem omnia si vera sunt, quid aliud restat, nisi vt hoc etiam fateamur, paupertatem hanc ne paupertatem quidem esse, sed diuitias veriores, & maiores, quam omnes Regum gazas, & thesauros? Nam qui ista possident, eorum potius arcas diuites esse dicemus, non ipsos, cum scilicet eorum animi bonis vacui sint, itaque semper cupidi, ac si parum vel nihil haberent. Quamobrem & de his falso appellatis diuitibus, & de illis euangelicis pauperibus illud scriptum esse videmus in prouerbiis, Est quasi diues, cum nihil habeat, & est quasi pauper, cum in multis diuitiis sit. Ob hanc etiam causam recte adnotat Gregorius terrenas hasce diuitias non simpliciter, sed fallaces diuitias à Domino esse appellatas. Fallaces enim, inquit, sunt quæ nobiscum diu permanere nõ possunt: fallaces sunt quæ mentis nostræ inopiam non expellunt. Solæ autem diuitiæ veræ sunt, quæ nos diuites virtutibus faciunt. Atque Ambrosius etiam, qua solet vbertate, hoc ipsum argumentum tractans, sapientem sola sapientia diuitem esse, hæc scribit, Vere diues, qui in conspectu Dei potest diues videri, in cuius conspectu terra exigua, mundus ipse angustus est; sed solum illum Deus diuitem nouit, qui sit diues æternitate, qui non opum, sed virtutum fructus recõdat. Nonne tibi videtur diues; qui habet pacem animi, trãquillitatem, quietem, vt nihil concupiscat, nullis exagiretur cupiditatum procellis, nec vetera fastidiat, nec noua quærat, & semper desiderando fiat in summis diuitiis inops? Ea est pax vere diues, quæ superat omnem sensum. Hæc ergo est religioſæ paupertatis dignitas, hic splendor, cui, si sapiant, omnes huius mundi diuites, ipsiq. principes inuidere debeãt.

Prou. 13. *Hom. 15. 11. Euang.* *Lib. 3. Epi. 1.* *Phil. 4.*

POSTREMO illud etiam breuiter hoc loco attingendũ est, vt intelligatur, duplicem esse huius paupertatis religioſæ formam, vtramque præstantem, vtramque in euangelica perfectione eminentem, alteram, qua nihil omnino nec communiter, nec priuatim possidetur, quam Sanctus primum Franciscus, eiusque exemplo permotus Dominicus, deinde alii cõplures tenuere: alteram, qua in commune tantum necessarii redditus possidentur, sed nihil priuatim; qua quidem forma veteres omnes patres vsos esse constat vt Benedictum, Bernar

dum Brunonem, & his omnibus antiquiorem Basilium, quorum familiæ non solum annua vectigalia habuerunt, sed tam opulenta habuerunt, quam adhuc eorum reliquiæ, & quasi fragmenta testantur, vt certe de solo suo Ordine non dubitaret Tritemius affirmare, si omnes ei suæ possessiones manerint, futurum sine dubio, vt Sanctus Benedictus (sic enim loquitur) tertiam Christiani orbis partem possideret. Quod nemo mirabitur, si temporum illorum pietatem attendat, ex qua illa liberalitas in Deum, Deique famulos existebat. Itaque Reges ipsi, ac principes gloriosum sibi ducebant in suis fundis, ac patrimoniis amplissima excitare cœnobia, eaque vberrimis vectigalibus stabilire: & præterea si qui diuites in ipsos religiosos ordines ingrediebantur (multi autem ingrediebantur) suas secum diuitias deferebant, nec erat qui contradiceret, aut litigaret, quin potius vltro fauebant, & iuuabant omnes. Quamobrem illud in vita Placidi legimus de B. Benedicto, morem ei fuisse, vt bona, quæ monachorum suorum fuerant, non sineret alio deriuari, vt inde multos Dei seruos alere posset. Quare ipsius Placidi, vt alios omittamus, tantas ferunt fuisse possessiones, vt præter alia, magnam Siciliæ partem solus obtineret; quod adhuc testatur earum index, qui extat, tam grandis, vt legentes obstupescamus: de quo etiam Bernardus epistola quadam, Ostenditur, inquit, terra, quæ cum illo, & pro illo dicitur data fuisse. Quod quidem Augustinum quoque seruasse ipsemet ostendit in epistola ad sanctimoniales quasdam, vbi eas monet, vt quæ aliquid habebant in seculo, id deinde in monasterio velint omnibus esse commune. Vnde etiam nata est Iustiniani Imp. Constitutio, qua iubet vt eorum bona, qui monachi fiunt, eo ipso ad eorũ monasteria pertineant. Ex quo apparet genus hoc paupertatis, cum à tot antiquis patribus sanctitate, & sapientia insignibus ita vsurpatum sit, vt ne aliud quidem eo tempore in vsu esset, non modo nihil imperfectionis continere, sed & perfectissimum, & commodissimum ab ipsis existimatũ esse. Cõfirmat hoc quoque grauissimus theologorum S. Thomas, qui cum hanc ipsam quæstionem his verbis proposuisset, An aliquid in communi habere diminuat perfectionem religionis, aperte respondet non minuere: immo vero fieri etiam posse, vt sit id melius, & conuenientius. Atque in hoc quidem reliqui etiam theologi consentiunt. Totum enim, vt diximus, in eo posi-

4. de vir tu. c. 2.

Ep. 1.

Ep. 109

Inauth. Coll. 1. const. 5. §. illud et coll. 9 Const. 15. §. si qua.

3. con. gen. ca. 135. & 2. 2. qu. 188. ar. 7.

eo positum est, vt nihil priuatum, & singulare habeatur, licet deinde sit aliquid commune, ex quo iuxta formam apostolicam diuidatur singulis prout cuique opus est. Hoc enim ipsũ instituerum est, quod tantopere à S. Hieronymo in monachis suæ ætatis commendatur, cum ita ait. Non licet dicere cuiquam, Tunicam, & sagũ, textaque iuncis strata nõ habeo. Præfectus omnium ita vniuersa partitur, vt nemo quid postulet, nemo non habeat. Si quis vero cœperit ægrotare, transfertur ad exedram latiorem, & tanto senum ministerio refouetur, vt nec delicias vrbium, nec matris quærat affectum.

Act. 4.

Ep. 22.

De præstantia religiosæ castitatis. Cap. IIII.

PAupertatis laudem, de qua tam multa diximus, cumulat Religio etiam accessione Castitatis, cuius laus eo maior est, quo corpus nostrum & per se præstantius, & nobis etiam carius, quam res omnes externæ. Itaq. merito eam cõmendat Scriptura cum qua dam admiratione, O quam pulchra, inquit, est casta generatio cũclaritate. Pulchritudinẽ, & claritatem tribuit illi hominum generi, qui castitatem colunt, quod in eo statu nescio quid non decorum modo, atque formosum, sed certe diuinũ, maiusque quam humanum eniteat. Quod quo melius appareat, cogitanda sunt illa naturæ nostræ principia, de quibus admodum docte philosophatur Basilius in eo libro, quem scribsit de uera virginitate, cuius exordium ex hoc ipso ducit, vt ostendat, Deum opt. max. cum terrarum orbem animantibus replere instituisset, non id egisse, vt ipse singula de nihilo procrearet, sed paucis ex vnoquoque genere procreatis, ex eo quasi seminario omnia genera propagari voluisse. Quam deinde ob causam, ne in tali, tamque necessario opere cessatio vlla contingeret, cum duplicem sexum distinxisset, vtrique se xui inseruisse vehementiorem quendam appetitum coniunctionis, generandi causa; neque id brutis tantum, sed etiã hominibus, qui quidem, quod ad generandi rationem attinet, nihil ferme à brutis differunt. Illud etiam in homine præcipuũ esse, quod cum fœmina de uiri latere sumpta sit, hanc quidem Deus tamquam partẽ suo toti obedientem, subiectamque esse illum autem præcipuo quodam affectu hanc diligere, eiusque

Sap. 4.

congressum expetere uoluit,quasi partem à se præcisam repetere gestiat,rursumque sibi adiungere. Sic igitur ex vno duos, & rursum ex duobus vnum sapienter molitum, vt essent duo in carne vna. Verum,quo eos etiam arctius deuinciret, fœminæ constitutionem effinxisse ita mollem,illecebrisque plenam, aspectu,tactu, sermone, motuque ipso, nempe vt virum acrioribus quibusdam stimulis ad fœtus serendos incitaret, simul etiam ipsius imbecillitati consuleret, quæ cum se ipsa tueri non posset, virique ope indigeret, ita à Deo vtrumque temperatum esse, vt & muliebris infirmitas virili robore fulciretur,& rursum virile hoc robur,occulta quadam vi, qualis est in magnete ad trahendum ferrum, quasi constrictum, & captiuum ei dederetur. Hæc Basilius de hominis natura,vt quidem est à Deo condita,atque ex ipsius Dei consilio instituta. Quid igitur erit, si vulnus illud originalis peccati, illamque communem infirmitatem, generalemque corruptelam adiungamus? Intelligendum enim est illud, quod vere scripsit Bernardus,etiamsi cetera quoque humani corporis membra additamentum illud Leuiathan,vt ipse appellat,venenum scilicet cõcupiscẽtiæ,& inordinatæ voluptatis stimulus peruaserit,in hac tamẽ parte vehementius ipsum sæuire,& violẽtius malignari,cuius videlicet contumacia,ac rebellio,etiã contra omnem voluntatis deliberationẽ sæpe incitetur:quã ille fuisse causã existimat,cur circuncisio,quod erat apud Iudæos originalis peccati remedium, illa potissimum in corporis parte esset institura. Quamobrem cum tanta sit in hoc morbi genere tum morbi ipsius vis,tum vero infirmitas nostra,addo etiã cum dæmonis impetus hoc loco,quasi minime omnium munito,tam acerbi,& importuni esse soleant,cum tanta prælia,tantæ difficultates hic existant, qualem esse oportet eam virtutẽ, qualem animi firmitatem, quæ hæc omnia sustineat, atque etiam vincat? Maiorem ergo aliquam vim esse necesse est, quæ vis non ex naturæ principijs in nos proficiscitur;ac ne nostro quidem studio solo comparari potest,sed demittitur è cœlo;quod Sapiens ipse profitetur,cum dicit, Sciui quoniam aliter non possem esse continens,nisi Deus det. Quam ob causam Basilius in libro eodem hoc docet, coniugium quidem naturale esse, castitatem autem excellens nescio quid,& supra naturam,supraque legem,ideoque nusquam à Domino imperatam non modo in veteri, sed neque in nouo testamento, quia

Ser. 2. Circũc.

Sap. 8.

tantæ

tantæ virtutis meritum non præcepti necessitati subijci voluerit,sed egregij, & singularis animi specimen existere,qui sponte sua,nullius imperij necessitate coactus,id exequatur,quod supra omnem humanæ naturæ modum est. Recte etiam Climachus, tum alia multa de castitate, quam ille odoriferam vocat,tum illa in primis,esse supernaturalẽ,& gloriosam quandam naturæ abnegationem, cuius beneficio mortale hoc, & corruptibile corpus,mirabili modo,quam maxime accedit ad mentes illas corporis totius expertes. Neminem autem,qui castimoniam teneat,suis eam meritis, ac studijs tribuere debere. Nam propriam vincere naturam, non breue, aut leue opus esse;quin potius,vbi victoria de natura habetur,agnoscẽdam esse virtutem, ac potentiam aliquam superiorem, quia nihil nisi à maiori vincitur. Ex his igitur, si recte cogitemus, tantam esse cognoscemus continentiæ excellentiam, vt nihil sit, quo vel animus, vel etiam corpus ipsum propius accedat ad illius vitæ statum,quam beati in cœlo post resurrectionem viuent;in qua verum quidem corpus, & vera erit caro,sed incorrupta, & spiritualis, & longissime distans ab ista ignobili qualitate,quam Paulus Apostolus animalem vocat, cuius & aliæ functiones communes sunt cum belluis, & hæc præcipue generandi. Itaque hoc illud bonum est, quod duobus verbis complexus est Saluator,cum dixit,Neque nubent, neque nubentur. Igitur qui hoc iam faciunt in terra,quique iam nunc carnem suam in sanctificatione possidere studẽt, ne vlla eiusmodi re polluatur,quam maxime cœlestem illam dignitatem imitantur;quod indicat Cyprianus, cum ita virgines Deo sacratas alloquitur, Quod futuri sumus, vos iam esse cœpistis, vos resurrectionis gloriam in hoc seculo iam tenetis, per seculum sine seculi cogitatione transitis; cum castæ perseueratis,ac virgines,Angelis Dei estis æquales. Quod postremum Cypriani dictum de Angelorum æqualitate maiorem etiam quendam huius virtutis honorem exprimit,quæ ita in corpore degere nos docet,ac si sine corpore essemus,vt sunt Angeli. Neque enim tam ignobile est carnem habere, quam carni obedire,& ad eius imperiũ abijci. Quare qui ita spiritu viuũt, vt carnis desideria non perficiant, sed potius eius facta constanter mortificant, hi nimirum idem efficiunt, quod spiritus illi,qui carnem omnino non habent. Quamobrem illa præclare,nec minus vere ab Ambrosio de cœlibe vita conscripta

Gradu. 15.

1. Cor 15.

Matth. 22.

De hab. virg.

Lib. 2. de virg.

sunt,

sunt, Quis humano eam posset ingenio comprehendere, quã nec natura suis inclusit legibus? aut quis naturali voce complecti, quod supra vsum naturæ sit? è cœlo accersiuit, quod imitaretur in terris. Nec immerito viuendi sibi vsum quæsiuit è cœlo, quæ sponsum sibi inuenit in cœlo. Hæc nubes, aera, Angelos, syderaque transgrediens, Verbum Dei in ipso sinu Patris inuenit, & toto hausit pectore. Nam quis tantum cum inuenerit relinquat boni? Postremo non meum est illud, Quoniam quæ non nubunt, neque nubentur, erunt sicut Angeli Dei in cœlo. Nemo ergo miretur, si Angelis comparentur, quæ Angelorum Domino copulantur. Eadem pene dicit etiam
Lib. 6. c. Cassianus, nec minus disserte: Quodammodo, inquit, exire de carne est, in carne commorantem, & vltra naturam est fragili carne circundatum, carnis aculeos non sentire. Et idcirco impossibile est, hominem suis, vt ita dixerim, pennis ad tam præcelsum, cœlestesque præmium subuolare, nisi eum gratia Domini de terræ cœno munere eduxerit castitatis. Nulla etenim virtute tam proprie carnales homines spiritualibus Angelis imitatione conuersationis æquantur, quam merito, & gratia castitatis, per quam adhuc in terra degentes, habẽt secundum Apostolum, municipatum in cœlis, quod deposita corruptela carnali habituros sanctos promittitur in futurum, hic iam in carne fragili possidentes. Addamus huc etiam
Hom. in Matth. Cum cõsummasset Iesus. Nazianzenum tantum theologum, qui de hoc eodem ita disserit. Videtis, inquit, rei huius præstantiam, atque sublimitatem: propemodum enim talis reperitur, vt concipi, comprehẽdique prorsus nequeat. An nõ enim præstantius est quam pro carnis fragilitate, id quod ex carne creatum sit, in carnem nõ gignere? An non plane angelicum, eam, quæ carnis vinculis alligata sit, non secundum carnem viuere, sed natura excelsiorem esse? Caro cum mundo deuinxit, sed ratio ad Deum subuexit. Caro depressit, sed ratio extulit, eique velut pennas addidit. Caro vinculis astrinxit, sed amor soluit. Igitur nisi plane cœci esse volumus, sed potius recto iudicio vti, quę maior videri potest dignitas, quam Castitatis, quæ non dicam regibus, ac dynastis, quod homines tanti æstimant, sed illis supernis principibus, ac potestatibus nos exæquet? Bernardus
Ep. 42. autem plus etiam audet, affirmans aliqua ex parte maiorem esse hominis casti, quam Angeli laudem; quod ille ita probat, vt nulli dubium relinquat: Quid castitate, inquit, decorius,

quæ

quæ mundũ de immundo conceptũ semine, de hoste domesticum, Angelum denique de homine facit? Differt quidem inter se homo pudicus, & Angelus, sed felicitate, non virtute. Sed etsi illius castitas felicior, huius tamen fortior esse cognoscitur. Sola est castitas, quæ in hoc mortalitatis loco, & tempore, statum quendam immortalis gloriæ repræsentat. Sola inter nuptiarum solemnia morem beatæ illius vendicat regionis, in qua neque nubent, neque nubentur, præbens quodammodo in terris cœlestis iam illius conuersationis experientiam. Vas interim fragile, quod portamus, in quo & crebro periclitamur, tenet castitas (vt monet Apostolus) in sanctificationem, & instar odoriferi balsami, quo condita cadauera incorrupta seruantur. Sensus ipsa, & artus continet, & constringit, ne dissoluantur ocijs, ne corrumpãtur desiderijs, ne carnis voluptatibus computrescant, quemadmodum legitur de quibusdam, quia computruerunt vt iumenta in stercore suo. His Bernardi dictis consentiunt etiam quæ à Chrysostomo in eandem sententiam dicuntur. Qua re, inquit, differebant ab Angelis Helyas, Helyseus, Ioannes, veræ amatores integritatis? Nulla, nisi quod mortali natura constabant. Nã de cetero si quis diligenter inquirat, hi nihilo aliter affecti reperientur, quam beati illi spiritus, & idipsum, quo inferiore videntur esse conditione, in magna est eorum laude ponendum. Vt enim terrarum incolæ, & ij qui essent mortali natura, possent ad illam virtutem vi, & studio peruenire, vide quanta eos fortitudine, quanta vitæ ratione præditos fuisse oporteat. Possumus his Basilium quoque addere, qui de hoc eodem argumento, in libro de virginitate, ita differit. Et hi profecto, qui continentiam seruant, Angeli sunt, qui viuentes in carne corruptibili, mortalium vitam illustrando tuentur. Sunt autem Angeli non ex infimo quouis ordine, sed certe illustrissimi, ac nobilissimi. Illi enim carneis nexibus liberi integritatem suam in cœlis seruant, & loco, & natura inuiolabiles, & apud summum regem omnium Deum constituti. At vero illi in terra carnis illecebris, & voluptatibus diu reluctantes, ac diaboli tentamenta perpetua exercitatione vincentes, incorruptionem angelicæ puritati parem, virtute præcipua ante Creatoris oculos custodierunt.

1. Thess. 4.

Ioel. 1.

De virg. c. 79.

HACTENVS hi sancti Patres pudicitiam, & castitatem ad Angelorum vsque dignitatem extulerunt. Sed fuere, qui

eam

Universidad de Deusto
Biblioteca

eam altius etiam prouexerint, & diuinæ ipsi puritati proximam fecerint: vt Climachus, qui non dubitauit dicere, Castitatem esse similitudinem Dei, quantum quidem fas sit hominis; ac quemadmodum Deus incorruptibilis sit, & incorporeus ita integritate, & incorruptione delectari, dæmonibus autem contra placere turpitudinem, nec defuisse sapientes, qui dicerent, nullo alio peccato eos ita gaudere. Grauissime vero Basilius, Magnum quiddam, inquit, re vera, ac præclarum est virginitas, quæ, vt omnia vno verbo complectar, hominem incorruptibili Deo simillimum facit. Hæc autem profecto non à corporibus ad animas manat, sed cum animæ propria sit, eius integritate, quæ pretiosissima est, corpora quoque incorrupta seruantur. Anima enim veri boni desiderio, imagineque susceptæ ad bonum illud, veluti penna quadam, pudicitiæ sanctitate subuehitur, ac simile simili, id est, incorruptibilem Deum incorruptibili puritate colere studens, corporis mundi tiam ad summi illius boni obsequium, quasi ancillam, deducit. Sic autem fidelis anima se ipsam ab omni labe puram, immaculatamque custodiens ad id prouehitur, vt similitudinem Dei in se velut in speculo mundissimo, ipso Deo iam gratijs suis in morem suauissimi radij influente, speciem, & laudem suam consequatur. Quid igitur maius, aut illustrius de Castitatis præstantia dici potest, quam hoc, quod nos è nostro limo, & e nostro puluere ad illos Angelorum thronos, neque Angelorum modo, sed ipsius quoque Dei similitudinem excitet? Quid admirabitur homo, si hoc non admiratur? Quam vero dignitatem præ hac dignitate non potius abiectam, & sordidam iudicabit? Hoc illud est bonum tantum, tamque à natura humana desideratum, vt antiquus ille serpens nihil aptius repererit ad primos parentes nostros illiciendos, quam promittendo, Eritis sicut Dij. Sed quod illis falso promissum est ab eo, qui præstare non poterat, & ea via, qua præstari non poterat, hoc nos per castitatem vere tenemus, solideque possidemus, & quidem eo magis possidemus, quo ipsa castitas in nobis fuerit perfectior.

Grada 15.

De vera virg.

Gen. 3.

QVONIAM igitur perspicuum est religiosa castitas quã præstans sit ipso genere, illud etiam videndum est, quam excellat gradu: vt aurum, quod non solum genere differt à reliquis metallis inferioribus, sed etiam quoddam est, quod cetero auro certis gradibus antecellat. Quod clarius apparebit, si quædam

si quædam de castitatis natura præponamus. Nam quod in rebus omnibus vsu venire videmus, vt quo quæque pulchrior, candidior, vel nitidior sit, eo quæuis macula turpior sit, ac deformior, idem est in castitate, & quidem ita, vt nulla sit virtus, si ita dicendum est, tenerior, aut fragilior. Recte enim AEgidius ille, vnus ex primis, & præcipuis S. Francisci sociis, hanc, vt accepimus, comparare solebat nitido cuipiã speculo, quod vel leui afflatu, aut anhelitu inficiatur. Alii etiã illecebras istas similes esse flammæ dixerunt, quæ quicquid contigerit, vestigium in eo relinquit, maius, aut minus, pro moræ spatio, semper tamẽ aliquod. Quod cum ita sit, nihil inimicius esse potest castitati, quam vt in eo loco relinquatur, vbi multis pugnis, ac præliis exposita sit, vt certe est in seculo: inter quæ præ lia illud euenit, quod Cassianus non ex suo solum, sed omniũ etiam, ut ille ait, seniorum iudicio scriptum reliquit, necessarium esse, vt vnusquisque in colluctatione positus, quamuis frequenter aduersarium vincat, & ipse tamen aliquando turbetur, ac saucietur. Contra uero ea castitas, quæ religionis spretis quasi muniméto quodam concluſa sit, ita se longe ab omni rerum istarum periculo recepit, vt vel inimicorum tela ad eam non perueniant, vel certe iam languida, & sine ictu perueniant. Quin etiam multa ei ex religiosa disciplina suppeditant ad se tuendam præsidia: & in primis ipsa victus parsimonia, ac tenuitas, quam vel necessario paupertas affert. Verum enim est quod testatur Hieronymus, optimus auctor: Difficile, inquit, inter epulas seruatur pudicitia. Habet etiam illud antidotum, quod est apud eundem Hieronymum in epistola ad Rusticum, Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. Vbi enim tum hæc, tum ceterarum rerum bonarum meditatio acrius viget? Accedunt etiam duo illa omnium maxima, humilitas, & obedientia, quæ ita sunt intrinseca huic statui, vtrumque autem tam præsens, & efficax remedium huius morbi, vt nullum aliud aptius, & salubrius humano generi datum a Deo sit. De altero enim ita scriptum est à S. Bernardo super illud Saluatoris dictum, Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Hanc, inquit, ego terram corpus nostrum intelligo, quod si possidere uult anima, si regnare desiderat super mẽbra sua, necesse est, vt sit ipsa mitis, & superiori suo subiecta, quoniam tale inueniet inferius suum, qualem se exhibuerit superiori.

Lib. 6. c. 4.

Ep. 47.

Ep. 4.

Ser. 1. omni. sanct.

Et ideo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et ideo nouerit anima, quę rebellem sibi inuenit carnem suã, se quoque minus, quam oporteat, superioribus potestatibus esse subiectam. De humilitate autem tum alibi sæpe Gregorius, tum præcipue in libris Moralibus. Per humilitatis custodiam seruanda est mũditia castitatis. Si enim pie spiritus sub Deo premitur, caro illicite super spiritum non leuatur. Habet quippe spiritus commissum sibi dominium carnis, si tamẽ sub Deo recognoscit iura legitimæ seruitutis. Nam si auctorem suum superbiendo contemnit, iure & à subiecta carne prælium suscipit. Vnde & ille primus inobediens, mox ac superbiendo peccauit, pudenda contexit: quia enim contumeliam spiritus Deo intulit, mox contumeliam carnis inuenit; & qui auctori suo subditus esse noluit, ius carnis subditæ, quã regebat, amisit. His igitur armis, alijsque eiusmodi tuetur religio hunc pulcherrimum castitatis florem, non solum perfectissime, sed etiam facillime, ac suauissime, neque tam ieiuniorum rigore, aut vigiliarum, vel verberum asperitate (etsi hæc etiam, cum opus est, adhibet) quam illis, quas dixi, virtutibus, quarum propria sedes est religio, & illa, quam dixi, cautione, atque custodia. Quibus præsidijs munita castitas ita semper tota hominis vita, facile, ac nullo ferme negocio conseruari potest, vt nulla vnquam vel minima labe aspergatur, & ab omnibus semper maculis ita intacta permaneat, vt & corpus castum, integrum, impollutum, &, quod caput est, animus ipse purus, candidus, & incontaminatus perduret. Qua quidem re, & quo diuino dono quod præstantius esse potest donum in hac vita tam fragili, & lubrica? Nam cum id per se maximum est, tum etiam hac re dignitas eius augetur, quod adeo rarum est, adeoque paucis concessum. Etenim cum ceteri concupiscentiæ ardore, quasi in fornace carnis huius, exęstuent, ij quidem, quibus hoc è cęlo datum est, in ipsa eadem fornace, vt quondam tres illi pueri, atque ipsi quoque Angelorum comitatu, quibus hæc virtus familiaris, & amica est, adiuncto, non modo ignes illos libidinum non sentiunt, sed sentiunt ventum roris flantem, qui ardorem illum ita generalem, itaque flagrantem adeo refrigeret, vt nihil illis vel facilius, vel etiam iucundius castitate videatur.

Lib. 26. c. 13.

Dan. 3.

VERVM hoc quoque ad dignitatis cumulum accedit in religioso, quod simul ac ista virtus perpetuo, solemnique voto obstricta est, ita facultas omnis non modo ceteræ omnis turpitu-

turpitudinis, sed etiam ipsius coniugii penitus præscinditur, vt perinde ac si cum mortuo contrahatur, ita irritum, nullumque sit. Quod quidem, vt dixi, magnum est religiosæ castitatis ornamentum: quoniam si ab eius voluptatis fœditate abesse laudabile est, certe quo longius abs, eo laudabilius, & glorioſius. Non potest autem magis quispiam abesse, quam qui eo se statu deuinxit, vt etiamsi velit, nõ possit. Nam quod iure, & legitime non possumus, id vere non possumus. Itaque hoc illud est, quod Dominus in Euangelio declarare voluit Eunuchorum nomine, eorum, quos neque natura, neque hominum manus, sed ipsi se propter Dei regnum tales sponte effecissent. Quod quoniam nemo ita stultus, atque ineptus sit, vt de corporis exsectione intelligat, restat ut de uoluntaria continentia accipiatur: neque tamen de simplici quauis continentia, sed ea, quæ non actum modo, sed potestatem etiam actus, idque in perpetuum præcidit. Indicãt hoc Domini verba. Non enim ait, Qui se assidue castrant, quod ij facerent, qui sibi uim inferentes sola animi deliberatione durarent in castitate, sed, Qui se castrauerunt: quasi hos describat, qui semel uoto emisso, omnem sibi deinceps potentiam ad illos actus eripuerunt. Hoc ergo quam amplum, quamque præclarum sit, diuine declarat Isaias Prophera, qui totus in futuri Euangelij splendore contuendo, inter cetera hoc quoque ita commendat. Non dicat, inquit, Eunuchus, ego lignum aridũ: quia hæc dicit Dominus Eunuchis, Qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ ego uolui, & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filijs, & filiabus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. Qui igitur alii sunt hi Eunuchi, quibus hæc dicta, & promissa sunt, quam religiosi? Hi enim Domini sabbata custodiunt, qui ab omnibus terrenis negociis & operosis, & seruilibus feriati, toti, & semper Deo uacant: ijdem fœdus cum Domino, etiam sacramento uotorum interposito, pepigerunt: illi eligunt quæ vult Dominus, quoniam obedientia interprete numquam vel latum unguem ab eius uoluntate aberrant. Hi ergo quamuis non proli generandæ operam dent, cuius etiam sibi facultatem ademerunt, non tamen dolere debent, aut se quasi steriles, & infructuosos reputare, quoniam in Dei domo quiddam multo melius, ac beatius consequentur, quam sint in hoc mundo filij, & filiæ: id est, vt

Mat. 19

Esa. 56

Lib. de virg.

Basilius

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lib. de virg. Basilius interpretatur, vt non solum in domo illa habitent, sed ea etiam dignitatis excellentia illustrentur, quę omnem splendorem, quem liberorum successio afferre potuisset, longo interuallo superet. Neque hoc modo, sed etiam (vt Augustinus addit) gloria quadam propria, & excellenti potiantur, quæ non erit communis cum aliis, quamuis in eodem regno, atque in eadem domo constitutis: quod ideo fortasse dictum est nomen, quia eos, quibus datur, distinguat à ceteris. Quam etiam gloriam, atque eminentem felicitatem non est dubium quin Spiritus sanctus verbis illis in scriptura describerit: Felix sterilis, & incoinquinata, & spado, qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitauit aduersus Deum nequissima. dabitur enim illi fidei donum electum, & sors in templo Dei acceptissima. Hanc enim sortem gratissimam, atque, vt hic vocatur, acceptissimam, quis aliis spadonibus promitti putet, quam spadonibus Dei, qui scilicet vltro sese omnibus istis delectationibus in perpetuum priuarunt, & quidem, quod necesse est, cum alicuius molestiæ sensu, tam quam corporis parte resecta, vt eis merito tanto maior diuinæ illius voluptatis retributio debeatur.

De sanct. virg. c. 25.

Sap. 3.

CONCLVDAMVS igitur, magnam esse omnino dignitatem, ac decus castitatis, quæ etiam in illa cœlesti claritate nō modo non obscuretur, sed eo magis eniteseat. Ex quo etiam intelligi debet, quanto eam magis lucere oporteat inter has huius mundi tenebras, quando in illis quoque splendoribus sanctorum suum non perdit, & potius auget splendorem. Cogitandum igitur nobis est, esse hunc continentiæ statum quasi diuinum quoddam monile, quod Dominus de cœlo antea terris ignotum attulit, quod deinde in sua carne, atque in carne sanctissimæ Matris suæ consecratum, Ecclesiæ sponsæ tradidit, vt eo maiorem in modum ornaretur, eoque ornamēto, ac gratia addita, tum ipsi sponso Christo, tum Deo Patri gratior, & amabilior redderetur. de quo recte Hieronymus, Alia, inquit, fuit in lege veteri felicitas, in qua beatus dicitur, qui habet semen in Sion, & repromissio fit diuitiarum. Statim autem vt filius Dei ingressus est super terram, nouam sibi legem instituit, vt, qui ab Angelis adorabatur in cœlis, haberet Angelos & in terris.

Ep. 22.

De

De dignitate religiosæ obedientiæ. Cap. V.

SEQVITVR nunc obedientia, de cuius eminenti, excellentique præstantia aliquid dicendum est breuiter. quam quidem præstantiam etiam si nos minus intelligere possemus, sufficere tamen posset Christi Domini, ac Saluatoris nostri iudicium, qui eam tanti æstimauit. Vt enim homo rudis in gemmis, atque vnionibus cognoscendis, cum peritum eius artis quempiam videret, gemmam aliquam magno pretio emere, emptaque gaudere, atque eam magna cautione seruare, non posset dubitare, quin tanti esset, quanti ab illo fieret; sic nos, in omni quidem virtute, sed in hac præcipue dijudicanda, non adeo vlla ratione, quam illius exemplo moueri debemus, quem scimus esse sapientiam ipsam, vt nullus in eum error, aut ignoratio cadere possit. Is vero quantopere obedientiam complexus sit, non obscurum est, cum quicquid in hac vita egit, quicquid dixit, quicquid molitus est, etsi ex omnium aliarum etiam virtutum fontibus flueret, huic tamen vni fere ascribatur. Nam & ipse de se ita testatus est, se de cœlo descendisse, non vt suā faceret voluntatem, sed eius qui miserat eum Patris. & Paulus Apostolus tum vitam totam, tum mortem, & mortis genus ad vnam obedientiam refert, Factus, inquit, obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Denique Bernardus eam ab ipso vitæ ipsi antelatam affirmat, cum mori maluerit, quā non obedire. Magnum ergo, ac potius diuinum quiddam in obedientia inesse oportet, quando Dei filius, ipsa perfectionis formula, quique id ageret, vt nos ad perfectionem eruditet, & ipse eam ita coluit, & à nobis adeo coli voluit. Quod ita esse etiam ratione S. Thomæ manifesta demonstratur; Sicut, inquit, in naturalibus oportuit, vt superiora quæque mouerent inferiora per abundantiam naturalis virtutis diuinitus insitæ, sic etiam in rebus humanis, hoc rectus ordo poscebat, vt alter alterius ductu moueretur ex vi auctoritatis, & potestatis à Deo communicatæ, qui quidem motus per rationem, & voluntatem nullo alio modo fit, quam iubendo, & præcipiendo. In quo, vt idem ait, non humanum aliquid pro actionum nostrarum regula suscipimus, sed prima omnium re-

Ioan. 6.

Phil. 2.

Ser. 46. Cant.

2. 2. q. 104. ar. 1.

gula est diuina voluntas, quæ voluntates omnes moderatur, & regit, eique vna magis appropinquat, quam altera, pro eo ordine, quem Deus in ipsis instituerit. Ex qua B. Thomæ ratione magnus omnino obedientiæ splendor ostenditur, quæ voluntatem nostram, nostrumque sensum omnem cum Deo coniungit, in qua sola coniunctione omnis consistit perfectio, non hominum modo, sed ipsorum etiam Angelorum. Nam & eleemosynæ, & diuini verbi prædicatio, & difficilium rerũ perpessio: quid autem singula commemoramus? ipsum martyrium, nisi ad Dei voluntatem exequendam referatur, nullius est pretij, nulliusque meriti. Itaque cum regina virtutum omnium dicatur esse caritas, certe huic proxima, & similima est obedientia: siquidem vtraque cum Deo coniungit, vtraque etiam facit idem velle, idemque nolle, quod Deus: sed hoc interest, quod caritas per modum amici, obedientia per modum subditi. Quare etiamsi modus discrepet, res tamen eadem, idemque fructus; ex quo etiam sequitur illa, quã tractamus, dignitas, quæ maxime elucet in omnibus actionibus, cum diuina illa regula, & quasi linea diriguntur, eadem nempe, qua ipsius Dei actiones. Quid autem maius homini, aut cuiuis creaturæ contingere potest? Itaque hanc etiam ob causam obedientia à Theologis ipsa quoque aliarum virtutũ forma appellatur, quod harum omnium actiones id vnum spectant, vt diuina præcepta compleantur. Ad hanc excellentiam accedit etiam illa, quod licet sit virtus peculiaris, vim tamen habet generalem, quæ omnia ad humanam vitam pertinentia complectatur. Qui enim sese alteri penitus subiecit, & tradidit, nihil omnino excepit, non locum, non actiones, non occupationum genera, non externa, non interna. Itaque & in agendo, & in cessando, & in manendo, & in abeũdo, & in hoc vel illo negocio vel suscipiendo, vel dimittendo, vel mutando, siue parua res sit, siue magna, denique in omnibus ita se obligauit, vt nulla sit materia, quam non vera obedientia comprehendat. Accedit etiam quod in hanc virtutem omnes fere virtutes concurrunt, eique omnes præsto sunt, quasi ad pulcherrimum quoddam opus ex pluribus gemmis concinnandum. Neque enim alteri homini se quispiam dedere posset, nisi & magno Dei amore inflammatus, & multa in eum fide, ac fiducia subnixus, deinde etiam vera, ac profunda imbutus humilitate: addo etiam, nisi patientiæ, fortitudinis, constantiæ, &

tiæ, & aliarum præsidium accesserit: vt, si obedientiam vna ex his destitui contigerit, claudicare eam primum, deinde etiam labare, & concidere necesse sit. Verum nihil æque huius virtutis præstantiam ostendit, ac materia ipsa, quam tractat, & quæ ei subiecta est. Eam autem omnes spiritualium rerum magistri triplicem esse docent. Primum enim genus est operum ipsorum externorum, quæ à superiore mandantur, quæ quidem exequi ad obedientiæ virtutem pertinet. Sed hoc genus infimum, valdeque imperfectum est, &, si nihil aliud sit, mancipiorum proprium, vel pecudum potius, quæ extrinsecus aguntur, nulla sua voluntate. Itaque alter est quasi eius gradus, isque altior, qui iam ad voluntatem etiam pertinet, quæ, vt ait Gregorius, mactatur, & immolatur per obedientiam. sic enim fit, vt subditi voluntas cum superioris voluntate omnino conspiret, seque penitus ad eam adiungat: vel potius ipse subditus, sua tota eiecta, atque euulsa voluntate, solam superioris, rectorisque sui voluntatem in animo suo inserat, eaque agatur, & in omnem partem moueatur, vt solet sua. Porro tertius est gradus, idemque summus, vt iudicium quoque, & ratio subdatur rectorum iudicio, quo nõ solum idem, quod illi, velimus, sed etiam idem quod illi, sentiamus, idque rectũ, id honestum, id vtile existimemus, quod ij præscripserint: denique tanta in illorum nutu apud animum nostrum resideat auctoritas, vt, nisi manifestum aliquod Dei præceptum repugnet, eorum sententia nostram quoque ad se pertrahat, captiuetque sententiam. Hæc est religiosæ obedientiæ forma, & quasi facies, quam si oculis corporis cernere liceret, omnes homines sui amore incenderet, tum pulchritudinis, tum etiã amplitudinis suæ aspectu. Nam cum obedientia donum quod dam sit, quod sit diuino numini, quanta est res, quæ donatur, tanta etiam virtus obedientiæ. Quid autem habet homo vel maius, vel carius, quam voluntatem, & rationem? vtraque enim habet, vt homo sit. Quare quam valde seipsum amat, tam hæc duo necesse est vt amet. Nam si carnem, si ossa, vel minimam horum particulam ita natura diligit, ac pro his tuendis tãtopere elaborat, quid faciet in illis, quæ tanto superiora, & præstantiora sunt, magisque ipsam naturam humanam attingunt? Itaque sic intelligendum est, nihil esse posse homini magis insitum, quam vt non illa solum, sed etiam illorum vsum, atque actus tueatur. Actus autem voluntatis pro 35. mo. cap. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

prius est libertas, rationis vero iudicium. Quare ea nobis est maxima, maximeque naturalis propensio ad suam cuique tũ sententiam, tum placitum quoque sequendum; quod apparet, quia multa sunt, quæ cum per se nihil habeant, quo placeant, ideo tamen placent, vt in ijs libertas vsurpetur. ex quo etiam videmus ea, quæ vetantur, hoc ipso quod vetantur, cupiditatem magis incendere, non aliam ob causam, nisi quod bonum illud, quod dixi, libertatis nos per se delectat. Igitur cum tanta eius vis sit, magnam quoque difficultatem esse necesse est in hoc naturalis eius propensionis quasi impetu frangendo, vt in omnibus, ad quæ nos natura defert, sed in hoc potissimum, quo maius est pondus, quod eo nos defert. Quare coniungamus iam simul omnia, oblationis magnitudinem, quæ tam multa in se complectitur, partis vtriusque, quæ offertur, dignitatem, denique laborem hominis, ac difficultatem in ea offerenda: sic facile intelligemus, quam præstans res sit religiosa obedientia, quamque supra naturam nostram, nec perfici omnino posse, nisi natura victa, ac subacta. Atque hoc quidem sensu sapienter Gregorius interpretatur illud Sapientis dictum, Vir obediens loquetur victorias: Quia, inquit, dum alienæ voci humiliter subdimur, nosmetipsos in corde superamus. Verum de obedientiæ dignitate nihil magnificentius dici potest, quam hoc, quod non solum mala, non solum mediocria bona, sed etiam magna bona illi comparata splendorem amittant, vt stellæ in solis luce. Docet hoc idem Gregorius, qui mihi virtutum vim inter omnes optime & tenuisse, & docuisse videtur, neque id ex sua auctoritate, sed scripturæ testimonio, ita dicentis, Melior est obedientia, quam victimæ. quo loco Gregorius, Liquet, inquit, obedientiæ virtus quo sit culmine, quam diuinis oblationibus Propheta vidit altiorem. Quod si spiritualem sensum sequimur, victimæ ad magnæ conuersationis austeritatem, holocausta ad compunctionem vitæ secretioris referenda sunt. Melior est enim obedientia, quam victimæ, & auscultare magis, quã offerre arietum adipem; quia longe altioris est meriti propriam voluntatem alienæ semper voluntati subijcere, quam magnis ieiunijs corpus atterere, aut per compunctionem se in secretiori sacrificio mactare. Quid est enim adeps arietum, nisi pinguis, & interna deuotio? Melior est tamen obedientia: quia qui perfecte voluntatem præceptoris sui implere didicit, in cœ-

35. mo. 10.

2. reg. 15.

lib. 6. in li. reg. c. 2.

lesti regno & abstinentibus, & flentibus excellit. Atque hæc ex Gregorio.

MIHI autem maximum quoque, ac certissimum videtur huius præstantiæ, quæ est in obedientia, documẽtum extitisse ex magnitudine, ac crebritate miraculorum, quæ obedientiæ vi peracta sunt. Vt enim inter homines ipsos, a quibus aliqua supra naturæ vires effecta videmus, id pro indicio excellentis cuiusdam sanctitatis accipi solet: sic inter virtutes hoc idem sine dubio argumentum valere debet ad eas, vt ita loquar, cãnonizandas, eoque maiori veneratione colendas, quod eo signo constet, Domino Deo gratiores esse. Quis autem numeret miracula, quæ obedientia patrauit? Pleni sunt omnes libri, maximeque vitæ illæ veterum Patrum, qui virtutis huius magnũ specimẽ orbi terrarum reliquere. Notus est Paulus ille magni Antonij discipulus, miraculorum facultate ipso magistro maior, cum Antonius, quos ipse curare nõ potuerat, ad eũ mitteret, neque alia ob causam, nisi vnius obedientiæ. sic enim Antonius ipse prædicabat, eumq. quasi obedientiæ exemplar omnibus ostendebat, & extat adhuc multorum eius illustrium factorum memoria. Notus etiam Ioãnes, qui à suo Abbate, & quidem ioco iussus, vt lænam comprehẽderet, ipse serio accipiens, non solum non expauit irruentem, sed etiam fugientem insequutus, iteratis vocibus, Abbatis sui nomine sistere iussit, captamque, ac ligatam ad monasterium perduxit. Quid ille, qui filium in accensam fornacem ex Abbatis imperio coniecit, & saluum recepit? quem quidem in filio offerendo Abrahæ virtutem constat imitatum esse, in reciendo autem, miraculi magnitudine etiam superasse. Quid etiam alter Ioannes, qui cum triennio toto aridum stipitem, vt erat ei iniunctum, quotidie irrigasset, idque aqua longe hausta, demum viruit, fructusque edidit, quos eius Magister ad ecclesiam deferens, fratribus ostentabat, Ecce, inquiens, obedientiæ fructum. Nec minus admirandum, quod Climachus narrat de iuuene Innocentio, qui cum obedientiæ magnopere viuens studuisset, deinde è sepulchro compellatus, an mortuus esset, respondit magna voce, mori non posse obedientem. De Columbano autem id certe fertur memorabile, cum in Luxouiensi cœnobio, quod ille fundauerat, omnes fere ægrotarent, eo accessisse, nec alio vsum esse medicamento, nisi quod omnes ad aream vocauit, ad fru-

ges in solis æstu triturandas. Res dura, præsertim tam grauiter decũbentibus, qui ne consistere quidem possent. Itaque nonnulli, prudentiores videlicet, & cautiores, lectulo sese tenuerunt, alij obedientiæ studio ad opus statim accurrerunt. Atque hi quidem omnes ita statim omni morbo liberati sunt, vt ne reliquiæ quidem, aut vestigium vllum permaneret. Illi vero longas tarditatis, ac diffidentiæ suæ pœnas dederunt, toto anno cum febribus conflictati, vt quidem eos reprehendens, atque obiurgans aperte prædixerat Columbanus. Illud vero magnum, & quo comparatio etiam cum reliquis virtutibus appareat, quod in Patrum historijs legimus, cum duo germani fratres in monasterio quodam viuerent, alter obediendi, alter castigandi corporis studiosissimus, hũc quidem, ad alterius sanctitatem explorandam, mandasse ei, vt in fluuium crocodilis refertum descenderet, quod eum impigre fecisse, ita vt immanes illæ belluæ accurrerent, & quasi blandiendo corpus eius oblingerent; paulo autem post cum in humanum cadauer incidissent, prece communiter facta, excitatum esse à morte: eamque laudem cum sibi abstinens ille tacitis cogitationibus arrogaret, seuerius obiurgatum esse ab Abbate, cui reuelatum fuerat, non illius ieiunijs, sed alterius obedientiæ beneficium illud à Deo donatum fuisse. Quæ cum ita sint, magnam esse oportet omnino obedientiæ dignitatem, quæ tantam apud Deum gratiam habeat, quantam hæc ipsa miracula declarant. Nec mirum. Nam qui in obedientia viuunt, ij se totos quasi Dei dexteræ commiserũt, vt ab eo penitus possideantur, & regantur. Ex quo illud in
Esa. 62. eis completur, quod est apud Esaiam, Eris corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui. Quam nobilitatem, gloriamque immensam illæ etiam consequuntur vtilitates, quæ eodem loco commemorantur, Non vocaberis vltra derelicta, & terra tua non vocabitur amplius desolata, sed vocaberis, Voluntas mea in ea. Quod tam speciosum nomen, ac multo magis ipsa res, cui aptius conueniat, quam religioso, qui per hanc ipsam obedientiam ita à Deo, vt dixi, possidetur, vt in eo semper, omnibusque in rebus diuina eius voluntas perfectissime perficiatur? Gaudeant igitur homines quibuscumque voluerint nominibus, ac titulis, alij regum, alij principum, alij Cardinalium: religiosæ tamen animę multo verior est gaudendi materia in hoc nomine, quod ei Dominus

minus ipse imposuit, in quo tamquam compendio bona omnia continentur, Voluntas mea in ea.

Religiosum eminere super omnes res terrenas, idque quam sit gloriosum. Cap. VI.

SI horum, de quibus diximus, votorum tanta est cuiusque per se dignitas, quantam diximus, quã dignitatem, aut quem splendorem ex omnibus emicare necesse est, si in vnum omnia coniungantur? Hic igitur est religiosus status, qui tribus hisce votis nixus est totus, & in cuius illa naturam, atque essentiam, cũ suis omnibus ornamentis confluunt, vt vnus ex omnibus efficiatur cumulus. In hoc autem cumulo præter alia, quæ singula ex singulis oriuntur, illud etiam inest præclarum, & admirandum, quod habitum quendam mentis in homine efficit, quo nihil nobilius, aut generosius. Is vero est altitudo quædam animi, qui super omnia, quæ in hoc mũdo sunt, erectus, omnia quasi subter se habeat, omnia despiciat, ac pro nihilo ducat, ac non modo non ea quærat, vt mundani, qui in illis ambiendis toti sunt, & de illis inter se tantopere digladiari solent, sed etiam oblata, & vltro affluentia reijciat, & ita abominetur, vt lutũ, aut, quod supra diximus ex Apostolo, vt ster Phil. 3.
cora, quæ & vilitate, atque etiam fœtore odiosa sunt. Hic autem mentis habitus, hæc cõstitutio, quam sit propria, & quasi insita religiosæ disciplinæ, manifeste declarat Gregorij testimonium, qui his verbis vtriusque temporis sui statum describit, & cum antea religiosus esset, & postea cum iam Pontifex: Nihil, inquit, in hoc mundo appetens, nil pertimescens, vide- 1. Reg.
bar mihi in quodam rerum vertice stare, ita vt in me pene Ep. 5.
impletum crederem, quod pollicente Domino ex Prophera didicissem, Sustollam te super altitudines terræ. Super enim Esa. 58.
altitudinem terræ sustollitur, qui & ipsa, quæ alta, & gloriosa præsentis videntur sæculi, per mentis despectum calcat. Sed repente à rerum vertice tentationis huius turbine impulsus, ad timores, pauoresque corrui; quia etsi mihi nil timeo, eis tamen, qui mihi commissi sunt, multum formido. Neque vero ille Gregorii tantum sensus fuerat, sed cum Gregorius eiusmodi sensum ex religione accepisset, eundem etiam in ipsa religione esse necesse est, ac religiosis omnibus, qui ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

religionis præscripto viuunt, communem, ac generalem esse. Omnibus enim infunditur, cum eis consilium seculi deserendi infunditur. Non enim deserere possent, nisi contemnerent, nec possent contemnere, nisi superiores essent. Etenim non id modo deserunt, quod in præsens habent, id enim sæpe modicum est, & tenue, sed affectum, & cupiditatem habendi, quæ iam latius, longiusque peruagatur, ac potius nullis finibus claudatur, resque omnes complectitur. Itaque nulli religioso tam humiliter sentiendum est de sua hac oblatione quasi paruum aliquid Domino offerat, cum paupertatis voto omnem à se terrenam possessionem præscindit. Offert enim non illa tantum, quæ tenebat, & quæ aliquando consequi vel propria industria, vel alieno beneficio potuisset, sed totum omnino mundum. Habemus huius exemplum in Petro, qui certe cum non multa, immo pauca potius, ac propemodum nulla deseruisset, non dubitauit tamen illud dicere, quod scriptum est in Matthæo, Ecce nos reliquimus omnia. De qua professione bene, ac conuenienter religiosis Augustinus in epistola ad Paulinum: Piscatores, inquit, Domino vocante, qui naucilas, & retia dimiserunt, omnia se dimisisse, & Dominum sequutos esse, etiam commemorando lætati sunt. Et reuera omnia contemnit, qui non solum quantum potuit, sed etiam quantum voluit habere, contemnit. Sed in eo, quod cupiebatur, oculi Dei testes sunt, in eo, quod habebatur, etiam homines. Idem dicit & Gregorius, qui ideo Petrum, & Andream multum dimisisse confirmat, quoniam vterque habendi desiderium reliquit, quod in ea re affectum potius, quam censum æstimari oporteat. Vnde ita concludit: Multum reliquit, qui sibi nihil retinuit; multum reliquit, qui, quamlibet parum, totum deseruit. Hoc igitur idem fecerunt religiosi omnes, omnes enim non modo rerum possessione, sed etiam cupiditate omni se plane spoliarunt. Qui autem ita animo constitutus est, ille totum omnino mundum sub pedibus habet, ideoque non modo gaudio, tranquillitate, voluptate beatus, sed etiam dignitate ipsa omnibus principum, ac regum imperiis longe superior existimandus est. Quamobrem vere dici potest, religiosi cuiusuis sic affectam mentem, illam esse aquilam, quæ in scriptura ita describitur, vt ad Dei præceptum euenetur, & in arduis nidum sibi ponat: vbi Gregorius,

Matt. 19.
Ep. 34.
Hom. 5. Euang.
Iob. 39. 31. Mo. 19.

Hoc,

Hoc, inquit, esse speciale specimen electorum solet, quod sic sciũt præsentis vitæ iter carpere, vt per spei certitudinem nouerint, se iam ad alta peruenisse, quatenus cuncta, quæ præterfluunt, sub se esse videant, atque omne, quod in hoc mundo eminet, amore æternitatis caleent. Hinc est enim quod sequenti se animæ per Prophetam Dominus dicit, Sustollam te super altitudines terræ. Quasi quędam namque inferiora terræ sunt damna, contumeliæ, egestas, abiectio, quę ipsi quoque amatores huius seculi, dum per latæ viæ planitiem ambulãt, vitando calcare non cessant. Altitudines autem terræ sunt lucra rerum, blandimẽta subditorũ, diuitiarum abundantia, honor, & sublimitas dignitatũ, quæ, quisquis per ima adhuc desideria incedit, eo ipso alta æstimat, quo magna putat. At si semel eerin cœlestibus figitur, mox quã abiecta sint cernitur, quæ alta videbãtur. Hæc Gregorius; quibus illud etiã addi potest, proprie admodum religiosis conuenire, quod de hac aquila hic dicitur, non eam solum alte conscendere, sed nidum in alto ponere. Nam volatus quidem conatum, & laborem habet, eamque ob causam non potest esse perpetuus: nidus autem habet quietem, eoque stabilis est, & fixus. Eadem est igitur differentia in eorum hominum studiis, qui ad uirtutem contendunt. Nam qui cogitatione, ac desiderio tantum sese à terra attollunt, vt aliqui interdum seculares, recte ij quidem faciunt, sed cũ vi, & contentione. Itaque illud fere ijs euenire necesse est, quod in se ipso lugebat Augustinus, cum dicebat, Sed recido in hæc ærumnosis ponderibus, & reforbeor solitis, & teneor, & multum fleo, sed multum teneor: tantum cõsuetudinis sarcina degrauat. At vero qui nidum in alto posuerunt, non modo non fatigantur nitendo, verum in eo suauissime quiescunt. Hic autem nidus hominibus est status ipse. An non igitur religiosi nidum suum in edito, arduoque loco fixerunt, quorum status supra id omne, quod creatum est, collocatus est? Quare tantum abest, vt iis graue sit in illa sese altitudine sustinere, vt etiam cum magna voluptate id faciant, nec quidquam adeo horreant, quam ad ista infima, quæ & re, & animo deseruerunt, relabi.

Esa. 58.
10. Conf. 40.

Atqvi vt ex hac ipsa similitudine, quam nobis diuina scriptura suppeditat, intelligere possimus quantũ vel splen-

doris,

Universidad de Deusto
Biblioteca

doris,vel emolumenti hæc tanta mentis altitudo complectatur,cogitandum est ita,ac si quis corpore è terra in aerē subleuatus, in ipsis nubibus sede fixa constitisset. Nam hoc exēplo facto,ex eo quod in corpore fieri non potest,cognoscemus quid in animo geratur, in quo id fieri potest, & fit quotidie. Igitur si quis eo loco,quem dixi,corpore degeret,ei tum alia, tum hæc in primis contingerent, primum vt omnibus admirationi esset, deinde ut si quē haberet inimicum,ab eius vel insidiis,vel telis tutus esset, tum etiam vt inferiora ista, tanto à se interuallo remota, quædam vix videret,quædam ne videret quidem.Hæc igitur omnia, & similia animæ quoque illi conueniunt, quam Deus è puluere, atque è terrę fece subleuatam in eminentiori hoc loco constituit.Primum enim excellentiam quandam acquirit,cui nulla dignitas, nullus magistratus,aut potestas comparetur. Vnde est illud Cypriani, *De ora. Domini ca.* Qui renunciauit iam seculo, maior est honoribus eius, & regno:& ideo, qui se Deo,& Christo dedicat,non terrena, sed cœlestia regna desiderat. Atque huius quidem excellentiæ splendor non à Dei solum oculis cernitur, quod satis esse deberet,sed,vt plurimum,etiam hominum. nam etsi imitari piget,suspicere tamen eos solent, quos vitam hanc magis ar- *Ep. 27.* duam ingressos vident.Verum enim est illud Hieronymi, nō laudabile esse possidere diuitias, sed eas pro Christo contemnere,non inhiare ad honores, sed eos paruipendere; & miro quodam modo, qui ista habeant, paruipendi,qui habere noluerint,prædicari. Accedit etiam illud in religiosis,quod qua si extra omnem aleam humanorum casuum positi sunt.Quid enim in eos humana mutabilitas possit, qui omnibus, quæ mutationi obnoxia sunt, relictis,omnes eius aditus interclu serunt:ex quo id consequitur,vt quasi supra ventorum flatus positi,immobiles semper maneant,omnibusque euentibus superiores,perpetua tranquillitate fruantur.Quę tranquillitas, si auro æstimari posset,quanto auro emenda esset? Verum ea quidem nec auro,nec re vlla creata emi potest,sed magis cōtemptu omnium rerum creatarum: quoniam quicquid creatum possideas,eo iam iam exspoliari potes; qui vero omnia abiecit,is nihil iam habet, quo vel feriri, vel turbari possit. Vnde in eiusmodi statu quasi propria est illa, quam dixi,perpetua, & numquam interrupta animi tranquillitas, idemque vultus, & eadem semper frons, qualem Antonii Magni fuisse

fuisse scribit Athanasius. Ex hoc eodem fonte illud etiam nascitur,vt aduersus ignea tela nequissimi quam tutissimi simus,quod vel tam alte non perueniant,vel nullo negocio repelli queant. quod ipsum præclare Cyprianus, Quantus hic, *Lib. 2. ep. 2.* inquit,animi potentatus,quanta vis est? Non tantum ipsum esse subtractum perniciosis contactibus mundi,vt quis expiatus,ac purus,nulla incursantis inimici labe capiatur, sed adhuc maiorem,& fortiorem viribus fieri, vt in omnem aduersarii grassantis exercitū imperioso iure dominetur?Illud autem maximum,& maxime nobis salutare, quod hic status ex sua quasi natura hoc in animo nostro lumen parit, vt quicquid est sub cœlo, tamquam leue,fallax, & inane, & amore nostro indignum, despiciamus. Fit enim hic etiam id, quod eleganter à Chrysostomo in homilia quadam dictum est, *Hom. 15. ad pop.* quemadmodum è summo montis vertice prospectantibus omnia pusilla, ac non solum homines, & arbores, sed etiam vrbes integræ, & magni exercitus formicarum instar super terram ire videntur, sic qui animo erecto in cœlestia, quasi in sublimi commorantur,iis omnia humana,potentiam,gloriā, opes,ita minuta, & exigua apparere,vt ne digna quidem iudicent,quibus hanc immortalis animi nobilitatem applicet. Quid igitur hoc statu excelsius, aut glorioſius,qui nos ita instituit,vt nihil habendo, contra omnia securos, & inexpugnabiles reddat,itaque nullos homines,nullos casus, nullius vim timeamus?Quam sane mentis sublimitatem paupertati tribuendam esse optime docet idem Chrysostomus,qui inter *Deuirg. c. 81.* ceteras cœlibis vitæ laudes hanc commemorat, quod simul etiam paupertatem colere possit, ac per eam omnibus curis, ac periculis præcisis, proxime ad cœlum tolli. Nam qui, inquit,nihil habet,tamquam si adsint omnia, sic cuncta despicit,magnaque & in principes,& in potentes, & in eum, qui diademate ornatus sit, loquendi libertate vtitur. pecuniam vero qui spernit,is recta progrediens,mortem etiam facile cō temnit,atque iis excelsior,nihil timens, aut tremens,liberius loquitur apud omnes. Qui uero pecuniæ dat operam, is non modo seruus pecuniæ est, sed opinionis, honoris,huius vitæ, ac denique,vt vno verbo dicam, mancipium est eorum, quæ ad hanc vitam pertinent. Idem quoque luculente, vt solet, prosequitur Gregorius quodā libro moralium:Liber, inquit, *Lib. 7. c. 15.* oculos mentis attollere, & electos Dei exterius oppressos quan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantæ intrinsecus arci præsideant, videre. Cuncta quippe, quæ foris eminent, occultis eorum obtutibus per despectum iacent. Nam super se interius rapti in alto animam figunt, & quæcumque in hac vita patiuntur, quasi longe infra labentia, atque à se aliena conspiciunt, atque, vt ita dixerim, dum mente extra carnem fieri decertant, pene ipsa, quæ tolerant, ignorant. In horum profecto oculis, quicquid temporaliter eminet, altum non est. Nam velut in magni vertice montis siti præsentis vitæ gaudia plene despiciunt, seque ipsos per spiritualem celsitudinem transcendentes, subiecta sibimet intus vident, quæcumque per carnalem gloriam foris tument. Vnde & nullis contra virtutem potestatibus parcunt, sed quos attolli per elationem conspiciunt, per spiritus auctoritatem premunt. Hæc Gregorius, quorum etiam exempla multa ex sacris litteris profert, vt Mosis in Pharaonem, Nathan in Dauidem, Helyæ in Achab, Helysæi etiam in Ioram. Idem igitur robur infundit suis religio, liberamque, cum opus est, contumaciam, non à superbia, sed ab animi magnitudine, & temporalium contemptu ductam, quæ pro Dei gloria tuenda, etiã principibus, ac regibus ipsis resistere non vereatur. Bernardinus Senensis tãtam in dicendo libertatem tenuisse scribitur, vt nullo respectu, cum res, & causa postularet, etiam in potentium hominum vitia publice inueheretur. Quod cum aliquãdo Mediolani aduersus Ducem in concione fecisset, ille grauiter offensus, mortem denunciari iussit, nisi absisteret. At Bernardinus postera die in magna populi frequentia idem vitium acrius etiam, quam antea, obiurgare perrexit: quæ libertas, ac fiducia ita Ducem fregit, vt molestiam ei vltra exhibere ausus non sit. Quin etiam, ad illius animum pertentandũ, aureum ei poculum auro plenum misit, quod cum vir sanctus cum stomacho reiecisset, ille pluribus precibus adiectis, referri iussit, quas nuncii dum ita exponerent, vt vrgendi finem non facerent, surgens Bernardinus, eosque sequi iubens, ad carcerem perrexit, quo obærati tenebantur, quos eo die omnes vinculis exemit. Eandem quoque legimus fuisse Columbani fortitudinem in Theodorico Gallorum Rege obiurgando de eius facinoribus, cuius aliquando aduentum cum Rex cognouisset, cœnam regio cultu, & reliqua necessaria ad eius hospitium, lõgo famulorum ordine, deferri curauit: quæ vt vidit Columbanus, vultu, & voce auersatus est, prolato versu illo

su illo è scriptura, Munera impiorum reprobat Altissimus, indignumque esse, vt Dei seruorũ ora eius cibis polluerentur, qui cum ipsis tam iniustum bellum gereret. Vix autẽ verba finierat, cum vasa omnia, quibus cibi illi continebantur, disrupta sunt, vinum, & sicera in terram effusa, reliqua, huc, illuc disiecta; qua re attoniti ministri, Rex etiam ipse territus accurrit, seque in eius potestate in rebus omnibus pollicitus est; quem tamen breui ad vomitum reuersum iterum Columbanus seuerioribus obiurgationibus, & minis aggressus est. Quid autem mirabilius animo Antonii Patauini, qui, vt accepimus, cum ad Ezelinum adisset, quo ille tempore Italiam cæde, atque incendiis vastabat, his eum verbis compellauit, Sæue, ac crudelis tyranne, quando iam humani sanguinis effundendi finem facies? Cui exordio cum reliquam orationẽ congruentem adiecisset, commemoratis illius rapinis, cædibus, direptionibus ciuitatum, Deique iram, ac pœnas imminentes denunciasset, hæc audientes satellites nihil expectabant aliud, quam barbari illius pro eius more nutum, vt tam molestum monitorem confoderent. At ille contra, cingulum collo imponens, atque ex lupo agnus effectus, & in genua procidens, humillime peccatorum veniam precatus, insuper etiam pollicitus est, quicquid pœnæ iniungeretur, libenter subiturum. Idem tamen paulo post in sua flagitia relapsus, decreuit sancti viri uirtutem hoc modo explorare. Misit ad eum quosdam ex suis, cum præclaris muneribus, quibus ita mandauit, vt precibus, & omni importunitate id agerent, vt ea acciperet: quod si faceret, illico eum obtruncarent; sin non acciperet, patienter ferrent quicquid ab eo diceretur. Illis igitur ficta humilitate instantibus, multumque orantibus, vt munus illud Domini sui admitteret, Antonius voce libertima, Abite, inquit, quamprimum cum vestris impijs donis, ne vel ruente tecto, vel dehiscente terra, nos quoque exitio vestro inuoluamur. Ita illis dimissis, Ezelinus re cognita semper illum deinceps vt hominem sanctum veneratus est. Tantum etiam in impiorum animis contemptus rerum terrenarum admirationis habet. Cum igitur religiosus status sic nos contra omnia aduersa instruat, videamus, quo modo muniat etiam in prosperis, vt vtraque cõtemnentes, nec illa timeamus, nec ista curemus. Testis est huius rei Antonius, qui, vt scribitur, cum ad eũ Constantinus, tantus Imperator,

cum

Ecc1.34

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum duobus filiis, Constante, & Constantio, litteras crebrò mitteret, tamquam ad parentem, officiosissimas, & quam demississimas, ipse adeo eas non magnificiebat, vt hoc suis diceré soleret, nihil magnum videri debere, quod Reges seculi ad Dei seruos epistolas darent, quia etsi nescio quid amplius potentiæ habere viderentur, eadem tamen esset omnium natura, eadem viuendi, & moriendi conditio. Illud vere magnū, & magnopere æstimandum, quod Deus epistolas suas, id est, legem suæ voluntatis indicem ad nos misisset, nobisque per filium loquutus esset. Quæ cum diceret, tamen rogatus à suis vt aliquid responderet, ne tantorum Principum humanitatem aspernari videretur, ita rescripsit, vt eos ad iustitiam, & clementiam hortaretur, vtque se homines esse meminissent, & à Christo, qui vere omnium dominus est, iudicandos. Hanc igitur mentem ita celsam, ac super omnia erectam, & omnia pro nihilo ducentem, Antonius, & ceteri, non ad religionem attulerunt, sed ex ipsa religione hauserunt, vt nobis quoque, quando eadem in schola versamur, eandem facile haurire liceat, eamque ipsius nostri status altitudo & exigat, & certe etiam afferat.

De Religiosi eminentia in relinquendis carnalibus propinquis. Cap. VII.

MAGNA quidem res est terrenarum omnium rerum contemptus, & qui id faciant, vulgi exemptos numero, ad magnam euehit dignitatem. Maius tamen opus est in relinquendis propinquis, & cognatis, qui nobiscum carnis, & sanguinis necessitudine astricti sunt. Nam & maior est amor, & multo intensior, & naturæ ipsi magis consentaneus, & altioribus denique radicibus nixus. Etenim cum auro quidem, & argento, & cū agris, similibusque rebus quam habet homo similitudiné, aut quod vinculum? Cum alijs autē hominibus, & præsertim ijs, qui ex eodem fonte fluxerūt, maximum. Itaque videmus quam impotens sit caritas, & beneuolentia, vel parentum in filios, vel filiorū in parentes, vel fratrum inter se. Hoc autē non tam ex iudicio, aut ex rationis deliberatione prouenire, quā naturæ impetu, declarat id, quod in belluis ipsis cernimus, quæ ita pro suis catulis propugnāt, vt pro iis in vulnera, & in mortē ruant

ruāt. Quare, quo hæc maiora sunt vincula, eo maior vis ad ea rumpenda requiritur, maiusque robur ad eam disiunctionem sustinendam, atque etiam peragendam. Itaque hoc quoque in summis laudibus religiosi status ponendum est, quod, vt cetera, sic etiam naturalem hunc affectum ita vincat, ac superet, vt eorum quibuscum quisque natus est, & quibuscum vixit, cōsuetudinem relinquat, nouamque ineat cum alijs, quos numquam antea viderat, Christi causa affinitatem, & cum ijs multo iam libentius viuat, & iucundius. Hoc enim est apertum argumentum, hunc statum omnem naturæ gradum longe transcendere. Nam si patrem, filio vno ex pluribus amisso, tantos sæpe ploratus, & luctus edere videmus, cum tamen reliqua familia salua sit, quis esse deberet eorū dolor, qui omnes eodem tēpore amittunt, parētes, fratres, sorores, domesticos, amicos, & ad extremum quoscunque vel naturæ necessitudo, vel vsus aliquis familiaritatis cum eis deuinxerat? Nō igitur hoc effici potest naturæ viribus, sed gratia cœlestis, & virtus ex alto requiritur, & certe abundans, & copiosa. Sic enim ipse Saluator testatus est, suum hoc opus esse, & quidem ex magnis; Non veni, inquit, pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem, & nurum aduersus socrum suam. Recte autem, & sapienter gratiam hanc gladium appellat. Vt enim gladius ferreus est, & ad ea scindenda adhibetur, quæ sunt inter se coniuncta, sic indicat naturalem hunc propinquitatis nexum maximum esse, nec diuelli posse, nisi vi quadam ferrea, id est, illius manu præpotenti, qui quorum velit corda ad se attrahit, & vnde vult distrahit. Hoc autem experimur quotidiano vsu. Vnde enim fiat, vt qui prius in eadem domo coniunctissime vixerunt, si postea huius spiritus afflatum aliquē senserint, continuo non acquiescant carni, & sanguini, sed ea constantia ab illis discedant in perpetuum, ac si numquam illos antea nouissent, nec ad eos quicquam pertinerent? Et quidem, quod expressius est, lugēt alij abeuntem, ille autem, qui abit, lætus, atque hilaris est. Quid hoc igitur est, nisi quod hic diuino illo gladio abscissus, & separatus iam est, eamque ob causam sine vllo doloris sensu diuidi potest; illi autem, qui gladium hunc non senserunt, sunt adhuc cum illo coniuncti, nec possunt non dolere illa separatione? Marcianum scribit Theodoretus, cum nobilissimo genere, atque adeo regio ortus esset, *Mat. 10*

In Hist. relig.

Universidad de Deusto
Biblioteca

essent, in remotissimum cœnobium se contulisse: quo cum multos post annos venisset soror, ciuitatis suæ princeps, vna cum filio impubere, & cum multis muneribus, illum ne ad conspectū quidem mulierē admittere voluisse, filium autē eius admisisse, vt spiritualibus præceptis instructiorem remitteret. Hoc autem rogante, vt quæ allata erant, reciperet, si non vt propinquus, saltem vt pauper, respondisse, Quot pauperū monasteria prius vobis occurrerunt, quam ego? quibus cum ista non dederitis, apparet vos hæc mihi propinquitatis gratia deferre. Quare ille quidem constanter reiecit omnia, idq. factum ita laudat Theodorétus, vt eum dicat extra naturam fuisse, & in cœlestem migrasse rationem. Quamobrem sic statuendum est, religiosum hunc affectum vnum esse inter præclara charismata, quæ Spiritus sanctus soleat impertiri, & certe robur magnum postulare, & indicium præseferre animi admodum excelsi, virtutibusque omnibus exaggerati. Itaque hoc in primis sponsę illi, quam sibi Dominus coniunxit, quamque sine macula, & sine ruga esse voluit, ab ipso præcipitur, Audi filia, & vide, & inclina aurem, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Nam vt sit filia, vt sit sponsa, & digna fiat Dei amplexibus, illa in primis conditio, & quasi dos quædam exigitur, vt non modo relinquat, sed etiam obliuiscatur carnalem omnem cognationem. Id autem si fecerit, quid ei promittitur? Et concupiscet, inquit, Rex decorem tuum: quasi dicat, hoc facto, tantum decorem, tantamque acquires pulchritudinem, vt summus ille Rex tui amore incensus, tuasque vltro nuptias expetens, ad regiam te dignitatem euecturus sit.

Ps. 44.

Sed extitit huius rei memorabile exemplum, & omnino aptissimum ad hoc illustrandū, quod religiosi omnes faciunt, in Abraham tanto viro. Huic enim dictum est à Domino, Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi. Satis erat, inquit Ambrosius, dicere, de terra tua, quod in hoc reliqua continerentur: sed addere voluit singula, vt eo magis eius affectus probaretur. Itaque merito eius fides celebratur, atque, vt ait idem Ambrosius, facto præuenit dicta sapientum, inter quæ illud fertur, Sequere Deum. At hoc religiosis omnibus commune iam est, vt non solum affectu, sed etiam corpore, & re egrediantur de domo patris, relinquant cognatos, quin etiam

Gen. 12

Lib. 1. de Abra. cap. 2.

etiam illud, quod supra omnia est, vt nullum in locum veniāt certum, ac designatum, sed quemcumque deinceps Deus monstrauerit. Tradunt enim sese Superiorum suorum voluntati, atque imperio, non ad vnam rem peculiarem, & tamquam pacto stabilitam, sed ad omnia, quæ illis placuerint, & quæ illi tamquam Dei interpretes monstrauerint. Ac mihi quidem, si dici fas est, quod ad hoc attinet, amplius aliquid inesse videtur in religiosi cuiusque facto, quam in illo Abrahæ. Nam is patriam quidem deseruit, & partem aliquam cognationis, sed & opes, quæ plurimæ erant, secum abduxit, & Loth fratrem, & Saram vxorem, & denique seruos omnes, familiamque amplissimam, vt videri possit non tam patriam reliquisse, quam præcipua patriæ commoda secum euexisse. Religiosi autem quam vere, quam perfecte & rem, & domum, & propinquitatē omnem deserunt, nudique, ac soli ad Christi nudi vexillum conuolant? Igitur Abrahæ, cum hoc Dei iussum exequeretur, magna illa facta sunt promissa, Benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, erisque benedictus. Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi. Quæ si ad eum dicta, & in eo completa sunt, quid causæ sit cur nos quoque tā præclari eius facti participes, non etiam huius præmij, ac promissionis participationem speremus? Immo vero aliquanto etiam magis: nam in ipso benedictiones istæ temporales fuere, quæ sunt bona multo minora, in nobis spirituales, quæ sunt sine vlla comparatione maiora, & meliora. Sed tamen hinc quoque discere possumus, quanta sit religiosi status ex hoc vno capite dignitas, qui se tam diuini hominis tam præclaro facto exæquauit. Quam longe enim omnem carnis affectum superauerat Pastor ille, qui, vt legimus in vitis Patrum, vel sororis filio de vita periclitante, deprecatorem se Præfecto exhibere noluit? aut Pior, qui ab Antonio, cuius erat discipulus, sororem, quæ ad eum venerat, adire iussus, adijt quidem, sed oculis clausis, vt eam ipse non videret? Quem etiam imitatus est Ioannes, qui item maiorum imperio coactus, vt sorori se sisteret, sancto dolo ei se vt externum ostendit, & ab ea non agnitus statim abscesit. Quod autem duo isti in sorore, idem Marcus præstitit in matre, cui se fœdatum fumo, ac fuligine in sacco sordido, compresis, ne eam ipse videret, oculis, exhibuit. Atque huic etiam similis fuit Euagrij sensus, cui cum patris mors à quodā nunciata esset, Mentiris, inquit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

pater enim meus immortalis est. Idem dicere potuisset etiam Franciscus, qui vna cum bonis paternis patri quoque renuncians, præclaram illam professionem addidit, se iam deinceps liberius, & verius dicturum, Pater noster, qui es in cœlis. Mul ta similia commemorari possent, vt Bernardi, & fratrum, vt Pacomij, & Theodori eius discipuli, quorum illi sororem, hic postremus matrem, quas ne ad aspectum quidem admittere voluerunt, etiam impulerunt, vt ipsæ quoque seculum desere rent. Sed non opus est ista antiquiora repetere, cum quotidiana eiusdem virtutis exempla nos ipsi videamus. Quam enim sæpe, aut potius, vt dixi, quotidie, non solum viros maturiori iam ætate, sed adolescentes quoque nos ipsi spectamus, cum siccis oculis, parentum, & suorum omnium lacrymas excipiant, atque etiam eorum fletum irrideant? Neque id duritia, aut stupore faciunt. nam hi ipsi in ignoti miserijs facile cum lugente lugerent. Sed apparet in eorum cordibus ille gladius, quem supra dixi, qui eos separauerit ab ijs, quibuscum antea toto affectu coniuncti vixerunt, non quo eos amare desierint, cum etiam hostes se amare profiteantur, sed quia carnali amore ejecto, qui sæpe ad inepta adigit, eum totum in spiritualem caritatem conuerterunt. Non est igitur dubitandum, quin eiusmodi affectus adeo nobilis, & excelsus, idem sit Deo quam gratissimus, eiusque maximis beneficijs profuse ornetur. Quod quidem optime Moses expressisse videtur in suo illo prophetico testamẽto, cum leuiticam tribum Deo dicaram, quæque ob eam rem religiosi status imaginem quandam habebat, illa benedictione prosequutus est. Qui
Deut. dixit patri suo, & matri suæ, Nescio vos, & fratribus suis, Igno
33. ro vos, & nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum seruauerunt. Benedic Domine fortitudini eius, & opera manuum eius suscipe. Percute dorsa inimicorum eius, & qui oderunt eum, non consurgant.

Quod religiosus reliquerit etiam seipsum, idque summum esse. Cap. VIII.

POst bona externa, post carnis cognationem, quæ religiosus deserit, restat tertius ille, & summus gradus, & sine dubio in omni perfectionis genere altissimus, quod se quoque ipsum deserit. Id enim

enim est leuare se non solum super alia, sed etiam supra se, quod pro magna re commemorat Hieremias. Itaque de *Thren.* huius actionis præstantia, & difficultate, & dignitate optime scriptum est à Gregorio; Forasse, inquit, laboriosum *Hom.* non est homini relinquere sua, sed valde laboriosum est re- *33. Euã* linquere semetipsum. minus quippe est abnegare quod ha- *gel.* bet, valde enim multum est abnegare quod est. Et vere. si enim tanta est difficultas in nostris relinquendis, quæ di ligimus propter nos ipsos, quanto maiorem esse necesse est in ipsis nobis relinquendis? Etenim quam naturalis, & insitus est cuique sui amor, & sui conseruatio, tam arduum erit sine dubio opus illud abijciendi se ipsum: quoniam, si recte cogitemus, modo perfecte fiat, exiguo admodum interuallo distat à morte, idque ipsum mors quædam est, quia nihil est aliud, quam mori sibi ipsi; ideoque ita dictum est à Gregorio, Abnegare quod est, Deficere à se ipso, Mactare quod est. Ex quo illud natum est, vt religiosi mortui appellarentur: quod egregio facto declarauit Apollo, vnus ex antiquis Patribus, qui, vt tum alij, tum Bernardus ipse narrat, cum *Ser. de* ad eum carnalis frater auxilij gratia adisset, quæsiuit ab eo, *mira. in* cur non potius ad alterum tertium fratrem adisset. Cumque *nupt.* ille, qui venerat, cum admiratione respondisset, eum iam pridem mortuum, sepultumque esse, tum Apollo, se quoque ante viginti annos, cum vitam illam suscepisset, mortuum esse. Ac sanctus quoque Basilius ita sentit, & pluribus disputat, hanc *Reg. fu* ipsam sui ipsius expoliationẽ, de qua Dominus loquutus est, *si. c. 6.* cum dixit, Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, *Luc. 9.* neminem consequi posse, qui in mundo occupatus sit. Reddit autem rationem, quia sui ipsius abnegatio nihil est aliud, inquit, quam omnino, & penitus obliuisci rerum omnium superioris vitæ, & à suis voluntatibus recedere, quod in seculari vita assequi longe difficillimum est, ne dicam plane fieri nõ posse. Atque hic etiam, quicumque est in religione, perfectissimus perfectionis gradus relinquendi seipsum, alia ratione demonstrari potest. Sicut enim eam rem, quam alteri homini donamus, vere, atque omnino relinquimus, ita cum nos ipsos Deo donamus. Hæc autem est natura, vel, vt ita dicam, religionis ipsius essentia, quod alio loco à nobis vberius disputatum est, vt votorum vi nos totos Deo resignet, & in Dei potestatem transferat. Primum enim tradit ei corpus ipsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum per castitatem, tum etiam, ut reliqua, per obedientiam, vt iam non sit eius, qui gestat, sed eius, cui gestatur. Ex quo illud à Sancto Bernardo præceptum est sapienter, vt religiosi sic agant de corpore suo, tanquam de re non sua, sed Dei. Deinde tradit etiam animam, id est, voluntatem, iudicium, libertatem, in qua quidem sunt omnia. Est enim anima quasi arx totius ciuitatis, libertas uero quasi clauis huius arcis, vt, ea tradita, reliqua etiam tradi necesse sit, & qui eam teneat omnia teneat. Denique, quod ex his sequitur, sed addendum est gratia declarandi, tradit etiam usum horum omnium. non enim vel animam, uel corpus impendere possumus iis rebus, ad quas nostra nos inclinatio trahit, sed quas velint, & quas præscribant superiores nostri. Neque uero hæc, de qua loquimur, traditio obscura est, quoniam non sola mente, aut voluntate peragitur, sed multa quoque externa adiunguntur, adhibita voce, adhibitis testibus, adhibito insuper homine, qui vicem Dei tenens eam donationem admittat, & accipiat: denique quasi contractus quidam initur, cuius ad solemnitatem, & auctoritatem nihil plane desit. Quam ob rem hoc adeo verum est, religiosum, cum semel promissione illa sacrosancta sui dominium abdicarit, se ipsum reliquisse, vt si deinde aliquid de se resumat, ita nequiter faciat, vt is, qui rem alienam contrectet, in quam nihil vmquam iuris habuerit: idque testatur Basilius, qui ita ait, cum se quispiam Deo, cui se consecrauerat, subterfuratur, sacrilegium facere. Vnde est etiam illa vera, & iusta Sancti Bernardi obiurgatio ad suos quosdam, Qui vestri curam semel nobis credidistis, quid rursum de vobis vos intromittitis? quasi diceret, Quid amplius iuris in uos ipsos habetis, postquam semel vos alienastis? Si igitur ita est, vt dicit Sanctus Bernardus, primum quis esse potest modus relinquendi se ipsum perfectior, quam in religione? Deinde vero quantam rem, quamque præclaram necesse est esse religionem, & quantam apud Deum gratiam habere, quæ tam liberalis sit in ipsum? Nam inter homines quidem omnium rerum grauissima, & durissima existimari solet seruitus, aut captiuitas, quoniam libertatem eripit, & hominem ita subiicit, vt omnia alieno arbitratu faciat. Verum, si consideremus, hæc seruitus, quantacumque est, corporis tantum est, animus autem plane liber est. Itaque nullum est mancipium, cui non liceat cogitare quæ uelit, amare, vel odisse quæ uelit, gaudere, uel dolere de quibus velit. At vero religiosus, cum animam Deo offert, etiam animæ opera offert, & affectus ipsos interiores ad illam regulam astringere, & conformare debet; idque agunt in omnibus religiosis ordinibus, tum ipsæ leges, & constitutiones scriptæ, tum uiua uox rectorum, ut non solum exterius, sed multo magis interius præscribant quid sectandum sit, quid uitandum. Itaque nulla vmquam fuit, vel esse potuit inter homines seruitus tam arcta, quam hæc est religiosorum: sed quo arctior, eo iucundior, quoniam ea est Dei iucunditas, quam tanto ille largius cum suis creaturis communicat, quanto se magis cum eo astrinxerint, & se verius ei subiecerint. Quamobrem ita omnino statuendum est, hoc etiam in amplissimis religiosæ vitæ rebus numerandum esse, quod faciat, vt nosmet ipsos relinquamus, & plane exuamus, idque in perpetuum, & ea obligatione, quæ non amplius rescindi, aut reuocari possit: vt merito ad hoc ipsum factum exornandum illa dicta sint à Glossa, cuius est tanta in diuinis scripturis exponendis auctoritas. Alij, inquit, vouent vitulos, alij arietes, vel domos, Nazaræus se ipsum. Hoc est Nazaræi votum, quod est super omne votum. Filius enim, vel filia, uel pecus extra nos est: seipsum uero Deo offerre, non alieno labore, sed proprio placere, perfectius est, & eminentius omnibus uotis.

Ad fratres de eremo. Dei.

Reg. fusi. c. 14.

Ser. 19. Cant.

Nu. 30.

In religiosum statum confluere omnes virtutes. Cap. IX.

CHristianę diuitiæ nullæ sunt aliæ, quam veræ virtutes. harum qui paucas habeat, ille pauper, qui multas, ille diues cẽsendus, & quo plures, eo ditior. Quare nihil est, quo uberius laudari possit religiosus status, quam hoc, quod non vna, aut altera virtus, sed omnium plane virtutũ copia in eum confluat, ut, si intimã eius naturam cogitare uelimus, facile intelligi possit, eum ex omnibus uirtutibus compositum esse, & quodãmodo contextum. quod uel ex hoc probari potest uno uerbo, quod si una earum careat, totus uacillet. Nec loquor iã de uirtutibus illis

quas longo quisque studio sibi compararit, in quo tamẽ ipso tantam hic status commoditatem præbet, vt, quod antea demõstratum est, virtutum schola dici debeat; sed de ijs loquor, quæ in primo quasi religiosæ vocationis conceptu vna cum ipsa vocatione in animo ingenerantur: quoniam cum in statu ipso contineantur, qui statum admittit, illas quoque animo admittat necesse est. Itaque hoc videndum est, quas status hic requirat, exigatque virtutes: totidem enim confert, quot exigit. Nam vt domus multis constat partibus, & earum quidem aliæ sunt manifestæ, vt facies, vt fenestræ, vt porticus, aliæ occultæ, vt tigna, vt ferramenta quædam, præcipue vero fundamenta: vt etiam corpus animantis ex multis membris componitur, quorum alia sunt aperta, vt caput, vt crura, & reliqua, alia interiora, cuiusmodi est cor, aut cerebrum, nerui, & ossa, quę quidem magis etiam necessaria sunt, quam exteriora: simillime in statu religioso insunt tres illæ virtutes, quæ omnibus patent, paupertas, castitas, obediẽtia, sunt etiam aliæ magis reconditæ, quæ & ipsum statum, & illas ipsas tres virtutes ita sustentant, & fulciunt, vt his subtractis, omnia corruant. Quamquam etiam si nihil aliud esset in religioso statu, quam tria illa, quid pulchrius cogitari, aut cogitatione ipsa effingi posset? Nam quid aliud est paupertas, quam affectio animi ita constituti, vt omnes auri, argentique aceruos, omnes redditus, etiam regna ipsa non pluris faciat, quam paleas, immo vero non solum contemnat, vt res nihili, sed etiam fugiat vt onera? Magna virtus, & magnum Dei donum, quod præsertim elucet comparatione tot aliorum mortalium terrena ista admirantium, tantoque studio inquirentium. Castitas autem quid est aliud, quam robur animi obdurati aduersus omnes carnis voluptates, easque voluptates, quæ tantam vim habent in humana natura, quibus resistere, & ita resistere, quanta res est, quamque gloriosa? Nam huius quoque splendorem raritas ipsa commendat, & auget, cum pleroſque hominum videamus illarum voluptatum impetu captiuos trahi. Denique obedientia quam præstans est mentis habitus, cum ipsa quoque nihil sit aliud, quam abdicatio sui ipsius, & abnegatio illius libertatis, quam adeo amamus omnes, idque in omnibus rebus, & in omni vita, vt nulla possit esse maior, & præstantior, ac glorioſior aduersus se ipsum victoria? Itaque, vt paulo ante posui, etiamsi nihil esset aliud in

in religione, quam hæc tria, quæ sunt in cõspectu, tanta tamẽ esset eius dignitas, ac species, vt in omnibus & amorẽ, & admirationem excitare posit. Verum, vt dixi, tanta hæc bonorum moles consistere non posset, nisi aliis etiam quibusdã bonis fulcirentur, id est, aliis uirtutibus, quæ partim præcedunt has ipsas, partim eas necessario comitantur. Atque ut ab iis incipiamus, quæ ideo Theologicæ uocantur, quod earum materia, in qua uersantur, Deus est, apertum est, religiosum statũ cõstare nõ posse non solũ sine fide, sed sine magna, & excellenti fide. Nam religiosus quisque hoc facit, ut propter uerba laborum Domini deferat ea quæ habet, nempe quæ uidet, pro ijs, quę non uidet, præsentia pro futuris, & tanto post tempore futuris: quod quidem nemo umquam faceret, si non illa futura multo certiora præsentibus existimaret, qui est maximus, & altissimus fidei gradus. Idem quoque de spe dicere licet, cuius cum duo sint munera, unũ præcipuum circa gloriã cœlestem, hanc quidẽ religio, licet uenturã, tam certo repræsentat, ac si iam manu teneretur, quoniam, ut de fide diximus ob illam spẽ dimittit quę iam manu tenet; alterũ deinde secundũ munus est in sperandis huius præsentis uitæ subsidiis: quod quidem ubi magis exercetur, quam in religione, quæ unius Dei fiducia omnibus se expoliat, quæ ad uitę usum pertinent, seque ad perfectissimã nuditatem redigit? Itaque non solũ magna, & ampla est religiosorũ spes, fideique, sed, ut mihi uidetur, eiusmodi, ut in hoc mundo, & in hac peregrinatione uix maior esse posit: maxime cum non de re una, aut de paucis quidem rebus, sed leuioribus agatur: agitur enim plane de omnibus simul, & de uita ipsa, quæ tota Deo donatur. Sequitur Caritas, quę una uirtus uel præcipue in religionis uisceribus, ipsaq. essentia insita est. Est enim triplex eius fœtus, in Deum, in fratres eiusdẽ instituti, & in ceteros omnes proximos. In Deum quidem, quia cum solus Dei amor animã impellat in illã arctam uiam, necesse est omnino magnam eius esse uim, & flammã caritatis, quę ceteras omnes caritates eiciat, fratrum carnalium, parentum, diuitiarum, & omnium cõmodorum, denique etiã sui ipsius. Non enim ullus illa omnia propter Deum deserere posset, nisi Deum multo plus quã illa diligeret. Atque hęc quidem initia tantum sunt, & prima rudimenta. Nã deinde quotidiana religionis officia, omnesq. eius exercitationes, orationes, meditationes, nihil aliud spectant,

ctant, nisi ut hunc Dei amorem assiduis incrementis proue-
hant. Ab hoc autem fonte cum deinde beneuolentia in pro-
ximos descendat, ac fluat, primi quidem ij sunt, quos Deus
eiusdem instituti, eiusdemque uitę professione deuinxit, ex
quo antiquo more factum est, ut ij inter sese fratres dicerentur. Atque hic quidem nexus totus caritatis est. Cum enim,
8. Eth. cap. 9. vt ait Aristoteles, omnem humanam consociationem in alicuius rei communione fundari necesse sit, ut uectorum in nauigatione, commilitonum in re bellica, condiscipulorum in doctrina magistri, mercatorum in pecunia; qualis erit res illa quę in medio uersatur, talem etiam esse oporter illam consociationem. Videamus igitur quodnam uinculum, quę colligatio sit inter religiosos. non sanguinis, & propinquitatis, cum sint disiunctissimi, non ullius humani pacti, aut conuenti, denique cum omnia lustrauerimus, nullum alium inter eos nodum reperiemus, quam istius amoris supernaturalis, qui caritas est; vt religiosam coniunctionem ab vna caritate nasci necesse sit, & in ea semper fundari, aut omnino interire. Atque, vt antea de Dei amore dicebamus, idem de hac fraterna beneuolentia dici potest, post hũc eius tam generosum, & nobilem ortũ, multa deinde consequi, quæ eam quotidie magis ac magis adaugeant. Inter quæ prima est similitudo, quæ magnam vim habet ad animos conglutinandos: ea vero inter religiosos eiusdem ordinis tanta est, quanta potest esse maxima studiorum, morum, rituum, atque ipsius etiam habitus, & cultus externi. Accedit ipsa virtus, quæ etiam in hoste est amabilis, tum consuetudo, & conuictus diururnus, ex quo necesse est multa proficisci officia, & obsequia, quæ cum ex beneuolentia oriantur, tum vero eidem beneuolentiæ quasi oleum instillant, vt semper ardeat, semperque crescat. Restat tertius ille fœtus caritatis, emanans etiam ad omnes externos. Nam nisi quæ sint instituta ad vnam contemplationem facta, quæ tamen ipsa suo modo salutem proximorum, saltem precibus, ac desiderijs, promouent, reliqua certe ita proximis deseruiunt, vt omnia pene eorum studia illo dirigi videantur. Hunc religiosæ cuiusque familiæ affectum in proximos declarant opera ipsa, non ea solum, quæ foras prodeunt, vt concionando, docendo, exhortando, sed etiam interna illa, vt vigiliæ, lucubrationes litterariç, labores, exercitationes: quæ omnia non ad propriam, sed ad aliorum vtilitatem

tem referuntur. Quæ si quis consideret, hoc fatebitur, religiosos, vt Paulus de se dicebat, omnium seruos factos esse, cum se ita in eorum causam totos demiserint, vt, post salutis propriæ studium, nihil aliud agant, quam de illorum salute, ac vel in opere cum illis versentur, vel ea comparent, quæ ad opus illud necessaria sunt: & denique, quoties aduocantur, vel inuitantur, ita præsto sint, vt famuli ad dominorum nutus. Satis igitur apparet, religioso instituto intrinsecam esse caritatem, quæ quasi glutinum est ad animas & inter se ipsas & cum Deo deuinciendas; quo glutino dissoluto, ipsos quoque religiosos ordines dissolui necesse sit, quoniam nihil habent aliud, quo teneantur. 1. Cor. 9

SEQVVNTVR deinde morales virtutes, quarum prima, & ceterarum lumen est prudentia, quę virtus ita in religione inest, vt sine ea nec intelligi possit. Ea enim sic ab Augustino definitur, Cognitio rerum appetendarum, & fugiendarum; quæ cognitio vbi magis vigeat, quã in religione? Recte enim B. Thomas prudentiam ait non in sola ratione consistere, sed magnam etiam partem pendere ex appetitu recto, ideoque potius per affectus deprauatos, quam per obliuionem corrumpi. Ex quo etiam sequitur, quod idem tradit, in homine peccatore non esse posse perfectam prudentiam. hanc enim esse quæ vero totius vitæ fine constituto, ad eum deinde consequendum, rectum consilium, rectum iudicium, rectum etiam præceptum (hæc sunt enim tria huius virtutis opera) accommodat. Hunc igitur finem quid melius in homine definit, quam religio, quæ totum hominem, qui Dei vnius causa creatus est, ad Deum vnum cõuertit, eumq. ita cogit in illius ius, ac dominatum, vt nihil non modo aliarum rerum, sed ne sua quidem ipsius causa agat? tum vero demonstrat quid ad Dei gratiam promerendam, quid ad dæmonis insidias præcauendas requiratur, quid agendum, quidue vitandũ sit in omnibus vitæ nostræ functionibus. Hęc sunt opera illius laudatæ, necessariçque prudentiæ, non quę à vulgo creduntur, rationes tenere diteſcendi, aut honores quęrendi, quæ calliditas potius appellanda est, quippe quę non verum vniuersæ vitę finem attingit, sed vel peculiarem alicuius causæ, ac negocij, vel etiam prauum, & corruptum; quorum alterum ad imperfectam, alterum ad falsam pertinet prudentiam. Sed apertius etiam, & clarius

li. 83. q. 61.

1. 2. q. 47. ar. 16.

art. 13.

elucet

elucet in religionis essentia virtus iustitiæ. primum enim longissime abest ab omni iniuria aliis inferēda. nam ipse status, vt nihil sit aliud, religiosos omnes auocat, & arcet ab iis negocijs, quæ fraudis, ac doli occasionem præbere solent. Sed illud maximum, quod cum iustitiæ officium sit, suum cuique tribuere, illudque in primis, reddere quæ sunt Dei Deo, in hoc vno religionis tota natura consumitur. Omnia enim Dei sunt, tum nostra, tum etiam nos ipsi. Qui ergo ita aliquid ex iis quæ habet, vel ex se ipso, sibi retinet, vt id Deo non restituat, is sine dubio in Deum iniustus est, multoque intolerabilius iniustus, quam si alterius hominis rem raptā retineret. At religionis hic scopus est, hic finis, vt omnia primum quæ extra nos sunt, deinde quæ etiam intra nos, denique nos totos diuino numini restituat, qua sane quasi breui summa omnes perfectæ iustitiæ partes continentur. Iam vero quod ad temperantiam attinet, quis dubitet, quin eius propria, vt ita dicam, sedes sit religio? Versatur enim, vt scripsit Aristoteles, in refrenandis, moderandisque corporis delectationibus, omnibus quidem, sed iis præcipue, quæ tactu percipiuntur. quarum delectationum cum duo sint genera, alterum quod nostro corpori sustentando per cibum, & potionem, alterum quod aliorum corporum propagationi seruit, alteras quidem religio ita cohibet, & restringit, vt necessitatis regulæ subiiciat, in quo ipso adiuuat etiam paupertas bona mater frugalitatis, & sobrietatis: alteras, quarum etiam importunior, & acrior est impetus, ita præcidit, vt totas à se tamquam pestem longissime relegare studeat. Atque Aristoteli quidem, & reliquis philosophis satis visum est ad temperantiæ laudem, vt has voluptates ad mediocritatem redigeret, nec amplius ausi sunt ab humana natura postulare. Quanto igitur maior est religionis laus, quæ non iis temperandis contenta est, nisi etiam omnino, ac penitus profliget, atque exterminet? Superest igitur fortitudo, quam fortasse quispiā in religione locum non habere crediderit, propterea quod non armis, & castris depugnat, nec aliquid eorum agit, quæ lacertis, lateribusque præstantur; quod si ita esset, nemo plane fortior censendus esset, quam taurus, aut elephas. Alia est igitur eius virtutis forma, eaque, si Gregorio potissimum credimus, ex animi habitu definienda. Iustorum, inquit, fortitudo est, carnem vincere, propriis voluntatibus contraire, delectationem vitæ præsentis extinguere, huius mundi asperæ pro æternis præmiis amare, prosperitatis blandimenta contemnere, aduersitatis metum in corde superare. Quibus Gregorii verbis nonne omnia religiosæ vitæ munera, ac studia plane descripta videntur, vt in ijs veram fortitudinem inesse fateamur? Etenim si fortes existimari solent, qui aduersus homines strenue se gesserunt, multo certe magis hæc laus religiosis debetur, qui in hac continua pugna ita versantur, vt hostes multo quam ipsi sint natura valentiores, & quidem numero etiam longe plures, vincant tamen, & superent.

3. Eth. c. 10.

7. Mor. c. 8.

Ad has morales virtutes, quæ sunt præcipuæ, accedunt etiam aliæ, quæ sunt quasi propagines harum, quemadmodū patientia, cuius & laus magna, & vis ita necessaria, vt cū multa in religione sensui duriora occurrant, non possit diu durare, nisi illius robore confirmetur. Hanc igitur tantam virtutem religio tum necessario, vt dixi, requirit, tum etiam quotidiano vsu exercet, & roborat. de quo sapienter dictum est ab Ambrosio in laudem Eusebii Episcopi Vercellensis. Hæc, inquit, patientia in S. Eusebio monasterii coaluit vsu, & durioris obseruationis consuetudine hausit laborum patientiam. Sed hæc quidem virtus clarior est in religione. De liberalitate fortasse magis ambigi possit, cum religiosi nihil sibi reseruent, quod tribuant. sed tamen ne hoc quidem bono caret religio: quoniam, vt ait Aristoteles, virtus hæc, vt reliquæ, mentis habitu æstimanda est. quare quisquis ita fuerit affectus, vt pecuniam negligat, & eam, si haberet, in laudabiles vsus conferre paratus sit, is vere liberalis iudicandus est. Itaque, vt idem philosophus confirmat, nihil impedit, quin etiam pauperes liberales esse possint. Quod si ita est, tantum abest, vt hæc virtus religiosis neganda sit, vt ipsis potius præcipue conueniat. Quis enim diuitias magis ex animo contemnat, quā ipsi, qui non modo eas non inquirunt, aut ambiunt, sed etiam auri montes, si offerantur, repudient? Accedit quod quicquid est illud dignitatis, ac magnificentiæ, quod in pecuniis expendendis inest, id illi iam effecerunt, cum eas vna cum mundo reliquerunt, præsertim si id quoque exsequi potuerunt, quod & Basilius monet, & Franciscus factitauit, &, quod caput est, Christus ipse præcepit, vt in pauperes subleuandos eas effunderent. Nam qui in suas libidines insumunt, qui grandem pecuniam in palatia, vel hortos conliciunt, eos vel Aristoteles ipse

Ep. 82.

4. Eth. c. 1.

reg. fus. c. 9.

Matth. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

4. Eth. 1. ipse negat esse liberales. Sic igitur ne liberalitatis quidem amplitudo religioni deest, & potius ea vel præcipue exornatur. Verum neque hæ, neque aliæ virtutes ita propriæ videntur religiosi status, atque humilitas. Primum enim ipsa religio nihil est aliud, quam abdicatio omnium honorum huius mundi; quod ipsum humilitatis est: deinde id vnum etiam agit, vt se quam maxime deprimat, fugiatque omnem famam ac nominis celebritatem, potiusque omnibus subesse velit, quam præesse vel vni; denique nulli rei ita studetur in religione, quam vt omnes sese semper quasi certatim ad infima demittant. Itaque hic mihi potissimum videtur illud Domini Luc. 14 præceptum impleri, Recumbe in nouissimo loco. Hic enim est nouissimus locus, abijcere se sub omnium pedibus, seque omni facultate, atque etiam voluntate exspoliare: quoniam qui nihil retinuit, nullum iam inferiorem locum reliquit, quo descendat. Recumbitur autem in hoc loco, & in eo quiescitur; quoniam humilitas ista non vnius tantum, aut alterius actionis est, quod interdum faciunt etiam aliqui seculares, sed totius vitæ, quoniam in ipso statu inclusa est, qui totam vitam complectitur. Ac præter hanc status humilitatem accedit deinde etiam exercitatio humilium operum, quam tamen affert idem status, vt sit quotidiana, vel potius assidua, vt qui claris orti natalibus ingenue, ac delicate etiam nutriti fuerant, & quibus antea plures famuli adesse consueuerant, eos deinde videas famulares omnes obire functiones, eaque face- Ep. 26. re, quæ S. Hieronymus in Paula, & Eustochio nobilissimis fœminis adeo commendat; concinnare lucernas, succendere focum, pauimenta verrere, mundare legumina, olerum fasciculos in feruentem ollam deijcere, apponere mensas, calices porrigere, effundere cibos, huc, illucque discurrere; quæ omnia opera ita ab humilitate veniunt, vt & illam humilitatem indicent, quam status affert, & eandem quotidie magis, ac magis augeant.

Hæc igitur de virtutibus. Idem vero affirmare licet de donis omnibus Spiritus sancti. Vbi enim perfectius viget sapientia, quam hic, vbi lumen illud lucet, quod nos docet tanti rem quamlibet æstimare, quanti æstimanda est, id est, cœlestia, & diuina magni, terrena nihili? Ex quo illud est Augusti- In Psal. ni, Initium sapientiæ, inquit, timorem Domini dicit Prophe- 118. ta. Quid est autem initium sapientiæ, nisi sæculo renunciare, quia

quia sapere secularia stultitia est? Vbi etiam magis viget intellectus, qui rerum interiora acutissime perspicit, vnde venerint, & à quo facta sint, quid pulchritudinis habeant, quid afferant vtilitatis, quomodo in ijs earum auctor cognoscatur? Scientia autem, tamquam arbor illa in medio paradisi, ex qua boni, & mali iudicium accipi poterat, hic etiam vel maxime floret; neque tamen, vt illic, attingere vetamur, quin potius frui iubemur. Idem de consilio, idem de fortitudine dici potest, quorum alterum contra præcipitationis vitium animam confirmat, ne labatur, ac ruat, altera ita corroborat, vt in aduersis etiam gaudeat, & triumphet. Denique ad hæc omnia accedit etiam pietas, quæ cordis duritiem emollit, vt liquescat in Dei, & proximorum amore: accedit & timor, qui facit vt quisque sibi, suisque viribus minime confidat, sed, vt monet Sapiens, semper sit pauidus. Qui quidem timor maxime Pro. 28. proprius, & maxime insitus est religioni. Hæc enim vnica, aut certe præcipua causa est, quæ homines à seculi delicijs ad Dei iugum subeundum, & ad salutarem hanc fugam impellat; quoniam mundi pericula, Satanæ malitiam, propriamque imbecillitatem cognoscentes, hoc solum vident perfugium, vt se in religione sub Domini alas tamquam parui pulli, miluo ingruente, recondant, ibique se tamdiu teneant, donec transeat Iob. 7. iniquitas, atque huius vitæ miseria, quæ tota malitia appellatur super terram.

Qvare vt hunc locum concludamus, cum religiosus status tot, tantisque abundet virtutibus, quid aliud eum esse dicemus, quam egregiam quandam coronam, aut aureum diadema ex omni gemmarum, atque vnionum, & margaritarum genere compactum, vt cui ea corona detur, eidem illas etiam gemmas dari necesse sit? Sic enim cui religionis mens inspiratur, eadem opera, eodemque tempore tot hæc bona, tot opes, tantique thesauri quasi in sinum deferuntur. Vt enim cum homo gignitur, necesse est omnia ei tribui, quæ sunt ad hominis constitutionem necessaria, corpus cum suis membris, animam cum suis item partibus, & facultatibus, quoniam alioqui non sit homo; etsi deinde & corpus, quod initio paruum, ac pusillum est, tempore, atque alimento augeri oportet, & animus adhuc rudis, cultura, ac studio perficiendus est: sic plane cum Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse in alicuius corde illuxit, eumque

eripiens

eripiens de potestate tenebrarum, dignum fecit in partem hanc sortis sanctorum in lumine, necessarium est, ut omnes ei uirtutes, quæ ad hunc statum conficiendum necessariæ sunt, impertiat, illam paupertatem, illam fidem, illam humilitatem, atque obedientiam, & ceteras, quas commemorauimus, alias expresse, alias saltem implicite, & in aliis quidem earum habitu infuso, in aliis saltem infuso affectu, & quodam earum desiderio cum firma animi deliberatione: etiã hę quoque uirtutes proprio deinceps studio & conseruandæ, & augendę, ac prouehendæ sunt. Ex quo sane appareret beneficii huius diuini magnitudo; quoniam si nostro labore, atque opera comparandę essent, qua opera, & quo labore opus esset, quantumque esset in singulis desudandum, cum & numero tam multæ, & difficultate ita sint arduę? Nunc autem cum in religioso statu omnes includantur, & qui hunc statum donat, id est Deus, illas etiam donat, & qui hunc statum recipit, illas etiam simul recipit.

Quanta sit perfectio religiosi status.
Cap. X.

HOc uirtutum concursu posito, ex quo religiosum statum ita conflari monstrauimus, ut corpus ex suis membris, facile iam est uidere, uel potius per se iam euidens est, quam magnam oporteat esse huius status perfectionem. Nam cum eius natura, quę ratione prędita est, nulla alia possit esse uera perfectio, quam uirtutis, omnino sequitur, idque necessario, nullo eam instituto magis ornari, illustrarique posse, quam eo, in quo & omnes sint uirtutes, & gradu tam excellenti. Est hoc igitur modo uidendum, & potissimum ex sanctorum Patrum sententiis, ne, nostra proferendo, nobis fortasse assentari uideamur, &, quod est in prouerbio, artem nostrã iactare. In primis igitur Dionysius auctor antiquissimus, & post sacros scriptores grauissimus, Episcopalem ordinem perfectiuum uocat, quoniam ad alios perficiendos dirigatur, monachorum autem ordinem, de quo idem multa prędara commemorat, perfectorum. quod idem Theologi nostri aliis uerbis dicere solent, hunc quidem statum esse perfectionis proprię, illum autem alienę. Basilius vero in quodam sermone de monachi

Eccl. Hier. c. 5.

Caie. 2. 2. q 189 art. 3.

nachi institutione illum ait, qui seculo nuncium remisit, hoc in primis cogitare, semperque animo versare debere, se iam vltra humanæ naturæ fines processisse, seque ipsum ei instituto tradidisse, quod sit quam maxime à corpore seiunctum, ac propterea Angelorum conuersationem imitandam suscepisse: siquidem hoc angelicæ naturæ proprium est, liberum esse à vinculis terrenis, nec omnino distrahi ad aliam vllam pulchritudinem contemplandã, sed oculos in Dei vultum assidue defixos habere. Hæc omnia S. Basilius de hoc instituto, quod idem quoque alio loco sublime, & excellens vitæ genus appellat. Hieronymus vero in epistola ad Hedibiã, Vis, inquit, esse perfecta, & in primo stare fastigio dignitatis? fac quod fecerunt Apostoli. Vende quæ habes, & da pauperibus, & sequere Saluatorem, & nudam, solamque crucem virtute nuda sequaris. Atque idem quoque Hieronymus in altera epistola ad Demetriadem, Apostolici fastigii est, perfectæque virtutis, vendere omnia, & pauperibus distribuere, & sic leuem, atque expeditum cum Christo ad cœlestia subuolare. Quamquam in hoc omni ætati, omnique personæ libertas arbitrii relicta sit. Si vis, inquit, perfectus esse. Non cogo, non impero, sed propono palmam, ostendo præmia. tuum est eligere, si uolueris in agone, atque in certamine coronari. Sed luculentius idem, & vberius ad Iulianum, Et hoc hortor, si vis esse perfectus, si Apostolicæ dignitatis culmen cupis, si sublata cruce Christum sequi, si apprehenso aratro non respicere post tergum, si in sublimi tecto positus pristina vestimenta cõtemnis, & vt euadas Ægyptiam dominam, seculi pallium derelinquis. Vnde & Helyas ad cœlorum regna festinans non potest ire cum pallio, sed mundo immunda vestimenta dimittit. Sed hoc ais Apostolicæ dignitatis est, & eius, qui uelit esse perfectus. Cur autem & tu nolis esse perfectus? Cur qui in seculo primus es, non in Christi familia primus sis? Idemque paulo post. Quod si reipsum, inquit, Domino dederis, & apostolica uirtute perfectus sequi cœperis Saluatorem, tunc intelliges ubi fueris, & in exercitu Christi quam extremum tenueris locum. Extremum locum appellat Hieronymus eum, in quo tum erat Iulianus is, ad quem scribebat, ut adhuc in seculo, non tamen malus homo, aut uitiosus, quin potius probus, & inter seculares quidem virtute, ac pietate facile princeps, quippe & cœlebs, & qui, ut idem Hieronymus ait, ex opibus, quas

Ser. 1.

Ser. 2. de mon. inst.

Ep. 150.

Ep. 8.

Ep. 34.

bus, quas amplas habebat, monachorum greges aleret; quem tamen talem virum, & cum tanta opera efficeret, non dubitat inter extremos in Christi exercitu collocare. Similia sunt
Cap. 31 apud Augustinum multis in locis, sed præcipue in libro quem scripsit de sancta virginitate. Cum, inquit, perpetuę continentiæ professores se coniugatis comparantes secundum scripturas compererint, eos infra esse, & opere, & mercede, & voto,
Eccl. 3. & præmio, statim veniat in mentem quod scriptum est, Quanto magnus es, tanto humilia te in omnibus. Est etiam egre-
Ep. 89. q. 4. gia eius epistola, in qua & alia multa de huius vitæ laudibus, & illa in primis legimus, quod consilium hoc de rebus suis relinquendis, grande, ac præclarum vocat, & hanc ait excellentiorem esse perfectionẽ, quam legis mandata: & denique eos, qui perfectionis illius consilium receperunt, vt vendita sua pauperibus distribuerent, & humeris ab omni seculi huius sarcina liberioribus leuem Christi sarcinam ferrent, id ex quadam mentis excellentia fecisse affirmat, alios autem, qui id non perfecerint, infirmiores, & huic glorioſissimæ perfectioni minus idoneos uocat, quamquam & hos quoque, si Dei præcepta seruauerint, si diuitiis ita vsi fuerint, ut eas habeant tam quam non habentes, salutis æternæ participes fore. Gregorius quoque cum multa alibi, tum illud præclare in illud sanc-
8. Mor. c. 15. ti Iob dictum, Desperaui, nequaquam vltra iam viuam, Sunt nonnulli iustorum, qui sic cœlestia appetant, vt tamen à terrenorum spe minime frangantur, largita diuinitus patrimonia ad necessitatis subsidia possident, honores sibi temporaliter impensos retinent, aliena nõ ambiunt, suis licite vtuntur. Et sunt nonnulli iustorum, qui ad comprehendendum culmẽ perfectionis accincti, dum altiora interius appetunt, exterius cuncta derelinquunt, qui se rebus habitis nudant, gloria honoris exspoliant, habere de exterioribus consolationem nolunt, qui internis gaudiis dum mente appropiant, vitam in se funditus corporeæ delectationis necant. Talibus namque
Col. 3. per Paulum dicitur, Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Hinc per semetipsam Veritas
Luc. 9. admonet dicens, Si quis vult venire post me, abneget semetipsum & rursus, Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possi-
Luc. 14. det, non potest meus esse discipulus. Asseramus inter hos etiã
Hom. 11 in Lem. Origenem, auctorem doctrina, & antiquitate grauissimum, cuius illa sunt certe optima. Si quis se ipsum deuouerit Deo, si quis

si quis se nullis negocijs secularibus implicauerit, ut ei placeat, cui se probauit, si quis separatus est, & segregatus à reliquis omnibus, qui carnaliter viuunt, & mundanis negocijs obligati sunt, non quærens ea, quæ super terram, sed quæ in cœlis sunt, iste merito sanctus appellatur. Donec enim permixtus est turbis, & in multitudine fluctuantium uolutatur, nec uacat Deo soli, nec segregatus est à uulgo, non potest esse sanctus. Tu ergo, qui hęc audis, cum lex diuina recitatur, quem ipsius Dei sermo conuenit dicens, Sancti estote, quia & ego sanctus sum Dominus Deus uester, sapienter intellige quæ dicuntur, ut sis beatus cum feceris ea. Hoc est enim quod dicitur tibi, separa te non solum ab omni homine, sed etiam fratre inquiete ambulante, separa te à terrenis actibus, à concupiscentia mundi, deuoue te Deo tamquam primogenitum uitulum, esto sanctus, & segregatus usibus tantum sacerdotum, tamquam primogenitum animal mancipatus. Segrega te, & secerne tamquam phiala sancta, & sancta thuribula solis templi usibus, & Dei ministerio uacans, esto sanctus, & segregatus intra templum Dei, tamquam sancta indumenta Pontificis. Denique huc etiam pertinet illa tam luculenta beati Bernardi sententia in laudem religioſi ſtatus, cum ei tribuit ſingularem (ſic enim ait) excellentiam vitæ ſpiritualis, qua præeminens vniuerſis vitæ humanæ generibus profeſſores, & amatores ſuos angelis ſimiles, diſſimiles hominibus facit, immo diuinam in homine reformat imaginem, configurans nos Chriſto. *Deprec. & disp.*

Præterea hæc religioſæ vitæ perfectio illa re præcipue oſtenditur, quod à ſanctis Patribus apoſtolica vita, & apoſtolicus ſtatus appellari ſolet: quod cum dicunt, eam in ſummo ſanctitatis faſtigio collocant. Non enim dubitari poteſt, quin in omni euangelica perfectione principem locum Apoſtoli obtinuerint, nempe & ipſius Chriſti diſcipuli, & totius orbis magiſtri, & qui denique primitias ſpiritus, vt prædicat Paulus, acceperunt, idq. ita abunde, vt dies ille Pentecoſtes declarauit, qua de re egregie Bernardus idem in ſermone quodam ad ſuos fratres, Quid eſt, inquit (gratias illi, cuius gratia hoc totum factum eſt) quod uitã veſtra vitam apoſtolicam re præſentet? Illi reliquerunt omnia, & in ſchola Saluatoris ſub eius præſentia congregati hauſerunt aquas in gaudio *Rom. 8.* *De quadru. debi.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

de fonte Saluatoris, ipsum vitæ fontem in ipso fonte bibentes. Beati oculi qui viderunt. Numquid non & vos, non in præsentia, sed in absentia ipsius, nō ad verba oris eius, sed ad vocem nunciorum eius simile aliquid fecistis? Defendite vobis hanc prærogatiuam, quod illi ad visum, & ad verbum, vos ad auditum, & nuncium credidistis. Hic igitur religiosum statum Apostolorum dignitati non solum comparare, sed etiam ex ea parte præferre audet, quod, vt dixit Dominus, beatiores sunt qui non viderunt, & crediderunt. Sed illud
Ser. 2. Hæc est gen. multo amplius, & luculentius, quod alibi non solum Apostolis, sed Prophetis, & ipsis Angelis statum hunc conferre non dubitat. eius hæc verba sunt, Videtis fratres qualem spiritū accepistis, spiritum, qui ex Deo est, ut sciatis quæ à Deo donata sunt vobis. Audiuimus apostolicum, audiuimus & propheticum, etiam angelicum gradum, quibus nihil à nobis arbitror posse sublimius affectari. Sane è singulis mihi videor in vobis aliquid, & magnum aliquid inuenire. Quis enim cœlibem istam vitam, cœlestem, & angelicam dicere vereatur? Aut quod in resurrectione futuri sunt omnes electi, quomodo non iam nunc estis, sicut Angeli Dei in cœlo, à nuptiis penitus abstinentes? Amplectimini, fratres, pretiosissimam margaritam, amplectimini sanctimoniam vitæ, quæ vos efficit sanctorum similes, & domesticos Dei, dicente scriptura, Incorruptio facit esse proximum Deo. Ita ergo non vestro quidem merito, sed gratia Dei estis quod estis, quod ad castitatem, & sanctimoniam spectat, angeli quidem terreni, aut potius cœlicolæ, sed interim in terra peregrini. De prophetia quid dicimus? Magnum sane prophetandi genus, cui vos deditos esse conspicio, magnum prophetię studium, cui vos video manci
Sap. 6.
2. Cor. 4 patos. Quod illud? nempe, iuxta Apostolum, non considerare quæ videntur, sed quæ non videntur, sine dubio prophetare est. Ambulare in spiritu, ex fide viuere, quæ sursum sunt, non quæ super terram obliuisci quæ retro sunt, extendi in anteriora, ex magna parte prophetare est. Alioquin quonam modo, nisi per spiritum prophetiæ, nostra conuersatio in cœlis est? Sic nimirū Prophetæ olim quasi non inter homines erant sui temporis, sed virtute, & impetu quodam spiritus dies illos transilientes exultabant, vt viderent diem Domini, & videbant, & lætabantur in ea. Sed & professionem apostolicam audiamus. Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te. Si

te. Si gloriari licet, habemus gloriam, sed si sapimus, habere curabimus apud Deum. Nam neque manus nostra excelsa, sed Dominus fecit hæc omnia. Fecit nobis magna qui potens est, vt merito magnificet anima nostra Dominum. Ipsius enim magno munere factum est, vt magnum illud propositum, vnde magni gloriabantur Apostoli, magnifice sequeremur. Hactenus Bernardus ita religiosum institutum laudat, vt tribus illis gradibus magna ex parte exæquet. Nunc videamus, quod multo maius, excellentiusque est, vt etiam præponat in quibusdam. Forte etiam, inquit, si in hoc quoque voluero gloriari, non ero insipiens; veritatem enim dicam: esse hic aliquos, qui plusquam nauem, & retia reliquere. Quid vero illud, quod ipsi quidem Apostoli reliquerant omnia, sed vt præsentem in carne Dominum sequerentur? Non est nostrum dicere, secutius ipsum Dominum audiamus, Quia vidisti me, inquit, Thoma credidisti; beati qui Io. 20.
non viderunt, & crediderunt. Forte etiam prophetandi genus excellentius esse videbitur, non intendens quibuscumque tēporalibus rebus, & transituris aliquando, sed spiritualibus, & æternis. Nihilominus in vase fictili thesaurus castitatis illustrior, in carne fragili ex aliqua parte probabilior virtus. Vbi ergo angelica in hoc corpore conuersatio, in corde prophetica expectatio, in vtroque apostolica perfectio inuenitur, quātus iste cumulus gratiarum? Hæc Bernardus; quibus quid ornatius, aut glorioſius dici poterat de religiosis institutis? sed tamen quid hominum testimonia quærimus, cum ipsius Veritatis, ipsiusque Dei oraculum teneamus? Eius enim est illa Matth.
de hoc statu sententia. Si vis perfectus esse, vade, & uende om 19.
nia quę habes, & ueni sequere me. Est autem considerandū, & cui hæc dixerit, & quæ dixerit. Dixit enim non improbo, aut impuro homini, sed probo, ac frugi, nimirum qui Dei præcepta omnia toto vitæ tempore obseruasset, nullum vmquam violasset, ei denique, quem intuitus Dominus dilexit. Quis igitur non hunc perfectum putasset, qui in diuina lege implenda adeo diligens, & exactus fuisset? Verum hoc ei dicitur, Vnum adhuc tibi deest, atque id quidem tam magnū, & grande, vt ille vnicum hunc gradū etiam à Domino inuitatus exhorruerit. Hæc igitur perfectio, quę huic deerat, videamus vbi sit. Si vis, inquit, perfectus esse, vade, & vende omnia. Ergo qui omnia vendiderit, id est, omnia reliquerit, & Chri-

sti disciplinam sequutus sit, ille in statu perfecto est: qui nondum id fecit, etiamsi reliqua omnia fecerit, ei adhuc unum deest. Quare hoc positum iam sit non solum ex sapientum, & sanctorum hominum, sed etiam ex diuina ipsius Christi auctoritate, religiosæ uitæ perfectionem summam esse, &, quod ad propriè animæ ornatum attinet, nullum esse altiorem, aut eminentiorem statum.

POTEST autem hæc eius præstantia ex ipsius etiam intrinseca natura demonstrari. Primum ex eo quod religio ex genere consiliorum est, & quidem ex præcipuis consilijs, uel uerius præcipuum, maximumque consilium. Declarat hoc ipsa uerborum formula, qua à Saluatore, ut modo diximus, propositum est, Si uis. Nam ut tum iuueni illi, ita nunc singulis non alio modo proponitur, quam si uelint. Est autem consilium præstantius præcepto ob multa. Primum ex materia: huius enim materia facilior, illius difficilior. hæc sumpta est ex principijs naturæ, illa naturam superat. Et præcepti materia semper quidem bona, sed consilij melior, quia consilium continet, includitque præceptum, & insuper aliquid etiam adiungit. Præterea præcepta sunt omnibus communia, magnis, & paruis, sapientibus, & insipientibus, consilia non omnibus, immo non nisi ijs, qui ea sponte admiserunt. Illa igitur obligant etiam inuitos, hæc voluntaria sunt, ac libera, nisi post initam vltro obligationem. Illa obseruata habent præmium, neglecta pœnam: consilia, si non seruentur, nullam afferunt pœnam, si seruentur, maius præmium merentur. Alterum caput, ex quo religionis perfectio ducitur, est magnitudo, & præstantia earum actionum, quæ ex religione prodeũt, quę non modo naturæ vires superant, sed etiam tanto interuallo superãt, vt sine vberrima gratiæ copia sustineri non possint. Etenim frenare sensus, carnem castitati subigere, voluntatem propriam penitus mactare, exuere se libertate, ac perpetuæ cuiusdam seruitutis iugum subire, colere paupertatem nihil possidere, infima obire ministeria, prẽsto esse ad omnia alterius hominis iussa, totiusque vitæ suæ rationes ex alterius arbitrio suspensas semper habere, hæc, & reliqua eiusmodi multa, quę vitæ religiosæ ita propria sunt, vt sine ijs nulla sit religio, non minus naturæ repugnant, corruptę prẽsertim, quæ tota in sui ipsius amorem curuata sit, quàm humano corpori per aerem volare. Vt enim hoc corporis grauitas impedit,

dit, sic illis omnibus animi grauitas, & corruptio obstat. Quod si ita est, quid est aliud religiosus, quam perpetuum miraculum in terris, & quot religiosi, totidem miracula? Bene de hoc etiam Bernardus: Quod maius, inquit, miraculũ, quando tot iuuenes, tot adolescẽtes, tot nobiles, vniuersi denique, quos hic video, velut in carcere aperto tenentur sine vinculis, solo Dei timore confixi, quod in tanta perseuerant afflictione pœnitentię, vltra virtutem humanam, supra naturam, contra consuetudinem? Ipsi credo videtis quanta iam possemus inuenire miracula, si perscrutari singillatim liceret singulorum exitum de Aegypto, & deserti viam, ideſt, abrenunciationem sæculi, introitum monasterij, in monasterio conuersationem. Quare quę maior esse possit virtutis perfectio, quam in religione, vbi etiam ad miraculum vsque perfecta est? Ser. 1. Dedic. eccl.

EST autem hoc loco id quoque animaduertendum, duplicem esse omnis rei perfectionem, vnam sine qua rei natura perfecta non est, vt si homini, vel animæ, vel corpus desit, quę si vtraque habeat, hominis in eo natura perfecta, & completa esse dicitur: alteram, quæ insuper venustatem, & speciem addit, qua si res careat, etiamsi natura completa sit, tamen adhuc imperfecta dicatur, vt homo si animam quidem, & corpus habeat, sed illud tamen corpus deforme, ac distortum sit. Sic igitur duplex est etiam perfectio Christiani hominis, vna quodammodo essentialis, quę consistit in plena prẽceptorum obseruatione. Verum hęc perfectio si sola sit, adhuc tamen imperfecta, & manca est: deest enim nitor quidam, & forma, ac venustas, quę quidem existit ex consilijs insuper seruandis, isque est alter perfectionis gradus multo maior, & melior. Hęc igitur perfectio eiusmodi res est, vt quicumque eam oculis corporis tueatur, facere non possit, quin eius amore & desiderio accendatur. Tanta enim vis est boni, ac decori, & pulchri, vt cum vel animo, vel sensibus proponitur, non possit non expeti, etiamsi eius tenuis species eluceat in re parua, ac minuta, non modo in magnis, atque prẽclaris. Nam non modo hortus bene consitus, vel domus apte ædificata, vel aliquid eiusmodi maius, sed flos vnus, aut pomum, aut quidpiam ex arte confectum, in quo eius, quod dixi, pulchri aliqua significatio appareat, omnia in suo quęque genere delectant, & placent: sed multo tamen

magis, quo res ipsa, in qua perfectio insit, per se perfectior, & præstantior fuerit. Nihil est autem ex omnibus rebus creatis melius animo, quare huius ornatum, & perfectionem necesse est vnam rem omnium esse pulcherrimam, & maxime expetendam. Nam si corporis pulchritudo mouet oculos ea conuenientia membrorum, & coloris, & partium, qua omnes inter se cum quodam lepore consentiunt, cur non multo magis hoc ipsum decorum, & perfectum, si in animo emineat, non solum approbationem mouebit, sed etiam admirationem? Quod si nemo est, cuius si in potestate fuerit corpus sibi fingere, mutilum, aut claudum, aut turpe eligat, cuius dementiæ est, animum velle prauum, & imperfectum? Immo vero in ceteris quoque omnibus rebus optima quæque, & perfectissima inquirimus; si iumentum emendum, si domus ædificanda, si vestis, si calceus etiam comparandus, stultus sit qui de industria deteriora velit, cum possit habere meliora. Ac in nobis etiam ipsis ceteram omnem excellentiam cupide expetimus. nam qui litteris dant operam, volunt esse quam doctissimi, & qui arma tractant, eius rei quam scientissimi, & in artibus ipsis mœchanicis alioquin infimis, & seruilibus, tamen nemo non studet, vt quicquid facit, quam optime faciat; quia nimirum perfectio in omni re placet omnibus, omnes capit, omnes ad eam aspirant. Sed si in his minimis adeo placet, multo pulchriorem, atque admirabiliorem necesse est esse mentis perfectionem, eamque maxime, quam vera virtus, & sanctitas efficit. Nam cum nec præstantior materia inueniri possit, quam animus, nec præstantior forma, quam sanctitas, necesse est ex vtroque diuinum quiddam existere; idque cum in religioso statu adeo elucear, hoc etiam sequi oportet, vt huius status perfectio amanda, & colenda, & omnibus votis appetenda sit.

De dignitate status religiosi ex similitudine Christi, & Dei. Cap. XI.

HACTENVS ea religiosæ vitæ dignitas exposita est, quæ ex virtutibus, earumque intrinsecis ornamentis in ea efficitur. Nunc vero illa etiam nobilitas declaranda, quam ei affert similitudo ipsius Christi, & Dei; ac ea quidem tanta, vt nulla in terris maior esse

esse possit. Primum igitur, quod ad Christum Dominum, & Saluatorem nostrum attinet, duo breuiter, vt in re satis clara, intelligenda sunt: primum quanta sit similitudo inter illius vitam, & religiosam; deinde hæc similitudo quantæ dignitatis causa sit. Nam cum omnes Christianos Christi imitatores esse oportet, vt ait Paulus, idque eos & professio, & nomen ipsum monet, tum vero hoc multo diligentius, & exactius facere conantur religiosi, quorum instituta ita ex Christi vita desumpta sunt, vt pictores solent, cum vultum ex vultu exprimunt. Nam & horum paupertas illius paupertatem imitatur, qui non habuit vbi caput reclinaret, & castitas illius castitatem, qui fuit candor lucis æternæ; & obedientia quoque ex illius humilitatis abysso deprompta est, qui factus est obediens vsque ad mortem. Denique omnes religiosæ actiones, omnia studia, & exercitationes ad illud exemplar conformatæ sunt, quod toti terrarum orbi in monte illo edito monstratum est, id est, in Christi humana natura, quæ inter reliquos homines & dignitate, & virtutibus tamquam mons excellebat. Recte igitur Bernardus de hoc ipso, Homines, inquit, bonæ voluntatis, qui Christiana voluntate diuitias paupertate commutarunt, vel etiam non habitas tamquam habitas contempserunt, relinquentes omnia propter ipsum, sicut & ipse reliquit omnia propter ipsos, sequuntur eum quocumque ierit. Quo verbo, Quocumque ierit, non solum imitatio, sed perfectissima imitatio demonstratur. Maxime autem elucet hæc similitudo in ipsa Christi cruce: quod egregie, & quasi quibusdam coloribus depinxit Cassianus ex sermone Pinufij Abbatis sanctissimi, quem, se audiente, nouitio cuidam, cum eum ad monasticam vitam admitteret, hæc præcepta dedisse commemorat, vt diceret seculi abrenunciationem nihil aliud esse, quam crucis imaginem, totamque religiosi vitam eam circumferre figuram, & habitum, quam habuit Christus in patibulo suspensus. Vt enim qui crucifixus est, non potest pro libito huc, vel illuc membra dimouere, ita religiosi voluntatem alligatam esse, & constrictam, neque id cuiuis rei, sed cruci, id est, ei rei, quæ sensum, & carnem assidue cruciet. Ac quemadmodum qui in cruce pendet, nec quid ante oculos eius agatur attendit, aut curat, nec de die crastino solicitus est, nulla possidendi cupiditate tenetur, ac denique adhuc in corpore spirans, cura tamen, & cogitatio-

Eph. 5.

Exo. 25.

Ser. de pass. do.

Lib. 4. cap. 32.

ne omnibus rebus est mortuus, ea uero tantummodo memînit, ad quę paulo post migraturum se videt, sic religiosum non solum uitiis, & concupiscentiis esse mortuum, sed etiam ipsis mundi huius elementis, ac denique rebus omnibus, eo vero esse conuersum, quo singulis momentis sperare debet se peruenturum: ex quo illud eueniat, vt cum mundo, & actibus eius, ac desideriis sit plane defunctus, iam non viuat ipse, sed viuat in eo, qui crucifixus est pro eo. Cum igitur tanta sit similitudo religiosi cum Christo, & quidem crucifixo, facile iam est videre, quantum ex ea honoris, ac dignitatis in religiosum proueniat. Hæc est enim diuini Verbi, vtpote personæ infinitę, & omnipotentis, auctoritas, atque maiestas, vt quicquid amplectatur, sibique coniungat, id quamquam alioquin humillimum, & abiectissimum, in summum honorem adducat, eique dignitatem, ac splendorem suum ipsa cõiunctione impertiat. Quid enim vilius, quam caro, nempe lutum, & sordes merę? & tamen simul ac ea cum verbi hypostasi commixta est, illud lutum, & illæ sordes non solum venerationem, sed etiam adorationem, vt quiddam, quod vere erat, diuinum, mereri cœpere. Ipsa etiam crux, res
Gal. 3. tam infamis antea, & maledictum, vt ait Paulus, tamen vt eã Dei filius attigit, ita honorata est, vt iam etiam in Regum frõtibus gestetur: quod sensit Andreas, qui eam non modo non exhorruit, sed & antea diu desiderauit, & exultans ad eam perrexit. causam autem ipsemet indicauit uerbis illis, Salue crux, quæ in Christi corpore dedicata es, & ex membris eius tamquam margaritis ornata. Atque hunc eumdem sensum alii quoque, quicumque Christum pro Deo cognoscunt, & colunt, habere omnes debent, nec de cruce tantummodo, sed eumdem de paupertate, de inopia, de ignobilitate, & de ea, quę nos aliis hominibus subiicit, obedientia, denique de omnibus religiosæ humilitatis officiis, & partibus, vt ex coniunctione cum Christo Domino quidam quasi diuinitatis radius aspersus illa omnia illustrarit, euexerit, &, si ita loqui licet, quodammodo deificarit. Itaque recte à Ber-
vig. Nat. Ser. 1 nardo illud dictum est, quia paupertas non inueniebatur in cœlis, quæ abundabat in terris, & tamen pretium eius ignorabatur, descendisse Dei filium, ut eam æstimatione sua faceret pretiosam. Atque idem alibi, Pretiosiores, inquit,
vig. Nat. Ser. 4 sunt panni Saluatoris omni purpura, & gloriosius est eius præsepe

præsepe auratis regum soliis: ditior denique Christi paupertas cunctis opibus, cunctisque thesauris seculi. Illud vero optimum quod in quodam sermone de Domini natali: Ipse, ait, Saluator, cuius est aurum, & argentum, sacram in suo corpore dedicat paupertatem. Quid enim gloriosius de paupertate, & de cetera omni humilitate dici potest, quam quod consecrationem à Deo ex ipsius coniunctione acceperit? Quo quidem loquendi genere etiam Hieronymum vsum video in epistola ad Nepotianum, qui nihil nos veterum Hebræorum exemplo moueri debere ait ad diuitias amandas, ex quo domus suę paupertatem Dominus dedicauit. Hunc igitur in animis nostris sensum uera fides efficere deberet ex Christi exemplo, præsertim iam exhibito, cum idem nondum exhibitum, tamque procul prophetiæ lumine prospectum, tantum in Mosis animo potuerit, quantum de eo scribit Paulus Apostolus, vt cum regia soboles credi
Heb. 11 posset, maluerit tamen cum populo Dei affligi, nempe maiores æstimans diuitias thesauro Aegyptiorum improperium Christi. Hoc ergo si venturi Christi notitia facere potuit, & debuit, non multo maiorem habere vim
Gal. 3. debet, cum iam ille venerit, cum iam pene ante oculos nostros proscriptus, tam claris, tamque euidentibus suæ humilitatis monumentis totum orbem implerit? Optime igitur S. Leo: Christi, inquit, humilitas nulli aSer. 2. resur. spernanda diuitum, nulli est erubescenda nobilium. Nec enim in tantum prouehi potest quęlibet felicitas humana fastigium, vt æstimet sibi pudendum, quod Deus in forma serui non est arbitratus indignum.

Ser. 4. Ep. 2.

HVNC igitur ornatum, hunc religioso statui splendorem affert Christi similitudo. Sed si ille ad nostra infima sese demittens adeo nos nobilitauit, quid faciet deinde ad sua summa nos euehens? Ideo enim amator ille hominum ad humanę humilitatis similitudinem descendit, vt hominem ad suæ diuinitatis similitudinem promoueret. Quare hoc etiam videndum, quomodo hic status non eius solum exinanitioni, sed etiam maiestati simillimos efficiat. Nam si hoc sit, quid restabit, quo religiosi hominis dignitas altius ascendere possit? Non enim dubium vlli esse potest, quin si quid est vel in hoc mundo, vel etiam in cœlo primum,

& excel-

& excellens, id in Dei similitudine positum sit; quod vel ipse
Esa.14. superbiæ princeps intellexit, qui hoc ipsum affectans, illud ia-
ctauit: Conscendam super astra, & similis ero Altissimo. Nec
ille quidem damnandus fuerat, quia id optauit, sed quia præ-
postere optauit, ideſt, non ea qua debuit via, ac modo. Quam-
obrem recte S. Leo: Inueniemus, inquit, hominem ideo ad
Ser.1.de ieiu.10. mensis. imaginem Dei conditum, vt imitator sui esset auctoris, & hãc
esse naturalem nostri seminis dignitatem, si in nobis quasi in
quodam speculo diuinæ benignitatis forma resplendeat. Præ-
clarum etiam in hac re illud Gregorij, de illo Apostoli dicto,
20 Mo. c.16. Nos Dei genus esse: Genus, inquit, Dei dicimur, non ex eius
natura editi, sed per spiritum illius voluntarie conditi, & ad-
optiue recreati. Tanto ergo ad hanc nobilitatem quisque eri-
gitur, quanto per acceptam imaginem ad similitudinem il-
lius ex imitatione renouatur. Cum hoc igitur nihil habeat
dubitationis, quin hæc summa sit hominis dignitas, si se quam
simillimum Deo efficere possit, intelligendum est, multas ad
hoc efficiendum, easque efficaces rationes in religione suppe-
ditari. Prima autem est remotis ex animo vitijs omnibus, ac
de Instit. mon.ser. 2. turbulentis motibus, quæ maxime hanc Dei similitudinem
impediunt. Hoc enim illud ipsum est, quod Basilius pro ma-
gno bono religiosi status commemorat in sermone quodam,
vbi ita disserit, Hominem, cum ad Dei imaginem conditus
esset, hanc dignitatem misere deformasse, cum animum ad
peccata, & ad vitiosas cupiditates depressit. Itaque quoniam
hoc Dei proprium est, vt semper liberrima mentis tranquilli-
tate fruatur, quam nullus vmquam noxius affectus perturbet,
qui hoc idem in seipso imitatus fuerit, eum sine dubio defæ-
datam Dei imaginem pristino nitori restituere, & sese Deo
similem efficere. Quamobrem mirabiliter ad hoc conduce-
re hunc religiosum statum propter continentiæ, & castitatis
studium, quia non id tantum efficiat, vt fœdas illas voluptates
abstergat, sed etiam omnem nostram viuendi rationem, & mo
res vniuersos plane reformet, & coerceat; quoniam alioquin
cœlibis vitæ integritas teneri nequeat. Atque huc pertinet
5. Mor. 31. illa Gregorij sententia de purgandis affectibus, qui illud Sa-
Sap.12. pientis de Deo dictum afferens, Tu autem Domine cum tran
quillitate iudicas, hæc adiungit; Sciendum quidem nobis ma-
gnopere est, quia quoties turbulentos motus animi sub man-
suetudinis virtute restringimus, ad similitudinem redire con-
ditoris

ditoris conamur. Quare cum hoc ita in nobis faciat religio,
vt nihil pene aliud faciat, quam vt perturbationes istas com-
ponat, nosque componere doceat, omnes simul ad eam, quam
diximus, Dei similitudinem perducit. Ille tamen altior, &
præstantior gradus, quod ita omnem animam instituit, vt om
ni propria voluntate resecta, vna in omnibus Dei voluntas
dominetur, siue in magnis, siue in paruis, nec quisquam velit,
nisi quod Deus vult, aut nolit, nisi quod Deus non vult. Ne-
que hoc solum, sed illud etiam addit, quod præclarius est, vt
ita liget, & constringat animas, vt ne liceat quidem aliud eis
velle, quam quod velit Deus; quæ quidem perfectissima est
Dei similitudo, quæ in terris haberi possit. De quo vere Ber-
nardus; Vnitas, inquit, spiritus cum Deo homini sursum cor Ad fra-
habenti proficientis in Deum voluntatis est perfectio, cum tres de
iam non modo vult quod Deus vult, sed sic est non tantum af- mõt. Dei
fectus, sed in affectu perfectus, vt non possit velle nisi quod
Deus vult. Velle enim quod Deus vult, hoc est iam similem
Deo esse: non posse autem velle, nisi quod Deus vult, hoc est
iam esse quod Deus est, cui velle, & esse idipsum est. Hæc igi-
tur tanta perfectio, de qua Bernardus disserit, vel nullo modo
in hac vita haberi potest, vel maxime per religiosa vota habe
ri potest, quæ voluntatem nostram Deo subijciunt, atque etiã
quasi validissimis funibus constrictam tenent. Ex hac autem
eadem votorum stabilitate aliam quoque licet accipere Dei
similitudinem; quoniam cum nihil tam proprium sit diuinæ
naturæ, quam immutabilem esse, & omnis vicissitudinis ex-
pertem, hoc idem, quatenus quidem licet, homini quoque im
pertit. Nam hoc etiam idem Bernardus, indicat, cum ait: Est Ibidem.
alia magis Deo propinqua similitudo in quantum volũtaria,
quæ in virtutibus consistit, in qua anima virtutis magnitudi-
ne summi boni quasi imitari gestit magnitudinem, & perseue
rantiæ in bono constantia æternitatis eius incommutabilita-
tem. Hanc ergo firmitatem, quæ diuinam æternitatem imi-
tatur, sacra illa, quæ dixi, vincula afferunt, quæ vel nolentes
constringunt, & simul tamen adiuuant vt velimus. Itaque si-
mile quiddam euenire videtur, vt cum nauis in anchora est,
quæ iactari quidem, & fluctare potest, non tamen in altum,
aut in scopulos abripi. Sic enim anima, quæ cum Deo, re tam
firma, & immobili, colligata sit, fluitabit illa quidem fortasse,
& agitabitur interdum, quamdiu in hoc mundo est, propter
insitam

insitam infirmitatem, præsertim vero accedentibus illis quasi fluctibus,& ventis tentationum,sed tamen facile semper retinent eam votorum vincula,vt, licet impulsa,locum tamen nõ deserat,& immobiliter Deo,cui se desponsit,adhæreat. Restat etiam alia Dei similitudo admirabilis. Nam cum in Deo duplex sit excellentia,altera sanctitatis, altera potentiæ,ita ferme accidit, vt homines illam quidem sanctitatis similitudinẽ non admodum curent, hanc autem potestatis, ac dominatus omnibus modis appetant. Itaque imperia, magistratus,honores ita ambiunt, vt in ijs inquirendis toti sint. Et eorum quidem duplex error est. primum enim,si alterutra carendũ esset,hæc potius omittenda, illa inquirenda esset; quæ plane est ad salutem necessaria. Deinde quia ad hanc ipsam posteriorem obtinendam nulla melior est via, quam si priore potiamur. Vt enim in Deo vtramque coniunctam esse diximus,sic quicumque Deum in bonitatis excellentia imitatus fuerit, necessario similis etiam fiet in potentia. Hæc enim illa est, de qua multa iam ante dicta sunt, religiosi status eminentia supra res omnes creatas, quæ nullo alio modo certius acquiritur,quam ijs omnibus abijciendis, & conculcandis, quoniã qui eas amant,ijs seruiunt,qui eas contemnunt,ijs dominantur. Quod argumentum egregie,ac diuine tractatur à S.Ber-
Ser. 21. nardo quodam sermone in Cantica. Eris,inquit,inter aduersa,& prospera mutabilium temporum tenens quandam æternitatis imaginem vtique hanc inuiolabilem, & inconcussam constantis animi æqualitatem,benedicens Dominum in omni tempore,proindeque vendicans tibi etiam in huius nutabũdi seculi dubijs euentibus,certisque defectibus perennis quodammodo incommutabilitatis statum, dum te cœperis renouare, & reformare in insigne illud antiquũ similitudinis æterni Dei, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Quippe sicut ipse est, ita & tu eris in hoc mundo,nec in aduersis timidus,nec in prosperis dissolutus. In hoc, inquam, nobilis creatura facta ad imaginem, & similitudinẽ eius, qui se fecit, antiqui honoris dignitatem receptare iam iamque,& recuperare se indicat, cum sibi indignũ ducit huic labenti seculo conformari, reformari magis satagens,iuxta
Rom. 12 Pauli doctrinam,in nouitate sui sensus in eam similitudinem, in qua se conditam nouit,ac per hoc etiam cogens,vt dignum est,seculum illud,quod propter se factum fuit, versa vice mirũ in modum conformari sibi,dum omnia ei cooperari in bonum incipiant,tamquam in propria,& naturali forma, abiecta degeneri specie,recognoscentia dominum suum, cui ad seruiendum creata fuere. Vnde arbitror illum sermonem,quem dixit de se Vnigenitus, videlicet, si exaltaretur à terra, omnia
Ioan. 12 traheret ad seipsum, cunctis quoque eius fratribus posse esse communem,ijs vtique,quos Pater præscinit,& prædestinauit cõformes fieri imagini filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Et ego si exaltatus fuero à terra (audacter dico) omnia traham ad me ipsum. Nec enim temerarie vsurpo mihi fratres mei vocem, cuius me induo similitudinem. Hæc Bernardus. Quare hoc omnino constitutum sit,nihil homini excellentius,aut gloriosius contingere posse, quam hanc Altissimi similitudinem, quæ animam quamcumque ita euehat, vt etiam rebus omnibus creatis tamquã paruulus quidam Deus dominetur. Sed hoc quidem nemo assequitur, nisi, vt ait Bernardus,qui exaltatus fuerit à terra,ideſt,qui terram,ac terrena omnia contemnendo, & abijciendo longe supergressus sit.

Religionem esse genus martyrij. Cap. XII.

EX omnibus Christianis operibus nullum est maius opus, aut quod maioribus laudibus celebretur, quam martyrium. Nam & caritas, à qua id opus procedit,maxima virtutum est,& inter omnia caritatis opera hoc maximum,& id malum, quod in eo perfertur,omnium acerbissimum,nempe mors ipsa, & bonum illud quod relinquitur,quod est ipsa vita, omniũ gratissimum. Sed hæc tamen tanta res, si cum religioso statu conferatur, vt in multis superet,in quibusdã vicissim superari intelligetur,quin etiam,quantacumque sit eius præstantia, bona ex parte communem esse etiam religioni. Nam martyriũ quidem in eo excellit,quod maiores perfert cruciatus:verum quo maiores,eo breuiores,vt necessariũ est,quoniã eo celerius ducunt ad exitum. Religio vero hoc vicissim vincit,quod etiã si minus acerba tolerat,ea sunt tamẽ longiora,& diuturniora. Quin etiam illa maior est martyrij gloria,quod,vt dixi,vitam eripit,quod summum est,quod pro altero dari possit. Religio,si hoc non habet,aliud habet,quod ipsa vitæ,& sanctæ vitæ propagatione maiorem etiam materiã suppeditat bonorum operum,quibus vbe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

vberior apud Deum gratia, & vberior in cœlo gloria acquiratur. Itaque si lucrũ illud nostrũ quærimus, cuius causa in hãc mundi huius peregrinationem ingressi sumus, non dubitandum est, quin plures anni in religione bene, ac pie, atque ex religionis præscripto transacti maiores præmiorum cumulos conficere possint, quam vnica martyrii perpessio, quæ vt plurimum breui temporis mora peragitur. Quare cum sit hæc duplex quasi negociatio cœlestis regni, vtraque sane fructuosa, & abundans, religionis tamen quæstus haud paulo tutior est, ac securior. Nam in martyrio grandior inest alea, maiusque periculum; quoniam multos scimus, qui cum fortes antea, & alacres viderentur, tamen vt in rem ventum est, turpiter naufragium fecerint; vt ille ex Pacomii familia, qui cum importunis precibus à Pacomio extorsisset, vt in occasionem quandam martyrii capeandi dimitteretur, cecidit misere, & ad monasterium rediens, damnum illud ingens, quod ex martyrij cupiditate fecerat, religionis disciplina refecit. Cyprianus autem quam flebiliter in sermone de lapsis multos luget, qui etiam ante aciem victi, & sine congressione prostrati essent, qui scilicet, edicto tyranni proposito, ultro in forum cucurrissent ad renunciandum Christo, & cum à magistratibus urgente uespera differrentur, ipsi tamen institissent, ut eorum impia professio quamprimum acciperetur? Contra igitur religio neque exposita est iacturis tantis, cum tota eius ratio magis ad humanam naturam accommodata sit, & quidquid habet duri, ac molesti, tam multa affert ad id molliendum condimenta, ut uix sentiatur. Accedit etiam illud, quod martyrium non in nostra est potestate: nam neque nos nobis manus afferre possumus, nec alios lacessere, ut ipsi afferant: tum quia id nimię esset confidentiæ, tum etiam quia, ut ait Beatus Thomas, alteri causa daretur impie agendi; quod repugnat caritati. Itaque cum rara, ac propemodum nulla iam eius meriti facultas præbeatur, huius è contra quod est e religione, & frequens, & quotidiana, & ad manum semper est. Extremum uero, & maximum illud est, quod, ut ante attigi, in religione ipsa aliqua inest martyrij ratio; idque ita fateri necesse est, si & eius naturam, & sanctorum Patrum sententias consulamus. In primis enim illud est cogitandum, quod uere scriptum est à Gregorio: Duo, inquit, sunt martyrij genera, unum in mente, aliud

2. 2. q. 124. ar. 1

Hom. 35 Euang.

aliud in mente simul, & actione. Itaque esse martyres possumus, etiamsi nullo percutientium ferro trucidemur. Mori quippe à persequente, martyrium in aperto opere est. Ferre vero contumelias, odientes diligere, martyrium est in occulta cogitatione. Idem dicit & Augustinus: Contra mortifera, inquit, blandimẽta luctemur, scientes in eo etiam quotidiana martyria Christianis deesse non posse. Si enim castitas, & veritas, & iustitia Christus est, sic & ille, qui eis insidiatur, persequutor est, & ille, qui ea in aliis defendere, & in se ipso custodire voluerit, martyr est. Igitur, ut placet Augustino, hæc interioris huius martyrii forma in eo consistit, quod ut in carnis martyrio persequutor Christum eripere conatur crepta fide, cui qui usque ad mortem resistit, martyr est, sic tentator, quo nullus est grauior, atque immanior hostis, eumdem Christum è cordibus auferre conatur, ablatis aliis uirtutibus, ut pudicitia, temperantia, aut humilitate. Quare qui cum eo pugnat, & in eius pugnæ molestia fortiter perstat, hic quoque martyr est, præsertim cum hic dæmonem, ille hominem habeat aduersarium. Hanc igitur ob causam vere Climachus religionis statum spiritualis martyrii bellum appellat: de quo illa etiam luculente scripta sunt à Hieronymo in epitaphio Paulę: Non solum (inquit) effusio sanguinis in martyrio reputatur, sed deuotæ quoque mentis seruitus immaculata quotidianum martyrium est. Illa corona de rosis, & violis texitur, ista de liliis. Vnde & in Cantico scribitur Cãticorum. Fratruelis meus candidus, & rubicundus, & in pace, & in bello eadem præmia vincentibus tribuens. Sunt præterea aliæ quoque causę tribuendę huius laudis religioso instituto, & primum quidem paupertas ipsa, idque auctore Bernardo, cuius illud est præclarum: Quid sibi vult (inquit) quod eadem promissio facta est pauperibus, & martyribus, nisi quia uere martyrii genus paupertas uoluntaria est? Quid mirabilius, aut quod martyrium grauius est, quam inter epulas esurire, inter uestes multas, & pretiosas algere, paupertate premi inter diuitias, quas affert mundus, quas ostentat malignus, quas desiderat noster iste appetitus? An non merito coronabitur qui sic certauerit, mundum abiiciens promittentem, irridens inimicum tentantem, & quod gloriosius est, de ipso triumphans, & crucifigens concupiscentiam prurientem? Denique propterea pauperibus pariter, & martyribus

Ser. 250 de tẽp.

Gradu. 4. Ep. 27.

Cant. 5.

Ser. 1. omn. sanct.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus regnum cœlorum promittitur, quia paupertate quidem emitur, sed in passione pro Christo absque omni dilatione percipitur. Atque idem etiam Bernardus alio quodam sermone in Cantica, tum paupertatis huius incommoda, tum alias quasuis molestias, quibus corpus maceretur, ad martyrium reuocat. Sic enim, ait, quod à Domino dictum est, Qui non odit animam suam, id esse intelligendum, siue eam ponendo, ut martyr, siue eam affligendo, ut pœnitens. Addit uero illud martyrii genus esse, spiritu facta carnis mortificare, illo nimirum, quo membra cædunturr, horrore quidem mitius, sed diuturnitate molestius. Atque hoc ipsum confirmat Bernardus alio quodam sermone, ubi ait. Est martyrii genus, & quædam effusio sanguinis in quotidiana corporis afflictione: quo loco idem illud addit, esse hoc martyrium minus quidé asperum, sed tamen magis longum, ac diuturnum. Idem quo que licet de castitate dicere, teste eodem Bernardo, qui inter alia martyrii genera, quæ sunt sine sanguine, commemorat etiam castitatem, præsertim in iuuentute. Accedit etiá aliud martyrium, cum propria uoluntas mactatur, itaque regulis, atque aliorum hominum præscriptis astringitur, ut pro suo libito vllam in partem se commouere non possit. Ex quo illud est Abbatis Pambo, unius inter ueteres illos Patres magnę auctoritatis, ac nominis; ad quem cum quatuor monachi veniissent, variis quisque dotibus insignes, vnus ieiuniorum rigore, alter paupertate, ac nuditate, tertius caritate in proximos, quartus qui iam duos, & viginti annos in præpositorum obedientia transegerat, non dubitauit ille postremum hunc omnibus aliis præferre; quoniam alii virtutem, quam haberent, propria voluntate retinuissent, ille autem suam omnino voluntatem abiiciens alienæ se voluntatis seruum effecisset: quod cum diceret, illud etiam adiunxit, qui hoc facerent, martyres esse, si ad finem vsque in eo virtutis cursu perstiterint. Quo eodem pertinet quod Athanasius auctor grauissimus scribit de Antonio, cum Alexandriam iuisset martyrii studio, neque id assequi potuisset, Deo secus disponente, regressum esse in suum monasterium, ad quotidianum (vt eius verbis vtar) fidei, ac conscientiæ martyrium. Sed quoniam ita Theologi tradunt, adeo ad martyrii rationem necessariam esse mortem, ut sine ea martyrium esse non possit, restat, vt ne hanc quidem perfectionem religioso martyrio deesse ostendamus.

Ser. 30.

Ser. in oct. paschæ.

In sent. paruis.

damus. Primum corporis mors hoc efficit, vt à diuitijs, ab amicis, denique ab omnibus huius mundi rebus auellat. At auellit etiam religio, & quidem ita perfecte, vt non magis ijs frui possimus, quam si penitus mortem obijssemus: quin etiam illud hic est amplius, quod in illa morte carnis, facile est his omnibus commodis carere, quibus scilicet altera uita non eget, ad quam migratur: hic autem multo difficilius, ea sibi negare, quæ quotidianæ vitæ vsui sint, & quæ dum assidue ante oculos versantur, assidue blandiuntur. Deinde corpus in morte ab hostibus subeunda sentit cruciatum. Quis autem neget animum quoque suos habere cruciatus, & certe maiores, quo ipse nobilior? Nam si ideo, quia corporis forma est, particeps est dolorum corporis, multo magis necesse est, suis ipsum angi doloribus. In martyrio moritur homo corpori, in religione moritur sibi. Etenim (vt supra ostensum est) ita nihil propter se, atque ex se agere ei licet, ac si iam mortuus, iáque sepultus esset, iam corpore ipso, atque animo orbatus. Quid igitur refert, quod anima adhuc in carne viuat, si non sibi iam amplius viuit? Nam in ipso etiam martyrio non omnino extinguitur anima, immo vero non solum non extinguitur, sed etiam ad feliciorem commigrat sedem, nec vitam amittit, sed commutat in multo meliorem, ac dulciorem. Quãobrem si hæc omnia colligamus, quæ ex horum sanctorum Patrum auctoritate attulimus, non vnum tantummodo martyrium, sed plura in vna religione inueniemus. Aliud est enim ex paupertate, aliud etiam ex castitate, maximum vero ex propriæ totius voluntatis abnegatione, aliud ex carne edomanda, & affligenda, aliud denique ex perpetua lucta, & pugna cum serpente callido, qui nobis Christum præripere conatur. Hoc sensit Paphnutius Abbas, non ille de quo in vitis Patrũ crebra est mentio, sed alter celebri ipse quoque sanctitate, & austeritate. Hic Diocletiani tempore ab Aegypti Præside, cui nomen erat Arianus, comprehendi iussus, cum equuleos, scorpiones, sartagines, quas in conspectum afferri mandarat, minitaretur, ni dijs sacrificaret, ridens ille, Putas ne, inquit, tua hæc tormenta adeo mihi horribilia videri, vt propter ea Deum verum negãdum putem? Quinimmo hoc scito, nostras monasticas constitutiones multo plura in se tormenta continere, quoniam in multis exercitationibus assidue tentamur. Sed Saluator noster ita nos corroborat, vt omnia perferre, &

 supera-

Universidad de Deusto
Biblioteca

superare posſimus. Quare idem etiam nunc corroborabit ad tuã hanc ſæuitiã ſuperandã. Iucunde autẽ hoc ipſum,& feſtiue declarauit Bernardus,qui cum in Theobaldi principis viri ditione,magnæ turbæ occurriſſet, quæ inſignem latronẽ,ac ſicarium ad patibulũ deducebat, ad eũ in medio agmine accedens,dedi ſibi hominẽ poſtulauit, velle eum ſe proprijs manibus ſuſpendere. Inter quæ Theobaldus ipſe de ſancti viri aduentu certior factus cũ occurriſſet, ratus eum ignorare quis ille eſſet, ingentia eius crimina commemorare cœpit, & magnopere conteſtari, eſſe eum capitali ſupplicio digniſsimum. Tum vero ſubridens Bernardus: Noui (inquit)noui hæc omnia:atque ob hanc ipſam cauſam, quia non vna mors eius ſceleribus ſufficit, plures ei mortes inferre ſtatui. Sic igitur ſolutum,ac liberum ad ſuum perduxit monaſterium, in quo monachus effectus, per triginta annos quotidie,vt ait Apoſtolus, moriens, ſupplicium, quod alienis manibus ſemel perſoluturus erat,ipſe à ſe multiplicatum exegit.

1. Cor. 9.

Religioſos eſſe amicos, & filios, & ſponſas Dei. Cap. XII.

Serm. de Ingra.

SANCTVS Bernardus in ſermone quodam ad fratres, quo multa egregie diſſerit de religioſa vocatione,hoc etiam in primis ad huius beneficij magnitudinem exaggeradam commemorat: Neque enim (inquit) fecit aliter omni nationi, vt non ſolum iudicia,ſed etiam conſilia ſua manifeſtaret eis. Sed omnino magnificauit Dominus facere nobiſcum,non ſolum in ſeruos aſſumens, ſed eligens in amicos. Iure omnino, & vere in hoc ait magnificaſſe Dominum facere nobiſcum; quoniam hæc Dei amicitia non vtilitatem tantum, quamquam hanc quoque, & magnam, ſed etiam honorem, & dignitatem confert admirabilem. Sic enim docet etiam Propheta, Nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum;principes eos vocans, quos Deus ad ſuam extulit amicitiam. Verum vt hæc,quam tractamus, dignitas clarius eluceſcat, intelligendum opinor quod ſenſit Ariſtoteles, auctor in rebus moralibus optimus,quatenus naturæ lumen progredi potuit. Hic enim ita ſcripſit,amicitiam in æqualitate conſiſtere:quare ſi ita eueniat, vt magna inter amicos ſint vel morum

Pſ. 138.

8. Eth. c. 6.

rum diſſimilitudo,vel fortunæ, ac conditionis diſtantia, diſſolui eam oportere,& hanc eſſe cauſam, cur neque cum Regibus, neque cum Deo eſſe poſsit amicitia. Quod Philoſophi huius dictum in eo quod æqualitatem aliquam,vel ſimilitudinem inter amicos exigit,omnino repudiandum non eſt. In eo errauit,quod non vidit,qua ratione homini cum Deo interceder poſſet hæc ſimilitudo,nempe ignorans donum Dei,cuius vis in homine ſuppleret, quod naturæ deeſſet. Nos autem Chriſto potius ipſi credamus hoc tam clare affirmanti. Iam non dicam vos ſeruos,vos autem dixi amicos. Credamus Paulo Apoſtolo,qui nos etiam domeſticos Dei appellare non veretur. Quod quoniam ita eſt, illud ex Ariſtotelis ſententia verius concludere licet,quoniam æqualitatis illius fundamentum in amicitia neceſſarium ſit, aliquid in nobis inſeri oportere,quo naturæ noſtræ humilitas ad eam Dei ſimilitudinem extollatur, vt diuinæ huius amicitiæ ſit capax. Quod etſi omnes conſequuti ſunt,qui Dei gratiam inhærentem, & iuſtificantem conſequuti ſunt, religioſi tamen multas habent præcipuas huius rei cauſas, & multa præcipua ex ea re commoda. In primis enim ineſt in hoc ſtatu illa tam excellens Dei ſimilitudo,de qua antea à nobis multa dicta ſunt,ex vitiorum & affectuum purgatione,ex ſtabilitate,& conſtantia voluntatis in bono;tum ex illa animi altitudine, & dominatu quodã in res omnes creatas, quæ ex earum contemptu naſcitur; denique,ne ſingula repetamus,etiam ex caſtitatis, & continentiæ integritate,de qua dicitur in libro Sapientiæ,Incorruptio facit eſſe proximum Deo. Quo igitur maior ſimilitudo cum Deo,eo verior,perfectiorque amicitia,eo etiam vberiores ipſius amicitiæ effectus. Nam cum in amicitia illud primum ſit,communicatio bonorum omnium, quid religioſus reliqui ſibi fecit,quod nõ donarit Deo,quid etiam habet Deus, quod non donet religioſo? Etenim hic Deo ſua omnia dicauit, & ſeipſum. Deus autem viciſsim illi & gratiæ bona, & gloriæ, ideſt,ipſe quoque ſeipſum. Vt igitur in hoc ſtatu vera eſt omnium rerum communicatio mutua,ideoque vera, & perfecta amicitia,ita intelligendum eſt, qui nondum ad hunc communicationis gradum peruenerunt,quantum ab eo diſtant,tantum ab amicitiæ perfectione diſtare. Quin etiam viget in hac amicitia conuictus,ſine quo idem Ariſtoteles amicitiam conſtare negat,non ille quidem exterioris huius vitę, quæ ſenſu,

Cap. 7.

Ioa. 15.

Eph. 2.

Sap. 6.

8. Eth. c. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& corpore viuitur,hæc enim Deum,& diuina non attingunt, sed interioris,quæ mẽtis est,ac spiritus, quo nempe cum Deo, & cum angelis commercium habere possumus,vt illud efficia
Phil.3. tur,quod scripsit Apostolus, Conuersatio nostra in cœlis est. Hoc vero vbi melius, commodius, abundantius efficiatur, quam in religione, vbi & religiosi ipsi vt huic conuersationi toti vacarent, à cetera omni conuersatione sese remouerunt,
Pro. 8. & Deus,qui suas delicias esse dixit, morari cum filiis hominum,dubitari non potest,quin id multo libentius cum eo hominum genere seruaturus sit, qui beatos ipsius congressus ita expetiuerunt, vt eos rebus omnibus creatis anteferrent? Ex hoc igitur conuictu quantam dignitatem, & iucunditatẽ, & emolumenta existere credendum est?Nam si sapientis,vel diuitis cuiuspiam hominis consuetudo expetitur, vt vel illius sapientia quotidie doctiores, vel huius opibus potẽtiores euadamus,multo magis omnia bona ex hac Dei familiaritate sunt speranda:tum vero illa etiam quę ad animam exhilarãdam mirabiliter faciunt, prẽsentia amoris indicia,iucundissimę colloquutiones,lumina cœlestia, vt plane verum esse ex
Sap.8. periamur quod in libro Sapientiæ de sapientia dictum est:Nõ habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conui-
Ser. 7. ctus illius,sed lætitiam,& gaudium. Merito ergo S. Bernar-
Quadr. dus religiosos quasi domesticam Dei familiam esse ait,seculares autem bonos ex Dei quidem exercitu, sed remotiores: & addit. Felices uos,qui domestici meruistis esse, quibus dicit
Eph. 2. Apostolus:Iam non estis hospites, & aduenę, sed estis ciues sanctorum,& domestici Dei. Magnum est igitur,Dei amicum & familiarem esse,magnamque hoc nomen & dignitatem,& vtilitatem continet. Sed tamen ea mihi videtur esse religiosi necessitudo cum Deo, vt etiam amicitiæ nomen, ac uim supergressa sit, & potius propinquitatis quendam nexum arctissimum, eundemque iucundissimum induxerit. Quod vt temerarium esset, ac superbum, si ex nobis fingeremus, ita cum à Saluatore nostro tam diserte deferatur, certe uel stolidum sit non recipere, vel impium non credere. Notum est enim illud eius dictum, cum cuidam nuncianti adesse matrẽ,
Matt.12 ac fratres ipsius,ita respondit: Qui fecerit voluntatem patris mei,qui in cœlis est, ille meus frater, & soror, & mater est. Quæ sententia cui hominum generi,& cui statui melius conueniat,quam religiosis, qui non in vna,aut altera re Dei voluntatem

luntatem faciunt,sed in omnibus, & semper, quin etiam tantum se cum diuna uoluntate colligarunt,quantum cum obedientia ipsa colligarunt, cui vitam totam perpetuo uoti vinculo deuouerunt?Quamobrem in eos quoque proprie admodum illud promissum cadere videtur, quod apud Paulum ex 2.Cor.6
antiquis prophetis legimus:Exite de medio eorum, & separamini ab eis,dicit Dominus,& ero uobis in patrem, & vos eritis mihi in filios, & filias, dicit Dominus omnipotens. Quod cum iam religiosus quisque perfecerit,vt de medio mundi,& hominum mundanorum exierit,hoc quoque ei debetur, vt à Deo tamquam filius suscipiatur,& ab illa maiestate,cui seruire magnum esset, iam etiam vt filius paterna cura, paternisque blanditiis tractetur.

EXTREMVM illud est,quod ne vel vllus coniunctionis, amorisque gradus, vel vllum beneficium huic diuino beneficio deesset, illud insuper Dominus addere uoluit, vt, quod Theologi omnes,& in primis Sanctus Thomas,recipiunt,hos 4.d.27.
suos filios, sponsas etiam suas efficeret: quod nescio an ar- q.1.art.
ctius,suauius certe vinculum,& iucundius,quam filiorum esse 3.q.1.ad
solet.Hoc autem tam uerum est,vt si recte cogitemus,non ve- 3.
rius sit ferme hominis cum homine matrimonium,quam religiosi cum Deo. Primum enim hæc uis est, & hic effectus uolũtarię castitatis, quod testatur Augustinus cum ait:Quę virgi- Tract.9
nitatem Deo vouent,quamquam ampliorem gradum hono- in Io.
ris,& dignitatis in Ecclesia teneant,sine nuptiis non sunt: nã & ipsę pertinent ad nuptias cum tota Ecclesia,in quibus nuptiis sponsus est Christus.Hoc igitur idem religiosis omnibus conuenit,beneficio continentiæ,& certe iure,ac merito. Neque enim diuinæ bonitatis est, pati, vt liberalitate vincatur, sed potius quicquid amore eius fiat,id ipsum remunerari cũ fęnore, & quidem quam simillimo munere. Vt igitur agrum relinquentibus ipse centuplum agri reddit, vt pro patre, & matre,qui deseruntur, ipse se utriusque loco substituit,cum centupla caritate, sic etiam terrenũ connubium repudiantes suo ipsius connubio multo feliciori dignabitur.Sed præter castitatem, est etiam aliud in religione simillimum matrimonio.Nam vt matrimoniũ ita uirum, ac mulierem insolubili vinculo astringit,vt de eo à Domino dictum sit: Quod Deus Matt.
coniunxit, homo non separet: sic religionis uinculum uotis 19.
præsertim solemnibus legitime semel astrictum, nulla dein-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceps humana vi amplius disrumpi,vel dissui potest. Quamob rem quod in carnalibus nuptijs efficit verbum illud, Volo, idem valet in his spiritualibus nuptijs hoc verbum, Voueo; quod prolatum, tam firmum, tam validum, tamque perpetuum iniicit nexum,ad quem,vt dixi, laxandum nulla potestas humana sufficiat. Sed hoc tamen interest, quod illud cum homine ligat,hoc cum Deo;quæ quidem est infinita distantia & dignitatis,& iucunditatis. Illud conuenit, quod vt inter homines non altera tantum pars ligatur,sed commune est vinculum vtrique, sic religionis vota dum nos Deo, simul etiam Deum nobis pro eius immensa caritate deuinciunt. Quid autem maius optare possumus? Est præterea illa quoque similitudo, quod vt sponsa sui corporis potestatem non
1.Cor.7 habet,sed vir,vt scriptum est à Paulo Apostolo,ita religiosus nec corporis, nec animi, quod hæ nuptiæ animum quoque coniungant,immo hunc præcipue, & maxime. Quare tota vtriusque potestas in Christum sponsum translata est. Præterea quemadmodum sponsa paternam domum, & ipsos parentes deserit, deserit fratres,amicos,domesticos, ac se in sponsi domum transfert, sic religiosus omnem propinquitatem, ipsosque illos, à quibus genitus, & educatus, & cum quibus educatus est,relinquit, vt vni Christo, & eius familiæ adhæreat:multo autem magis relinquit,quam sponsa quæuis. nam non corpore modo,sed etiam affectu se separat,omnemq. sibi cum iis communicationem, sepe etiam colloquium interdicit. Quem locum suauissime, vt omnia, tractat Bernardus
Ser.85. quodam sermone in Cantica,in quo cum ostendisset quanta sit religiosæ animæ similitudo cum Verbo, hoc addit. Ex quo iam gradu audet quæ huiusmodi est, cogitare de nuptiis: Quid ni audeat eo se nubilem,quo similem cernens? Non tenet celsitudo,quam sociat similitudo, amor conciliat,profes-
Ps.118. sio maritat. Professionis forma hæc est,Iurauí,& statui custo-
Mat.19 dire iudicia iustitiæ tuæ. Hanc sequuti Apostoli aiebant: Ec-
4. ce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te. Simile est illud, quod in carnali quidem dictum,Christi,& Ecclesiæ con-
Gen.2. nubium spirituale significauit: Propter hoc relinquet homo patrem suum, & matrem suam, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Ergo quam videris animam relictis omnibus Verbo votis omnibus adhærere, Verbo viuere,Verbo se regere, de Verbo concipere, quod pariat Verbo, quæ

posit

posit dicere,Mihi viuere Christus est, & mori lucrum, puta Phil.1.
coniugem,Verboque maritatam. Confidat in ea cor viri sui, sciens fidelem quæ præ se omnia spreuerit, omnia arbitretur stercora,vt ipsum lucrifaciat. Hæc Bernardus. Sed quærat fortasse quispiam, vbi proles huius coniugij? At ne ea quidem deest,ne qua videlicet in eo boni,& iucundi pars desideretur. Ac Bernardus quidem eodem, quem modo diximus, loco, duo esse ait in his spiritualibus nuptiis pariendi genera, duasque diuersas, sed non contrarias soboles, nimirum cum sanctæ hæ matres vel prædicando,animas, vel meditando,intelligentias pariunt spirituales. Ac de altera quidem sobole loquutum esse Paulum, cum dixit: Filioli,quos iterum partu- Gal.4.
rio,donec formetur Christus in uobis. De altera autem,cum dixit,Siue mente excedimus,Deo. De vtriusque autem com- 2.Cor.5.
paratione illa bene,& sapienter adiungit: Aliter (inquit) afficitur mens fructificans Verbo, aliter fruens Verbo. Illic solicitat necessitas proximi,hic inuitat suauitas Verbi. Et quidem læta in prole mater,sed in amplexibus sponsi lętior; cara pignora filiorum,sed oscula plus delectant. Bonum est saluare multos,excedere autem, & cum Verbo esse,iucundius. Hoc est igitur verissimum, & sanctissimum religiosæ animę cum Deo omnipotente coniugium, in quo si gloriari voluerit,vt sancta quondam Agnes,non erit insipiens, quod nimirum ei sit desponsata, cui seruiunt Angeli, cuius amore, & amplexu non amittatur munditia,sed duplicetur: ab eo sibi & annulum, & monilia regia data, eiusque roseo sanguine genas sibi purpuratas esse. De harum quoque nuptiarum felicitate, & perpetua stabilitate illa optime dicta sunt ab Osea propheta. Sponsabo te mihi in sempiternum: & sponsabo te Ose. 2.
mihi in iustitia,& iudicio,& in misericordia,& in miserationibus: & sponsabo te mihi in fide, & scies, quia ego Dominus. In fide ait fundari hoc coniugium: non enim eiusmodi est, quod cum carne, & sanguine contrahatur, sed cum ea maiestate,ad quam complectendam, non corporis, sed animæ brachia fidei neruis exerenda sint Sed illud etiam iucundissimum, quod carnale quidem coniugium carne deposita exui necesse est. At cœlestis hæc desponsatio (vt Prophęta hic ait) sempiterna est, quoniam hic initium, in cœlo vero consummationem habet, & perfectionem, tamque diu vigebit,quamdiu & ipse sponsus viuet,& nos viuemus,id est,in to

Universidad de Deusto
Biblioteca

tam æternitatem. Denique de harum nuptiarum dignitate illa & diserte, & vere à Beato Bernardo in alio sermone dicuntur. Vnde tibi, ò humana anima, vnde tibi hoc? Vnde tibi tam inæstimabilis gloria, vt eius sponsa merearis esse, in quem desiderant Angeli ipsi prospicere? Vnde tibi hoc, vt ipse sit sponsus tuus, cuius pulchritudinem sol, & luna mirantur, ad cuius nutum vniuersa mutantur? Quid retribues Domino pro omnibus, quæ retribuit tibi, ut sis socia mensę, socia regni, socia denique thalami, vt introducat te Rex in cubiculum suum? Vide iam quid de Deo tuo sentias, uide quantum de Deo præsumas. Vide quibus brachijs uicarię caritatis redamandus, & amplectendus sit, qui tanti te æstimauit, immo qui tanti te fecit. De latere enim suo te reformauit, quando propter te obdormiuit in cruce, & ob hoc somnum mortis excepit. Propter te à Deo patre exiuit, & matrem synagogam reliquit, ut adhærens ei, unus spiritus efficiaris. Et tu ergo audi filia, & uide, & considera quanta sit erga te dignatio Dei tui, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Defere carnales affectus, seculares mores dedisce, à prioribus uitiis abstine, consuetudines noxias obliuiscere. Hactenus Bernardus. Si autem vera sunt, & indubitata, quę vir hic tam grauis tam grauiter confirmat, quæ potest esse uita vel dignitate, uel etiam suauitate optabilior, quam religiosa? Nam etiam in vulgaribus omnibus coniugijs hoc perpetuum, ac necessarium est, ut fiat inter coniuges & conditionis, & status, & fortunarum omnium commixtio. Itaque etsi tenuis alioquin, & ignobilis mulier principi cuipiam, aut Regi matrimonio copuletur, ad eius quoque imperium, & opes euehitur; quoniam ut ipsi unum quiddam inter se fiunt, sic quidquid habent utrique, commune fieri oportet. Quod idem in hoc cœlesti connubio euenire necesse est, idque etiam tanto magis, quanto maior est Dei bonitas, & ardentior in homines caritas.

Ser. 2. de mut. aquæ in vinum.

Religiosos, quia Deo consecrantur, esse Dei templum. Cap. XIV.

ACCEDIT religiosis alia quoque dignitas ex consecratione, quæ quidem dignitas altior sine dubio est omni humano fastigio, ac potius nescio quid ex ipsa diuinitate quodammodo participat, quatenus quidem hominum infirmitas eius participationis est capax. Vt enim Dei natura ob suam excellentem, eminentemque prestantiam, omnem honorem, cultumque, ac reuerentiam sibi iure uendicat, ita quicquid ei dicatur, ob eam ipsam coniunctionem, quiddam acquirit, quo iustam uenerationem habere credatur, & à reliquarum rerum eiusdem generis numero, & quasi turba secerni. Hoc igitur efficit religio, quę omnes, qui eiusmodi institutum susceperint, Deo dedicat, & consecrat. Sic enim B. Thomas, tantum Theologię lumen, cum omni sua familia, ubi de solemnis uoti natura disputat, eam in consecratione consistere docet, qua animus diuina vi ita imbuatur, ut deinceps nullo tempore, nullo casu deleri, aut eradi queat. Quam ob causam Augustinus in cuiusdam psalmi interpretatione hoc expresse confirmat horum votorum vi agi, vt simus Dei templum. Et Basilius, qui nuncium seculo remisit, cum iam ait diuinum quoddam vas effectum esse, idque ei cauendum, ne vitioso vsu polluatur, seque ipsum custodire debere veluti quiddam Deo dicatum, ne in sacrilegij scelus incurrat, si videlicet corpus, quod Deo sacrauit, rursum ministerio communis vitæ contaminet. Ecce sacrilegium putat esse Basilius, si quis postquam sacer effectus est, non modo peccato se commaculet, sed etiam si ad profanum, &, vt ille ait, communem vsum iterum conuertatur. Similia sunt etiam quę sanctus Bernardus de templi dedicatione differit; quam totam celebritatem ad religiosi hominis consecrationę transfert: Vestra est, inquit, fratres carissimi, vestra est hodierna festiuitas. Vos dedicati estis Domino, vos elegit, & assumpsit in proprios. Quam bene cōmutastis, dilectissimi, quicquid habere potuistis à seculo, quando nunc relinquendo ea, proprij esse meruistis auctoris seculi, & eā habere propriam possessionē, qui sine dubio portio est, & hæreditas suorum? Hæc ille. Post quæ pergit etiam totam illam ce-

2. 2. q. 88. ar. 7.

In psal. 131.

Ser. 1. de mon. inst.

Ser. 1. de di. eccl.

remoniam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

remoniam, quæ templis consecrandis adhibetur, religiosis ip sis applicare; in quam quidem, vt ille ait, hæc quinque concurrunt, Aspersio, Inscriptio, Inunctio, Illuminatio, Benedictio: quæ item omnia in religioso statu semper peraguntur. Nam & aspersio nostra, ideſt, peccatorum absterſio, confessione, lacrymarum imbre, pœnitentię sudore efficitur: & inscriptio non in lapide, sed in cinere legem significat, quam Christus verus Episcopus animarum nostrarum, digito suo describit, non iam in tabulis lapideis, sed in corde nouo, quod ipse dat contritum, & humiliatum. Vnctio vero vbertas est gratiæ, quæ ideo datur, vt putrescere faciat iugum hoc à facie olei. Illuminatio sunt opera, quæ ex religione prodeunt, & lucent coram hominibus, vt glorificent patrem cœlestem, & ipsi videant quid imitentur. Denique benedictio, quę clausula est totius ceremoniæ, quasi signum est æternæ gloriæ, quæ & gratiam sanctificationis complebit, & præterita opera largissime remunerabit. Cum igitur templi huius materialis consecratio religiosæ cuiusque animæ consecrationem tam expresse repræsentet, licet ex eadem templi similitudine talis etiam animæ dignitatem coniicere. Videmus enim quantum interſit inter eiusmodi domum diuino cultui dicatam, & domum profanam, in qua homines habitant. Et quidem si materiam spectemus, eadem est vtriusque, iidem lapides, cæmenta, trabes; si autem vsum, maxima est differentia. Nã in profana illa & edere, & bibere, & cubare, opus quodcumque facere, & ludere licet, licet etiam iumenta inducere: quæ cum hic licite, atque etiam decenter fiant, tamen si in domo sacra aliquid eiusmodi fiat, peccatum committi, locique reuerentia violari putatur. Idem est in calice sacro, qui si non dicam luto, vel cœno inquinetur, sed ad bibẽdum in communi mensa adhibeatur, piaculum perpetrari creditur; quod apparuit in Rege Babyloniæ, cùm templi vasis in conuiuium illatis, intra paucas horas & regno, & vita orbatus est. Denique hæc est talium rerum sanctitas, hic etiam communis hominum sensus, nescio quid eas adeptas, cuius causã non sine religione, ac ueneratione contrectari debeant. Quantum igitur inter sacram ædem, & vulgares ædes interest, quantum sacer calix communem calicem superat dignitate, tantum anima Dei obsequio consecrata secularem, & laicam animam sine dubio antecellit: idque eo magis, quod illarum quidem

Dan. 5.

rerum,

rerum, quas modo diximus, natura, cum sensus, & rationis expers sit, ne interiori quidem consecrationi apta esse potest. Itaque si sancti vocantur parietes, si vestes, si cetera supellex, iisque vt sanctis honor defertur, id totum exterius quiddam est, intus autem nihil immutantur. At hominis mens propria sedes est sanctitatis, eaque sic consecrationem admittit, ac recipit, ut ornetur, perficiatur, & in superiore, ac diuiniore quodam gradu collocetur. Quod si ita est, quem ornatum, quos splendores animæ illi addi necesse est, quæ sic interius immutata, humanam formam exuat, diuinam induat? Cuius auri, aut cuius gemmæ nitor comparari ei potest, aut quis vm quam sol in meridiana luce adeo fulsit, si modo oculos haberemus ad nostram, vel aliorum, qui eodem loco sunt, mirabilem hanc speciem intuendam? Accedit etiam ad hanc dignitatem, quod vt templum manu factum ideo domus Dei dicitur, quod illa maiestas cum vbique locorum sit, tamen eo præsertim loco residere, suamque vim, ac præsentiam manifestare videatur, sic in eiusmodi templis non hominum, sed Dei manu factis, postquam consecrationem hanc receperint, diuina bonitas sedem suam libenter figat: quod Paulus expressit, cum ait: Vos estis templum Dei viui, sicut dicit Deus, Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum Deus. Declaratum est hoc in illo nobili Salomonis templo, cum vt legimus, consecratione peracta, simul ac sacerdotes de sanctuario, quo arcam intulerant, exiere, descendit nebula in ædem totam, ita ut sacerdotes stare, & ministrare nõ possent. Impleuerat enim, inquit scriptura, gloria Domini domum Domini. Neque id Salomonem, vt sapientem, latuit; statim enim in vocem illam lętus erupit, Dominus dixit vt habitaret in nebula. Quare hoc idem indicatum est, quod in anima geritur, cum sele Deo voluntaria, & legitima consecratione addicit, ipsam quoque impleri Dei præsentia, Deique gloria, & quidẽ non in nebula, cuius obscuritas, & dẽsitas nos in officio impediat, sed potius in luce, & claritate, quę recreet & in tanto opere etiam adiuuet. Quamobrem illa quoque omnia, & multo maiora in eiusmodi anima consequi necesse est, quæ in templo consecrato, vt & Angeli, quasi loci sanctitate delectati, libentius illic stationem habeant, & preces eius quasi ex loco sancto Deo sint gratiores, & ipsius Dei bonitas, vt olim arca Hebræorum, quam domum incolat, eam omni bene-

2. Cor. 6

3. Reg. 8.

2. Reg. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

benedictione locupletet: & postremo, quod magnum est, vt eius actiones, cogitationes, studia, si radicis unde prodeunt naturam retineant, ipsa quoque ex eadem consecratione, & ornatiora, & Deo acceptiora reddãtur. Denique illa quoque maxima est inter templum, & religiosum similitudo, quod ut in templo sacrificia Deo offeruntur, isque locus proprie sacrificiis destinatus est, sic religiosa quæque anima pene innumera quotidie sacrificia in cœlum dirigit, Dei laudem, caritatis ardores, actiones gratiarum, dolorem de peccatis, spiritumque illum contribulatum, denique honesta omnia, & sancta desideria. Hæ sunt enim spirituales hostiæ, acceptabiles Deo, quas Apostolus Petrus vt semper offeramus nos monet.

Psal. 50
1. Pet. 2

Religiosos propter sui oblationem esse perpetuum sacrificium. Cap. XV.

HACTENVS hoc tractatum est, quanta res sit, quod religiosus sit verum Dei templum, nunc illud breuiter tractandum est, quo modo sit etiam verum sacrificium. hoc enim sine dubio sanctius, & diuinius esse necesse est, quam templum, cum templa ipsa sacrificiis peragendis consecrentur. Recte autẽ de hoc Gregorius: Nos quippe ipsos, inquit, sacrificium Deo offerimus, cum vitam nostram diuino cultui dedicamus. Itaque ad hoc etiam refert quod in Leuitico scriptum est, ut membra hostiæ per frusta concisa ignibus crementur: quod tum fit, inquit, cum vitæ nostræ opera virtutibus distinguentes immolamus. Ac Valdensis quoque, grauis theologus, non modo sacrificium, sed etiam altum sacrificium Deo facere ait, qui, vt ipse loquitur, carnis, & mentis actus omnes per religionis ingressum perenniter ei consecrat. Et reuera cui dubium esse possit, an si aliquid nostrum Deo offeramus, sit sacrificium, si autem nosmetipsos offeramus, non sit vere sacrificium? Huius ergo sacrificii vis, ac forma cõsistit in perfecta nostri oblatione, & ea oblatione, quam deinceps amplius reuocari non liceat. Nam ut in sacrificiis illis antiquis victima moriebatur, nec ad uitam amplius redire poterat; ita hęc donatio, qua nos Deo tradimus, & dicamus, immutabilis est, nec licet nobis amplius nos ipsos, aut nostra repetere, aut resumere. Quã obrem illa vere, & luculenter dicta sunt de hoc à S. Augusti-

9. Mor. c. 31.
Leuit. 1.

De sacramenta. tit. 9. c. 87.

no: Ipse homo, inquit, Dei nomini consecratus, ac deuotus, in quantum mundo moritur, vt Deo uiuat, sacrificium est. Corpus etiam nostrum cum temperantia castigamus, si hoc, quẽadmodum debemus, propter Deum facimus, vt non exhibeamus membra nostra arma iniquitatis, sed arma iustitię Deo, sacrificium est. Si ergo corpus, quo inferiore tanquam famulo, vel instrumento utitur anima, cum eius bonus, & rectus vsus ad Dominum refertur, sacrificium est; quanto magis anima, cum se refert in Deum, vt igne amoris eius accensa, formam concupiscentiæ secularis amittat, ei tanquam incommutabili formę subdita reformetur, hinc ei placens, quod de eius pulchritudine acceperit, sit sacrificium? Hæc Augustinus. Ex cuius sententia duplex etiam apparet in nobis esse sacrificium, alterum corporis, alterum animæ; quoniam vtrumque, vt ipse ait, ad Deũ ita refertur, ut ad seipsum referri desinat, quod est viuere alteri, sibi autem mori. Si quis autem quærat, quis hic sit sacerdos ad hoc sacrificium peragendum, quis cultер ad mactandum, quis etiam ignis ad comburendum; sacerdos quidem non alius esse potest, quam idem ipse, qui victima est. Nam cum genus hoc oblationis in spiritu consistat, & spiritu fiat, nullius hominis manus hostiam hanc attingere potest, nisi eius, qui se ipsum offert. Sic enim scriptum est. Volũtarie sacrificabo tibi. Cultер vero quis alius sit, quã illud animæ nostræ odiũ, quod Dominus præcepit, aut quis alius ignis, quam ille ignis, quem ipse venit mittere in terram, & nihil adeo voluit, aut adeo quæsiuit, quam vt arderet? Hæc enim cœlestis flamma de cœlo veniens, cum in nostro arserit pectore, facile sacrificium nostrum, vt olim Heliæ, vorabit, & ligna, & lapides, & ipsum puluerem, ideſt, nos totos, & quidquid in nobis sit, etiam terrenum, & crassum, ad vnius tamen Dei obsequium conuertet. Sed quoniam multa erant olim sacrificiorum genera, inter quæ omnium maximum, & præstantissimum erat holocaustum, in quo videlicet non victimæ pars, sed victima tota ad Dei honorem adolebatur, hoc etiam intelligendum est, quod ad religionis dignitatem, & eminentiam vel maxime pertinet, in hac religiosa oblatione huius ipsius holocausti vim inesse. Sic enim de hoc ipso sanctus Gregorius: Qui, inquit, sic operantur ea quæ Dei sunt, vt tamen & quædam, quæ sunt seculi, non relinquant, nimirum sacrificium, & non holocaustum offerunt. Qui autem

10. Ciu. cap. 6.

Psal. 53

Luc. 14.
Luc. 12.

3. Reg. 18.

Ho. 12. Ezech.

cuncta,

cuncta, quæ mundi sunt, deserunt, & totam mentem igne diuini amoris incendunt, hi nimirum omnipotenti Domino sacrificium, & holocaustum fiunt. Quid clarius dici, aut quæ expressior esse poterat religiosi cuiusque descriptio? Hanc enim ob causam B. Thomas aperte confirmat, religionem nihil aliud esse, quam holocaustum, quoniam omnia Deo tradat, & qui se huic statui dicarit, is tum interiora, tum exterio ra omnia Creatori suo obtulerit. Nam non reliqua solum, quæ sunt in nobis, aut intra nos, cum Deo donantur, sacrificari dicuntur, sed ipsa etiam externa, cum propter Deum deseruntur, & abiiciuntur. Sic enim Dauid, cum aquam abiecit, quam manibus tenebat, idque in Dei gratiam, aquam illam Deo libasse scribitur, nouoque more dum se ea priuat, in sacrificium vertisse. Itaque videtur mihi interioris huius holocausti tum natura, tum etiam dignitas, ac præstantia à Paulo Apostolo apertissime descripta, cum eam appellat hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium. Nã quod ait rationabile, id est, spirituale, hoc indicat, non solum carnem, sed rationem, ac mentem, & animam ipsam offerri. Quod vero hostiam dicit, ostendit hic quoque mortem intercedere. Sed addens viuentem, illud demonstrat, hoc mortis genus non tamen eiusmodi esse, vt vitam tollat, sed simul eam mirabili quodam modo conseruet. Denique merito etiam sanctam vocat, & Deo placentem; quoniam quicquid Deo dicatur, sanctum efficitur, nec aliquid esse potest in rebus omnibus adeo gratum illi maiestati, quam anima, quæ se ipsam totam eius numini propter ipsius amorem sponte sacrificet. Etenim si veterà illa holocausta ita erant domino Deo accepta, vt odorem suauitatis eorum tam libenter odoraretur, in quibus tamẽ vel triennis vaccæ, vel rufæ vitulæ caro, aut aliquod eiusmodi pecus offerebatur, quanto excellentius, & præstantius est, quod hic offertur, nempe quod Dei sanguine æstimatum est, tanto etiam gratiorem esse necesse est eius oblationẽ. Hic vero est hominis animus, quem vere dicere possumus in hoc holocausto immolari; quoniam, vt alibi quoque à nobis dictum est, hoc proprium est religiosorum, vt & sibi ipsis, & rebus omnibus secularibus moriãtur, quia & seipsos, & res istas ita deseruerunt, ac si mortui essent; eaque obligatio certa, & irreuocabilis inest in ipso statu. Ex quo illud est S. Bernardi, qui cum religiosum describeret, non satis habuit, vt eum pinge-

2. 2. q. 186. ar. 7.

2. Reg. 23.

Rom. 12

Ser. 7. Quadr.

pingeret tamquam peregrinum, quoniam hic etsi pauca habet, aliqua tamen habet, sed pingit etiam vt mortuum, pingit vt crucifixum: quia, inquit, ita ab actibus seculi alienus est, sic vituperantes, quemadmodum laudantes audit, immo nec audit, quia mortuus est, & quæ mundus amat, crux ei sunt, honores, diuitiæ, voluptates. Sed illud hic mirabile, quod in veteribus illis holocaustis fieri non potuit, in his vero nostris ne aliter quidem fieri potuit, quod, vt Paulus indicat, simul cũ hac verissima morte coniuncta sit etiam vita verissima, vt neque hæc vita mortem illam impediat, neque illa mors vitam hanc adimat. Nam si omnino vitam eriperet, facultatem etiam eriperet seruiendi Deo: sin autem nulla esset mors, non esset holocaustum verum. Vtrumque igitur misceri oportuit, vt, quemadmodum ait S. Gregorius, & esset hostia, quia homo huic mundo moritur, & tamen esset viuens, quia cuncta, quæ prævalet, operatur. Quamobrem recte de hac morte, vt sic loquar, vitali, dictum est à S. Paulo: Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo: quod, vt idem Gregorius interpretatur, tum assequimur, cum à temporalium desideriorum tumultibus abstracti, relictis omnibus externis, interiora tantum attendimus, vt dum tota mens in Dei amorem aspirat, nulla terrenarum rerum perturbatione tangatur. Itaque hic etiam optime conuenit quod in veteribus illis holocaustis ex Dei præscripto seruabatur, vt ceteris absumptis, sola pellis sacerdoti cederet. Nam cum, vt ante dictum est, nullus hic alius præter nos intercedat sacerdos, nihil nobis de nobis ipsis remanet, præter pellem, id est, exteriorem hanc corporis speciem, quę eadem perseuerat, nec mutari potest per religionis ingressum. Reliqua vero, quæ interiora sunt, omnia diuino illo igne cõburuntur, quoniam eius numini, eiusque gloriæ consecrantur: vt in hoc statu illud facillime, & maxime fiat, quod Paulus Apostolus dicebat de seipso: viuere se quidem, nempe quod ad externam illam figuram attineret, & tamen non se viuere, sed in se Christum ipsum. Quæ cum ita sint, iure omnino, ac vere totam religiosi hominis vitam holocaustum appellare licebit, cui nimirum tum reliqua holocausti perfectio non desit, tum etiam mortis ipsius: neque id breue holocaustum, sed iuge ac perpetuum, quia vitam totam, quam longa est, complectitur. Ex quo sane, vel vno, admirabilis quædam religiosi instituti dignitas eluceſcit. Nam à

Hom. vlt. Eze chi.

Col. 3.

5. Mor. c. 5.

Leui. 7.

Gal. 2.

Abel,

Abel, aut Noe, aut magnus Abraham numquam magis Deo placuerunt, quam eo ipso tempore, cum sua illa celebrata sacrificia obtulerunt, nec omnino potest homo in vita sua melius aliquid, sanctiusue facere, quam cum Deo sacrificat: sed hoc non potest semper facere, atque adeo non nisi raro qualis erit status ille, in quo quamdiu durat, & spirat homo, peré ne sacrificium est? Immo vero eo etiam nobilius est hoc nostrum, quam omnia illa vetera holocausta, quia non hic bovum, aut arietum caro, sed & humana caro, & animus carne pretiosior immolatur.

Comparatio religiosæ dignitatis cum regia. Cap. XVI.

HIs perspectis, quæ de religiosi status dignitate disputata sunt, facile iam est, eius collatione omné huius mundi dignitatem despicere, longoque interuallo inferiorem iudicare, non solum reliquas minores, sed ipsam quoque regiam, quæ hominū iudicio summa est, & qua humana ambitio nihil habet altius, quo ascendat. Hæc comparatio superba fortasse videatur, & arrogans, si ex nostro ingenio proferretur, sed ea tam celebres, & certos habet auctores, vt nemo sit, quem illorum nomen, & auctoritas non conuincat. Præterea ex ante dictis eum esse constat religiosæ vitæ splendorem, vt ex hac comparatione potius di aliquid decedat, quam accedat. Multo enim maius est, tantam in eo existere Dei similitudiné, quantam antea ostendimus, quam regis alicuius terreni, cuius & potentia, & maiestas quęcumque est, Dei respectu exigua est, & nulla. Est autem primum similitudo quædam huius status cum rege, communis etiam cum alijs probis, sanctisque hominibus, quos Beda quodam loco magnos reges esse ait, quia tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regēdo præesse nouerunt. Ac Gregorius quoque illud Canticorum carmen explanans, Sexaginta sunt Reginæ, Quid per reginas, inquit, nisi sanctorum animæ designantur, quæ dum corpora sua prudenter regunt, regnum sibi æternum acquirunt? Sunt enim nonnulli in sancta Ecclesia, qui carnem suam macerāt, & propter Deum affligunt, vitia vincunt, dæmones velut tyrannos sibi subijciunt, omnes motus suos, vt ordinate currant, sapienter

3. in Lu c. 43.

Cant. 6.

sapienter regunt, alijs prædicant hoc quod ipsi faciunt, multos à faucibus dæmonū gladio verbi pugnantes abstrahunt. Quid huiusmodi animæ, nisi reginæ existunt, quæ dum regem Christum sponsum suum valde diligunt, amoris cōmixtione, & libidinis execratione regios filios, id est, fideles populos gignūt? His verbis Gregorius non quidem religiosorum nomen, ac vocabulum apposuit, sed rem, & statum ex ipsis eorum officijs, muneribusque aperrissime descripsit, eoque præsertim quod has animas Christi sponsas appellat, quod votorum vi agi alibi monstrauimus. Chrysostomus vero, vberius hoc ipsum argumentum tractans, eas etiam colligit rationes, ita proprias religiosis, vt in nullum aliud vitæ genus conuenire possint. Nam in eo opere, quod scripsit aduersus reprehensores vitæ monasticæ, cum secundum librum instituat contra gentiles, & ethnicos, ignaros videlicet tum euangelij, tum futuræ gloriæ, tamen ea ex præsenti tantum vita argumenta congerit, vt sine vlla dubitatione demonstret, liquidoque probet, monachū longe superiorem esse rege. Etenim cum in regio munere duo sint præcipua, & maxima, potestas, & honor, de vtroque sic disserit: Quod tu, inquit, summæ potestatis argumentum esse putas? nonne vt possit quis & hostes, & omnes sibi infestos vlcisci, cunctosque, qui se beneficijs affecerint, remunerari? Atqui hanc potestatem omnem ne apud regem quidem inuenire poteris. Nam & plurimos habet infestos inimicos, quibus vicem reddere non potest, & plurimos beneficos, quos non facile potest remunerari. Verum hac ipsa potentia, qua ne reges quidem ipsi frui possunt, aliam longe maiorem, atque excellentiorem habet monachus. Si enim vlcisci inimicos, ea demum summa potestas est, multo plane erit excellentius, eiusmodi statum vitæ reperire, cui nemo sit, qui, etiamsi velit, nocere possit. Nam etiamsi magnum sit, quempiam adeo rei bellicæ peritum esse, vt omnes, à quibus feriatur, referiat, multo tamē præstantius, atque cōmodius est, eiusmodi corpus habere, quod à nemine quantalibet machinatione vulnerari queat. Verum hac potestate alia adhuc longe maior est, vt nemo non solum nocere, sed nec velle quidem nocere possit. Sic enim multo magis tutus, ac securus erit, præsertim cum etiamsi nocendi facultas desit, odisse tamen possint, quod ipsum odium non parum de hominis gaudio, & felicitate detrahit. Quid igitur hoc vitæ statu singularius, quid diuinius dici, aut fin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut fingi potest, cui nemo nocere velit, nec si velit, possit? Quis enim eum lædere, aut iniuria afficere uelit, qui nihil habeat commune cum hominibus? Aut enim inuidia, aut timore, aut ira commouemur, vt aliquem lædamus. At iste illustrissimus, & plane regius his omnibus superior euasit. Quis enim illi inuideat, qui cuncta irridet, quæ alij amant & mirantur? Quis ei irascatur, à quo nulla fuerit laesitus iniuria? Quis eum metuat, quem nulla in re suspectum habet? Constat igitur, neminem esse qui nocere velit. Quod autem non possit, ne si velit quidem, id quoque manifestum est. Nullæ enim sunt occasiones, & causæ, quibus eum aliquis impedire possit; sed vt aquila sublime volans minutarum auium laqueis non capitur, ita & religiosus. Vnde enim, vel ex qua causa aliquis ei noceat? Pecuniam ille non habet, vt damnum metuat: patriam non habet, vt exilium ei intentetur: gloriam non optat, vt dedecus timeat. Vnum reliquum est, mors scilicet. Sed eam qui intulerit, non modo illum nō lædet, aut aliquo afficiet mœrore, sed summa illi afferet commoda. Eum enim ad aliam transmittit vitam, quam ille summis ambit desiderijs, cuius gratia cuncta agit, & molitur. Quod autem ad honorem attinet, is quoque maior est monachi, quam secularis. Nam secularis potentia multos quidem, habet, qui vereantur, verum non pauciores qui oderint. At religiosum omnes & iucunde, & cum voluptate honorant: & quidem etiam sæpe alioquin humili loco nati, agrestiumque, atque operariorum filij, cum se ad hanc philosophiam contulissent, facti sunt adeo omnibus venerabiles, vt ne ij quidem qui in summis dignitatibus agebant, erubescerent proficisci ad illorum tuguria, & cum ijs colloqui, & quidem cum eo affectu, tamquam magna quædam bona, quod erat verisimum, adepti essent, propterea quod cum ijs sermonem habuissent. Hæc, & alia multa Chrysostomus. Atque idem etiam hunc locum eundem copiosius tractauit in sermone quodam, quem inscripsit, de comparatione regis, & monachi, qui ita accurate, & luculente scriptus est, vt qui eum legerit, amplius nihil sit, quod in hoc desideret: nos hic particulam tantum inseremus. Rex, inquit, vrbibus, prouincijs, populisque multis præsidet: at monachus iræ, inuidiæ, auaritiæ, voluptati, ceterisque animi morbis imperat, & cogitationem supra res omnes humanas erectam tenet. Atque hunc quidem regem verius, quā illum

illum dixerimus, quippe qui si libidini, si timori seruiat, non ipse populis imperitat, sed ea quibus ipse paret, & quorum ex præscripto mouetur. Ac rex quidem cum barbaris bellum gerit, idque pro terrarum finibus, pro opibus, pro auro: at monachus cum dæmonibus depugnat, quorum & impetus acriores, & natura excellentior est, atque ideo victoria præclarior, finis autem pro pietate, pro Dei cultu. Qualis autem vtriusque vitæ consuetudo? Hunc videas cum prophetis versantem, Pauli sapientiam haurientem, à Mose ad Esaiam, ab Esaia ad Ioannem, à Ioanne ad alium quempiam transeuntem. Itaque, vt fieri solet, eorum, quibuscum versatur, similis efficitur. Rex vero cum parasitis, cum adulatoribus, cum militibus glorioſis vitam traducit. Vigilat ille de nocte, vt cum Deo colloquatur, vt cum angelis viuat, vt cœlestibus bonis fruatur. Hunc autem, qui gentibus, & populis dominatur, videas eo tempore in lecto distentum, & stertentem, parum à mortuo differentem. Rex vt valde sit beneficus, aurum tamen largitur: ille vero spiritum gratiæ, atque ipsorum etiam corporum beneficia à Domino impetrat precibus suis, & nihil æque oderunt, fugiuntque dæmones, vt monachi preces, ad quas reges ipsi non raro compulsi confugiunt, vt Achab ad Helyam, Ezechias ad Esaiam. Denique mors regi horribilis est, monacho etiam grata. & ille mortem semper timet, eamque ob causam milites semper adhibet sui corporis custodes, hic autem non modo neminem timet, sed etiam alios, vrbesque totas precibus suis tamquam muro communit. Hactenus Chrysostomus. Nos autem in hac comparatione illud etiam addere possumus, quasi coronidis loco, quanta sit differentia in ratione vtriusque adipiscendæ dignitatis. Reges enim vel nascuntur, vt qui hæreditate ad regnum perueniunt, vel hominum suffragijs eliguntur; quod sane glorioſius est: quoniam illud quidem felicitatis est, hoc virtutis, si tamen in eligendo virtutis ratio habeatur. Atqui religiosis tantum hoc beneficium neque natiuitate, neque vllius hominis concessu prouenit, sed vnius Dei voluntate, quos ille certo iudicio à reliquorum turba selectos in suam familiam cooptare, suisque famulis aggregare dignatus est. Non enim humano consilio, non nostro studio, aut alterius hominis instinctu tantæ res, tamque arduæ, atque à naturæ viribus remotæ confici possunt, vt seculum relinquatur, vt parentum

rentum,& fratrum carnalis amor superetur, vt voluntatẽ nostram perpetuo hoc iugo captiuemus. Non habet natura vires tantas, neque, vt ita dixerim, scalas, aut etiam alas, vt tam alte conscendere possit. Sed hoc totum, quantumcumque est, opus est Dei, de quo extat illa Christi vox, non ad Apostolos tãtum, sed ad omnes, Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: Ioa. 15. & illa, Nemo potest venire ad me, nisi pater meus, non solum Ioan. 6. vocarit, aut inuitarit, vel etiam impulerit, sed traxerit, inquit, eum. Quantum igitur est hoc, quod nos Deus ita dilexerit, ita complexus sit, & tãti boni participes fecerit, vltro, ac sua sponte, nullo nostro merito, & potius contra, indignos, & immerentes, præsertim etiam repudiatis tam multis alijs: vt nobis quo Ps. 147. que illud prædicare liceat, Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestauit eis. Magna igitur religiosi dignitas, non modo ad tantam rem delectum esse, sed & à tanto auctore, cuius iudiciũ cum nostro honore coniunctum non vnius tantummodo populi regnum deferentis, sed totius orbis, atque omnium, qui vnquam fuerunt, vel erunt, hominum iudicia infinito interuallo superat. Hanc differentiam inter regiũ ipsum statum, & statum religiosum multi declararunt ex ipsis regibus, & dynastis, qui sceptris, ac palatijs relictis, ad vilem tunicam, pauperemque cellam sese humiliarunt, in eaque vita multo maiorem, ac veriorem felicitatem se inuenisse professi sunt, quam antea in illo honore, quem mundus stultissime tanti æstimat. Inter quos insigne certe fuit exemplũ Sautocopij Morauiæ regis, anno salutis fere Dcccc. qui prælio victus ab Arnulpho Imperatore, regijs insignibus abiectis, in remotam solitudinem profugit, vbi in monte, qui Sambrius dicebatur, quibusdam monachis, qui illic degebant, repertis, cũ ijs se coniunxit, & monastica veste accepta, aliquot annis eandem vitam in ieiunijs, ac vigilijs, ceteraque corporis austeritate incognitus egit. Denique, imminente iam morte, socios aduocans, aperuit quis esset, luculentum adiiciens religiosæ vitæ testimonium, se, qui & hanc, & regiam expertus esset, hãc sine vlla comparatione illi anteferre. Hic enim, inquit, secure, ac sine vllo metu somnum cepi: hic mihi herbarum radices, & aquæ potus multo iucundior, & suauior fuit, quam olim regiæ omnes epulæ, quæ videlicet multo felle curarum, & periculorum assidue aspergebantur. Itaque hoc quicquid fuit temporis, quod vobiscum duxi, longe mihi felicius visum est, quã cum olim regnans omnibus voluptatibus affluebam: ex quo, vel meo ipso vsu didici, vitam illam huic comparatam, morte potius esse dicendam. Hęc ille moriens.

De iudiciaria potestate, quam habebunt religiosi. Cap. XVII.

OMnes dignitates huius mundi, & imperia omnia vna cum hominis vita finem habent: at religiosi tum multis, & præclaris in hac vita fruuntur, tũ vero alia etiam post mortem multo maiora consequentur; inter quę illud est, quod in supremi iudicii die, in illius amplissimi muneris partem venturi sunt, vt vna cũ Christo sententiam ferant salutarem iis, qui ad dexteram stabunt, funestam iis, qui ad sinistram. Sed vt hoc quanti sit certius cognoscatur, omnino redigenda est nobis in memoriam, & quasi oculis repræsentanda illius diei acerbitas, & horror, illius, inquam, diei, quem Sophonias propheta his verbis describit. Iuxta est dies Domini magnus, iuxta, & Soph. 1. velox nimis. Vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dies illa, dies iræ, dies tribulationis, & angustię, dies calamitatis, & miseriç, dies tenebrarum, & caliginis, dies nebulæ, & turbinis, dies tubæ, & clangoris. Cui consonant etiam Ioelis dicta, qui illius diei quasi præsentis formidine commotus ita ait: Conturbentur omnes habitatores terræ, quia venit dies Domini, quia prope est dies tenebrarum, & caligi- Ioel. 2. nis, dies nubis, & turbinis. Magnus enim dies Domini, & terribilis valde, & quis sustinebit eum? Recte autem Gregorius ex hoc quasi indicio de illius temporis horrore coniecturam facit, quod Dominus, imminente iam passione, vna mitissimæ responsionis voce armatos persequutores suos in terram prostrauit: Quid ergo (inquit) facturus est, cum iudicaturus 17. mor. venerit, qui vna voce hostes perculit, etiam cum iudicandus c. vlt. venit? Quod est illud iudicium, quod immortalis exerit, qui in vna voce non potuit ferri moriturus? Quis eius iram toleret, cuius & ipsa non potuit mansuetudo tolerari? Quare cum tam ingens vbique luctus, & pauor tum futurus sit, vt omnes homines exanimati, ac suspensi, seueram illam summi iudicis sententiam expectent, magnũ sine dubio, & potius maximum esset beneficium, posse in tanta reliquorũ per

Universidad de Deusto
Biblioteca

turbatione, securo, atque impauido animo consistere, & illud vltimum, & immutabile de salute æterna decretum etiã cum gaudio expectare. Ex quo illud est, quod ait Chrysostomus, religionem hoc habere, vt qui eam sequuti sint, primum in hac vita bonis multis repleat, deinde post vitæ exitum hilares, & ludibundos ad Dei tribunal perducat, quo potissimum tempore principes huius mundi, qui ab omnibus pene adorabantur, magnas aduersorum pœnas dabunt. Bernardus etiam quod in psalmo dicitur. Quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium, & à verbo aspero, huic ipsi, de quo nunc agimus, commode applicat. ait enim hunc laqueum eundem esse, de quo Apostolus loquitur: Qui volunt (inquit) diuites fieri incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli: Verbum autem asperum esse vltimam illam vltimi illius iudicii sententiam. Itaque sic fratres suos alloquitur: Vos, qui reliquistis omnia, & sequuti estis non habentem vbi caput reclinaret, filium hominis, exultate, & dicite: Quoniã ipse liberauit me de laqueo venantium. Confitemini illi toto corde, tota anima, tota virtute, & ex ipsis medullis cordis gratias ei agite, dicentes: Quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium. Et vt noueritis quam magnum sit beneficium hoc, & sciatis quæ à Deo donata sunt vobis, audite quod sequitur, Et à uerbo aspero. O homo, vel magis bestia, laqueum non timebas, time uel malleũ. A verbo (inquit) aspero. Quod est hoc uerbum asperum, nisi, Tollatur impius, ne videat gloriam Dei, Ite maledicti in ignẽ æternum? Vos autem fratres mei, vos pennati, ante quorum oculos frustra iacitur rete, vos qui diuitias huius seculi reliquistis, quid timeatis à verbo aspero, quoniam iam liberati estis à laqueo? Quibus enim dicetur, Ite maledicti in ignem æternum: Esurii enim, & non dedistis mihi manducare. Quibus (inquam) dicetur, nisi iis, qui substantiam huius mundi habuere? Numquid non ualde exhilarantur ad verbum hoc corda vestra, & spirituali iucunditate replentur? Numquid non pretiosiorem ducitis paupertatem vestram thesauris seculi, siquidem ipsa est quæ liberat vos à verbo aspero? Quomodo namque à nobis exigat Deus quod pro ipsius amore relictum est? Hæc Bernardi. Igitur si nihil aliud religiosis hęc vita conferret, quam vt tempore illo arescentibus ceteris hominibus præ timore, & expectatione eorum, quæ superuenient, ipsi contra exultent, quoniam appropinquat eorum

Hom. de comp. regn. & mo.

Qui habitat Ser. 3.

1. Tim. 6.

eorum redemptio, satis hoc, superque esse deberet, vt quicquid esset laboris, ac crucis, recte positum, & iure toleratum videretur. Sed tamen est aliquid multo maius, quod nimirum & securitatem hanc multo magis confirmat, & addit incredibilem dignitatẽ, vt iudiciariæ potestatis, quam Christus à patre in diem illum accepit, ipsi quoque partem, Christi concessu, vsurpent, nec tamquam iudicandi ad tribunal illud assistant, sed tamquam iudices in ipso tribunali consideant. Atque hoc sane tantum est, vt ne sperare quidem audeat homo, aut etiam delatum credere, nisi is deferret, qui & omnia facere potest, & in promissis suis fallere non potest. Quid igitur iucundius sit religioso, quam ipsam eius quasi promissi, ac chirographi formulã intueri? Amen (inquit) dico vobis, quod vos, qui reliquistis omnia, & sequuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. per quas tribus Israel, non illam modo Hebræam gentem, sed, vt solet in scriptura, vniuersum Dei regnum, & fideles omnes comprehendi voluit. Quod autem ait, Sedebitis, id primum iudicandi munus indicat, deinde & securitatem, & eminentiam, ac dignitatem inter alios, denique locum etiam Christo proximum. Neque vero mouere quempiam debet, quod sedium numerus ad duodecim restrictus sit. Recte enim Augustinus huic ipsi quæstioni respondens, inesse ait in eo quiddam mysterii, vt hoc finito numero, præsertim ita perfecto, omnis indefinitus numerus comprehendatur. nam si duodecim tantum sellæ ibi futuræ sunt, non erit vbi sedeat tertius decimus Paulus Apostolus, & non erit quomodo iudicet, qui tamen iudicaturum se dixit non homines modo, sed & angelos. Non solum ergo, inquit, illi duodecim, & Apostolus Paulus, sed quotquot iudicaturi sunt, propter significationem vniuersitatis, ad sedes duodecim pertinent. Hæc autem, quæ Augustinus dicit, ratione optima nituntur. Nam, vt ipsa Saluatoris promissio indicat, causa vnica, cur hæc gloria, & hæc potestas Apostolis tribueretur, ea fuit, quod omnia reliquissent, & sequuti essent ipsum. Igitur quicumque idem fecerint, vt omnibus diuitiis, & diuitiarum spe, ac cupiditate relicta, Christi scholæ se dediderint, iis idem præmium, eademque merces debebitur. Nam quod illi præsẽtem, religiosi vero absentem Christum sequuti sint, id non

Mat. 19

In psal. 86.

1. Cor. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

modo nihil imminuit de fidei præstantia, sed addit potius. Multa enim illi habuere incitamenta, quibus nos caremus, vt præsentia miracula visu ipso percepta, vt consuetudinem, ac familiaritatem, vt etiam doctrinæ dulcedinem, de qua omnium nomine dixit Petrus, Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ tu habes. Neque vero id etiam de merito quicquam adimit, quod illi Christo ipsi se subiecerint, nos alteri homini Christi loco; quoniam nunc quoque, qui hoc facit, Christo se subiicit, quem in hominis persona agnoscit, & veneratur: atque hoc ipsum fortasse, si fidem spectemus, maius est, non modo principi per se aliquid imperanti obedire, sed eius etiam ministris, ac præconibus, & quidem infimis, eius nomine iubentibus. Quare etiamsi sine dubio hoc quodcumque est, maiore ab illis virtute, & caritate peractum est, quibus primitiæ spiritus tributæ sunt, tamen si factum respiciamus, idem est quod nos facimus, ac quod illi fecerunt, idem finis, idemque vtrisque propositum, vt sane Bernardus non dubitarit, illa de se, & de nobis omnibus magnifice prædicare: Apostolicam, inquit, omnes nos vitam professi sumus, Apostolicæ professioni nomina dedimus vniuersi. Quod sane non de ea gloria sanctitatis dixerim, quam non sibi tantum, sed vniuerso orbi suscipere meruerunt, sicut scriptum est, Suscipiant montes pacem populo, & colles iustitiam, sed de eorum potius professione, qua pro omnibus loquitur Petrus, dicens, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Accedit illa quoque ratio, quod vt humani generis redemptio proprium fuit Christi Domini opus, propriusque labor, quippe qui pater vocetur futuri seculi, sic etiam eius proprium fuit iudicandi munus, ac dignitas, quia pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio. Sed tamen quoniam ita eidem Domino visum est, in tanti muneris societatem Apostolos quoque asciscere, idque non quocumque modo, sed eadem paupertate, eadem humilitate, atque aduersarum rerum tolerantia, quam Christus ipse, dum viueret, tenuit, nimirum diuinæ illius tum bonitatis fuit, tum etiam cuiusdam æquitatis, vt quibuscum laborem, cum iisdem quoque communicaret honorem. Atqui religiosus status hoc ipsum iam facit, & semper fecit. Semper enim, vt infra copiosius exponemus, aliqui fuere religiosi, qui summam Ecclesiæ operam nauarent, etiam ex ipsis

Io. 6.

Ser. de ingrat.

Ps. 71.

Esa. 9. Io. 5.

ex ipsis monachis, multo autem magis à pluribus iam seculis, cum hæc instituta, ita Deo inspirante, non ad suum tantū, sed aliorum etiam salutem dirigi cœperunt. Ac licet aliis quoque operariis abundet Ecclesia, qui opportunis ministeriis populos informent, in quo sane laudem merentur, tamen vbi iam extra religiosos euangelicam illam nuditatem inuenie mus, quę nulla omnino re possidenda elucet, ita vt dicere possint, Ecce nos reliquimus omnia? Recte autem B. Thomas episcoporum ordinem ait esse sane à Christo institutum, verum non ita, vt possessionibus, & pecuniis, & externo isto splendore abundaret: quin potius contra ad paupertatem cum informasse, cum illam regulā tradidit, Nolite portare sacculum, neque peram, & reliqua: diuitias vero postea esse ex indulgētia, ac dispensatione, temporibus sic exigentibus, in Ecclesiam receptas. Hæc autem, quę S. Thomas de episcopis disserit, idē tenendum de reliquo clericorū ordine, qui Ecclesiasticis functionibus inseruit. Ex quo apparet, hanc virtutis præstantiam, cui Dominus tantum honoris in illum iudicii diē promisit, nō solū religiosis verissime conuenire, sed in ipsis propemodū solis iam remansisse, quoniā ipsi soli sunt, qui omnia relinquūt.

Op. cou. vestra. 2 ve. c. vlt. Luc. 10

Sed quia res hæc tanta est, tantaque huius promissionis amplitudo, vt eam cordis nostri angustiæ vix capiant, confirmemus hanc diffidentiā auctoritate sanctorum Patrum, qui hoc Domini dictum, ita vt debebant, accipientes, ex hoc ipso capite religiosæ vitæ dignitatem magnopere exornarunt. In primis enim Nazianzenus in oratione aduersus Iulianū apostatam, inter ceteras multas monachorum laudes, hanc etiā inserit, quod ipsorum sit sedere super thronos. Hieronymus autem in epistola quadam, se ipsum, inquit, Deo offerre, Christianorum, & Apostolorum est, qui duo cum vidua paupertatis suę in gazophylatium ęra mittentes, totum censum, quem habuerant, Domino tradiderunt, & merentur audire, Sedebitis super duodecim solia iudicantes duodecim tribus Israel. Eadem dicit Augustinus, non solum grauis doctor, sed maxime certus. Qui, inquit, illius perfectionis de vendendis rebus suis consilium tam grande, tamque præclarum non recepe runt, & tamen à damnabilibus immunes criminibus, esurientem Christum pauerunt, non sedebunt quidē cum Christo sublimiter iudicaturi, sed ad eius dexteram stabunt misericorditer iudicandi. De ipsis vero religiosis tam certum est hoc

Or. 1. in Iulian.

Ep. 28.

Ep. 89. q. 4.

hoc apud Augustinum, vt eadem epistola quosdam ex ijs aduersus humiliorem, & imperfectiorem secularium statum se se efferentes, his ipsis uerbis castiget. Ambulent, ait, perfectionis viam, venditis omnibus suis rebus, & misericorditer erogatis: sed si vere pauperes Christi sunt, & non sibi, sed Christo colligunt infirmiora eius membra, quare puniunt antequam iudiciarias sedes acceperint? Si enim tales erunt, qualibus Dominus dicit, Sedebitis super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel, & de qualibus Apostolus dicit, Nescitis quia angelos iudicabitis, præparent potius non criminosos, sed religiosos diuites recipere in æterna tabernacula, à quibus amici facti sunt de mammona iniquitatis. Gregorius autem sæpius hoc idem confirmat: nam in libro decimo moralium extremo ita disserit. Tunc, inquit, reprobo rum oculis patescet, quod cœlesti potestate subnixi sunt, qui terrena omnia spõte reliquerunt. Vnde electis Veritas dicit, Vos qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. Neque enim plus, quam duodecim iudices illa interni confessus curia nõ habebit, sed nimirum duodenario numero quantitas vniuersitatis exprimitur: quia quisquis stimulo diuini amoris excitatus, hic possessa reliquerit, illic proculdubio culmen iudiciariæ potestatis obtinebit, vt simul tunc iudex cum iudice veniat, qui nunc consideratione iudicij sese spontanea paupertate castigat. Hinc est enim quod de sanctæ Ecclesiæ sponso per Salomonem dicitur, Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terræ. Hinc Esaias ait, Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi sui. Hinc eosdem seniores Veritas non iam famulos, sed amicos denunciat, dicens: Non iam dicam vos seruos, sed amicos meos. Quos nimirum Psalmista intuens ait, Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Deus: quorum dum celsitudinem cordis aspiceret, mundi gloriam qua calce calcarent, protinus addidit, Nimis confortatus est principatus eorum. Ac ne paucos esse crederemus, quos proficere ad summam tantæ perfectionis agnoscimus, illico adiunxit, Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur. Idem confirmat Gregorius alio loco moralium, vbi de sapiente stultitia loquens, Hanc, inquit, stultitiam qui perfecte secuti sunt, voce Sapientiæ audire meruerunt, Vos qui secuti

Mat.19 *1.Cor.6.* *Pro.31.* *Esa.3.* *Io.15.* *Ps.138.* *20. Mo. cap. 16.*

secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim. Ecce relinquentes temporalia, gloriam potestatis æternæ mercati sunt. Quid itaque in hoc mundo stultius, quam sua deserere? Et quid in æternitate nobilius, quam cum Deo iudices venire? Vberius etiam hoc ipsum in eodem opere, vbi cum quatuor hominum genera in extremo iudicio conuentura commemoret, quorum alij iudicentur, & pereant, vt improbi Christiani, alij non iudicentur, & pereant, nimirum infideles, qui sine lege peccantes, sine lege peribunt, alij iudicentur, & regnent, boni scilicet, & pij fideles, de quarto genere eorum, qui non iudicantur, & tamen regnant, hæc scribit. Qui, inquit, præcepta legis perfectione virtutum transcendunt, qui nequaquam hoc solum, quod diuina lex præcipit, implere contenti sunt, sed præstantiori desiderio plus exhibere apperunt, quam præceptis generalibus audire potuerunt. Quibus Dominica voce dicitur, Vos qui reliquistis omnia, & secuti estis me, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super duodecim thronos, iudicantes duodecim tribus Israel. Hi itaque in extremo iudicio non iudicantur, & regnant, quia cum auctore suo etiam iudices veniunt. Relinquentes quippe omnia, plus prompta deuotione exequuti sunt, quam iuberi generaliter audierunt. Speciali namque iussione paucis perfectioribus, & non generaliter omnibus dicitur hoc, quod adolescens diues audiuit, Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni, & sequere me. Si enim sub hoc præcepto cunctos iussio generalis astringeret, culpa profecto esset, aliquid nos de hoc mundo possidere. Sed aliud est, quod per sacram Scripturam omnibus generaliter præcipitur, aliud quod specialiter perfectioribus imperatur. Hinc ergo recte sub generali iudicio non tenentur, qui & præcepta generalia viuendo vicerunt. Sicut enim non iudicantur, & pereunt, qui suadente perfidia legem contemnunt, ita non iudicantur, & regnant, qui suadente pietate etiam vltra generalia diuinæ legis præcepta proficiunt. Veniat & Beda auctor grauissimus, & doctissimus, qui hoc Domini promissum tractans, quod ante ex Matthæo attulimus, hęc habet. Iusta prorsus retributio, vt qui hic pro Christo humanæ gloriam celsitudinis neglexerunt, illic à Christo iudices glorificati singulariter cum eo assideant. Nemo autem putet duodecim tantum Apostolos, quia pro Iuda præuaricante Matthias

26. Mo. cap. 20. *Mat.19* *Ser. in nat. S. Bened.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matthias electus est, tunc esse iudicaturos, sicut nec duodecim solę sunt tribus Israel iudicandę, alioquin tribus Leui, quę tertiadecima est, iniudicata recedit: & Paulus, qui tertiusdecimus est Apostolus, iudicandi sorte priuabitur, cum ipse dicat, Nescitis, quia angelos iudicabimus. Sciendum namque est, omnes, qui ad exemplum Apostolorum, sua reliquerunt omnia, & sequuti sunt Christum, iudices cum eo venturos, sicut etiam omne mortalium genus esse iudicandum. Quia enim duodenario sępe numero solet in scripturis vniuersitas designari, per duodecim sedes Apostolorum omnium vniuersitas iudicantium, & per duodecim tribus Israel vniuersitas eorum, qui iudicandi sunt, ostenditur. Sanctus etiam Thomas, cuius testimonium, vt theologi, in eiusmodi re magni faciendum est, ita certo asserit, hanc iudicandi potestatem euangelicæ paupertati promissam esse, vt ex tam excellenti præmio argumentetur, quam excellentem esse oporteat rem ipsam: quin etiam hinc ostendat, religiosis potius, quam alijs quibusuis eleemosynæ subsidia à secularibus esse impendenda ex Domini præcepto, quod hi facultatem habeāt recipiendi in æterna tabernacula. Siquidem, inquit, hi cum Christo iudices erunt. Eiusdem quoque est sententiæ theologus alter, Antoninus, qui non solum hoc ait, sed confirmat illa sententia, quæ est in libro Iob, Iudicium pauperibus tribuit. Quam quidem sententiam Gregorius quoque sic interpretatur: Quia, inquit, quanto huic mundo magna humilitate despecti sunt, tanto tunc acceptis sedibus maiore culmine potestatis excrescunt. Addamus his Anselmum quoque, qui in epistola quadam ita scribit, Dominus consulit ad perfectionem nitentibus, vt omnia relinquant, & se sequantur. Ipse omnia relinquentibus, & se sequentibus promittit, quia sedebunt cum illo in iudicio iudicantes duodecim tribus Israel. Suauissime vero, vt solet, & disertissime S. Bernardus, quod in psalmo quodam dicitur, Absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum, ita de religiosis interpretatur, vt non modo iudices futuri sint cum petra, qui Christus est, sed sic futuri, vt omnem misericordiæ affectum exuentes, ad summi ipsius iudicis exēplar, solius iustitiæ recordentur, absorpti plane in affectum iustitiæ, & petræ soliditatem, cui iuncti sunt, imitantes, cui profecto petræ vt iungerentur, & quam solam vt sequerentur, cetera omnia reliquerunt. Nempe hoc, inquit, est, quod interro-

Op. con. vetra. à vel. c. 6. & 7.

Luc. 16.

p. 3. tit. 16. c. 10 §. 8.

Iob. 36.

26. mor. c. 20.

Ep. 10.

Qui habitat.

Ser. 8.

ganti

ganti Petro quidnam essent accepturi, petra ipsa respondit, Sedebitis & vos iudicantes duodecim tribus Israel. O familiaritatis gratiam, ò honoris culmen, ò fiduciæ priuilegium, ò prærogatiuam securitatis perfectæ. Quid enim tam pauendum, quid tam plenum anxietatis, & vehementissimæ solicitudinis excogitari potest, quam iudicandum astare illi tam terrifico tribunali, & incertam adhuc expectare sub tam districto iudice sententiam? sane vt quorundam peccata, sic & quorundam studia bona manifesta sunt præcedentia ad iudicium, vt illi quidem expectantes sententiam proprio statim pondere criminum in tartara deijciantur: isti vero è regione paratas sibi sedes tota libertate spiritus sine vlla contradictione conscendant. Felix paupertas voluntaria omnia relinquentium, & sequentium te Domine Iesu. Felix plane tam quæ tam securos, immo, glorioſos faciat in illo singulari fragore elementorum, in illo tremendo examine meritorum, in illo tanto discrimine iudiciorum. Eandem quoque materiam vberrime alio loco tractans, tum huius dignitatis amplitudinem, præstantiamque exaggerat, tum rationem etiam reddit, cur hoc potissimum præmij genus religiosis tribuatur. Cum enim in paupertate duo insint incommoda, primum humilitas, & abiectio, deinde etiam multorum laborum perpessio, nimirum merito hoc esse à Domino institutum, vt pro laboribus sessio, pro contemptu celsitudo tantæ potestatis redderetur, vt si quis voluptate duceretur, illum sitiret voluptatis torrentem, si quis gloriæ cupidus esset, ad hanc potius tam veram, tamque ingentem gloriam aspiraret: itaque in sedibus quidem quietem imperturbatam, in iudicio dignitatis eminentiam commendari. Quibus positis, exponit deinde quantus in ea re splendor insit, quamque infinito internallo super humanos omnium titulos, ac dignitates excellat. Quis, inquit, secularis honor excogitari potest, qui non prorsus in tantę sublimitatis comparatione vilescat? Non vnius siquidem ciuitatis, aut populi, seu regionis vnius, sed vniuersitatis iudices habent presidere cum Christo. Nec solum homines, sed & ipsos angelos iudicabunt, qui parentem ad modicum vaporem presentis glorię dedignantes, & exsufflantes, improperium Christi vniuersis præferunt titulis dignitatum. Nolite timere

1. Tim. 5.

Ser. Ecce nos reliq.

pusillus

Universidad de Deusto
Biblioteca

pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnũ. Definitum est consilium, quod non euacuabitur, propositum immutabile perseuerat, denique iurauit Dominus, & non pœnitebit eum: Amen dico vobis, quod vos qui secuuti estis me in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos iudicantes. Quid gloriosius? Iudicent nunc, & præiudicent superbiæ filij, cum rege suo sedeant, qui latera aquilonis elegit. Infelix prorsus ambitio, quæ ambire magna non nouit, quæreus de modico crescere, & de maximo minui. Amant enim cathedras primas, quę velut grossi ficuum velociter sunt casuræ. Caueant igitur qui primas cathedras amant, ne contingat carere secundis, & qui primos nunc recubitus eligunt, incipiant cum rubore locum tenere nouissimum. Sedebitis, inquit, super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. Has nimirum sedes prouiderat,
Ps. 121 qui de superna ciuitate dicebat, Illic sederunt sedes in iudicio, sedes super domum Dauid. Illic plane, non hic. Hæc est enim perfectorum gloria singularis, inter ipsos etiam eminere fideles, & ceteris quoque saluandis præeminere auctoritate iudiciariæ potestatis, vt iuxta illud de psalmo sedeant supra domum Dauid. Quid istud miseriæ est, quod ad verbum tantę promissionis negligentia humana dormitat? Sic Bernardus tantam hanc religiosi status excellentiam miratur, sic etiam miratur, quod homines cum tam auide omnem in mundo honorem vanum, & leuem, & breuem consectentur, hunc tam verum, tamque magnum non consectentur, vt Dei filio socij sint in actione omnium præstantissima, & gloriosissima, idque in oculis non vnius ciuitatis, aut regni, sed omnium, qui sunt, qui fuerunt, & qui futuri sunt, hominum, insuper vero innumerabilium etiam angelorum.

De gloria, quam in cœlo consequentur religiosi. Cap. XVIII.

ETSI huius, quam modo diximus, actionis amplitudo, & gloria tanta est, vt omnes omnium regum purpurę, ac sceptra, etiamsi in vnum congerantur, ne comparari quidem possint cum ea, multo tamẽ maior est gloria illa, quam in cœlo religiosi percipient. Nam illud quidem quicquid est, & quantumcunque est,

est, temporale est, hoc autem æternum, & præterea illud totũ ad honorem quendã pertinet, qui extrinsecus est, hoc autem est intrinsecum, & in anima ipsa repositum. Verum hoc melius etiam cognoscetur, si id intelligemus, quod ipsa fides recta demonstrat, cœlestem illam beatitudinem, etsi re eadem sit in omnibus, quoniam in eo consistit, vt Dei essentiam, ideſt bonum illud, in quo omne bonum inest, reuelata facie videamus, eius tamen varios esse, & differentes gradus: de qua varietate apte Gregorius, Quia, inquit, in hac vita nobis est discretio operum, erit in illa procul dubio discretio dignitatum, vt quo hic alius alium merito superat, illic alius alium retributione transcendat. Cum igitur tanta sit inæqualitas, eaque ex sola meritorum huius vitæ inæqualitate proueniat, facile iam intelligitur quanto vberiora futura sint religiosorum præmia, quibus status ipse tantam commoditatem præbet augendi, & multiplicandi merita. Primum enim in hoc statu multo copiosior suppeditat materia, ac seges operum & per se meliorum, & præterea etiam difficiliorum, quam in seculari. Nam in seculo quidem raræ omnino occurrunt virtutis exercendæ occasiones, easque magno studio quæri, & accersiri necesse est, religiosis autem domi assidue nascuntur, quoniam institutum, & regulæ, & superiores, & æquales, & omnes denique & omnia, quibuscum viuunt, & inter quæ viuunt, ea virtutum officia non modo offerunt, & ingerunt, sed etiam exigunt. Itaque vt faber in ligno, aut ferro tractando totis diebus versatur, quoniam ea est illius artis materia, sic religiosi occupationes in vna virtute continentur, eiusque operibus tum externis, tum internis. In quo non voluntas tantum, ac feruens cuiusque studium valet, sed quędam etiam necessitas, vbi ijs se quisque legibus obligauit, quibus modo orare, modo legere, modo ad humiliora ministeria sese demittere, modo varia fraternæ caritatis munera obire cogatur, vt, etiamsi velit, quiescere non possit à recte agendo. Quare cum omnis hora, & omnis dies plenus sit eiusmodi benefactis, facile est videre quæ tandem summa, & quam grandis efficiatur. Quo in genere commode Aegidius ille S. Francisci socius dicere solebat, vt aiunt, Si Tiberis non defluereț, sed aquam, quæ semper labitur, retineret, quantum iam excreuisset? Immo vero non solum tot anni, quibus iam fluit, sed pauci omnino dies satis essent, vt ex flumine ingens mare fieret.

4. Mor. c. vlt.

Idem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Idem igitur licet de religiosis dicere, cum quotidie, vel potius assidue bonis operibus accumulandis insistant, atque in eo noctes, & dies elaborent, quas coronas, quantam gloriæ accessionem fieri necesse est? Ad hæc accedit etiam paupertas, magnus, & perennis per seipsam meritorum fons, propter quotidianas molestias, & incommoda, quibus animam ditat. Accedit etiam obedientia, cuius virtutis tanta vis est, vt leuissima quæque, ac minutissima opera illius impulsu facta sæpe plus Deo placeant, quam alia multo maiora proprio consilio, atque arbitratu. Cum autem omnis religiosorum vita obedientiæ præscriptis concludatur, ita vt non maiora modo negocia, sed minores quoque, ac vulgares actiones ab ea pendeant, vt cibus, vt somnus, vt ambulatio, & alia eiusmodi, quis æstimet quantus ad extremum ex his omnibus cumulus fiat? Palladius monachus, qui priscorum monachorum res oculatus testis conscripsit, seipsum commemorat, cum aliquando animo æger esset, & anxius, propterea quod videretur sibi inertem prorsus, atque inutilem vitam in cubiculo agere, ob eam causam ad Macharium illum Alexandrinum adisse, illum autem, vt erat Dei spiritu plenus, eius mœrore cognito, ita ei dixisse, Responde tuis cogitationibus, te propter Christum quatuor tuæ cellæ parietes custodire. Nempe indicare voluit, quanti pretij sint opera hominis religiosi, qui totum se Deo tradidit, quando etiam ipsum ocium Dei causa, & Dei voluntate susceptum, non esset ociosum, nec infructuosum. Maximum vero momentum ad illius gloriæ incrementum addit etiam religiosæ vitæ humilitas. Necesse est enim, illam Christi Domini sententiam, ac promissionem impleri:

Luc. 18 Omnis, qui se humiliat, exaltabitur: quod si de ijs quoque intelligi debet, qui de se demisse sentiendo, animo tantum sese humiliant, multo magis in eos conueniet, qui non solum animum humilem gerunt, sed etiam infimum statum, & ab omni gloria, fastuque humano remotissimum amplexati, in paupertate etiam, qua nihil hominũ æstimatione vilius, aut ignobilius esse solet, totam vitam duxerunt. Hos igitur in cœlo exaltari æquum est, quoniam ita se in terra humiliarunt. Atque aliud est quoque Domini dictum, quod religiosos bona spe implere debet. Qui, inquit, mihi ministrat, me sequatur,

Io 4.12. & vbi ego sum, illic sit & minister meus. Sunt autem inter Christi ministros gradus multi. Vt enim regibus multi sunt subditi,

subditi, qui ipsi quoque quibusdam in rebus eis seruiunt, sed tamen seruorum nomen ijs tantum conuenit, qui in ipsorum regum domibus viuunt, eorumque ori, ac voci semper præsto sunt, & quorum nullum aliud est negocium, quam regia negocia: sic omnes quidem Christiani Dei ministri, & famuli appellari possunt, sed ij magis omnino vere, magisque proprie, qui suis domibus, suisque rebus relictis, in Dei domũ se transtulerunt, eiusque solius rebus curandis intenti sunt. Qua ex re illud etiam magnum sequitur commodum, de quo à nobis alio loco dictum est copiosius, vt quoniam res ipsæ, quas religiosus tractat, Dei sunt, non ipsius, multo maiorem ex ipso statu facultatem consequatur, quicquid agat, ad Deum dirigendi, in quo meritorum ratio consistit. Nam nisi sponte nequam seruus esse velit, qui quasi domini pecuniam, sic ille obsequium surripere, & ad seipsum detorquere velit, ipsa quidẽ opera pleraque per se, ac suo pondere, alia leui conatu, impulsuque adhibito, ad suum feruntur finem, idest ad Deum, qui quod illa suam in gratiam perfecta agnoscit, & grata habet, & iusta remuneratione prosequitur, eaque præsertim cum multiplicata fuerint, immensum quoddam æternæ gloriæ pondus conflare necesse est. De hac ergo gloria Basilius quodam loco differit, vbi ipsum Deum de voluntarijs Eunuchis, qui *Lib. de virg.* nempe Castitatem sibi voto deuinxerunt, ita loquentem induxit: De humano (inquit) nomine angelorum immortalium eis nomen dabo, quod non deficiet, vt cœlum, & cœli pulcherrimam partem habeant ad immorandum, atque in cœli pulcherrima sede, hoc est in domo mea intra septa habitantes, non angelorum iam naturam tantum, ac dignitatem perpetuæ successionis accipiant, ipsi sibi in æterna vita pro successione generis sufficientes, verum & locum inter angelos habeãt illustrem, atque excellentem, nomenque indelebile pro eximiæ virtutis splendore. Tractat hunc locum etiam Chrysostomus in tertio libro eorum quos scripsit aduersus vituperatores vitæ monasticæ, his verbis. Quid igitur? qui domum, & vxorem habet, saluus esse non poterit? Primum quidem non vna salutis via, nec vnus modus, sed multi, & differentes, quod Christus ostendens, apud Patrem multas esse asserit mã- Io. 14.
siones. & Paulus, Alia est, inquit, claritas solis, alia lunæ, alia 1. Cor. 5
stellarũ, idest, alii quidem fulgebũt sicut sol, alii sicut luna, alii sicut stellæ. Diligẽter igitur perpẽde per quos dignitatũ ac me-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritorum gradus descendes, si à solis magnitudine ad vltimam, & minimam stellam deuoluaris. Ita Chrysostomus, illud etiã addens, iniquissime, & indignissime homines in hoc agere, qui si locum in aliqua regia quærant, omnem dent operam, vt quam optimum, quamque honestissimum consequantur, sintque regi carissimi, & coniunctissimi: at vero cœlestis, vt ille ait, militiæ, cœlestiumque optione proposita, non doleant, & lamententur, si postremum teneant locum, sintque omnium nouissimi. Atque hoc idem eodem libro pene extremo repetit, atque inculcat, ita differens, etiamsi nobis certa esset salus, tamen contendendum esse, vt primos gradus in cœlo habeamus, sicut in quouis certamine turpe est, vltimo loco relinqui. Atqui, inquit, seculares extremo in loco reponentur, si tamen seculi impedimenta perrumpere potuerint, quod est arduum, & difficillimum. Quid igitur stultius, quam cum possis in eũ ordinem referri, qui in ipsos etiam angelos obtutus defigat, malle in vltimis consistere? Hæc Chrysostomus illo loco. Nam idem in illa nobili homilia, qua monachum cum rege comparat, hæc etiam habet. Post hanc, inquit, vitam monachum quidem videbimus splendidum, ac conspicuum rapi inter nubes ad occursum Christi in aera, exemplo ducis sui, & institutoris huius vitæ salutaris, omniumque virtutum. At rex, si modo iuste, & integre imperium administrarit, minorem salutem, minoremque gloriam consequetur: sinautem male se gesserit, quis enarrare possit calamitates, quas eum sustinere videbis igni exustum, flagellis cruciatum, denique ea patientem, quæ nec verbo exprimi, nec re ipsa tolerari possunt?

Est autem his omnibus illud quoque addendum, quod plerique docti non hanc solum, quam hactenus diximus, communis beatitudinis excellentiam religiosis tribuerunt, sed etiam propriam quandam, ac peculiarem lauream, id est, vt Theologi definiunt, accidentale gaudium essentiali præmio superadditum, idque ipsius corporis decore declaratum ob aliquod factum insigne, ac præcipuum. Hoc enim in quauis republica bene instituta videmus. Nam cum omnes præmio, & pœna contineantur, tum deinde præter generalia præmia recte factis proposita, sunt etiam quædã propria heroicis operibus, vt olim militibus non ordinaria tantum stipendia, sed etiam qui præclarius aliquid gessissent, ijs tum coronæ ciuicæ, tum murales, tum triumphi quoque decreti erant. Ita in cœlo,

cœlo, præter essentialem mercedem communi virtuti debitã, sunt etiam sua extra ordinem præmia, singulares, & præcipui honores, vt virginum, vt martyrum, vt etiam doctorum, quorũ sunt omnium celebres pugnæ, & victoriæ, contra carnem, contra mortem, contra Satanam. Sed si his ideo hæc laurea decernitur, cur non etiam religiosi suam habeant lauream, qui perpetuam ipsi quoque continentiam colunt vt virgines, nec cessant proximis prodesse vt doctores, & propter quotidianas cruces tam prope absunt à martyrio, quam à nobis supra ostensum est, & denique etiamsi nihil aliud haberent, illud habent, quod mundum, & mundana omnia contempserunt, & in eo contemptu semper vixerunt; quod quidem nemo negarit, quin sit ex insignibus, & excellentibus factis, quæ ab homine in hac vita existere possint, vt ei quoque facto singularis merces debeatur, vt, sicut ait Scriptura, accipiat vnusquisque de manu Dei regnum decoris, & diadema speciei. Huius gloriæ magnitudo, quæ religiosos manet, tum alijs sæpe multis, tum semel Franciscano cuidam nouitio ostensa magnam omnino, vt debebat, in eius animo vim habuit. Is enim cum ita religionis oneribus premeretur, & præterea ita à dæmone oppugnaretur, vt iam vix sustineret, & de seculo repetendo indignas aleret cogitationes, hoc vno cœlesti remedio sanatus est. Nocte quadam dum in templo ante venerabilem Eucharistiam pertransiens, adorandi causa, genu, corpusque inflectit, illo ipso momento raptus, ac defixus est in eiusmodi visione. Aspiciebat longum agmen multorum hominum ordine procedentium, eodem habitu, eademque forma. Omnibus vestes erant candidæ, vultus autem, & manus, & pedes, quæ corporis partes è veste eminebant, ita splendidæ, ac radiantes, vt cum ipsa solis luce certarent. Omnes autem nescio cui tamquam hospiti recens aduenienti obuiam ire, eumque cum festiua gratulatione amplecti, atque etiam cum honore deducere videbantur. Quæ ille cum timore, & horrore perfusus spectaret, ab vno illorum inquirens quidnam id esset, cognouit Franciscanam esse familiam, quæ ad suum quendam, qui tum è vita migrarat, in cœlum comitandum prodisset. Viuere autem omnes in cœlo lætissimos, & felicissimos, atque honorem illum candidarum vestium, quas videret, datum eis esse pro religioso, quem in terris gestarant, habitu, fulgorem autem corporis pro carnis incommodis: ac

Sap. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsum quoque eiusdem gloriæ participem futurum, si in susce pto consilio fortem se, & constantem præstitisset. Atque id quidem ille deinceps facile effecit; ita enim confirmatus est, vt numquam amplius vacillarit. Nos autem hæc eius visio de alia quoque felicitate admonet, quæ religiosis in cœlo parata est, ex sui cuique ordinis, ac familiæ coniunctione. Sic enim putandum est, idque hoc ipsum, quod diximus, agmen indicauit, esse in cœlo separatum, ac distinctum, vt ita dicam, singulis ordinibus locum, atque ad eum omnes, qui ex eodem grege illuc perueniant, adiungi; quæ sine dubio noua est gloriæ, ac lætitiæ materia. Etenim si in hoc mundo adeo iucundum est, cum fratribus, eiusdemque instituti, ac studij socijs conuiuere, & colloqui, idque propter caritatem, non potest dubitari, quin hoc idem illic multo iucundissimum sit futurum, vbi & caritas tanto erit ardentior, & omnium virtutes tum naturæ, tum gratiæ, omnibus vitijs detractis, infinito interuallo perfectiores, & hæc ipsa bona tanto clarius tamquam ex perspicua chrystallo perspicientur: quæ omnia quantum ad amorem addent, tantum etiam ad mutuæ consuetudinis æternam suauitatem. Quare hoc certum esse debet, magnam omnino felicitatem fore, & certe maiorem, quam hic capi, & credi possit, in tali cœtu, concilioque semper versari, atque eius etiam tam illustris concilij aliquam partem esse.

De antiquitate status religiosi, & primum vt in lege veteri designatus fuerit. Cap. XIX.

AGREDIMVR nunc alterum genus dignitatis, quam habet religiosus status. Nam quæ adhuc tractata est, ex virtutum, quæ in eum concurrunt, copia, & magnitudine, ex Dei coniunctione, & similitudine, atque ex ijs etiam honoribus, qui post hanc vitam sequuturi sunt, maxima sine dubio, & præstantissima est, sed partim spiritualis, & in animo latens, partim etiam non præsens, sed multo post futura. Itaque splendet illa quidem, sed oculis Dei, & illorum tantùmodo, qui eiusdem Dei luce illuminatos habentes oculos, iusto hæc iudicio æstimare possunt. At hi quidem pauci sunt, & aliorum comparatione propemodum nulli; quoniam, vt ait Sapiens, Stultorum infinitus est numerus. *Eccl. 1.*

merus. Quare ne hæc tanta res, adeoque salutaris à mortalibus ignoraretur, quædam etiam Deus illi ornamenta addidit, ita aperta, ac conspicua, vt in omnium vel rudium oculos incurrerent. Nemo enim, ait Dominus, accédit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt. Fecit igitur quod dixit. nam hoc lumen, quod ad depellendam huius mundi obscuritatem in mundum introduxit, non in speluncis, aut cauernis occultauit, sed in publicum protulit, itaque hanc disciplinam nobilitauit, vt eam non modo seculi nobilitati parem fecerit, sed longe superiorem ijs ipsis rebus, quæ in seculo prima habentur, & præcipua. Nam quæ etiam humano iudicio familijs, aut ciuitatibus, & cuilibet denique cœtui, aut congregationi splendorem afferre solent, antiquitas originis, hominum multitudo, vel præstantia, tum eorum præclara facta ad aliorum notitiam, & celebritatem, & alia eiusmodi, quę, vt dixi, etiam mundus gloriosa existimat, omnia in statu religioso ita abundant, vt certe nihil habeat humana iactantia, quod huic veræ, & solidæ gloriæ, non dicam præponat, sed etiam componat, & comparet. Itaque hæc quoque iam explicanda erunt, in primis autē vetustas, de qua etsi hoc ita tenendum est, debuisse tantam virtutis præstantiam Euangelio reseruari, vt eam Dei filius secū è cęlo deferret, maxime cum priora illa secula, quæ Paulus pueritiæ comparat, quia nihil ad perfectum adduxit lex, tantam spiritualem perfectionem capere non possent; cum igitur, vt dixi, esset reseruanda in hanc plenitudinem temporum, & gratiæ, quæ facta est per Iesum Christum, tamen ad eam ornandam, & illustrandam magnopere pertinuit, vt etiam in veteri testamento aliqua eius imago, & quidem certa, & expressa existeret. Primum enim magnam huius vitæ similitudinem gessit Elyas, qui sine vxore, sine liberis, sine familia, castam, cęlibemque semper egit vitam, in tanta insuper paupertate, vt vestium loco, zona pellicea amictus describatur, victum autem modo à vidua, modo à coruo quasi mendicatum acciperet. Huius discipulus, atque instituto simillimus fuit etiam, vt legimus, Elysæus, qui ab illo ad perfectiorem hanc formam inuitatus, paternis statim agris, & bobus, quin ipsis parentibus, & domo relictis, magnum etiam exemplum religiosis dedit, quam hæc impigre pro Christi nomine deserenda sint. Tales etiam illi fuere, qui horum vtriusque *Mat. 5.* *1. Cor. 13.* *Heb. 7.* *4. reg. 1.* *3. reg. 17* *3. reg. 19*

ductum sequentes, illorumque magisterio, ac disciplina, perfectius quoddam institutum tenentes, prophetarum filii vocati sunt. Hos enim à reliquo vulgo segregatos fuisse, & communè quādam inter se vitam vixisse, apparet ex miraculis, quæ Elyæus fecisse scribitur, tum aquis illorum rogatu sanandis, tum ollæ amaritudine abstergenda, tum etiam pane, qui omnibus vsui futurus erat, multiplicando. Castitatem autem illud ostendit, quod nullo loco, vel vxorum, vel liberorum fiat mentio, nec aliter in communem vitam conuenire potuerint. Denique etiam obedientia facto illo satis declarata est, quod Elyæo post Elyę raptum reuertenti occurrerūt omnes, eumque, ut scribitur, proni adorauerunt, quasi hoc externo reuerentię signo contestantes, se obedientiam, quam prius Elyæ præstitérant, iam in ipsum transferre. Quamobrem iure Hieronymus hos omnes, quos diximus, ueteris testamenti monachos vocat; idemque alio loco, se ipsum monachis annumerans, Noster, inquit, princeps Elyas, noster Elyseus, nostri duces filii prophetarum. quod iisdem pene verbis dicit Isidorus, qui in libro de Ecclesiasticis officiis, hunc vtrumque, & ceteros prophetas monachorum principes appellat. Ad quos etiam accedit aperte Cassianus, qui ab iis ait monasticæ professionis primordia esse fundata. Nihil tamen euidentius in tota veteri lege, nihilve similius, quam Nazarei, eaque tota ceremonia, quæ iis adhibebatur: quæ fuit causa vt Nazianzenus, oratione in Basilii laudē, religiosos omnes nostrates Nazaræos vocet, & S. Thomas per Nazaręos in veteri lege sanctificari solitos, eos significari existimet, qui ad perfectionis apicē aspirant; ex quo is etiam docte argumentatur, ad perfectionis statum necessarium esse votum. In hoc igitur magna erat illius instituti cum nostro similitudo, quod illi quoque, vt nos, Deo consecrari, & Deo sanctificari dicebantur, & omnino Dei sese obsequiis dicabant, idque etiam voti nexu addito. Sed hoc nos superamus, quod illi non semper ad totam vitam, sed plerumque ad certum tempus, longius, aut breuius, vt visum esset, nos in perpetuum. Illi à certis tantum rebus abstinebant, nos omnia secularia plane relinquimus. Denique hāc omnē tum similitudinem, tum distantiam apertius demonstrant ipsæ ceremoniæ, legesque Dei iussu præscriptæ, quæ cum religiosa institutæ clarissime repræsentent, ex illa vmbra rerum carnalium, facile spiritualis huius status perfectio constabit. Igitur id

4. reg. 4.

4. reg. 4. & 6.

Ep. 4.

Ep. 13.

Lib. 2. c. 15.

Lib. 1. c. 2.

2. 2. q. 186. ar. 6.

Num. 6

tur id primum erat, quod non solum à vino, sed etiam à sicera, & quicquid potatum ebrietatem afferre posset, seuerissime se continebant. Per vinum, ait Hieronymus, id omne intelligitur, quod mentis statum dimouere potest. Hoc autem nihil est aliud, quam amor cuiuslibet creatæ rei. Vt enim nemo per se ebrietatem amat, sed vinum amat, ex quo largius sumpto sequitur ebrietas, vt autem largius sumatur, ipsa eius dulcedo gustata allectat: ita nemo est, qui à recta mentis constitutione deturbari velit, sed hoc sequitur ex vsu terrenarum rerum, quia fieri vix potest, quin ad eas animus, atque affectus adhærescat. Igitur hoc faciunt religiosi ad hanc ebrietatem adeo noxiam euitandam, vt agros, & domos, & omnia relinquant, atque eorum ipsorum, quibus necessario ad vitā vtuntur, ita parce, ac tenuiter, nullum tamen dominium, ac potestatem habeant; quæ quidem est perfectissima rerū omnium nuditas. Quin illud etiam obseruandum, quod Nazaræis illis non solum à vino, sed etiam ab omni re, quæ propinquitatem aliquam cum vino haberet, fugiendum erat, vt ab aceto, aut quocumque liquore, qui ex vua exprimeretur, quin immo ab vua quoque recenti, atque etiam passa, cuius ne acinum quidem gustare fas eis erat. Sic enim religiosi ex ipso statu non modo remoti sunt ab iis rebus, quæ omnino coniunctæ sunt cum peccato, sed etiam ab omnibus, quæ aliquam affinitatem, vel illecebram peccati habeant. Valde enim procliue est ab acinis ad vuam, ab vua ad vinum, à uino ad ebrietatem ipsam prolabi, idest, minimis gustatis, ad maiora venire, & à licitis ad illicita; quoniam hæc est natura cupiditatis, sensusque nostrorum. Secunda lex Nazaræi erat, ne nouacula rāsiret super caput eius, sed cesariem intactam semper nutriret. Hoc manifeste indicat religiosum ita Deo sacrum esse, vt tum ipse, tum quicquid in eo sit, sanctum sit, Deoque deuotū. Nā si capilli ipsi, minima hominis pars, & minime necessaria, sancti tamen censebantur, quanto magis lingua, & manus, & ceterum corpus, & anima ipsa? Bene etiam Origenes. Nazaræi (inquit) non abscindunt capillum; quia iusti quicquid faciunt, prosperabuntur, & folia eorum non decident. Hinc & discipulorum Domini etiam capilli capitis numerati esse dicuntur, hoc est, omnes actus, omnes sermones, omnes cogitationes eorum seruantur apud Deum, quia iustæ, quia sanctæ sunt. Tertia lex, super mortuum non ingredietur, nec

Amos. 2

Hom. 6. in leui.

super patris quidem, & matris, fratris, sororisque funere contaminabitur. Posset ambigi quinam essent intelligendi mortui, nisi Christus Dominus esset interpretatus, qui de secularibus loquens ad eum, quem suo destinabat obsequio, Matt. 8 Permitte, inquit, mortuos sepelire mortuos suos, tu autem veni, & sequere me: & quidem ij mortui, quos hic sepelire volebat, parentes erant. Hoc igitur religiosis affert status ipse, vt mundum primum, qui precipue mortuorum nomine censetur, deinde omnem carnem, & sanguinem, cuius nimio affectu animam contaminari necesse est, omnino relinquant, ac deserant, nec cum ea vllum amplius habeant commercium. Ex quo fit, vt facile se puros, & impollutos ab omni labe conseruent. Sequitur quarta lex, vt voti tempore exhausto, adduceretur ad ostium tabernaculi, ibi autem triplex sacrificii genus adhiberet, pro peccato, pacificum, & holocaustum. Nobis autem, quibus idem est seruiendi terminus, qui etiam viuendi, tum demum voti tempus expletur, cum vita expletur. Tum vero ad ostium tabernaculi sistimur, illius tabernaculi, vbi Deus habitat, in cuius felicitatem nos quoque euocamur ad mercedem diuturnę seruitutis accipiendam. Quinetiam triplicem illam hostiam suppeditat nobis status ipse, holocaustum quidem, quia nos totos sine exceptione Deo tradidit, pacificam autem hostiam, quia nulla aptior ratio ad eius pacem, ac beneficia promerenda; denique pro peccato, quia etiam si aliquid negligentiæ in vitam nostram aliquando obrepserit, ipsius tamen religionis vis, & illa tam abundans recte factorum copia, etiam ista facile abstergit. Itaque illud quoque sequitur, quod est quasi totius sacrificii clausula, vt abrasi capilli in ignem coniiciantur, sed eum ignem, qui suppositus est sacrificio. Quid enim hoc esse putemus? an Deum tetro nidore ambustorum crinium delectari? Sed hoc indicatur, etiam minimas, ac minutissimas religiosi hominis actiones, quoniam in igne caritatis imponuntur, quem igné ipse status afferre solet, esse diuino numini gratissimas, quod tum maxime apparet, cum quasi aduentante vespera, operarij ad denarium accipiendum vocantur. Itaque cum tanta sit similitudo Nazaræorum cum religiosis, quinimmo cum religiosi tanto interuallo Nazaræis illis præstent, an dubitabimus, quin vt Nazaræi inter illos veteres principatum in religione obti-

ne obtinebant, idem de religiosis quoque existimandum sit? Rectius igitur, & verius de his Nazaræis, quam de antiquis illis dici possit, quod apud Hieremiam prophetam scriptum Thren. 4 est, Candidiores niué, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphyro pulchriores. Hunc enim ipsum locum de religiosis aptissime interpretatur Gregorius, quorum vitam niue, & lacte candidiorem dici ait, quia per niuem, vtpote quæ ex alto venit, optimi quique, & cœlestes viri, lacte vero, quod ex carne exprimitur, ij qui terrena recte dispensant, designati sunt, quibus tamen vtrisque religiosorum status antecellit. Qui etiam quia per feruorem spiritus antiquorum, ac fortium patrum (ebur enim os est magnorum animalium) nonnumquam vincere vitam videntur, recte additur, Rubicundiores ebore antiquo. Denique quia præcedentes multos, atque ad superna tendentes per cœlestem conuersationem superant, Sapphyro etiam pulchriores appellantur. Sapphyrus enim ætherei coloris est. Hæc Gregorius. Itaque sicut palatii alicuius, hortiue descriptio chartis designata delectat, non propter se, sed propter palatium, aut hortum, quem refert, atque hæc quidem cum re ipsa perfecta fuerint, multo magis delectare necesse est, quam illam designationem; sic cum Deo veterum illorum Nazaræorum forma tantopere placeret, quę tantum erat religiosorum imago, eaque rudis admodum, & adumbrata, quanto hæc ei instituta gratiora esse oportet, in quibus tam solida inest omnium virtutum euangelicarum perfectio? Quare multo iam magis, quam illo tempore, licebit ei in hac euangelica lege quodammodo gloriari, & pro magno beneficio apud Ecclesiam, Christianosque omnes id commemorare, quod est apud prophetam Amos. Ego sum qui ascendere vos feci de terra Aegy Cap. 2. pti, & suscitaui de filijs vestris prophetas, & de iuuenibus vestris Nazaræos. Tantum enim opus, talisque vita (quod & ante diximus, & dicendum est sæpius) nec nisi Deo auctore suscipi, nec nisi ipso adiutore retineri potest.

Religio-

Religiosum statum ab ipso Christo institutum fuisse, & in ipsis primum Apostolis. Cap. XX.

IAM vero si religiosi status primordia inspiciamus, vt quasi ex natalibus nobilitatem ipsius æstimemus, sine dubio nec clariorem, nec generosiorem vllius rei ortum esse posse comperiemus. Non enim ab homine, neque per hominem fluxit, sed ab ipso Dei filio, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei, qui inter reliqua salutis documenta hanc quoque viuendi formulam, quo perfectiorem, eo certe diligentius, & accuratius suo primum exemplo, deinde voce, ac præcepto expressam reliquit; de quo quidem, nisi hæreticum, video dubitare neminē. Hæretici enim tum recentiores omnes, tum antiquiores etiā, & inter eos perditus ille Vuiclef, nullum telum, nullumque argumentum contra nos accuratius intorquent, quam hoc ipsum, quod status hic merum sit hominum inuentum. Itaque illud contra tenendum est sine vlla dubitatione, quod modo posui, vnum Christum esse huius instituti auctorem, ipsius consilio, ipsius voce, & auctoritate promulgatum esse. De qua re cum alij multi, tum copiose grauis theologus, atque præcipuus, Valdensis disserit in eo libro, quem de sacramentalibus inscripsit, & ipso recentior Clitouæus in opere de votis monasticis. Verum quid opus est externis testibus, cum ipsius euangelij auctoritatem teneamus? Nam cum religio tribus illis, quæ sæpe iam diximus, votis contineatur, videamus vt singula ab ipso Christo in lucem prolata sint. Nam de castitate quidem illud ex ipsius ore habemus, Sunt eunuchi, qui se ipsos castrauerunt propter regnum Dei: quo verbo non eos designat, qui simplici quodam voluntatis proposito à coniugio abstineant: non enim hi dici possunt eunuchi, cum facultatem habeant, cum voluerint, coniugij eligendi. Eos igitur potius designat, qui voto, & eo quidem perpetuo, maximeque solemni, cuiusmodi est in religione, eam sibi facultatem penitus, atque omnino absciderunt. Paupertatem vero quibus expressoribus verbis commendare potuit, quam illis, Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus? aut cum discipulis suis eam formulam dedit, Nolite habere aurum, neque argentum, immo vero neque saccu-

Tit. 9. c. 83.

Lib. 3. c. 9.

Mat. 19

Luc. 14.

Luc. 10.

lum

lum, aut peram, vt adiungit? Denique obediētiam etiam tum præscripsit, cum dixit: Qui vult venire post me, abneget semetipsum. Nam in hac abnegatione tum alij doctores obedientiæ votum intellexere, tum vero, quod maximum est, Concilium Senonense, vt extat in quodam eius decreto. Quę cum diuisim, vt occasio ferebat, præceperit Dominus, tum deinde omnia coniunctę, & copulate præcepisse visus est, cū, vt tres euangelistæ iisdem ferme verbis commemorant, iuueni illi ad se adeunti, & æternæ vitæ adipiscendæ rationem inquirenti id responsum dedit, in quo certe, vt Augustinus testatur, eique omnes consentiunt, illustre admodum religiosæ vocationis exemplar reliquit, eiusque quod quotidie euenire solet in animabus ad hoc institutum adducendis. Primum enim quid illud est quod scribitur, Iesus autem intuitus eum, dilexit eum? nisi quod hoc beneficium non defertur, nisi iis, quos peculiari modo quodam Deus respicit, & peculiari amore diligit. Quod autem dicit, Vnum tibi deest, idque ei dicit, qui præcepta omnia ab ineunte ętate semper obseruarat, illicere eum voluit cupiditate perfectionis, cuius pulchritudo per se mirum in modum amabilis est. Vt enim si statua aliqua inchoata sit, ita vt caput, & summa pectoris, & brachia politissima arte perfecta sint, reliquum tamen corpus imperfectum, ac rude maneat, ipsamet statua si sensum habeat, dolere debet, & magnopere cupere vt absoluatur: sic ille cum audiret, quātum sibi adhuc deesset, ita eum exstimulari oportuit, vt non nisi eo adepto conquiesceret. Sequitur deinde consilium, ac formula perfectionis cum suo præmio, Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me, & habebis thesaurum in cœlo. Nam cum omnia dicit, nihil eum sibi reseruare vult, sed cunctis omnino expoliari, ac nudari. Cum vero vendere iubet, eam abdicationem significat, quæ perpetua sit, & irreuocabilis. Denique verbis illis, Sequere me, tum cetera consilia, tūm etiam obedientię, includuntur. Hoc igitur Christi domini consilium fuit, ita aperte, atque expresse ipsiusmet ore promulgatum. Hanc igitur eandem perfectionem, quam ille quidem iuuenis vltro sibi à Saluatore oblatam stultissime reiecit, omnium prima ipsa Apostolorum schola excepit. Sic enim sentiunt, & sic scripserunt doctissimi viri, nostræ huius religiosæ vitæ formam ab Apostolis primum susceptam, & vsu, atque opere explicatam esse.

Luc. 9.

Decre. 9

Mat. 19

Mar. 10.

Luc. 18.

Ep. 89. q. 4.

Nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mat.19 Nam de paupertate nullum esse possit dubium, cum appareat ex ipsorum actis, quæ scripta sunt in euangelio, & Petrus id omnium ore profiteatur: Ecce nos reliquimus omnia: quibus iisdem verbis vt paupertatem, quam diximus, sic etiam continentiam profitetur. Nam voce illa, omnia, sine dubio vxores etiam continentur, eoque argumento vtitur Hieronymus ad Iouinianum confutandum, maxime, vt ille inquit, cum ipse Dominus Petro respondens, inter alia, quæ relinquantur, vxores commemoret, quasi id ab Apostolis factum indicans; ex quo confirmat Hieronymus, habuisse quidem vxores, sed quas eo tempore acceperant, quo adhuc euangelium nesciebant; statim autem atque ad apostolatum assumpti sunt, officium coniugale reliquisse: eamque ob causam alio loco, apostolos omnes ait uel uirgines, vel post nuptias fuisse continentes. Postremo obedientia ex illis etiam verbis elicitur, Et sequuti sumus te. Quid enim aliud est alterum sequi, quam illius præscripto viuere, eique in omnibus obtemperare? Cũ igitur hæc tria sine vlla dubitatione habuerint omnes Apostoli, restat vt ostendatur ne voti quidem vinculum defuisse, quo se ad hæc tria obligarint. Hoc autem & alii theologi, & in primis Aluarus Pelagius vir doctus, & grauis demonstrat in libro quem scripsit de planctu Ecclesiæ, & in eam rem multas congerit rationes, & hanc præcipue, quod votum, vt ille ait, est consilium consiliorum, & forma, & perfectio eorum: quia quodcumque sit consilium, super quod cadat, id essentialiter perfectius reddit, & Deo acceptius. Ex quo ille quidem effici putat, si hoc Apostoli caruissent, non futuros fuisse in apice perfectionis, ac potius eam abdicationem harum earundem rerum, quam quotidie ineunt quilibet religiosi, quia votum annexum habet, perfectiorem futuram fuisse, quam illam apostolorũ: quod quidem temerarium est dictu, atque etiam improbum, & impium. Addit hoc etiam, nihil esse dubitandum, quin Apostoli non solam rerũ possessionem, sed etiã habendi volũtatem reliquerint, vt vere dicere possent, se omnia reliquisse. Atqui hæc voluntas relinqui non potest, nisi per votum; quoniam non renunciatur uoluntati, si pro libito resumere eam liceat. Accedit quod hi non certe imperfectius sua reliquerunt, quã iuuenis ille, de quo paulo ante diximus, reliquisset, si Domini consilio obtemperans omnia vendidisset. Idem enim illi cõsilium tum proponebat, quod iam antea Apostoli dudum erãt exequuti.

Lib.1.in Ioui.

Apol.ad Pam.

Lib.2.c. 56.

exequuti. At qui vendit, nihil sibi in rem illam iuris, aut dominii retinet: ergo ne Apostoli quidé in res suas. Bene autem, & aperte B. Thomas hoc ipsum, qui ita ait, non esse ambigendum, quin Apostoli voluerint omnia, quæ ad perfectionis statum pertinerent, quando Christum omnibus relictis sequuti sunt. Optime vero omnium, & clarissime Augustinus. De terra, inquit, suscitatus est ille supra omnes diuites pauper, & de illo stercore erectus supra omnes populos opulentos ille inops, vt sedeat cum potentibus populi, quibus ait, Sedebitis super sedes duodecim, & sedem gloriæ hæreditatis dans eis. Dixerant enim potentes isti, Ecce nos dimisimus omnia, & sequuti sumus te. Hoc votum potentissimi vouerant. Sic Augustinus. Cum hoc igitur constet, Apostolos & paupertatem, & castitatem, & obedientiam coluisse, insuper etiam has ipsas virtutes non libera tantum voluntate amplexos esse, sed ea per voti vinculum astricta, quid est causæ, cur non in ipsis posita religionis prima fundamenta, & ab ipsis, Christo auctore, hanc perfectionis præstantiam natã agnoscamus? Et certe ita decebat, vt & tanta hæc res illorum dignitate, & sanctitate ornaretur, & illi, qui omnium magistri, ac doctores futuri erant, hac quoque laude, in qua tantum ornamenti inest in omni Euangelica pulchritudine, non carerent.

2. 2. q. 88. art. 4. ad 3.

17. ciu. c.4.

Religiosum institutum vt viguerit tempore Apostolorum. Cap. XXI.

HANC sanctitatis formulã, quam à Christo hauserãt Apostoli, eandem statim primęuæ illi Ecclesiæ impresserũt, vtpote adhuc tenerę, & in omnẽ partem flexibili, ad omnẽ Spiritus sancti motum. Itaque & istã rerum omniũ vacuitatem, & vitę communitatem non illi modo centum viginti cõplexi sunt, qui vno cœnaculo concluſi, vnum efficiebant corpus, sed alii etiã eius temporis Christiani horũ opera Hierosolymis propagati, de quibus ita scriptum est, Multitudinis credẽtium erat cor vnum, & anima vna, nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. quotquot enim possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes, afferebãt pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur autem singulis prout cuique opus erat.

Act. 4.

Atque

Universidad de Deusto Biblioteca

Atque in hoc ipso aliquod votum,& solemnem aliquam promissionem interceſsisse,tum multi testantur, & in primis Hieronymus, tum illud declarat, quod à Petro dictum est in obiurgationem Ananiæ. Cur tentauit Satanas cor tuum mentiri te spiritui sancto,& fraudare de pretio agri? Non es mentitus hominibus, sed Deo. Nam si eam liberalitatẽ ex deuotione tantum,& alacritate liberæ voluntatis exercuissent,nulla interposita obligatione,neque ille in Spiritum sanctum mẽtitus diceretur,neque certe tam graue supplicium meritus esset. Recte igitur de seculo illo Hieronymus. Talis, inquit, primo credentium fuit Ecclesia, quales nunc monachi esse nituntur,& cupiunt,vt nihil vsquam proprium sit,nullus inter eos diues, nullus pauper, patrimonia egentibus diuidantur, orationi vacetur,& psalmis,doctrinæque,& continentiæ,quales & Lucas refert primum Hierosolymis fuisse credentes. Nimirum igitur hoc ipso tempore non solum exorti, sed etiã maiorem in modum aucti,& multiplicati sunt, qui perfectam religiosæ vitæ disciplinam appetentes,etiam à reliquorum cõsortio abstracti,vnum in locum sese reciperent, in aliorum sõcietate,sub vnius ductu,& obedientia. Sic enim scribit Cassianus cœnobitarum disciplinam à tempore apostolicæ prædicationis exordium sumpsisse, cum multi perfectionis amore adducti,non eo tantum contenti essent,quod omnes facerent,vt sua omnia in commune conferrent,sed etiam his multo sublimiora cumulantes, in secretiora quædam loca suburbana secedere inciperent,qui quod à coniugibus, & à suorum consortio,& ab omni denique mundi conuersatione abstinerẽt,ideo à solitudine monachi, à communitate cœnobitæ vocati sint. Inter hos autem principem,atque aliorum institutorem extitisse Marcum Euangelistam,tum Cassianus ibidem, tum Hieronymus in Marci vita commemorat. Neque tamen Hierosolymæ tantum, aut Alexandriæ perfectio illa constitit, sed eodem tempore in alias etiam orbis partes inuecta est. Sic enim accepimus, in Aethiopia Regis filiam esse à Matthæo Domino consecratam,Theclam à Paulo in Græcia,Romæ autem Domitillam à Clemente, in Gallia vero Martham Saluatoris hospitem, post promulgatum Basiliæ Euangelium, cœnobium sibi construxisse in loco à viris remotissimo, vbi cum aliquot honestissimis fœminis Deo dicatis cœlestem vitã duxit. Denique Dionysius,æqualis illorum temporum,ita de hoc instituto agit,quasi iam ualde recepto, & usitato:ex cuius quidem testimonio non hoc solum intelligi potest, quam uetus fuerit,uerum illud quoque,quanto in honore illo etiam seculo fuerit. Hinc enim, inquit,diuini præceptores nostri sanctis eos nominibus appellari uoluerunt,alii cultorum,alij monachorum,à puro Dei famulatu,& cultu, indiuiduaque & singulari vita,quippe quæ eos unum faciat sanctis rerum diuiduarum coniunctionibus ad diuinam unionem, Deoque gratam perfectionem adipiscendam. Pergit idem deinde ceremonias ac ritus,qui monachis consecrandis adhiberi solebant, atque eorum etiam rituum causas,& mysteria explicare. Primum enim moris fuisse ait,ut sacerdos ante altare stans precationẽ aptam,ac rei congruentem pronunciaret, qua peracta,ad eũ qui initiaretur,accedens,illum rogaret,an seculari uitæ(quã ille more suo diuiduas,ac distinctas appellat uitas, propterea quod hominem cogat solicitum esse,& turbari erga plurima) nuncium remittere,atque etiam loco, & aspectu sese ab ea segregare decreuisset:deinde perfectissimam ei uiuendi rationem exponeret, testificans esse illi deinceps mediocrem, ac uulgarem hominum vitam superandam: quod quidem perfectissimam eius status philosophiam indicabat, quippe quæ, vt ipse addit,non medij sit eorum,qui initiantur, ordinis, sed perfectissimi, ac proinde multa eorum,quę impune à medio ordine gerantur, monachis sint interdicta, qui scilicet id agant,vt cum vno,ideſt,cum Deo coniungi, & colligi possint. Cum autem hęc omnia is qui consecrabatur, professus esset, sacerdos crucis signo consignatum tondebat, tribus personis diuinæ maiestatis rite appellatis,omnique ueste detracta,alia eum induebat; ac cum illum vna cum aliis,qui aderant, gratulabundus salutasset,tum ei diuina mysteria,sacram scilicet Synaxim impertiebat.Hæc Dionysius; qui deinde idem omnium horum rationem exponit. Capillum enim tonsum hoc indicare,illum omnibus humanis, ac terrenis ornamentis abiectis, atque ex illa hora repudiatis,sola animi pulchritudine Deo placere velle. Vestis porro mutationem, interiorem cordis,atque animi mutationem significare, idque monere, quantum habitus ille à vulgari habitu differret, tantum etiã vitam,& mores discrepare debere. Ipsam vero consalutationem simile quiddam repręsentare ei, quod Saluator dixit, gaudium esse in cœlis super vna anima ad Deum adiuncta, quod

Ep. 3. Act. 5.

De script. Eccl. in Philone.

2. lib. c. 5. & col. 18 cap. 5.

De Eccl. hier. c. 10.

Luc. 15.

quod idem gaudium, & sanctam lætitiam, etiam ijs conuenire, qui in terris diuinitatem imitari student. Denique quod sacro Christi corpori communicarent, id quoque ante oculos ponere finem, cuius gratia institutum illud suscipiatur, qui est summa, & perfecta coniunctio cum illa infinita sanctitate, quem scilicet diuinæ societatis fructum monasticis exercitationibus adepturus esset. Hæc igitur Dionysius.

VERVM nullum puto esse religiosæ vitæ amatorem, qui non libenter prima illa eius cunabula plena omnis pietatis, ac feruoris cognoscere, & quasi oculis spectare velit, quæ tamen ipsa cognitio ad hoc etiam, quod hic tractamus, antiquitatis caput confirmandum pertinet. Scripsit de his Philo, qui S. Petri tempora attigisse dicitur, & cum ipso Romæ colloquutus esse. Hic igitur, vt ait Hieronymus, Iudæorum diserti-
De script. Eccl. in vita Marci. simus, librum edidit quasi in laudem suæ gentis, inscriptũ de supplicum virtutibus; sic enim eos vocat, propterea quod in supplicando, & orando, tempus omne consumerent. Qui liber etsi adhuc extat, & est in manibus, hunc tamen omnem locum libet potius ab Eusebio sumere historico veteri, & gra-
2. Eccl. Hist. c. 17. ui, qui huius ipsius, quem dixi, Philonis verba referens, ea etiam commodis interpretationibus illustrat. Sic enim & maior erit cognitio, huius luce addita, & maior auctoritas duorum talium scriptorum duplicata. Is igitur quædam præfatus in Philonis laudem, & de illius libri titulo, hæc deinde scribit. Hoc in primis testatur, quod facultatibus suis renunciarint, ac bonis ad se pertinentibus cesserint ij, qui philosophari cœpissent, & cunctis vitæ huius curis abstinuerint, relictisque muris, in agris, & hortis solitarie conuersati sint, certo scientes consortia eorum, qui disparem sequebantur viuendi rationem, inutilia, & noxia esse illis, qui tum temporis hoc, vt par erat, agebant. Hæc prædictus Philo testificatus ad verbum subijcit, dicens. Est autem in multis quidem terrarum locis hoc genus hominum (oportebat enim perfecti boni participes fieri tam græcos, quam barbaros) verũ in Aegypto in singulis præfecturis, sicuti vocant, abundant, & maxime circa Alexandriam. Deinde & habitationes eorum quales fuerint, describens, de ecclesijs eius regionis hæc dicit. In singulis autem sacrum domicilium est, quod monasterium vocatur, in quo manentes sanctæ vitæ mysteria celebrant, nihil illuc inferentes, nec potum, nec cibum, neque aliud quicquã eorum,

eorum, quæ sunt ad corporis sustentationem necessaria, sed leges, & oracula prophetarum, & hymnos, ac reliqua huiusmodi, quibus scientia, & pietas augentur, & consummantur. Et aliquanto post dicit. Totum autem illud temporis spatium, quod est à diluculo vsque ad vesperam, in exercitium illis insumitur. Sacras quippe scripturas legentes philosophantur, ac patriam philosophiam allegorice tractant. Etenim putant ea quæ in manifesta sunt scripturarum expositione quædam esse absconditæ naturæ symbola per figuras significata. Habent autem & commentarios priscorum virorum, qui cum disciplinæ eorum duces essent, multa in forma rerum allegorice traditarum post se monumenta reliquerunt. Hæc igitur ita videntur ab hoc viro dicta, vt appareat illum eorum fuisse auditorem, qui sacras litteras exposuerunt. Verisimile est autem, commentarios illos priscorum virorum, quos apud eos fuisse ait, esse Euangelia, & Apostolorum scripta, & quasdam antiquorum prophetarum expositiones, quales tum ea, quæ ad Hebræos est, tum aliæ plures epistolæ Pauli continent. Et alia quidem multa de illis, quorum hic mentionem facimus, in eo libro differit. Verum illa visa sunt necessario deligenda, per quæ certas Ecclesiasticæ conuersationis notas posuit. Sic enim scribit, Continentiam autem primum tamquam fundamentum quoddam in anima collocant, deinde & alias virtutes superstruunt. Cibum, aut potum, nemo illorum ante solis occasum vsurpat. Etenim philosophiæ studium luce, corporis vero necessitates tenebris dignas esse iudicant, vnde & diem illi, istis vero modicam noctis partem tribuunt. Nonnulli ex eis toto triduo cibi non recordantur, quibus maius scientiæ, quam cibi desiderium insedit. Nonnulli ita lætantur, ac delectantur sapientia pasci, quæ dogmata opulente, & abunde subministrat, vt duplicato temporis spatio abstineant, ac vix per sex dies necessario cibo gustantes vescantur. Addit præterea apud illos, de quibus loquitur, mulieres quoque reperiri, quarum pleræque grandeuæ virgines castitatem non necessitate, sicut quædam sacerdotes apud gentes, magis quam sua sponte, propter zelum, ac studium sapientiæ custodiant: cuius commercium studiose colentes, corporum voluptates aspernantur, cum immortales potius liberos, quos solus amans Dei animus ex se gignere potest, quam mortales habere cupiant. Quid opus est istis adij-

cere, quomodo in vnum congregati, separatimque viri, ac separatim mulieres conuersati sint, & quæ illis exercitia fuerint, quæ adhuc apud nos durant, & præcipue circa salutaris passionis festum diem in ieiunijs, & vigilijs nocturnis, diuinorumque sermonum lectione exercere consueuimus? Quæ vir prædictus eodem modo, quo apud nos solos hactenus hæc seruata sunt, diligenter annotauit, præsertim nocturnas magni festi vigilias, & horum exercitia cum hymnis, qui apud nos dici solent, describens, & quomodo vno cum rhythmo psallente, reliqui cum silentio auscultantes extremam hymnorum partem, vna cum illo omnes concinendo absoluunt. Præterea scribit quo pacto præsideant inter eos ii, quibus ecclesiastica commissa sint ministeria. Quod si cui desiderium erit exacte cognoscendi, discat ex dicta iam huius viri historia. Hæc ad verbum Eusebius ex Philone, & plura alia, quæ breuitatis causa præcidimus. Eundem igitur statum, ac cursum, qui hic ab Eusebio describitur, tenuit Religio, non solum Apostolicis illis temporibus, sed deinceps etiã trecentis, eoque amplius annis. Itaque Tertullianus, Apostolorum seculo proximus, libellum edidit, quem adhuc legimus, de virginibus velandis, extatque antiquissimum Pii I. decretum, nempe anno Domini CXLVII. editum, de ritu, qui seruari debet in virginum consecratione, quem quidem ritum Ambrosius in libro de institutione virginis, & Eusebius in Constantini vita, ad prima Ecclesiæ tempora referunt. Quin etiam apud vetustissimos quosque patres crebram videmus mentionem de virginibus, quæ iam tum solemni ceremonia velari, & in Dei sponsas consecrari solebant, idque vt de re antiqua, iamque admodum vsitata, vt apud Iustinum martyrem in apologetico secundo pro Christianis, Clementem Alexandrinum in libro stromatum secundo, Ignatium Ioannis Apostoli discipulum in quadam epistola, Cyprianum item, & Origenem, alioſque, vt dixi, complures. Quin etiam Rufinus, & Theodoretus ita narrant, Helenam, cum Hierosolymam Crucis inquirendæ gratia adisset, reperisse illic virgines Deo sacratas. Ac Hieronymus quoque tum alibi sæpissime, tum vero in Malchi vita, quem ipse iuuenis senem admodum cognouit, & monasterium, & monasterii patrem, & socialẽ multorum fratrum cœtum prolixe commemorat: nec deniq; vllus est fere ex antiquis scriptoribus, in quo nõ huius rei

20. q.1. c. Virgines. Cap. 17. lib. 4.

Ad Tarsenses. Cyp. lib. 1. ep. 11 Orig. homil. 17. & 19. in Luc. Ruff. li. 10. hist. Theodo. li. 1. c. 18

rei vestigia, vel expressa potius testimonia passim extent.

Quod si quis quærat, eadem ne fuerit seculis illis religiosæ vitæ forma, quæ nunc est, nihil plane ambigi debet, quin simillima fuerit, atque omnino eadem; idque negare, vel hæreticum sit, vel propemodum. Nam illo etiam tempore, non solum paupertatem, & continentiam, & erga præpositos suos obedientiam profitebantur, quod paulo ante ex Philone apparuit, sed etiam omnes, aut fere omnes, votis insuper obligabantur, ita vt ab illo statu deficere, illicitum plane, ac nefarium esset. Illud tantum interest, si quid interest, quod non adhuc tanta inerat monasticis hisce votis auctoritas, atque hæc, quam nostri Theologi appellant, solemnitas. quin etiam initio ne expresse quidem, vt similius vero est, ac publice vota emittebantur, sed ea professio ex generali omnium sensu, & consensu, ita erat religioso statui annexa, vt etiamsi voce nulla facta esset promissio, tamen intelligeretur simul cum statu suscepta eius professionis obligatio; hoc opinor modo, quo nunc castitatis votum in sacris ordinibus accipiendis includitur: idque ex quodam Basilii loco intelligi potest, vbi ait, eos qui se monachorum ordini addicerent, tacite cœlibatum admittere consueuisse. Itaque hoc etiam tamdiu seruatum est, quamdiu prisca illa pietas, ac verecundia satis fuit ad homines in officio continendos. postea tamen commodius visum est (quod etiam Basilius ibidem decernit) expressam castitatis promissionem exigere. Et primum quidem adhuc eo modo, vt si quis rupto voto matrimonium iniisset, peccaret quidem, sed tamen matrimonium validum, ratumque esset. Declarant hoc veterum Patrum sententiæ, Cypriani in epistola ad Pomponium, Hieronymi ad Demetriadem, vbi ita de monialibus loquuntur, vt si se continere non possent, quod professæ erant, eas potius ad nubendum hortentur, quod iam ne peccatum quidem fuisset, accedente legitima Episcopi dispensatione; idque idẽ ab Epiphanio quoque consuli videmus. Augustinus vero insuper etiã quosdam aperte confutat, qui harum coniugium, coniugium esse negabant. Quod si Innocentius I. Pontifex, qui horũ ætate vixit, & Concilia etiam quædam huiusmodi connubia dirimi iubent, id pœnæ cuiusdam loco constituunt, quod sine dubio poterant, vt thorus separetur, non quia ipsum connubii vinculum non valuisset, id enim nusquam dicunt; atque hanc

Ep. 2. ad Amphil. can. 19.

Li. 1. ep. 11. Ep. 8. Hær. 61 cõtra Apostolic. De bono vid. c. 9. & 10. Tol. 27. q. 1. cap. Viduas. Bracar. c. de filia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsam pœnam constat illo quidem tempore non ab Ecclesia generaliter receptam esse. Itaque & Leo I. qui post Innocentium fuit annis paulo plus quam viginti, etiam si peccatum id esse doceat, non tamen de nuptijs rescindendis mentionem vllam facit; & Gelasius, qui anno CCCCXCII. eãdem sedem tenuit, has quidem moniales ad propositum, vnde excidere, adhortatur, non tamen compellit, nec matrimonium ipsum infirmat. Quin Gregorius ipse, quo nullus antea Pontifex seuerior in hoc genere fuerat, cum crebris decretis, & epistolis eos, qui coniugium contraxissent, seiungi, & in monasterium retrudi iubeat, nihil tamen dicit, quo coniugium non valuisse intelligatur. Immo vero quod valuisse existimarit, ex eo etiam intelligitur, quod homilia quadam narrat de Gordiana amita, quæ se postquam vna cum duabus sororibus Deo dicasset, mortuis illis, oblita, vt ipse ait, dominici timoris, oblita pudoris, ac reuerentiæ, oblita consecrationis, maritum acceperat, & cum eo deinceps vixerat. Quare primus omnium, quod litteris extet, Innocentius II. cum Romana Synodo generali, anno nimirum humanæ salutis MCXXXIX. hoc constituit, vt religiosis omnino matrimonium omne interdiceret, idque ita, vt si contraherent, nullam vim haberet. Quod etsi hoc demum tempore, generali ecclesiæ consensu decretum, & in generalem vsum receptum est, tamen si recte consideremus, multo ante à nonnullis Episcopis in sua diœcesi hoc idem constitutum fuerat. Sic enim legimus apud S. Basilium in regulis fusioribus, qui se ipsum Deo semel deouerit, solemnique voto obligarit, si deinde ad aliud vitæ genus transierit, sacrilegij scelere se obstringere. Idemque in libro de virginitate hoc ipsum vberius confirmat, redditque rationem, quoniam vt adulterium est, non matrimonium, quod viuente coniuge cum altero initur, sic qui Christo, cui desponsatus sit, semper viuente, homini nubat, adulterum esse. Quod vero hoc ab ipso primum Basilio institutum, & sancitum fuerit, aperte declarat quod idem scribit in epistola ad Amphilochium, vbi ita ait, quia iam Dei ecclesia temporis progressu fortior facta esset, & virginum numerus adauctus, dissoluendas esse canonicorum, idest regularium nuptias, & qui ijs se contaminassent, non prius ad communionem admittendos, quam se ab eo scelere remouissent. Ex his igitur omnibus ita concludendum

Ep. 92. c. 14.

17. q. 1. c. de viduis.

Referuntur. 27. q. 1.

Ho. 38. Euang.

Cap. 14.

Epist. 2. can. 6. et 18.

dum est, religiosa vota eam quidem vim habuisse semper, vt matrimonium illicitum efficerent, illam autem vim, vt etiam irritum, ac nullum efficerent, quæ, vt diximus, à Theologis voti solemnitas appellari solet, temporis progressu, & quasi gradatim introductam, & ea quidem re magnum quendam ornatum, dignitatem, ac stabilitatem religiosis institutis adiunctam, vt non modo veteribus illis nihilo inferiora sint, sed, quod ad eorum quidem formam attinet, aliquid etiam hoc tempore melius, ac præstantius habeant.

Quomodo deinceps religiosi ordines propagati sint vsque ad nostra tempora. Cap. XXII.

HActenvs religionis ortum, ac deinde quãdam etiam veluti adolescentiam spectauimus. Itaque iucundius etiam erit, eius perfectionem, ac virile quoddam robur intueri, quod uere dicere possumus, annum circiter Domini CCCL. adeptam esse, cum aureo Constantini seculo, Dei Ecclesia tum reliquis partibus, tum hac præsertim magnopere cœpit efflorere. Huius autem tanti incrementi principem, & auctorem accepimus magnũ illum Antonium, quem Dei sapientia ad hoc potissimum opus omni cœlestium charismatum copia instruxisse visa est. Nam quod ante hunc etiam & cœnobia, & religiosi extitetint, satis id declarat, quod in eius vita scribit Athanasius, illum prima spiritualis militæ rudimenta in monasteriis posuisse, sub aliorum magisterio, & in aliorum conuictu, quorum, vt ille ait, exemplo, atque imitatione, ita proficere stud ebat, ut quotidie fieret illorum virtute præstantior, & apum more aliquam ex singulis vtilitatem delibaret. Ipse tamen maioris perfectionis cupiditate ardens, longius ab hominum congressu in interiorem solitudinem & se, & suos deinde discipulos transferre ausus est. Itaque cum illius sanctitas toti iam mundo eluceret, tantus animorum motus ipsius exemplo factus est, vt & Armeniæ, & Scythiæ, Nitriæ, & vtriusque Thebaidis, ac totius denique Aegypti deserta monasteriis complerentur; quæ monasteria ipsius quasi generalis patris sapientia, & consiliis nitebantur. Ac cum alii innumerabiles ex eius disciplinæ fontibus fluxerunt, tum

In vita Hilar. uero Hilarion ille, alter pene Antonius, qui, ut scribit Hieronymus, primus in Palæstina cœnobia fundauit, cum antea in Syria tota numquam monachus fuisset. Ille (inquit) auctor, & conditor huius conuersationis in ea prouincia fuit. Habebat Dominus Iesus in Aegypto senem Antonium, habebat in Palestina Hilarionem iuniorem. Itaque ejus exemplo cœperũt ibi esse innumerabilia monasteria, & omnes ad eum certatim concurrere, ut cœlestis uitę præcepta haurirent: quod ille cernens laudabat Domini gratiam, & ad profectum animę singulos cohortabatur. Hæc de Hilarione Hieronymus. Cetertũ eodem ferme tempore Basilius in Græcia, qui ipse quoque Magni cognomen meritus est, nulla, ut opinor, cum Antonio cõmunicatione, sed suopte ingenio, suaque sponte monasticam disciplinam ita coluit, ut mirum in modum promouerit, & auxerit. Videmus enim quæ de se ipse epistola quadã prædicat.

Ep. 63. Accusamur (inquit) quod homines habemus exercitatores pietatis, qui renunciauerunt mundo, & omnibus temporalibus curis, quas spinis assimilat Dominus, quæ non permittũt ut uerbum ad fertilitatem perueniat. Tales mortificationem Iesu in corpore circumferunt, & leuata cruce sua sequuntur Deũ. Ego uero totius uitę meæ pretio æstimauerim meas esse has iniurias, & habere apud me ipsum uiros, qui sub me præceptore hanc exercitationem elegissent. Nunc autem in Aegypto talem audio esse uirorum uirtutem. Et fortassis quidé etiam in Palæstina uitam secundum Euangelium rite peragunt. Audio uero etiam in Mesopotamia esse uiros perfectos, & beatos. Nos autem pueri sumus ad perfectorum comparationem. Neque vero Basilius numero solum monasticam rem amplificauit, sed multo magis institutis, ac regulis. Cũ enim antea nullis fere legibus, nullisque certis formulis astricta esset, nisi quas vel interior vnctio vnicuique suggereret, vel rectorum viua vox præscriberet, primus ipse leges condidit sanctissimas, quæ totam hanc vitę rationem saluberrime conformarent. Is enim tempus definiuit ad experiendum, quo transacto, voti sponsione se omnes obligarent: is viuendi methodum omnem descripsit, quæ virtutum exercitationes tenẽdæ, quę vt noxia vitanda, insuper etiam pœnarum canones, si quis contra fecisset, pro culparũ modo; omnia tam sapienter, & moderate, vt non modo tũ ab omnibus accepta, & in vsum statim inducta sint, sed ad hanc vsque diem totius Græciæ, atque

que adeo totius Orientis monasteria nullis aliis vsa sint legibus, quam Basilii. Idem quoque alterum perfecit admodum salutare, quod cum antea quicumque religionem profitebantur, sibi dumtaxat, suoque profectui studerent, ac consulto multitudinem fugerent, vt inimicam ocio, ac quieti spirituali, is diuinam hanc philosophiam quasi è tertio cœlo deuocauit, propiusque ciuitates, atque oppida collocauit, vt proximis quoque esset vtilis, ac fructuosa. Scribit hoc luculente Nazianzenus in laudatione Basilii his verbis. Vt autem (ait) non solum sibi, sed aliis quoque proficeret, primus cœnobia excogitauit, ritumque illum monachorum antiquum, atque agrestem ad ordinem quendam, ac formulam religioni propiorem redegit. Cum enim animaduertisset, eos, qui in communi vita, hoc est, aliis mixti agunt, etiam si monasticam abstinentiam seruent, aliis quidem vtiles esse, non ita sibi ipsis, cum in multis eos malis versari necesse sit, quæ vitæ quietæ, & omnino perfectæ contraria videntur, eos vero qui in solitudine procul ab aliis degunt, firmiores sane in proposito, magisque Deo coniunctos, attamen sibi tantum vtiles, cum rerum experientiam non teneant, nec cum aliis commercium vllum habeant, vtrumque vitæ genus coniungere conatus est. Quamobrem monachorum cœnobia haud procul ab iis, qui in hominum societate viuunt, ædificari iussit, nec omnino separauit, vt & propinquitate, cum opus caritatis exposceret, adesse possent, dissiti alioquin propriis terminis, ne quies eorum interrumpi per multitudinem posset, nec ipsi monachi actionis merito, quod ex impendenda aliis caritate existeret, priuarentur: neque rursus eorum actio per tumultus inutilis efficeretur, & alter alterum hoc modo iuuare posset, vt monachorum vita per conuersationem eorum, qui in communi agũt, fructuosa fieret, & ipsi à monachis quietem, sapientiã, contemplationemque discerent, quemadmodum terra, & mare sese inuicem complectuntur, & iuuant. Hæc ex Nazianzeno.

Orat. in laudem Basil.

Dvm autem Dei gratia in Græcia, atque in Oriente toto religiosis multiplicandis adeo abundabat, ne alias quidem orbis partes ista laude caruisse certum est. Nam & Mediolani scribit Augustinus vidisse se monasterium, Ambrosio (vt ait) nutritore, & ipse Augustinus in Africa, vt Possidonius narrat, virorum, ac fœminarum monasteria fundauit: quod quidem tum alii multi, tum in primis Antoninus

8. Conf. c. 6.

3. par. tit. 24. c. 14. hoc ipsum putat esse institutum, cui nunc Eremitarum nomen est. Sic enim commemorat, Augustinum, antequam esset Episcopus, prope Hyponensem ciuitatem monasterium in nemore condidisse, quod eo viuo, & deinde mortuo, magnopere auctum, ac per alias deinceps ciuitates propagatum, aliquot annis postea barbarorum irruptione disiectum esse, aliosque in Italiam venisse, alios alio, donec Innocentius IIII. qui anno MCCXLIII. summum gessit Pontificatum, cum multi alii essent hic, illic, sparsi eremitæ, in unum omnes corpus contraxit, ac loco, habituque coniunctos ad S. Augustini regulam aggregauit, insuper etiam in ciuitatibus habitare iussit, vt proximis quoque prodessent; quod huius consilium multo etiam diligentius exequutum esse Alexandrum IIII. eius successorem cœlesti quadam visione impulsum, cum ei apparuisset B. Augustinus grandi capite, membris autem exilibus. Quare hoc tanto incremento accepto, familia illa magnopere adaucta, & deinde magis etiam multiplicata, uiguit, ut uidemus, in Ecclesia, nomenque Eremitarum, quod ab initio ex solitudine habuit, nunc etiam in mediis vrbibus seruat. Sed hæc multo posteriora. Itaque redeamus ad Augustini tempora, quibus iisdem temporibus Romã etiam allatum esse, vel certe multo magis propagatum religiosum institutum indicat Hieronymus, qui in Marcellæ laudem hoc quoque scribit, cum antea ignotum esset Romæ monachorum propositum, nec auderet quisquam propter rei nouitatem, ignominiosum, ut tum putabatur, & uile in populis nomen assumere, Marcellam, quę à sacerdotibus Alexandrinis Arii metu in exilium expulsis, Antonii adhuc superstitis, & monasteriorum Thebaidis disciplinam dicidisset, non erubuisse profiteri, quod Christo placere cognouerat. Quare cum in suburbano agro monasterium instituisset, eius imitatione crebra uirginum cœnobia, & monachorum innumerabilem multitudinem esse cœpisse, ut præ eorum frequentia, quod prius fuerat ignominiæ, esset postea glorię. His igitur initiis fundata religio semper deinceps seruata, & propagata est usque ad Benedictũ, id est annis paulo amplius centum: quod ex eo etiam potest intelligi, quod de ipso narrat Gregorius & à Romano iam antea monacho victum in specu accepisse, & ab integro monasterio postulatum esse abbatem in alterius demortui locum; ut ex his constet, etiam ante Benedictum mona-

Ep. 16.

2. Dial. c. 1. & 3.

monachos complures in Italia extitisse. Quod cum ita sit, illi tamen iure, & merito nomen Patris, & Patriarchæ monachorum tribuitur, quoniam ita rem monasticam sanctitatis, & sapientiæ auctoritate amplificauit, vt pene eius auctor videri possit. Nam cum anno ipso salutis humanæ, vt accepimus, DXX. ordini suo initium dedisset in Casino monte, momento fere temporis duodecim monasteria in Italia fundauit, quin alias etiam colonias duxit, in Galliam per Maurum, in Siciliam per Placidum, & alio per alios. Atque hic etiam non hominum tantum multitudine religionem auxit, sed disciplina quoque; quippe qui regulam scripserit, quæ adhuc extat, & viget, tanta sapientia, vt in eius laudem vere eam Gregorius dixerit discretione præcipuam, sermone luculentam. Itaque vt Basilium Oriens, ita Occidens noster Benedictum tamquam religionis auctorem, ac parentem veneratur. Ex hac autem quasi vna radice variæ deinde prodiere propagines variarum familiarum, quæ idem Benedicti institutum complexæ, nonnulla tantum reformando, vel addendo, aut leuiter immutando, ab ipso discreparunt.

2. dial. c. 36.

HARVM prima, & antiquissima fuit Cluniacensis, quæ anno DCCCCXIII. ab Odone Cluniacensi abbate & exordium sumpsit, & nomen. Hic enim vir doctrina, atque sanctitate præstans, Benedicti disciplinam, quæ iam, quod natura fert in omnibus fere rebus, senuisse videbatur, magnaque ex parte laxata esse, ad pristinam formam reuocare aggressus est, quod etiam perfecit. Cuius exemplum sequuti complures alij Abbates in tota ferme Italia, Hispania, Germania, Anglia, in suos ipsi quoque greges reformandos incubuere, idque eodem successu, & fructu; qui deinde vno spiritu, ac vinculo colligati, adhibita etiam Romanorum Pontificum auctoritate, quotannis conuenire consueuerant ad ea tractanda, & decernenda, quæ ad tuendam disciplinam pertinebant. Magna omnino ea immutatio fuisse dicitur, in qua plane ad duo millia cœnobiorum restituta, & sanata scribuntur. Ex eodem genere est etiam Camaldulensis familia, auctore Romualdo, qui circiter annum millesimum in ipso Apennino sedẽ sibi pœnitentiæ, ac religionis deligens, adeo exemplo, & sanctitatis opinione homines permouit, vt nisi ipsemet cohibuisset, totus terrarum orbis (sic enim scribitur) religiosam

Universidad de Deusto
Biblioteca

sam disciplinam subiturus videretur. Itaque tot cœnobia ad illius regulam passim ædificata sunt, vt pene nouus ordo existimari posset. Similis propemodum ortus, ac progressus fuit eius ordinis, qui Vallis umbrosæ appellatur, recentior Camaldulensi annis tantum septuaginta, & tribus. Huic initium dedit Gualbertus, qui cum inimico, quem in potestate habebat, per Christi passionem, quę eo ipso die colebatur, salutem deprecanti, non solum ignouisset, sed etiam vltro eum amplexatus, fratris loco, quem is occiderat, accipere se dixisset, tantopere id factum Deo placuit, vt eo statim ecclesiam proximam ingresso, Crucifixi imago lignea, ad quam orabat, quasi ei adblandiens, caput inflexerit, ita vt crepitus è ligno clare audiretur, insuper etiam religiosę vitę amorem inspirarit, quam ille primum in ea ipsa domo instituit, deinde in Valle vmbrosa, humili quidem, & obscuro ad id tempus loco, sed qui breui ipsius virtute nobilitatus sit. Quare hic etiam ordo magnopere auctus, & in varia deinceps membra fusus est. Nulla tamen in his omnibus familijs nobilior, quam Cistertiensis, cuius hæc præclara commemorantur exordia. Anno millesimo, & nonagesimo octauo, Henrico IIII. Imperatore, Rege Galliæ Philippo I. Robertus Molismensi Abbatiæ præpositus, cum subditos suos præ diuitijs, & copia, à primæuo instituto degenerare animadverteret, consilio cum aliquot ex perfectioribus communicato (omnino vnum, & viginti fuisse ferunt) Cabillonem se contulit, præcipuam eo tempore Burgundiæ vrbem. Hic in solitario quodam loco, cui Cistertium nomen erat, domicilium fixit, idque ideo Cistertiense appellatum. Sed interea cum Molismenses monachi pœnitentia ducti, multis precibus Robertum reuocassent, is quidem ad pristinam sedem se retulit, ipsius autem loco Cistertij Stephanus suffectus est, vir feruens, eiusque, vt fertur, secessionis auctor. Erat sane grex pusillus admodum, fuitque per annos quindecim, vt pene ad nihilum venturus videretur, cum Dei nutu factum est, vt eum Bernardus non solum conseruaret, sed etiam mirifice illustraret, qui cum triginta socijs, & tribus inter eos germanis fratribus, ei se cœnobio addixit, ac paulo post erumpente ex illis latebris eius fama, tam multos ad suam imitationem excitit, vt dimissis in totum orbem fratribus, atque alumnis, centum, & sexaginta monasteria ipsemet viuens constituerit. Atque hæ quidem, vt dixi, familiæ

liæ omnes ex Benedicti institutis fluxere, quę temporibus illis ita viguere, vt nulli alij in occidente haberentur monachi, vsque ad Carthusiensis Ordinis initia, quæ exiguo interuallo Cistertiensem, quem modo diximus, præcesserunt, nimirum annis sexdecim. Ea autem initia satis nota, atque etiam celebrata sunt. Cum enim mortuus esset Parisiensis quidam iurisperitus, homo doctissimus, & vero etiam hominum opinione optimus, atque in frequenti corona, quæ ad eius exequias conuenerat, ternis deinceps diebus, primum se accusatum, deinde iudicatum, tertio etiam damnatum pronunciasset, Bruno ipse quoque insignis in eadem Academia doctor, territus, & ad discipulos suos conuersus, Quis ergo, inquit, potest saluus fieri, nisi mundum fugiat? Itaque vna cum sex sociis in Gratianopolitana eremo, quam fugiendo mundo aptissimam iudicauerat, consedit. quorum quidem consilium Deo gratum esse, Vgoni eius diœcesis Episcopo demonstratum est, qui per quietem videre visus est, Dei maiestatem in eremum illam descendere, seque ei dignum palatium extruere, deinde septem etiam stellas mirifici splendoris in coronæ modum paulatim à terra sese attollere, aliis longe dissimiles specie, & situ, & motu.

CARMELITARVM quoque institutum, etsi annis demum mille ducentis post Christum natum, in Italiam illatum est, multo tamen antiquius fuisse asserunt viri grauissimi, cum memoriæ proditum sit, ipso anno salutis CCCCXII. Ioannem Hierosolymitanum Patriarcham, qui ex hoc ipso ordine antea fuerat, eique præfuerat, regulam ei condidisse, ex quo appareat ipsum etiam vetustius esse. Certe non desunt multi, inter quos Valdensis vir grauis, qui existiment iam tum ab Apostolorum tempore inchoatum in monte Carmelo (& argumento est nomen ipsum) in ecclesia, quę prima omnium B. Virgini in terrarum orbe dicata sit: deinceps vero numero & hominum, & domiciliorum per totam Palæstinam multiplicato, irruentibus Sarracenis, dispersum esse, ac dissipatum; sed ijs rursum ejectis, anno salutis humanæ millesimo ferme, & centesimo resloruisse. Illud constat octoginta fere annis post hanc instaurationem Albertum Patriarchã item Hierosolymitanum hominem doctum, & prudentem datas ab Ioanne leges renouasse, & vtiliter admodum auxisse; quam formulam, traductis deinde in varias Europę prouincias

De sacra mēt. tit. 9. c. 84.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uincias eius ordinis hominibus, eo, quod ante diximus, tempore, confirmauit, & sanxit Honorius III. Pont. Max. nocturno, vt fertur, B. Virginis uiso admonitus, nec multo post eam quoque familiam Innocentius IIII. amplissimis decretis complexus est, & in sedis Apostolicæ tutelam, ac patrocinium recepit. Felix seculum, non huius modo ordinis, quem diximus propagatione, sed aliorum quoque quatuor institutione, Franciscani, Dominicani, Cœlestini, Seruitarum. Natus est Franciscanus anno post Christi aduentum millesimo ducentesimo duodecimo. Hoc enim anno legitur regulam à Francisco ad Innocentium III. delatam, & ab eo confirmatam, tenui quidem adhuc, & debili eius ordinis principio', sed qui tam celeriter quasi miraculo excreuerit, vt paulo post in generali conuentu Assisinati numerata sint quinque millia capita, atque eo ipso tempore quingenta simul adiuncta. Itaque breui totum orbem compleuit, quin etiam temporis progressu in eam, quam nunc uidemus, peruenit amplitudinem, vt in tres, aut etiam plures partes distributus sit, hæque ipsæ partes ita abundauerint, vt singulæ fere singulos ordines bene magnos repræsentent. Dominicanus à Dominico & nomen, & initium habuit, qui primum ab Oxomensi episcopo factus canonicus regularis, cum Tolosę decem annis aduersus hæreticos strenuam operam nauasset, coactis illic aliquot eiusdem consilii sociis, nouam formam, nouumque institutum excogitauit, quod euangelio prædicando se impenderet, quam ob causam Prædicatorum appellari uoluit; quæ vitæ ratio prius ab eodem Innocentio III. Concilii Lateranensis tempore, voce approbata traditur: deinde etiam scriptis ab Honorio III. anno millesimo ducentesimo decimosexto. Seruitæ paucis post annis, id est sexdecim, cœpere Florentiæ, quo tempore Federicus II. Imperator Ecclesiæ, & Pontifici Gregorio nono infensus, omnibus modis totam eius ditionem uexabat. Septem enim ferunt homines nobiles, ac locupletes voce cœlesti admonitos in propinquum montem secessisse, vbi cum aliquandiu delituissent, ipsa eorum sanctitatis luce se prodente, manifestatos esse mundo; quam ob rem multos ad eorum societatem se aggregasse, ipsosque in uarias partes euocatos, in eam, quam uidemus, auctos esse multitudinem. Seruitarum autem nomen ideo ab iis acceptum, quod se B. Virginis Dei Matris seruos esse profiterentur.

Atque

Atque his non multo posteriores fuere Cœlestini à Petro Morone instituti. Hic primum, vt scribitur, in solitudine multos egit annos, deinde cum illa vitæ asperitas cum crebris miraculis coniuncta eius famam per Italiam totam, atque adeo Europam vulgasset, tantus ad eum hominum numerus sese adiunxit, vt pluribus domiciliis, ac locis distribui oportuerit. Quare cum eo tempore generale Concilium Lugduni agere tur, eique Gregorius X. Pontifex interesset, eo profectus Petrus ipse instituti sui formulam, ac leges ab ipso approbandas curauit, anno MCCLXXIIII. Quod autem ordo Cœlestinus appellatus sit, ex eo factum est, quod hic eius fundator, & auctor aliquot post annis, id est viginti, ad summum euectus Pontificatum Cœlestini V. nomen accepit, idque nomen deinde in eius familia mansit.

Nec pretereundi sunt Crucigeri, quorum initia bini Pontifices Alexandri, tertius, & sextus, in quibusdam diplomatis ad Cletum Petri successorem retulere, non quo tum eam haberent, quam nunc videmus, religionis formam, sed erat cœtus quidam hominum ad recipiendos Christianos instituus, inopes præsertim, qui peregre aduenirent; qui cum deinde & aliorum tyrannorum, & maxime Iuliani apostatæ acerbitate afflictus esset, demum ab Vrbano II. recreatus est eo tempore, cum Christiani principes cruce signati, bellum barbaris inferentes, Antiochiam, & Hierosolymam feliciter receperunt. Ornatus deinde ab Alexandro III. pro beneficio, quod is Federici Oenobarbi vim fugiens, illorum hospitalibus domibus crebro, ac benigne acceptus fuerat, etiam aduersus Imperatoris edicta minacia. Pius demum II. anno MCCCCLX. in Concilio Mantuano cum expeditionem in terram sanctam pararet, cęruleum iis vestitum assignauit (incertum qua causa) cum antea cinericio vterentur. Ac Oliueranæ quoque familię non obscura sunt initia; cuius auctorem fuisse ferunt B. Bernardum Tolomeum, vna cum duobus aliis ipsius luculenta oratione incensis, quam is in Senensi academia, vbi publice philosophiam profitebatur, de seculi vanitate, quasi seculo vale dicens, habuerat. Quare vt cœlestem vitam commodius instituerent, extra hominum frequentiam, statim sese in propinquum quendam montem, qui Oliuetus dicebatur (ex quo ipsa familia Oliuetana appellata est) receperunt, anno Salutis MCCCXX. tanto feruore,

tamquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamquam arcta disciplina, vt eius fama multos breui ad imitationem excitarit. Atque in eadem Senensi vrbe non multo post, nempe anno MCCCLVI. inchoatus est etiam is ordo, qui Iesuatorum dicitur, principe Ioanne Columbino, cuius mirabilis conuersio commemoratur ex lectione vitę S. Marię Aegyptiacę, in quam casu inciderat. Itaque cum totus repente immutatus, sanctissimam vitam, bonisque omnibus operibus, & maxime sui contemptu, & abnegatione exercitam aliquamdiu duxisset, aliquot ei adiuncti sunt eiusdem vitę socii, quos omnes Vrbanus V. ex Gallia reuertens, quasi nouam, teneramque Christi Domini sobolem, benignissime complexus est, multisque auxit priuilegiis. Atque huic familię fere etiam ortu æqualis est familia Eremitarum S. Hieronymi, quę præsertim in Hispania, & Lusitania floruit, & adhuc floret. Eius fundatorem ferunt Petrum Ferdinandum, qui Petri Castellę Regis aula relicta, cui tum paternis, tum propriis obsequiis gratissimus erat, primum eremitis quibusdam solitariam vitam agentibus sese adiunxit, deinde institutum S. Hieronymi, quod in vrbe Bethleem ab ipso inchoatum, diuque conseruatum, iampridem cessauerat, cum aliquot aliis eiusdem animi, & consilii excitare aggressus est, idque in Toletana primum prouincia. Itaque Romam veniens, Gregorio XI. qui tunc Ecclesiæ clauum tenebat, nouam illam vitæ formulam attulit, anno ipso salutis MCCCLXXXIII. quæ ab ipso confirmata breui deinde tum hominum, tum domiciliorum accessione non mediocriter aucta est. Post hos Minimi prodiere anno circiter MCCCCL. qui humilitatem, quam nomine ipso prę se ferunt, vita etiam, atque instituto profitentur. Horum caput, atque origo fuit Franciscus, ex Paula vrbe Calabrię oriundus, vir magnus cum virtutum copia, tum vero miraculorum facultate tam præsenti, vt pene ei ad manum semper esse videretur. Quare nil mirum fuit, si ipse etiam ordo tali Fundatore nixus per Italiam, Hispaniam, & maxime per Galliam ita luxit, lucetque mundo, vt merito se fere veteribus illis æquarit.

De

De religiosis Clericorum ordinibus. Cap. XXIII.

SI vera sunt, vt sunt, quæ supra de Apostolorum instituto, & de temporum illorum perfectione demonstrauimus, non modo olim etiam extitit aliquis Clericorum ordo religiosus, sed primi omnino religiosi ex clericis extitere. Nam cum religio tribus illis, quæ iam sępe diximus, votis constet, eaque vota ab Apostolis edita fuisse, & ratio, & multorum auctoritas conuincat, quid causæ est, cur non & religiosos ipsos fuisse, & ab ipsis religiosam vitam originem, atque ortum suum duxisse fateamur, & vero etiam prædicemus? Idem æque certo affirmare licet de clero illius ætatis ferme vniuerso, qui cum ad Apostolorum exemplar effictus esset, ad eandem perfectionis formulam totus instituebatur. Ac de castitate quidem non est dubitandum, quin in sacris ipsis ordinibus suscipiendis promitteretur: nam etsi aliqui initiabantur, qui vxores haberent, tamen, vt Medina, alijque multi confirmant, in eo quoque Apostolos imitari solebant, quos antea diximus omnem coniugii vsum sibi sponte præcidisse. Obedientiam vero suo quisque spondebant episcopo, cuius obligationis tum alia inueniuntur vestigia, tum illud euidens, quod de B. Martino scripsit Sulpitius, Hilarium, cum eius virtutem adamasset, quo sibi eum arctius implicaret, ac deuinciret, hanc vnam rationem tenuisse, vt illum ecclesiasticis ordinibus initiaret. Ac Gregorius etiam testatur morem fuisse Romæ suo adhuc tempore, vt quisquis semel in ea ecclesia sacrum ordinem accepisset, egrediendi ex ea vlterius licentiam non haberet. Et quidem hoc adhuc vtrumque in ecclesiæ moribus remansit, vt qui ad ordines istos admittuntur, & solemni castitatis voto obligentur, & eandem ipsi quoque obedientiam proprio Episcopo diserte, atque expresse spondeant. Sed hanc vsus ipse iam multo laxius interpretatus est; quoniam pauca sunt hodie, in quibus clerici prælato suo obedire coguntur, tum autem in omnibus, & perfecte. Castitati, vero idem est adhuc plane votum, quod religiosorum, vt matrimonium non illicitum modo, sed irritum etiam, & nullum efficiat. Superest paupertas, de qua, si præsentes inspiciamus mores, maior videatur

Lib. 2. de contin. c. 35.

4. regis. ep. 74.

Universidad de Deusto
Biblioteca

deatur difficultas; sin autem antiquos mores, nihil clarius. Ve
tus enim institutum fuit, vt clerici omnibus bonis, si qua ha-
berent, paternis cederent, nihilque suum possidere possent.
Refer- Testatur hoc Hieronymus, qui hanc esse ait causam, cur ab ip
tur. 12. so Ecclesiæ initio clericorum capita radi cœperint, vt signifi-
q. 1. cap. caretur depositio, vt ille ait, omnium temporalium: quia
Duo. victu, & vestitu contenti, nihil proprium habere debent,
lib. 2. de sed omnia communia. Testatur hoc etiam Prosper anti-
vita con quus auctor, Expedit, inquit facultates ecclesiæ possider-
tẽp. c. 9. re, & propriàs perfectionis amore contemni. Non enim
propriæ sunt, sed communes ecclesiæ facultates. Et ideo quis-
quis omnibus, quæ habuit, dimissis, aut venditis, fit rei suę con
temptor, cum præpositus factus fuerit ecclesiæ, omnium quæ
habet ecclesia, efficitur dispensator. Affert deinde exemplum
Paulini, & Hilarij, quorum vterque paterna prædia diuendita
pauperibus erogarant, ijdem autem episcopi facti, facultates
ecclesiæ diligenter administrarunt. Quod autem communem
vitam tenere solerent, tum hæc eadem ostendunt, tum Cle-
22. q. 1. mentis Pontificis epistola, quam scribit Hierosolymitano cle-
c. Dile- ro, in qua ait communem vitam omnibus necessariam esse, &
ctissimis iis maxime, qui Deo militare cupiunt, & vitam Apostolo-
In resp. rum, eorumque discipulorum imitari. Gregorius quoque ad
ad eum Augustinum Anglorum episcopum scribens, ita ei mandat, vt
c. 1. & 2 in Anglicana illa, quæ tum surgebat, ecclesia, eam conuersa-
tionem inter clericos instituat, quæ initio nascentis Ecclesię
fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum de iis, quæ pos-
sidebant, quicquam suum esse dicebat, sed erant illis omnia
communia. Denique extat etiam inter sacros canones Eu-
genii II. decretum, quo iubetur, vt vnum sit clericis refecto-
rium, vnum dormitorium, ac ceterę officinæ. Postremo quod
his etiam omnibus voti sponsio adderetur, apparet ex epistо-
la Vrbani Pontificis ad omnes episcopos, vbi post alia cleri-
Refer- cos alloquens, Quicumque vestrum, inquit, communem vi-
tur. 12. tam susceptam habet, & vouit se nihil proprium habere, vi-
q. 1. cap. deat ne pollicitationem suam irritam faciat, sed hoc, quod
Scimus. Domino pollicitus est, diligenter custodiat, ne damnationem
sibi, sed meritum acquirat: quia melius est non vouere, quam
votum, quod melius est, non perficere. Ex quibus omnibus
hoc constare potest, aut omnes clericos, aut fere omnes æuo
illo, eosque præsertim, qui maioris perfectionis desiderio du-
cerentur,

cerentur, hæc tria vota susciperе solitos, ac quod ex eo se-
quitur, vere etiam religiosos fuisse. Quod ipsum quoque Theo
logi recipiunt, & in primis Medina vir doctus, qui hoc argu-
mentum ex professo tractat, & multis confirmat, atque inter Lib. 5.
alia, ex ipso nomine Canonicorum, cuius adhuc vbique vsus de cõsm.
est, quod nomen nihil aliud significat, quam regulares. Ne- cap. 10.
que vero distinctam fuisse parochorum causam, quasi his ali-
quid liceret possidere; sed quia necessarium eis erat separa-
tim in sua parochia viuere, nec communitatem illam vitæ cũ
aliis retinere poterant, exemptos fuisse, eodem modo, quo
nunc monachi, cum superiorum suorum iussu parochiam ad-
ministrant. Hæc ille sane: quin etiam addit, ita propriam
fuisse etiam cleri paupertatem hanc, in qua religio consistit,
vt quod aliquid proprium habere cœperint, id potius ex in-
dulgentia natum sit, quam rem confirmat Augustini auctori- Ser. 2.
tate in sermone quodam de cõmuni vita clericorum, vbi ait, reperitur
alias sibi constitutum fuisse, nullum ordinare clericum, nisi 12. q. 1.
qui communem vitam ducere vellet: sed postea consilium mu c. certe.
tasse, ne, quod peius esset, quispiam per simulationem, & hy-
pocrisim, regulam violaret, & promissum falleret. Itaque etiã
si quis communiter viuere nollet, se ei deinceps clericatum
permissurum. Quare ex hoc etiam argumentatur Medina,
rei quidem naturam paupertatem postulasse, quod vero non
omnes id facerent, dispensationem quandam fuisse. Cuius la-
xitatis duas opinor fuisse causas, primum multiplicationem ip
sam clericorum; quoniam cum ita creuisset populus Christia-
nus, vt à paucis administrari non posset, & ad ipsius etiam Ec-
clesię splẽdorem facere videretur, vt plures iam ministros ha-
beret, non ita potuit in tanto numero ille perfectionis ardor
conseruari. Altera fuit causa, quoniam quo longius tempora
à primo illo Ecclesiæ statu procedebant, eo magis & Dei cari-
tas in hominibus refrigescebat, & abundabat amor sui, suo-
rumque commodorum. Quare cum difficile iam esset, cleri-
corum vulgus in tanta omnium rerum abdicatione retinere,
mansit tamen hoc studium in quibusdam, quibus maior ani-
mus, maiorque inerat feruor, qui ita clericalia munera obi-
rent, vt simul religiosa etiam munera, illamque exactam disci
plinam non omitterent. Hanc laudem Ambrosius Eusebio Ep. 82.
Vercellensi Episcopo tribuit, qui suos clericos ita instituisset,
vt ab ijs, quemadmodũ ipse ait, duo pariter exigeret, & mona-

sterij continentiam,& disciplinam ecclesiæ. Hæc,inquit,primus in occidentalibus partibus diuersa inter se Eusebius sanctæ memoriæ coniunxit,vt in ciuitate positus,instituta monachorum teneret,& ecclesiam regeret ieiunij sobrietate. Multum enim adiumenti accedit ad sacerdotis gratiam,si ad studium abstinentiæ, & normam integritatis iuuentutem astringat,& conuersantes intra vrbem abdicet vsu vrbis,& conuersatione. Hæc Ambrosius de Eusebio, quem, si recte attendimus,non absolute primum eius instituti auctorem facit, sed in Occidentalibus dumtaxat partibus; nam in alijs partibus iam pridem eadem forma viguerat. Quod ita esse etiam ex Possidonio cognosci potest,qui in vita Sancti Augustini,cum hoc idem ab illo factum narret, vt monasterio intra ecclesiam constituto, vna omnes mensa, communibusque sumptibus alerentur, nihilque cuiquam suum esset, hoc etiam addit, hanc rationem sub sanctis Apostolis primum introductam. Confirmat hoc quoque Pontificis auctoritas Pij IIII. qui bulla quadam,in qua de Canonicorum regularium ordine quædam honorifice decernit,hanc addit causam,quod is ordo ab Apostolis institutus fuerit;quam bullam recitat quo dam loco Nauarrus, & alia addit in eandem sententiam. Itaque Augustinus quoque non tam inuentor, quam restitutor fuit, atque instaurator huius religionis clericalis, de qua quidem neminé dubitare video,quin eadem sit,quam modo nominauí,Canonicorum regularium. Sic enim ferunt,Augusti no defuncto,& Hyppone à Vandalis vastata, Gelasium, qué Africanum fuisse constat, cum aliquot sociis eius disciplinæ Romam venisse, eoque ad Pontificatum euecto, illos deinceps perseueraſſe in eodem vitæ genere, iisque domicilium attributum in Lateranensi ecclesia; cuius adhuc extant monumenta tum in ipsis ædium illarum ruinis, tum in Pontificiis quibusdam diplomatis,& præsertim Eugenij IIII. Ac illorum occupatio his muneribus,vt scripcum legimus, continebatur,sacrificandi,conciones ad populum habendi,eidemque sacra ministrandi,denique omnia Apostolica,ac sacerdotalia officia obeúdi, idque in communi vita, nulla re propria, & vnius præpositi ductu, & obedientia. Quod etiam ex eo confirmari potest, quod cõstat à Bonifacio primum VIII. hos regulares Canonicos è Lateranensi sede,quam octingentis ferme annis tenuerant, amotos, substitutis Canonicis secularibus,

Inc. statuimus. 19. q. 3. num. 7. & 8.

cularibus, diuisaque singulis certa redditnum portione, qui antea communes erant. Neque vero Romæ tantum, sed in omnibus pene prouincijs horum viguisse institutum, multis indicijs probari potest, eoque potissimum, quod & Dominicus in Hispania hanc primum vitæ rationem aliquamdiu professus est, & in Gallia ipsius Bernardi ætate multos ex ijs extitisse ipsius vita,& epistolæ ostendunt, in quibus nonnulla de ipsis commemorantur. Igitur clericorum quidem regularium vnum,quod sciamus,erat iam genus,hi, quos diximus, Canonici. Verum hoc deinde nostro seculo, aliquot etiam alij eiusdem ferme generis ordines Dei voluntate, certaque prouidentia emerserunt,magno vtique,vt videmus, Ecclesiæ bono, in quam quasi Domini vineam excolendam eo feruentius,atque alacrius,& fructuosius incumbunt, quo adhuc, vt recentes solent operarij, integris sunt viribus, & minus fatigatis.

Ex hoc numero est etiam hæc nostra Societas IESV, quam Deus his nouissimis temporibus, nempe anno MDXL. in lucem eduxit: hoc enim anno à Paulo III. Pont. confirmata, & Apostolicis decretis stabilita est. Quare nihil de Fundatore, vel de cæteris eius primordiis hoc loco commemorandum censeo, cum sint omnia notissima, vt in re adeo recenti. Tantum igitur aliquid de instituto attingendum, quo modo sic religiosam disciplinam cum clericorum ratione coniungere conetur,vt quod in vtraque optimum,ac præcipuum est, id in se,quoad ei liceat,complectatur. Nam cum religionis partes potissimæ illæ sint, paupertas, fuga seculi,segregatio à carne, & sanguine, obedientia perpetua, & hæc omnium maxime, quæ eius est quasi essentia, Societas quidem hæc, tum illa omnia, tum hanc in primis obedientiam ita complexa est,vt in ea excolenda, & quam perfectissime exercenda vires omnes intendat;quin etiam hoc profiteatur, ac præ se ferat, veram, germanamque sobolem suam hac quasi nota distingui,vt in perfecta obedientia,& voluntatis,iudicijque abdicatione quam maxime excellat. Cleri autem forma si perfecte inquirenda est, eam potissimum accipere oportet, quæ ab Apostolis ipsis, vt diuinis magistris, est instituta, quæ sane haud parum distabat ab ea, quam nunc cernimus. Etenim vetus illa his tantummodo officiis,ac functionibus constabat, docendi, prædicandi euangelium, in-

ſtruendi rudes catechiſmo, ſacrameuta præbendi, denique purgandi, illuminandi, perficiendi mortalium animos. hoc enim triplici operum genere Eccleſiaſtica hęc hierarchia cœleſtis illius exemplar quoddam referebat. Hanc igitur eandem formam noſter hic, quicumque eſt, ordo, ſibi ſumpſit, vt ea exequeretur, quæ poſt proprie ſalutis, & perfectionis ſtudium, proximorum inſuper ſaluti, & perfectioni vtilia ſint, dicendo, agendo, priuatim, publice, domui ſuæ, & alienæ, denique omni, qua poſſit, ratione, ac via. Quod autem ſcholas etiam externis adoleſcentibus aperiendas putarit, ne hoc quidem à ueteri inſtituto diſcrepat. Ita enim legimus in antiquis Conciliis cautum, vt presbyteri, & monachi ſcholas habeant in monaſteriis, & in eccleſiis, quo fideles poſſint filios ſuos mittere. Quin etiam Baſilius cum hanc ipſam quæſtionem poſuiſſet, an conueniat, ut inter monachos ſint magiſtri puerorum ſecularium, reſpondet conuenire, idque conſentaneum eſſe euangelio, modo tamen eo fine, ut ii ſimul cum litteris ad pietatem, & Dei timorem erudiantur: quod etiam confirmari poteſt multorum monachorum, & monaſticorum ordinum exemplis, qui gymnaſia olim publice habuerunt, non ſuis tantum, ſed externis quoque docendis. Atque hæc quidem de Societate noſtra. Verum vt ad vniuerſum Clericorum regularium inſtitutum reuertar, facile iã cognoſci poteſt, quam id laudabile, & expetendum eſſe oporteat, in quod duo inſtituta tam prędara, tamq. vtilia confluunt. Non enim dubitandum eſt, quin quaſi duo Eccleſiæ oculi, duæue manus, ac brachia, quibus ad omnia vtatur, ſit ordo clericorum, & ordo monachorum, ita vterque præſtans, & propriis bonis abundans, vt ſi in comparationem adducantur, ſuperent ſe, & ſuperentur mutuo. In clero enim illa excellunt, labor, & opera in proximos, concionandi ſtudium, pugna cum dæmone, propagatio diuini honoris, dignitas ipſa ſacerdotalis, tractatio diuinorum myſteriorum. In monachis autem ſancta illa nuditas, nihil habendo, nihil poſsidendo, fraterna concordia, & ſumma vnitas, vnum corpus è multis membris, mutuum auxilium obedientia maiorum coniuncta cum humilitate ipſius ſtatus, & cum iis fructibus, qui ex obedientia exiſtunt. Quare cum vtraque ratio tam eximia bona habeat, quibus altera caret, quæ erit vita illa, in qua ſic permiſceantur ambę, vt vtriuſque bonis perfruatur, & vna cum ſuo profectu, quod faciunt monachi, alio-

6. Syn. a. 4. & 5 Con. Mog. c. 45. Reg. brt. q. 292.

chi, aliorum quoque profectus curetur, quod proprium eſt cleri? Immo vero ex hac ipſa coniunctione vtrumque etiam maius, atque vberius effici neceſſe eſt, quam per ſe ſeparatim eſſent; quoniam & maiorem Deus gratiam communicat, ſi ad eius gloriam in aliis propagandam conferatur, & proximorum fructus eo largiores eſſe ſolent, quo inſtrumentum ipſum ad hos fructus efficiendos adhibitum, cùm Deo, qui eorum præcipuus eſt auctor, coniunctius fuerit: coniungitur autem per virtutes, & potiſsimum duas, obedientiam, & humilitatem, quæ vtraque intrinſece ineſt in religioſo ſtatu. Sed quid opus eſt plura? Ambroſium audiamus, quomodo de gemina hac vita diſſerit, eaſque inuicem confert. Hæc duo, inquit, in attentiore Chriſtianorum deuotione præſtantiora eſſe quis ambigat, clericorum officia, & monachorum inſtituta? Iſta ad comitatem, & moralitatem diſciplina, illa ad abſtinentiam aſſuefacta, atque patientiam. Hæc velut in quodam theatro, illa in ſecreto: ſpectatur iſta, illa abſconditur. Ideo bonus athleta ait, ſpectaculum facti ſumus huic mundo. Hæc ergo vita in ſtadio, illa in ſpelunca. Hæc aduerſum confuſionem ſeculi, illa aduerſus carnis appetentiam. Hæc ſubiiciens, illa refugiens corporis voluptates. Hæc gratior, illa tutior. Hæc ſeipſam regens, illa ſemetipſam coercens; vtraque tamen ſe abnegans, vt fiat Chriſti; quia perfectis dictum eſt, Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum ſibi, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Hæc ergo dimicat, illa ſe remouet. Hæc illecebras vincit, illa refugit. Huic mundus triumphatur, illi exultat. Huic mundus crucifigitur, vel ipſa mundo, illi ignoratur. Huic plura tentamenta, & ideo maior victoria. Illi infrequentior lapſus, facilior cuſtodia. Hęc Ambroſius, ex quibus id plane apparet, quod proxime poſui, cum vtriuſque huius vitæ ſeparatim, ac per ſe tantus ſit ſplendor, vt alterutram complecti magna quædam, & eximia ſit res, quanto maior futurus ſit ſplendor, amborum generum laudibus in vnum collatis. Arduum ſine dubio opus, ac difficile, ſed non Deo, apud quem non eſt impoſsibile omne verbum.

Ep. 82.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De tanta multitudine & religiosorum, & religionum. Cap. XXIV.

HIs perspectis, quæ de religionis initiis, & progressu quam breuissime commemorata sunt, liber iam in hoc eius tam uario, tamque multiplici fœtu diligentius intuendo commorari. Quis enim est, qui cum multitudinem, ac copiam recordetur pene infinitã eorum, qui omni fere euangelii tempore, hoc uitæ genus tenuere, non plane admiretur, & obstupescat? Diximus paulo ante de Antonio, cuius vnius nomẽ, & auctoritas, cum adhuc gentilis impietas tam late dominaretur, tamen adeo multos ad mundum fugiendum, ad solitudinẽm colendam adduxit, Ps. 64. vt uere de ea ætate dici posset illa prophetica, Benedices coronæ anni benignitatis tuæ, pinguescent speciosa deserti, & exultatione colles accingẽtur. Videmus quæ de ipso, ipsiusq; discipulis scribat Athanasius in eius vita: Erant, inquit, in mõte monasteria, tamquã tabernacula plena diuinis choris psallentium, legentium, orantium, qui infinitam regionem quandam, & oppidum à mundana conuersatione seiunctum videbantur incolere. Quis tum monachorum agmen aspiciens, quis virilem illum concordiæ cętum cernens, in quo nullus nocens, nulla detractio, sed multitudo abstinentium, & certamen officiorum erat, non statim in eiusmodi uocem erumpe- Nu. 23. ret, Quam bonæ domus tuę Iacob, tabernacula tua Israel? tamquam nemora obumbrantia, tamquam paradisus super fluuios, tamquam tabernacula, quæ fixa sunt à Domino, tamquam cedri libani circa aquas. Idem quoque cogitare possumus de Hilarione, qui eodem tempore in Palæstina innume- In vita ra, vt ait Hieronymus, fundauit monasteria, & de Machario Hilar. Antonii item discipulo, quem sanctitate illustrem fuisse accepimus, eumdemque quamplurimos suæ disciplinę alumnos habuisse. De Caritone quoque sic scriptum videmus, ipsum etiam in Palæstina plura deinceps cœnobia extruxisse, cum singulis extructis, in interiorem eremum se reciperet. Isidorus autem vno in cœnobio plusquam mille, atque in eodem etiam paulo post adiuncto, Apollonius plusquam quinque mille monachis fertur præfuisse. In monte uero Nitriæ, qui ab vrbe Alexandrina vnius ferme diei itinere distabat, quingenta

monaste-

monasteria pene contigua extitisse, quę omnia ab vno præside, vnoque magistro regebantur. Quin etiam Palladius grauis auctor, & testis oculatus, in sua, quam describit, peregrinatione, ciuitatem se uidisse narrat, in qua plura essent monasteria, quam profanę domus. Quare cum omnes vici, omnesque anguli pleni essent Dei famulis, qui diuinas laudes concinerent, visam sibi esse ex ciuitate factam vnam ecclesiam: idemque in Memphi, & Babylone innumerabilem se ait uidisse monachorum multitudinem, qui omnes variis Spiritus sancti donis fulgebant: prope vero Thebas cum Ammone se cõgressum patre trium millium monachorum. Quid Pacomius, qui ipse quoque annis circiter quadringentis à Christo nato floruit, quem constat variis in domibus interuallo modico disiunctis ad septem millia discipulorum habuisse, in qua autem ipsemet degebat, plures, quam mille, quos quidem omnes commodioris gubernationis gratia in quatuor & viginti classes pro numero græcarum litterarum distribuerat. Quid etiam Serapion quem idem Palladius à se visum testatur, cum decem mille monachos, pluribus tamen diuisos domiciliis gubernaret? Ac Hieronymus quoque in Paulę epita- Ep. 27. phio sic narrat, cum ea mulier, studio sanctos illos patres visendi, desertum adisset, occurrisse ei turbas, ut ille ait, innumerabiles Dei famulorum, quo spectaculo ita delectata sit, vt sui sexus oblita inter tot millia monachorum habitare optaret. Cuius autem, inquit, non intrauit cellulam? quorum pedibus non aduoluta est? per singulos sanctos Christum se videre credebat. Quam autem hactenus virorum diximus, eadem plane fuit etiam vbertas sacrarum virginum; quod cum alibi legimus, tum apud Theodoretum in religiosa historia extrema, qui earum infinita scribit fuisse monasteria in toto Oriente, in Palæstina, in Aegypto, in Asia, in Ponto, in Cilicia, Syria, & Europa: quoniam, inquit, ex quo Saluator natus est ex matre virgine, multiplicata sunt viridantia virginitatis prata. Ac ne quis existimet, in tanto numero, ut fieri soleat in incondita turba, aliquid tumultus, aut perturbationis extitisse, iucundũ est etiam videre quæ Hieronymus de illorum temporum moribus scribat. Prima, inquit, apud eos Ep. 22. confœderatio est, obedire maioribus, & quicquid dixerint, facere. Diuisi sunt per decurias, atque centurias, ita vt nouẽ hominibus decimus præsit, & rursus decem præpositos sub se cen-

tesimus habeat. Manent separati, sed iunctis cellulis. Vsque ad horam nonam, vt institutum est, nemo pergit ad alium, exceptis his decanis, quos diximus, ut si cogitationibus forte quis fluctuet, illius consoletur alloquiis. Post horam nonam in cõmune concurritur, Psalmi resonant, Scriptura recitatur ex more, & completis orationibus, cunctisque residentibus, medius, quem patrem vocant, incipit disputare. Quo loquente, tantum silentium sit, vt nemo alium aspicere, nemo audeat exscreare. Dicentis laus est in fletu audientium. Tacitæ voluuntur per ora lacrymæ, & ne in singultus quidem erumpit dolor. Post hæc concilium soluitur, & vnaquæque decuria cum suo parente pergit ad mensam, quibus per singulas hebdomadas uicissim ministrant. Nullus in cibo strepitus est, nemo comedens loquitur. Dehinc consurgunt pariter, & hymno dicto ad presepia redeunt, ibi usque ad vesperam cũ suis vnusquisque loquitur, & dicit, Vidistis illum, & illum? quanta in ipso sit gratia? quantum silentium? quam moderatus incessus? si infirmum viderint, consolantur, si in Dei amore feruentem, cohortantur ad studium. Et quia nocte extra orationes publicas, in suo cubili vnusquisque vigilat, circumeunt cellulas singulorum, & aure apposita, quid faciant, diligenter explorant. Quem tardiorem deprehenderint, nõ increpant, sed dissimulato quod norunt, eum sæpius uisitant, & prius incipientes, prouocant magis orare, quam cogunt. Hæc Hieronymus, & plura. Nos autem ad multitudinem redeamus, quam nequis illorum fortasse temporum felicitati, & fœcunditati cuidam tribuat, quæ vna cum temporibus ipsis exaruerit, eadem etiam fuit Benedicti seculo, de quo supra diximus, eadé quoque posterioribus seculis. Certe Tritemius, qui annum vixit circiter MCCCCLXXX. de hac ipsa sui ordinis multi-
1. *de uir. ill. c. 2.* plicatione differens, hoc pro argumento affert, quod suo tempore in sola prouincia Moguntina adhuc centum, & viginti quatuor extarent integræ abbatiæ, præter alias decem iam separatas, vt ex hac vna prouincia reliqua totius ordinis amplitudo coniici possit. Nec mirum, cum idem adiungat, fuisse tempus, cum illa sola familia quindecim mille haberet abbatias, præter præposituras, & alia minora cœnobia. Bernardus vero ipse in Malachiæ vita auctor est, in vna Hybernia monasterium fuisse multa millia monachorum generans, & multorum caput monasteriorum, de quo hæc etiã addit, Locus, inquit, uere sanctus, fœcundusque sanctorum, copiosissime fructificans Deo, ita vt vnus ex filiis sanctæ illius congregationis nomine Luanus centum solus monasteriorum fundator extitisse dicatur. Quod ideireo dixerim, vt ex hoc vno coniiciat lector, quam ingens fuerit reliqua multitudo. Denique ita Hyberniam, Scotiamque repleuerunt genimina eius, vt ea potissimum tempora Dauidici illi versiculi præcinuisse videantur. Visitasti terram, & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam: & in hunc modum cetera quæ sequuntur. Nec modo in præfatas, sed in exteras etiam regiones, quasi inundatione facta, illa se sanctorum examina effuderunt. Ex quibus ad has nostras Gallicanas partes sanctus Columbanus ascendens Luxouiense cõstruxit monasterium, factus ibi in gentem magnam. Aiunt tam magnam fuisse, vt succedentibus sibi vicissim choris, continuarentur solemnia diuinorum, ita vt ne momentum quidem diei, ac noctis vacaret à laudibus. Hæc Bernardus de aliis, quæ eadem nos de ipso, ipsiusque familia confirmare possumus, quæ tam breui tempore ita multiplicata est, vt certe pro miraculo fuerit; quod quidem illi ipsi diuinitus antea ostensum est. Nam cũ in Claraualle esset, pusillo adhuc suorum numero, visio quædã ei obiecta est eiusmodi, vt ex vicinis montibus tanta vndique diuersi habitus, & diuersę conditionis multitudo descendere videretur, vt totus eos locus capere non posset. Quid autem de recentioribus ordinibus dicemus, tum aliis, tum Franciscano potissimum, cui certe hęc, de qua loquimur, propagatio insigniter tributa uidetur, ita vt cum in tot membra dispertitus sit, vnum eorum, quod Obseruantium vocãt, proximis annis centum fere mille confecerit? Denique non ita multis opus esse videtur ad hoc ostendendum, cum res in oculis, & in conspectu sit. Etenim cum tot iam seculis religiosorum nomen viguerit, cum tã multi ordines antiqui extiterint, tam etiã multi variis tẽporibus adiuncti sint noui, tamẽ & illi semper perseuerarunt, & hi quotidie magnopere aucti sunt. Quod mihi cogitanti non solum nihilo imminutus videtur religiosorum numerus, quam fuerit olim, cum ita abundabat, sed etiã aliquanto maior factus. Verum tum quidem fortasse magis aduertebatur copia, quoniã ad duas, vel tres familias (plures enim eo tempore non erant) omnia confluebant: nunc minus aduertitur, quoniam in multas partes diuiditur. Quod igitur ma-

ius ar-

ius argumentum quærimus ad hoc vitę genus confirmandum, eiusque dignitatem declarandam? Nimirum enim hoc illud est, quod Dominus veteribus illis Iudæis quasi suæ gratiæ, suæque præsentiæ indicium promiserat. Respiciam vos, inquit, & crescere faciam, multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiscum. *Exuit. c. 26.* Quin etiam est hoc maximum perfectionis indicium. Vt enim in natura prius vnumquodque bene constitutum, ac perfectum in suo genere esse ipsum oportet, quam aliud sibi simile generet, quod apparet in herbis, & plantis, perspicue autem in animalibus, ex quo fit, vt facultas generandi abundantiam quandam virtutis, ac virium indicet; sic in ea vita, quæ naturam superat, tanta præsertim multiplicatio copiam sanctitatis, ac perfectionis, & eam quidem magnam arguit. Atque hoc etiam eo minus mirabile esset, si religio eiusmodi vitam proponeret, in qua multa esset viuendi licentia, & quæ carnem, & sensum allectaret. Sed longe omnino secus est. Nam & ea tollit, quæ corpus delectare possunt, & ea præscribit, à quibus natura abhorreat, paupertatem, labores, contemptum, voluntarias pœnas, denique perpetuam crucem. Ex quo fit, vt iste concursus hominum, & quidem tum nobilium, tum adolescentium, quorum vel ætas, vel consuetudo deliciarum, ista asperiora refugit, aliquid diuini arguat, quod in religione insit, neque id vlli alteri rei plane ascribi possit.

Dª multitudine autem ordinum ipsorum hoc etiam vere dici potest, maximum ex eo quoque ornamentum Ecclesiæ accedere. *In apol. ad Gul.* Recte enim, & sapienter Bernardus, qui Ecclesiam ait tam multis, & dissimilibus ordinibus variari, vt regi- *Psal. 44* nam, quæ in psalmo legitur circumamicta varietatibus, & in *Gen. 37.* eo agnosci tunicam polimytam Ioseph, non illius, qui Aegyptum, sed eius qui mundum saluauit, eandemque inconsutilem, propter indiuiduam caritatem, & similem dissimilitudinem, quæ in ea eluceat. Ac præter hanc pulchritudinem, de qua hic Bernardus, habet etiam ea res dignitatem, & vtilitatem permagnam. Dignitatem quidem, quoniam vt in regum aulis, ita in hac Dei aula, quæ est ecclesia, ad amplitudinem, atque maiestatem pertinebat, vt quamplurimos haberet seruorum ordines, qui & instituto, & ipso etiam vestitu, quasi in multas classes distincti essent. Quod vt Christi sponsi honorē, & cultum sine dubio auget, sic etiam eius sponsæ Ecclesiæ nihil

hil elegantius, aut magnificentius tribui poterat, quam vt hac quoque re ad illius cęlestis Hierusalem imaginem quam proxime accederet, in qua non vnus angelorum ordo, sed tot ordines, tot hierarchiæ, & natura similes, & tamen gradu, officijsque dispares, assidue Deo seruiunt. Scite etiam, & docte B. Thomas, Sicut, inquit, in naturæ ordine tanta à Deo rerum varietas ideo inducta est, vt varię eius perfectiones, quo pluribus communicarentur, eo magis innotescerent, ita in hoc ordine gratiæ ista multiplicatione statuum, officiorum, ac munerum id agitur, vt varijs modis, & à varijs mēbris participetur illa plenitudo gratiæ, quæ à Christo Domino, & Saluatore nostro, vt capite promanat. Ex quo maior vtique ipsius Christi gloria existit, cuius & vis in merendo, & liberalitas in donando magis ac magis illustratur. Addit etiam illud, quod paulo ante attigimus, hac quoque re Ecclesiæ ipsius pulchritudinem augeri; quoniam & in ordine magna sine dubio est pulchritudo, atque ornatus, nec ordo iste esse potest sine multitudine. Itaque huc etiam commode refert quod est ab Apostolo dictum, In magna domo non solum sunt vasa aurea, & argentea, sed etiam lignea, & fictilia. Accedit deinde, quod iam ad vtilitatem pertinet, quod cum vnaquæque religio aliquid proprij, ac præcipui habeat, quod spectet, & quod sequatur, multo id melius, perfectiusque singulæ exequentur, si in vno tantum opere totæ versentur. Multa enim sunt opera, quæ sese inuicem impediunt, & alia certe suauius, & facilius perficiuntur, si separatim perficiantur. Itaque vt Aristoteles ait, animantis corpus ita à natura fabricatum esse, vt singulis sensibus singula membra tanquam instrumenta destinaret, ne sibi mutuo impedimento essent, si eodem tempore plura opera exercenda occurrerent, sic multo magis in gratiæ muneribus decebat omnino illam Dei diuitem sapientiam, vt varia varijs partiendo, quicquid id esset & operis, & præmij, cum pluribus communicaret. Quin etiam vt ad ciuitatis commodum, atque ornatum quoque spectat, varios eam habere, multorumque generum opifices, quorum alij lanam, alij ferrum, alij lignum, & cetera tractent, quo nihil ciuibus ad victum, & cultum desit, ac non solum in artibus sit distinctio, sed eadem artes plures etiam exerceant, vt maior sit rerū copia: ita in hac spirituali Dei ciuitate, quoniam tam multa ad fidelium salutem requirebantur, hoc Dei sapientia prouidit, vt ea multa à 2. 2. q. 183. ar. tic. 2. 2. Ti. 2. 1. Pol. c. 1.

varijs

Universidad de Deusto
Biblioteca

varijs religionum generibus suppeditarentur. Indigebat Ecclesia precibus, à quibus subleuaretur in omnibus periculis, ac difficultatibus, & quarũ perpetuo præsidio fulciretur. Ideo quidam sunt ordines ad hoc vnùm facti, vt se diuinarum rerum contemplationi totos dederent. Indigebat ieiunijs, ceterisque asperitatibus, tum vt Deus mortalium peccatis placaretur, tum vt homines exemplum haberent, quod imitarentur. Quare hos quoque ordines fundari oportuit, qui habitu, qui ciborum abstinentia, qui summa paupertate hunc præcipue vitæ rigorem profiterentur. Indigebat etiam concionibus, & doctrina, & insuper ijs, qui populos verbo instruerent, confessionibus expiarent. Ad hæc omnia Dei prouidentia certos quasi destinauit opifices, qui & voluntate, & facultate ab illo accepta, suum quique munus amplecterentur. Quibus rebus effectum est, vt hæc Dei, quemadmodum antea appellaui, ciuitas, omnibus esset præsidijs instructa, quæ vel ad necessitatem, vel etiam ad commoditatem adipiscendæ salutis pertinere videbantur. In quo illud quoque aduertendum video, quo magnopere diuina bonitas, & cura quædam humani generis commendatur, quod vt medici, cum ægrotus appetentiam ciborum perdiderit, accommodant se, quantum licet, ad eos cibos, quos ille minime aspernetur, vtroque plures proponunt, vt è multis aliqui saltem placeant, sic Deus, quoniam seculares homines negotijs immersi terrenis cęlestium gustum, ac desiderium amiserant, tam multas præsto esse voluit quasi spirituales epulas à diuersis diuersa ratione conditas, ac paratas, vt qui vnas fastidiret, ab alijs alliceretur. Addamus illam quoque vel maxime necessariam causam, voluisse Deum, quod fuit illius immensæ bonitatis, omnibus consulere, & quasi viam sternere omnibus, qui ad virtutis perfectionẽ peruenire cuperent. Varia enim sunt hominum ingenia, & naturæ, & variæ propensiones, nec eædem omnibus corporis vires. Quidam solitudine, quidam frequentia delectantur; alij ociũ, & cessationem, alij ipsum negocium ferre non possunt; nonnullis firma valetudo, alijs imbecilla, vt labores, & asperiorem vitam nequeant tolerare. Itaque his omnibus suum statum, suumque proprium quasi pabulum præberi oportuit, quod esset & saluti simul, & eorum constitutioni congruens: idque suauis illa prouidentia requirebat, quam Deus in hominum gubernatione perpetuo retinet, nec dimittit vnquam. Denique

que illud etiam in his ordinibus multiplicandis diuina egit sapientia, vt identidem noua Ecclesiæ suæ supplementa submitteret, quæ cum essent integra, & recentia, & alacrius ipsa pugnarent, & alios iam fortasse pugnando fessos ad eandem alacritatem excitarent. Hoc enim vsu ipso venire videmus, vt horum, qui postremi adueniunt, & maior soleat esse feruor, & ceteris etiam vel imitatione, vel verecundia, vel alijs ex causis animos, stimulosque addere: ex quo fit, vt semper in Dei Ecclesia feruor conseruetur, dum subinde his quasi igniculis additis instauratur.

De viris sanctitate simul, & doctrina insignibus, qui religiosi fuere. Cap. XXV.

QVEMADMODVM in Ecclesiæ sanctæ commendatione illud est optimum inter alia argumentum, quod tam multi eminentes viri in ea fuerint, quos nemo putet, vel singulos, multo autem minus vniuersos, errare potuisse, sic mihi videtur idem in religioso instituto valere, cum tanta præstantium virorum multitudo id sequuti sint, vt vel sola eorum auctoritas satis esse possit ad illud omni laude cumulandum. Est autem eiusmodi hæc multitudo, vt si quasi ratiocinando summam eorum subducamus, qui in tota Christi Ecclesia, doctrinæ simul, atque sanctitatis gloria floruere, sine vlla dubitatione, maximam partem inueniamus fuisse ex religiosis. Quod si in eis hoc effecit religio, vt tantam excellentiam huius vtriusque boni adipiscerentur, quid ea melius, aut quid vtilius? Sin illi aliunde ad religionem bona illa attulerunt, hæc tamẽ magna esset religiosæ vitæ laus, quod tales, & tanti viri eam viuendi formulam tenuissent, quorum vestigiis insistere, non possit non esse tutum, & laudabile. Ac si vrbibus, & nationibus integris glorioſum est, vnum, aut alterum ciuem habuisse, qui vel doctrina, vel militari gloria excelluerit, & quibus id contigit, eorum memoriam ex annalibus, & antiquitate iactare solent, quasi vnius virtus ad communem laudem pertineat, quanto magis gloriari posset Religio tam multis, tamque præstantibus alumnis? præsertim quod Romæ, vel Athenis nasci, casus quidam fuit, neque id eius, qui nascitur, iudicio fieri potuit. At vero quod hi viri religiosum statum expetierint,

id ab

Universidad de Deusto
Biblioteca

id ab iis certo consilio, ac iudicio factum est, quod eius bonum cognoscerent. Itaque quantacumque est eorum auctoritas, ea tota religionis dignitatem exornat, primum quod numquam ii tale institutum adamassent, nisi merito amandum cognouissent, deinde quod ad illius per se dignitatem ipsi quoque aliquid splendoris suo splendore attulerunt. Innumerabiles autem fuere religiosi, viri magni, & hominum quoque opinione, ac fama celeberrimi: nos tamen non omnes hoc loco commemorabimus, quod esset infinitum, sed eos tantum, qui præter eximiam virtutem, insuper etiam doctrinam, & eruditionem excellentem adiunxere: atque ex his etiam ipsis præcipuos tantum ex omni ætate delibabimus, Græcos prius, deinde Latinos. Primum autem offert se Serapion antiquissimus, nempe anno post Christum natum CXCIII. qui, vt traditur, adolescens adhuc monastica vita excultus, postea etiam Patriarcha Antiochenus octauus à Petro Apostolo, suorum temporum doctissimus, & eloquentissimus fuit, & multa ad aliorum vtilitatem egregie conscripsit. Huic similis aliquanto post Pamphilus fuit anno CCXL. ipse quoque sui seculi eruditissimus habitus, de cuius etiam nobili bibliotheca mentionem facit Hieronymus. Atque hic etiam à Maximiano ob Christi fidem occisus, religionis laudem martyrii gloria cumulauit. Aequalis pene Pamphilo fuit Lucianus, ipse quoque ab ineunte ætate monachus, quę scribit Suidas doctrina clarum Antiochiæ ludum aperuisse, ex quo multi insignes viri prodierint: atque hic ad extremũ ab eodem Maximiano fame extinctus est, cum in carcerem coniecto nullum cibum præter carnes idolis immolatas præberi iussisset. Commemorabilis etiam fuit Ioannes Climachus annum circiter CCCXL. qui vixit in monasterio montis Sinai, suaque tempora illustrauit non vita solum, sed scriptis etiam, & sermonibus. Nec minor isto Effren Syrus, is qui Basilium inuisens, reuelatione diuina ab ipso cognitus est, à quo presbyter ordinatus, numquam adduci potuit, vt sacrificaret, tanta erat in eo humilitas: alteri tamen eius muneris parti egregie satisfecit, populos docendo, & instituendo, in quo ita valuit eloquentia, vt inter disertos sui seculi esset clarissimus. Multa etiam scripsit, quę, vt ait Hieronymus, in plerisque Orientis ecclesiis, post scripturarum lectionem publice recitabantur. Sed nihil ita fulsit illis temporibus, vt Basilius

De scriptt. Eccl.

Ibidem.

lius ipse, & Gregorius Nazianzenus, doctrina æquales, amore, ac vita coniunctissimi. Nam cum Gregorius Athenas petens magna in mari tempestate iactatus, monasticam vitam vouisset, si incolumis euaderet, id deinde studiis absolutis cũ perficere decerneret, Basilium etiam, cum quo familiarissime vixerat, quasi manu iniecta, secum abduxit. Itaque per tredecim annos in monasterio solis diuinæ Scripturę libris, ac Theologiæ operam tantam dederunt, quantam postea orbis terrarum sensit; donec Basilius quidem Cæsareę, Gregorius Nazianzi, deinde etiam Constantinopoli Episcopus factus est. Quæ vero vterque egerint, quę pertulerint, quæ etiam scripserint, superfluum est recensere, cum sint omnia notissima. Illud ergo hic tantummodo addendum puto, adeo monasticæ vitæ amorem ambos retinuisse, vt Basilius semper eius officia vna cum pastorali cura obierit, Gregorius etiam relicta ea cura, domum sese ad priuata monachi studia retulerit, in quibus vsque ad extremum spiritum se exercuit. Nec mirum: videmus enim quæ ipsemet de se scribat in quadam oratione, vbi hanc ipsam rationem reddit, cur episcopatu, qui ei offerebatur, repudiato, fugisset in Pontum, quoniam adeo hac religiosa vita delectaretur, vt ab ea separari non posset; quam, inquit, vitam cum iam à primis annis adamassem, sic vt vix quispiam eorum, qui litteris operam dederunt, eamque in grauissimis periculis Deo vouissem, immo etiam hactenus velut è limine, & vestibulo cõtigissem, ipsaque eius experientia maiori ipsius amore, & desiderio flagrarem, non tuli me ab ea tanquam ab asylo euelli. His vero proximus fuit Epiphanius, vir plane magnus. hic parentibus Iudæis ortus, cum Luciano monacho occurrens, lucidum globum super eius caput descendentem vidisset, ita non solum Christianę, sed etiam monasticæ religionis amore exarsit, vt ei statim adiungi, & in eius monasterio Deo famulari voluerit; quod quidem monasterium antea obscurum, & ignobile, is deinde maiorem in modum illustrauit. Denique cum ad episcopalem curam postulatus, naui, quæ primum occurrerat, fugisset, incidit in illam ipsam molestiam, quam summo studio vitabat. Nam in Cyprum insulam delatus, Salaminæ, vbi de eligendo pastore agebatur, diuino admonitu, omnium suffragiis, ei muneri inuitus, ac repugnãs consecratus est. Quid autem de Chrysostomo dicemus, cuius ætas in hoc idem tempus

Universidad de Deusto
Biblioteca

pus incidit,nempe in annum CCCC. de quo hoc accepimus, cum adhuc in solitario quodam monasterio uersaretur,astitisse angelum Flauiano Patriarchæ Antiocheno,cum magna luce,qui iusserit,vt Ioannem adiret, & sacerdotem instituere t, atque eadem etiam hora Ioanni ipsi se ostendisse,& mandasse,vt Flauianum sequeretur:quare cum annis duodecim strenuam illi Ecclesiæ operam nauasset, deinde Constantinopoli Archiepiscopus factus, tam multos labores,& molestias, scribendo, dicendo, & communi bono prouidendo pertulit, ita etiam exagitatus est inimicorum inuidia,& principum, quibus audacter resistebat, potentia, vt in exilio, & in magnis ærumnis mortuus, iure præter alias laudes,martyr quoque appellari possit. Notus est etiam Ioannes Damascenus anno circiter DCCXXX. cuius eruditionem tanta, quæ adhuc extant,opera testantur,sanctitatem autem vitæ ipsa magno præsertim humilitatis,ac mortificationis fundamento nixa. Atque hic etiam quantuscunque fuit, à monacho altero factus est, qui, vt scriptum est, in Syriam captiuus abductus, & huic Ioanni magister datus,cum breui sua omni doctrina imbuit. Fuere etiam alij minus quidem celebres, quam quos adhuc diximus,sed insignes tamen,& magni,vt Nilus,vt Isacius,Euthymius, Tiadenus, vt Anastasius, quibus extremo loco annumerari etiam debet Bessarion, is qui anno Mcccexxxix. in Concilio Florentino præcipuus auctor fuit conciliandi Græcos cum Latina Ecclesia, atque Ephesinum Episcopum, qui solus dissenserat, voce, ac postea etiam libro scripto acerrime confutauit, certe inter doctissimos illius ætatis habitus, cui doctrinæ cum etiam hæc pietas, ac zelus accederet,ab Eugenio IIII. Cardinalis creatus,maiora demceps in Ecclesiæ vtilitatem persecit.

Hæc igitur de Græcis. Inter Latinos autem primus locus merito debetur duobus illis Ecclesiæ luminibus Hieronymo,& Augustino. Nam de Hieronymo quidem hoc constat, ab incunte adolescentia cum monachi vitam egisse, neque vnquam mutasse, quamuis vel Romam,vel Antiochiam, aut ad alia loca peregrinatus sit. Quare cum eum Paulinus Episcopus rogaret, ac pene cogeret ad sacros ordines suscipiendos, assensit quidem, sed ea conditione,ne monasticam professionem desineret, quod ipsemet ad Pammachium scribit,adiungens, noluisse id à se sub presbyteri nomine tolli, propterea quod

Ep. 61.

quod seculum reliquerat.Itaque numquam se,quamuis sacerdos factus,in cleri ordinem traduci passus est, nec suam operam concionibus ad populum habendis impendere voluit, licet multum de eo ab Epiphanio rogatus,vt ipse narrat in epistola ad Ioannem Hierosolymitanum. Deinde multo maxime vergente iam ætate Hierosolymam reuersus, cum Paula suis opibus ad Domini præsepe duo monasteria ædificasset, vnum fœminis, alterum viris, in hoc sibi sedem fixit, idque etiam propriis deinde sumptibus amplificauit. Ita enim ipse testatur, hac se causa Paulinianum fratrem in patriam misisse, vt semirutas villulas,quæ barbarorum manus effugerant, & reliquum patrimonium venderet, quo confluentes de toto orbe monachorum turbas,quibus, vt ipse ait, pene obruebatur, excipere posset hospitio. Quod uero huius etiam loci gubernationem ipse sustineret, declarat id quod Hieronymus idem alibi scribit, se ob multitudinem aduentantium, & ob sanctorum fratrum, monasteriique curas, commentarios in Hieremiam per interualla dictasse. De Augustino autem etsi ex alijs scriptoribus, & potissimum ex Posidonio, satis est notum,iuuat tamen ipsius verba de re hac cognoscere. Ego, inquit,qui hæc scribo,perfectionem,de qua Dominus loquutus est, quando ait diuiti adolescenti, Vade, vende omnia quæ habes,& da pauperibus,& veni sequere me,vehementer adamaui,& non meis viribus,sed gratia ipsius adiuuante,feci. Quantum autem in hac perfectionis via profecerim, magis quidem ego noui,quam quisquam alius homo, sed magis Deus, quam ego. Et ad hoc propositum quantis possum viribus alios exhortor, & in nomine Domini habeo consortes, quibus hoc per meum ministerium persuasum est. Alio autem loco quid hoc nomine audiret ab hæreticis, ita indicat, Perrexit ore maledico Petilianus in vituperationem monasteriorum, & monachorum, arguens etiam me, quod genus huius vitæ à me fuerit institutum: quod genus vitæ omnino quale sit, nescit, vel potius toto orbe notissimum nescire se fingit.Quid igitur maius, aut honorificentius de religioso statu prædicari potest,quam quod hi duo tales,& tanti viri eum statum amplexi sint, idque tanto studio, & amore, quantum ipsimet profitentur? Nam si ingenium quærimus, nihil acutius;si doctrinam,nihil eruditius; si docendi,aut scribendi facultatem,nihil vberius; si vero virtutem, nihil sanctius: de-

Ep. 60.

Ep. 26.

In præfat.lib. 4. in Hiere.

Ep. 89. q. 4.

3. Cont. Petil. c. 40.

nique si auctoritatem, nihil grauius vtroque in vniuersa Ecclesia vnquam extitit, aut existet unquam. Paulinum etiam Nolanum, vel potius Vasconem (nam hic patriam, illic epi-
Ep. 13. scopatum habuit) monachum fuisse ex Hieronymi epistola intelligi potest, qua eum vt adhuc monachum, nondum Episcopum instituens, & laudat, quod tunicam cum animo mutarit, seque pauperem spiritu, & operibus glorietur, & monet, vt secularium, maximeque potentium hominum consortium deuiter. Quid enim, inquit, tibi necesse est ea videre crebrius, quorum contemptu monachus esse cœpisti? Atque huius quidem quanta, & quam elegans doctrina fuerit, ipsius opera testantur, pietatem autem admirabilem, tum alia eius facta, tum illud præcipuum, quod seipsum pro vidux filio redimendo barbaris vendi voluerit, quod factum adeo luculente, &
1. Cini. c. 10. quidem merito ab Augustino, & Gregorio celebratur. Inter
3. Dial. cap. 2. hos magnos, & excellentes huius ætatis viros nihil dubitarim connumerare etiam magnum illum Martinum Turonensem, quoniam etsi non eam doctrinam habuit, quæ in scholis acquiritur, ea certe abundauit, quæ de cœlo demittitur; idque ita, vt conciones, & quasuis disputationes, & omnes denique Episcopalis officij functiones tam præclare sustineret; quod quidem sine doctrina fieri non potest. Hic igitur vir rarus Mediolani primum, deinde ab Auxentio Arriano hinc exturbatus, alterum apud Pictauos monasterium instituit, tertium Turoni iam Episcopus: vbi quanquam Episcopus, tamen, vt Sulpitius eius familiarissimus scripsit, religiosam nihilo minus disciplinam vna cum alijs octoginta monachis ad extremum vsque spiritum seruauit, in summo paupertatis rigore, cum tamen plerique inter eos essent nobiles, & molliter educati. Eisdem quoque temporibus viguit Ioannes Cassianus, genere Scytha, stylo cum primis Latinus, qui prius Chrysostomi discipulus, Massiliæ deinde monasterium ædificauit, in quo instituendo, ac regendo non est dubitandum, quin re ipsa explicarit quæcumque ex sanctorum Patrum congressu, ac sermone scriptis mandauerat: quę scripta quantam perfectionem complectantur, notum est omnibus. Eucherius autem ille Lugdunensis ex Lyrinensi cœnobio ad pastoralem curam euocatus, & suo tempore, annum circiter CCCCL. illustris admodum fuit, & est adhuc nostro, ob multos, & doctos libros. Ei fere æqualis fuit Prosper Episcopus Rhegien-

Rhegiensis, quem antea monachum, atque etiam Leoni Magno à secretis fuisse, eiusque nomine multas epistolas scripsisse tradunt historici. Paucis vero post annis, id est circiter annum quingentesimum, Fulgentij quoque nomen in Africa, quanquam non in sola Africa, sed in toto orbe uiguit, qui multa doctissime egit, & scripsit, præsertim aduersus hæreticos, multa etiam fortissime ab eisdem pertulit: religiosam vero uitam adeo complexus est, vt etiam in ipso episcopatu semper retinuerit. Nec minor, quam hic, Cassiodorus fuit, antea Rauennæ vrbis Senator, & Theodorici Italię Regis Cancellarius, à quo post occisum Bohetium abhorrens, eumque vna cum mundo deserens, Classense monasterium ex Benedicti instituto adhuc admodum recenti fundauit, eique se insuper dicauit, vir in omni prius seculari litteratura peritus, postea vero etiam diuina; quod adhuc eius opera ostendunt. Vixit anno Domini DL. Gregorium vero Magnum, qui annis post hunc quinquaginta fuit, quis digne laudare possit? aut quis satis admirari illam sanctitatem, illam etiam doctrinæ vbertatem, quæ se per tot libros ad mortalium vtilitatem effudit? Sed de hoc alius etiam erit dicendi locus inter Pontifices. Atque huius etiam ætate vixit Gregorius ille Turonensis, ad eam cathedram ex monasterio euectus, cuius doctrinæ multa adhuc extant monumenta. In Hispania autem religionem in primis ornarunt Eutropius, qui ab ineunte ætate Christo se consecrans, postea ex Abbate Valentinus Episcopus creatus est, anno ferme sexcentesimo decimo: tum Isidorus, cui post vitam diu in religioso ordine actam, Hispalensis cathedra mandata est, anno sexcentesimo nonagesimo. Cuius discipulus, ac virtutis quoque imitator fuit Ilefonsus, eaque disciplina ita profecit, vt deinde Toletanæ Ecclesiæ præfectus sit. Huius autem præclara opera adhuc in manibus sunt, & inter alia liber de virginitate Mariæ, cuius ille præcipuus cultor fuit: quo libro absoluto, ferunt ei se Virginem visendam præbuisse, cum codicem manu teneret, eiusq. studium in se ornanda collaudaret. Illustris etiam fuit in Gallia eodem plane tempore Cæsarius monachus prius, & Abbas Lyrinensis, postea episcopus Arelatensis, vir doctus, & sanctus, atque, vt constat, magna dicendi facultate instructus. Habuit etiam Anglia insignes homines ex ijsdem institutis, & in primis Bedam, quem anno salutis DCCXXXIII. ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

hac vita migrasse accepimus. Hic ab anno ætatis suæ septimo, quo in monasterii disciplinam traditus est, vsque ad nonagesimum secundũ (tot enim vixit) hoc omne tẽpus in vno pietatis ac doctrinæ studio consũpsit; itaque tã multa volumina scripsit, & tã docte scripsit, vt pene alter Augustinus habeatur. Quã ta vero esset eius auctoritas apud omnes, illud indicat, quod adhuc viuẽtis & superstitis scripta in tota Anglicana Ecclesia, perinde ac sanctorũ Patrũ, publice legi solebãt: quibus quoniam nondũ Sancti, qui scilicet in terris degeret, nomen addi poterat, addebatur Venerabilis, eoque factum est, vt etiã illo mortuo, is tamen titulus in eius operibus permanserit. Quod autẽ vulgo dici solet, eum oculis captum fuisse, omnino falsũ est, & cõmentitium. Atque in eadẽ Anglia effulsit etiã Anselmus annum circiter MLXXX. qui primũ monachus, deinde Cantuariensis episcopus, tum sancte viuendo, tum etiã erudite multa scribendo, quæ scripta adhuc extant, magnã sibi, & religioso nomini gloriã peperit. Præter hos alii quoque multi extitere in omnibus familiis, qui virtutis excellentiã cum eruditionis excellentia coniungentes, luxere, & nunc etiam lucẽt in Ecclesia Christiana, quasi stellæ ad illuminãdam huius nostræ peregrinationis noctem. Quid enim sancto Thomæ Aquinati, quid Bonauenturæ, & aliis pluribus defuit ad sanctitatẽ, vel ad scientiam, vt veteribus illi comparari non possint? Sed hi recentiores, & alius erit de iis dicendi locus. Nunc ita hoc caput concludendum est, vt cum gaudio, & cum admiratione agnoscamus, quos heroas, vel ut Paulus loquitur, quas columnas religiosa instituta Ecclesiæ sanctæ suppeditarint, quibus & instituta hæc mirum in modum ornarentur, & ipsam Ecclesiam suo ornatu exornarent. Nam si aduertamus, ex quatuor Græcis Doctoribus tres religiosos, tres item ex quatuor Latinis fuisse reperiemus: ex reliquis autem sanctissimis quibusque, & doctissimis viris, multo maiorem horũ fuisse partẽ. *Gal. 2.*

De viris principibus, qui religiosam vitam duxere. Cap. XXVI.

SVNT quidem apud Deum animæ omnes, vt æquales naturæ, sic etiã æqualis pretii, & potius si quod videatur ab illo discrimen seruatum, hoc seruatum est, vt magis pauperes eligeret, quam diuites, magisque contemptos, quam honoratos in seculo. Sed tamen fit ne-

fit nescio quomodo, vt quo illustriori, & clariori quisque ortus est sãguine, eius virtus maiori plausu excipiatur, siue quia res difficilior, siue ob eam causam, quam reddit Augustinus, quia cum multis noti sint, multis sunt auctoritati ad salutem, & multis præeunt sequuturis, ideoque multũ de illis gaudetur, quia non de solis gaudetur. Et plus hostis vincitur in eo, quem plus tenet, & de quo plures tenet: plus autẽ superbos tenet nomine nobilitatis, & de his plures nomine auctoritatis. Hanc igitur ob causam infinita Dei bonitas multos quoque eiusmodi ad religiosum famulatũ elicere voluit, tum ne potẽtes, vt ait Iob, abiecisse videretur, cum sit ipse potens, tum etiã ne religioni hęc quoque laus deesset, vt seculari quoque nobilitate ornaretur: denique ut eo etiã vis diuinæ gratiæ illustrior esset, si tam magna vincula, quibus eiusmodi homines illigantur, dirũperet. Ex quo illa sunt, quæ S. Bernardus ad manum quandã nobiliũ nouitiorũ, qui Cistercienſi instituto recens se tradiderãt, in epistola quadam scribit. Legerã, inquit, non multos nobiles, non multos sapientes, non multos potentes elegit Deus. At nunc præter regulã, mira Dei potentia, talium conuertitur multitudo. Vilescit gloria præsens, iuuentutis flos conculcatur, non reputatur generositas, sapientia mundi stultitia iudicatur, non acquiescitur carni, & sanguini, parentum, & carorum renunciatur affectibus, fauores, & honores, & dignitates reputantur vt stercora, vt Christus lucrifiat. Atque eadem est etiam admiratio Hieronymi de sua ætate. Nostris, inquit, temporibus Roma possidet, quod mundus ante nesciuit. Tunc rari sapientes, potentes, nobiles, Christiani: nunc multi monachi sapientes, potentes, nobiles. Igitur hoc ipsum tractandum iam est, atque ex historiis eorum nomina eruẽda, qui mundo triumphato, iisque honoribus, ac titulis, quos mundus maximos reputat, relictis, de contemptu gloriæ, vt ait Bernardus, glorioſius sublimati, & sublimius gloriati sunt. Primum autem dicendum de imperatoribus, deinde de regibus, postremo etiam de aliis minoribus principibus: quæ narratio, si erit paulo longior, facile, ut spero, iucunditate compensabitur, ita ut etiam breuior iudicetur. Ergo imperatores, qui monasticam vitam professi sunt, plures quidem in Græcia, vt legimus, extitere, ut Anastasius anno Domini DCCXV. Theodosius paucis post annis, Michael anno DCCC. & alter Michael anno MXL. Isaacius etiam Cõmemus

Con. 8. c. 4.

Iob. 36.

Ep. 109

Ep. 26.

Ep. 113.

Zonaras tom. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

menus anno MLX. & præterea nonnulli: sed quia eorum ferme alii aliqua vi coacti eam professi sunt, alii quamquam libere, tamen non eam, quam debebant, cum Latina ecclesia connectionem tenuerunt, ideo iis de industria omissis, duos tantum ex Occidente commemorabimus, quo imperium anno demum DCCC. à Leone III. Pont. in Carolum magnum Franciæ regem translatum est. Alter igitur fuit Lotharius, is à quo Lotharingia nomen accepit, cum antea Austrasia diceretur. Hic eo honore quindecim annis iuste, & pie administrato, recordatus, vt creditur, sermonis, quem Ludouicus ipsius pater moriens habuerat, de mundi vanitate, quam scilicet ipse quoque experiendo cognorat, humana omnia desere re constituit, atque ex illis imperii fluctibus in portum se religiosæ quietis recipere. Quamobrem, mirante toto orbe terrarum, in Premensi monasterio se conclusit, vbi reliquam vitam transegit in paupertate, & obedientia. Vixit hic anno ferme DCCCLXV. Alter fuit Vgo anno DCCCCXX. qui simul Prouinciæ rex, idemque Imperator, multis rebus bello præclare gestis, multis cumulatus victoriis, amplissimo denique cœnobio ædificato, ipse quoque in eo Christi humilitatem complexus, imperatorias opes, ac purpuram cum vili tunica, & solitaria cella libentissime commutauit.

Italiæ reges primus, quod sciam, in Italia monachus factus est Rachisius ex Longobardorum gente, ita potens, vt bona Italiæ parte potiretur. Hic, vt putatur, ex colloquio cum Zacharia Pont. qui anno DCCXLI. Romanam sedem tenuit, habito, ita immutatus est, vt Perusia, quam obsidebat, relicta, Papiam reuersus, regnoque constituto, & in manus Astulphi fratris tradito, in Cassinense monasterium se receperit; quo etiam in loco postea creditur Abbas fuisse. Hunc anno DCCCV. imitatus est Pipinus rex item Italiæ primogenitus Caroli Magni Galliæ regis, qui cum magnum nomen militari gloria sibi peperisset, ad extremum territus periculis, quæ in illa potentia inesse videbat, ad cœnobii claustra perfugit, quod ipsemet Veronæ S. Zenonis nomine ædificarat, iustisque redditibus stabilierat. In Hispania vero Bamba cum per vndecim annos, quibus regnauit, strenuus & domi, & foris fuisset, & inter alia ducentas Africanorum prædonum naues depressisset, tum etiam Paulum regem ex Gallia irrumpentem viuum cepisset, omnia hæc tamen monasti-

monasticæ vitæ posthabuit, qua suscepta, post septem annos sancte exactos, ad præmium euolauit, anno ferme salutis DCLXXIIII. Anno autem DCCLXXXVI. eadem Hispania alterum eius rei exemplum vidit in Veremundo Castellæ rege, de quo hoc etiam traditur, quod Alphonsum potius consobrinum, quam duos filios ætate adhuc teneros, sibi sufficiendum putarit, cum ita subditis magis expedire iudicasset, ne à pueris regerentur. Ac circiter annũ MCL. Ramirus rex Aragoniæ bis monachus factus est, primũ adolescens, Sanctio patre superstite; deinde cum eo sine liberis defuncto, Petrus quidam suffragiis electus non multo post propter superbiam, & arrogantiam expulsus esset, Pontificis summi auctoritate, Ramirus iste è cœnobio eductus, iterum purpura, & sceptro illigatus est, insuper etiam vxore. Ex qua deinde cum filiam suscepisset, ea in matrimonium collocata, regnoque in dotem tradito, ad sui se monasterii quietem, quasi graui quodam opere perfunctus, retulit. Feracior tamen horum exemplorum Anglia fuit, quam quæuis alia prouincia. Primum enim in ea Angliæ parte quæ Nortumbria dicitur (erat enim tunc dissecta in plura regna) Sigibertus rex tum litteris, tum multo magis pietate præstans, annũ circiter DCXL. multa prius in regno suo ad Dei cultum promouendũ præclare constituit, deinde se quoque ipsum eidem Deo consecrauit in monasterio. De quo hoc etiam memorabile fertur, cum aliquanto post tempore Pendas Merciæ rex Nortumbriam cum magnis copiis inuaderet, omnes se ad eum conuertisse, ac denique etiam compulisse, vt totius regni propugnationem in tanto periculo ad Dei gloriam resumeret: illum autem ob rei Christianæ causam, profectum quidem esse in castra, sed eodem habitu, quo in monasterio, cum virga tantum, quam inermis manibus gestabat, exercitum moderaretur. Sed tamen cum, Deo sic volente, Christianorum exercitus à barbaris illis fusus esset, ipse quoque vna cum rege cæsus, eam ob causam nonnullis inter sanctos martyres referendus visus est. Similis huic Elteredi pietas Mercię regis anno DCCIIII. qui regno pluribus annis cum summa religione administrato, Chenredo fratris filio pene puero id relinquens, ipse cœnobium, quod erat in eadem eius ditione, petiit, in quo ita virtutibus profecit, vt etiam deinde Abbas factus sit. Ipse vero Chenredus posteriorem viram patruo

magis inuidens,quam priorem, cum annis tantum quinque regnasset,Romam profectus,à Constantino I. Pont. habitum monasticum suscepit, reliquumque vitę in ea vrbe cũ summa sanctitate transegit. Porro huic Chenredo tum itineris, tum consilii socius fuit Offa rex alter orientalium Saxonũ in eadẽ Anglia,qui item in ipso ætatis flore,in summa mundanæ felicitatis abundantiâ,omnia spernens,ac conculcans,ab eodem Constantino detonsus,tunicaque monastica ornatus est.Nec multo post,id est anno DCCXL. Inas rex itẽ horum Saxonũ, artibus belli, & pacis inclytus, pietate autem in Romanã sedem adeo memorabilis,vt totum suum regnum ei tributariũ sua sponte fecerit:hic igitur Romã ipse quoque se contulit, atque vt nudũ Christum nudus,& expeditus sequeretur, regno se exuens,religiosam vitam cum magno animi feruore agressus est. Idem fecit Nortumbriæ rex Ceolulfus, ille, cui Beda suam inscripsit historiã.Is cum annis octo imperasset,quasi fessus,& quietem expetens, ad religionem fugit: regnum autem Egberto patruo reliquit,quod ille cum annis viginti renuisset; denique idem quod Ceolulfus consilium in eodem etiam monasterio sequutus est. Hæc in vna Anglia. In Germania quoque illustre fuit Carolimanni factũ, eius qui Caroli Martelli filius fuit.Hic enim Austrasiæ,& Sueuię rex,multisq; operibus clarus,deinde cœlestium amore captus,Romã priuatus,& pauper venit,vbi à Zacharia Pontifice sacros ordines,& religiosũ habitum accepit, deinde cœnobio in Soracte monte ędificato, illic aliquandiu habitauit. Sed cum propter Vrbis propinquitatem à multis viseretur,quod illius spiritualem quietem interturbabat,transtulit se in Cassinatem montem,vbi à Petronace Abbate summo cum gaudio exceptus,mirabiles progressus in omni uirtute, ac præsertim humilitate effecit.Certe in eius cœnobii annalibus adhuc legitur, eum,cum Abbatis iussu, vir tantus, pecudes pasceret, tanta alacritate id munus obire solitum, quanta numquam antea regium: quinimmo cum aliquando contigisset, vt vna ex ouibus claudicaret, in humeros sublatam ad stabulum vsque detulisse,nec eius ministerii sordes auersatum. Vixit Carolus hic annum circiter salutis DCCL. Quid autem dicemus de Trebellio Bulgarorum rege,qui anno DCCCLXII.opera Nicolai I. Pont.Christianam amplexus est fidem tanto ardore, vt statim Photium hæreticum exegerit,deinde filio regnum tradens, Dei famulatu

mulatu se obstrinxerit. Verum cum paulo post filium ad pristinam impietatem reuertisse cognouisset, vehemẽter indoluit, tantumque in eo potuit zelus,vt monasterium egressus,régno recepto, iuuenem in potestatem redactum luminibus orbarit, insuper etiam perpetuo carcere mulctarit, denique regnum Alberto minori filio cum salutaribus monitis consignans, ad suam se recepit cellam. Atque hi fere reges monasticam disciplinam amplexi traduntur,& ii quidem,vt apparet, antiquiores:nam recentioribus seculis talia virtutis exẽpla rario ra omnino fuerunt.Et tamen Franciscanum ordinem, vt accepimus,ingressus est Ioannes Brena rex Hierusalem, & Imperator Constantinopolitanus, cum S. Franciscum clare interorandum vidisset suum sibi habitum offerentem. quare,vocato statim Confessario, habitum illum induit, nec multo post febre correptus,quasi vndecima hora aduenies,denarium tamen accepit. Felicior Henricus rex Cypri,qui pluribus etiam annis in eo instituto vixit,nec solum virtutibus, sed miraculis etiam effulsit. Denique ex hoc numero Ioannes etiam Armeniæ rex fuit, qui Leoni nepoti regnum relinquens, quod ita amplum fuisse scribunt, vt quatuor, & viginti reges sub potestate haberet,qui omnes diademate vterentur: hic igitur tantum regnum deponens,elegit abiectus esse in domo Domini, & pro eius amore seruire, qui aliis imperauerat. Verum cum Turcæ in eam prouinciam irrumperent,nec posset Leo resistere, Ioannes Dei causam agi videns, armis nouo more superiectis, perrexit ad bellum,in quo Christi hostes ex finibus suis cum magna strage eiecit ille quidem, sed dum victoriam sequitur, ita Domino visum est, vt in pugna quadam occisus ad cœli præmia euolaret.

His proximi sunt regũ filij,ex quibus cõplures sane religiosam vitam omnibus honoribus prętulisse cognouimus.Primũ enim vnus ille Carolus Magnus tres filios monachos habuisse traditur,Vgonẽ, Drogonem, Pipinum,quorũ duo quidẽ priores,sua hoc omnino sponte fecerant,hic tertius à patre primũ coactus ob regni affectati pœnam,postea vt requiem gustauit, quod esset bona,etiam ipse libenter.Vixerunt omnes circiter annum DCCCXXX. Vibeano quoque Hybernię regi tres itẽ filii omnes monachi, omnes sancti fuere, Froseus, Follianus, Vltanus, qui anno DCL.patria relicta,in Galliam veniẽtes,à Clodoueo rege benignissime susceptí, optione loci ab illo concessa,

cessa, Pontiniacum monasterio ædificando elegerunt: Illa vero egregia æmulatio, quæ inter duos fratres Britanni regis filios contigit, anno ferme DCLVII. nam cum Iudaellus, qui in regno successerat, Iodoco fratri consilium aperuisset, quod iam constituerat religiosi status capessendi, proinde se pararet ad regni administrationem, quod illi relicturus esset, is octo ad deliberandum diebus postulatis, fratrem præueniens, clam ipse, ne quid impedimenti obijceretur, ad monasterium abijt, ita secum reputans, si regnandi conditio eiusmodi esset, vt eam relinquere fratri expediret, ne sibi quidem expediret, vt eam acciperet. Ricardus etiam Angliæ rex duos filios religiosos habuit, anno DCCCII. quorum alter Villebaldus in Casinati monte, alter Vnebaldus Magdeburgi in Saxonia id institutum professi sunt. Huic simile fuit alterum par fratrum non minus nobile, anno DCCCXLI. Clotarius, & Carolus Manus, Caroli Franciæ regis filij, qui vterque religionis iugum sceptris prætulere; quo in numero ponendus est etiam Federicus Ludouici regis Franciæ filius, anno DCCCCLXII. Henricus filius alterius Ludouici in eodem item regno, sed aliquanto posterior, anno MCL. Ex Franciscana vero familia primum legimus Iacobum primogenitum Regis Maioricarum, cui cum regnum hæreditate deberetur, cœleste præferens regnum, id quod dixi, institutum complexus est, in eoque sancte vixit, multumque in proximis & verbo, & exemplo profecit. Alter fuit Ludouicus Caroli II. Gallorum regis filius item primogenitus, omnibus certe animi, & corporis bonis ornatus. Hic cum obses in Hispania salutare religionis consilium cepisset, sed à Franciscanis ob Regis respectum differretur, ipse se voto, nec semel, publice obstrinxit, deinde cum anno MCCXCVII. à Bonifacio VIII. Tolosanus ei Archiepiscopatus deferretur, assentiri numquam voluit, nisi prius veteris voti compos fieret, vt Franciscanum habitum susciperet; quem in magna nobilium corona susceptum numquam amplius deposuit, sed potius cum habitu, vitæ illius rigorem perpetuo retinuit, episcopales curas religiosis officijs cumulans. Hunc imitatus est eius nepos Petrus Aragoniæ Regis filius, anno MCCCLVII. qui in seculi relinquendi deliberatione defixus, dum, vt fit, ancipiti carnis, & spiritus pugna detineretur, apparuisse ei ferunt nocturno quodam viso ipsum B. Ludouicum cum aliquot fratribus ex eodem ordine multa gloria

ta gloria collucentibus, eumque animasse ad eam vitam complectendam, in qua tantum esset præmii, ac mercedis: quod ille breui exequutus, viginti annos in religione vixit, non suo tantum, sed aliorum etiam multorum profectu, quod dicendo valeret, & multos suis concionibus ad Dei amorem inflammaret.

IAM vero Duces, ac dynastæ, inferioresque principes, qui religionem professi sunt, ne numerari quidem, aut nominari omnes possunt: aliquos tamen cursim indicabimus. Nam ex hoc genere fuit Algerius, vt accepimus, Dux Aquitaniæ vna cũ Amando filio, anno CCCCXXXIX. itemq. Anselmus Dux Mutinæ, DCCXL. Dierlandus, & Ancigradus Duces Sueciæ, DCCCXV. Vigellus Dux Spoleti, DCCCXX. Gulielmus Dux Vasconum, CCCCXL. & post hunc alter item Gulielmus eius nominis secundus, anno DCCCCXII. de quo hoc quoque scribitur, cum in Cluniacensi cœnobio Deo militaret, ita humilitatem coluisse, vt se infimo cuique subiiceret: quin etiam cum ab Abbate panem coquere iussus esset, tantã celeritatem in obediendo adhibuisse, vt in feruentem furnum ingressus, quia scopæ ad manum non erant, ipsa veste pauimentum illius, & intactus purgauerit. Sunt præterea alij quoque huius ordinis quamplurimi, quos monachos fuisse legimus; sed his breuitatis causa prætermissis, paucos ex Franciscanis adiiciemus, & in primis Gulielmum Burgundiæ Ducem, & Consaluum Marinum Lusitanum, tum Adulphum Alsatiæ comitem, qui anno ferme MCCL. ordinem hunc ingressus, inter alias virtutes, magnopere mortificationem exercuit; nam cum aliquando in sua ipsa ciuitate lactis lagenam, quam mendicato acceperat, deferens, tribus filiis, quos in seculo reliquerat, magna cum pompa incedentibus occurrisset, atque ob eam rem nescio quo pudore perfundi cœpisset, ita seipsum vicit, vt elatam super caput lagenam inuertens, se totum lacte madefecerit. Atque his quidem hominibus familia illa non parum abundauit. In nostra autem hac minima Societate IESV, paucis his quibus fluxit annis, non paucos ex huiusmodi nobilitate à Deo vocatos videmus. Præcipuus autem fuit inter hos Franciscus Borgia Dux Gandiensis, qui amplissimis in Hispania apud Carolum V. perfunctus honoribus, magna hominum admiratione, omni mundano fastu deposito, religiosam humilitatem amplexus est, in qua etiam mirabiles

Universidad de Deusto
Biblioteca

mirabiles progressus fecit. Cur autem Societatem hanc potissimum, præsertim recentem,& adhuc nouam elegisset,eam ipsemet Carolo V. reddidit rationem,quam ego ipse ex eo audisse me memini; vt si quis esset,qui præter multas, quas possideret,vineas fructuosas,hortum quoque ad suam oblectationem plantare decerneret, nihil ei ab vllo gratius fieri posset, quam si surculum, aut arborem donaret ad illum conserendum:sic cum Dominus,quasi post tot veteres,ac nobiles aliorum ordinum vineas,nouissime hunc Societatis hortulum institueret,visum sibi esse, se rem illi gratissimam facturum,si se ipsum quasi arborem qualemcumque hoc ipso loco offerret. Huic similis, ideſt ex eodem Ducum sanguine, fuit etiam in eadem Hispania Antonius Cordubensis Ducis Feriæ filius,vir singulari pietate, in Italia vero Rodulphus Aquauiua filius Ducis Atriensis; cuius familiæ antiquus & præcipuus est splendor in toto regno Neapolitano. Atque hic quidem tanta spiritus abundantia à Deo vocatus est, vt nulla vi, quæ multa ad eum impediendum a multis adhibita est,retineri vnquam potuerit. Deinde cum breui in omni virtute magnopere profecisset,ad Indiam Orientalem ipsius precibus pene importunis destinatus est, vbi ita eius sanctitas eluxit, vt non modo nostris,ac reliquis externis Christianis, sed ipsis quoque ethnicis admirationi esset,vulgoque Angelus nominaretur: ad extremum vero in Salsetanas insulas rei Christianæ causa missus,ab incolis Maumethanis pro fidei propagatione interemptus est, cum aliquot socijs: quo præclaro exitu reliquam vitam, & religiosas omnes virtutes verissimi, & glorioſissimi martyrij corona exornauit. Sunt præterea in hac eadem Societate nostra eiusdem fere nobilitatis alij satis multi, tum Ducibus, tum Marchionibus, tum alijs etiam principibus viris prognati: sed quoniam adhuc viuunt, & nos cum ipsis assidue viuimus, nec illorum pudor, nec noster eos à nobis nominari patitur, itaque monet Sapiens, cum ait, Ante mortem ne laudes hominem quemquam. Quamobrem his omnibus omissis, vnum modo commemorabimus recens mortuũ, Andream Spinulam,virum primarium tum Genuæ ob sanguinis claritatem;tum Romæ ob eam dignitatem,quæ post Cardinalatum prima habetur,& quasi ianua ad Cardinalatum, quem ille & iam adeptum, & postea speratum honorem contemnens, ad religiosam disciplinam sese dimisit, adeoque seculum

Eccl. 11

lum, & seculi vanitatem irrisit, vt non multo post bis se Vrbi spectandum præbuerit,cum in attrita lacerna panem mendicaret. Quod eius factum tantopere suspexit Roma, vt per eos dies nihil fere aliud in hominum ore esset,ac quidam etiã pro concione illum Esaiæ locum interpretans, Omnis mons, & collis humiliabitur, non dubitarit Spinulam nostrum designare, quasi vnum ex his collibus, & montibus, qui se ipsos Saluatoris exemplo humiliassent. Sed finis sit: nam, vt ante diximus,ex hac nobilitate,& alijs temporibus quam plurimi, & his etiam nouissimis non pauci extitere,qui mundi procellas, & scopulos fugientes in religionis portum cum gaudio magno emerserunt, vt si omnes percensere velimus, separato, & bene longo volumine opus sit.

Esa. 40.

De principibus fœminis,quæ religiosam vitam complexæ sunt. Cap. XXVII.

POST tot virorum exemplaadijcienda sunt etiam aliqua exempla fœminarum, tum quia non hæ minus religiosum statum illustrarunt, tum etiam ob id, quod quo sexus hic infirmior, eo magis ad viros ipsos in omnem virtutem incitandos valere debet. Primum autem occurrit Theodora Imperatrix, quæ circiter annum Domini CCCCLXXX. Theophilo Imperatori hæretico nupta, integram semper se in fide Catholica conseruauit: eo autẽ extincto, magnopere etiam eam promouit,restituendis præsertim sacris imaginibus, & reuocandis ab exilio sanctis viris. Denique cum imperium aliquot annis administrasset, tanta potestate sponte cedens, in eodem monasterio, in quo mater eius Trurina iam ante Deo seruiebat, sese conclusit.Eandem pietatem præstitit etiam Augusta Imperatrix, quam post Isaacij viri obitum ne filii quidem orbitas,& infantia remorata est.Quare cũ ei tutoribus aliquot destinatis,sese ex hoc mundo exemisset, contigit deinde vt cum Alexius (id enim filio nomen erat) adoleuisset,administratio tamẽ imperij ex tutorum manibus eripi non posset.Itaque eius precibus exorata redijt in palatium, rerumque habenas resumpsit, nihilo tamen minus in religioso proposito permanens, ipsasque sacras vittas,ac monasticum cultum retinens,donec etiam gubernatione in filij manibus relicta,ad suum redijt cœnobium, anno ferme MCXC. Atque hæc quidem vtraque in Oriente.

At in

Universidad de Deusto
Biblioteca

At in Occidente Ricardam tradunt Caroli Crasi Imperatoris vxorem, cum ab eo in adulterii suspicionem vocata esset, facile quidem crimen diluisse, sed occasione vsam, quam diu optarat, expediendi se ab eius matrimonio, in Halsatiam se recepisse, ibique monasterio ædificato, vitam religiosam in eo aggressam esse, anno DCCCXCIX. Huic simillima fuit causa Cunegundis, anno MCXXXIX. Henrico, qui Angliæ rex primum, deinde etiam Imperator fuit, nupta, à quo se ob eandem suspicionem, ac crimen separans, meliores nuptias cum Christo Domino contraxit. Felicior altera Cunegundes, quæ circiter annum MCXX. cum Henrico I. Imperatore pluribus annis perpetuam virginitatem seruauit, quo etiam mortuo quindecim annos in Confugiensi cœnobio transegit, tam excellenti probitate, vt ab Ecclesia in sanctorum numerum relata sit. Agnes item Henrici III. Imp. vxor, eo vita functo, tãdiu imperium ex viri voluntate administrauit, dum filius infans ad duodecimum annum perueniret; quo tempore, & imperio, & insuper Bauariæ Ducatu, qui ei proprius erat, relicto, Romam petens, hic monasticam humilitatem professa est, anno MCLVII. Idem fecit etiam Elisabeth vxor Alberti I. Imp. & Archiducis Austriæ, quo misere occiso, rebus humanis valere iussis, in monasterio ab se extructo cœlestem vitam iniit, anno MCCXC. Eam vero sequutæ sunt binæ filiæ, altera Regi Vngarorum, altera Comiti Ottingensi nupta, & binę neptes, Regina Poloniæ, cum filia, quæ iam Duci Vratislauiæ erat desponsa. Iam ex Reginis, in Italia quidem Tesia primum Rachisii viri, de quo supra dictum est, exemplum sequuta, ne loco quidem longe distare voluit. Vt enim ille in Cassinate monte, ita hæc in proximo monasterio, quod olim Scholastica incoluerat, ab se instaurato, vna cum Retruda filia sese cum insigni pietate abdidit. In Gallia autem anno DXXV. Radegundes cum Clotario regi inuita nupsisset, post aliquot annos facultate ab eo magnis precibus impetrata, Pictauos se contulit, vbi se Deo consecrauit, eo ardore, vt breui ad magnam virtutis perfectionem (ita enim traditur) gradum fecerit. Paucis autem post annis Adoera Chilpericis regis eiusdem Galliæ vxor, vna cum Childerada filia, ad eandem cœlestis vitæ exercitationem se à regiis deliciis transtulit. Ex hoc numero fuit etiam Batilda, annum circiter DCL. quæ Clodoueo rege mortuo, quasi seruitute liberata, & facultatẽ nacta eius perficiẽdi, quod

quod ab ineunte ætate concupierat, Caletum abijt, vbi amplificato, quod iam erat, cœnobio, meliori sponso Christo Domino adhęsit, insignis omni virtute, ac præcipue humilitate. In Hispania quoque binas reginas hæc eadem consilia sequutas accepimus, alteram Nugnecem, quæ Veremundum virũ, de quo antea diximus, & præcesit, & suo etiam exemplo nõ parum impulit: alteram Terasiam, quę ab Alphonso fratre Legionensi rege, Abdalæ Toletano regi Saraceno in matrimonium tradita, cum nec precibus, nec contestationibus impedire ipsa potuisset, impediit Deus, qui hominem barbarum grauissimo, ac lethifero morbo perculit, ex quo ille diuinum agnoscens numen, Terasiam intactam remisit, quę statim in S. Pelagij monasterio optatas cum Christo nuptias inijt, anno MVI. Porro ex Anglia mirum est, quam multa huiusmodi suppetant exempla, vt Alfredæ Regi Nortumbrię desponsę, illo, priusquam congrederentur, occiso, anno DCLXX. vt Etelburgæ, quæ Regem Inam, de quo supra dictũ est, & prius consilijs impulit, & postea etiam facto sequuta est. Quid autem mirabilius, quam Eteldrada, quæ binis regibus matrimonio coniuncta, cum vtroque virginitatem seruauit, à posteriore etiam post annos duodecim facultatem obtinuit migrandi inter virgines Deo sacratas? quam facile est existimare qualis fuerit in monasterio, quæ tam sancta fuerit in regno. Atque huius quoque vt sanctę natalis dies ab Ecclesia commemoratur. Vixit autem anno ferme DCCVI. Eam vero paulo post imitata est Sesburga Cantiensis regina, eius soror, cum marito esset orbata. Extremo loco ne tacenda quidem est Alfreda Merciæ, & Nortumbriæ regina, quæ quasi altera Magdalena culpas priores, ac præcipue iniustam priuigni innocentis iuuenis cædem redimens, duram inter aliquot Christi ancillas pœnitentiam egit in monasterio, quod ipsa suas sumptibus ædificarat, anno ferme DCCCCLXXV. Regum porro filias tum ex hac ipsa Anglia, tum ex alijs prouinciis, quæ se Deo in monasteriis consecrarunt, magnum omnino, & longum opus esset connumerare, tanta earum est multitudo. Quare antiquioribus illis omissis, nonnullas, quarum recentior est memoria, attingemus. Nam ex Prædicatorum ordine tamquam sydus quoddam effulsit in orbe terrarum Margaritæ virtus, quæ ab Vngariæ rege Bela progenita, ex octo, & viginti, quos vixit, annis, vigintiquatuor in reli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

religione egit, cui scilicet quadriennis ex parentum voto dicata est. Quamquam in ea quidem minimum fuit sanguinis nobilitas. Multo enim illustrior fuit uitæ sanctitas, & rigor in corpore castigando, tum perpetuis ieiuniis, tum echinatis flagellis, denique etiam summa quædam humilitas, in curandis præsertim ægrotis, cuius officii studiosissima semper fuit; quę omnia erant in illa longe mirabiliora, quam ipse regius sanguis. Hunc uero religiosum statum tanto studio complexa dicitur, vt trium regum, Poloniæ, Bohemiæ, & Siciliæ quoque coniugium constantissime recusarit; quin etiam cum S. Pontificis dispensatio in uotis ab ea editis offerretur, respondit intrepide, nares sibi potius, ac labia se præcisuram, & oculos eruturam, quam assensuram ulli matrimonio. Mortua est anno salutis MCCLXX. Anno autē MCCCXLIII. Sanctia Siciliæ, & Hierusalem regina, paucis post mensibus, quam Robertum uirum amiserat, Franciscanum habitum Neapoli induit, S. Claræ regulam, paupertatemque professa, in qua nihil proprii, ne commune quidem habere licebat. Cuius tantum fuisse ferunt humilitatis ardorem, vt à Ministro generali supplex petierit, vt seuere prohiberet, ne amplius Reginæ nomine appellaretur, sed Sororis, vt aliæ omnes. Similis etiā fuit virtus Agnetis, annū circiter MCCXL. quæ Orethi Boemiæ regis filia, cum Federico II. nupta esset, nunquam assentiri voluit, sed suam potius virginitatem Christo dicauit in Pragensi monasterio eiusdem instituti. Idem quoque fertur de Chunegunde & regis filia, & vxore regis. Etenim ex rege Hungariæ nata, Boleslao Pudico Poloniæ regi nupta, perpetuam vna cum illo virginitatem seruauit, deinde in monasterio à se fundato religiosam insuper vitam duxit. Ac Ioanna quoque regis Nauarræ filia, regnum tamen cœleste huic terreno præponens, in Parisiensi monasterio Dei seruitium aggressa est, magno suo bono, magna omnium admiratione. Quin etiam Isabella Frācorum regis filia, S. Ludouici soror, mundo contempto, Christi crucem in hoc eodem ordine sustulit, tanto ardore, vt etiam miraculis clarueri: eamque in eodem regno imitata est etiam Blanca Philippi regis filia, annum circiter MCCCXVI. Sed concludamus hæc omnia maximo, eodemque recentissimo exemplo, & quo, si vere dicendum est, nostra hæc ætas non parum ornetur, Margaritæ Austriacæ, quę cum ex Maximiliano Imperatore, & Maria sorore

sorore Philippi Hispaniarum regis, nata esset, tantorum Principum, tantique sanguinis soboles, paucos ante annos, mundanas nuptias, & terrena omnia contemnens, virginitatem Deo in B. Claræ familia deuouit, & in ea quidem familia, quę rigorem pristini illius instituti exacte retineat, in qua etiam hoc tempore cum omni laude perseuerat. Quid igitur pulchrius, aut quid iucundius vel hominibus, vel angelis ipsis, quam videre talem maiestatem, & talem potentiam suasponte abiectam ad vilem tunicam, ad cellulam pauperem, ad humillima quæuis munera, quæ hic status exigit? Etenim si gaudium est in cœlis super vno peccatore, qui ad Deum conuersus, prima adhuc virtutis fundamenta ponere incipiat, quanto maius gaudium esse necesse est de tam perfecta, tamque consummata virtute?

De summis Pontificibus, qui ex religiosis ordinibus creati sunt. Cap. XXVIII.

Actenvs de seculari nobilitate, quæ religiosum statum ineundo splendorem ei addidisse visa est. Nunc de iis etiam, qui ex religioso statu prodeuntes, non minorem tamen illi splendorem addiderunt, ob munerum, quæ gesserunt, amplitudinem, ac præstantiam. Primum autē de Pontificia dignitate, quæ cum tanta sit, vt parem in terris non habeat, vnique Deo sit inferior, cum etiam tantam rerum molem sustineat, vt summam quandam sapientiam cum summa sanctitate coniunctam requirat, quibus id contingat, vt ad eam deligantur, non potest non esse perhonorificum. Quare si domus, ac familia quæuis, & omnis propinquitas, ex qua aliquis ad hoc honoris fastigium assumatur, vt multum sit tenuis, atque ignobilis, tamen nobilitatur, & illustratur, cur non hoc idem eueniat in religione, in quam religiosus quisque iam quasi in propriam familiam ascitus est, ac cuius etiā beneficio ad hunc honorem peruenerunt, quicumque peruenerunt? Igitur in hoc ordine primus, vt legimus, citra quæstionē (nam de quibus aliqua sit cōtrouersia, de industria omittimus) Dionysius fuit, natione Græcus, anno à Christo nato CCLX. qui toto decēnio, quo Ecclesiā administrauit, multa præclare cōstituisse dicitur & Romæ, & alibi, idq. præcipue, quod aduersus Samosatheni flā mā tum primū erumpentē, qui Christo diuinitatē adimebat,

Antiochenum Concilium opposuit, ad extremũ vero martyrij quoque laurea religionis lauream duplicauit. Post hunc anno DLXXV. Benedictus I. Romanus item ex monacho Pontifex factus, in turbulentissima plane tempora incidit, cũ Italia tota bellis arderet; in qua vigilia quadriennio exacto abijt in cœlum. Pelagium quoque II. eum, cuius Gregorius alumnus; & successor fuit, ex monastico ordine processisse tradunt tum alij auctores, tum eius libri auctor, qui Cathedra Pontificalis inscribitur, in quo Pontificum series diligenter texitur. Hic anno DLXXIX. Pontificatum iniit, decem gessit. Illi proxime successit Gregorius Magnus, qui Romæ monasticam vitam in S. Andreæ cœnobio vixerat, ex S. Benedicti formula. Cuius quidem præclara facta, quamdiu hoc munus sustinuit, quod fuit annis tredecim, liberalitatem in pauperes, vigilantiam aduersus hæreses, constantiam aduersus ipsos principes, patientiam in perferendis corporis morbis, studium, & attentionem in omnibus gregis sui partibus curandis, diligentiam, atque vberratem in libris conscribendis, & eam, quæ hæc ornabat omnia, incredibilem animi modestiam, atque humilitatem; ac denique veras omnes virtutes, miracula etiam, & saluberrimas Ecclesiæ constitutiones, quid attinet recensere, cum & infinita sint, & ita ferme omnibus nota, atque illustria, ac si nostra ætate vixissent? Nec multo post, ideſt post duos annos, alter item ex eadem S. Benedicti familia eandem cathedram tenuit, Bonifacius IIII. qui Romæ in cœnobio B. Sebastiani enutritus, eam virtutem, ac pietatem imbuerat, quam deinde in Pontificio munere præstitit: quin etiam ita religiosos, ex quibus ipse fuerat, dilexisse fertur, vt ædificatum in paterna domo monasterium necessariis redditibus instruxerit; quibus in operibus annos sex, & menses aliquot versatus, ad cœlestia præmia euolauit. Adeodatum quoque huius nominis primum ex monastico ordine extitisse communi omnium scriptorum consensu traditum est, ex cœnobio Romano S. Erasmi in Cœlio monte; cuius eam ferunt fuisse sanctitatem vitæ, vt religiosæ omnes eius virtutes in tanto honoris apice semper effulserint, mansuetudo præsertim, ac lenitas, diuitiarum autem contemptus eiusmodi, vt in pauperes, hospites, omnesque calamitosos omnia pene conferret. Atque hic quidem quatuor annis in Pontificatu vixit, post quem annis tantum interiectis duobus,

Agatho

Agatho natione Siculus ex monastico item instituto electus est, tantæ vir sanctimoniæ, quantum etiam miracula testantur, inter quæ illud est insigne non solum potestate, sed caritatis virtute, quod leprosum obuium complexu, atque osculo dignatus, repẽte sanum reddidit. Nec minor eius constantia aduersus hæreticos Monotelitas vnam in Christo voluntatem asserentes, ad quos damnandos impigre celebrem synodum Constantinopoli coegit, quæ sexta synodus appellata est, in quo præstantium operum cursu, celeriori morte, nimirum post annum secundum, & dimidiũ, abreptus est. Agathoni decem tantum mensibus interpositis, quibus Leo II. sedit, anno DCLXXXIII. successit Benedictus secundus, qui Romæ ab infantia monasticæ vitæ consecratus scribitur, itaque profecisse tum pietate, tum doctrina, vt ab omnibus singularis haberetur. In huius etiam gratiam Constantius Imp. sanctionem condidit, ne deinceps in Pontifice creando Imperatoris assensus expectaretur, sed Cleri, populique Romani rata esset electio. Sed tamen tam eminens virtus ostensa est potius Ecclesiæ, quam data: is enim decimo mense sublatus est ex hac vita, cum omnium dolore, & lacrymis. Deinde duo deinceps Gregorij, secũdus, & tertius, alter anno DCCXVI. alter quindecim post annis: tot enim prior vixit in Pontificatu, quem sic gessit, vt non solum Romanæ vrbis fructuosissimus fuerit, templis præsertim, ac cœnobijs ædificandis, sed reliquæ etiam Ecclesiæ, ac potissimum Germaniæ, ad quam Bonifacium monachum destinauit, eiusque prouinciæ primitias ita libenter suscepit, vt etiam sua manu baptizare voluerit. Alterius etiam Gregorij nobilitata est sanctitas, & fortitudo, ijs præsertim prælijs, quæ pro catholica fide gessit aduersus Leonem III. Imp. hæreticum, & sacrarum imaginum hostem, quem etiam ob hanc causam imperio, & fidelium communione priuauit. Atque vt eo nihil fortius contra inimicos, ita nihil mitius, ac liberalius in pauperes, viduas, pupillosque quorum omnium pater, ac tutor vulgo appellabatur. Vixit in pastorali cura annis fere vndecim. Atque hunc vtrumque monachum fuisse constat ex cathedra Pontificali, quam supra diximus, alijque auctores consentiunt. Anno vero DCCLXVIII. Stephanus eius nominis III. hunc eundem gessit honorem. Hic à pueritia Romæ in monasterio S. Chrysogoni institutus tum doctrina, tum etiam virtute, in vtraque

magnos progressus habuisse dicitur, quibus deinde cum rerũ etiam vsus prudentiam adiunxisset, à tribus Pontificibus, Zacharia, Stephano II. & Paulo, ad res Ecclesiæ grauissimas adhibitus est. Quare cum tanta præsidia ad Pontificatum attulisset, vix credibile est, quantum & vita, & rebus gestis profuerit, in quibus hoc fuit, quod ad mores Ecclesiæ reformandos Concilium indixit, quod Lateranense appellatum est. Idem etiam Michaelem, qui Rauennatem cathedram, regum, ac principum quorundam gratia fretus occupauerat, fortitudine, ac consilio deturbauit. Denique post annum tertium, & menses aliquot decedens, magnum sui desiderium, magnam sanctitatis opinionem reliquit. Postea anno DCCCXVII. Paschalis I. Dei vtique nutu, ex monasterio S. Stephani Romæ, in quo Abbatis munus gerebat, ad generalem Christiani gregis curam translatus, id onus paulo amplius, quam annis septem, sustinuit, vir non solum pietate, ac religione abundãs, quæ à monacho expectari poterant, sed etiam insigni pectoris robore. Itaque inter alia, seculares magistratus, qui in Pontifice eligendo partes sibi indebitas vsurpabant, confregit, & abiecit; clarus etiam pietate, & magnificentia in multis tum ædificandis, tum ditandis ecclesiis. Quadriennio post hunc Paschalem Gregorius IV. ad hoc idem munus lectus est ex monasterio, vt quidam tradũt, Fossæ nouæ, eo ipso, in quo multo post B. Thomas Aquinas decessisse scribitur. In hunc Pontificem virtutes omnes abunde congestas fuisse testantur omnes, qui istas res scripserunt, sanctitatem, eloquentiam, eruditionem, sapientiam. Quin etiam cum barbari, irruptione in Siciliam facta, eam occupassent, eius opera, & auctoritate Corsicæ Princeps, bello in Africam illato, domum se ad sua tutanda recipere omnes coegit; is vero sexdecim annis Ecclesia tam bene, ac feliciter administrata, quieuit in Domino; à cuius morte cum quatuor fluxissent anni, Leo IIII. ex monasterio S. Martini Romæ, assumptus est, tenuitq. eam curam inter summa pericula barbarorum, qui incursione in Italiam facta, omnia diripiebant, iamque etiam extrema vrbis Romę minabantur, quos ille in sua potius sanctitate, erectisque, vt Moses, ad cœlum manibus, quam milite, profligauit, deinde etiã Vrbem, vt firmior aduersus eiusmodi impetus esset, munitionibus cinxit. Cepit magistratum anno DCCCXLVII. gessit annos octo. Anno autem DCCCCII. creatus est Pontifex Leo

Leo V. fuitque per dies tantum quadraginta, quem item ex ordine monastico fuisse scribit Tritemius. Post hunc vero ex hoc ordine primus Sylvester II. duobus annis ante millesimum, qui in Floriacensi monasterio in Gallia nutritus, Rhemensi primum diœcesi, deinde etiam Rauennati, postremo toti Ecclesiæ præpositus est, quo munere annis quatuor, & sex mensibus functus est. Hunc scientijs omnibus instructissimum fuisse ferunt, ac præsertim Mathematicis, totaq. philosophia, idque indicat opus quoddam illius manu scriptum de Geometria; quod locum fabulæ dedit, quæ de hoc Pontifice fertur, fuisse eum magum, ijsque artibus, & pacto cum dæmone inito, ad summum honorem euasisse, ad extremum autem ambiguis illius vocibus deceptum, in æde S. Crucis in Hierusalem animam exhalasse; quod commentum ex vulgi sermonibus ortum in quorundam etiam negligentium auctorum scripta irrepsit. At alij doctiores, & magis accurati hunc errorem ex eo natum tradunt, quod quia seculis illis pauci omnino erant mathematici, ac philosophi, si qui talibus studijs delectarentur, ij vulgo astrologi, & magi appellabantur; quod eo facilius à rudibus de hoc homine creditum est, quem, cum externus esset, alijs omnibus in tanto honore prælatum videbant. Deinde anno MIX. Sergius IV. anno MXXII. Ioannes decimusnonus Pontificatum iniere, hic ex monasterio S. Anastasii Romæ, ille ex incerto, sed tamen ex Benedictina familia. Ac prior quidem non toto triennio, posterior nouem fere annis in Petri cathedra sedere. Stephanus quoque IX. non modo religiosam antea vitam egerat, sed etiam admodum pie, & sancte egerat. Nam cum ex nobilissima esset familia, nimirum Cotelonis Lotharingiæ Ducis filius, à Leone IX. Cardinalis creatus, ab eodem Constantinopolim legatus est, vt Græcam Ecclesiam cum Latina cõciliaret, quod etiam perfecit. Romã reuersus, cum Leonem mortuum offendisset, seculum pertæsus, in Cassinense monasteriũ se contulit, vbi nouam Christi militiã vir talis aggressus, ita se omnibus probauit, vt vix biennio exacto, eius loci Abbas electus fuerit. Quare cum confirmationis gratia ad Pontificẽ, vt tũ moris erat, Victorem II. accessisset, non id modo obtinuit, sed insuper iterũ ab eo Cardinalis creatus, paulo post eidẽ vita functo vniuersis suffragijs in Pontificatu suffectus est, anno MLVII. quo tamẽ in munere vix octo mẽsibus transactis, cum

Li. 4. de vir. ill. c. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnium mœrore, importuna morte præreptus est. Nec multo post, id est anno MLXXIII. denuo ad religiosos regressa Ecclesiæ administratio per quinquaginta continentes annos in hoc ordine constitit, cum magna mortalium & vtilitate, & approbatione. Primus horum Gregorius VII. Etruscus quidem patria, tamen Gregorium VI. quem Henricus Imperator deturbarat, in Galliam sequutus, eo deinde mortuo, se in Cluniacense monasterium in Burgundia coniiciens, tam religiose uixerat, vt illi etiam loco post aliquot annos præfectus sit. Mox Leoni IX. Victori II. Stephano IX. ita carus fuit, vt nihil sine ipsius consilio gererent, maxime vero Alexander II. cui etiam successit, quod Pontificium munus sic gessit, vt quidam auctores hoc affirmare non dubitent, ab Apostolorum ætate nullum fuisse Pontificem, qui maiores pro Dei Ecclesia labores, molestiasque perpessus sit, aut qui aerios eius libertatem propugnarit. Ille Henricum Quartum Ecclesiæ infestum bis ita excommunicauit, vt omnes subditos fide ei data liberaret, nihil illius potentia territus, & armis etiam, quę magno exercitu coacto Vrbi intulit. Ille eodem telo Nicephorum perculit, qui Orientale imperium inuaserat. Ille etiam Gilberti Rauennatis Archiepiscopi factione aliquando captus, & in vincula coniectus ipsa natalis dominici nocte, statim ac illuxit, populi, cui carissimus erat, cõcursu, ac vi liberatus est. Denique innumerabilia sunt, quæ totis duodecim annis (tot enim Ecclesiam rexit) vel sorti rer sustinuit, vel sapienter constituit. Huic successit Victor III. Beneuentani Principis filius, qui adhuc adolescens vxorem aceipere coactus, priusquam eam contingeret, profugit ad monasterium Cassinense, vbi eius primum loci Abbas, deinde à Gregorio VII. Cardinalis electus, illo etiam mortuo aptissimus visus est; cui Ecclesiæ cura committeretur. Ipse autem in eo munere non religiosam modo modestiam, & pietatem, sed robur etiam plane imperatorium præstitit, qui & Antipapam Romæ degentem armis expulit, & grandi exercitu ex tota Italia coacto, auctor fuit ipsam Africam inuadendi, tam præsenti Dei ope, vt victoria, quæ mirabiliter ad primum ingressum reportata est, mirabilius eodẽ, quo pugnatum erat, die, in Italia audita, & cognita sit. Inter quæ cum Beneuenti Concilium ageret, lethali morbo correptus, in Cassinum mõtem referri se voluit, vt quo loco spiritum religionis hauserat,

eodem securius, & sanctius inter fratrum preces spiritum vitæ redderet, anno vno, & mensibus tribus post susceptam curam pastoralem, vt mirum fuerit, tam breui tempore tam multa ab vno non modo perfici, sed etiam cogitari potuisse. Huic Victori suffectus est Vrbanus II. ex cœnobio Cluniacensi in Gallia, qui aliquanco amplius, quam annis vndecim, re Christiana administrata, magnum se omnino Pontificem præstitit. Tribus enim Conciliis in Italia coactis, multa decreuit ad tẽporum illorum tum tumultus, qui plurimi erant, sedandos, tũ mores quoque reformãdos. Deinde in Galliam se conferens, multasque obiens ciuitates, multa saluberrime ordinauit, & constituit, idque in primis, quod in Concilio Claromontano Hierosolymitanam expeditionem edixit, in quam trecenta peditum, centum equitum millia conuenerunt, quorum armis terra sancta tum quidem recepta est. Post hunc proxime Paschalis II. Cassinensis antea monachus, anno MIC. ipse quidem nolens, ac gemens, sed tanto populi, ac cleri, Cardinaliumque consensu, vt resistere non potuerit. Hic annis decem & octo Ecclesiæ præsedit, idque in magna temporum varietate, in qua semper eius fortitudo eluxit, cum schisma, quod multos iam annos, principum quorundam perfidia, Christi gregem misere lacerarat, ipse tandem tum prudentia, tum etiam felicitate quadam profligarit, omninoque sustulerit, deinde ecclesiasticam ditionem à multis discerptam restituerit, & amplificarit, denique cum multas alias seditiones, multa Christianorum principum, rerumque publicarum dissidia composuisset, tantam apud omnes sui caritatem excitauit, vt Romam rediens ob ipsam multitudinem hominum obuiam prodeuntium in morbum incidisse credatur, quo etiam extinctus est. Sed huius iacturã leniit Gelasius II. eiusdem Cassinẽsis familiæ ab infantia alumnus, antea ab Vrbano II. ad Cardinalatum euectus, in Pontificio deinde munere, sanctitate, continentia, doctrina insigni, ac dicendi quoque (hoc enim nominatim scribitur) elegantia, quæ iis temporibus pene pro miraculo fuit. Ille etiam impiorum hominum, & maxime Hẽrici Imp. factionibus agitatus, & ab eius assectis etiam verberibus indignissime acceptus, tum in ea iniuria, vt Christi vicarium decebat, Christi mansuetudinem præ se tulit, tum etiam Ionæ exemplo ad sedandam tempestatem propter se ortam, abiit in Galliã, vbi in Cluniacensi monasterio extremũ

clausit diem, cum vno tantum anno in summo magistratu fuisset, quo tempore Cardinales, qui in eius comitatu fuerãt, Calisto II. eam dignitatem detulere, qui Gulielmi Burgundię Ducis filius, prius in monasterio vel Falleritano, vel Cluniacensi (vtrumque enim à variis traditur) religiosam vitam duxerat, tum vero Viennensem Archiepiscopatum gerebat. Atque hunc quoque magna prudentia, atque in rebus gerendis dexteritate fuisse ferunt, quod sane re ipsa ostendit. Vix enim Romam uenerat, cum Burdinum Antipapam comprehensum in uincula coniecit, & pace cum Henrico honestis conditionibus composita, ea dissidia sustulit, quæ iam diu Ecclesiam totam fœdauerant. Itaque cum annos iam ferme sex in hac vigilia fuisset, anno demum saluris MCXXIIII. migrauit ex hac vita, magno dolore, magnoque sui relicto desiderio. Post huius mortem elapsis vno, & viginti annis, tres rursum ordine Pontifices ex religiosis familiis extitere, & primum Eugenius III. Cisterciensis, cum antea ne Cardinalis quidem fuisset, sed Abbas eius monasterii, quod adhuc ad tres fontes visitur: tanta erat eius prudentiæ, & probitatis opinio. Extat adhuc
Ep. 236 ipsius Bernardi epistola ad omnem Romanam curiam, qua hoc factum magnopere admiratur, Parcat, inquit, vobis Deus, quid fecistis? Sepultum hominem reuocastis ad homines, fugitantem turbas, & homines, curis denuo implicuistis, & turbis, crucifixus mundo per vos reuixit mundo: & qui elegerat abiectus esse in domo Dei sui, ipsum vos in dominum omnũ elegistis. Et qui se tamquam violentis quibusdam diaboli manibus, carnis illecebris, & gloria seculi potenter excusserat, non tamen valuit effugere manus vestras. Quid igitur rationis, seu consilii habuit, defuncto summo Pontifice, repente irruere in hominem rusticanum, latenti iniicere manus, & excussa e manibus securi, & ascia, vel ligone, in palatium trahere, leuare in cathedram, induere purpura, & bysso, accingere gladio ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad ligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis? Sic non erat inter vos sapiens, & exercitatus, cui potius ista conuenirent? Ridiculum profecto videtur, pannosum homuncionem assumi ad præsidendum principibus, ad imperandum episcopis, ad regna, & imperia disponenda. Ridiculum, an miraculum? Plane vnum horum. Hæc est Bernardi admiratio, quę non magis in Eugenium hunc

hunc conueniat, quam in alios omnes, quos vel antea commemorauimus, vel deinceps adiungemus ex religiosi status humilitate ad tantum elatos fastigium, vt in omnibus insit illud nescio quid miraculi, quod Bernardus describit. Verum vt ad Eugenium redeamus, quanta in illo pietas vigeret, quantus religionis amor, vel hoc vnum ostendit, quod scriptum legimus, cum Pontificiis vestibus exterioribus fulgeret, interius tamen semper monasticum habitum retinuisse, laneam tunicam, & cucullam, in qua etiam cubabat; quin etiam lectum tametsi purpureis cortinis, auratisque fulcris ornatum, tamen ex puris paleis, duroque stramine fuisse: quo sane fiebat, vt & foris hominum oculis Pontificis maiestatem, & simul intus Dei oculis religiosam humilitatem perpetuo exhiberet, à qua nunquam discessit. Hic igitur post Gallicam peregrinationẽ, in qua, præter alia, Ludouicum regem ad Hierosolymitanam expeditionem cruce consignauit, Romam reuersus, magnoque omnium gaudio exceptus, cum paulo post, anno Pontificatus octauo è vita migrasset, suffectus est ei Anastasius IIII. Abbas S. Rufi in diœcesi Veliterna, cuius annus vnus (non enim diutius locum hunc tenuit) magnum specimen dedit tum aliarum virtutum, tum præsertim insignis liberalitatis in tenues, quibus effuse subuenit in magna fame, quæ totam pene afflixit Europam. Anastasio successit Adrianus IIII. anno Domini MCLIIII. Anglus natione, quem prius præfuisse ferunt cœnobio S. Rufi in Gallia, postea ab Eugenio Cardinalẽm creatum, & in Suetiam, ac Norvegiam legatum, eas regiones ad Dei notitiam, & cultum magna ex parte traduxisse. Hic igitur vir tantus ad Petri sedem, potestatemque euectus, quandiu eam administrauit (omnino quinque anni, menses octo fuere) Apostolicę sedis dignitatem magnopere amplificasse fertur, tum aliis multis, tum eo quoque quod Gulielmum Sicilię regem Ecclesiæ Romanę opida diripientem nihil veritus est anathemati subiicere, regioque iure priuare. Post hunc satis magno interuallo, quippe anno MCCXCIIII. de hoc eodem puluere religionis excitatus est, vt solium gloriæ teneret, Cœlestinus V. qui cum primum in solitudine, quam puer adhuc petierat, multos annos posuisset, deinde religiosum quoque ordinem ipse fundasset, valdeque multiplicasset, eam sane tum victus asperitate, tum vero frequentibus etiam miraculis sancti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanctitatis famam collegerat, vt post totius biennij dissensionem, in illum vnum & absentem, & priuatum Cardinalium suffragia inclinauerint: cuius etiam consecratio plurium quam CC. millium hominum concursu celebrata dicitur. Ipse vero quamquam Pontifex, nihil tamen de pristino vitæ rigore, nihil de sua humilitate remisit, quin etiam breui adeo strepitum illum, ac fumum aulæ fastidire, suæque pristinæ quietis desiderio vrgeri cœpit, vt omnino molestam illam sarcinam abijcere decreuerit, etsi multum renitente Carolo rege, & ipso populo Neapolitano (nam in illam ciuitatem concesserat) idq. importunis clamoribus, vbicumque occurreret, deprecante. Itaque, vix mense quinto exacto, ipse se abdicauit, aliis dolentibus, aliis ob tantam humilitatem, & exemplum ad eum diem inauditum, stupentibus. Atque in hoc Pontificum numero commemorabilis etiam fuit Benedictus XII. qui id munus cepit anno MCCCXXXIIII. ex Cistercienſi disciplina, ante eius monasterii Abbas in Gallia, qui Mons frigidus dicebatur. Huius multa præclara facta narrantur tum publica, tum etiam priuata, vt illud, quod nullum ex suis propinquis ad vllum Ecclesiæ munus accersierit; cum etiam dicere soleret, Pontificem non habere propinquos. Quibus, & aliis virtutibus tam carus omnibus fuit, vt eo post annum septimum defuncto, funus ipsum vberrimis omnium lacrymis celebratum scribatur. Mitigauit tamen communem luctum successoris virtus Clementis V. I. qui monachus, & Abbas domus Dei Claramontis, vir magnus ingenio, & doctrina, à Benedicto Cardinalis factus, cum deinde de Pontifice legendo ageretur, facile omnium suffragia tulit: in quo magistratu ad priores laudes largitatem etiam, & liberalitatem adiecit dignam Pontifice, ideſt, communi omnium patre, & pastore: eiusque institutum fuisse dicitur, vt Iubilei annus à centesimo ad quinquagesimum contraheretur. Sedit autem in hac sede annos decem, cum ingenti totius orbis approbatione. Nec multo post, anno MCCCLXII. Vrbanus V. antea sancti Victoris Abbas ad Ecclesiæ clauum regendum aduocatus est, omnium testimonio singularis virtutis, ingentis animi, vitæque integerrimę, quique omnes suas curas, ac cogitationes in rem cõmunem conferret. Atque is quidem octauo anno Pontificatus singulari Dei beneficio in ipso suo monasterio Massiliensi, qua forte iter habebat, spiritum Deo reddidit, in monachorum

rum corona, eorum precibus adiutus, aspectuque recreatus.

His igitur, nisi qui forte me fugerunt, Pontifices omnes ex monachorum ordine. nunc de aliis familiis, in quibus, vt recentioribus, non erit mirandum, si pauciores extiterunt. Ergo ex Dominicana familia tres adhuc Pontifices extitisse comperimus, nisi inter hos quartum etiam numerandum putemus Ioannem Vercellensem, de quo sic in Dominicanis annalibus legimus, cum anni vigiuti ordinem totum gubernasset, & eum quidem toto iam ferme orbe diffusum pedibus obisset, iis Cardinalium comitiis, quæ inter Nicolaum III. & Martinum II. anno MCCLXXX. habita sunt, hunc omnium suffragiis absentem electum, sed tamen priusquam eius rei nuncium acciperet, mortuum esse, itaque præceptum tot molestiis, quas ei illa curarum moles allatura erat. Hoc igitur omisso, qui designatus tantum Pontifex, numquam id munus gesisit, primus qui ex eo grege in hoc Ecclesiæ culmine constitutus sit, fuit Innocentius V. cuius non hoc modo nomen ex dignitate, sed quod antea etiam habebat, Petri Tarantasi, ex libris editis notũ, ac celebre est. Hic ergo anno MCCLXXVI. magistratum ingressus, statim Italiam mutuis discordiis ardentem pacare instituit. Nam cum Etrusci contra Pisanos, Veneti contra Genuenses iampridem infestum, ac pertinax bellum gererent, is, anathemate proposito, omnes discedere ab armis iussit, nec dubium, quin & hoc, & multo maiora præstiturus fuerit, si per vitam licuisset, quæ ei non longior septem mensibus fuit. Alter ab hoc Pontifice fuit Benedictus XI. anno MCCCIII. cui pene idem vitæ spatium in Pontificatu fuit, nempe octo mensium; quam tamen temporis breuitatem ingentibus factis impleuit. Fuit enim omnium testimonio mirifica tum prudentia, tum etiam sanctitate: qui cum ordinis sui Magister Generalis, quod munus diu, atque optime administrauit, Bonifacii VIII. litteras in Narbonensi cœnobio accepisset, quibus omnino mandabatur, vt Cardinalatum admitteret, eas pene lacrymis deleuit, neque iis tamen non parere potuit. In ipso autem Pontificatu quam multa breui salubriter ordinauit, decreuit, ac stabiliuit, præsertim cum ei succedẽdum Bonifacio fuisset, cuius sane tempora admodum turbulenta fuerant, eaque ab ipso sananda essent vulnera, quę prius reipublicæ Christianæ imposita erant? Animi vero magnitudo, ac zelus cuiusmodi in eo fuerit hoc declarat, quod

etiam

etiam de Syria ac Palæstina barbaris eripienda serio cogitabat. Sed illud, meo quidem iudicio, maius, quam hæc omnia, quod cum eius mater adhuc superstes, pauper omnino, ac tenuis, gratulandi causa Romam aduolasset, & ad Pontificis cōspectum cum elegantiori cultu, quem amici large suppeditarant, introducta esset, ille per dissimulationem, quasi eam non nosset, quæsiuit quænam ea esset tam nobilis mulier. Cum responsum esset, eius esse matrem. Nequaquam, ait Pontifex, nam matrem meam scio ego admodum inopem esse, nec sumptum habere ad tales vestes. Quibus illa verbis icta, magnoq; rubore perfusa, cum abscessisset, paulo que post cum propriis vestibus reducta esset, surgens è sede Benedictus, hanc vero dixit suam esse matrem, non illam priorem; inter quæ verba eam amanter amplexatus est. Quid ad hanc animi moderationem addi potest? quodue maius sanctitatis testimonium, quam talis humilitas, quam sine dubio humilitatem nusquam ille, nisi in religiosa disciplina didicerat. Quare non est mirandum, si, vt traditur, miraculis etiā post mortem illustrarit. Tertius fuit ex eodem instituto, sanctitate quidē huic Benedicto similis, rebus gestis superior Pius V. cuius adhuc recens inter homines memoria. Atque huius quidem virtutibus quæ par sit oratio? qui in Pontificatu, quem anno MDLXVI. iniit, gessitque non totis septem annis, non illa solum, quæ religiosa docent instituta, frugalitatem, innocentiam, pietatem incredibilem, omnesque illas veterum Pontificum virtutes orbi terrarum retulit, sed omnes etiam proprias principis laudes præstitit, munificentiam, prouidentiam, inuariabilem iustitiæ tenorem, fortitudinem etiam in bellis contra hæreticos, & Turcas gerendis, quorum classem, fœdere cum Hispanis, Venetisque coniuncto, magna clade contriuit; propter quæ eius iam sanctitas non solum apud Christianos, sed apud ipsos Ecclesiæ hostes in veneratione erat. Hos igitur tres Dominicana familia dedit hactenus Ecclesiæ Pontifices. Franciscana vero vnum etiam amplius. Primus horum Nicolaus IIII. anno MCCLXXXVIII. qui in hoc munere annis quatuor vixit, omnino optime de vniuersa Christiana re meritus, ob diligentiam, & vigilantiam in exequendis omnibus officii sui partibus. Inter alia vero illud etiam insigne in eo extitit, quod in cognatos, & affines ita semper affectus fuit, vt iis nihilo se plus debere diceret, quam cuiuis bono. Itaque hoc quasi domestico

mestico vinculo expeditus, eo facilius omnes suas curas in communibus Ecclesiæ commodis curandis defigebat. Nam & multas discordias inter Christianos Principes auctoritate sua sustulit, eosque sacro fœdere deuinxit, & aliquot Ecclesiæ ciuitates, iniuste ab aliis occupatas, armis etiam repetiit, & in potestatem iterum redegit. Quo autem animo honores istos sustineret, iam tum ostendit, cum à Gregorio X. Cardinalis renunciatus, litteris de hac re in Gallia acceptis, rescripsit Pontifici quam diligentissime potuit, vt eum honorem deprecaretur, neque interea vlla in re statum mutare voluit, donec nouo illius præcepto adactus est. Quin etiam hoc aiunt sæpe eum dicere solitum, multo se malle fratrum coquum esse, quam Cardinalem. Hunc aliquanto post sequutus est Alexander V. anno MCCCIX. cui tamen breuis illius dignitatis cursus fuit, neque amplius quam mensium decem. At in iis magnum pii, & celsi animi specimen dedit, qui Ladislaum regem potentissimum Ecclesiasticæ ditioni infestum regno priuauit. Munificentia vero in pauperes tanta fuit, neque tunc modo, sed reliqua quoque vita, vt se per iocum quendam dicere soleret, diuitem Episcopum, pauperem Cardinalem, mendicum Pontificem. Ex hac eadem familia prodiit etiam Sixtus IV. anno MCCCCLXXI. ad sedem hanc euectus, quam tenuit tredecim annis, insignis plane omnibus ornamentis ingenii, doctrinæ, atque etiā prudentiæ in rebus agendis. Illud autem zeli fuit pro domo Dei, quod & alia bella gessit pro Ecclesiæ ditione tuenda, & Turcas ipsos, classe in eos missa, lacessere non dubitauit. Quartus ex hoc eodem ordine ad eandem sedem ascendit is, qui hoc ipso tempore, quo hæc scriberemus, in ea sedebat, Sixtus V. de cuius vita, ac gestis, nihil loquemur in præsenti, ne viuenti adulari videamur, præsertim cum nullius oratio tam bene eum indicare possit, quam ipse adhuc viuens sua se præsentia ostendit. Et is quidem anno MDLXXXV. hac pastorali cura oneratus est, quam sustinet quartum iam annum.

RESTANT præter hos alii Pontifices duo ex duobus diuersis ordinibus, Eugenius IV. & Paulus IV. Fuit ille ex cœnobio S. Georgii in Alga Venetiis, ex ea ipsa familia, quam Laurentius Iustinianus iisdem temporibus, omnis virtutis laude abundans, magnopere illustrauit. Egit autem in Pontificio munere annos ferme sexdecim, cum id anno salutis

MCCCC-

MCCCCXXXI. susceptisset. De quo hæc omnium consensu celebrantur, fuisse eum & in bellis pro Ecclesia gerendis impigrum, & in pace grauem, ac prudentem, liberalem in homines doctos, patientem in iniuriis, religiosorum autem præcipuum amatorem, quos priuilegijs, & immunitatibus, & redditibus etiam auxit. Verum inter eius præclara facta illud in primis commendatur, quod Basileense concilium aduersus Pontificiam potestatem insolescens, partim fortitudine, partim etiam prudentia quadam debilitauit, ac fregit, alio concilio Ferrariæ primum indicto, deinde eodem Florentiam traducto, quo etiam Ioannes ille Palæologus Græcus Imperator conueniens, Romanum denique caput agnouit. Paulus IIII. non modo religiosus, sed Fundator fuit religiosi ordinis Clericorum regularium. Primum enim episcopatu Teatino abdicato ad priuatam, ac solitariam vitam se recepit, deinde adiunctis nonnullis eiusdem consilij, ac voluntatis sociis, religiosam formam instituit, quam etiam Romæ publice in S. Petri æde, astante eius templi clero, magna celebritate, ad Apostolorum corpora, vna cum illis sociis professus est, editis iis votis, quæ solemnia sunt omnibus religiosis. Contigit hoc, anno MDXXVIII. ipsa die, quæ sanctæ Crucis exaltationi dicata est: eaque fuere initia eius, quem dixi, ordinis, qui deinde quotidianis incrementis non suo tantum, sed aliorum etiam mortalium bono auctus est, & in dies augetur. Ipse autem Paulus IIII. tum quidem Ioannes Petrus Carafa, non multo post à Paulo III. Cardinalis, deinde anno MDLV. etiam Pontifex creatus est, quam curam annis quatuor sustinuit. Hi sunt igitur Pontifices, quos Ecclesiæ ab religioso statu suppeditatos esse accepimus. Ex quo sine dubio magnum quoddam huic statui ornamentum accedere necesse est, non ob illum tantum, quem initio dixi, tantæ huius dignitatis splendorem, sed multo magis ob innumerabilia, quæ talium hominum, tamque multorum eruditionem, sanctitatem, & sapientiam ad Ecclesiæ vtilitates promouendas in omni genere, & in omnibus seculis contulisse videmus. Quare etiamsi nihil esset aliud, tamen vel ob hoc vnum ita iudicandum esset, religiosum hoc institutum de vniuersa re Christiana optime meritum esse.

De

De prælatis, qui ex religione prodiere. Cap. XXIX.

AD hanc gloriam, quam summus Pontificatus tam crebro, tamque fructuose in religiosorum ordine illatus huic statui attulit, accedit proxime illa etiam dignitas aliorum Prælatorum, quos ad Ecclesiæ subsidium omni ferme tempore hæc eadem disciplina produxit. Sed summorum quidem Pontificum & numerus, & series, & nomina ipsa percenseri potuere: Prælatorum autem reliquorum omnino non possunt, ita innumerabilis est eorũ copia: nam nec omnium extat memoria, & tamẽ etiamsi extet, non sit operæpretium hic singulos nominari. Primum enim si de Cardinalibus quærimus, ex solis Benedictinis Trithemius, accuratus, & diligens scriptor, ad sua vsque tempora, 4. de vir. ill. c. 21. ideſt ante centum annos, centum octoginta quatuor fuisse testatur, quorum quidem nomina sciri potuerant: nam alios præterea fuisse complures. Ex Dominicana autem familia ad triginta; ex Franciscana tres & quadraginta adhuc fuisse comperio: ex alijs vero familiis omnino non ita multi extitere, sed tamen extitere. Atque hi cum non ex sanguinis nobilitate, non ambitione sectandæ aulæ, sed ex doctrina, pietate, ac virtute, eaque multis ante rebus spectata, & explorata, legi solerent, non mirum fuit, dum ad hos gradus euecti sunt, non tam ab ipsis accepisse, quam iis ipsos addidisse ornamentum. Quantus enim vir, vt alios omittam, fuit Turrecremata, quantus vir Caietanus, quantus vtroque antiquior Bonauentura, & alij plurimi, quos numerare necesse non est, cum ipsi se, tum præclare agendo, tum doctissime scribendo, nobilitarint? De Episcoporum vero, vel Archiepiscoporum ordine nihil attinet dicere, cum ex omnibus familiis & antiquioribus, & recentioribus pene infinitos ad hæc gubernacula prodiisse sciamus. Antoninus quidem, auctor, vt constat, grauis, ex Dominicana ad suam vsque ætatem dumtaxat, centum, & vigintiquinque profert, illud præterea adiungens, nõ omnes à se nominari, sed potius paucos. Ac ne quis hoc illorum temporum feruori tribuendum putet, certe ex Franciscanis, quod mirum fortasse cuipiam videatur, his proximis septuaginta annis, quorum plenior potuit esse memoria, plu-

P. 3. tit. 23. c. 10.

res

Universidad de Deusto
Biblioteca

res quam centum & octoginta numerantur. Quid autem de
li. 4. c. 119. & 170. Benedictinis dicemus, ex quibus Tritemius idem, quem paulo ante nominaui, quinque mille, & septuaginta, eoque amplius collegit? quod tamen nemini mirum videri debet, cum illud constet, tantam fuisse olim monastici nominis auctoritatem, vt vbique ex solis ferme cœnobiis arcesserentur Episcopi; vt de vna B. Martini familia cum narrasset Sulpitius plures esse factos episcopos, hoc etiam addat, Quæ enim, inquit, esset ciuitas, aut ecclesia, quę non sibi de Martini monasterio cuperet sacerdotem? In Græcia autē tota adeo hic mos obtinuit, vt hodie quoque in suo illo schismate nullum nisi monachum consecret Patriarcham, vel episcopum. In ceteris vero prouinciis tum præsertim valde id frequens fuit, cum ambitio in hos ecclesiasticos honores nondum adeo irrepserat, iique non cupidis, seque vltro ingerentibus, sed potius reluctantibus, & tamquam onera magna recusantibus mandabantur. Itaque quis dicere possit quantopere talium hominum lux super candelabrum hoc posita, non iis modo profuerit, quibus regendis præerant, sed aliis etiam tum populis, tum populorum pastoribus, qui ab iis regendi exemplum, ac formam acciperent? Vbi enim melius instruantur homines ad eam, vt
1. Par. Gregorius appellat, artem artium regendarum animarum;
past. c. 1 quam in religione? Verissimum enim est, quod dici soler, neminem aliis vtiliter præesse, nisi qui libenter subsit, atque eius subesse didicerit: & cum id opus tam arduum tam robustas vires exigat, nullus est certe locus, ad has vires acquirendas, ipsoque vsu augendas aptior, quam religio. Sensit hoc Innocentius III. Pont. quem ferunt cum ex aliis ordinibus, tum potissimum ex Dominicano, tam multos, & tam crebro ad Episcopatus administrandos educere solitum, vt omnes mirarentur. Quod etsi erat ordini ipsi, sine dubio, perhonorificum, plerique tamen ex ea familia grauissime, ac molestissime ferebant ob multas causas, & ob eam præsertim, quod se præcipuis quibusque, & maxime insignibus patribus orbari videbant. Quamobrem cum Generalis eorum Magister Ioannes Teutonicus suam hanc, aliorumque querelam Pontifici exposuisset, multumque eum orasset, vt deinceps suos ita ea, quam professi essent, humilitate relinqueret, respondit Pontifex ex illa Domini sententia, nō esse lucernam occultandā, sed in publico proponendam, vt domum totam illuminet, itemque

itemque seruum, qui talentum abdiderat, esse à Domino damnatum. Accedit etiam illud maximum sine dubio, quod qui eiusmodi sunt, non furtim in ouile irrepunt, sed intrant per ostium, id est non honoris, vel diuitiarum cupiditate adducti ipsi eos gradus affectant, sed à Deo legitime vocati illius voci, ac præcepto obediunt. Itaque cum sic eligantur, tum etiam necessarias virtutes ad tantum negocium afferant, illud quoque sequi oportet, vt aptissimi sint ad magnas res gerendas, eorumque industria vberrimos in Dei gloriam fructus pariat. Testis est huius, quod dico, Basilius, eique tum tempore, tum caritate coniunctissimus Nazianzenus, cuius vtriusque nota sunt prælia, illius contra Valentem Imperatorem hæreticum, huius autem contra Arianos, contra Macedonianos, contra Apollinaris sectatores, quinimmo aduersus Iulianum ipsum; qui etiam pro hac Dei causa lapidibus aliquando appetitus, vitæ discrimen adiit. Similis huic fuit Chrysostomi virtus, & constantia aduersus Gainam Arianorum principem, quinimmo aduersus Eudoxiam Augustam, quam etiam pro concione alteram Herodiadem appellare non dubitauit. Similis quoque in alia ętate Fulgentii, qui Trasamundi regis perfidi procellam in catholicos solus sustinuit, cum doctrinæ, & sanctitatis auctoritate, atque etiam incredibili dicendi vi, qua pollebat, tum suos confirmaret, ac retineret, tum aduersarios magnopere perturbaret, quam etiam ob causam relegatus est in Sardiniam, eoque abiens, mœrentibus omnibus, auditus est plane prophetice, de suo celeri reditu confirmare; quod etiam euenit, Trasamundo non ita multo post sublato, & tranquillitate ab Hilderico eius successore restituta. Atque vt ad propiora veniamus, ex eadem schola prodiit etiam Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus, & quantum in ea profecisset, egregie ostēdit, tum alias, tum in Henricum Anglię regem, cum is capitali schismate ab Vrbano Pont. Max. dissideret, eiusque nomen in toto regno ne appellari quidem pateretur. Cuius furori Anselmus in synodo ad hoc ipsum coacta inter tot Episcopos, & Abbates, aliosque principes regiarum minarum metū perculsos, solus cum duobus aliis, quos ipsius auctoritas retinuit, ita repugnauit, vt Pontificias partes tueretur, atque insuper Anglia quoque relicta exulatum abiret. His ascribi merito debet etiam Gulielmus ex Cistertiensi ordine sanctis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

simo, quem ad Bituricensem Episcopatum nulla alia res adigere potuit, quam Abbatis præceptum & Pontificii Legati, qui vterque grauibus, ac seueris litteris, ne se Dei voluntati subtraheret, iniunxerunt. In eo vero magistratu, vt accepimus, nunquam religiosum habitum deposuit, nunquam carnes gustauit, denique nihil omnino de veteri disciplina imminuit, aut relaxauit. Quin his quoque priuatis virtutibus illas adiecit pastorales, quod assiduis concionibus publicis, quod familiaribus colloquijs, quod præclaris institutis, ac legibus, oues sibi commissas & pascere, & excolere numquam destitit, quod pauperũ greges suis sumptibus perpetuo aluit, quod etiam Franci Regis conatus Ecclesiastico iuri aduersantes intrepide repressit, denique quod hæreticos tota Aquitania futentes coercuit, prius quidem aliquot ex suis Cistertiensibus huc illuc ad concionandum dimissis, deinde cum hoc non satis fuisset, exercitu cum Summi Pontificis approbatione conflato, cuius ipsemet ætate iam graui, cruce vestibus assuta, pene dux fuit: ac licet in eius expeditionis molitione ex hac vita excesserit, non est tamen dubitandum, quin multo maius auxilium de cœlo tulerit ad eam, quæ paulopost sequuta est, insignem victoriam ab hostibus reportandam.

Atqvæ hæc quidem in bello cum Dei hostibus. Quid in pace, & in temporum tranquillitate? In hac vero maiorẽ etiam habent locum religiosorum hominum artes, quæ ad quietem potius, & ocium informantur. Itaque hoc præsertim Reipublicæ Christianæ statu effulsit talium pastorum vigilantia in pascendo grege tum exemplo, tum verbo, tum vero etiã opere; quæ omnia eo erant illustriora, maioremque vim habebant, quod erant coniuncta cum illo, quem diximus, rerũ omnium humanarum contemptu. Hic enim in quibus est, & eos agiliores reddit ad omne Dei obsequium, & reliquos promptiores, vt eis fidem habeant. Bonifacius annum circiter MCL. regio ortus sanguine, nempe, vt scriptum est, Othonis III. Imperat. propinquus, itaque ei carus, vt animam suam appellare cum soleret, arrepta Romualdi disciplina, post diuturnam in ea actam pœnitentiam, motus est à Deo, vt Euangelium in Russia prædicaret: quod illi S. Pontifex non modo concessit, sed eum insuper eius gentis Archiepiscopum instituit: qua ille auctus dignitate, nihil tamen de pristino

stino vestium, & inediæ rigore remisit: quinimmo cum nudis pedibus equitaret, tanta erat vis frigoris, vt ex equo descendens conglaciatum pedem à subhærente ferro euellere non posset, nisi aqua calida superfusa. Sed ista quidem nuditas ingentes breui peperit fructus. Nam cum ad barbaram Russorum gentem venisset, Christique legem Regi prædicare cœpisset, creditus est primum ab eo, victus quærendi causa, nouo commenta circumferre. Verum cum multa munera, quæ ei obtulerat, constanter recusantem, insuper etiam per medios ignes transeuntem vidisset, non solum cum toto suo regno Euangelium complexus est, sed ipsemet, filio, quem habebat, hærede instituto, Bonifacij discipulus fieri decreuerat: idque perfecisset, nisi paulo post Bonifacius à Regis fratre impie mactatus esset, quod ipsi quidem bene euenit, atque ex vetere eius desiderio, vt Christi martyr fieret. Sed hæc exempla antiquioribus illis seculis frequentissima fuere; & tamen posteritoribus etiam seculis nunquam defuere in Dei domo eiusmodi lucernæ ardentes simul, & lucentes, vt Andreas ille Fesulanus Episcopus anno ferme salutis MCCCXVI. qui ex Carmelitana familia inuitissimus est assumptus, quod satis ostendit, qui cum primum hoc agi sensit, in Carthusiensium domo sese occultauit, donec infantis voce in Canonicorum, qui eum elegerant, consessu diuinitus plane proditus est, cum eodem temporis articulo ipsimet Andreæ puer in veste candida apparuisset, iubens ne amplius diuinæ voluntati resisteret, qua factum esset, vt Episcopus crearetur; datum autem ei custodem Angelum, qui eum in Dei beneplacito deduceret. Hic igitur non ab hominibus, sed à Deo tam euidenter electus, facile existimari potest qualis in pastorali cura fuerit. Sic enim ferunt, ita fuisse benignum, & liberalem in pauperes, vt omnes nomine descriptos haberet, nec eos sine lacrymis aspicere posset: prudentia autem tanta, vt præter ea, quæ in sua diœcesi sapienter constituit, Bononiæ etiam cum orta esset ciuilis quædam dissensio, ab Vrbano V. Pontifice eo destinatus, mira felicitate negotium confecerit, conciliatis omnibus inter se, & grauissimo, quod ciuitati illi immineabat, compresso periculo. Denique multa sunt, quæ de huius hominis virtute, & sanctitate scribuntur, cuius hoc satis certum est argumentum, quod & miraculis fulserit, & in sanctorum numerum relatus sit. Quid autem dicemus de Laurentio Iu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio Iustiniano, qui cum triginta annis religiosam duxisset vitam, ad extremum ab Eugenio IIII. annum circiter MCCCCXXXV. pastorali sarcina oneratus, omnia primum tentauit, omnes preces adhibuit, omnes etiam, quos potuit, amicos interposuit, vt eam excuteret: vbi autem non potuit, ita eam accepit, ita etiam semper gessit, vt ad gubernandi sapiẽtiam, ad zelum pro Dei honore, etiam ad fortitudinem, qua viris principibus sæpe restitit, denique ad curam pauperũ, in quos pene prodigus videbatur, commune esset iudicium, nihil addi posse. Itaque ita scribitur, ad eum tamquam ad angelum de cœlo missum tum ciues, tum externos, idque ex remotis locis, confugere solitos, quin etiam perpetuum fuisse, vt quocumque incederet, ad eum modo spectandum concursus fierent. Huic etiam æqualis tempore, & virtute fuit Antoninus, qui ab eodem Eugenio ad Florentinam cathedram compulsus, non minorem in ea gubernanda pietatem, ac peritiam, quam in libris scribendis doctrinam, atque eruditionem ostendit. Hunc enim ferunt clerum illum magnopere reformasse, omnemque suam diœcesim per se semper lustrasse, quin etiam ingruente pestilentia, non dubitasse bonum pastorem infectos, & tabidos vltro visere, solari, ac recreare, adducto etiam secum iumento medicamẽtis onusto: denique ita profusa fuisse in pauperes liberalitate, vt ne tribus quidem panibus, quos domi solos habebat, pepercerit, quamquam hoc quidem cum fœnore: eadem enim arca multo pane, eoque admodum candido statim repleta est. De prudentia vero nihil attinet dicere, cum adhuc priuatus oraculum ferme in omnibus rebus dubiis esset, neque ciuibus modo, sed etiam externis, ita vt iam tum vulgari cognomine Antoninus Consiliorũ appellaretur. Quo autem ardore, qua constantia ecclesiasticam dignitatẽ aduersus summum magistratum non semel defendit? qua in causa cuidam aliquando acrius minitanti nihil se timere respondit, quoniam angulum haberet, quo se libentissime reciperet: quæ dum diceret, simul cellæ, quam adhuc in monasterio retinebat, clauem ostentabat, vt intelligeretur, vnde ei illa animi magnitudo veniret. Multa similia commemorari possent, non solum ex Italia, vt hæc, sed etiam ex Transmarinis, & Transalpinis nationibus, in quibus olim maiorem quendam in modum omnis religio floruit; sed quoniã non est hic locus texendæ historiæ, vno Dustãno contenti erimus, qui annum circiter

circiter MXX. in Anglia, ex Clascouiẽsi Abbate Cõturbiensis Archiepiscopus factus, incredibile est, quam præclare, quque vtiliter eo munere functus sit; quem etiam accepimus tanta fiducia, ac libertate duos reges, Etelstanum, & Eduardum eius successorem reprehendere solitum, vt ob eam causam iterum, atque iterum in exilium pulsus sit, & tamen semper reuocatum, atque ob præstantem prudentiam ab iisdem ad grauissima quæuis publica negocia adhibitum. Insignis etiam fuit in illo diuini verbi prædicandi facultas, & ardor, quo in opere dum versaretur, die quodam Christi Ascensioni sacro, ecce in templo oranti ingens multitudo Angelorum candidata affuit, monentium, se venisse ad eum in cœlum deducendum, si tamen paratus esset. Quibus ille, quod ad ipsum attineret, se quidem esse paratum, sed tamen molestè laturum, si tam celebri die populus suus sacri verbi pabulo priuaretur. Tum Angeli, excusatione accepta, diem proximum eius migrationi præfiniunt, quo deinde cum magno suo gaudio defunctus est. Denique his etiam nostris temporibus, tum in aliis eiusmodi virtus enituit, tum in Martino Sarmiento Franciscano, qui cum in Mexicana prouincia Indica fructuosissimos labores diu sustinuisset, delatum denique Episcopatum tam constanter repudiauit, vt nisi à Præposito suo, & quidem sancto obedientiæ nomine interposito, adigi numquam potuerit. Eo autem suscepto, nihil de vitæ austeritate, nihil de humilitate imminuit. Nam eodem plane, quo prius, habitu, vnico tantum fratre comitatus, totam obibat diœcesim, & quidem pedibus semper. denique etiam suo muneri immortuus est, cum Confirmationis sacramentum tribus continuis diebus impendisset. His mihi exemplis, quæ pauca ex multis delibauimus, multo melius, quam vllis rationibus, aut argumentis, demonstratum videtur, religiosos ordines in Ecclesia quasi seminarium quoddam fuisse Prælatorum, & talium Prælatorum, qui & suis gregibus opera, & aliis etiam exemplo prodessent.

De fructu à religiosis in Dei Ecclesia facto.
Cap. XXX.

CVM Dei sapientia Franciscani ordinis initia in ipso Francisco, & vndecim sociis ponere iam cœpisset, isque tantus fœtus proximus esset partui, ita diuinitus ostensus esse dicitur Innocẽtio Pontifi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ci, vt videre sibi visus sit, Lateranensem basilicam, quæ tum sedes erat Pontificum, conuulsis fundamentis collabentem; pauperem vero quendam accurrere, qui eam humeris suppositis sustineret. Quod visum, cum paulo post Franciscus ad illum vna cum suis adisset, nouam vitæ regulam approbandam deferens, eo conspecto, eaque regula accuratius expensa, nihil dubitauit Pontifex, quin ad ipsum, ipsiusque familiam pertineret, idque exitus ipse demonstrauit. Nam non modo ætas illa, qua primum hic ordo prodijt, mirabiliter eius opera adiuta, & illuminata est, sed totis his trecentis, & septuaginta sex annis, quibus deinceps stetit, hoc semper egit, vt Dei Ecclesiã quasi fulciret. Hæc autem laus cum Franciscanæ familiæ non falso, nec temere, sed vero, ac solido cœlestis illius visionis testimonio tribuatur, eadem mihi videtur sine vlla dubitatione tribui posse, ac debere Dominicanæ, quæ in hanc eandem curam pari industria incubuit, eadem etiam alijs ordinibus, quos deinceps tamquam varijs horis operarios in hanc Dominus vineam misit. Quæ quidem si de singulis vere dicuntur, vt ad Ecclesiæ culturam, dignitatem, propugnationem tantopere contulerint, quanto verius de vniuersis simul coniunctis? Itaque hoc statuendum est, magnam omnino esse vtilitatem, magnum fructum, quem religiosi ordines, ex quo instituti sunt, in orbe terrarum effecerunt. Nam in primis etiamsi aliud nihil esset, tamen vel solæ eorum preces, ac tacita etiam merita magnopere valerent ad Deum humano generi vniuerso conciliandum. Ideo enim dixit Bernardus, eos constitutos esse, orare pro corpore Ecclesiæ, tam pro viuis, quam pro vita functis, & Nazianzenus, eorum lacrymas esse peccati diluuium, & mundi expiamentum, atque Eusebius quoque, eos summo Deo cõsecratos esse pro vniuerso genere. Itaque quis scire possit quot mala, quot calamitates eorum deprecationes à mundo depulerint? quot beneficia impetrarint? quam sæpe Dominus non illorum tantum postulationibus, sed etiam benefactis, orbi terrarum placatus sit? Sed vt hæc omittam, quæ apud Deum valuere, Deoque soli cognita sunt, cõsideremus quod proposuimus, in hominibus ipsis quos fructus omni tempore effecerint, idque duplici via, primum exemplo, deinde opere etiam, & labore, atque industria. Nam in primis, quod attinet ad exemplum, non potest negari, quin euangelicæ virtutes magna ex parte in tenebris iacuissent, nisi religionis

Ser. par. 63.
Or. 1. in Iul.
1. Dem. euang. c. 8.

gionis lumen accessisset, quæ eas virtutes re ipsa exercens, easdem etiam mortalium oculis, quasi in illustri loco, vnde ab omnibus videri possent, proposuisset. Itaque eorum modestia, humilitas, pietas, deuotio, optima semper populis omnibus magistra extitit, vt merito ob hanc ipsam fortasse causam à Chrysostomo mundi luminaria appellentur. Ab ijs enim didicere homines, quomodo Deus colendus, qua reuerentia, quo timore in templis, in sacramentis adorandus, qua diligentia, quaue attentione orandus: deinde quæ in rebus duris patientia tenenda, quæ proximo præstanda caritas: ac denique nulla est virtus Christiana, cuius non exemplar mundo ab ijs exhibitum sit. Quin etiam licet omnia hæc cessent, tamen hoc ipsum, quod omnibus relictis Christi crucem amplexentur, & quidem multi ex ijs nobiles, atque opulenti, multi etiam in ætatis flore, quantam vim habet, semperque habuisse oportuit in mortalium animis ad diuitiarum, & honorum contemptum inducendum, vt etiam si non tantum roboris habeant, vt ea abijciant, saltem minus amẽt, vel certe non esse amanda ex illorum facto intelligant? Quid autem plura dicamus? Vel solus illorum aspectus tacita est ad virtutem cohortatio, & tacita vitiorum obiurgatio; quod cum hodie experiuntur multi, tum etiam testatur Chrysostomus luculente, eamque ob causam in binis homilijs, valde populum hortatur, vt sæpe monasteria, religiosasque domos inuisat, quo certam inde referat vtilitatem. Sunt namque, inquit, omnia ibi illecebris vacua, & ab omni interpellatione, & inquietudine libera: insuper sunt portus tranquillissimi, quos qui inhabitant, veluti ignes sunt, qui cum è loco editiori emicent, lucem eminus exhibent aduentantibus, cumque in portu resederint, ceteros ad suam alliciunt tranquillitatem, neque eos qui se intuentur, pati naufragium sinunt, vel in tenebris esse, qui ad se oculos intenderint. Adi igitur viros tales, vtere eorum contubernio, accede inquam, sanctos tange pedes. multo enim honestius est illorum pedes amplexari, quam aliorum caput. Dic enim mihi, si quidam statuarum pedes apprehendunt, quoniam regis tantum imaginem habent, tu si eum tenueris, qui in se ipso Christum habet, non saluus eris? Sancti igitur sunt tales pedes, vel si vilissimi fuerint. Hæc quidem Chrysostomus. Iure ergo religiosis quoque illud applicandum est, quod de Apostolis glo-

Hom. 56 ad pop.
Hom. de disp. rer. & 59. hom. ad pop.

Mat. 5. rioſe dictum, cum iis etiam communicatur, qui apoſtolicam vitam tenent. Vos eſtis lux mundi, Vos eſtis ſal terræ; quorum alterum ad exemplum pertinet, de quo diximus, alterum ad operam, de qua iam dicemus. Hoc enim multo etiam maius eſt, quam exemplum, vt hominum mores non modo ne corrumpantur, tamquam ſale adhibito, conſeruent, ſed etiam iam corruptos (quod quidem ſalis natura non poteſt) inſtaurent, & redintegrent, dum errantes reuocant, lapſos erigunt, rudes edocent, laborantibus conſilio, doctrina, atque omni ope ſubueniunt. Atque hæc quidem non neceſſe eſt ex aliorum ſcriptis, vel ex ſanctorum Patrum actoritate repetere, cũ res in promptu ſit, & ante oculos, atque inter manus verſetur. Apertum enim eſt, quæ omnes ordines ad hominum ſalutem conferunt, audiendis peccatorum confeſsionibus, habendis concionibus, vitijs reprehendendis, tollendis etiam, quantum licet, peccandi occaſionibus, quin etiam ſimultatibus, & diſſidijs conciliandis, denique omni hominum genere ſubleuando, docendo, inſtruendo aduerſus malignum hoſtem, aduerſus propriam infirmitatem, aduerſus mundi illecebras: in quo quidem opere ita iam verſantur religioſi, vt certe præter eos pauci, & hi ipſi pauci nonniſi illorum imitatione, ſæpe etiam æmulatione.

Sed hæc licet adeo magna ſint, tamen quia ſunt quotidiana, fortaſſe ob ipſam conſuetudinem, vt plerumque fieri ſoler, non tanti æſtimantur. Illa ſine dubio maiora, quæ cum Eccleſiæ hoſtibus, cum ipſis hæreticis geruntur, cuius belli molem vix iam eſt præter religioſos, qui ſuſtineat. Illi autem ita ſuſtinent diſputando, concionando, libris ſcribendis, priuatis, publiciſque ſermonibus, vt ſe tamquam munitionem, ac propugnaculum illorum furoribus opponant. Denique illa maxima ſunt, & maxime glorioſa, quæ à religioſis non in ſingulis hominibus, ſed integris prouinciis, & regnis ipſis Chriſto adiungendis perfecta ſunt: quam ſæpe euangelii lumen, vbi nullum antea erat, intulerint, vbi autẽ obſcuratum erat, inſtaurarint, quoties fidem, ac religionem vel iam labefactatam, vel penitus perditam reſtituerint, ac redintegrarint. In quo certe ita eorum zelus enituit, vt qui hiſtorias legere velit, modumque cognoſcere, quo in ſingulas prouincias fides inducta ſit, poſt Apoſtolos, & Apoſtolica illa tempora, vix aliorum nomen inueniat, quam religioſorum. Longum vero eſſet

ro eſſet omnes percenſere, ſed aliquos quaſi exempli cauſa attingemus. Primum enim ſic accepimus, Remigium illum, qui anno ferme DXXX. Clodoueum regem, & Francíam vniuerſam ab idolorum cultu ad Chriſtianam fidem traduxit, eundem ab ineunte ætate monachũ fuiſſe, poſtea Remenſem Archiepiſcopum. Huic autem æqualis tempore, anno nimirum DXL. Martinus item monachus Sueuos ab Ariano errore ſanauit. De Anglia notiſsimum eſt, vt ab Auguſtino informata quem Gregorius Pont. cum quatuor monachis eo legarat, ad Deum ſe ſe conuerterit, vna cum rege Etelberto, anno DCIII. Anno autem DCXXII. Lambertus Leodienſis monachus Teſſandriam Germaniæ prouinciam, eodemque tempore Rilianus monachus Scotus Francorum gẽtem ad fidelium numerum aggregarunt: atque hic quidem in eo opere etiam martyrium ſubiit. Vilfridus quoque ex Hirpuenſi monaſterio in Anglia, poſtea Eboracenſis epiſcopus, annum circiter DCLXXXIII. cum Romam peteret, tempeſtate in Hollandiam, & Friſiam eiectus, ne hyemẽ illic infructuoſe poneret, aggreſſus eſt euangelium, quod nullum adhuc auditum fuerat, prædicare. Idemq. in patriam reuerſus, cum ab improbo rege Egfrido in ſua ſede hærere non ſineretur, diuertit ad Auſtrales Saxones, adhuc in infidelitatis tenebris iacentes, iisque fidei lumen importauit, & ſimul toti inſulæ, quæ Vettula dicitur. Ceterum quod hic opus in Friſia cœperat, id deinde continuauit Villibrordus ex monaſterio Ripenſi item in Anglia, qui Traiectenſis etiam Epiſcopus creatus eſt. Eodem tempore Suitbertus Lindiſſæ in celebri cœnobio Angliæ educatus, vna cum vndecim aliis, ad Apoſtolicum numerum repræſentandum, ad Saxones ſe contulit: ex quibus innumerabiles in Chriſtiana fide inſtituiſſe fertur, idemque poſtea Verdenſi eccleſiæ præpoſitus fuiſſe, neque tamen à laboribus ſuis vnquam ceſſaſſe. Inſignis quoque in hoc genere fuit Bonifacius, qui adhuc merito tamquam Germaniæ Apoſtolus colitur. Hic patria Scotus, cum adhuc quinquennis à parentibus ipſis oblatus diu vitam in ſacris clauſtris ſanctiſsime egiſſet, à Gregorio II. Pont. in Germaniam miſſus, Thuringiam, Friſiam, Haſsiam Chriſto adiunxit, anno ferme DCCXVI. quam ob cauſam ad eos, quos docuerat, regendos, Moguntino Archiepiſcopatu ornatus eſt: quamquam maius etiam poſtea ornamentum ex martyrio accepit. Villeardus item, & Lugderus ex monaſterio

nasterio S.Villibrordi in Gallia, in Franconiam Germaniæ prouinciam profecti annum circiter DCCC. & plurimos illic filios Christo Domino pepererũt, & ipsi plurimos eadem cau sa labores pertulerunt. Paulo post etiam,id est annis decem, Ansgarius cum tribus sociis,ex monasterio Corbiensi in Gal lia Belgica,plures regiones Euangelii causa peragrarunt, Da tiam,Suetiam,Gottiam,Grolandiam, in quibus omnibus vix credi possit quantum fructum reliquerint.Ex quo eodem mo nasterio prodiit etiam Stephanus, qui primum Ansgario in Suetica messe successit, deinde in Helingensem prouinciam se transtulit, quam totam ab erroribus ad viam veritatis adduxit:atque ibidem tamen ab impiis quibusdam mactatus ad martyrii palmam euolauit. Quo etiam referri debet Albus Floriacensis monasterii abbas, quod à S.Mauro in pago Floti Comitis ædificatũ fertur. Is enim in Vasconia Gallię parte, religionis propagandæ causa, strenue laborauit,vir eloquentia insignis,nec minus sanctitate,ad extremum etiam martyrio. Vixit autem anno ferme DCCCCLXX.Quid autem de Adalberto dicamus,qui Pragensis prius Archiepiscopus, deinde Romam veniens, in Cassinensi monasterio, anno ferme DCCCCLXXX. religiosam vitam diu professus,vna cũ Gaudentio fratre,monacho item S. Alexii Romæ,in Pannoniam abiit ad disseminandam Christi fidem, vbi in Geisam regem incidit,diuino iam antea oraculo admonitum de eius aduentu. Itaque ab illo cum honore exceptus, totam eam gentem antea feram,ac duram,Christi cultu imbuit: mox ad Sarmatas digressus, Russis,Lituanis,Moschis,Prussianis, sed præcipue Polonis,eorumque regi Bolislao Euangelium promulgauit. Denique in Prussia cum ab impiis ad stipitem alligatus,sepemque lanceis confixus palpitaret,egisse Deo gratias dicitur,quod se martyrii,quod tam diu iam optarat,compotem fecisset.At Bruno ex Ducali familia, nempe Lotarii Saxoniæ Ducis filius,monasticam vitam Romę professus in cœnobio B. Alexii,à Ioanne XIX. ad Rhutenos missus, annum circiter MXXV. multos populos ad salutis viam reuocauit; qua in causa ne quid illi ad laudem deesset, martyrii quoque gloria ornatus est.Eodem quoque tempore Bonifacius, cuius aliquanto ante mentionem fecimus, Romualdi discipulus in Russiam profectus, Russianum regem,eiusq. regnum, præter fratrem,conuertit, à quo impie cæsus vineam à se plantatam sangui-

sanguine etiam irrigauit. Anno vero ML. Humbertus ex ordine S. Benedicti Constantinopolim à Pontifice legatus ad Græcorum schisma confutandum, cum Nicera congressus,coram Constantino Imp. ita eum disputando conuicit, vt librum,quem conscripserat, comburere coegerit.Otho etiam ex monasterio Vabergensi, quæ erat Germaniæ ciuitas, anno MCXXV. à Calisto II. in Pomeraniam missus, Varcislaum principem conuertit cum suis. quin idem etiam loca omnia maritima,Daciæ,Poloniæque finitima, cum magna animarũ conuersione peragrauit; denique complures Saxoniæ ciuitates obiens, magnos vbique ad salutem motus effecit. Huic similis fuit Vicellinus, qui non multo post hunc, vna cũ quatuor sociis,ex Gallia ad Vandalos profectus, triginta totis annis incredibili labore vniuersam illam regionem,in qua innumeri ferme erant populi,Christianis imbuit præceptis,& in iis insignia complura fundauit cœnobia.

MVLTA præterea eiusmodi commemorari possent ex monachorum ordine profecta,sed iis breuitatis causa omissis,ad posteriores ordines veniamus, qui simul ac in Dei Ecclesia orti sunt,ii fere deinceps ad hæc negocia sunt adhibiti. Nam de Patribus quidem Dominicanis hoc constat,tum alias sæpissime in hoc genere præclaram operam Deo, eiusque Ecclesiæ nauasse,tum vero,vt accepimus,annum circiterMCCXLVII. quo tempore aliquot ex eis, quorum caput erat Ascellinus, vir sanctus,Innocentii IIII. Pontificis auctoritate ad Tartaros se contulerunt; etsi tunc quidem nullus alius extitit eius peregrinationis fructus, quam eorum ipsorum, nimirum in perferendis tam multis & iniuriis,& incommodis, vt mirum fuerit,vel corpora,vel animos durare potuisse. Quare meliore vtique successu paucis post annis maior etiam numerus ad infidelium conuersionem destinatus,multas barbarorum provincias peragrauit,in quibus nulla adhuc Christi notitia, nullum lumen erat:idque eo fructu,vt ita scriptum sit, iniri non posse numerum animarum ad rectam fidem per eos traducta rum, præsertim vero in Cumanorum gente;vnde Benedictus, qui ceteris præerat fratribus,ad Generalem Magistrum scribens(quæ adhuc extant litteræ)hoc narrat, multa hominum millia non solum ex plebe, sed etiam ex prima nobilitate baptismum suscepisse.Quare hoc sufficiat quasi specimen eorum fructuum, quos hic ordo in Ecclesia tulit,fertque in dies;quibus re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus recenſendis iuſta iam volumina ſcripta ſunt. Ex Franciſcana autem familia, præter alia, anno fere Domini MCCLXX. miſſus eſt Conſtantinopolim, ad tractandam illius Græcæ Eccleſiæ reconciliationem, Hieronymus Eſculus, is, qui poſtea ad ſummum Pontificatum euectus, Nicolaus IIII. eſt appellatus, & quidem felici ſucceſſu, quippe qui Imperatori, & genti illi perſuaſerit, ſecumque XL. ex proceribus ad ſacros Pontificis pedes, & ad Concilium, quod eo tempore Lugduni habebatur, cum magno omnium gaudio, perduxerit. Iidem etiam ad Tartaros neque ſemel adierunt, primum ab Innocentio IIII. miſsi anno MCCXXXXV. quo tempore cum magnus hominum numerus Euangelium admiſiſſet, paulo poſt multo plures illuc operarii deſtinati, monaſteria multa inſtituta, denique res Chriſtiana feliciter prorſus adminiſtrata eſt. Iterum deinde anno MCCCXLI. à Benedicto X. Pont. duo ex ijſdem miſsi tamquam apoſtolici Legati, cũ aliis ſocijs adiunctis, qui item accepta ab Imperatore illo promulgandi Euangelij facultate, multa denuo & templa, & monaſteria cum diuini cultus propagatione, multaque animarum cõuerſione inſtruxerunt. Anno autẽ MCCCXXXII. non parua horum manus in Armeniam ipſam penetrauit, inter quos præcipuum fuiſſe ferunt Gonzalum Sauratum, virum doctiſsimum, qui tum concionibus, tum pluribus libris in illam linguam conuerſis, multum profecit. Eodem etiam ferme tempore, & Paſchalem inter Medos, & Gentilem inter Perſas verſatos eſſe accepimus: & illius quidem extat epiſtola, qua narrat ſe, cum munera, & vxores, quas barbari illi offerebant, aliaſque blanditias conſtanter repuliſſet, tentatum deinde eſſe contumelijs, bis etiam lapidatum, faciem, & plantas igne aduſtas: quibus tamen rebus ita ſe numquam territum, vt nec habitum depoſuerit, nec à prædicando deſiterit. De Gentili autem hoc omnino notabile traditur, cum Babylone degeret, neque in ediſcendo Arabico idiomate, cuius illic vſus eſt, magnopere proficeret, decreuiſſe in Italiã regredi: in ipſa autem via occurriſſe illi adoleſcentulum, qui cauſa cognita, redire eum iuſsit; quoniam Deus illius ſermonis notitiam ei concederet; itaque ab ea hora tam bene, & expedite ſciuiſſe, ac ſi in eo natus eſſet. Atque etiam circa idem tempus Boſina vrbs Dalmatiæ Gerardi Generalis Miniſtri opera conuerſa eſt ab hæreſi, cum illac forte iter habuiſſet; qui deinde pluribus etiam eo miſsis, finitima loca,

quæ erant eadem labe infecta, expugnauit, & ad Chriſti ouile reduxit. Odoricus autem Foroliuienſis eodem ipſe quoque ferme tempore, tum vt honores fugeret, qui illi ab omnibus habebantur, tum feruenti animarum zelo adductus, impetrata à Superioribus facultate, contulit ſe inter infideles, vbi per varias excurrens prouincias verſus Orientem, & Meridiem, eo in opere annis decem & ſeptem poſitis, viginti mille animas ſolus baptizaſſe, & ſalutari doctrina inſtituiſſe dicitur. At vero circiter annum MCCCLXX. Gulielmus Pratus Catalaium miſſus euangelizandi cauſa, plures quam ſexaginta ex ſuis abduxit. In Hungaria autem cum Rex ille finitimas quaſdam prouincias recens ſubiecciſſet, deſtinatis eo Franciſcanis octo, non pluribus diebus, quam quinquaginta, CC. millia hominum ad Chriſtum adduxerunt, quo ſucceſſu impulſus Rex optimus, ad ordinis Generalem diligenter ſcripſit, vt duo mille fratres ad ſe mitteret, quoniam nulli defuturum eſſet opus: legiturque adhuc huius Generalis epiſtola, qua ſuos ad tam optabiles, & glorioſos labores, pie & ferueter inuitat. Nec tacendus Ioannes Capiſtranus, qui annum circiter MCCCCL. vna excurſione duodecim infidelium millia, & multos præterea ſchiſmaticos Eccleſiæ aggregauit. Multa liceret eiuſmodi colligere fructuoſe facta & ab alijs familiis, & ab hac minima Societate noſtra, quæ tum in Italia, & Hiſpania, vbi catholica pietas viget incorrupta, eã operam nauat, quam omnes norunt, ac vident, tum vero in Gallia, in Belgio, in Germania, Polonia, totoque illo Septentrionis tractu hæreſũ ferme peſte laborãti, impigre ſe vbique impendit catholicis confirmandis, rudibus edocendis, hæreticis vel reducendis, vel ſaltẽ conuincendis, idq. & cõcionibus, & ſcholis, & priuatis congreſsibus, & omni denique ratione, ac via; quod quãtopere Satanæ doleat, declarauit ipſemet nuper, qui, vt certo accepimus, cum in energumena quadam exorciſmis adigeretur, confeſſus eſt inter cetera, nullam ſe gentem acerbius odiſſe, quam Ieſuitas.

VERVM ne ſimus longiores, duos tantum ex duabus familiis commemorabimus, vt appareat quid vniuerſi ordines prodeſſe potuerint, cũ ſinguli homines ex ipſis ordinib⁹ adeo profuerint. Alter igitur eſt Bernardus, cuius certe beneficia in Eccleſiã vniuerſam vix æſtimari poſsũt. Is enim in tetro illo ſchiſmate aduerſus Innocentiũ ita elaborauit, vt vere dici poſsit, illius vnius opera, & auctoritate tandẽ eſſe ſublatum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Primum enim Gallias ei solus coniunxit, cum Stampensis synodus ad hanc rem ex omnibus Episcopis, & Rege, & principibus conflata, omne suum iudicium in illius iudicium reiecisset. Deinde Henricum Angliæ Regem idem conciliauit, & quidem renitentibus, & aduersantibus omnibus prouincialibus Episcopis: deinde Germaniam quoque omnem. Postea venit ad Pisanum Concilium, quo omnes Occidentales Episcopi conuenerant; cuius actis omnibus de rebus grauissimis, & maximis, non solum interfuit, sed etiam quodammodo præfuit, cum scilicet ad eum omnia referrentur. Exinde cum Burdegalensis Ecclesia perditorum hominum factione agitaretur, & pluribus iam locis legitimi Episcopi pellerentur, ipse à Pontificis Nuntio Carnotensi Episcopo excitus, flammam illam oratione, miraculis, auctoritate extinxit. Post quæ ad vrbem Romam publicis calamitatibus afflictam Pontifices, pluriumque Cardinalium literis euocatus, publica disputatione Rogerium Siciliæ regem confutauit, tum Petri Leonis Antipapæ partes ita consilio, ac sapientia debilitauit, vt ille ab omnibus desertus ad extremũ miserrime perierit. Quid? Petrum Abailardum hereticum doctrina, atque eloquentia præfidentem, cum iam vix esset qui resistere posset, quomodo primum in priuato congressu, deinde in Senonensi Concilio abiecit? Mox Gilbertum Porretanum, cuius item celebre nomen erat, quomodo in Concilio Rhemensi conuicit, vt ipsemet errorem suum palam condemnaret? Denique Henricũ apostatam, qui Tholosanam diœcesim impietate sua infecerat, & inficere pergebat, solus ipse fudit, ac fugauit, ex qua ipsa fuga retractus in vinculis, atque Episcopo traditus est. Quid aliæ peregrinationes, modo Mediolanum, modo Genuam, modo ad Galliæ Regem, omnes pro arduis Ecclesiæ negotiis, omnes etiam cum felicissimo exitu? In his autem itineribus, quę ad eũ vbique causę deferebantur, qui cõcursus fiebat, cum perpetuo eius domus cuntiũ, & venientiũ, ac sese inuicem comprimentium multitudine compleretur? Fructus verò, qui ex eius concionibus ad populum existebat, ne cogitari quidem potest: quam innumerabiles videlicet ex vitiis ad bonam frugem se receperint, quam multi dissidentes sint eius oratione reconciliati, quã multi ex Satanæ faucibus erepti, cum quocumque ille accederet, diuini amoris faces iniicere videretur: quod vel ex eo apparet, quod præter eos, qui illius

illius opera ad alios religiosos ordines se è seculi vanitate recipiebant, numquam ille Clareuallem rediisse dicitur, nisi magna stipatus caterua nouitiorum, quos illius sermones in rete Domini compulerant, & quidem ferme theologia, & eloquentia, tum etiam nobilitate insignium; inter quos Henricũ numerant Franciæ Regis germanum fratrẽ, & alterum, Herueum nomine, ex sanguine item regio. Atque hæc de Bernardo. Alter cum hoc visus est nominandus Vincentius ex Prædicatorum familia, cuius quidem opera tam longe, lateque peruagata est, vt mirum fuerit, tam multas regiones potuisse vnius hominis passibus percurri, quot ille euangelizando peragrauit. Primum enim in Hispania Valentiæ regnum, Cataloniam, Aragoniam, Nauarram, denique excepta Gallitia, & Lusitania, quibus ob certas causas abstinuit, singulas prouincias, singulas vrbes, singula ferme oppida obiit. Hinc Galliam ingressus regnum Occitanum, Delphinatum, Franciam, Burgundiam, Normanniam, Prouinciam, Aluerniam, Vasconiam, Britanniam, & Flandriam ipsam, ac totã Sabaudiam, postea in Italiam descendens Pedemontum, Insubriã, Liguriam, & omnia eius littora adiit: postremo etiam ad Baleares insulas nauigauit. Deinde ab Henrico Angliæ rege humanissimis literis, ac nunciis, & naui ad hoc ipsum missa, inuitatus, eam primum insulam totam, mox Scotiam, postremo etiam Hyberniam lustrauit, & quidem, vt ante dixi, non metropoles tantum, aut maiores ciuitates, sed vbique villas ipsas, & ignobiles pagos Christi exemplo circumiens. Itaque quis præter Deum numerare possit, quot ille animas ex vitiorũ cœno, ex ipsis inferni portis reuocarit, quæ vitia ex totis ciuitatibus, & prouinciis eradicarit, quantam vbique lucem diuinarum rerum reliquerit? Illud quidem constat, Iudæorum quorum perfidiam, cum eo tempore abundaret, modo, contra illius zelus exarserat, supra viginti, & quinque millia, Saracenorum octo millia ab eo ad Christum adducta fuisse, Christianorum verò perditorum, qui se ad bonam frugem receperunt, plusquam centum millia. Sed facilius, & certius sit prouincias, ac regiones, quam animas numerare, quas ille ad salutem reuocauit. Sic enim scribitur, quocumque is pedem intulisset, statim illic sequi consueuisse generalem pœnitentiam priorũ delictorum, generalemque morum reformationem, aleam, blasphemias, periuria, aliaque flagitia, immo vero etiam ineptias,

ineptias,& ludos ita cessare solitos,vt ne eorum quidem esset recordatio:denique tantam fuisse omnium contritionem,religionem,modestiam,nec solum dum ipse adesset,sed aliquãdiu postea,vt prisca illa Apostolorum ætas redisse videretur. Itaque si nullos alios habuisset religio præter hos duos, qui in hominum moribus reformandis operam posuissent, & de Ecclesia benemeriti essent,nonne hoc ad eius laudem,ac gloriam satis magnum, & illustre fuisset? Sed habuit etiam alios permultos,vt Franciscum ipsum, de quo mirabilia in hoc genere accepimus, vt Antonium Parauinum, Bernardinum Senensem,vtrumque Vincentio huic pene æqualem, aut etiam fortasse æqualem, vt etiam alios, quos longissimum esset percensere.

Atqve hæc quanquam ita sunt gloriosa, & honorifica religiosis,nihil tamen præclarius,aut gloriosius, quam totius noui orbis conuersio, quę quantacumque est,tota est religiosorum. Ipsi enim primi euangelium in oras illas intulerunt, ipsi fidem plantarunt, ipsi deinde rigarunt, iidemque adhuc excolere,& propagare non desistunt. Primos omnium,qui tam tam hanc prouinciam aggressi sint, Franciscanos fuisse legimus, atque eosdem etiam in iis regionibus inueniendis, cum antea ne de nomine quidem auditæ essent, magnopere contulisse. Cum enim Christophorus Columbus de ea nauigatione instituenda apud Ferdinandum Hispaniæ regem ageret, nec ei,vt in re tam noua,atque incerta,multum fidei haberetur,Patres duo Franciscani valde eum iuuisse dicuntur, tum ipsum animando,tum etiam Regem impellendo,vt eam occasionem omnino tentaret. Itaque cum impetrata classe Columbus Mexicana regna feliciter aperuisset, atque in Hispaniam tam lętæ rei nuncius reuertisset,statim aliquot eius familię patres in ea loca nauigarunt, annum circiter à Christo nato MCCCCXCIII. Atque eodem pene tempore ad Occidentalem Indiam Emanuelis Lusitani regis auspiciis à Vasco Gama patefactam, anno videlicet MD. missi sunt Euangelii causa ex eadem familia viri octo, tum doctrina, tum pietate prestanti. Ab his initiis hic ordo per eas regiones diffusus, multiplicatis breui tempore domiciliis, tresdecim, vt ipsi vocant,prouincias instituere,in quibus magnam Christianæ rei operam nauarunt, & adhuc nauant. Ad eosdem labores paulo post,id est anno Domini MDV. nauigauere etiam Dominicani,

nicani,qui item multa illic præclare gessere, deinde Augustiniani,postremo loco nostra Societas IESV, quæ in Orientalem Indiam,Ioannis Lusitani regis rogatu,per Franciscum Xauerium introducta est, anno MDXLI. in Occidentalem paucis post annis Philippi Hispaniarum regis voluntate: in quam quidem prouinciam,ex quo eam susceperit,sic incubuit, vt non solum eos, qui iam Christiani essent, excolere non cessarit,sed etiam euangelium latius propagare, eoque inferre,quo numquam antea peruenerat,vt in Iaponem; quæ regio cum pluribus, quam sexaginta regnis constare dicatur, tamen quicquid adhuc est illic religionis, ac fidei, ipsa sola plantauit,sola rigauit,Deus autem tale incrementum dedit, vt iam ducenta fere Christianorum millia censeantur. Ac nuper etiam in Sinense regnum illud, tantum, tamque opulentum, vt fidem pene excedat, quod antea quasi clausum à dæmone tenebatur,penetrarunt tamen nostri, nihil veriti periculum capitale omnibus aduenis propositum,in eoque hoc tempore versantur, tam bonis initijs, vt si successus respondeant, magni deinceps sperentur progressus. Consideremus nunc igitur quanta sit hæc res, quamque honorifica religiosis coram ipso Deo, & angelis eius, quod ad hoc tam præclarum munus in tota illa mundi parte soli ipsi adhibiti sint. Nam in primis ipsum opus euangelizandi, & fidem Christianam promulgandi,vbi antea nulla erat, maximum certe est, & apostolicum. Vt enim Christus Dominus Apostolos elegit, quibus dixit: Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturę,baptizantes eos,& docentes seruare quęcumque mandaui vobis: vt igitur orbis huius nostri conuersionem discipulis illis suis mandauit,sic illius alterius orbis mandasse videtur religiosis. Atque ille quidem orbis si cum huius nostri magnitudine, & amplitudine comparetur, eam fere exæquare dicitur: si vero mores,atque ingenia spectemus,multo illic maior barbaries, & tenebrę,& cęcitas,cũ alij solem,ac lunam,alii serpentes,aut lapides,nonnulli etiã boues venerarentur: alicubi vero, vt in Mexicano regno,festos dies immolandis hominibus funestarent, multi quoque humanis carnibus auidissime pascerentur; denique bona pars, quod natura adeo abhorret, nullum vestimenti vsum nossent: ex quibus omnibus constare possit, ita in eis ipsum naturale lumen hebetatum, atque obscuratum fuisse, vt in

Mat.& Mar.vl timo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hominis figura belluæ feritatem gererent. Itaque in tanta no
cte, tamque densa mentis caligine, illud quoque necessarium
erat, vt magna scelerum, & flagitiorum immanitas sequere-
tur, vt mirum esset, quod de iis cognouimus, quam infanda
peccata, quam nihili fieri consueuissent. Ex his igitur intelligi
potest quanti laboris, ac sudoris id opus fuerit, vt tanta rudi-
tas, ac feritas hominum ad Dei notitiam, & timorem addu-
ceretur, & tamquam mansuefacta Christi iugo collum insere
ret, brutisque illis moribus abiectis, Christianam humilita-
tem, modestiam, castimoniam disceret. Hæc enim tota laus,
post Dei gratiam, eorum fuit, à quibus gens illa tam agre-
stis edocta, & instructa, & ad hanc humanitatem, atque pie
tatem informata est. Ad hunc, quem dixi laborem, accedunt
deinde quasi pro cumulo gloriæ, multæ quoque difficultates,
atque incommoda, & innumeræ tum corporis, tum animi mo
lestiæ, vt in primis ipsa nauigatio tam longa, tamque diffici-
lis, deinde regionum conditio, & natura, alibi frigoribus gra-
uissimis, vt in Iapone, alibi intolerandis caloribus, vt Hormu-
tii, vbi homines æstate in ipsa aqua collo tenus immersi iace-
re dicuntur: tum etiam sæpe inopia alimentorum, vt in locis
sterilibus, atque incultis; quæ vero sunt alimenta, valde in-
suета, atque aliena. denique accedunt etiam frequentia nau
fragia in illis syrtibus, atque typhonibus, & quod omnium
glorioſissimum est, crebra pericula à barbaris fidei hostibus;
quod quidem cum contingit, vt fidei causa illorum manibus
quispiam mactetur, verissimum, ac certissimum est marty-
rium. Itaque credo equidem ex aliis quoque ordinibus, sed
quod scriptis à me cognitis extet, ex Franciscanis ferme
triginta, variis in locis, & vario lethi genere pro Christo exti
sunt, ex Societate autem nostra, his paucis annis, circiter sep-
tuaginta, ex quibus aliqui recentissime. Quæ cum ita ha-
beant, quam gratos Domino, ac Saluatori nostro esse puto-
mus labores illos tam fructuosos nobis, tam salutares proxi
mis, tam ipsi Domino glorioſos? Declaratum est hoc ali-
quando Franciscano cuidam Alphonso Rozæ, qui pluribus
annis in eo opere exhaustis, cum se quasi colligere, & ad
mortem diligentius comparare cupiens, in Hispaniam re-
uertisset, quoties diuinarum rerum meditationi vacare vel-
let, toties Christum ipsum in cruce præsentem intueri
videbatur, qui cum querela, & obiurgatione quadam interro-
garet,

garet, cur se in cruce illa reliquisset, & suæ potius quieti con-
suluisset. Quo ille viso tam sæpe iterato commonitus, & mul
tum commotus, Indicam messem repetendam decreuit, in
qua etiam deinde plures annos se exercuit. Simile etiam
huic fuit illud, quo Xauerium nostrũ Dominus ad idem opus
multo ante inuitauit. Nam, vt ipse narrabat, sæpe per quie-
tem visus est sibi Æthiopem in humeros sublatum deferre, cu
jus pondere adeo grauaretur, vt ipsa oneris magnitudine ex-
citaretur è somno mire defatigatus: quod vtrumque postea
exitus ostendit, cum & populos illos studio, atque opera quasi
ad Christum pertulit, & in ea re tot, tantosq. labores exhau-
sit, vt mirum fuerit hominis vires potuisse sufficere. Hæc igi-
tur pauca dicta sint de innumerabilibus fructibus, quos reli-
giosorum feruens industria Christiano orbi attulit.

Causæ cur status religiosus aptissimus sit omnium ad hunc fructum efficiendum Cap. XXXI.

NON solum tanta extitit ex religiosis ordinibus
spiritualium fructuum vbertas, quantam dixi-
mus, sed hoc etiam verissimum est, nullum homi
num genus, nullum statum reperiri ita ad hoc ido
neum, & aptum; idque propter multas rationes, quas breuita-
tis causa in tres contrahemus. Prima ducitur ex ipsius Dei
natura, & more. Nam si quis Dei rationem, atque institu-
tum in mortalium salute propaganda ab ipso Ecclesiæ initio
attentius inspexerit, facile intelliget, hoc semper fuisse eius
consilium, vt ad tantum hoc opus eos maxime administros,
adiutoresque adhiberet, qui essent maxime humanis omni-
bus præsidiis nudati. Notauit hoc, & docuit Paulus Aposto-
lus, qui de primæua illa Ecclesia loquens, testatur, non mul- 1. Cor. 1.
tos in ea fuisse potentes, vel nobiles, vel sapientes secundum
carnem, quoniam infirma mundi elegisset Deus, vt confun-
deret fortia, & ignobilia, atque contemptibilia, & ea quæ
non sunt, vt ea, quæ sunt, destrueret. Cuius causam illam
sapientissime reddit, vt non glorietur omnis caro, idest,
ne tantæ rei perfectæ laus, Christi Cruce, vt idem ait, eua-
cuata, in homines, humanasque vires transferretur. Quam
in sententiam illud quoque ab Ambrosio recte dictum est, Lib. 5. in Luc.
Aduerte, inquit, cœleste consilium, non sapientes aliquot,

non diuites,non nobiles,sed piscatores,& publicanos,quos dirigeret,elegit,ne traduxisse potentia,ne redemisse diuitiis,ne potentiæ,nobilitatisque auctoritate traxisse aliquos ad suam gratiam videretur,vt veritatis ratio,non disputationis gratia præualeret. Non igitur putandum est, mutatum esse Deum, Deique sapientiam aliam nunc formulam in hominum conuersione sequi,quam antea sequeretur: nam neque in Deum cadere potest mutatio, & eadem causæ nunc quoque extant, ne humanis viribus id, quod omnino diuinum est, tribuatur, ad quod procliue esset hominum iudicium, quorum videlicet oculi,vt carnales,exteriora tantum vident, quæ ab hominibus geruntur, interioris autem gratiæ vim à qua promanant hi effectus,videre non possunt. Sed hoc interest inter hæc tempora, & illa, quod tum quidem eos fere Dominus elegit, qui statu,ac conditione inopes essent, & tenues, nunc autem qui sua sponte ad eam se paupertatem redegerunt. Cuius ratio hæc est,quia si diuites, vel nobiles omnes ab hac perfectione excluderentur, magno scilicet bono nulla ipsorum culpa priuati essent: & rursus si cum diuitijs ipsis admitterentur, illa, quam diximus, diuinæ sapientiæ regula perderetur. Quamobrem sic vtrumque mirabili artificio temperatum est, vt etiã opulenti,& potentes,& claris natalibus orti,huius laudis participes esse possent,sed ita,si illas opes, & illum splendorem exuerent,seque ipsos ad humilem,inopemque statum sua voluntate componerent. Itaque hoc etiam obseruare licet,quãdiu Ecclesia opibus caruit, eiusque operarii pauperes ipsi, ac rebus omnibus terrenis vacui, hanc Domini vineam coluerunt,ita vt,sicut Apostoli,in fame, & siti,in frigore, & nuditate vitam ducerent,nullis ferme aliis ministris vsum esse Deũ.

In vita Malch. At vero posteaquam, vt ait Hieronymus, potentia, & diuitiis maior, sed virtutibus minor effecta est (quam ille ætatem iam tum fecem temporum appellat) tunc primum, ac deinceps semper Dei bonitas religiosorum pauperum genus ad opus illud, quod omnino per pauperes geri volebat, aduocauit. Hoc enim illud est, quod ad Goliath gygantem Deo, & Dei copijs insultantem, qui dæmonis est typus, prosternendum, non alterum gygantem, ac ne virum quidem firmioris ætate, sed puerum, eumque inermem adhibuit. Hoc est, quod mœnia Hiericho, ideſt Satanæ munitiones, non bellicis tormentis, non militari impressione, sed sono, quo nihil est

1. Reg. 17.

Ios. 6.

hil est inanius, subuerti, ac dirui voluit. Hoc etiam indicat noua illa pugnandi forma,non alio telo, quam lampadis lagena inclusæ, quod est sanctitas exterioris vitæ humilitate contecta,quæ tamen erumpat necesse est, & erumpens omnẽ Satanæ exercitum,viresque confundat. Hæc igitur ratio valet apud Deum. *Iud.7.*

ALTERA est,quæ valet apud homines ipsos,in quibus faciendus est fructus. Nam cum ad cohortandum multo maius pondus habeant exempla,quam verba,frustra de gloria fugiẽda, de amanda paupertate, de voluntario sui contemptu, ac submissione, deque tota euangelica mortificatione differet, quem auditor videbit ipsum vel diuitiis abundare, vel honoribus, aut externa eiusmodi gloria. Nam etsi possunt ista haberi sine affectu,& ita vt,iis cor non apponatur, tamen & hoc rarissime fit, & cum fit, homines latet, qui scilicet animi arcana penetrare non possunt. Nunc autem non id quærimus,quid fieri queat, sed quid ad faciendam populis fidem, & ad animos permouendos magis valeat. Cui autem dubiũ sit, quin multo certius crediturí sint homines, illum res humanas contemnere,qui eum contemptum ipsis factis, & re ipsa præ se fert, quam eum, qui si modo ita affectus est, tamen eum contemptum animo inclusum tenet? Est etiam auctoritas quædam in hoc vitæ genere. Nam cum maior mortalium pars tum voluptatibus, quæ sunt quędam blandissimæ dominæ, tum ceteris præsentibus bonis capiantur, quos deinde perspiciunt iis vitiis tam facile obsistere, quibus & se ipsos, & alios captiuos retineri sciant, eos vero suspiciunt, ac tum tacitis cogitationibus tantam præstantiam admirantur, tum etiam apud alios maximis efferunt laudibus,eaque mirifica quędam res multitudini videtur. Nec iniuria. Magnum est enim & ista vincere, & seipsum, suasque cupiditates subigere;& qui mundum omnem cum suis prędiis despexerunt, eos omnino magno, excelsoque animo esse oportet, & in iis excellentes quasdam, & singulares inesse virtutes. Quare cum hæc rerum despicientia admirabilitatem tantam faciat, apparet nihil ad persuadendum aptius, nihil grauius ad voluntates commouendas esse posse:qui autem hoc non habeãt, eos magno plane adiumento carere, & quasi instrumento ad hunc fructum & ferendum, & demetendum. Videamus quid in hanc sententiam dicat Chrysostomus,qui aperte hanc esse

putat causam, cur & Apostolorũ tempora tam fructuosa fuissent, & sua iam tempora adeo sterilia essent, & infœcunda. Si homines, inquit, duodecim, terrarum orbem conuerterunt, eo gitá quanta sit malitia nostra, qui ne subditos quidẽ nostros corrigere possumus, cum tamen simus tam multi, vt decẽ millibus mundis pro fermento sufficere valeamus. Sed dices, Apostoli signa habebant. Atqui non signa eos mirabiles effecerunt. Multi enim, qui dæmones eiiciebant, quia peccatores erant, nihil tale fecerunt, sed puniti sunt. Quid est igitur, quod eos magnos ostendit pecuniarũ contemptus, glorię despectus ab omnibus vitæ huius negociis ereptio; quæ si non habuissent, etiamsi mortuos suscitassent, non solum nullos iuuissent, sed etiam seductores existimati fuissent. Hęc Chrysostomus, aptissime omnino ad religiosum statum, qui hanc ipsam paupertatem, rerumque omnium abrenunciationem profitetur.

Hom. 46. in Matt.

SVPEREST nunc tertia ratio, ducta ab iis ipsis operariis, qui hanc animarum quasi mercaturã tractant. Non enim dubitari potest, quin ad opus hoc multo melius parati sint, qui nihil omnino in hoc mundo possident. Primum quia liberi sunt, expediti, & alacres ad currendum quocumque eos Domini spiritus impulerit: propterea quod non liberorum, non agrorum, nõ rei familiaris procuratione eorum cogitationes illigantur, ex quibus duo magna damna consequi solẽt. Nam & tempus eripiunt, quod in aliis melioribus studiis vtilius poneretur, & ipse animus, velit, nolit, rebus ipsis, quas tractat, nimium adhęrescit; quod vtrumque euangelico operario & indignum, ac turpe, & maxime etiam incommodum est. Atque hoc quoque à Deo in veteri illa bellica lege aperte designatum est, qua ij castris excedere iubebantur, qui vel domum nouam ædificassent, vel nouam vineam cõseuissent, vel etiam vxorem recens despondissent, aut denique ob aliam aliquam causam formidolosi essent. Quo quidem delectu tum alias sæpe multi, tum in Gedeonis bello viginti, & duo hominum millia dimissa scribuntur, quin etiam ex reliquis decem millibus quotquot se ad bibendum pronos proiecerunt, omnes à Deo exauctorati sunt, trecenti tantum retenti qui erecti biberant, quorum opera, cum tam pauci essent, insignem victoriam patrauit. Quid hoc igitur est aliud, quam id, quod iamdudum tractamus, qui vineis procurandis, id est terrenis negociis, qui vxoriis deliciis, ceterisque corporis voluptatibus, aut alio vllo mundano vel timore, vel amore tenentur, quique ad infima ista sese abiiciunt, eos ad cœlestem hanc militiam ineptos esse? Itaque selectus ille trecentorum hominum manipulus, exiguus certe, sed virili plenus robore, aperte religiosos designat, tum curis omnibus terrenis vacuos, tum etiã omni humano timore, qui ad eas curas consequi solet; qui ipsi quoque pauci, si cum reliqua hominum multitudine comparentur. Itaque bene, & sapienter Ambrosius in Lucam. Qualis, inquit, debeat esse qui euangelizat regnum Dei, præceptis euangelicis designatur, vt sine virga, sine pera, sine calceamento, sine pane, sine pecunia, hoc est subsidii secularis adminicula non requirens, fideque tutus putet sibi, quo minus ea requirat, magis posse suppetere. Accedit etiam aliud, quod cum homines non fere ignorantia peccent (satis enim iam promulgata est Dei lex, satisque norunt omnes quid agere debeant) cum igitur non ideo peccent, quia nesciant in quibus peccent, sed quia infirmam, & corruptam gerunt voluntatem, profecto non tam docendi, quam inflammandi, nec tam instruenda est eorum mens, quam excitandus affectus. Atqui ad alios excitandos nihil tam necessarium est, quam vt qui id facere velit, ipse excitatus, & commotus sit: quod egregie, ut omnia, attigit Gregorius quodam loco Moralium. Mens, inquit, concupiscentiis exterioribus occupata, igne diuini amoris non calet; & idcirco ad supernum desiderium inflammare auditores suos nequeunt verba, quæ frigido corde proferuntur. Neque enim res, quæ in se ipsa non arserit, aliud accendit. Quod Gregorii dictum illa etiam necessaria ratione confirmatur, quoniam cum, vt Philosophi sentiunt, omnes effectus causis suis, à quibus manant, similes, & congruentes esse oporteat, numquam opera illa, amandi Deum, deserendi peccata, & cupiditates, & alia eiusmodi, quę sunt plane cœlestia, ac diuina, humanæ doctrinæ, vel eloquentiæ vi perfici poterunt, sed cœlesti, ac diuina uirtute opus est. Hęc autem virtus quam rara est in seculo, tam frequens est in statu religionis: ex huius enim fontibus plenius, largiusque hauritur, vbi repletus quisque deinde ex cordis abundantia ad aliorum utilitatem, quasi ex thesauro profert noua, & uetera.

Deu. 20.

Iud. 7.

Lib. 6. in Luc.

8. Mor. c. 25.

RESTANT duo in religiosis, quæ ad hunc fructum proximorum, & ad hostium profligationem ualde sunt apposita,

primum coniunctio ipsa multorum, & tanta coniunctio, qua non possit esse maior. perspicuum est enim nullam rem magnam effici posse sine multorum adiumentis. Cuius ratio ea est, de qua alio loco à nobis ipsis vberius dictum est, quoniã nemo omnia solus habere potest. Ex quo fit, vt qui in proximorum fructu solus elaborare velit, quemadmodum in aliis rebus omnibus, ita in hac etiam necesse sit eum multis, & necessariis præsidiis destitui. Contra vero in religiosis illud eue-

Cõst. Mo. c. 19. nit, quod præclare dictum est à S. Basilio, vt veluti milites testudine, quam vocant, facta, sese inuicem ita muniunt, vt sint impenetrabiles, sic ipsi propter coniũctionem, qua nexi sunt, sese mutuo, vt ipse ait, consepiant, & se inter se protegant: ex quo non solum fit vt inimicorum ictus repellant, sed etiam inimicos ipsos facile fundere, & fugare etiam ab alijs possint. Id autem faciunt multorum viribus, ingeniis, laboribus in vnum collatis, eoque magis faciunt, quo maior vigeat in vnoquoque ordine animorum, voluntatumque consensio. Altera res est professio castitatis, quam Deus ita amat, vt eã etiam ad dæmonem frangendum, ac debellandum adhibeat, cuius imaginem cum gereret Holofernes cum suo exercitu, merito ad eum profligandum non aliis armis vsus est Dominus, quam Iudith pudicitia: idque vidit, & prædicauit sum-

Iud. 15. mus sacerdos Ioacim, qui in communi gratulatione post tam tam victoriam, sic eam celebrauit, Eo quod castitatem amaueris, & post virum tuum alterum nescieris, ideo & manus Domini confortauit te, & eris benedicta in æternum. Quare si in tanto populo vnam Iudith extitisse mirabile fuit, & vna, quæ extitit, tantam vtilitatem attulit toti genti, quam pulchrum, & glorioſum erit Christianæ Ecclesiæ, quod in ea tot agmina visuntur integre & caste viuentium, quæ vero etiam vtilitas ex iis manabit, aut quæ vis ad infernum illum Holofernem, id est Satanam, eiusque satellites perdendos, ac profligandos?

Hoc igitur intuentibus licebit admirabilem Dei prouidentiam agnoscere, qui suam Ecclesiam nouis semper supplementis iuuare, atque opportune recreare non destitit. Videtur enim tres eius quodammodo ætates, & tempora distinxisse, primum sanctorum Martyrum, qui hunc Ecclesiæ agrũ

9. Mor. cap. 6. sanguine suo rigantes fœcundiorem effecere: deinde vero sanctorum Doctorum, quos Gregorius hyadum mysterio in libro

libro Iob designari ait: quoniam vt hæc astrahyeme, demum transacta, apparere incipiunt, & pluuiam afferre solent, ita viri illi scientiæ imbres in terram effundere cœperunt, cum remota persequutionis bruma, & diminutis infidelitatis noctibus, verna temperies, & tranquillitas aduentauit. Tertia vero ætas fuit hominum religiosorum, qui post illos vtrosque tum multo magis multiplicati, tum etiam in humani generis subsidium inducti sunt. Ac vt initiis illis, cum nascens Christi fides à tam multis hostibus oppugnabatur, eos esse oportuit, qui propriæ vitæ oppositu eam tuerentur: vt etiam numero fidelium adaucto, opportuna fuit Doctorum eruditio ad eos instruendos, & ad hæreses, quas simul nasci necesse erat, coercendas; ita in hoc tertio statu, in quo pacis, ac securitatis diuturnitas terrenarum rerum amorem, cœlestium oblitionem tamquam tenebras offuderat, diuino vtique consilio factum est, vt ea viuendi formula in orbem terrarum passim induceretur, quæ simul & hæc vitia, paupertatis, humilitatisque voluntariæ exemplo castigaret, & tamen etiam doctrina aduersus hæreses, quæ semper pullulant, depugnaret. Quę quidem omnia expresse mihi videntur præclara quadam visione S. Francisco demonstrata, atque eadem opera aliis quoque, qui, vt Franciscus, nuncium seculo remiserunt. Hunc enim narrat Bonauentura, cum aliquando secularis adhuc, pauperi cuidam ipsas suas vestes Dei amore donasset, proxima nocte in quiete visum sibi esse, duci se in amplum palatium, in quo amplissima item esset aula omni armorum genere referta, ipsa autem arma Christi cruce omnia insignita. Quærenti autem cuiusnam illa essent, audisse responsum, ipsius esse omnia, eiusque militum. Igitur è somno experrectus, cum, vt adhuc spiritualium rerum rudis, nocturnum visum de temporali militia interpretatus, principatum sibi in eo genere, magnamque gloriam portendi credidisset, iter ingressus est statim ad quẽdam Appulię Comitem, cuius præsidio aditum sibi ad eam fortunam paraturus videbatur. In quo itinere iterum Dominus eidem dormienti, Francisce, inquit, vter tibi melius facere potest, dominus, an seruus, diues, an pauper? Cum Franciscus quod erat respondisset, Cur ergo, ait, pro seruo dominum relinquis, & pro paupere homine diuitem Deum? Tum ille, Quid me igitur facere iubes? Redi, inquit, in patriam tuam: quod enim vidisti, nihil

tempo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

temporale indicat, nec humana, sed diuina ope in te complendum est. Ex hoc igitur Dei testimonio illud cognosci potest, tum familiam hanc, tum reliquas, quæ, vt illa, pro animarum profectu contra dæmones bellum gerunt, quotquot eę sunt, totidem esse armamentaria bene instructa, aut totidem turres Dauid, quę ędificatę sunt cum propugnaculis, ex
Cant. 4. quibus, vt dicitur in Canticis, mille pendeant clypei, & omnis armatura fortium.

Quam multi religiosi in doctrina, & in eloquentia excelluerint. Cap. XXXII.

POST spiritualia ornamenta, quę sunt supra naturam, & quę sine vlla controuersia, prima, ac præcipua existimari oportet, tamen sunt etiam alia naturalia, quę hominem magnopere illustrant, & augent: in quibus duo illa amplissima censeri debent, doctrina, & eloquentia. Nam cum hominis naturæ duo sint propria, ratio, & oratio, quo vtroque naturam belluarum superat, sequitur vt qui hęc maxime perfecerit, is maxime inter alios homines emineat, multo plus, quam si opibus, aut diuitiis emineret. Itaque hæc etiam ex eo genere sunt, quæ mortales ipsi suspicere, & admirari solent. Quamobrem etsi propria religiosorum bona, in quibus regnant, sunt bona gratiæ, & spiritus, tamen hoc etiam placuit diuinæ bonitati, vt eos insuper his, quæ dixi, cumularet, siue vt nihil huic statui deesset ex veris, solidisque ornamentis, siue quod hęc optime, & commodissime cum spiritualibus bonis conspirant, tum ad nostrum ipsorum profectum, tum ad opem proximis ferendam, cui pleraque hæc instituta diriguntur. Atque eruditionem quidem ita in religiosis effloruisse videmus, vt vere dicere possimus ab iis etiam eruditiorem esse factam, maioremque in modum illustratam, vt facilior, & planior posteris traderetur. ij enim tum viuentes docendo, disputando, interpretando litterariis hisce studiis incredibile lumen attulere, tum vero ea etiam scripta, tamque multa post vitam reliquere, quæ omnes fere scientias planiores, apertioresque fecerint, quas quidem dignas statuissent, in quibus elaborarent.

rent. Libet igitur quasi cursim omnem religionum ætatem ab initio inspicere, vt eorum multitudinem, & copiam videamus, qui in doctrinarum studiis magni fuerint: quod etiam eo magis mirum est, quoniam veteres illi monachi de industria sese à litteris remouebant, quo se totos in vna rerum cœlestium contemplatione abderent, vt de Benedicto narrat Gregorius, qui cum liberales artes Romæ aggressus esset, consilio eas deserens, recessit, vt ille ait, scienter nescius, & sapienter indoctus. Sed tamen neque illo tempore, neque vnquam defuere eruditi, vt Serapion, & Pamphilus, Lucianus, vt sex Ecclesiæ Doctores, tres Græci, totidemque Latini, de quibus antea diximus, & alij complures, quos omitto, vt ad propiora veniamus. Nam vt à Benedictino ordine antiquissimo incipiamus, iam sunt mille, & septuaginta anni, ex quo hic ordo natus est. His igitur vndecim fere seculis, mirum certe est, quam multos semper, & quam præstantes in omni genere produxerit viros. Primo enim seculo, ideſt vsque ad annum Domini sexcentesimum viguit, vt scimus, Cassiodorus, de quo supra diximus, eique æqualis Dionysius cognomento Paruus, vir sui temporis eruditissimus, tum diuinis, tum etiam humanis litteris, quod ostendunt scripta ab eo relicta: eodemque tempore Gregorius Magnus, Gregorius Turonensis, & Leander Hispalensis, satis adhuc per se noti. Secundo seculo à sexcentesimo ad septingentesimum, multum, vt accepimus, claruit Cæsarius, de quo item alibi diximus, in Gallia, Eutropius in Hispania, in Lusitania Ioannes Gerundensi Episcopus, in Scotia Adamannus abbas, in Anglia Theodorus, qui Romæ monasticam vitam professus à Vitaliano Pōt. Cantuariam destinatus est septimus Archiepiscopus, cuius de laudibus Beda sæpe. Tertio seculo vsque ad annum octingentesimum, Beda ipse notissimus libris scriptis, tum Bonifacius ille Germaniæ apostolus, quem non sola sanctitas, sed vt traditum est, insuper etiam eruditio illustrauit. Deinde Aegidius abbas natione Græcus, idem philosophus, ac poeta, quin etiam medicus insignis, quippe qui multa de arte medica carmine scripserit. In primis autem Alcuinus, qui suę ætatis doctissimus habitus est, Caroli Magni magister, ita ei carus, vt eum delicias suas appellaret, cuius etiam prudentiæ Parisiensem Academiam, quam Roma illuc transtulerat, ordinandam

2. Dial. cap. 1.

Lib. 4. et 5. hist.

nandam commisit, idemque multa edidit, tum in sacram scripturam, tum suopte ingenio. Quo eodem tempore floruit etiã Paulus Diaconus auctor celebris hymni in S. Ioannem Baptistam, pluriumque librorum, quorum pars adhuc extat. Quarto seculo vsque ad annum DCCCC. insignis fuit Haymo monachus Fuldensis, postea etiam episcopus, Alcuini auditor, omnino inter doctissimos numerandus, qui totam scripturam commentarijs illustrauit, aliaque propria ingenij monumenta reliquit. Neque huic inferior Rabanus ex Fuldensi abbate Archiepiscopus Moguntinus, qui iustam pene bibliothecã solus edidit. nam cum puer adhuc ab ipsis parentibus Fuldensi monasterio oblatus esset, tantum in poesi, in philosophia, & in sacris litteris profecit, vt in tota Germania, fortasse etiam toto orbe, nullus ei æqualis putaretur. Cui tamen vt tempore, sic ingenio proximi fuere, vt alios complures omittamus, Angelomus Luxouiensis, notus ipse quoque ex libris scriptis, & Strabus Fuldensis, cuius opus dicitur esse glossa, quæ ordinaria vocatur, ex sanctorum patrum scriptis concinnata. Quinto seculo ab anno DCCCC. ad millesimum, celebratur in primis Odo abbas Cluniacensis, diuinis, & humanis litteris eruditus, Herigerus abbas Lobiensis non in Gallia solum, sed tota Italia, & Germania ob doctrinæ opinionẽ celeberrimus: tum Ratherius ex monacho Lobiensi Episcopus Veronensis, qui miræ simplicitatis, sed magnæ litteraturæ fuisse traditur, & alij denique permulti: inter quos tamen nihil ita enituit, vt Radulphus monachus Fuldensis, de quo in Ecclesia tota hæc erat constans opinio, nullum ei vel in philosophia, vel in theologia parem esse, vt propterea ad eum ex toto ferme orbe difficillimæ quæque quæstiones referrentur. Sed multo etiam feracius talium ingeniorum fuit sextum seculum, in quo præter alios multos, quorum adhuc extant nomina, floruit Marianus Scotus, qui Fuldæ vndecim annos, quindecim Moguntiæ in cella inclusus duravit, quo tempore Chronica scripsit ab initio mundi ad sua vsque tempora, fuitque ob doctrinæ, & multo magis ob sanctitatis nomen in magna omnium veneratione. Ac eodem tempore celeber etiam fuit Lanfrancus, qui in dialecticis, totaque philosophia, sui temporis princeps habitus est, idemque lumen, ac magister theologorum. Hunc tradunt, cum Papiæ, vbi natus erat, & vbi publicam scholam cum laude habuerat, in Galliã profici-

ficiscereturr, à latronibus spoliatum, & abductum, prius impatienter tulisse, deinde in se reuersum, damnare cœpisse se ipsum, quod tam diuturnum studium sacræ scripturæ impendisset, neque adhuc Deum in tribulatione laudare didicisset, statimque vouisse, si euaderet, se deinceps Deo famulaturum. Liberatus igitur venit ad monasterium Beccense, vbi aliquãdiu ita latuit, quasi idiota, & illitteratus, donec ab Italis mercatoribus agnitus, & patefactus, primum à suis adhibitus est ad domestica studia moderanda, deinde etiam à S. Pontifice Cantuariensi ecclesiæ præpositus. Huic omnino simillimus fuit is, qui ei proxime in sede successit, Anselmus eius auditor, & in Beccensi item schola successor; de cuius Anselmi eruditione nihil attinet dicere, cum eam libri editi satis ostendant. His ascribendi duo Cardinales eiusdem temporis, Humbertus monachus Tullensis, quem Leo IX. ob excellentem doctrinam, & pietatem, ad eum honorem prouexit, & Constantinopolim legauit, vt Leonis Bulgarorum Episcopi audaciam frangeret. Alter fuit Petrus Damianus, cuius adhuc eruditio, & facundia ex eius pluribus scriptis nota est. Illud sanctitatis fuit, quod diu Cardinalis, & episcopi Hostiensis munere functus, denique pertæsus eius vitæ, Nazianzeni exẽplo, ad pristina se recepit monachorum studia: cuius etiam facti rationem luculento scripto reddidit. Denique vt alios omnes omittamus, magnus etiam fuit per eã tempora Hermannus cognomento Contractus, cuius doctrina eo mirabilior fuit, quod eam insigni miraculo adeptus est. Ita enim scriptum est, hunc in Sueuia ex nobili Comite ortum, ab ineunte ætate omnibus membris captum fuisse, atque ob eam causam nomen illud, quod diximus, Contracti accepisse. Quare cum monachus factus esset, multis precibus Beatam Virginem rogare instituit, vt ipsum eo morbo liberaret. Illa vero clara luce se ei visendam præbens, optionem obtulit, vtrum è duobus mallet, sanus ne fieri, sed vt erat rudis, & indoctus permanere, an perseuerare in morbo, & omnibus scientijs insignis euadere. Cum autem Hermannus, vt debebat, hoc posterius prætulisset, ab eo tempore mirabiles progressus in omni genere litterarum facere cœpit, adeo vt neminem in his superiorem, vix etiam æqualem habere crederetur, ac nominatim tres linguas, Latinam, Græcam, Hebraicam, ita calleret, ac si in ijs natus esset. In septimo seculo vsque ad annum MCC. multos

item

Universidad de Deusto
Biblioteca

item accepimus fuisse omni doctrina, atque optimarum artium studijs eruditissimos: quo in numero præcipue ponitur Petrus abbas Cluniacensis, cuius tum alij libri extant, tum vnus de mirabilibus, & reuelationibus suo tempore factis. Tū vero Sigibertus ex Gemblacensi cœnobio, & Gratianus ex Bononiensi, quorum ille insigne chronicon conscripsit, & alias insuper historias, hic nobile illud opus Decretorum ex Patrū sententijs, & Pontificum responsis digessit, approbatum deinde ab Eugenio III. Inter omnes autem maxime celebres illi duo, Hugo è cœnobio S. Victoris Parisiensis, & Rupertus abbas Tuitiensis, cuius doctrinæ excellentiam non solum multa volumina ab eo scripta indicant, sed etiam miraculum, quo eam doctrinam accepit. Nam cum ingenio tardior esset, instaretque precibus apud Virginem Dei matrem, vt sibi à filio scripturarum intelligentiam impetraret, apparuit ei Mater illa gratiæ, denuncians eius preces ab se auditas, tantumque ei lumen impertitū iri, vt nullus eius ætatis doctrina ei æquari posset, tantum videret, ne id talentum in terra defoderet, sed strenue exerceret; quod quidem ab illo abunde perfectum constat. numquam enim deinceps à legendo, vel scribendo cessauit. Octauo seculo ab anno MCC. vsque ad MCCC. floruisse accepimus Helmandum monachum Belnacensem, in diuinis scripturis eruditissimum, & in secularibus etiam litteris, ac multis quoque libris scriptis nobilitatum: eodemque tempore Gulielmum abbatem Pictauiensem, non solum theologiæ, sed iuris etiam ciuilis scientissimum, deinde Philippum Pergamum in cœnobio Parauino egregium virum tum doctrina, tum eloquentia: tum etiam Petrum Bertorium monachum Parisiensem, cuius librorum grandis extat catalogus. Ab anno autem MCCC. vsque ad MCCCC. toto hoc seculo multi item celebrantur, vt Lapus abbas S. Miniatis, in theologia, & insuper in vtroque iure peritissimus, Petrus Boherij abbas Auianensis, ipse quoque Decretorum doctor, præcipue vero Petrus Rogerius, is qui postea ad Pontificatum euectus, Clemens VI. vocatus est, quem acerrimo ingenio, ac tum omni doctrina, tum etiā dicendi facultate egregie instructum fuisse ferunt, ita vt populum, quo vellet, concionando impelleret. Quare nil mirum, si eum tot merita ad summam Ecclesiæ dignitatem extulerunt. Seculum decimum vsque ad annum quingentesimum, præter alios insignes viros, aliquot

aliquot etiam habuit in iure Canonico admodum excellentes, vt Henricum Abbatem Nurembergensem, Ioannem Rode abbatem Treuerensem, cuius egregia opera constitit in Concilio Basileensi, tum vero Nicolaum illum, qui prius abbas Monacensis, postea Archiepiscopus Panormitanus, denique etiam Cardinalis factus est. Scripsit autem multa consilia, & vberrima commentaria in vniuersum corpus iuris canonici, quorum tanta hodie est auctoritas, vt nullus in hoc genere notior, ac celebratior sit. Denique hoc vltimo seculo, quod nunc labitur ab anno quingentesimo, non paucos scimus eminentes viros, vt Ignatium ex cœnobio Florentino, ex Parmensi Ioannem Baptistam, vtrunque Abbatem, vtrunque magno progressu in diuinis, & humanis litteris: in Hispania vero Pasqualem, qui in Salmanticensi Academia publicam theologiæ scholam cum ingenti approbatione professus est. Postremo, ne longiores simus, multum etiam viguit hoc tempore Gregorius, qui prius in nobili illo Mantuano cœnobio Abbas, deinde etiam Cardinalis à Paulo III. creatus est. Hunc vero omnibus scientijs excultum tradunt, vtraque etiam lingua, Græca, & Latina peritissimum, ita vt loqueretur, & scriberet expedite, atque eleganter. Idem etiam dicitur, imminente morte, Cubiculario cuidam suo ita dixisse, Ecce iam annis pluribus Cardinales fuimus: quid autem nunc superest de hoc honore? Quanto satius fuisset in religione mori, vbi minus erat animæ periculum?

Atqui hi quidem ex monastico ordine, quos de multis paucos nominauimus. In aliis autem institutis eo etiam magis viguerunt litteræ, quod omnia ferme ad aliorum quoque hominum salutem dirigebantur, quod sine litteris agi non poterat. Itaque mirum est quanta deinceps in omnibus ingeniorum, quanta doctorum hominum seges extiterit. Sed hi quo recentiores, eo notiores, ideoque strictim attingendi, & tantummodo nominandi. Primum enim ex Dominicano qui viri, & quales prodiere? Albertus, qui Magni cognomen adeptus est, Herueus, Durandus, Hugo Cardinalis, qui totam scripturam sacram optimis commentariis illustrauit, Raimundus, is qui, vt scribit Antoninus, Decretales libros iussu Gregorii Pont. ordinauit, Antoninus ipse non minori eruditione, quam sanctitate, Capreolus, Petrus Tarantasius, idem postea Innocen- 3. part. tit. 23. c. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Innocentius V. Pont.Max. Petrus Paludanus, Chrysostomus Iauellus, Ferrariensis, Sotus vterque, duo Cardinales, Turrecremata, & Caietanus, alijque permulti, quos nimis longum esset recensere, sed is præcipue, quem merito ab aliorum grege secreuimus, omnium princeps S. Thomas, cuius scientiæ copiam, claritatem, profunditatem, quis pro dignitate collaudet? Ac præter hos, quorum nomina ex ipsorum scriptis celebrantur, quis deinde eos numeret, qui omni ætate partim in scholis docendo, partim consilijs dandis, deque dubiis rebus respondendo, magnam operam Ecclesiæ, & proximis nauarunt, ipsique in summa hominum laude vixerunt, quorum quidem est pene infinita multitudo? Franciscani paulo serius, neque adeo generaliter initio, hæc litterarum studia acceperunt. Eorum enim auctor, & caput S. Franciscus, cum ipse sapientia potius de cœlo infusa, quam humano labore quæsita vteretur, eodem modo etiam suos institui volebat. Idem tamen Antonium, cui postea Patauini cognomen additum est, cum iam bene doctus ad eam familiam accessisset, passus est docere inter suos theologiam: extatque breuis epistola, qua hoc ei permittit, ita tamen, vt caueat ne orationis (sic enim ait) spiritum occupatio illa extinguat. Itaque tum hoc exemplo, tum etiam necessitate adducti, vt proximos iuuare possent, alii quoque litterariam exercitationem complexi sunt, in qua breui magnos fecere progressus. Nam & paulo post, ideſt anno ferme MCCXLV. extitit Alexander ille Halensis, quo nemo illa ætate eruditior, & huius auditor Bonauentura, tum plenus omni scientia, tum etiam dilucidus, & ad difficillima quæque explicanda aptissimus. Neque multo post Ricardus Media villa annum circiter MCCLXXX. & Ioannes Dunsius, is qui Scotus est appellatus, anno MCCC. cuius acumine, & subtilitate quid admirabilius? Deinde eius discipuli Gulielmus Ochan vir ingeniosissimus, Franciscus Maronius, is qui in Parisiensi Academia Illuminati nomen obtinuit, eodemque tempore Aluarus Pelagius vtriusque iuris peritissimus, simulque diuinarum litterarum, cuius præstans doctrina magno in pretio fuit apud omnes, ac præcipue apud Pontificem Ioannem XXII. His addi potest Petrus Aureolus, quem eruditio ad Aquensem cathedram prouexit, tum Nicolaus Lyrensis genere Iudæus, cuius ingenium eluxit in tota scriptura ad litteralem sensum explananda, annum circiter

citer MCCCXXX. denique omnium recentissimi Alphonsus Castrensis, Michael Medina, Franciscus Titelmannus, optimus plane sacrorum librorum interpres, & alii quamplurimi, itque ita noti, vt pigeat hic commemorare. Idem dicere licet de aliis familiis, quæ omnes multos sæpe doctos, aliquos etiam interdum admodum eminentes habuere, vt Augustinia na Aegidium Romanum anno MCCLXXX. Carmelitana Thomam Valdensem anno MCCCCXXX. Carthusiensis Dionysium anno MCCCCLXXX. Denique qui doctrinam, & doctrinæ fœtus in omni genere ex religiosis ordinibus natos nosse cupiat, is Tritemium legat, qui scriptores omnes Ecclesiasticos à Christi ortu per omnem ætatem diligenter, & accurate collegit; quo in opere bene longo, tam multis partibus videbit superare religiosos, vt certe non multi alii occurrant. Itaque nullum esse potest in hac re certius, aut euidentius argumentum. Quo in genere hæc quoque nostra Societas Iesv, quamquam postremo quasi loco aduenies, aliquid tamen operis, & aliquid adiumenti ad rem litterariam attulisse videtur. Nam non solum corpus ipsum vniuersum ita hæc studia colit, vt hoc sit inter reliqua, quæ ex instituto profitetur, sed insuper hoc aggressa est, quod ab antiquis religiosis vsitatum, iampridem intermissum erat, vt sua studia nō intra domesticos parietes concluderet, sed ea quæcumque sunt, publicis gymnasiis apertis, cum aliis communicaret. Deinde quo latius, ac fructuosius ad omnem ætatem eius manaret industria, hoc sibi faciendum putauit, vt non vnum tantum, aut alterum doctrinarum genus, vt ceteri religiosi philosophiam ferme, & theologiam, sed omnes artes, omnesque scientias, etiam politiorem litteraturam complecteretur: denique nullam omitteret, nisi quę admodum essent alienę ab religioso instituto, cuiusmodi sunt quæ ad forenses controuersias, vel ad medicinæ artem pertinent. Quamobrem hęc summa sit totius huius disputationis, licere quodāmodo religiosis gloriari, plerasq; doctrinas eorū studio, ac labore esse ab interitu vindicatas, quæ alioquin essent extinctæ, alias meliores, cultioresque factas. Quid enim esset Theologia tam præstans scientia, vel potius regina omnium scientiarum, nisi ab ipsis exculta, & ad hanc quam nunc videmus rationem, ac viā redacta esset? At philosophia tametsi alios præterea scriptores, & doctores habuit, tamen ipsa quoque magnam ab iisdem lu

cem, incrementumque accepit, quoniam multa ab ipsis addita, multa explanata, denique etiam multa ad fidei veritatem correcta sunt.

VENIO nunc ad eloquentiã, quæ certe non minor fuit in religiosis, quam doctrina. Quod vt magis intelligatur, cogitemus, quam innumerabilium concionatorum voce omnia semper pulpita personent, præsertim certo anni tempore: in quibus etsi non eadem omnibus est dicendi vis, quamplurimos tamen fuisse, & esse scimus, in quibus insit maxima, & quorum ex ore fluat oratio abundans sonantibus verbis, verbisque sentẽtiis, quæ multitudinem teneat, demulceat, moueat, & in omnem partem flectat. Etenim si effectus eloquẽtiæ est audientium approbatio, certe eam esse oportet singularem dicendi facultatem, quæ homines vulgares, atque etiam,
1. Cor. 2 vt Paulus loquitur, animales, qui alioquin spiritualia fastidiunt, tamen non modo ad audiendum alliciat, sed etiam suspensos retineat, & delectet, itaque in eorum animos influat, vt alios à turpitudine ad castitatem, alios ab illicitis lucris ad æquitatem, ab ira, & odiis ad concordiam, & pacem traducat: denique etiam non paucos à mundi amore, quo plane absorpti sunt, ad eiusdem contemptum, & ad terrena omnia penitus deserenda impellat. Magno olim in pretio fuere oratores, qui ad populum apte dicere possent, quod qui possent, paucos omnino tum in Græcia, tum Romę extitisse legimus, sed hos paucos ita celebres, vt ipsas, vbi nati sunt, nationes nobilitarint. Quanto igitur maior gloria nostra, qui tam multis abundamus? Deinde si sententiarum grauitatem, si rerum magnitudinem, si, vt ante dixi, effectus ipsos comparemus, quid simile cum nostris? Bernardinum Senensem ex ordine Minorum ita dicendo valuisse accepimus, vt quocumque tempore, & quocumque loco concionaturus esset, non modo ocioſi, sed ipsi opifices tabernis, reliqui etiam omnes domibus occlusis, ad eum concurrerent. Idem quoque de Petro scribitur ex ordine Prædicatorum, cui postea Martyris etiam nomen additum est. Is enim totam fere Italiam obiens, singulis in ciuitatibus, ac pagis insistens, omnes mortales salutaribus clamoribus ex vitiorum, peccatorumque cœno excitauit. Cui ferunt ad vrbem, oppidumue aliquod aduenienti, solemne fuisse, vt omnes incolę obuiam effunderentur, summi, & infimi, cum vexillis, & cum tubarum sonitu, quin etiam recedentem eadem

dem cum pompa deducerent, tanta perseuerantia, vt vix ab eo diuelli possent: ad concionem autem tantam semper multitudinem confluere solitam, vt sæpe carruca ex tabulis compacta gestari cum necesse fuerit, ne à turbis elideretur. Quid Antonius Patauinus, ad quem audiendum tanta hominum multitudo concurrebat, vt cum templa, quæ ad hoc ipsum deligebantur amplissima, capere non possent, suggestus in eam pos, vel plateas latissimas deferretur? vbi etiam ad occupandum tempestiue locum adeo ab omnibus certatim properabatur, vt cernere esset nobilissimos viros, atque matronas, antequam luceſceret, concursantes, & ad multas horas vocem illam, quasi de cœlo venturam, præstolantes. illo autem loquente, cum sæpe ad millia hominum triginta adessent, tamen non strepitus, non murmur, non etiam exscreatus audiebatur, tantum erat omnium silentium, & attentio. Quid igitur tale vnquam Demosthenes, aut vllus ex illis, qui diserti in seculo sunt habiti? Eadem plane narrantur de S. Vincentio Dominicano; idque præsertim, quod ad dicendi vim proprie pertinet. Cum enim duo ob turpissimum facinus ad supplicium ducerentur, stare eos iussit in eodem loco, quo ipse concionem habiturus erat, vultu cooperto, fortasse ne oculi animum distraherent. Ille autem de peccati deformitate, ac fœditate, de inferni pœnis, & de ceteris rebus, quæ pœnitentiam ingenerare solent, tanta efficacia disserere aggressus est, vt duo illi præ doloris, ac contritionis magnitudine, primum æstuare, deinde ardere cœperint, denique in veros carbones, quasi igne deflagrassent, conuersi sint; quod ad extremum apparuit, cum retecta facie ab omnibus conspecti sunt. Quam igitur esse oportuit illam dicendi facultatem, quæ non solum mentem, sed ipsa quoque corpora incenderet? Ac licet eiusmodi facta, vt hoc Vincentii, non sæpius visantur, tamen & alia visuntur eiusdem generis, vt conuersiones, morum mutationes, restitutiones pecuniarum: & quod Vincentius, & alii tam potentes verbo inter religiosos fuerint, ad totius religiosi status commendationem, & laudem pertinet. Quare hæc summa sit, qua totum hoc caput naturalium horum bonorum concludatur. Vt enim Iudæi ex Aegypto migrantes iussi sunt à Deo, optima quæque vasa, Exo. 12.
pretiosamque supellectilem ab Aegyptiis acceptam asportare, sic religiosi seculum deserentes, nõ sane vacui naturalibus

dotibus abscedunt, sed potius sua secum deferunt ornamenta ingenii, memoriæ, doctrinæ, ac cæterorum talentorum, quæ deinde cura, & labore excolunt, & accedentibus insuper cœlestibus donis, ita augent, vt multo maxime excellant. Ex quibus omnibus apparet, quanto hæc bona vberiora, & ampliora euadant in religione, quam si eadem in seculo manssissent. Nam in seculo quam sæpe, vel potius quotidie, hæc ipsa, quæ modo diximus, ingenii acumen, docilitatem, facultatem eloquendi, & cetera eiusmodi talenta, perdi omnino videmus, cum vel otiosa, & quasi sepulta sint, si, vt plurimum fit, non ad agendum applicentur, vel si ad seculares actiones applicentur, tamen nihilo minus otiosa sint, quoniam in res terrenas, ac perituras conferuntur? At vero si in religiosa negociatione collocentur, & multo magis splendescunt, ob eas, quas diximus, causas, & fructuosissima fiunt ad Dei gloriam propagandam. Quæ cum ita sint, vere, & commode à quibusdam dictum est, Religionem in sancta illa Iudith. Iudith expressam esse, quæ ad Holofernem hostem capiendum, non tantum preces, aut cilicium, vel ieiunia, quibus antea vtebatur, sed etiam inaures, & annulos, & sandalia, & denique omnem muliebrem mundum adhibendum putauit, ipsamque naturalem, qua pollebat, formam, impensiori cura adornandam: cuius studium Deus quoque ipse comprobauit, qui, vt scriptura commemorat, quiddam insuper ei gratiæ, ac splendoris contulit; eiusque causa reddidit, quoniam compositio illa non ad libidinem, sed ad virtutem referretur. Sic enim religiosi, dum ista naturalia bona exquirunt, non suis commodis, quæ iam omnia contempserunt, sed Dei gloriæ seruiunt, & illorum saluti, quorum oculis illa pulchritudo præparatur. Quare ad Dei quoque bonitatem pertinet, vt illa ipsa ornamenta augeat, itaque faciat, vt sint etiam, quod ante diximus, multo gratiora, & illustriora, quam si eadem essent in statu seculari.

De causis cur religiosi ita profecerint in litteris. Cap. XXXIII.

RATIO hanc Dei opem, quæ sine dubio præcipua est, aliæ sunt etiam plures causæ, cur religiosi adeo in omnibus doctrinis, quibus se applicuere, excelluerint, & fere excellere soleat. Primũ enim sapien-

sapientiæ studium & tempore, & animi attentione indiget, quod vtrumque in secularibus rarum est, in religiosis vel maxime abundat. Nam occupationes, negocia, curæ, in seculo fere perpetua sunt: si qui vero iis careant, ipsi se ludicris rebus impediunt, alii venando, alii aliis lusibus, cum plerique hominum laborem fugiant, vt inimicum naturæ. At religiosi, & negociis omnibus terrenis expediti sunt, quo fit vt tempus vacuum habeant, & hoc tempus non in res illas inanes conferre possunt, & denique non laboris molestia terrentur, quippe qui vt in reliquis rebus, in hac item, cruce, ac mortificatione delectentur, itaque assuefacti sint. Confert etiam ad hunc profectum, animi quies, & tranquillitas, quæ sequi solet, compressis, & eradicatis omnibus eius turbulentis motibus. Nam si cum corpus vehementiori aliqua motione, aut cursu agitatur, non potest animus cognitioni vacare, quanto minus cum mens ipsa commota est, vt in fonte cœnoso, ac turbido, nullã rẽ liquido, ac perspicue poterit cõtemplari? Adiuuat etiã ipsa virtus temperantiæ, ac sobrietatis; quoniam, qui multo cibo, ac potione complentur, ne mente quidem recte vti possunt, fiuntque ingenia obtusiora. Quid autem plura dicamus? 7. phys. Auerroes ipse barbarus philosophus, sed bonus philosophus, castitatẽ ait, & alias virtutes, quibus concupiscentia carnis cõprimitur, præcipue valere ad acquirẽdas scientias speculatiuas. Denique, vt proxime dixi, sed dicẽdum est paulo vberius, adiuuat præ omnibus Dei lumen, & gratia. Cum enim omnes religiosorũ labores, ac lucubrationes ipsius numini seruiant, & ipsius obsequio dirigantur, dũ Deus hos labores promouet, suã causam, suumq. negocium promouet, quod longe secus est in secularibus fere omnibus, qui ad suum vel lucrum, vel honorem studia referunt. Atque hoc quidem tanti est, vt etiã sæpe miraculo, & præter naturæ ordinem, religiosorum mentes Deus illustret, obscura patefaciat, easque habiles efficiat ad difficillima quæque capienda. S. Thomas in grauissimo quodã nodo laborans, auditus est à fratre, & socio eius Reginaldo, qui in eodem cubabat cubiculo, de multa nocte cum nescio quo colloqui: qua sermocinatione absoluta, Reginaldum vocauit, dictauit multa, nihil, vt alias solebat, demorans, nihil hęsitãs, sed quasi antea composita, & confecta. Tum ille ad sancti viri pedes accidens, rogando, & obsecrãdo vrgere cœpit, vt diceret quis ille esset, quicum antea loquebatur. Ille victus eõ

fitetur, Paulum apostolum fuisse, à quo eius quæstionis explicationem accepisset. Quin idem etiam alias huic ipsi Reginaldo familiariter aperuit, se quicquid scientiæ consequutus esset, potius diuino lumine, quam proprio studio consequutũ; quam rem Reginaldus secretam quidem habuit, quamdiu is vixit (sic enim ipse exegerat) illo autẽ mortuo, tum in priuatis sermonibus, tum in publicis scholis, sæpe commemorare solebat, vt alios etiam hoc exemplo doceret, quænam esset via proxima, & quasi compendiaria ad sapientiam. Sed mirabilius est etiam quod paulo ante narrauimus de Hermanno illo Contracto, & de Ruperto abbate Tuitiensi, quorum vterque B. Virginis beneficio doctissimus euasit. Simillimum quiddam contigit etiam Alberto Magno. Hic enim, vt in Prædicatorum annalibus scriptum est, sextodecimo ætatis anno in eum ordinem ingressus, cum in litteris pene nihil proficeret, eo quod ingenio, ac memoria esset tardiore, tanto affici cœpit tædio, vt etiam de religiosa vita deserenda tentaretur. In qua fluctuatione dum hæreret, visum est ei nocte quadam, cum scalis ad monasterii muros admotis abitum pararet, apparere matronas quatuor venerabili admodum vultu, quarum vna, deinde altera semel iam, atque iterum scandẽtem, manu impulsum deturbaret: cum autem tertio idem conaretur, interrogatum esse à tertia, quidnam ageret, & qua de causa: qua exposita, monuisse illam, vt opem potius à quarta matrona, quæ Dei mater, cœlique regina esset, exposceret; se vero cum reliquis deprecatione adiuturam. Paruit ille, & benigne acceptus à Virgine, insuper etiam interrogatus est, vtra in scientia excellere mallet, diuina, an naturali. Tum adolescens, qui pro ætate nihil adhuc altius gustasset, cum philosophiam dixisset, Fiat, inquit illa, quod petisti. Sed tamen quia scientiam hanc filij mei scientiæ prætulisti, extrema vita omnem perdes doctrinam, & in hanc ipsam, quam nũc exues, hebetudinem recides. Nec mora, viso dilapso, statim se mutatum sensit; quicquid audiret, quicquid legeret, facillime capiebat, aut si quid paulo difficilius incidisset, cum se ad Virginem deprecandam, quasi promissum efflagitans, conuertisset, illico consequebatur. Quare cum talis tantusque vir euasisset, & multos annos tum docendo, tum scribendo consumpsisset, denique triennio antequam è vita migraret, dum publice è cathedra nescio quid interpretaretur, repente omnem

nem sibi memoriam rerum omnium, quas tenebat, funditus excidisse sensit. Tum ille coram omnibus, qui astabant, quid sibi adolescenti accidisset enarrauit, ac professus, quicquid sibi postea eueniret, se fidei articulos ex animo complecti, inq. eorum confessione emori velle, descendit è suggestu, prosequentibus eum auditoribus cum fletu, cumque amanter amplexantibus. quin etiam reliquam deinceps vitam quasi repuerascens in magna simplicitate transegit; ita tamen, vt nullum religiosi instituti officium prætermitteret, nam in his tantummodo memoriæ facultas constabat. Hic igitur tam admirabilis Alberti euentus, à quo Deus scientiam omnem quasi mutuo commodatam repetiit, vt à se datam ostenderet, alios quoque indicat religiosos, qui in doctrinis excelluere, vel excellunt, id certa Dei ope, ac peculiari gratia consequutos.

De triplici religionum pulchritudine, & dignitate. Cap. XXXIV.

NVNC illud quoque videamus, quantam habeat dignitatem, quod ab omnibus theologis traditur, triplex esse religionum genus, quorum aliud in agendo, aliud in contemplando versetur, tertium vero tum actionem, tum contemplationem coniungat, & commisceat. Prima igitur forma externa tantum opera complectitur, quæ opera quamquam hominibus exhibentur, tamen in Deum redundant. Recte enim B Thomas, de hoc ipso differens, id eo confirmat argumento, quia religionis status ad caritatem dirigitur, caritas autem non ad Deum solum, sed etiam ad proximum sese protendit. Sed cum proximus Dei causa diligatur, quæcumque illi impenduntur obsequia, Deo impenduntur, quo nomine ad religionis virtutem pertinent; quam ob causam omnem eiusmodi beneficentiam, quæ in hominem conferatur, videmus à Paulo Apostolo sacrificia quædam, & hostias appellari. Ex quo fit, vt, eodem beato Thoma auctore, quodcumque opus sit, quod proximo vtile, & aptum sit, ei exercendo institui possit religio, vt ad studia litterarum, vt etiam ad militiam, modo pro Dei honore, vel pro Ecclesia, aut publico bono: idemque dici potest de aliis operibus, quæ pietatis causa suscipiuntur, vt redimere

2. 2. q. 188. ar. 2.

Heb. vl.

Universidad de Deusto
Biblioteca

è seruitute captos, eleemosynas conquirere, quibus uel inopes sustententur, uel tenues puellæ in matrimonio collocentur, ut etiam Xenodochiis ministrare, aliaque eiusmodi. Hanc uero rationem non sane recentem esse, sed iam
Coll. 14. cap. 4. olim receptam, declarat id quod apud Cassianum legimus, vbi Nesterotem abbatem ita disputantem facit, hunc practicæ uitæ, ut ille appellat, modum multiplicem ac uarium esse: alios enim suscipiendorum hospitum prouinciam amplexos, quo in genere ille Macharium mansuetudinis, & patientiæ nomine commendat: alios ægrotantium curam elegisse, alios etiam deprecationem pro miseris, atque oppressis, quosdam docendis, atque erudiendis proximis operam addixisse: denique alios alijs studijs, atque occupationibus, qui, ut ille ait, inter magnos, ac summos uiros, pro affectu suo, ac pietate, uiguerunt. Quid igitur de horum laudibus amplius dicatur, qui se ultro ministros, & famulos non modo Dei, sed ipsorum etiam hominum, & quidem egentium, & infirmorum, Dei amore effecerunt? quantum enim in eiusmodi institutis tum caritatis, tum humilitatis, tum etiam patientiæ ueræ, ac solidæ elu-
Mat. 25 cet? Denique hos Dominus ipse ita commendat, Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Itaque sæpe etiam aperto miraculo, suaque ipsa præsentia Rex ille regum eiusmodi opera honorare uoluit, ut Gregorij hospitium, ut Martini eleemosynam, ut Ioannis Columbini caritatem, cui cum leprosi tabidi, & iacentis specie apparuisset, ab ipso domum in humeris relatus, diligenterque ablutus, & in lecto collocatus, nunquam amplius uisus est. Alterum est genus, quod, ut diximus, in contemplatione, & mentis solius agitatione consistit: cuius quidem uitæ tantus
10. Eth. cap. 7. est splendor, ut in ea Aristoteles, & quicunque ex philosophis melius, rectiusque senserunt, hominis felicitatem collocandam putarint. Neque uero ea cessatio iners, aut lan-
7. Eth. cap. 3. guida putanda est: recte enim idem Aristoteles negat eam ociosam esse, quod etsi actionibus careat ijs, quæ foras prodeunt, habet tamen internas, ipsaque speculatio actio quædam est; quod apparet, quia externa ipsa opera ijs tribui solent, qui in ijs non corporis uiribus, sed animo, & cogitatione elaborarunt, ut Imperatori uictoria, in qua is non manu depugnauit, sed consilio. Quæ cum ab ethnico homine cognita

gnita sint, quid nobis sentiendum sit, qui probe cognoscimus quanta res in Dei contemplatione agatur, qui sint cum illa bonitate congressus, qui amoris æstus, quæ lumina? Itaque quam hæc occupatio, & studium Dei cognoscendi excellens, ac præstans est, tam oportet excellentem esse eam religionis formam, quæ hanc actionem complexa est. Augustinum audiamus, qua eam eloquentia exornet. Nihil, inquit, de ijs di-
De mor. eccl. c. 31. cam, qui secretissimi penitus ab omni hominum conspectu, pane solo, qui eis per certa interualla temporum affertur, & aqua contenti, desertissimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæserunt, & cuius pulchritudinis contemplatione beatissimi, quæ nisi sanctorum intellectu percipi non potest. Nihil igitur de ijs loquar. Videntur enim nonnullis res humanas, plusquam oportet, deseruisse, non intelligentibus, quantum nobis eorum animus in orationibus prosit, & vita ad exemplum, quorum corpora videre non sinimur. Sed hinc disputare longum, & superuacaneum puto. Nam hoc tam excellens fastigium sanctitatis, cui non sua sponte mirandum, & honorandum videtur, oratione nostra videri qui potest? Hæc Augustinus. Itaque si huius vtriusque instituti comparatio inter se facienda est, non est dubitandum, quin hoc etiam aliquanto nobilius sit illo, quod in externa tantum actione versatur. Magna enim (ait Gregorius) sunt actiuæ vitæ merita, sed contemplatiuæ po-
6. Mor. c. 18. tiora: quod ille per bina illa sororum paria demonstratum putat, Rachelis, & Liæ, Mariæ, & Marthæ, quarum & Rachel à Iacob ardentius dilecta, & Maria à Saluatore amplius legitur commendata, quoniam nec solicita esset, eiusq. pars optima, nec vnquam auferenda. Sed quoniam rudes quilibet, qui res oculorum aspectu æstimant, tantumque capiunt, quantum vident, difficiliora existimare solent negocioſa illa instituta, quam hæc, vt illis quidem videntur, ociosa, & vacua, is quoque error eiusdem Gregorij auctoritate in alio loco confutatur, atque etiam ratione, quam affert. In acti-
10. Mor. c. 11. ta, inquit, vita sine defectu mens figitur, à contemplatiua autem infirmitatis suæ pondere victa lassatur. Illa quippe tanto firmius durat, quanto ad vicina se erga vtilitatem proximi dilatat. Hæc tanto celerius labitur, quanto & carnis clauſtra transgrediens supra semetipsam ire conatur. Illa per plana se dirigit, & idcirco pedem operis robustius figit.

Hæc

Hæc autem quo super se alta appetit, ad se eo citius fessa descendit. Cum igitur ex his duabus vna sit præstantior, sed tamen vtraque præstãs, facile intelligi potest, tertiam illam, quæ ambas contineat, longe antecellere, eiusque multo maiorem esse dignitatem. Nam si hæ duæ diligentius inspiciantur, animaduertetur in tanta præstantia quiddam tamen vtrique
6. Mor. c. 18. deesse. Vt enim ab eodem Gregorio non discedamus, Rachel visum principium, Lia vero laboriosa dicitur. In contemplatione quippe principium, quod est Deus, quæritur, in operatione autem sub graui necessitatum fasce laboratur. Vnde & Rachel pulchra, sed sterilis, Lia autem lippa est, sed fœcunda, quia nimirum mens cum contemplando otia appetit, plus videt, sed Deo minus filios generat: cum vero ad laborem prædicationis se dirigit, minus videt, sed amplius parit. Hæc sunt Gregorij verba, ex quibus apparet, si quod esse possit institutum, quod huius vtriusque sublatis incõmodis, vtriusque commodis fruatur, nihil eo fieri posse perfectius, aut præclarius. Nam cum primus omnium apud nos esse debeat Deus, qui & summum est bonum, & à quo omnia accepimus, huic autem proximi homines, eadem nobis natura coniuncti, quæ est maxima propinquitas, nulla etiam maiora existimari debent in terris officia, quam quæ ad illius gloriam, horum autem salutem propagandam conferuntur. Quin etiam cũ princeps ille Deus, qui omnem hunc mundum regit, in hoc vno suas omnes cogitationes, ac studia ponere videatur, vt mortalium animos, qui ad res caducas defluxere, rursum erigat in se ipsum, nihil est dubitandum, quin hanc illius curam imitari, atque in ea Deo domino allaborare, vna res sit omnium præstantissima, illique ipsi acceptissima. Quamobrem recte
2. 2. q. 188. ar 6. S. Thomas negocioſæ, & occupatæ vitæ munera duplici genere distinguit: alia enim sola exteriori functione compleri, cuiusmodi est, seruire hospitibus, vel ægrotis, aut militare; atque hæc quidem non paulo minora esse contemplatione: alia vero esse, quæ quasi fluunt ex abundantia quadam contemplationis, qua videlicet cum mens diuino amore incensa fuerit, agitur in opera externa, vt est concionari, vel docere rudes, & alia similia. Hæc vero maiora, & nobiliora esse non solum illa actione, sed etiam ipsa contemplatione, si sola, ac simplex sit, & si in se tantũ ipsa vertatur, ac nihil ex ea in alios vtilitatis sequatur. Neque vero timẽdum est huic vitæ mixtę, ne in

ne in illud vitium incidat, quod in Martha reprehensum est Luc. 10 à Domino, vt nimium sit solicita, & turbetur erga plurima. Cum enim interior meditatio vna cum exteriori opere consociatur, tam bene inter se conueniunt, vt & hoc ab illa adiuuetur, & illa ab hoc nulla ex parte impediatur. Vere enim Augustinus, securitatem, ait, animi, gaudiumq. illud solidum Ep. 116 nullis omnino lætitijs, vt eius verbis vtamur, vlla ex particula conferendum, aliquando homini contingere, & tanto crebrius contingere, quanto quis magis in mentis penetralibus Deum adoret, neque id solum in solitudine, ac secessu, verum in actu quoque humano istam manere tranquillitatem, si ex illo adyto ad agendum procedatur. Ac mihi quidem, qui ita virtutem suam cum hominibus communicare instituerunt, non modo nihil de virtute sua deperdere videntur, sed etiam aliquid, atque adeo multum eam augere. Quasi enim necessitatem quandam injciunt Deo, vt ipsis primum impertiat, quod per ipsos in alios effundi velit. Nam in hos etiam vel maxime illud cadere potest, Date, & dabitur vobis. quod etiã Luc. 6. in Prouerbijs indicatur illis verbis, Anima, quæ benedicit, im Pro. 11. pinguabitur; & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. Euenit enim his idem quod principis alicuius eleemosynario, cui semper à principe multam oportet suppeditari pecuniam. Quamquam isti quidem si modo fidelis esse velit, nihil ad prios vsus remanet, neque is propterea ditior redditur. Quare dicamus potius similes esse nutrici regiæ, quæ cum regio cibo alatur, quod sibi supersit, id infanti impertit. Quam autem vita hæc, de qua loquimur, reliquis institutis præstet, hinc plane cognosci potest, quod illi etiam, qui se à negocijs remouerunt, & ad spirituale ocium perfugerunt, tamen si proximorum spiritualis causa agatur, contra officium faciant, si non cogitationis studijs relictis, ad eos iuuandos accurrant. Quo argumento vsus est Augustinus in epistola quadam ad Capra- Ep. 81. riæ insulæ monachos, qua eos hortatur, ne suam quietem necessitatibus Ecclesiæ præponant, cui, inquit, parturienti si nulli boni ministrare vellent, ne ipsi quidem quomodo nascerentur inuenturi fuissent. Itaque veteres illi tam magni, tamq. sancti Patres sæpe hac vna causa solitudinẽ, quam multis annis coluerant, reliquerunt, vt Theodoretus in eo libro, quem Religiosam historiam inscripsit, commemorat de Iuliano, cũ Arianorum impietas late serperet, ab Acatio Episcopo his rationibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionibus à spelunca abductum: cum ille tam multa toleraret, vt Deo placeret, eam esse viam placendi quam maxime, si in arenam prodiret, & laboranti Ecclesiæ pro virili opem ferret. Sic Christum, cum Petrum ter interrogasset, an ipsum diligeret, ter etiam præcepisse, vt suas oues pasceret. Ac cum Deus adeo hominum salutem amet, eandem etiam ab omnibus, qui eum ament, & qui se ab illo amari velint, amandam esse. Eodem quoque modo narrat idem Ammianum Eusebio persuasisse, cum eum monuisset, vt videret, ne plus se ipsum, quam Deum diligeret, quia omnem curam, ac industriam in sui ipsius profectu consumeret, nam si Deum vere amaret, profecto curaturum, vt complures secum efficeret eiusdem amatores. Optime autem Aphraates vir sanctissimus, quem scribit idē Theodoretus, in Valentis Imperatoris furore aduersus Ecclesiam, eremo, in qua diu vixerat, relicta, tamquam bonum militem ad certaminis locum veniisse, seque pugnantibus vltro miscuisse. Quin etiam cum aliquando Tyranno occurrisset in via, cauillari hunc cepisse, quid ageret monachus inter hominum turbas; illum autem intrepide sic respondisse. Dic Imperator, si puella essem, quā pudor in conclaui retineret, vidissem autem in patris mei domum ignem conijci, eamque conflagrare, num intus sedens ocioſe incendia spectare deberem? Atqui si hoc facerem, me quoque ipsum flamma absumeret. Sin autem laudabile duceres, quod statim accurrerem, aquā afferrem, & omni ope ignibus resisterem, hoc ipsum nunc ago, qui flammæ à te in Dei domum, qui verissimus est pater, iniectæ pro mea parte remedium afferre conor. Hęc tū Aphraates: neque vero nunc multo meliora sunt tempora, minoresue pestes vbique hoc tempore infert Satanas, quam tunc Valens. Quare ordines illi religiosorum, qui eius sese furoribus opponunt, quod iam plurimi faciunt, eos optime de Ecclesia meri, iisque multum laudis, ac gloriæ deberi, existimandum est.

Religiones continere formam perfectissimæ reipublicæ. Cap. XXXV.

HACTENVS fere dictum est de ea dignitate, quam vnicuique religioso sua virtus affert, quæ quidem virtus ex religionis fontibus tam copiose hauritur. Nunc libet vniuersum quoque corpus inspicere,

inspicere, quam habeat pulchritudinem, atque excellentiam: quia non verisimile est, cum partes singulas ita Deus ornarit, ipsam communitatem totam esse ab eo neglectam; cuius etiā bonum diuinius est, vt ait Aristoteles. Itaque hoc demonstran dum est, inesse in his hominum cœtibus exactissimam quandam perfectæ reipublicæ formam: quod eo pluris etiam æstimandum est, quod cum multi veteres philosophi in hoc laborarint, vt absolutam aliquam politiæ ideam describerent, & in eo omnes ingenij neruos intenderint, non vt eam in opus, ac rem producerent, sed cogitatione tantum, & scripto effingerent, numquam tamen hanc perfectionem assequi potuerint; vt multo minus sit quod illi commentando, ac disputando adumbrare potuerunt, quam quod nos ipsā re tenemus. Igitur hoc primum omnium ponendum, ac stabiliendum est, cum homo duplicem habeat vitam, naturalem hanc, quæ corpore videlicet, & anima continetur, deinde supernaturalem, quam affert gratia, ceterique cœlestes, ac diuini habitus, hinc etiam oriri duplicem inter homines, alteram in priori, alteram in posteriori genere, communicationem. Ex quo etiam duplicem reipublicæ formam consequi necesse est, quæ, vt ait Augustinus, nihil est aliud, quam hominum multitudo aliquo societatis vinculo colligata. Itaque quanto hoc vinculum nobilius, & præstantius est, in quo homines inter sese communicant, & quod est quasi communitatis, seu reipublicæ fundamentum, tanto eam communitatem, ac rempublicam nobiliorem, & præstantiorem esse oportet; vt exempli causa, Romanorum, in qua commune erat amplissimum totius terrarum orbis imperium, multo sit augustior, quam respublica agricolarum, aut operariorum, si quæ sit eiusmodi. Itaque hoc præcipuum est, in quo nostra hæc respublica politias omnes, non modo quæ vnquam extiterunt, sed etiam quæ optari, aut animo concipi à philosophis potuerunt, longe antecellit. In illis enim nullum aliud bonum commune esse potest, quam humanum, & terrenum, in hac omnia diuina, & superna, quę tanto sunt excellentiora, quantum nemo cogitare queat. Aliud est etiam, in quo nostra præstet respublica. Etenim, auctore Aristotele, non sunt ciuitates institutæ ob eam tantum causam, vt viuatur, sic enim, vt ille ait, etiam belluarum posset esse ciuitas, quoniam ipsæ quoque vitam attingunt: neque vero vt præsidium suppetat aduersus hostes, neque etiā mutui

Initio polit.

15. Ciuit. c. 8.

3. Pol. c. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mutui commercii gratia: quoniam si hoc valeret, quotquot essent populi fœderati, in vnam coalescerent ciuitatem. Igitur causa constituendarum ciuitatum illa vna est, recte viuendi, atque ex virtutis præscripto. Nam cum quisquis ex ratione agit, propter aliquod bonum agat, tum maxime ciuitas, quæ præstantius quiddam est, quam singuli separatim, oportebit vt agat propter maximum, ac præcipuum bonum, quod est virtus. Hæc Aristoteles; quæ quidem cuinam reipublicæ, vel ipso Aristotele, si nunc existat, iudice, verius, ac melius congruant, quam religioni, quæ tota ad virtutis finem dirigitur, & ad eam adipiscendam tot vias, tam aptas, tamque faciles nacta est? Ex quo illud quoque sequitur, quod est ab eo-
2. Pol. cap. 9. dem Aristotele sapienter dictum, vbi non summus honor, ac super reliqua omnia virtuti tribuitur, illic optimum statum non posse esse diuturnum. At inter mundanas quidem respublicas, vbi talis inueniatur, in qua non potius potentiæ, opũ, nobilitatis, gratiæ ratio ducatur? Atqui hoc in religionibus non modo ordinarium, sed pene necessarium est, nempe abiectis his omnibus, quas modo dixi, externis rebus, quarum splendor mortalium oculos adeo præstringere solet. Itaque illam etiam quasi regulam religionum videmus, quam pro
3. Pol. cap. 6. magna re alio loco posuit hic Philosophus, non qui diuitijs superant, eos vere superiores esse, nec vere pares, qui pares sanguine, sed qui virtute præstant, vel exæquantur, eos vere vel superiores esse, vel æquales. Hoc igitur religiosæ huius reipublicæ initio, ac fundamento iacto, nunc reliqua eius forma videnda est, cuius sunt potissimæ partes duæ. Vt enim animantis corpus tum capite, quod regit, tum reliquis membris, quæ obediunt, & reguntur, constat, sic totum cuiusuis reipublicæ corpus habet membra sua, id est singulos homines, qui in vnam conuenere societatem, habet & caput, id est rectores, ac magistratus. Atque vt ab eo, quod præcipuum est, incipiamus, illud in religiosis ordinibus & vtile, & spectabile ac decorum est, quod ab vno potius, quam à pluribus regantur. Nam cum multitudinis, quæ gubernatur, hoc sit præcipuum bonum, vt sit quam maxime coniuncta, & una, non est dubium quin ad hoc efficiendum multo aptior sit vnius gubernatio, quam plurium, cum hos ipsos plures in gubernando vnum quiddam fieri necesse sit, sed per accidens, vt cum pondus aliquod à multis defertur, vel trahitur. Nõ enim trahere

trahere, aut deferre possent, nisi aliquo modo coniuncti, ac cõsociati aliquam similitudinem eius, quod vere, ac per se vnum est, acquirerent. Atque etiam huius rei expressum est exemplum in natura, cuius gubernatio omnis ab vno fluit initio: nam & omnia membra ab vno corde, & animæ partes ab vna ratione, & totus mundus, & omnia quæ in eo sunt, agentia, ab vno reguntur Deo. Sed in humanis quidem imperijs illud maximum inest periculum, ne si in vnius manu sint omnia, vel potentiæ, vel diuitiarum, vel ambitionis amore ad priuatum commodum deflectant. Quamobrem vt recta sit gubernatio, illud existere oportet, quod pluribus à S. Thoma in boni principis institutione confirmatum est, vt qui aliis præsidet, quicumque is sit, vnum sibi Deum ante oculos propositum teneat, & eius honorem, atque obsequium, & obedientiam in ijs, qui sibi subiecti sunt, propagare studeat. Quod quidem studium quis non videt quam difficile sit extra religionem, quam facile, & perpetuum in religione? Etenim quæ maxime possunt hominum animos subuertere, atque à recto Dei obsequio ad propriorum commodorum respectum detorquere, qualia sunt, stabilire potentiam, velle timeri, coniurationum origines, & causas præcidere, frui delicijs, & cetera terrenorum bonorum copia, ea omnia longissime absunt a Dei famulis, nimirum quia nulla in hoc paupertatis statu, vel diuitiarum, vel voluptatum materia versatur, quæ eorum cupiditatem incendere possit. Atque hoc quoque in ijs, qui inter religiosos potestatem gerunt, vel maxime commodũ est, quod nulla re ab alijs discernuntur, nisi auctoritate: non pompa, non palatijs, non famulorum copia, vt seculares magistratus; quæ omnia non solum alunt, sed etiam inflant, & inflammant ambitionem, ex qua deinde omnia vitia gubernationis oriuntur. At vero in religiosis humilitas ipsa status, quam nihilominus retinent, eos videlicet admonet semper, vt sciant se pares esse iis, quibus imperant. Itaque in ipsis maxime illud Gregorii præceptum viget, quod qui præsunt, non in se potestatem ordinis, sed æqualitatem conditionis cogitare debent, vt non præesse hominibus gaudeant, sed prodesse. Quin etiam hoc ipso in genere id melius habet nostra respublica, quam aliæ pleræque, quod illud obseruatur, quod ab Aristotele quoque multo salubrius esse iudicatum est, vt aliorum rectores non ex genere, & sanguine, sed ex vita, & moribus, & prudentia

1. dereg. prin. c. 8

2. Past. c. 6.

2. Pol. c. 7. & 9. & 3. Pol. c. 10.

tia deligantur. Qui enim hæreditarium ius obtinent gubernandi, ij tamquam si casu in tantum munus incidant, quicunque sunt, tolerandi sunt, ex quo sæpe innumerabilia mala in ciuitates inuecta sunt, cum alij se, alii etiam suos, quos tueri debebant, vel inscitia, vel temeritate perdiderint: à quibus fane malis abest religiosa gubernatio, quæ non iure vllo acquiritur, sed vel suffragiis, vel à legitima potestate defertur. Atque in ipsis suffragiis illud est in aliis politiis damnosissimum, quod magistratus, & publica munera non nisi petentibus, & ambientibus tribuuntur, vt is fere vincat, qui plus diligentiæ, nonnumquam etiam plus pecuniæ adhibere potuerit ad hominum animos deliniendos. In religione autem longe secus: potius enim recusantibus, & detrectantibus: de quo quid nobis sentiendum est, cum Aristoteles plane affirmet, eos qui petunt, hoc ipso, minus esse dignos, quippe ambitiosos, & honoris amantes, cuiusmodi qui sunt, multa iniuste faciunt. Iam vero de horum rectorum potestate illud quoque ab hoc eodē philosopho recte constitutum est, ita amplam, & simul ita limitatam esse oportere, vt maiorem habeant, quam singuli, minorem quam vniuersi; quod quidem in nulla ferme republica terrena seruari videmus. Quicunque enim semel principatus arcem tenuerit, ita se communit, vt deinde, quasi freno populis iniecto, eos agat, & impellat pro suo libito. At vero in religiosa formula id expressum est, quoniam illi ipsi, qui totis familiis præsident, iis vt ea potestas à familiis ipsis conceditur, sic ab iisdem tum circumscribi, tum limitari, tum etiam rursum auferri potest. Denique ne longiores simus, videamus ex huius ipsius philosophi sententia, quod sit maximum officium eorum qui alios gubernant, quod ille quidem in eo positum putat, vt se subditorum suorum seruos existiment, nihilque aliud agant, aut moliantur, quam vt illorum vtilitatibus consulant. Atque hoc sane ait initio fuisse cuiusque bene moratæ regis institutum, quod postea corruptum sit, nullam aliam ob causam, quam propter ea commoda, quæ munus hoc comitari solent. Igitur hoc ipsum, quod Aristoteles dicit olim in vsu fuisse, postea exoleuisse, facile apparet, quam vigeat in religione, in qua rectores suorum quisque subditorum commoda ita procurant, vt serui dominorum, præcipue quidem quæ ad animum, sed illa etiam, quæ ad corpus pertinent. Itaque quiescentibus subditis, atque etiam ignorantibus vnde sibi alimenta, vnde

2. Pol. c. 7.

3. Pol. c. 11.

3. Pol. c. 4.

omnia necessaria ad victum proueniant, ea vigilia, isque labor præpositorum est: & dum quisque pro se ipso plane vacuo, ac soluto est animo, ipsi pro omnibus soliciti esse coguntur. Quæ ergo est seruitus, si hæc non est? Quare ne id quidem periculum est, ne vt in regnis, & imperijs, ea quæ consequuntur commoda, disciplinam hanc corrumpant: quoniam paupertas, quam religiosi profitentur, ista omnia commoda excludit, ac potius multa inducit incommoda, vt nihil sit in ea inuidendum, nihil ambiendum.

ATQVE hæc de capite. si vero membrorum comparatio inter se fiat, duo sunt potissimum, quæ harum rerum publicarum dignitatem, ac pulchritudinem commendent. alterum est maxima quædam æqualitas inæqualium membrorum, alterum maxima, & summa quæ esse possit, communio rerum omnium. Nam vt ea ciuitas male omnino constituta sit, nec se diutius tueri possit, quæ non varios hominum gradus, ordinesque contineat, nobilium, tenuium, mediocrium, tum etiā opificum, & infimorum: rursusque magna sit confusio, si non ista varietas aliquarum rerum participatione vinciatur, & colligetur, quoniam nec aliter in vnum coalescere queat, &, vt ait Aristoteles, necesse sit eiusmodi ciuitatem plenam esse hostium reipublicæ: hoc igitur cum in omni multitudine congregata euenire oporteat, idem quoque in religiosis cœtibus necessarium est, qui ita temperati sunt, vt vtriusque rei bonis, vtriusque vitiis detractis, perfruantur. Primum enim eam inæqualitatem recipit, quæ nascitur ex disparibus ingeniis, ac dissimilibus, vt cuiusque ferat natura, & propensionibus, & artibus, & scientiis, addo etiam captu, ac facultate: quod quidē discrimen in omni rerum ordine necessarium est. Nam & in cœlo alia sunt altis maiora, vel minora astra: in mūdo autem non omnia animalia eiusdem magnitudinis, aut sagacitatis, aut earumdem virium: quin etiam in corpore ipso maxima est membrorum differentia, aliudque ab alio & dignitate, & vtilitate superatur: denique inter ipsos homines nō omnibus eadem talentorum mensura à magno illo Patrefamilias tributa est, sed alii vnum, alii duo, alii etiam quinque. Hanc igitur necessariam, & sane vtilem etiam disparitatem admittit religio; quæ ipsa, si recte cogitemus, inter eius etiam ornamenta numerari debet. Sed ne hæc disparitas concordiæ, & caritati officiat, rursum illā nescio qua admirabili æqualitate temperat,

3. Pol. c. 3.

Mat. 25

perat, vt nihil sit æqualius, nihil similius, quam eiusdem inter se familiæ religiosi. Apparet hoc primum in iis, quæ oculis ipsis cõspiciuntur, in habitu, in cultu, in habitatione, denique in tota victus ratione: sed tamen multo magis viget in rebus internis, in amore, in coniunctione, in illa, de qua superiore libro multa diximus, bonorum operum cõmunione, præterea in cõmunione omnium beneficiorũ, quæ religio suis affert, quæque uel cõmunia sunt omnibus ordinibus, uel propria cuiusque ordinis. Hęc enim sunt vera bona religionis, in quorũ participatione nulla est inter doctũ, & indoctum, uel inter prudẽtissimum quemque, & quemlibet idiotam differentia. Quod si ita est, cui melius conueniat illud, quod ab Augustino dictum est de bene instituta ciuitate, similem eam esse melodiæ uocibus, in qua ex diuersis sonis proportionatis fit cantus suauis, & delectabilis auribus? De qua, inquam, ciuitate hoc uerius, & aptius dici potest, quam de religiosa, ubi illa, quã ante dixi, varietas tanta, eadem tamen est discordi quadam concordia, vel concordi discordia colligata? Atque ut nexus iste naturalium rerum, quem uidemus, aliarum ex aliis pendentium, seque à primis ad infimas perpetua connexione mouentium, tã pulcher, & admirabilis est, sic si series eadem in natura rationis compote existat, tanto eam pulchriorem esse oportet, quanto est hæc natura præstantior, & perfectior. Quare si illa dispositio, atque ordinatio iucunditatem affert contemplando, multo hæc magis agendo; quæ fuit ratio, cur Pythagorici illi in corporibus cœlestibus armoniam ponerent, nimirum quod eorum motus tam ordinati, tam perpetui, & pro rata portione distincti, suum semper tenorem, modumque seruantes, concentum quendam musicum æquabiliter uarium imitarentur; quod idem omnino in religiosis ordinibus ita expressum est, ut eorum quoque concentu animi aures, si id attendant, maiorem in modum mulceantur. Denique ad hunc religiosæ reipublicæ ornatum accedit illa, quam diximus, perfectissima rerum omnium communio, tum interiorum, tum exteriorum, vt nihil cuiquam proprium sit, nihil separatum. Quod cum tanti sit, vt Plato olim, optimus philosophus, suæ Reipublicæ summam in eo ferme vno constituerit, vt à nobis ipsis alio loco dictum est, nusquam tamen perfici, aut in rem ipsam deduci potuit, præterquam in hac religiosa Republica. Hoc enim illud est, quod sæpe Chrysostomus adeo laudat in religio-

2. Ciu. c. 21.

Dial. 5. de rep. Hom. 58 ad pop. & alibi.

religiosis, quod ab illorum domibus longissime absit Meum, & Tuum; quæ duo uerba omne fere humanum genus perdiderunt. Est autem hoc magni æstimandum, non solum quia caritatem, & mutuam coniunctionem indicat, sed etiam quia eam alit, perpetuoque conseruat: præcidit enim omnem fere dissidiorum, ac contentionum radicem, & quasi fomitem, qui in harum rerum appetitu, quę à pluribus simul possideri non possunt, vel maxime regnat. Quo fundamento posito, accedũt deinde tot vincula, totque causę ad hanc vnitatem, & concordiam tum conciliandam, tum etiam quotidie magis astringẽdam, vt illud existat, quod alibi ex Augustino diximus, vna anima, & unum cor, & multa quidem corpora, sed non multa corda. Vna mensa, inquit Chrysostomus, & ministrantibus, & iis quibus ministratur, eadem fercula, eadem indumenta, habitacula eadem, eadem vita. Non est ibi paupertas, & diuitię, gloria, & ignobilitas. Nam sunt quidem parui, & magni, secundum virtutis mensuram, sed nemo hoc intuetur. Paruus non dolet, quasi contemnatur, nec ullus est qui contemnat. Quę cum ita sint, merito Dauid inter alia Dei mirabilia opera, hoc etiam commendat, his verbis, Qui habitare facit vnius moris in domo, id est, ita secum concordes, & unanimes, ac si multi unus essent. Merito etiam Dominus ipse per Sophoniã prophetam hoc quasi magnum quoddã promissum facit, Reddam, inquit, populis labium electum, vt inuocent omnes in nomine Domini, & seruiant ei humero vno. His enim duobus aptissime religiosi status natura descripta est, cuius sunt partes duę, altera, quę ad Deũ colendum, & inuocandum, laudandumque dirigitur, quę hic omnia labii, & labii electi nomine comprehenduntur: altera ad fraternam hanc coniunctionẽ, quę facit vt omnium viribus in vnum cõflatis, vnoque ex omnibus tanquam humero effecto, minus etiam sentiatur, leuiusque à singulis portetur, quodcũque est onus huius seruitutis.

In Ps. 132. Ead. hom. 58

Ps. 67.

Soph. 3.

Quantum Ecclesiæ ornamentum addiderint religiosi ordines. Cap. XXXVI.

NON potest ciuitas abscondi supra montem posita, neque accendũt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super cãdelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt. Hoc enim habet virtus, vt quemad

Matt. 5

modum lux suo se ipsam prodat indicio, eoque magis, quo fuerit perfectior, ac maior. Quod si in vno homine hoc efficit, quanto magis cum plures homines virtute præditi ita coniuncti sunt, vt quasi ciuitatem quandam efficiant? Hanc ergo ciuitatem supra montem positam aptissime dicere possumus esse Religionem, quæ & ex multis conflatur, quasi ciuitas, de qua proximo capite multa diximus, & in arduo, atque eminenti loco sita est, ideſt, in ipso apice euangelicæ perfectionis, ad quem apicem quicunque nondum peruenerunt, sed inferiori in gradu substiterunt, ij necesse est vt hos admirentur, & tamquam superiores suspiciant. Igitur eiusmodi ciuitas tam præclara, tamque illustris, & in monte collocata, cum latere non possit, ac potius omnium oculos in eam incidere necesse sit, quanta est ipsius laus, ac præstantia, tantam etiam Ecclesiæ toti, cuius est pars, laudem, ac gloriam afferat, oportet. Ex quo illud est, quod Nazianzenus religiosos omnes primitias vocat gregis Domini, vocat columnas, & fidei coronas, & denique pretiosas margaritas. Cui simillimum est illud Hieronymi, Certe, inquit, flos quidam, & pretiosissimus lapis inter Ecclesiastica ornamenta, monachorum, & virginum chorus est. Florem, ac gemmam appellat religiosum institutum, quorum alterum ad pulchritudinem pertinet, alterum præter pulchritudinem pretium etiam habet; quod vtrũque hic status Ecclesiæ sanctæ confert. Quare hic tantus huius vitæ splendor tum domesticos fidei magnopere iuuat, delectat, ac confirmat, tum vero aduersarios magnopere confundit, ac perturbat. Itaque S. Augustinus acer propugnator rectæ fidei, in eo opere, quod scripsit de moribus Ecclesiæ catholicæ, inter cetera argumenta, quibus Manichæorum, contra quos illa scribebat, perfidiam impugnat, hoc vno vel maxime nititur, quod in Ecclesia tam ingens numerus esset tum anachoretarum, qui solitariam, tum cœnobitarum, qui communẽ in monasterijs ducerent vitam; quorum mores, atque instituta cum prolixe descripsisset, tum vero quasi insultans hostibus, hæc addit, Istis, inquit, Manichæi si potestis, obsistite. Istos intuemini, istos sine mendacio si audetis, & cum contumelia nominate. Istorum ieiunijs vestra ieiunia, castitati castitatem, vestitum vestitui, epulas epulis, modestiam modestiæ, caritatẽ denique caritati, &, quod res maxime postulat, præceptis præcepta conferte. Hunc locum ipsum multo etiam copiosius

Or. 1. in Iulia.

Ep. 17.

Cap. 34.

piosius tractat Laurentius Iustinianus, magnus vtique vir & sanctitate, & doctrina, & certe dignus, cuius etiam longiorem orationem hic inseramus. Inter cetera, inquit, quæ gloriam Dei in terra prædicant, & catholicam fidem infidelibus hominibus commendabilem reddunt, est socialis vita fideliũ, eorum præcipue, qui spreto perituri seculi luxu, abdicatisque à se diuitiarum, honorum, & carnis illecebris, in monasteriorum claustris voluntarię seruitutis se perpetuo dedicarunt voto. Quis enim diuinam bonitatem, & sapientiam ineffabilem, laudum non extollat præconijs, cum vtriusque sexus homines pene innumerabiles intuetur iuuentutis flore, ac decore corporis sospitate potiri, terrenarum facultatum abundare affluentia, possidere agros, vineas, domos, seruos, & ancillas, amicorum, affiniumque generositate clarescere, sponte renunciare seculo, illius pompas spernere, propinquos omnes relinquere, atque sub ignoti quodammodo viri disciplina per obedientiæ exercitium Christo Domino militare? Hoc quippe humanæ consuetudinis, & communis vitæ supergreditur limites. Non enim naturalis pignorum affectus patitur, vt contemnamus eos qui nos genuere, & in hanc visibilẽ mundi istius produxerunt lucem. Non, inquam, lex cordibus innata mortalium suadet, deserta vrbe propria, vniuersis relictis consanguineis, coæuis adolescentulis, familiaribus, & notis, peregrinari per alienas ædes, remotas peragrare prouincias, ciuitates, & castra, non vno, duobus, vel tribus annis, sed toto vitæ suo decursu, atque spontanea deliberatione pati famem, sitim, frigus, nuditatem, corpus quoque attenuare vigilijs, macerare ieiunijs, laboribus exponere, quotidiana alimentorum domare inedia, & quod his omnibus maius est, propriæ voluntatis debellare affectus. Nam natura ipsa trahit, vsus docet, impellit humana fragilitas, allicit socialis amor, mutua inclinant obsequia, dulcissimumq. domesticorum, & maxime propinquorum contubernium cogit, vt quilibet rationis compos in illo, in quo natus est, habitet solo, suorum affinium fruatur consortio, propriarum opum curam & delectationem capiat, nec non arbitrij sui sectetur illecebras. Ceterum cum his contraria actitari conspicimus, aut ex metu mortis, aut ex certa cognitione præteruntis, & fallacis seculi, siue ex bonorum id agitur spe validissima futurorum, quam vtique spem non nisi præuio

Lib. de obed. c. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fidei lumine gustari permittitur. Hæc namque, de qua loquimur, fides, nequaquam ex humano arbitrio, sed ex Dei miserentis, vocantis, custodientisque munere possidetur. Istius fidei gloriosissimi martyres irradiati splendore flagrantissima caritate pro Christo perpessi sunt ignem, carceres, vincula, flagella, tormenta, opprobria, exilia, dãna, & mortem. Huius (inquam) fidei anachoretæ sancti claritate perfusi deserta repleuerunt, perlustrauerunt solitudines, construxerunt cœnobia, in quibus diuinis intenderent laudibus, crebris vacarent orationibus, operi manuum opportuno insisterent tempore, congregarentque in vnum Dei filios circumquaque dispersos, atque inuisibilium inimicorum latentes laqueos superarent. Intelligebant profecto diuinitus inspirati, seculum hoc carnis concupiscentia, oculorum lenociniis, & voluptatum, & vitæ superbia esse refertum. Intuebantur quotidie homines ire per abrupta vitiorum, Dei legem negligere, eius mandata despicere, præsentium delectationum oblectamenta sectari, terrenis lucris, fugitiuis honoribus, impudicitiis perniciosis, ac secularibus curis incumbere, quæ vtique alienum à Deo, ignotum sibi ipsi, & virtutibus auersum, suum efficiunt amatorem. Nõ enim in vnum conueniunt, neque simul stare valent lux, & tenebræ, vanitas, & veritas, virtus, & vitiũ, dilectio Dei, & seculi, opera carnis, & spiritus, temporalis vitæ gaudium, & futuræ. Quamobrem vt debitum pietatis cultum exhiberent Deo, vt vitiorum passiones reprimerent, quæ de peccati fomite, & carnis prurigine indesinenter ebulliunt, vt proprias compescerent voluntates, à quibus pabulum sumit omnis origo delicti, talibus pro Christi amore se mancipauere ergastulis. Hac intentione laudabili, hoc ritu viuendi sancta mater illustratur Ecclesia. Non enim desunt temporibus istis, in quibus abundare iniqnitas, & multorum cernitur refrigescere caritas, qui sanctorum patrum, etsi non eodem feruore caritatis, vestigia imitentur. Sunt nanque diuersæ Christo domino famulantium congregationes, quæ licet sint in habitibus distinctæ, variæ in constitutionibus, & in ceremoniis discretæ, vna tamen intentione glorificandi Deum, & proximum lucrifaciendi, vnoque fine cœlestem patriam consequẽdi, se exercendo desudant. In hac seruorum Christi numerositate maxima, quæ toto pene terrarum orbe vsquequaque diffunditur, ò quot vtriusque sexus præcipua eminent sanctitate, quot

quot singulari deuotione, & orationis assiduitate pinguescũt, quotve virtutum magnanimitate decorantur. Alii namque humilitatis studio, aliqui patientiæ constantia, quidam mentis puritate, nonnulli zelo rectitudinis, aliqui Dei, & proximi dilectione, plurimi vero ceteros religiosæ conuersationis singularitate præcellunt. Omnes ij sine æmulatione fraterna, & absque cordis elatione, secundum mensuram fidei, & gratiæ eisdem collatæ, certant placere Deo, quotidie proficere, & talentorum sibi præstitorum lucra cumulare. Hæc Iustinianus; quibus tam diserte, & copiose dictis non iam est quod plura addamus, præter illud, quod ex horum patrum sensu licebit religiosis accommodare, dictum olim à Domino per Prophetam: Populum (inquit) istum formaui mihi: laudem meam narrabit. Hic enim tantus populus de longinquo adductus, vt ibidem dicitur, & de extremis terræ in vnum congregatus, à quo formatus sit, nisi à Deo, qui solus de tenebris iubet lucẽ splendescere, & quem ad finem formatus, nisi vt eius laudem narret? Hoc vero religiosi faciunt, non solum eius laudes vocibus, & cantibus personando, aut eius magnalia inter homines eloquendo, sed etiam ipsis, vt ante dixi, moribus, totoq. ipsius vitæ contextu. Vt enim elegans pictura, vel quoduis egregium opus artificis sui præstantiam tacite prædicat, & ipsis oculis ingerit, multoque certius, atque euidentius persuadet, quam quælibet oratio, sic talia viuendi instituta, quæ à Deo solo existere possunt, ipsius & bonitatem, & sapientiam, omnium optime, clarissimeque demonstrant. Esa. 43.

De honore qui etiam in hac vita exhibetur religiosis. Cap. XXXVII.

EST Domini sententia per Prophetam prolata, eiusque perpetuo more confirmata: Quicumque honorificauerit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, ignobiles erunt. Itaque cum religiosi quoque ita Dei gloriæ amplificandæ se impendant, vt nihil eis magis propositum sit, quã se ipsos humiliare, & abijcere, merito videtur diuina bonitas hunc quoque statum vicissim honorasse, atque ei quiddam splendoris addidisse, quod etiam hominum æstimatione magnum esset. Oportuit enim 1. Reg. 2

Universidad de Deusto

Pro.4. in ipsis etiam illud extare promissum, quod est in Prouerbiis de sapientiæ fructibus, Arripe illam, & exaltabit te, glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus, dabit capiti tuo augmentum gratiarum, & corona inclyta proteget te. Basilius Præf. in Asceti. quidem inter ceteras rationes, quibus homines cohortatur ad religiosam disciplinam amplectendam, non dubitat hanc quoque afferre, quod qui id fecerit, ei etiam in terris magna sit parata gloria, quod apud amicos erit in pretio, quod eum adiutorem, & deprecatorem in suis casibus adhibebunt, quod vt strenuo militi alimenta suppeditabunt, eumque ad se inuitabunt, & lætabundi tamquam Angelum Dei excipient, & quemadmodum ait Apostolus, vt Christum Iesum. Quod si rei naturam æstimemus, intelligemus ferme necessarium esse, vt ita sit. Primum enim verissimum est illud, quod Aristoteles ait, veram honoris materiam esse bonũ, idque eo magis, quo 4. Eth. c. 3. excellentius. Itaque si vero iudicio res æstimetur, virtutem solam, & eos in quibus ea sit, honore dignos esse: nobiles autem, & diuites, vel qui imperia gerunt, externam tantum excellentiam præ aliis habere, eosque à vulgo honorari, quia scilicet nulla alia bona cognoscit, quam hęc exteriora. Hæc Aristoteles, ex cuius dicto hoc etiam sequitur, non modo sapientes, sed ipsum vulgus, si aliquod lumen veræ virtutis aspiciat, multo eam magis honoraturum esse, quam illa externa. Itaque si quæ tanta virtus sit, tamque conspicua, vt etiam apud homines obscura esse non possit, eam sine dubio in magna veneratione esse oportet. Talis est autem religiosa perfectio. Ipse enim status eminens, ac remotus est à communi vita, plenusque iis moribus, atque iis institutis, quæ omnibus intuentibus mira videantur. Cum enim maior mortalium pars honoris, aut pecuniæ, aut uoluptatis, ac reliquarum eiusmodi rerum terrenarum amore, ac desiderio capiantur, non possunt deinde non eos suspicere, quos tam alte euolasse vident, vt illa non consectentur, sed contemnant, & abiiciant. Neque vero iste contemptus in animo latet, sed ipso habitu, ipso statu, totaque vita proditur, ac manifestatur, vt in oculos etiam rudium incurrat, & sine magna meditatione eos tamen deuinciat, & rapiat. Accedit ipsa etiam coniunctio, & quasi propinquitas cum Deo, cui dicati sunt, & cum quo tamquam familiares, vel potius domestici, & amici familiariter versantur. Hęc enim res etiã vel in primis eos efficit venerabiles, idque ipsa

ipsa docet natura; quod ex eo apparet, quoniam non modo inter Christianos, sed etiam inter gentiles, & à vera Dei notitia alienos, semper hæc opinio, atque institutum valuit, vt qui diuini numinis obsequio se deuouissent, iis quiddam maioris reuerentiæ deberetur. Vt enim nulla gens tam fera, tamque immanis est, cuius mentem non imbuerit hæc opinio, esse naturam quandam superiorem, & præpotentem, à qua tum beneficia petenda, tum supplicia metuenda, & cui ob hanc causam præcipuus cultus, ac ceremonia tribuenda sit, ita nemo est, qui non eos, qui huic naturæ maxime coniuncti sint, proxime colendos, ac venerandos puter; idque semper fuisse videmus in omni antiquitate. Nam in Aegypto, quod in Genesi Gen. 47 scribitur, hic mos erat, vt sacerdotes publice alerentur, quæ causa fuit, cur in communi fame eorum agri intacti permanserint. Romæ autem tum Pontifices, ac flamines varii, tum augures, & reliqui sacrificuli in tanta erant existimatione, vt ea dignitas populi suffragiis cum magno ambitu decerneretur; quin etiam ita regium erat sacra ista curare, vt regibus exactis, cum ceteris in rebus nihil esset odiosius, regis tamen nomen in solo sacerdotio remanserit. De Flamine quoque Diali hoc legimus, tantam fuisse eius auctoritatem, vt ad eum quasi ad asylum vulgo concurreretur. qui enim ad eius pedes accidissent, si vincti essent, soluebantur, si noxii, omnis pœna condonabatur. Virgines autẽ Vestales, quæ apud illos monialium nostrarũ instar erant, ita quasi sacrosanctæ habebantur, vt nec attingi possent, & duobus lictoribus vterentur, ac si casu in aliquem incidissent, qui ad supplicium duceretur, is statim liberaretur. Atque vt hæc vetera omittamus, hoc ipso tempore quantam esse scimus apud Iaponenses suorum Bonziorum potestatem, ac dignitatem? qui cum nostrorum monachorum habitum, cantum, communitatem vitæ, ac denique omnia ferme, præter castitatem, morumq. probitatẽ imitẽtur, tanto esse in pretio dicũtur, quasi dii quidam terrestres: itaque omnia pene eorum arbitrio geri, eosque sæpe regna dare, & adimere. Denique hoc certum est, quotquot vnquam vim, ac naturã diuinã esse arbitrati sunt (omnes autẽ arbitrari sunt) illos etiam, qui huic naturæ colendæ sese addixerunt, & consecrarunt, præcipuo semper loco habuisse, idque ita sensisse non hominũ colloquutione inter se, aut lege, iussove principũ, sed natura duce, nulla institutione, nullaq. doctrina. omni autem

in re

Universidad de Deusto
Biblioteca

in re generalis consensio gentium omnium, ipsius naturæ vox putanda est. Sed tamen apparet, si non solum inanis, sed impia etiam superstitio falsorum deorum, qui ne erant quidem, tantum semper potuit, & adhuc potest, quanto plus posse debeat vera religio veri, ac summi Dei. Oportet enim, quo maius, atque augustius est, quod Christiani iam norunt de illa maiestate, quam quod illi de suis simulacris etiam errore conceperant, eo maiorem honorem ijs impendi, qui tantæ maiestati propius se adiunxerunt. De B. Dominico ita scribitur, quo se ipse profundius abijciebat, eo magis ab omni hominũ genere, & quidem ab ipsis etiam Cardinalibus, & Pontificibus coli solitum, à vulgo vero ita impense, vt se beatos putarent, qui cum eo colloqui, vel eius vestem manu contingere possent: quare cum omnes ex eius tunica certatim particulas præcidere studerent, quas deinde reliquiarum loco asseruarent, perpetuum ei fuisse, vt vestem vsque ad genua decurtatã gereret. Quinimmo hoc etiam accepimus, cum fratres, vt eam ab illo molestiam depellerent, quosdam vestimenti laciniam vellicantes prohiberent, ab ipso inhibitos, cum diceret, sinendos esse, vt suæ deuotioni satisfacerent. Franciscus autem cũ quodcumque oppidum ingrederetur, tanti concursus fierent, vt pene comprimeretur, hoc inter cetera de eo fertur, aliquando cum constitisse, vestemque, ac manum omnibus ad se accedentibus osculandam præbuisse: quod intuens eius comes, ac discipulus, cum admiratus esset, ac deinde solus à solo causam sciscitaretur, Scito, ait Franciscus, ne minimam quidem mihi ab his honoris debiti partem persolutam esse; quo responso, cum ille multo adhuc magis obstupiesset, causam reddidit, quoniam homines illi non ipsum honorarent, sed Deũ in ipso, qui ei quicquid religionis, aut quicquid bonorum habebat, contulisset. Neque vero plebeij modo homines religionis dignitati deferunt, sed ipsi etiam principes, & magni reges, vt Constantinus Antonio, Otho Imperator Romualdo, cuius etiam cellulam ipse visere, atque in eius paupere, ac duro lectulo tanta maiestas cubare voluit. Cum vero Maurus à S. Benedicto in Galliam esset destinatus, non solum Florus Theodeberto Regi ita carus, vt ab ipso vno secundus haberetur, & filium, & opes, quæ maxime erant, & insuper seipsum, tota mirante Gallia, eius monasterio addixit, sed Rex ipse Theodebertus ad illam nouellam Christi domini cohortẽ visitan-

visitandam aliquot dierum itinere adijt: quo cum venisset, post preces in templo pie peractas, in fratrum conuentum pergens, sese quam humillime in pauimento prostrauit, regiam purpuram, summamque potestatem sub pannosorum, & pauperum hominum pedibus deprimens, præterea etiam deprecans, vt se in suam (sic enim loquutus est) societatem recipere ne grauarentur, suumque nomen inter eorũ nomina ascribere: ad extremum etiam donis plurimis ex auro, atque argento ad ecclesiæ ornatum prolatis, ita discessit, vt magnum se à Domino beneficium accepisse reputaret, quod illos Dei famulos videre, & alloqui potuisset. Illud autem multo recentius in eodem regno, cum Ludouicus XI. ab extremis Calabriæ finibus Franciscum Paulensem tum precibus, tum etiam Sixti IIII. auctoritate interposita exciuit: quem quidem quã amanter, quamque honorifice excepit? quantum in vnius hominis inopis, & plane ignobilis aduentu totum Galliæ regnũ, totaque tanti regis curia exultauit? Itaque in hoc etiam illud expresse apparuit, quod sæpe efficere solet hæc religionis dignitas, vt quemadmodum differit quodam loco Chrysostomus, qui in seculo obscuri, atque infimo loco nati essent, quique si in seculo permansissent, in eadem ignobilitate semper iacuissent, ijdem statu immutato, cœpti sint ab ijs coli, à quibus antea despiciebantur. Arsenius Arcadium adolescentẽ Theodosij Imperatoris filium instituendum susceperat, tam parua eius gratia, vt ei fugiendum fuerit, quod necem sibi ab illo parari comperisset. Idem tamen cum post diuturnas latebras compertus esset in Dei famulatu, Arcadius ipse ad imperium iam prouectus, litteras ad eum vltro scripsit pene supplices, quibus & se, & imperium suum illi commendabat. Certe huic nihil doctrinæ, qua etiam antea abundabat, vel nobilitatis accesserat: quin potius quicquid prius externi splendoris habuerat, omnino decesserat. Vnde ergo nouus hic honor, & tantus, nisi ex statu religioso? Possent alia multa eiusmodi, partim ex veterum, partim ex recentium vita, & gestis proferri: sed ne longiores simus, concludamus hunc locum luculento Cassiani testimonio, qui illud cẽtupli promissum hac etiam præsentis honoris mercede persolui cõfirmat: sic enim ait. Nonne obsecro etiam in hoc centuplam gratiam euidentissime, qui fideliter Christo deseruiunt, consequuntur, dum pro nomine eius à summis principibus honorantur, ac licet

2. *Lib. con. vitã. vitæ mon.*

Coll. vlt. cap. vlt.

ipsi

ipſi humanam gloriam non requirant, venerabiles tamen etiã in perſequutionum anguſtijs, iudicibus cunctis, ac poteſtatibus ſiunt, quorum vilitas etiam mediocribus forſan deſpicabilis eſſe potuiſſet, vel pro obſcuritate natalium, vel pro conditione ſeruili, ſi in ſeculari conuerſatione manſiſſent? Quod euidentius in abbate Ioanne, qui in illa eremo, quæ Lyco oppido adiacet, commoratur, poſſumus approbare: qui perobſcuris maioribus natus, ita pro Chriſti nomine, vniuerſo pene humano generi admirabilis factus eſt, vt eum ipſi quoque rerum præſentium domini, qui mundi huius, atque imperij gubernacula retinentes, etiam potẽtibus cunctis, regibuſque terrori ſunt, velut dominum venerentur, & oracula eius de tam longinquis regionibus expetentes, imperij ſui apicem, & ſtatum ſalutis, bellorumque prouentus illius orationibus, meritisque committant. Hæc Caſsianus, quibus vnum illud adde re poſſumus, ex honoribus omnibus, qui in hac vita hominibus deferantur, hunc videri veriſimum, & meo iudicio etiam ampliſsimum. Nam cum alij honorantur, in quibus eſt aliquid poteſtatis, vel opum, ac diuitiarum, non tam ipſi honorari videntur, quam ipſorum opes, vel potentia, & hoc alicuius præmij, vel commodi ſpe. Quare cum in religioſo ſtatu nihil omnino huiuſmodi ſit, ſine dubio, quicquid ei obſeruantiæ tribuitur, id omne vnius ſtatus pulchritudini, ac virtutis, quæ in eo ſtatu interlucet, amplitudini tribuitur. Quo in genere memorabile quidem fuit quod Ioanni Becano ex Minorum ordine in ipſorum actis legimus contigiſſe. Hic enim ſui ſeculi eruditiſsimus, cum Romæ in ſacro palatio publice theologiã doceret, tanta erat eius doctrinæ opinio, vt ad eum audiendum tum alij ex omnibus gradibus plurimi ventitarent, tum vero Epiſcopi, & Cardinales non pauci; qui etiam, quoties ille per mediam ſcholam ad ſuggeſtum adiret, omnes honoris cauſã conſurgere, & detecto capite ſtare conſuerant. Verum cum ita accidiſſet, vt eo ipſo tempore is ad Cantuarienſem Archiepiſcopatum proueheretur, ac nihilominus docere pergeret, nemo deinceps ex Cardinalibus ſe mouit, quod antea, vt aiebant, honorem illum virtuti tribuerent, cui ſe inferiores agnoſcebant: tum vero dignitati tribuere viſi eſſent, qua erant ſuperiores. Hic eſt igitur, vt dixi, verus honor, qui in virtute, & in ſtatu ipſo fundatur, quod eſt optimum, & ſolidum fundamẽtum. Nam quod interdum religioſi aliquas calumnias, vel probra

probra patiantur, id & rarius eſt, nec ſolius dæmonis malitia euenit, vt nos oppugnet, ſed etiam Dei permiſſu, vt noſtram virtutem exerceat, vt coronam augeat, vt conformes filio ſuo faciat, qui diſcipulos ſuos, & in diſcipulis ceteros omnes ita præmonuit: Si me perſequuti ſunt, & vos perſequentur. reddit- Ioã. 15.
que rationem, Quia non eſt ſeruus maior domino ſuo: quaſi hoc dicere velit, qui verus eſſe ſtudeat diſcipulus, veruſque ſeruus, illi eadem eſſe ferenda, quæ Chriſtus pertulit. Quare in hoc quoque admirabilis elucet Dei ſapientia, atque in nos ipſos prouidentia, quod cum huius ſtatus præſtantia à pleriſque cognoſcatur, & vt debet, colatur, aliquos tamen voluerit non deeſſe, quorum oculis hæc eſſent abſcondita, quique in religioſos interdum eſſent proterui, vt ſimul & noſtris, & aliorum vtilitatibus miro quodam modo conſuleret. Nam ſi omnes contemnerent, nulli in proximis fructus exiſterent: ſin omnes fouerent, & in ſinu geſtarent, hoc ipſum nobis ad multa damnoſum eſſet. Itaque in altero Deus noſtram, in altero proximorum ſpectauit vtilitatem, vtramque autem ita temperauit, vt quemadmodum dicit Apoſtolus, noſtra hæc vita quaſi quibuſdam paſsibus ſemper incederet per gloriam, 2. Cor. 6
& ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam, noſque ipſi ſicut qui ignoti, & cogniti, & ſeductores &, tamen veraces. Verum etſi nos ita armatos à dextris, & à ſiniſtris eſſe oportet, illud tamen manet, quod ſupra poſitum, & confirmatum eſt, magnam eſſe huius ſtatus etiam apud homines dignitatem, nullo que eminẽtiorem omnibus regum ſceptris, atque imperijs. Hoc bene intellexit Ludouicus ille Caroli Gallorum regis filius, de quo ſupra à nobis alio loco dictũ eſt, qui cũ terreni regni tam opulenti hæreditatem contemnens, Franciſcani ordinis habitum ſuſcepiſſet, quem diuturnis, ardentiſsimisque votis concupierat, eique à quodam eiuſdem ordinis fratre inter gratulandum dictum eſſet, valde illum eo die Franciſcanam familiam honoraſſe, reſpondiſſe fertur, Immo vero ego potius ex hoc habitu magno ſum hodie honore affectus.

DE

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE

BONO STATVS RELIGIOSI

LIBER TERTIVS.

PROOEMIVM.

MAGNVM olim exemplar totius religiosæ vocationis à Deo propositum est in Iudæis ab Aegyptia seruitute in terram illam felicem, tamque longa, ac laboriosa peregrinatione quæsitam, educendis. Ita enim in eo opere, quod fuit omnium operum, quæ à Domino in gentem illam extiterint, celeberrimum, & maximum, noster hic status expictus, atque expressus est, vt nihil propius, aut similius videatur; quatenus tamen spiritualia carnalibus, interiora exterioribus, quæ longe inferiora sunt, exprimi possunt. Itaque tum alij, tum Bernardus etiam in sermone quodam id diserte notauit, & ita mysteriũ hoc interpretatus est, quasi omnia illis in figura, & vmbra contigissent, nobis autem corpus solidum, & fructus ipse tributus esset. Ibi, inquit, populus eductus est de Aegypto, hic homo de seculo. Ibi prosternitur Pharao, hic diabolus. Ibi subuertuntur currus Pharaonis; hic carnalia, & secularia desideria, quæ militant aduersus animam, subruuntur. Illi in fluctibus, illi in fletibus. Marini illi, amari isti. Puto & nunc clamitare dæmonia, si forte contingat incidere in talem animam, Fugiamus Israelem, quia Dominus pugnat pro eo. Hæc Bernardus, & plura. Nos autem, quando ita est, in isto Hebræorum beneficio, quasi

Ser. 39. Cant.

quasi in imagine, nostrum hoc tanto maius beneficium, cum ea qua decet gratia, agnoscamus. Nam si secularem statum, in quo antea degebamus, purioribus oculis, quod iam Dei beneficio possumus, inspiciamus, quid aliud erat, quã seruitus, & quidem multo durior, tetriorq; quam Pharaonis, quoniam non ea corpus, quod adeo miserum videri solet, sed animum, quod est multo miserius, captiuum, ac vinctum tenebat? Quin etiam hominem homini seruire non ita turpe est: at turpius seruire vitio, & diabolo, quo vtroque nihil est fœdius: seruire etiam mundo, quo nihil est vanius. Quod etiam eo magis apparet ex ipsorum operum, quæ tam sæuus dominatus indixerat, tum ignobilitate, tũ insuper molestia, & grauitate. Quæ enim nobis quoque alia erat occupatio, quam vti illis, in versando luto, in colligendis paleis, in conficiendis lateribus, sordidis omnino, & famularibus ministerijs? Cum enim honoribus, vel diuitijs augendis, vt fere hominum mores ferunt, nostra omnis vita dirigebatur, idque vnum nostræ curæ, ac labores spectabant, nihil quidem aliud agebamus, quam quod die, ac nocte, terram manibus, terram corde tractabamus, siquidem hæ res omnes terrenæ sunt, & aliud nihil, quam terra. Neque vero durissimi, & acerbissimi deerant exactores, ipsæ scilicet cupiditates nostræ, quæ nos assidue vrgerent, stimularent, atque adigerent ad labores duplicandos, ad maiora aggredienda, neque vllam nobis omnino quietis partẽ permitterent. Itaque miserrimum illud vitę genus non ærumnis solum, atque angustijs, quod ipsum Aegypti nomen sonat, referrum erat, sed erat etiam illiberale, & indignissimum, cõtra quam homines vulgares insipienter existiment, quippe cum seruitutem, & eam adeo abiectam, atque humilem contineret. Ex qua quidem seruitute quicumque se tandem diuino instinctu impulsus eripere meditetur, quo illum impetu, quo etiam furore inuadere solet sæuissimus hic Pharao, id est mũdus, & qui in mundo dominatur, Sarana? Tum enim quasi classicum canens, omnes quos potest ad arma conuocat, vt salutares illas cogitationes præcidat, aut dissipet. Hinc enim seculi commoditates, libertatis dulcedinem, spem honorum, opum amplitudinem, propinquorum caritatem proponit; quo quasi agmine facto hominem aggreditur. Illinc vero difficillima quæque intentat, religiosam austeritatem, paupertatis incommoda, obedientiæ molestias, aliaque id genus ad terrorem

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem aptissima. Atque hæc interna, quæ si minus procedere
senserit, tum vero externas quoque admouet machinas, per-
uersa amicorum consilia, sodalium irrisiones, sæpe etiam vim
potentiorum. In quibus tamen pestibus omnibus nullæ sunt
nocentiores, quam domesticæ, cum nos vel paterna auctorita-
te frangere, vel maternis blanditijs, lacrymisue, vel fratrum,
aut affinium precibus mollire conatur. Atque hi quidem sunt
currus, hi equites, quibus ille humanæ salutis hostis fugien-
tes insequitur. Contra vero Deus, ac dominus noster, qui nos
ex Aegypto vocat ad offerendum ei in deserto perenne sacri-
ficium, ita pro nobis pugnam suscipit, quasi non nostra, sed ip-
sius causa agatur. Itaque non modo dæmonum improbos co-
natus frangit, insidiasque deregit, sed quicumque ei ex homi
nibus in tam impia causa seruiunt, eos quoque grauissimis
mulctare solet supplicijs, vt Pharaonem; nec fere aliud vllum
peccati genus tam seueris, tamque præsentibus pœnis vindi-
cari videmus. Et merito. Quæ enim maior est Dei iniuria,
quam sponsam ei præripere, templum profanare, & pulcherri
mum eius opus disturbare, ac destruere? proximo autem quod
maius, aut qua maiori in re damnum inferri potest? Quam-
Ep. 22. obrem recte, & grauiter Hieronymus ad Eustochium, quæ se
in vrbe Bethleem nobili illo monasterio concluserat: Domi-
nus, inquit, curis te secularibus soluit, vt paleas, & lateres
Aegypti derelinquens, Moysem sequaris in eremo, & terram
repromissionis introeas. Nemo sit qui prohibeat, non mater,
non soror, non cognata, non germanus. Quod si voluerint im-
pedire, timeant flagella Pharaonis, qui populum Dei ad colen
dum Deum nolens dimittere, passus est ea, quæ scripta sunt.
Neque vero ad hos tantum puniẽdos promptus est Dominus,
sed multo magis ad religiosos ipsos iuuandos, & educendos
in manu potenti, & brachio excelso, vt si opus sit, ijs maria ape
riantur, ficcentur fluctus, & impedimentis omnibus profliga-
tis, non modo ex Aegypto egrediantur, verum etiam cantan-
tes egrediantur, id est, læti, & alacres, eique gratias agentes,
qui equum, & ascensorem proiecit in mare. Hoc enim est le
Sor. 1. Cant. tum illud carmen, quod describit S. Bernardus, cum ita fra-
tres suos alloquitur: Vos, inquit, si vestram experientiam ad-
uertatis, nonne in victoria, qua vicit mundum fides vestra, &
in exitu vestro de lacu miseriæ, & de luto fecis, cantastis & ip
si Domino canticum nouum, qui mirabilia fecit? Rursus eum
adiecit

adiecit primum supra petram statuere pedes uestros, & diri-
gere gressus vestros, puto quod & tunc nihilominus pro indul
ta nouitate vitæ immissum sit in os vestrum canticum nouũ,
carmen Deo nostro. In his autem Aegypti plagis, & contra in
Hebræi populi beneficiis illud quoque sapienter à Grego- 18. Mor.
rio consideratur, quod illi quidem muscarum vi percussi sunt, c. 25.
hi vero sabbati custodiam acceperunt in munere; quoniam,
inquit, populus, qui Deum sequitur, accipit sabbatum, id est,
requiem mentis, vt nullo in hac vita desideriorum carnalium
appetitu fatigetur. Aegyptus vero, quæ huius mundi speciem
tenet, muscis percutitur. musca enim nimis insolens, & in-
quietum animal est, in qua quid aliud quam insolentes curæ
carnalium desideriorum designantur?

Cæterum egressis Aegypto duo adhuc restant, terra
promissionis, & desertum; quod vtrumque religionem signifi-
cat, sed hoc initia religionis, illa vero progressum, ac perfe-
ctionem, cum iam animus hac disciplina exercitus, omnibus
eius bonis vberius fruitur. Vere autem ipsum quoque deser-
tum est religio, quæ ab humanis omnibus negociis, & ab ho-
minum secularium consuetudine segregata, in eum se subdu-
cit locum, quo nec iactatio, nec sonitus perstrepentis mundi
perueniat. Hæ enim sunt solitudines illæ, quas sibi ipsis huius
terræ consules, vt ait Iob, ædificant; quod ita Gregorius in- Iob. 3.
terpretatur, vt nihil sit aliud, quam à secreto cordis terreno- 4. Mor.
rum desideriorum tumultus expellere, & vna intentione æter- c. 28.
næ patriæ in amorem intimæ quietis anhelare. Atque in hoc
quidem deserto, licet in specie aspero, & odioso, quæ solatia,
queve gaudia inueniuntur? Nam vt Iudæis illis, cum siti labo-
rarent, silices ipsi aquas profundebant, aut si amariores aquæ
occurrerent, ligno immisso, statim dulcescebant; sic profecto
in religiosa vita quicquid est difficultatis, aut molestiæ, eua-
nescit nescio quo modo, itaque conditur à Deo, vt non sentia
tur. Itaque & ieiunia, & vigiliæ, & quod horum omnium ma-
ius est, voluntaris frangendæ contentio, & cetera religiosæ di
scipline officia, quæ interdũ eminus intuentibus ita grauia vi-
deri solent, vt solo aspectu exterreãt, eadẽ, cum deinde in rem
ventum fuerit, etiã delectãt, nec vllus labor tam arduus, tam-
que supra humanas vires est, qui non Dei gratia, & ope, mol-
lis, proclinisque reddatur, vt quod Apostolus dicebat, omnia Phil. 4.
possimus in eo, qui nos confortat. Nec tamẽ satis est diuinæ il-

li bonitati,& benignitati,omnem istius status amaritudinem abstergere, sed insuper eum propria, ac præcipua quadã suauitate aspergere voluit, eaque magna,ac multiplici; quod ité in populo hoc Israelitico demonstratum est,cui & cotumices suppeditauit,non labore quæsitas, sed vento delatas; tantã copia,vt omnem locum late complerent,&,quod est mirabilius,manna de cœlo pluens angelorum manibus confectum, Hoc enim aperte cœlestes indicat delicias,quibus animæ illæ recreantur,& quasi sagimantur,quæ Aegypto relicta, Deo sese verisime tradiderunt. Vt enim manna illud vetus ea vi
Sap.16. præditum fuisse scribitur, vt omnẽm omnium ciborum,ac cõdimentorum saporem haberet,sic hæ spirituales epulæ rerum omnium terrenarum iucunditatem non modo superant, sed etiam in sẽ ipsis eminenter;ac cumulate continent:ex quo fit vt tamquã optimi vini copia exhausta,omnis statim vel aquę, vel etiã leuiorum vinorum sitis extinguitur, sic religiosi hoc diuino pabulo ita satientur, ut iam nihil sit vltra quod cupiant,illudque in sẽ ipsis experiantur,quod de se Prophẽta di
Ps.102. cebat,Qui replet in bonis desiderium tuum. Porro ad has epulas ita dulces,& ita perpetuas,accedit etiam Dei ductus, ac prouidentia quędam in hoc omni itinere,plena amoris,& cura,quæ nos tueatur,custodiat,defendat,quæ denique; vt illos
Ps.77. olim,deducat in nube diei, & tota nocte in illuminatione ignis,id est,& ardoris huius uitæ temperet, & tenebras depellat,vt omnem æstus molestiam tamquã umbraculo arceat, & omne noctis incõmodum,aut periculũ, tamquam prælata manibus suis face,auertat.Neque uero deest hic etiam Moses noster,rectores sumirunt,ac moderatores,quos nobis Dominus uicarios suos præposuit:quod ipsum beneficium iucundissimum est, ut scilicet habeamus qui diuinos nobis nutus interpretentur,qui ad nos dei iussa perferant, qui uicissim deprecatores se pro nobis exhibeant: denique qui interdũ etiã nobis oscitantibus,ac ludentibus, ipsi in monte pro nostrũ salute uigilent,nostramque causam diligenter apud Diuinũ numen agant. Ac ne illud quidem uacat,quod ut olim Israeli, ita nobis quoque in hoc itinere occurrunt nonnumquam hostes, nempe tentationes, quas modo interna naturæ nostræ corruptio, modo perennes aduersarii nostri ingerunt; quę pugnę,si soli essemus,nostrisque uiribus niteremur,essent plane formidabiles. At vero Dei præsidio, qui nos in hac via

via deducit,nobisque semper adest,nihil facilius, quam ex ijs etiam adaucta gloria, ac præmio euadere. Ipsius enim ope, ipsius robore fit in religiosis, quod de gente illa Hebræa scriptum scimus,vt vnus persequatur mille, & duo fugent decem millia,vt vel ad tenuem flatum hostiles munitiones concidãt, vt etiam erectis in cęlum manibus irruentia illorum agmina consternentur. Verum vbi hæc beneficia, hæque tam multæ, ac inaguæ deliciæ,& cui hominum generi tribuuntur? Nimirum,vt ante diximus, non nisi in deserto, nec nisi ijs, qui ex Aegypto vere, ac toti prodierunt. Itaque illo etiam tempore manna illud,quod hoc manna præsignificabat, non antea de cœlo venit,quam Aegyptia farina defecisset, idemque venire desijt,simul ac deserto egressi fruges terræ gustare cœperunt. Ex quo intelligi debet,hac diuina dulcedine alium neminem perfrui posse,nisi qui omnino,ac penitus sese à mundo,mundanisque rebus abstraxerit. Itaq; hãc ob causam ait Gregorius, dulcem hunc cibum,qui de supernis accipitur, Manhu appellatum,quasi Quid est hoc? quoniam dum anima ab infima cogitatione suspenditur,ea quæ de supernis conspicit,tamquam insolita miratur. Sed videndum iam est, si ipsum desertum tantis affluit solatijs, quid existimandum sit futuram terram illam promissionis,quæ quasi terminus,& quasi merces huius vitæ proposita est. Hic igitur multo verius,& plenius illa sunt, quæ carnalibus Iudæis proposita,eorum cupiditatem adeo incendebant,soli fertilitas,aquarum,ac fontium iugis copia,hic frumenti,hordei,ąc vinearum abundantia, hic ficuum,& oliuetorum,& omnium arborum omnia genera, hic denique illa lactis,& mellis vbertas; quæ à terrenis, crassisque figuris, quibus olim describebantur, ad spiritualem intelligentiam translata,satis indicant,quam hic omnia beata sint: etsi hæc experiendo magis,quam dicendo, aut legendo sentiuntur.

Exo. 16 Ios. 5. 27. Mo. c.13. Deut. 6

Deut.3. Ios.6. Exo.17.

ITAQVE quoniam de religiosæ vitæ tum vtilitate,tum vero de præstantia etiam, & dignitate dictum est superioribus libris,tertius hic liber iucunditati tribuendus est,vt nullum bonum,nullamue perfectionem, quod initio diximus, ei deesse appareat. Est autem eo magis de hac religionis dulcedine differendum,quoniam hæc minus nota est,& minus etiam credita à secularibus hominibus, qui dignitatem sane spirituali vitæ facile cõcedant,multoque facilius vtilitatẽ;at vero quod ad delectationem attinet,non modo negent, sed etiam aspe-

ram, multisque difficultatibus eam refertam putant. Qui iam error conuincendus est, idque probandum, quanta in hoc statu insit iucunditas, & quanto etiam maior, quam in ipso seculo. Itaque Chrysostomus, cum alias sæpe multa religiosæ vitæ commoda cõmemorat, tum vero homilia quadam in Matthæum, eius etiam suauitatem tam magnã, vt eam longe præferat seculari vitæ, immo uero ijs ipsis secularis uitæ gaudijs, quæ omnium prima, ac precipua existimantur, ut quæ ex theatri spectaculis, uel etiam quæ ex turpiori intemperantia capiuntur: inter quas uitas, ac delectationes tantum ait esse discrimen, quantum est inter angelos modulate canẽtes, & porcos in suo cœno incondite grunnientes. Et quoniam teterrimus ille Pharao, quem supra descripsimus, quos à seculi seruitute ad religionis desertum profugere uidet, eos tum per seipsum, tum per suos ijsdem tamen telis instructos, insequi numquam desistit, hos quoque exarmemus, quantum possumus, ijsque tela eripiamus: id est subdolas rationes, & fallacia argumenta, quæ ad hominum mentes subuertendas adhibere solent, infringamus. Sic enim hostibus istis in mare rubrum denuo demersis, omnes animæ istæ, uel quæ discessum ex Aegypto parant, uel quæ iam discessere, iamque in desertum, & in hanc felicem terram peruenere, securius, & tranquillius eius dulcedine perfruentur.

Ho. 69.

Delectationes animi multo esse maiores quam corporis. Cap. I.

QVOD superiore libro fecimus, vt ad religiosi status dignitatem constituendam, videremus prius quæ esset vera dignitas, & in quibus ea rebus consisteret, hoc idem fundamentum in hac etiã, quã nunc aggredimur, iucunditate, ponẽdum putamus. Sunt enim multi, ac nescio an plerique hominum, qui eas tantum delectationes norunt, quæ gustatu, quæue tactu, quæue alijs sensibus percipiuntur: quare vel nullas alias reperiri putant, vel has certe esse præcipuas, & maximas. Quod quidem iudicium procudum potius esse videtur, quam hominum. Sic enim hi loquuntur, & sic sentiunt, quasi solum corpus haberent. Nam si ratione, ac mente se præditos esse meminissent, sine dubio intelligerent, huic quoque parti, præsertim tanto præstantiori, suas

suas actiones, suasque delectationes tribuendas esse. Non ita Aristoteles, quamquam ethnicus, & à fidei lumine tam alienus, à quo est illud sapienter scriptum septimo libro ethicorũ, omnes homines naturæ instinctu delectationem quærere, quoniam omnibus rebus diuinum quiddam impertitum est; quo inclinantur in optimum. Sed tamen quia corporis delectationes magis notæ sunt, atque omnes ferme illuc trahimur, ideo has solas, quasi hæreditario iure, delectationis nomen occupasse, multosque esse, quibus ita persuasum sit, nihil aliud esse quod delectet. Atque idem etiam Aristoteles libro decimo ita scribit, delectationes turpes, ac fœdas, non esse vere, & absolute delectationes; quoniam non tales videntur, nisi iis, qui male sunt affecti: iudicium autem veræ delectationis sumendum esse ex delectatione hominis boni, ac virtute præditi, quippe qui regula sit omnium actionum, & delectationum humanarum, & illæ tantum veræ sint delectationes, quibus ille delectetur: quod autem alia alijs iucunda videantur, id euenire ex corruptela, eaque non esse absolute, & omnino iucunda, sed ijs tantum, qui sic affecti sint. Nam vt pueri, quæ ipsi amant, & quibus capiuntur, præstantissima putant, quæ eadẽ tamen à viris nihili æstimentur, sic alia placere bonis, alia improbis, qui autem sinceræ, ac liberalis voluptatis gustum non habent, eos ad corporis voluptates confugere. Hæc omnia Aristoteles: ex cuius etiam principijs illa vberius à S. Thoma in hanc eandem sententiam disputantur, ad delectationem tria omnino requiri, primum aliquod bonum, quod coniungatur, deinde id cui coniungitur, tertio ipsam coniunctionem; quæ omnia, quo maiora sint, & perfectiora, eo maiorem conse qui delectationem. At bonum quidem spirituale maius esse, quam bonum corporis, idemque homini magis carum, & dilectum: quod ex eo apparet, quia nemo sit, qui nõ oculorum lumine carere malit, quam lumine mentis, vt carent belluæ, vel amentes. Preterea vim cognoscendi acriorem inesse menti, & multo nobiliorem, quam sensui; de quo dubitari non potest. Quod vero ad coniunctionem pertinet, hanc quoque esse tum interiorem, tum perfectiorem, tum etiam firmiorem. Interiorem quidẽ, quia sensus hæret in externis accidentibus, vt in sapore, aut colore, aut reliquis, ratio peruadit, ac penetrat essentiã ipsam: perfectiorem autẽ, quia nõ potest sensus coniungi cũ re obiecta, sine motu quodã, qui est actus imperfectior;

Cap. 13

10. Eth. 3. 5. 6.

1. 2. q. 31. art. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex quo fit, vt huiusmodi delectationes non possint totæ simul existere, cum necessario ita fluant, vt parte vna labente, altera pars superueniat. At mentis delectationes omnis motionis expertes sunt, suntque totæ simul, vt res ipsæ omnes, quæ cogitando intelliguntur. Denique quod firmior sit, ex eo fieri, quoniam quæ corpus permulcent, sunt omnia corruptioni obnoxia, citoque deficiunt, vt cibi, vt reliqua; bona autem spiritualia semper manent, neque vnquam vel vsu, vel vetustate deteruntur. Vt igitur ex S. Thomæ auctoritate reliqua nostra manet oratio, hoc primum deteriores sunt uoluptates omnes, quæ corpore sentiuntur, quod cum ex re creata percipiantur, omnem eas conditionem subire necesse est, quæ in ipsis rebus creatis insit, inter quas illa maxime incõmoda est, quod perpetuo quodam cursu abeunt, ac defluunt, & ad finem tendũt: quin etiam cum earum vsura; ac fructus cum tempore coniunctus sit, ipsarum quoque dulcedo eiusdem temporis mensura concluditur, vt pars partem sequatur, & singulis temporis punctis singulæ delectationis puncta respondeant, denique ita sint fugitiuæ, & uolaticæ, ut est ipsum tempus, quo nihil uelocius.

Ser. 25. de ver. Ap. Atque hoc illud est, quod Augustinus quodam loco egregie disserit. Vbi sunt, inquit, deliciæ uestræ, propter quas ambulatis uias prauas? Non dicimus ubi erunt, cum hęc uita transierit, sed modo ubi sunt? Cum hesternũ diem hodiernus dies abstulerit, & hodiernum crastinus ablaturus sit, quid eorum, quæ diligitis, non transcurrit, & transuolat? Quid non fugit pene antequam capiatur, cum ex ipso hodierno die nulla possit uel hora retineri? Ita enim secunda excluditur à tertia, sicut prima exclusa est à secunda; ipsius horæ unius, quę præsens uidetur, nihil præsens est: omnes enim partes eius, & omnia momenta fugitiua sunt. Sic Augustinus. Huic etiam accedit, quod materia ipsa talium delectationum humilis sane est. quid enim generosum, aut quid homine dignum habent epulæ exquisitæ, ciborum condimenta, & reliqua huius generis, omnia plane infima, & terrena? Ergo ipsam etiam incunditatem, quæ ex his nascitur, necesse est nihilo esse nobiliorẽ:

Ser. 4. vig. Natiuit. de quo recte Bernardus, Consolatio, inquit, mundi uilis, & ad nihilum utilis, & quod magis metuendum est, uera, & salubris consolationis impedimentum. Accedit quod istæ uoluptates aliquam ferme sœditatem admixtam habent, aliæ quidem maximam, aliæ minorem, sed aliquam tamen: quod ex eo apparet,

paret, quod etiam in rebus necessarijs, qui moderatiores sunt, occultant, ac dissimulant appetitum uoluptatis; quo indicio naturã ipsa demonstrat, esse eam indignam hominis præstantia: quod contra euenit in solatijs animi, quæ cum potius puriorem, uiuidioremque reddunt; ut uerum sit illud Augustini, Felix anima, quæ huiusmodi delectationibus delectatur, ubi turpitudine nulla inquinatur, & ueritatis serenitate purgatur. Ser. 5. de verb. Ap.

Qvin etiam, si interiorem naturam, ac vim harum delectationum inspiciamus, intelligemus nihil eas per se continere optabile, ac iucundum, nisi quod vt fomentum quoddam, aut medicamentum applicantur ad oppositos dolores leniendos. Quod etiam recte ab Aristotele dictum est, qui philosophiam ait mirabiles habere delectationes & firmitate, & puritate; quia scilicet non habent admixtam tristitiam, quales sunt quæ ex sensibus hauriuntur, vt quæ vescendo, vel potando, in qua tamdiu inest aliquid iucunditatis, quamdiu famis, vel sitis durat molestia. Melius hoc tamen, pleniusque Bernardus, qui totum hoc genus bonorum non tam bona, quam minora mala esse docet, ijsque nihil aliud agi, nisi vt grauiores compedes in leuiores commutemus. Comedere, inquit, appetis, quia fames te cruciat: vtrumque labor est, sed quia fames grauior, comedere nescis esse laborem. Denique postquã fames depulsa fuerit, vide si non grauius ducis comedere, quã esurire. Sic se habent vniuersa sub sole, vt nihil sit in eis vere iucundum, sed ab vno semper transire velit homo ad aliud, solaque vicissitudine releuat vtrumque, ac si prosiliat ab aqua in ignem, & inde rursus in aquam resiliat, vtpote qui neutrum ferre possit. Omnis siquidem laboris remedium alterius laboris initium est. Atque huic malo, quod Bernardus commemorat, aliud etiam adiungitur, quod si recte intueri velimus, nulla est ex his delectationibus, quæ liquida, ac pura sit, sed sunt omnibus multa iniecta incommoda, multique angores, quibus fit, vt quasi vinum multa aqua dilutum, saporem suum amittant. Declarat hoc communis vita, & omnium experientia, idque eo modo, vt nullum necessarium sit huic rei confirmandæ testimonium. Sed tamen apte hoc quoque à Basilio indicatur his verbis: In corporis voluptatibus plus molestiæ, quam iucunditatis, inest. In nuptijs sterilitas, viduitas, zelotypia. In agricultura infœcunditas, in mercatura naufragia, in diuitijs insidiæ. Ipse vero deliciæ, & saturitas, & assiduus

10. Eth. c. 7.

Ser. de primordijs, &c

In psal. 33.

Universidad de Deusto
Biblioteca

voluptatum vsus, multos, & varios secum trahant morbos, multiplicesque affectiones. Gregorius autem in hanc eandē sententiam illud quoque interpretatur, quod in libro Iob de mundanis dictum est: Qui inter huiusmodi lætabantur, & esse sub sentibus delicias computabant. Miscentur, inquit, eorum gaudijs plerumque tribulationes, atque rebus ipsis, ex quibus superbiunt, flagellantur. Neque enim sine grauibus curarum molestijs possunt temporalia, quæ appetunt, vel non habita quærere, vel quæsita seruare, inter æquales præstantiorē gloriam appetere, semper praua agere, & tamen ne opinionem prauitatis habeant, formidolose custodire. Hæc profecto miseros pungunt, sed easdem punctiones ipso rerum temporalium victi amore non sentiunt. Lætantur itaque sub sentibus, qui rebus quidem temporalibus gaudent, sed tamen dū dispensare sine tribulatione eadem temporalia non valent, ea cura punguntur miseri, qua premuntur. Manent sub sentibus, & hoc ipsum delicias æstimant, quia & dura quidem ex præsentis vitæ amore tolerant, & tamen affectu nimiæ cupiditatis obligati, laborem eiusdem tolerantiæ voluptatem putāt. Plura alia Gregorius de eodem argumento disserit, inter quæ illud optimū, quod eiusmodi homines veteribus Hebræis persimiles esse ait, qui Aegyptias ollas, pepones, porros, & cepas suspirabant. Quid enim, inquit, signatur per ollas carnium, nisi carnalia vitæ opera in tribulationū doloribus, quasi ignibus exquoquenda? Quid per pepones, nisi terrenę dulcedines? Quid per porros, & cepas exprimitur, quæ plerumque qui comedunt, lacrymas emittunt, nisi difficultas vitæ præsentis, quę à dilectoribus suis & non sine luctu agitur, & tamen cum lacrymis amatur? Manna igitur deserentes, cum peponibus, ac carnibus, porros, cepasque quęsierunt, quia videlicet peruersæ mentes dulcia per gratiam quietis dona despiciunt, & pro carnalibus voluptatibus laboriosa huius vitæ itinera etiam lacrymis plena cōcupiscunt, contemnunt habere vbi spiritaliter gaudeant, desideranter appetunt vbi & carnaliter gemāt. Horum itaque vecordiā veridica voce Iob reprehendat: quia animarum peruerso iudicio perturbata tranquillis, dura lenibus, aspera mitibus, transitoria æternis, suspecta securis anteponunt. Hactenus Gregorius, non minus in hoc, vt quidem solet in omnibus, verus, quam disertus. His omnibus posset alia quoque adiungi ratio, quæ est apud Bernardum. Etenim si anima

20. Mo. c. 16.

anima corporis, cui iūcta est, voluptates sentit, quanto magis suas ipsius sentiet, quæ eā potius, & verius attinguntē? Vt enim homo aliter afficitur, cum suum iumentum fœno reficiendo videt, aliter cum suis ipse reficitur cibis, eadem est animæ ratio aduersus carnem suam, qua vt iumento vehitur. Ex quo ita concludit: Noli ergo errare, noli seduci, vt non magis spiritualibus spiritum credas, quam in corporalibus oblectari.

Ser. Ecce nos reliq.

Maxime autem in hanc partē illud quoque valet, quod res omnes eo cuique suauiores, iucundioresq. sunt, quo illius naturæ aptius congruant. Sic enim videmus alios cibos hominibus, alios belluis esse gratiores, atque inter ipsas belluas, alias carnibus, alias granis, alias herbis libentius vesci: omnibus tamen id maxime dulce esse, quod cuiusque naturæ maxime conuenit. Videamus igitur quæ sit hominis natura, nēpe rationis compos; nam licet eius etiam vitæ particeps sit, quæ sensu, & motu, & nutritione continetur, hæc tamen in illo infima sunt, nec ei propria, sed communia cum brutis: propria autem est ea, quam dixi, intelligentia, & ratio, quæ videlicet hominis naturam ita constituit, ac perficit, vt sine ea homo non sit, sed brutum. Ergo illud sequitur, vt eæ delectationes, quæ cum ratione coniunctæ, & in ipsa ratione insitæ sunt, humanæ naturę propiores sint, & ob eam causam etiam gratiores: præsertim si hoc addamus, quod iure addi debet, cum in homine multæ sint facultates, tanto quamque maiorem vim habere, plusque posse, quanto sit superior, ac nobilior. quare cum mens tam longo interuallo nobilior sit, quam sensus, hāc quoque oportet sua perfectius munera exequi, quam sensum sua, atque vt in reliquis, ita ad delectationes quoque percipiendas multo esse aptiorem. Denique in harum delectationum comparatione magnopere attendendum est, quod egregie scriptum est à Gregorio, hoc distare inter delicias corporis, & cordis, quod corporales, inquit, deliciæ cum non habentur, graue in se desideriū accendunt, cum vero auide eduntur, comedentē protinus in fastidium per satietatem vertunt. At contra spirituales deliciæ, cum nō habentur, in fastidio sunt, cum vero habentur, in desiderio, tantoque à comedente amplius esuriuntur, quanto & ab esuriente amplius comedūtur. In illis appetitus placet, experiētia displicet. In istis appetitus vilis est, & experientia magis placet. In illis appetitus saturitatē, saturitas fastidiū generat. In istis autē appetitus saturitatē,

Hom. 36. in Euang.

saturitas

Universidad de Deusto
Biblioteca

saturitas appetitum parit. Augent enim spirituales deliciæ desiderium in mente, dum satiant, quia quanto magis earum sapor percipitur, eo amplius cognoscitur quod auidius amentur: & idcirco non habitæ amari non possunt, quia earum sapor ignoratur. Non poterat expressius ostendi quantum sit interuallum inter carnis suauitates, ac mentis, quam eo quod Gregorius dicit, illas quidem periclitatas nauseam mouere, has vero, quo abundantius hauriantur, eo magis cupiditatem accendere. Nam vt vinum bonum à deteriori nulla re melius discernitur, quam gustu, isque demum est certissimus index, ita solidum gaudium à falso, & mendaci tunc optime diiudicatur, cum vtroque tentato, & explorato, in altero quidé omnia vacua, & inania, in altero ita omnia vera, & certa inueniuntur, vt etiam opinionem superent, nosque semper magis oblectent. Satis igitur & rationibus, & sanctorum Patrum testimoniis hoc probatum est, in genere voluptatum primum, ac præcipuum locum animi voluptatibus tribuendum esse. Sed tamen quia apud plerosque nescio quo modo sanctorum Patrum auctoritas suspecta esse solet, quasi altius prouecti, & maiora loquuti sint, quam communis ferat infirmitas, libet etiam præter illa, quæ ex Aristotele supra attulimus, locum hunc concludere luculenta Platonis ratiocinatione, hoc ipsum quod hic agimus, confirmantis. Vt enim, inquit, fames, ac sitis vacuitates sunt quædam corporis, sic ignorãtia, & imprudentia vacuitates sunt animi: vtque corpus impletur, dum alimen ta capit, ita animus, dum cognitionem, ac scientiam. Quæ autem repletio verior? nonne ea, quæ fit per res illas, quæ magis sunt, veriusque sunt? Quænam igitur purioris sunt substantiæ, cibus ne, & potus, obsonium, & quodcumque alimentorum genus, an veræ opinionis species, & scientiæ, & in summa virtutes vniuersæ? Certe illud verius existere dicendum est, quod semper inhæret rei immortali, & immutabili, & quod ipsum quoque immortale est, atque immutabile, qualis est rei cuiusque essentia, & consequenter eius scientia, quam quod inhæret rei mutabili, & ipsum mutabile est, quo in genere sunt ea omnia, quæ ad corporis curam pertinent. Igitur si repleri rebus naturæ consentaneis, iucundum est, illud vtique quod verius impletur, & verioribus rebus, voluptate afficietur & veriori, & magis naturali. Et hic est animus. Homines igitur virtutis expertes, epulisque, ac similibus rebus dediti, numquã veram,

Dial. 9. de Rep.

veram, ac puram voluptatem degustant, sed veluti pecora in terram proni spectant, ventrique obedientes, ætatem consumunt, proque iis potiendis calcibus inter se, & cornibus, vnguibusque decertant. Itaque necesse est, homines istos eiusmodi voluptates sequi, quæ multis doloribus mistæ sint, quæque vmbræ sint, & simulacra voluptatis veræ, quo modo Stesichorus poeta Troianos ait veram ignorantes Helenam, de ipsius tantum imagine contendisse. Hæc Plato.

Veram animi delectationem non esse nisi in Deo. Cap. II.

CVM igitur hoc positum, ac stabilitum sit, veram hominis delectationem in solo animo consistere, nunc etiam videndum est, hæc ipsa animi delectatio in quo consistat. Atque hoc quidem facile, ac breue dictu est homini præsertim Christiano, qui nouit, quique certissime persuasum habet, verum animæ cibum, veramque vitam, vnum esse Deum. Quamquam hoc quidem ita clarum, atque apertum est, vt etiam veteres illi ethnici, quicumque paulo elegantius, doctiusque philosophati sunt, non aliud sentire potuerint, è quibus Aristoteles, cum multa de felicitate, in qua summa est delectatio, disseruisset, tum illud ad extremum concludit, sitam eam esse in cognitione, & contemplatione Dei, & mentium, vt ille ait, à corpore, & ab omni concretione abstractarum. Hanc enim rationis humanæ functionem esse ex omnibus suauissimam, & iucundissimam, præterea sibi quoque ipsi sufficientem, neque externis indigentem rebus, quas contemplanti non modo non necessarias esse ait, sed etiam magno impedimento. Cum autem Deo, & mentibus illis separatis, aliqua actio tribuenda sit, (non enim stupidas esse putandum est, & inertes, semperque dormientes) hanc esse omnium actionum nobilissimam, & maximam, vt in perpetua contemplatione versentur: ex quo fit, vt quicumque hominum in terra eiusmodi vitam instituerint, ea censenda sit & perfectissima, & Deo simillima. Hæc igitur cum ab homine cœco, & euangelicę veritatis experte tam bene dicta sint, quid à nobis dici, aut existimari par est? Augustinum igitur audiamus Christianum philosophum, qui multo hoc

10. Eth. 7. & 8.

to hoc clarius, & expressius, vt in lumine, quam ille in caligine: Bonum, inquit, tuum quære, ô anima. Est enim bonum aliud alteri, & omnes creaturæ habent quoddam bonum suũ, bonum integritatis suæ, & perfectionis naturalis suæ. Interest quid cuique necessarium sit, vt perficiatur. Quære tuum bonum. Nemo bonus, nisi vnus Deus. Summum bonum, hoc est bonum tuum. Quid ergo deest, cui summum bonum, bonum est? Sunt & inferiora bona, quæ alijs, & alijs bona sunt. Pecori quid bonum est, nisi implere ventrem, carere indigentia, dormire, gestire, viuere, sanum esse, generare? Tale tu bonum quæris? Cohæres Christi quid gaudes? quia socius es pecorum? Erige spem tuam ad bonum bonorum omniũ. Similitudinem pecudum ijs exprobat Augustinus, qui bestiarũ ritu nullum aliud bonum norunt, nullas delectationes, nisi ad sensum permanantes, quod eo turpius est eis, qui ita facti sunt, vt possint esse hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, ideſt, qui Dei filij nominentur, & sint. Recte autem animæ bonum non epulas, non somnum, non etiam alia indigniora, sed Deum solum esse confirmat, quoniam, vt idem ait, id est cuique bonum, à quo perficitur, & fit melius: at illa non modo animum non perficiunt, sed deteriorem etiam faciunt. detrahunt enim illum à sublimibus, ad quæ factus est, & abijciunt ad infima, quorum amore, & contactu sordescit. Atque hoc etiam alia ratione demonstrari potest. Certum enim est, atque necessarium, cum ceteræ res omnes creatæ finem aliquẽ habeãt, multo magis hominem quoque suum habere, ne tam præstans natura tanto bono careat, ex quo cetera ferme pendent omnia. Hic vero humanæ naturæ finis, quem omnes appetunt, neque aliud est, quam beatitudo, nec beatitudo alia vlla est, quam Deus. Quod B. Thomas huiusmodi ratione confirmat, quia bonum illud, in quo sita sit beatitudo, necessario tale, ac tantum esse oportet, vt omnino appetitum impleat, atque ex omni penitus parte exsatiet. Neque enim vllum finis vel ratio, vel nomen illi conueniret, si aliquid præterea appetendum restaret. Cum igitur humanæ voluntatis obiectum sit bonum vniuersale, obiectum autem rationis, atque intelligentiæ sit vniuersale verum, hinc efficitur, nihil posse huic vtrique tantæ, tamque capaci facultati satisfacere, nisi ens vniuersale, quod idem est etiam bonum vniuersale; quod quidem in rebus creatis non est inuenire, quoniam habent omnes

In Psal. 102.

1.2.q.2. ar.8.

nes finitam, ac limitatam tum naturam, tum bonitatem. Restat igitur vt in solo Deo hominis felicitas collocata sit, in quo omnia sunt infinita. Quo etiam pertinet illa docta, & accurata Augustini disputatio in eo libro, quem scripsit de moribus Ecclesiæ, vbi ita disserit, Omnibus insixum, & innatum esse, vt velint beate viuere, ad beatitudinem autem tria requiri, vt id quo beatitudo quæritur, sit hominis optimum, deinde vt ametur, tertio vt etiam habeatur. Nam & qui appetit quod adipisci non potest, cruciatur, & qui adeptus est quod appetendum non est, fallitur, & qui non appetit quod adipiscendum esset, ægrotat. Addit deinde, hoc quod homini optimum sit, aliquid esse oportere, quod non sit ipso homine deterius, aut minus, quia quisquis id sequatur, quod ipso deterius est, fieri ipsum quoque deteriorem: sed id tantum, quod sit homine ipso melius, & excellentius, idque habere posse, & ita habere, vt numquam inuitus amittat. qui enim de bono, quo fruitur, certus non est, ac securus, eum in amittendi perpetuo timore beatum esse non posse. Quare hoc nihil aliud esse posse, quam virtutem, & Deum, cui virtute coniungimur, quem nos si sequimur, bene, si assequimur, non tantum bene, sed etiam beate viuere. Hæc Augustinus, quæ omnino vera, ac potius necessaria sunt. Ea enim est natura finis, vt quicquid finem habet, nec conquiescere possit, nisi eo adepto, nec eo adepto non possit non conquiescere; insuper etiam, quo propius ad eum quibusdã quasi passibus accedat, eo magis quiescat, & gaudeat; quo vero longius recedat, turbetur, ac peius habeat. Sic igitur etsi perfectum gaudium tum futurum est, cum reuelata facie videbimus Deum, sicuti est, tamen quam hoc verum est, tam necessario illud quoque sequitur, vt in hac etiam vita, quo magis ei propinquamus, quo diutius cum eo versamur, quo clarius eum cognoscimus, eo maiora gaudia in animo gignantur, quæ eiusdem sint generis, atque naturæ cum illis cœlestibus, quamquam eo differunt, quod illa minora, hęc maiora sunt.

Cap.2.

VERVM quid multis opus est in re tam euidenti? Quantum enim distat Dei natura à natura cuiuslibet rei creatę, tantum inter vtriusque iucunditatem interesse oportet. Quid autem sunt epulę, quid horti, quid reliqua eiusmodi ad oblectationem facta, si cum Deo comparentur? Vtrum enim melius, Deus qui est ipsum bonum, an caro vituli, aut quoduis obso-

obsonium? Quod si tanta est distantia, vt etiam pudeat huius comparationis, illud quoque consequens est, vt maior existat ex illo suauitas, cum animi palato gustatur, quam horum, cũ
Ep.114 corporis. Iure ergo Bernardus, Re vera, inquit, illud verum, & solum est gaudium, quod non de creatura, sed de creatore percipitur, & quod cum possederis, nemo tollet à te: cui comparata omnis aliunde iucunditas mœror est, omnis suauitas dolor est, omne dulce amarum, omne decorum fœdum, omne postremo quodcumque aliud delectare possit, molestum. Accedit postremo ad hæc omnia illud, quod quia in hoc genere maximum est, breuissime quidem, sed quam planissime dicendum est. Nihil enim est in rebus creatis, quod vere sit, nullus gradus bonitatis, nullus pulchritudinis, qui non idem multo abundantius, & perfectius insit in Deo. Primum, quia illa natura infinita est: si autem aliquid ei deesset, non esset infinita. Deinde quoniam quicquid ista habent, habent à Deo. nemo autem alteri dare potest quod ipse non habeat.
Serm.1. de om. san. Itaque recte Bernardus, Miraris, inquit, in sole splendorem, in flore pulchritudinem, in pane saporem, in terra fœcunditatem? sed à Deo hæc vniuersa sunt, nec dubium quin multo amplius reseruauerit sibi, quam dederit creaturis. Hoc igitur cum ita sit, sequi necesse est, vt qui Deum teneat, simul etiam vniuersa teneat, eamque ipsam, ac multo maiorem ex illo delectationem percipiat, quam ex singulis rebus perciperet, si ijs singulis frueretur. Vt enim qui aureum nummum possidet, ita pretium possidet multorum argenteorum, ac si illos ipsos argenteos haberet, sed hoc commodius, quod illius molis, ac ponderis molestia caret, quæ esset in argento: sic qui cũ Deo coniunctus est, succum, vt ita dicam, habet omnis boni, quod in tanta rerum huius mundi varietate dispertitum est, rejectis tantùm, ac resecatis incommodis, quæ cuiusque natura finita, & exilis, & corporea necessario continet. Itaque hoc illud est, quod, vt accepimus, B. Franciscus adeo in ore habere solebat, Deus meus, & omnia; quod illi ita erat infixum, vt nihil pene aliud cogitaret, & in huius meditatione totas noctes
10. Cõf. 4.6. ponere soleret. De quo etiam egregie illa ab Augustino dicta sunt, quibus ita Deum alloquitur. Quid amo, cum te amo? Non speciem corporis, nec decus temporis, nec candorem lucis ecce istis amicum oculis, non dulces melodias suauium cantilenarum omnimodarum, non florum, & vnguentorum, & aromatum suaue olentium, non manna, & mella, non membra acceptabilia carnis amplexibus. Non hæc amo, cum amo Deum meum: & tamen amo quandam lucem, & quandam vocem, & quendam odorem, & quendam cibum, & quendam amplexum, cum amo Deum meum, lucem, vocem, odorem, cibum, amplexum interioris hominis mei, vbi fulget animæ quod non capit locus, & vbi sonat, quod non rapit tempus, & vbi olet, quod non spargit flatus, & vbi sapit, quod non minuit edacitas, & vbi hæret, quod non diuellit satietas: Hoc est quod amo, cum Deum meum amo. Hactenus Augustinus. Quare cum omnibus his rationibus, quas ita strictim attigimus, certum sit omnis eius naturæ, quæ mente, atque intelligentia constet, summam iucunditatem esse ipsum Deum, facile iam est videre, quam iucundum esse oporteat religiosum statum, qui ad Deum fruendum totus factus est, & ad eum fruendum tot vias, totque modos tam aptos habet. Sed hoc tamen planius fiet, si singula eius oblectamenta, quæ varia sunt, percurramus.

De prima iucunditate religionis, quia careat secularibus molestijs. Cap. III.

INTER multas religiosæ vitæ suauitates, quas iam aggredimur, hæc quoque primo loco numeranda est, quod omnibus molestijs, quæ secularem statum molestissimum reddunt, nos omnino expedit. Quod beneficium quanti æstimandum sit, etiam si nihil sit aliud, vel hinc intelligi potest, quod non defuerunt veteres philosophi, iique non obscuri, qui beatitudinem ipsam in indolentia, siue in omnis doloris vacuitate reponerent; ex quo appareat hoc ipsum, carere malo, non mediocre esse bonum. Sed tamen huius boni magnitudinem nemo satis æstimare potest, cui non perspecta sit illa infinita malorum, ac miseriarum seges, quibus seculum scatet. Hæ vero tantæ, & tam multæ sunt, & tam frequẽtes, vt facilius eas oculis spectare liceat, quam oratione describere, cum adeo omnia doloribus, calamitatibus, ærumnis redundent; vt in hoc etiam seculum Ægypto simillimum dicere possimus, vbi, quod in Exodo scriptum Exo.12. est, nulla domus erat, quæ primogenito orbata, non luctuosis clamo-

clamoribus personaret. Etsi ergo vsu hæc potius, & experientia cognosci possunt, hic tamen locus a multis sanctis elegantes, & copiose tractatus est, atque in primis à Chrysostomo, qui vt virginitatis, quam laudabat, felicitatem ostenderet, tam multa de coniugii infelicitate congerit, vt ea legentes pene exhorreamus: ita enim disputationem hanc instituit, vt tum ante nuptias, tum in nuptijs ipsis, tum vero deinceps semper, nullum vnquam esse tempus ostendat, quod dolore, ac perturbatione vacet, ac non potius ingenti molestiarum concursu refertum sit: quibus nullo modo comparandum sit, si quid aliquando interuenit lætitiæ, cum illud ipsum quicquid est, & præsentium, & porro impendentium ærumnarum acerbitate extinguatur. Similia plane sunt apud Nyssenum, qui item multus est in his malis describendis, quæ certe vel ipso auditu, vt ipse ait, tragœdiæ speciem repræsentant. Primum enim, vt anteriora taceantur, incredibiles omnino esse ipsius partus dolores, ac cruciatus, quibus miseræ parentis vterus discerpitur, quorum sensus in virum quoque redundare necesse sit, si modo vllo humanitatis affectu tangitur: deinde vt hæc abierint, periculumque cum cruciatu cessarit, diuq. optatus filius in lucem editus sit, tamen plorandi potius auctã esse materiam, quam imminutam: incipere enim statim educandi solicitudinem multo semper metu plenam, ne quid aduersi accidat, ne fortuiti casus (cuiusmodi talibus tum omnis ætas, tum præsertim infantium proposita est,) aut febrium, aut alium morbum afferant. Denique, inquit, varia, & multiplex est malorum copia, quæ ex matrimonio existunt. Dolorem enim liberi afferunt, & nati, & non nati, & viui, & mortui. Hic liberorum multitudine gaudet, sed gemit, quia non habet vnde alat. Ille contra, qui in diuitijs quærendis multum laborauit, nunc hærede caret, cui eas relinquat. Itaque vnius bona fortuna, alterius est calamitas, cum sibi vterque illud euenire velit, quo alterum cruciari videt. At huic mortuus est suauissimus puer, illi vero viuit filius perditus: vterque sane commiseratione dignus: vnus enim filij morte, alter vita dolet. Affectus porro, & perturbationes, rixæ, tum ex rebus veris, tum ex falsis suspicionibus temere ortas, quis enumeret? Hæc fere Nyssenus, & multa alia, quæ eadem pene ad verbum copiosissime, & disertissime commemorantur item à Basilio in eo libro, quem inscripsit de vera virginitate: eadem etiam nec minori copia, atque vbertate à Hieronymo in libris aduersus Iouinianum. Atque in hac miseriarum iliade illud etiam verum puto, quod est à Chrysostomo dictum, qui re ipsa experti non sit, non satis eas posse cogitatione complecti: qui autem experti sint, solos nosse, quanto plus in iis, quas homines delicias putant, laboris sit, atque ærumnæ, quam deliciarum, ac voluptatis. Addamus etiam illud, quod est verisimum, hęc incommoda, vt alia omnia, necesse esse, vt multo minora videantur cogitando, aut legendo, quam deinde experiendo. Semper enim minus feriunt mala, dum ea adhuc quasi procul disita, & præcipue dum quasi aliena animo tantum quisque complectitur, quam cum eadem iam præsentia ipsa re sentiuntur.

Lib. de virg. c. 3

Devirg. c. 57.

Lib. 1.

Devirg. c. 57.

Hæ sunt igitur communes, ac generales secularis status ærumnæ, quas ne ea quidem vita euadere potest, quæ vulgo beata videri solet, vtpote otiosa, & remota à negotiis, & in sola re familiari, vel liberorum educatione occupata. Sed sunt aliæ vitæ negotiosæ, turbulentæ, laboriosæ, vt militum inter assidua pericula, inter æstus, & frigora, denique inter incommoda omnium generum: vt etiam mercatorum, qui omne tempus traducentes cogitando, scribendo, numerando, non multo leuius opus sustinere mihi videntur, quam agricolæ in verbenda terra, nisi quod hi in sole, illi in vmbra. Sed illorum quidem multo maiores solicitudines, curæ, anxietates, metus incommodorum, ne nauis, quę expectatur, in mari perierit, ne frumenti pretium copia minuat, ne aliquis aduersus casus, qui multi incurrere solent, rem longo sudore congestam vna hora auferat. Quid vero dicamus de honorum cupidis, qui libertatem suam aliis addicunt, & dominatus desiderio, eoque incerto, fiunt ipsi certissimæ aliorum mancipia, quorũ ex nutu pendent, ad quorum arbitrium se totos effingunt? Quos enim ab illis quoque dies, quas noctes sustineri putemus? aut quę flamma est, per quam non currant qui hæc ambiunt, qui tamen cum etiam adepti fuerint quę volunt, maiori flamma torquentur; vt vere illa ab Augustino scripta sint. Diuitiæ, atque fastigia dignitatum, cęteraque eiusmodi, quibus se felices esse putant mortales, verę illius felicitatis expertes, quid afferunt consolationis, cum sit eis non indigere, quam eminere prę-stantius, quę plus excruciant adeptę timore amissionis, quam concupitę adeptionis ardore? Quę quidem huius virę mi-

Ep. 121

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inter epist. Aug. 38. 36.

seria eleganter mihi videtur à S. Paulino expressa, cum illum iuuenem Licentium Romanæ ambitioni seruientem ad Christi obsequium longiori carmine reuocans, hæc ei scribit inter alia,

Nunc te sollicitat variis male suada figuris
Heu validos etiam vertere Roma potens.

Quod autem de Romano illo seculo Paulinus dicit, vt etiam validos, id est, virtute robustos propositis inanibus caducarum rerum figuris sæpe peruertat, & à virtutis cursu auertat, idem de omnibus alijs mundi locis dici potest. Ille vero honorum deinde inanitatem, & pericula commemorat,

Scandere celsa iuuat, tremor est descendere celsis:
Si stubes, celsa peius ab arce cades.

Quis autem ita fortis est, vt numquam titubet, præsertim in tam lubrico loco? Itaque denunciat illi futurum alio quando pœnitentiam, quam rerum istarum experientia afferre solet.

Serus, & incassum spes accusabis inanes,
Et modo qua nectis, rumpere vincla voles.

Sæpe enim ita euenit, vt in eos laqueos nos inducamus, vt etiamsi velimus, eos abrumpere nequeamus, nisi id mature fiat. Itaque descripta copiosè talis vitæ miseria, inuitat eum ad Christi seruitutem multo leuiorem, ac feliciorem.

Quid vetabit fera colla iugo? mea sarcina lenis,
Suaue iugum Christi: vox pia, crede Deo.
Hæc bona libertas, Christo seruire, & in ipso
Omnibus esse super, non dominis hominum
Non vitijs seruis, non regibus ille superbis
Tantum qui Christo se dederis domino.

In qua comparatione pergit ille pluribus, & eorum libertatem qui Deo seruiunt ostendere, & eorum seruitutem, qui, vt ipse ait, *aulas, & palatia magna frequentant*:

Et *quisquis Romam, sponte miser, patitur.*

Scite omnino, quod nouo more non Romæ viuere, sed Romam pati dixit, quasi rem grauem, & laboriosam. Illud autem optimum, quod eiusmodi homines sponte miseros appellat, quod nihil aliud est, quam bis miseros esse. Nam cum quis inuitus malum aliquod perfert, sed tamen adhuc iudicio

iudicio sanus est, id ipsum est maximum solatium, nec solatium modo, sed sæpe etiam eius mali remedium: qui vero ipsa mala, in quibus est, amat, non solum in mentis errore versatur, quod per se est miserrimum, verum ne effugium quidem quærit, estque eius desperata curatio. His igitur omnibus malis, his angoribus, his omnibus miserijs tam multis, tã magnis, quæque ita hominum pectora lacerant, & fodicant, expers est religiosa vita. Id autem quantopere æstimandum sit, satis intelligi potest exemplo corporis. Vt enim corpus etiam si nulla peculiari mulceatur voluptate, tamen hæc ipsa magna putatur voluptas, si recte valeat, si nulla iactetur febri, nulla humorum inæqualitate perturbetur; quod quidem quanti sit, indicat contrarium, si forte vel laterum, vel pedum, vel alterius membri doloribus crucietur: quod ergo est in corpore ista generalis, & perfecta sanitas, idem est in animo hæc ægritudinum, ac molestiarum secularium vacuitas, vt per se ipsam dulcis, & iucunda videri debeat. Itaque si sanitas illa corporis ita hominibus cara esse solet, vt eam & longo tempore, & magnis impensis quærant, sintque qui eius rei gratia, vt mulier illa in Euangelio, omnem suam substantiam erogarint, & Luc. 8. præterea ferrum, & ignem patiantur, seque secari, & vri sustineant, an non similissimè, ac multo etiam magis hęc religiosi status tranquillitas omni studio, ac contentione expetenda esset, eiusque adipiscendæ causa omnia vel eroganda, vel toleranda? Recte enim Chrysostomus in eo libro, quem scripsit Lib 2. in monasticæ vitæ defensionem. Quid, inquit, leuius est, atque tranquillius, tantisne, & tantarum rerum curis implicari, earumque custodiæ, ac seruituti obnoxios fieri, & in quotidiano metu, ac solicitudine viuere, ne res familiaris distrahatur, ac pereat, an vero his omnibus curis, atque vinculis expediri, liberumque esse? Nam etsi quis non plus eo, quod habet, desideret, nec pro augendis diuitiarum sarcinis laboret, vt interim hoc concedamus, nonne multo præstantius est, iam impositas sarcinas abijcere, quam ab ijs ipsis opprimi? Denique si, vt ante diximus, maximum bonum est, paucis, minimisque esse contentum, certe maioris felicitatis erit, necessitate omni superiorem euadere. Similia sunt quæ idem Chrysostomus Ho. 56. homilia quadam differit, vbi monachorum vitam, quæ grauis putatur, & onerosa, multo dulciorem, atque optabiliorem esse (eius enim omnia hęc sunt verba) confirmat omni illa vita, quæ

con. vitu. vitæ mon.

ad pop.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ facilis,ac mollis videtur. Cuius rei testes citat ipsosmet seculares,ad quos illa loquebatur, quos ait,cũ se ærumnis,& angoribus circumseptos vident, solere eos appellare beatos, qui coniugij expertes in cœnobijs cum tanta tranquillitate viuunt,quia non secularem tristitiam,non dolorem, non curas illas,non pericula, non insidias, non inuidiam, non zelotypiam, non absurdos amores, non aliud quidquam eiusmodi patiuntur. Hæc ille.

INTELLIGENDVM est autem in hoc bono, quod tractamus,duo maxima bona inesse. Primum vt tam graui onere,atque, vt eam Chrysostomus vocat, sarcina seculari alleuemur, deinde vt alleuati, & quodammodo soluti, libertate quadam potiamur, quæ quidem libertas incredibili plena est voluptate, quod quoniam vnius Dei manu, atque potentia
Iob.23. effici potest,iure Dominus de hoc suo opere glorians apud B. Iob,illum se solum esse profitetur,qui onagri vincula soluerit, eumque liberum dimiserit, eique in solitudine domum dederit. Sic enim hunc locum de religiosis egregie, vt solet,expo-
30.Mo. nit Gregorius: Onager, inquit, qui in solitudine commora-
6.12. tur,non incongrue vitam eorum significat, qui remoti à turbis secularibus conuersantur. Qui apte etiam liber dicitur, quia magna est seruitus secularium negociorum,quibus mẽs atteritur vehementer, quamuis in eis sponte desudet. Cuius seruitutis conditione carere,est in mundo nihil iam concupiscere. Quasi enim quodam iugo seruitutis premunt prospera,dum appetuntur,premunt aduersa,dum formidantur. Atq; quis semel à dominatione desideriorum temporalium colla mentis excusserit, quadam iam hic in hac vita libertate perfruitur,dum nullo desiderio felicitatis afficitur,nullo aduersitatis terrore coarctatur. Asperum quippe,& duræ seruitutis pondus est,subesse temporalibus,ambire terrena, retinere labentia,velle stare in non stantibus, appetere quidẽ transeuntia,sed cum transeuntibus nolle transire. Liber ergo dimittitur,qui calcatis desiderijs,ab appetitione rerum temporalium securitate mentis exoneratur. Hactenus Gregorius. Quare vt concludamus,quemadmodum si quis compedibus, aut carcere liberetur,aut ex aquis, quibus iam pene mersus esset,eripiatur,etiamsi nihil ei amplius donetur,hoc ipsum pro ingenti beneficio accipit:ita qui ex seculo educitur, cum nõ ex vno malo, vnaue molestia, vt hi,sed ex plurimis, & grauissimis educa-

educatur,licet nullum aliud bonum in hoc statu esset, nonne hoc ipsum solum maximum esset,& maxime optandum? Hoc enim illud est,propter quod Spiritus sanctus, si Bernardo credimus,in Canticis religiosam vitam lectuli, & quidem floridi vocabulo descripsit,cũ dixit, Lectulus noster floridus: quia vt nullus est locus,in quo suauius homines requiescant,quam in lecto,ita in religione. In Ecclesia, inquit, lectum, in quo quiescitur, claustra existimo esse, & monasteria, in quibus quiete à curis vinitur seculi, & solicitudinibus vitæ. Atque is lectus floridus demonstratur, cum exemplis, & institutis patrum, tamquam quibusdam bene olentibus floribus, fratrum conuersatio,& vita refulget. Sic Bernardus. Cant.1 Ser.46. Cant.

De facilitate religiosæ disciplinæ. Cap. IIII.

NON sufficit remouisse à religione difficultates, ac molestias omnes seculares. fieri enim posset,vt his carens,alias tamen haberet proprias,ac suas,quæ eam grauem nihilominus, odiosamque redderẽt. Quare hoc quoque ostendendum, omnem eius disciplinam facilem,ac leuem esse,idque eo diligentius faciendum, quoniam nihil remotius puto à vulgi opinione,qui fere hæc instituta ita animo concipiunt,tamquam onera montibus grauiora. Primum igitur,vt à naturæ principijs ordiamur,hoc ponẽdum est,nihil tam amicum, & conueniens esse hominis naturæ,quam virtutem. Virtus enim,si recte inspiciamus,nihil est aliud, quam ipsa ratio exculta, & perfecta. Cum ergo ratio ita naturalis sit homini,vt ipsemet sibi,quoniam sine ea ne homo quidem sit,sequitur, vt perinde illi virtus etiam cõueniat. Hoc idem etiã ostenditur ex ea inclinatione, ac propensione, quæ omnibus insita,& innata est ad virtutem: ex quo est illa, quam omnes sentiunt, animi lætitia in benefactis, & contra eiusdem animi contractio,& mœstitia in peccatis. Quod si ita est,vt tantus sit naturæ impetus ad virtutẽ,illud quoque sequi necesse est, vt virtutis functio sit ei & facilis, & certe etiam iucunda. id enim perpetuum est in omnibus rebus,vt quæque res eo maxime gaudeat, quod eius naturæ est maxime aptũ, vt aues volatu,pisces natatu,& omnia animantia suo alimento. Nam etsi hic, quem diximus, naturæ cursus ad virtutem

multum debilitatus est plaga illa originali, ac deinde etiam propriorum peccatorum multitudine, tamen quia hæc impedimenta sunt tantummodo extrinsecus addita, vt nubes soli, aut cineres igni suppositi, viuit semper intus illa vis, manetque semper pondus illud insitum in ratione ad veram honestatem, vt remotis illis impedimentis, eo sponte deferatur. Cū igitur hoc ita sit in ea animi parte, quæ est superior, videamus etiam inferiorem cuiusmodi sit. At hæc quoque, vt ait Aristoteles, ita nata, itaque facta est, vt alteri parti superiori, quæ est ipsa ratio, obediat, atque obtemperet: in quo quidem differre illam docet à ceteris facultatibus vitalibus, vt ea, quæ vel nutriendi, vel augendi causa est, quæ rationis imperio nō subduntur, nec eius audiunt præcepta: at appetitus etsi suos quosdam habet motus in bonum delectabile, tamen & se, & illos motus mentis lumini subijcit; nam alioquin, inquit Aristoteles, & maiorum obiurgationes, & æqualium admonitiones, & deprecationes inferiorum frustra adhiberentur. Neque illud paruum est huius argumentum, quod naturale est rebus omnibus, vt sint similibus, suique generis rebus delectentur. Quare cum anima nostra sit plane spiritualis, consequens est, vt spiritualibus eam magis capi oporteat. Vnde est illa Abbatis Isaac sanctissimi viri sententia apud Cassianum, animā nostrum leuissimæ plumæ comparantis. Vt enim pluma, nisi aqua, aut humore aliquo crassiore superfusa fuerit, vel exiguo flatu in aerem è terra extolletur, sic animus hominis, vtpote spiritus, naturalem habet insitam leuitatem, qua, nisi vitijs, curisque mundanis aggraueur, ad superna facile efferatur, & humilia fastidiens ad cœlestia euolet. Denique quid pluribus opus est argumentis, cum qui de hoc dubitet, diuinam ab eo sapientiam quasi minus sapientem accusari necesse sit? Nam cum homines omnes ad hunc vnum finem condiderit, vt rectis, honestisque operibus æternam sibi felicitatem acquirerent, id quoque sine dubio ad illam prouidentiam pertinuit, quæ omnia suauiter disponit, vt talem eis tribueret naturam, quæ etiamsi sola, & per se non sufficeret, tamen non modo nō repugnaret, hominemque à suo fine non abstraheret, sed eo potius impelleret, & quantum eius vires sese protendunt, etiā proueheret. Cur enim de hoc ambigamus, cum in reliquis naturis creatis hoc ipsum à Deo optimo artifice perfectum videamus. Nam & igni, vt supera semper appeteret, qui ei finis erat,

1. Eth. c. vl. & 1. polit. c. 2

Coll. 9. c. 4.

erat, leuitatem inseruit, terræ contra, grauitatem, cuius centrum in medio mundi situm: idemque in reliquis omnibus tum animatis, tum vitæ expertibus. Igitur quod in rebus tanto interuallo minoribus, & quibus tanto ignobilior finis esset, tamen à Deo seruatum est, non idem efficeret in natura omnium harum præstantissima, & ad præstantissimum finem progenita? Hinc igitur profecta est illa S. Basilij oratio, quæ licet de caritate sola, ad alias tamen virtutes nihilominus pertinet. Sic enim ille virtutem hanc confirmat esse homini facillimam, & maxime naturalem. Caritas, inquit, erga Deum non in doctrinæ præceptis posita est. Neque enim aut luce gaudere, aut vitam diligere, aut eos, à quibus geniti, educatique sumus, caros habere, ab vllo didicimus. Sic igitur, & multo etiam magis, nulla est externa disciplina, quæ nos doceat Deum amare, sed simul ac homo constitit, statim insita est ei naturalis quædam rationis vis, quæ in se continet initia cuiusdam necessitatis eum amandi. Probat hoc deinde Basilius longa argumentatione, quoniam cum ad omnia quæ Deus homini præcepit, exequenda, naturales ipsi dederit facultates, ne queri posset quod mandata Dei grauia sint, multo magis necessarium hoc fuisse in eo præcepto, quod omnium est maximum, de Deo diligendo: itaque in ipso ortu nostro vim nos quandam nanciscī, qua ad id impellamur. Hæc, & multa alia Basilius, quæ si in solam, de qua ille loquitur, caritatem conuenirent, tamen fatendum esset, magnum in natura principiū inesse ad omne bonum, ob illud imperium quod caritas habet in virtutes vniuersas: sed eadem communia sunt cum omnibus virtutibus. Etenim valet in omnibus illa Basilij ratio, ut facilior esset diuinorum præceptorum obedientia, oportuisse etiā in natura principia quædā gigni, quibus adiuta nō resisteret, sed quasi prōptius curreret, quo præceptum impellebat.

Atqvi hactenus quidem de ea felicitate, qua Deus naturam ipsam præditam esse voluit. Sed hæc sine dubio, quantacunque sunt, nihil sunt, si cum diuinæ gratiæ vi conferātur. Nam in natura quicquid est, nihil aliud est, quam vt diximus initium, aut semen quoddam, quod tamen per se nihil possit. Gratia autē veram formam affert, ex qua elici possint actiones, eaque, vt breuiter dicamus, alium hominem in homine creat; & quidem, vt ait Apostolus, cœlestem, ac diuinum: ea nobis dat cor nouum, & in visceribus nostris spiritum rectum

Reg. fus. initio.

1. Cor. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ho. 44. innouat. Cuius gratiæ vis recte mihi videtur à Macharío descripta in homilia quadam, vbi ait, dominum nostrum Iesum Christum de cœlo venisse, vt naturam nostram conuerteret, transmutaret, renouaret, & hanc animam, quæ propter peccata, prauis esset affectionibus inuoluta, reformaret, concompetens eam cum suo spiritu diuino. Venit itaque, inquit, vt nouam mentem, nouam animam, nouos oculos, nouas manus, nouam linguam spiritualem, &, vt semel dicam, nouos homines eos, qui in se crederent, efficeret. Qui enim materiam quinque panum adauxit, ac multiplicauit, & asini naturæ prosus mutæ sermonem dedit, & ignis naturam vrentem quasi vltum roris flantem reddidit, qui leonum feritatem in Danielis gratiam mansuefecit, is etiam potest animum desertum, & à peccato agrestem effectum in suam bonitatem, & pacem conuertere, bonoque spiritu implere. Verum ad communem hic gratiam, de qua tam multa hic Macharius, accedit etiam illa propria, & peculiaris gratia religiosæ vocationis, quæ quamcumque subierit animam, eam ita informat, nouisque augeat viribus, vt facile, ac nullo propemodum negocio possit quæ nec alij possunt, qui ea gratia carent, nec ipsa prius eadem anima poterat. Vt enim animal si rationem non habeat, nullum ei omnino rationis opus efficere licebit, non cõsequentia cernere, non iudicare, non consilium dare, aut futura prouidere; homini vero, cum ratione præditus sit, tam procliue id est, quã vti manibus, aut pedibus: sic qui nondum à Deo vocationem hanc, & spiritum hunc consequutus est, in quo & paupertas, & obedientia, & aliæ multæ virtutes concluduntur, nihil ei grauius erit, quam nihil possidere, seque ipsum alterius voluntati subijcere: qui vero illam consequutus sit, etiam cum gaudio hæc faciet. Postremo vero loco ad hanc naturam, & ad hanc gratiam accedit vsus diuturna exercitatione cõtractus, ex quo gignitur in animo habitus ille, qui vere, ac merito quasi altera natura existimatur. Certe enim eandem habet efficaciam, idemque pondus, isque cum acquisitus, & stabilitus fuerit, vt

Ser. 5. de ieiu. 7. men. tutis officia tum agiliora, tum etiam iucundiora reddit. Recte enim S. Leo, Hic, inquit, affectus, quo amor terrenus excluditur, bonorũ operũ consuetudine roboratur, quia necesse est, vt bonis actibus conscientia delectetur, & libenter faciat, quod fecisse se gaudeat. Dum igitur in religione, perpetua quædam vigeat virtutum omnium tractatio, atque exercitatio, consequens

quens est etiam, vt eæ in dies magis, ac magis faciles efficiantur, ita vt cum studio, ac tempore adauctæ fuerint, simillime vt arbores excultæ, fructus vberrimos ferant, non solum ad copiam, & vtilitatem, sed etiam ad suauitatem. Hic enim acquiritur ille habitus, quem quodam loco Cassianus describit, cũ animus (sic enim ait) transijt in ipsius virtutis affectum, ideſt iam ei assueuit, itaque eam amat, vt nihil pretiosius ea iudicet sitque ei per se graue supplicium, vel virtutum pernicioſa trãsgressio, vel vitij virulenta contagio. Ad hunc igitur statum cũ animus peruenerit, multo eum magis gaudere necesse est continentia, & sobrietate, quam alij gaudeant incontinentia, & crapula, multoque ei dulciorem esse castitatis florem, quam impudico suarum voluptatum cœnum: denique maiori etiam lætitia perfundi, cum humiliatur, & cum pro Christi domini amore aliquid ei pati cõtingit, quam superbos omnes in hominum plausu, & gloria, & in ijs honoribus potiundis, quos acerrime concupierunt. His igitur causis, alijsque similibus illud efficitur, vt, quod initio diximus, disciplina hæc religiosa, non modo non aspera, & difficilis, sed etiam admodum suauis sit. Declarauit hoc aliquando Reginaldus ex Dominicanorum familia, & ex ipsius B. Dominici socijs inter primos, ac præcipuos. Hic enim cum in seculo diues, & opulentus esset, vitæque molli, ac delicatæ assuetus, postea laboriosum illud, & grauc institutum suscepisset, qui eum prius cognouerant, sæpe cũ admiratione quærebant ab eo, num magna afficeretur molestia; quibus ille & animo, & vultu alacri respondere solebat, Atqui scitote ita mihi hæc omnia iucunda, & suauia videri, vt sæpe ex animo doluerim, quod nimis molliter viuerem, & certe nullum me in hac vita meritum consequi arbitrarer. Hoc ergo, quod hic Reginaldus dixit, plures dicerẽt, immo omnes probi religiosi dicerent, si idem interrogarentur, vt nos ipsi multos sæpe audiuimus non solum hoc dicentes, sed etiã grauiter dolentes, quasi ociosam, & inertem vitam agerent, eam tamen ipsam, quæ secularibus ex suo sensu rem merentibus adeo seuera, & grauis videri solet.

Col. 11. c. 9.

De in-

De iucunditate vitæ religiosæ ex passionum mortificatione. Cap. V.

MAGNAM omnes in nobis ipsis, si nos bene introspicimus, affectuum turbam gerimus, quos quidē vtiliter admodum in natura Deus inseruit, vt rāquam boni, obedientesque famuli, sic ad rationis imperia, ac nutus præsto essent, eique in rebus omnibus inseruirent. Ex quo intelligi debet, nihil deinde vel turpius, vel periculosius esse, quam cum eiusmodi appetitus rationis, obediē tia abiecta, rāquam infrenes equi aurigam, a quo regi debuerant, ita hominem pertrahunt, aut impellunt quo volunt. Et enim cum hæc nostri pars, in qua vel cupiditas, vel irarum fomes existit, eadem sit in nobis, quæ in belluis, manifeste constat, nihil in ea non modo sapientiæ, sed ne lucis quidem, atque intelligētiæ inesse posse. Quod si in humano corpore hoc fieri posset, vt ordine membrorum inuerso, moueret se quispiam capite in terram depresso, plantis autem sursum erectis, primum quidem id fœditatis sequeretur, vt quicquid esset lauti, vel sordium, in facie eius ingereretur, præcipuam hominis partem: deinde hoc quoque, quod intolerabili labore, & dolore conficeretur, tantum immutata illa naturali membrorum collocatione. Quod igitur in hoc exteriori homine euenire, si hoc fieri posset, id euenire necesse est in interiori, cum ita sit, vt ordo ille superioris, atque inferioris partis perturbetur. Quam sane miseriam, ac calamitatem recte describit Aristoteles ipse, qui ita ait, vitiosos homines ne secum quidem ipsos concordiam habere, agitari enim, ac distrahi eorum animos in contrarias partes, quasi intestina seditione, dum vna animi pars dolet iis, quibus caret, altera de iis gaudet, quibus turpiter fruitur, vt quasi diuulsus huc, illuc que trahatur; & quamquā non possint simul & dolere, & lætari, tamen dolere mens quia lærati sunt; ex quo fieri, vt talium hominum vita semper plena sit pœnitentia. Igitur cum tanta sit horum infelicitas, qui ita turbidis illis animi motibus, vt aculeis quibusdam, uel potius vt furiis aguntur, sic e contra, qui omni uacant commotione, & in quibus omnia placata sunt, & tranquilla, in iis & placidissimam pacem, quę omnem sensum exsuperat, & uitam

9. Eth. 4

tam omnino suauissimam effici necesse est. De qua re operę certe prętium est uidere quid unus ex ueteribus philosophis, idemque elegantissimus, & disertissimus, quamquam ethnicus, scriptum reliquerit. Quid (inquit) illum, quem libidinibus inflammatum, & furentem uidemus, omnia rabide appetentem, cum inexplebili cupiditate, quoque affluentius uoluptates undique hauriat, eo grauius, ardentiusque sitientem, nonne recte miserrimum dixeris? Quid? elatus ille leuitate, inanique lętitia exultans, & temere gestiens, nonne tanto miserior, quanto sibi uidetur beatior? Ergo ut hi miseri, sic contra illi beati, quos nulli metus terrent, nullę ægritudines excedunt, nullæ libidines incitant, nullæ futiles lętitię languidis liquefaciunt uoluptatibus. Quod si quis est, qui uim fortunæ, qui omnia humana quęcunque accidere possint, tolerabilia ducat, ex quo nec timor eum, nec angor attingat, idemque si nihil concupiscat, nulla efferatur animi inani uoluptate, quid est, cur is beatus non sit? Et si hęc uirtute efficiūtur, quid est cur uirtus ipsa per se non efficiat beatos? Hactenus ille, de cuius hoc tam præclaro dicto idem mihi uidetur dici posse, quod Augustinus, cum eiusdem sententiam quodam loco attulisset, adiunxit, Quid tibi uidentur hęc uerba? nonne ab ipsa ueritate per quemlibet hominem dicta sint? Possumus ergo hic dicere quod Apostolus ait de quodam propheta Cretense, cum eius illi sententia placuisset, Testimonium hoc uerum est. Similia sunt apud alterum philosophum ex eadem gentilitate, qui insuper hanc quoque affert rationem, quod quēadmodum omnis eius delectationis, quæ corpore percipitur, fundamentum est ipsius corporis ualetudo, & firmitas: quoniam si hæc perturbata fuerit, uel in optimis cibis nauseatur: sic ad animi uoluptates fruendas, oportere, ut ipse prius animus ualeat, id est, ut metus uacuitatem, & tranquillitatem teneat: quæ sanitas si desit, numquam ullam lætitię partem gustabit. Nam etiam si quid aliquando bonę spei, aut delectationis arrideat, subito eam cura aliqua, aut solicitudo eorum pens confundet, ac perturbabit, sicut tranquillo cœlo nauigantibus obiectus repente scopulus. At uero si hęc adsit, quēadmodum morbo depulso, naturalique calore restituto, iidē qui antea delicatissimas epulas fastidiebant, deinde cibario quouis pane, & caseo, aliisque eiusmodi uulgaribus escis, auide, iucundeque uescuntur, ita qui animum à noxiis affec-

Cic. 5. Tusc.

Ep. 121

Plut. lib. de virt. & vit.

ctibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctibus perpurgarit, ei in summa inopia bene semper fore. Contentus (inquit) eris te ipso, si didiceris, quid bonum sit, atque honestum. Abundabis in paupertate, & rex eris, vitamque priuatam, & ociosam non minus gratam habebis, quam in imperiis, & magistratibus. Cum igitur tanta felicitas, & iucunditas, eo præsertim maxime expetenda, quia naturæ humanæ maxime conuenit, ex sedatis, sanatisque his turbulentis animi motibus consequatur, restat vt videamus quid ad eos sanandos religiosa disciplina conferat. Confert autem hoc primum, quod eorum causas præcidit. Nam vt medici noxios quosdam cibos interdicere solent, qui prauos humores in corpore gignunt, sic religio ea omnia submouet, ex quibus eiusmodi concitationes oriuntur. Etenim, quod Gregorius ait, omnem caritatis consciſſionem ex terrenarum rerum cupiditate nasci, dum quæ diligimus, alii nobis eripere conantur; id multo latius patet. Omnis enim animi perturbatio, quæ se foras iactet, atque impetu quodã in alios incurrat, nõ aliunde originẽ habere potest, nisi ex amore alicuius rei terrenę. In harum enim rerum tractatione incidunt iurgia, cõtentiones, dissidia, pericula, iactationes, direptiones, & alia eiusmodi, quæ animos humanos solicitant, ac pene discerpunt. Quam ob causam egregie dictum est à Machario, filios, vt ipse appellat, seculi, similes esse frumento, quod quasi in cribrum terræ huius coniectum, volubilibus mundi cogitationibus concutiatur, & assidua tempestate rerum, atque cupiditatum terrenarum iactetur. Vt enim triticum in cribro alliditur, agitatur, assidueque versatur, sic principem nequitiæ diabolum homines omnes, quos terrenis occupationibus obligatos tenet, per eas ipsas occupationes perpetuo agitare, & commouere, neque illis horam vllam quietis permittere. Atque hic quidem ita de mundanis. De religiosis autem, quæ dicit Chrysostomus homilia quadam in Matthæum, vbi tantum ait esse interuallum inter iucundissimam (sunt enim hæc eius uerba) monachorum uitam, & secularium uoluptates, quantum inter portum tranquillissimũ intercst, & mare procellosum, ac fluctuosum: eius autem felicitatis illud esse fundamentum, quoniam fori, & platearum tumultus fugientes, ibi degunt, vbi nihil cum secularibus rebus commune est, vbi nihil humanarum rerum perturbat, non mœstitia, non dolor, non acerbior cura, non pericula, non liuor, non turpis amor, non

Ham. 27 Euang.

Hom. 5.

Hom. 69

non aliud eiusmodi, sed ea tantum omnes, quæ futuri sunt regni, meditantur. Hoc igitur primum efficit in nobis religio ad hos animi æstus mitigandos.

ALTERVM est huic simile medicamentum, quo quidem totius etiam morbi radix fundicus tollitur. Intelligendum enim est, omnem eiusmodi motum duplici tantum causa cieri in animis nostris, opinione boni, & opinione mali. Nam vt primum obiecta est sensui species aliqua boni, tum ex ea quasi applicatione naturæ ad rem sibi congruentem, exoritur in appetitu amor, ex amore, si nondum res teneatur, cupiditas, si teneatur, voluptas. Contra autem si res quæpiam mali, ac noxii speciem ostentet, primum omnium in appetitu existit odium, ex odio fuga, & recessus, aut si euitari non possit, iamque præsens sit, tristitia. Similiter in illa altera parte, in qua est uis irascendi, binæ solent esse commotiones ex opinato bono, spes, & desperatio, binę de malo impendenti, timor, & audacia, vna de præsenti, nempe ira: hęc enim ita differt à tristitia, quod non succumbit ingruenti malo, sed repugnat, ac resistit. Quare cum omnis hæc affectionum multitudo vnam habeat originem, hanc quam diximus opinionem boni, vel mali, sequitur, vt qualis fuerit hæc opinio, ac iudicium tum de bono, tum de malo, tales etiam appetitiones, & animorum commotiones existant. Igitur hoc præcipuum est religionis, in eoque tota versatur, vt nos à terrenis, quæ falso appellantur bona, ad spiritualia, quæ vera sunt bona, traducat, quinimmo exspoliet omnino, atque exuat illis omnibus, vt in vno horum studio, & inquisitione contineat: quod qui fecerit, is quasi vno falcis ictu omnes perturbationum radices, fibrasque præciderit. Quid enim eum perturbet aut quid ille timeat an ne merces naufragio pereat, aut grando vineas deuastet, aut ne filio impuberi aliquid mali eueniat an vero ne principes offendat, vel hominũ gratia excidat? at se vltro his omnibus subduxit, itaque præuenit omnes istos casus, vt se aduersus eos inexpugnabilem reddiderit. Denique hoc est maximum discrimen inter res spirituales, & temporales, quod hæ, quia facile perdi possunt, sunteque multis casibus expositæ, earum vel procuratio, vel defensio magnis semper curis, angoribusque plena est. Contra vero spiritualia vltro etiam à Deo offeruntur, nec vlla est potestas vel in terra, vel etiam in inferno, quæ ea nobis inuitis

Universidad de Deusto

initijs eripere valeat. Itaque qui hæc tractant, ij omnis omnino timoris expertes viuunt, illo timore excepto, quem Prophet. Psal. 18. pheta sanctum vocat, ideſt qui nos domino Deo, tanæ potestatis cognitione, subijcit; qui tamen timor non modo placatus est, & sedatus, sed etiam miro quodam modo ipsam auget securitatem. Accedit ad hæc omnia & proprium cuiusque studium, & studium præpositorum in extirpandis, atque eradicandis eiusmodi affectibus, cum nihil ferme aliud seruentius in hac disciplina agatur, isque sit puluis, id stadium, in quo se quisque strenue exerceat. Accedit etiam ipsius virtutis amplitudo, ac dulcedo, accedunt spiritualia gaudia, & illa suauissima mentis ebrietas, quæ ex Dei consuetudine hauritur; quæ quidem, cum ex mente, vt solet, in ipsum etiam appetitum, ac sensum redundarit, ita omnem eius famem nobilioribus his cibis replet, vt deinde communes, vulgatesque cibos vltro fastidiat. Postremo illud quoque adiumentum præstat religio ad has omnes commotiones comprimendas, quod est ex victus, cultusque temperantia, ac sobrietate. Vt enim multo cibo, ac potione completi, epulisque referti, tum mentis vires imminuunt, tum sensuum vires augent, sic contra per continentiam & pars illa nostri, quæ voluptate alitur, tamquam iumentum hordeo imminuto, minus ferox redditur ad calcitrandum, & pars altera, in qua mens, ac consilium inest, vegetior, robustiorque euadit. De quo vtroque illud egregium est apud Ba- Ser. de abdi. rerum. silium: Quemadmodum (inquit) fons aquæ, si in plures riuulos dissectus sit, vicinas glebas, per quas funditur, viriditate conuestit, fecundasque facit, sic gulæ vitium, si per cordis venas se effuderit, atque inde permeans, sensus omnes irrigarit, tum libidinum multarum syluam conserer, tum animam quoque ferarum habitaculum efficiet. Hæ sunt igitur rationes, ac vię, quibus religiosæ animæ ad eum statum perducuntur, in quo omnibus turbulentis motibus sedatis, atque compressis, vna dominetur, quæ dominari debet, ratio, eaque ipsa, quæ nulla vi tenetur, facile sese diuinæ subdat voluntati, ita que fiat, vt tamquam in bene constituta familia, nihil iã dissideat, nihil resiliat, aut discordet, sed omnia in officio sint, suumq. munus prompte obeant. Itaque hoc quidem dubitandũ non est, quin animus ita constitutus statum teneat felicissimum, ac iucundissimum, tamque in terra primitijs quibusdam fruatur illius cœlestis status, vbi omnia ad summam, perfectissimamque

mamque pacem redigentur. Hanc ego crediderim illam pacem, ac sessionem, & illam requiem, internumque silentium, quod ab Esaia Propheta iustitiæ amplissimæ virtuti promitti- Esa. 32. tur, cuius proprium munus est, vt suum cuique tribuat: id autem præcipue elucet in religione, quæ nos Deo, cuius, vt antea diximus, omnes sumus, restituit, perfecteque subijcit. Et erit (inquit) opus iustitiæ, pax, & cultus iustitiæ silentium, & securitas vsque in sempiternum. Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Quid enim optabilius homini, quam requies, & ea quidem non iners, & vacua fructu, cuiusmodi in plerisque mundanis ociosis esse soler, sed vt hic describitur, opulenta, & diues, & omnibus spiritualibus bonis affluens?

De iucunditate, quam religiosi capiunt ex oratione. Cap. VI.

ACCEDVNT ad hæc solatia ea quoque solatia, quæ ex oratione, Deique meditatione capiuntur; quæ quidem meditatio, si vere cogitemus, magnam religiosæ vitæ partem occupat. Eius autem quanta sit dulcedo, & quam eius proprius locus sit religio, vtrumque coniunctim indicasse videtur Esaias his verbis. Fi- Esa. 56. lios (inquit) aduenæ, qui adhærent Domino vt colant eum, & diligant nomen eius, & sint ei in seruos, omnem custodientem sabbatum, ne polluat illud, & tenentem fœdus meum, adducã eos in montem sanctum meum, & lætificabo eos in monte orationis meæ: holocausta eorum, & victimæ eorum placebunt mihi super altari meo, quia domus mea, domus orationis vocabitur cunctis populis. Hoc est amplissimum spiritus sancti promissum, cuius vel exterior ipsa species, non modo interior sensus, ita religioso cuique congruit, vt etiam vix expressiori interpretatione indigeat, ne, vt quodam loco in simili re ait Augustinus, prophetici eloquii obtundatur sapor. Quid autem mirum, cum propheris futura Ecclesia ostenderetur, 18. Ciui. c. 18. ostensam simul esse tanto ante religionis formam, Ecclesiæ partem tam præstantem? His igitur primum aduenarum nomen egregie conuenit, qui scilicet nihil hic proprium possidentes, & tamquam peregrini vtuntur hoc mundo, quasi nõ vtantur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtantur, nec habent ciuitatem permanentem, sed futurã inquirunt. ij etiam adhærent Domino, cum quo valido, atque insolubili votorum nexu astricti sunt, suntque ei in seruos, tum re, tum etiam nomine, quoniam & in eius famulatu viuunt, & hoc nomine libenter gloriantur. Quin ijdem quoque crebra holocausta, ideſt se ipsos totos Domino offerunt, eiusque colunt sabbatum, nimirum ocium, atque vacationem non inertem, & infructuosam, qualis sæpe est in seculo, sed sanctitatis, pietatisque plenissimum, in quã à terrenis operibus feriati, totos se Deo contemplando, & amando tradunt. Illa vero domus orationis, quam Deus suam vocat domum, cur non ipsa Religio dici possit, quæ & inge studium orandi exigit, & simul commoditatem omnem tribuit id optime faciendi? Primum enim religio externas curas remouet, non modo maiores illas, vt agrorum culturam, vt mercaturam, vt reliquas negociationes, sed etiam minores, vt ãdministrationem rei familiaris, liberorum educationem, denique omnes alias. Hæc enim quasi venena sunt meditationis rerum diuinarum, tum ipsã occupatione, quæ tempus subtrahit, tum multo magis affectibus, qui in eam tractationem incurrunt, iræ, timoris, tristitiæ, pro varijs rerum euentibus; qui sane affectus partim animum perturbant, ac de statu suo dimouent, quod plãne impedit contemplationem, partim ita absorbent, vt eius omnes vires, & succum exsugant. Certa sunt enim, quæ in hoc genere apud Cassianum præcipit Isaac, vir magnus, ad bene orandum omnino necessarium esse, vt solicitudo rerum carnalium (sic enim loquitur) generaliter abscindatur, deinde nullius negocij non modo cura, sed ne memoria quidem admittatur, tum vero detractiones, vaniloquia, seu multiloquia amputanda, præ ceteris autem iræ, ac tristitiæ perturbationem, denique etiam concupiscentiæ carnalis, & auaritiæ noxium fomitem funditus eijciendum. Quæ si ita sunt, sine dubio necesse est, quam frequentia sunt in seculo eiusmodi incommoda, tam rarum esse orationis studium: contra vero in religione nihil pene negocij habere, quod illa iam impedimenta longe submota sunt ab ipso statu. Adiuuat deinde maiorem in modum etiam continentia, & castitas; quod tum euidenti ratione apparet, tum ex Apostoli auctoritate, qui ideo virginitatem, & cælibatum tantopere commendat, quod facultatem, vt ille ait, præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi; credo ob eam

Coll. 9. c. 3.

1. Cor. 7.

eam causam præter alias, quod humanus animus, vt corporis voluptate ingraueſcit, & ad infima deprimitur, sic continentia fit quodammodo leuior, vt quasi alis quibusdam ad Deum se efferat, ac puritati illi sua quoque puritate coniungatur. Adiuuat etiam humilitas, quę est in ipso statu paupere, & remoto ab omni humana gloria. Quod enim in Saluatoris vita legimus feciſſe aliquando, vt paruulos ad se adductos amanter amplexaretur, quin etiam discipulos, qui prohibebant, obiurgaret, dicens, Sinite paruulos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum: id videtur adhuc de cœlo seruare, vt cum talibus sit sermocinatio eius. Nam si hæc benevolentiæ signa iis impendebat, in quibus præter ætatis infirmitatem nihil aliud erat humile, quanto magis iis, qui se sponte humiliauerunt, & ad paupertatem, infimumque locum vltro demiserũt? Igitur & ob has, & ob alias complures causas dubitari non potest, quin religio sit domus orationis, ideſt locus omniũ aptissimus, & maxime idoneus ad mentem in oratione, ac cęlestiũ rerum meditatione perpetuo continendam. In quo opere vno omnium nobilissimo, & maximo, quantũ deinde iucunditatis sentiatur, indicat idem Dominus illis verbis, Lętificabo eos in domo orationis meæ. Auctorem se facit huius lętitiæ, & vere, quoniam & ab ipso, & de ipso est: ab ipso, quia eam ipse in animum nostrum infundit, ipsius nos radii illuminant, ipsius sanctitas, & lux in corda nostra illabitur. Est autem de ipso, quo-niã nulla res alia proponitur, ex qua id gaudiũ gignatur, nec gigni potest tantum gaudium, nisi ex Deo. Recte ergo Bernardus, Orando, inquit, bibitur vinum lętificans cor, vinum spiritus, quod inebriat, & carnaliũ voluptatum infundit obliuioné. & Augustinus: Dulciores sunt lacrymæ orantium, quã gaudia theatrorum. De sancto autem Francisco hoc accepimus, cum ille religiosis magnopere solitus esset commendare lætitiam spiritualem, vt magnum præsidium aduersus Satanæ tentationes, adiicere etiam solitum, hanc lætitiam, tamquam ex fonte nasci ex puritate animæ, & acquiri bonis operibus, maxime vero oratione; & ideo in eius sinum, ac portum confugiendum esse, cum aliqua nos mœstitiæ tempestas iactet. Quod si hominum consuetudo, qui vel doctrina præstent, vel prudentia, ita delectare solet, vt totos dies cum eis iucundissime consumamus, quæ oportet esse colloquia, quosue congressus, qui assidue habẽtur, modo cum angelis, quorum caritati, atque in

Mat. 19

Ser. 18. Cant.

In Pſ. 127.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nos prouidentiæ tantopere debemus, modo cum alijs sanctis, qui hanc corporis sarcinam aliquando ipsi etiam gestarunt, modo cum omnium horum Regina, quæ post Deum nihil est in rerum vniuersitate pulchrius, nihil ad cogitandum, & admirandum dulcius? Quid autem de Deo ipso dicemus? Primum enim ipsa eius natura, quæ infinita bonitate, ac potentia, bonisque omnibus constat, immensa quædam suppeditat spatia, quæ dum animus peregrinetur, nulla in extremitate consistens, abysso quadam deliciarum immergatur. Deinde cum hic idem animus ad eius beneficia recolenda se conuertit, non solum quæ sola voluntate, ac propensione quadam largitatis contulit, sed in quibus conferendis adeo maiestas illa laborauit, cumque ipsius dolores, ac cruciatus, illud præsepium, illam paupertatem, verbera, spinas, crucem, secum attentius cogitat, eaque omnia tamquam suas opes, suasque diuitias, ac thesauros infinitos contemplando tractat, tum vero quæ lætitiæ, quæ in eo gaudia oriuntur? Hic lacrymarum, hic suauissimi fletus copia, hic cordis exultatio, in ipsam quoque carnem sæpe erumpens, cum tot, & tanta diuini in se amoris monumenta colligit, quod ipsum per se iucundissimum esset, deinde ob ipsos etiam huius amoris fructus, defensionem, curam, gratiam in hac vita, certam vero spem æternæ vitæ. Quã quam vel præcisa omni vtilitatum nostrarum cogitatione, ipse tamen ad Deum accessus, qui fit orando, & colloquendo, mirum in modum oblectaret. Etenim vt qui igni propinquãs, de eius calore incalescunt, & quicquid cum melle commiscetur, eius dulcedine dulcescit, ita quicũque se cum Deo, eius beatitudinis fonte, coniungit, & quodammodo in eum mergit, quod fit meditatione, & precatione, eum oportet illius quoque beatitudinis aliquo modo participem esse. Cuius esse
Exo. 34. plum extitit in Mose, qui ex consortio sermonis Dei, vt sacræ litteræ narrant, tantum splendorem animo conceperat, vt etiã ex ipsa fronte cornuum more emicaret. His igitur delicijs, & his epulis, quibus nullæ epulæ terrenæ comparari possunt, frui solent Dei famuli, eorumque animæ hoc quotidiano pastu saginari, vt nil mirum sit, si adipe isto, ac pinguedine spirituali repletæ tantas vires habeant ad opera tam præstantia tam facile obeunda. His fruebatur Antonius, quem, vt scribitur, sæpe ineũte nocte orare ingressum matutina lux in eodem vestigio oppressit, cum etiam quereretur, quod ea nimis prope-

propere aduenisset. His etiam Arsenius, de quo idem pene commemoratur, cum vespere se in preces dedisset, occidentẽ à tergo solem relinquens, sæpenumero immotum steterisse, donec lucescente iterum die faciem sol afflaret. Syluanum quoque accepimus post longam precationem oculos comprimere solitum, ne videlicet, vt aiebat, rerum harum infimarum deformitatem videret, qui à supernarum illarum tam admirabili spectaculo veniret. Quid Franciscus, qui modo ad vnius hominis, modo ad arborum, sæpe etiam ad nubium altitudinem ipso quoque corpore extollebatur? Quid denique alij innumerabiles, quorum ecstases, raptus, & longissimas orationes eiusmodi miraculis plenas legimus, quorum ne hac quidem nostra tempestate deest copia; multaque eiusmodi, si id ageretur, afferre possemus? Nos autem de grege, vt dicitur, atque ex communi vita, etsi ad hæc tam magna aspirare omnino nõ possumus, in ea tamen ipsa, quam Dominus concedit, mediocritate, tantum suauitatis experimur, vt hoc ipsum exiguum, quod gustamus, desiderabilius sit super aurum, & topatium, & dulcius super mel, & fauum.

De alijs multis spiritualibus religiosorum gaudijs. Cap. VII.

LAVRENTIVM Iustinianum, de cuius sanctitate, & sapientia sæpe iam nobis incidit mentio, hoc inter alia de religionis laude dicere solitum accepimus, consulto à Deo esse factum, vt eius iucunditatem absconderet, atque occultaret, quoniam si eam homines cognoscerent, futurum esset, vt mundus plane totus exhauriretur, ita se omnes tenere non possent, quin ad eam concurrerent. Est autem hoc tanti viri testimonium eo pluris faciendum, quod & hoc, quod testabatur, ipse expertus erat, eamque laudabat vitam, in qua ab ineunte ætate semper vixerat, & præterea tanta ingenij præstantia, &, quod caput est, diuinæ gratiæ lumine abundabat, vt eius iudicium maximam habere merito debeat auctoritatem. Sed non huius tantum hæc fuit sententia, atque iudicium, verum omnes, ijque maxime, qui vitam hanc tenuerunt, idem professi sunt, idemque semper prædicarunt. Palladius certe de Apollo, cuius nomen inter veteres Patres celebre est, ita cõmemorat, cum ad quin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gentes habueret discipulos, sic eos instituere consueuisse, vt essent semper alacres, & læti, ita plane, vt nullam similem in terris lætitiam, atque exultationem videre liceret, cuiusmodi inter illos perpetuo erat. Sic enim aiebat, non decere eos tristes esse, qui tam certam spem habeant felicitatis æternæ: & quidem gentilibus, aut Iudæis, aut etiam improbis Christianis luctum esse relinquendum, iustum, ac verum: at vero Dei famulis semper esse lætandum. Quod si qui terrena animo agitant, gaudent in rebus terrenis, religiosi qui tanta bona & præsentia tenent, & futura tam certo sperant, cur non in perpetua viuant lætitia? Sic Pater ille, & vere. Primum etenim ineſt in hoc ſtatu illa iucunditas bonæ, rectæque conſcientiæ, quæ & ſecundas res ornat, & aduerſas, ſi quæ interdum incidant, conſolatur, & denique omne hominis religioſi tempus exhilarat. Eſt enim hic quaſi magiſter, monitorque perpetuus hominibus datus, nimirum lumen in mente, quod etiam nullo monente bonum à malo, iuſtum ab iniuſto dignoſcit; deinde inclinatio in voluntate ad illud bonum amandum, & ad malum illud, quod cognoſcitur, fugiendum; ex quo fit, vt qui huic lumini, & huic inclinationi renitatur, is ſemper in cruciatu, & in quadam carnificina viuat: qui vero ei pareat, eiuſque ductũ ſequatur, viuat in gaudio. Sic enim Chryſoſtomus.

Ho. 63. ad pop. Licet, inquit, virtus in eius exercitatione aliquid laboris habeat, multa tamen conſcientiam implet delectatione, & tantam intrinſecus exhibet voluptatem, vt nullo ſermone exprimi poſsit. Quid enim tibi de præſentibus iucundum videtur? Nonne lauta menſa, & corporis ſanitas, & diuitiæ? Sed hæc ſuauia, ſi illi voluptati comparentur, amara videntur. Nihil enim ſuauius bona conſcientia, & bona ſpe. Porro hæc conſcientiæ tranquillitas in religione non per ſe tantum adeo ſuauis eſt, vt dicit hoc loco Chryſoſtomus, ſed eam etiam conſequuntur innumerabiles aliæ ſuauitates, quas optime Ma-

Ho. 18. charius homilia quadam complexus eſt, in qua de hac ipſa ſpiritualium gaudiorum abundantia diſſerés, ait, Dei ſeruos interdum ſic ſe habere, vt qui in regio conuiuio magnificentiſſimo accumbunt, omni lectiſſimorum ciborum copia referto, in quo ſatietate mirabili, & lætitia, quam nemo verbis æquare poſsit, exultant. Alio tempore habere ſe vt ſponſam, quæ in diuinis amplexibus, cœleſti neſcio qua voluptate liqueſcat. Interdum fieri vt Angelos corporis expertes, tantãque leuitatẽ, ac ſim-

plicitatem acquirere, vt non magis corporis grauentur pondere, ac ſi eo carerent. Interdum ſic delectari, vt qui uinũ optimum largius potant, ebrioſque fieri ſancta ebrietate diuinorum myſteriorum, vt nihil iam de humana hac vita ſentiãt. Nonnumquam vero eſſe velut in luctu, & lamentatione totius humani generis, pro cuius ſalute preces Deo fundunt, ſuas pro ea cauſa animas deuouere parati. Nonnumquam etiam ita hoc proximorum ſpirituali amore inardeſcere, vt ſi fieri poſsit, omnes homines in ſua viſcera, nullo bonorum, malorumue diſcrimine, condere cupiant. Alias præ ſpiritus humilitate ſic ſe infra omnes homines demittere, vt omnium mortalium poſtremos, minimos, peſsimoſque æſtiment. Contra vero ſic ſe interdum gerere, vt robuſtus quiſpiam, qui reſumptis armis in prælium vltro venit, & aduerſus hoſtes fortiter dimicat. Sæpe in ſummo quodam ſilentio animam conquieſcere, ſuauiſsima, trãquilliſsimaq. pace perfruentem, qua incredibilem in modum oblectetur. Denique ſæpe etiam euenire, vt eo Spiritus ſancti dono, quod Intellectus dicitur, & Sapientia, ita eorum mens inclareſcat, eaſque res momento tẽporis doceatur, quæ nullius oratio explicare poſsit. Hæc Macharius. Qua re cuiuſmodi eſſe oportet illud inſtitutum, quod aſsidue inter has delicias verſetur, vt quemadmodum in conuiuijs ferculum ferculo, ſic in hac vita gaudium gaudio, delectatio delectationi ſuccedat? Iure igitur Dauid Propheta, Quã magna, inquit, multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te? Magna, ſed abſcondita, iiſque tantũ cognita, qui vere Deum timeant. Errant ergo, & multum errant, qui vtilitatem ſolã, & ſalutẽ ijs qui ſe Deo conſecrant, propoſitam putant, ſed eam ſalutẽ magnis emi moleſtijs. Haber, haber etiam hoc iter ſpirituale oblectationes ſuas, & quidem multo maiores, quam caro, & ſanguis habere poſsit. Itaque nihil fere magis in ſacris litteris iteratũ, & crebrius inculcatum eſt. Lux, inquit Dauid, orta eſt iuſto, & rectis corde lætitia: quod ideo dicit, quia illa demũ eſt vera lætitia, quæ ex animi luce, atque ex corde recto oritur. Quo etiã pertinet illud. Quã dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo. & illa, Vox exultationis, & ſalutis in tabernaculis iuſtorum. Iuſti autem epulentur, & exultent in conſpectu Dei. Anima autem mea exultabit in Domino, & delectabitur ſuper ſalutari ſuo: omnia oſſa mea dicent, Domine quis ſimilis tibi. Illud vero optimum, ac quo-

Pſal. 30

Pſal. 96

Pſ. 118

Pſ. 118. 7.

67.

Pſ. 34

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal. 35. dammodo nostrum, qui in domo Dei degimus, Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Torrentem vocat propter copiam, & quoniam hoc aquarum genus non è terra nascitur, sed de cœlo, & large demittitur. Ebrietatem autem, quia qui talibus solatijs saturati sunt, non solum omnem sitim affatim extinxerunt, sed nihil in terra vident, aut curant etiam ex ijs, quæ ante oculos sunt, intus vero feruent spirituali æstu, qui feruor ad multa impellit, quæ ab alijs fortasse vel inepta, vel etiam stulta reputentur. Similia sunt apud Esaiam Prophetam, tum alibi sæpe, tum loco il-

Esa. 51. lo, Ponet, inquit, desertum eius quasi delicias, & solitudinem quasi hortum Domini. Gaudium, & lætitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis. Felix desertum, in quo tanta sit gaudiorum copia. Quid autem verius desertū hoc erit, atque hæc solitudo, quam religio, locus remotus tum à vulgi consuetudine, tum ab honoribus, ac diuitijs, & reliquis commodis huius mundi?

Hæc igitur, & eiusmodi multa cum in diuinis oraculis legimus, quæ mentiri non possunt, satis esse debent, vt etiamsi nobis ipsis vsu nostro minus ista percipere licuisset, ea tamen etiam certius, constantiusque crederemus, quam quæ oculis, quæque tactu explorauimus, quod hi sensus fallere possunt, Dei vero dicta non possunt. Sed præterea confirmantur hæc dicta per ipsam Dei naturam, & innatam bonitatem, quę cum tanta fuerit, vt eum è cęlo in flagella, in spinas, in crucem impulerit, idque pro inimicis, quid faciet pro amicis, quid pro filijs? præsertim cum illa quidem tam caro ei steterint, nempe sanguine, & vita, in his autem solatijs homini impertiendis, nihil iam ei laborandum sit, neque vllum propterea felicitatis suæ damnum sustinendum: vt nulla superst dubitandi causa, quin illa benignitas in suos famulos, pro suo more, pro sua etiam natura, semper liberalis futura sit. Itaque quæ tanta esse poterit huius vitæ molestia, quæ his suauitatibus non mitigetur? quæ tanta hominis infirmitas, quam non talia dona corroborent? quid tam durum, & graue, quod talibus condimentis non facile molliatur, ac dulcescat? Quapropter recte

Serm. ce nos re liq. Bernardus in sermone quodam bene longo, & diserto, quem totum de religiosi felicitate scripsit, hoc etiam addit, diuinæ omnino largitatis fuisse, vt non solum æternæ vitæ præmium proponeret, sed etiam huius vitæ spiritualia gaudia promitteret.

ret. Sic nimirum, inquit, & operarijs huius seculi solet cibus in opere, merces in fine dari. Sic militibus & stipendia ministrantur pro necessitate laboris, & nouissime donatiuum maius pro quantitate laboris. Sic & filijs Israel, donec terram promissionis intrarent, in deserto manna non defuit. Habes hanc duplicem promissionem & in Propheta euidenter expressam, vbi ait, Reddet Deus mercedem laborum suorum, & deducet eos in via mirabili. Ipsa est enim via testimoniorum Domini, in qua Propheta alius sicut in omnibus diuitijs delectatum se esse testatur. Hanc igitur spiritualium solationum, de qua loquimur, abundantiam, multorum quæ legimus exempla testantur, vt Abbatis illius Ioannis, quem scribit Cassianus, tanta perfundi solitum interiori dulcedine, vt ne id quidem recordaretur, an pridie comedisset: vt etiam beati Ephren, qui dicitur, cū pene eius præcordia cœlesti lætitia rumperentur, clamare sæpe solitum, Recede à me Domine parumper, quoniam vasis huius infirmitas ferre non potest. Bernardus quoque ita ijsdem gaudijs absorbebatur, vt toto die la cui obequitans, numquam eum viderit, & toto anno vna in cella degens, adhuc ignoraret, an ea cella tectum haberet. Ac similes quidem multos illorum seculorum fructus vbique, & passim legimus, vt nihil opus sit, plura eorum exempla colligere. Neque tamen desunt etiam hac nostra ætate, vel deesse vnquam poterunt, quoniam non perdit Deus bonitatem, ac liberalitatem suam, à qua ij fructus manant: sed sunt fortasse occultiores, vt solet in viuentibus, aut recētibus, quibus videlicet nondum antiquitas auctoritatem conciliauit. Certe de fundatore, ac parente nostro Ignatio hoc cognouimus ab eius familiaribus, tam perennem fuisse in eo spiritualium lacrymarum copiam, vt paulatim exesa luminis vi pene oculos perdiderit, & sine dubio plane perditurus fuerit, nisi medicorum monitu, & suorum impulsu, illam etiam à Deo facultatem impetrasset, vt earum quasi habenas in manibus teneret, quas pro libitō vel laxaret, vel astringeret. Franciscum quoque Xauerium ferunt sæpissime cum solus esset, manu pectori admotā, oculis in cœlum erectis, propter harum consolationum abundantiam huiusmodi voces edere solitum, Sufficit Domine, sufficit: quasi ipse quoque, vt Ephren, de quo diximus, ferre non posset amplius. Quin etiam cum iter faceret, quod ille semper pedibus faciebat, adeo mentem suspen-

Sap. 10.

Psal. 118.

Coll. 19. c. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sam, & in Deum absorptam gerebat, vt sæpe de via desfectens in vepres, & dumeta, & lapides impingeret nec aduertens: quam sane ob causam semper ei plantę ac tibiæ sanguine, & tabo fluebant, cum tamen ille ne sentirēt quidem. Ac nos quoque ipsi plures ex hac eadem Societate nostra nouimus, & de alijs pluribus audiuimus, in quibus tanta fuit cum Deo communicatio, vt in his eisdem, vel propemodum eisdem gaudijs, & solatijs semper viuerent; qui etiam nominari possent, nisi institutum meum tenere mallem, nullius, quamdiu viuat, nominandi. Verum hæc quidem extraordinaria sunt, & sine dubio non omnibus contingunt. Sunt autem alia etiam solatia magis communia, & frequentia, vel potius quotidiana, sed tamen magna, & magnopere expetenda, quæ videlicet ipsa communis, & ordinaria religiosorum vita consequi potest, & facile consequitur, quoniam ex corde puro, ex virtutum exercitatione, atque ex sui ipsius mortificatione proueniunt. Vt enim sol ita lucem suam cum alijs communicat, vt illa ad capiendum apta sunt, & aerem quidem si purus sit, perfecte illuminat, sin autem nubilus, ac caliginosus, non ideo nihil illuminat, sed tantum immittit radiorum, quantum densitas illa admittit, idemque sō in domum infundit per rimulas, quantum earum patiuntur angustiæ: sic Deus, cuius non minus propensa est natura ad benefaciendum, quam solis ad lucendum. Is enim in quibus nihil inuenit impedimenti, vt in magnis illi vitis, ijs totum sese communicat, & impertit largissime, qui autem nondum omnino perfecti, & nubeculas adhuc aliquas retinent, non tamen eos omnino negligit, ac reijcit, sed proportione quadam, vt eorum fert captus, tantum eis sui luminis, suæque lucis tribuit. Itaque etiamsi nostra infirmitas ad tantam illorum sanctorum altitudinem accedere non possit, ipse tamen Deus ad nostram sese infirmitatem inflectens, quicumque eum in hoc, quod paulo ante diximus, desertum sequuntur, numquam eos ieiunos dimittit, ne deficiant in via, sed ita satiat, vt etiam multi fragmentorum cophini supersint. Tanta autem est vis horum gaudiorum, vt vel minima eorum particula omnem in nobis mundani gaudij sensum, ac cupiditatem extinguat.

Sed hactenus de ea multiplici, ac varia incunditate, quam rerum spiritualium fructus religiosis affert: quæ quamquam est in ipsis præcipua, non tamen omnino temporalium etiam rerum

rerum iucunditate carent. Quin potius ita hæc quoque sæpenumero fruuntur, vt ne ipsi quidem mundani homines, qui temporalia tam auide consectantur, & se ijs quodammodo immergunt, tamen ita liquidam, & veram ex ijs voluptatem percipiant. Duas sane hoc loco excipio voluptates, vel obscœnas, vel quæ cum peccato, & culpa sint coniunctæ, quas vtrasque nemo sanus verum hominis gaudium dixerit, cum alteræ bestiarum sint, alteræ infixum gerant aculeum, qui semper pungat, plusque solus cruciet, quam illæ oblectent. Sed his seclusis, si de homine, qui verus sit homo, quæratur, id est, qui rectam rationem sequatur, eique obediat, hoc certo affirmandum, ex his ipsis rebus, quæ sunt in mundo, multo maiorem esse spiritualium, quam carnalium hominum voluptatem. Nam carnales quidem, quod minimum est in creatura, in eo toti hærent, nimirum in externa specie, qua cum præter regulam, nimisque cupide fruuntur, quid faciunt, nisi id, in quo Augustinus seipsum accusat, vt in ista formosa, quæ Deus fecit, deformes irruant? At vero spirituales longe alio modo, & ad iucunditatem etiam magis apto: quem modum ex B. Francisci more accipere possumus, quem prolixe commemorat Bonauentura. Ita enim scribit, illum ex creaturis ipsis incredibilem delectationem capere, atque in ipsis, vt eius verbo vtar, exultare solitum, cum omnia, tanquam Dei opera contuens, summam illam bonitatem in rebus singulis, tamquam in riuulis fontem hauriret, earumque naturas, & vires, & effectus à Deo ipsis tributa, tāto ordine connexa, tantaque pulchritudine ornata considerans, tamquam cęlesti quodam concentu recrearetur, atque in ipsis pulchris Deum pulcherrimum agnosceret, & amaret. Hoc igitur faciebat Franciscus, quod idem imitantur, faciuntque ij omnes, qui nō oculos solum corporis, sicut equus, & mulus, in quibus non est intellectus, sed oculos etiam mentis adhibent. Atque hæc delectatio quāto sit maior, quam illa hominum rudium, & carnalium, indicat etiā Cyprianus, qui hoc ipso argumento vtitur ad homines à theatri spectaculis reuocādos. Sic enim ait: Habet Christianus spectacula meliora, si velit, habet veras, & profuturas voluptates, si se recollegerit, &, vt omit tam illa, quæ nondum contemplari potest, habet istam mundi pulchritudinem, quam videat, atque miretur. Solis ortum aspiciat, rursus occasum mutuis vicibus dies, noctesq. reuocantem,

10. Cōf. c. 27.

In eius vita.

Serm. de spectaculis.

canrem, globum lunæ temporum cursus incrementis suis, decrementisque signantem, astrorumque micantium choros, anni totius per vices membra diuisa. Hæc Cyprianus, & multa alia, quæ addit de naturalibus Dei operibus admirandis, ex quorum aspectu multo ait maiorē capi posse ab homine Christiano voluptatem, quam ex vllius ludi, aut similium rerum, quibus vulgares homines adeo tenentur, aspectu. Quæ si omnia colligamus tum externa, tum interna, tum spiritualia illa, quæ mente videntur, tum hæc etiam, quæ modo diximus, quæ corpore constant, & corpore sentiuntur, facile conuincemus, nihil iucundius esse posse religiosa vita, in qua omnia plena sint gaudiorum, & in qua ita perpetuæ, & contextæ sint voluptates, eæque puræ, & veræ, & vt ait Cyprianus, profuturæ, vt vna aliam excipiat, immo plerumque vna aliam eodem tempore cumulet. Itaque in hoc quoque implet Veritas promissum suum, quæ ideo se venisse professa est, vt electi sui vitam haberent, & abundantius haberent, ideſt lætiorem, & alacriorem, omnibusque gaudijs pleniorem, quam ipsi mundani.

Ioa. 10.

De delectatione, quam religiosi capiunt ex paupertate. Cap. VIII.

NON desunt etiam alij delectationis fontes in religione, & in primis ipsa paupertas. Quamquam hoc fortasse paradoxum quoddam, contraq. communem hominum opinionem videatur, eorum videlicet, qui, vt Dauid ait, beatum dixerūt populum, cui temporalia affluant, filij, ac filiæ multæ, eæque admodum ornatæ, ouium greges plurimi, ac fœtosi, promptuaria ita plena, vt ab vno in aliud rerum copia efferenda sit. Atque id quidem est vulgi iudicium: quem errorem confutat statim Propheta, meliorem, verioremque subijciens sententiam, Beatus populus, cuius Dominus Deus eius. Hunc autem populum, qui ita Deum habeat pro domino, ac principe, vt illi soli seruiat, nec alium dominum habeat, præter Deum, quis negabit esse religiosos, qui etiam propterea populus vocantur, quia non separatim id faciunt, sed loco, & legibus, & rerum omnium communione deuincti, ipsa multitudine sua vnam familiā, vnamq. effi-

Ps. 143.

efficiunt gentem? Itaque in hunc quoque populum illud apte conuenit, quod ab eodem Propheta dictum est, Beatus populus qui scit iubilationem. Nam vt aliæ sint spirituales animæ, quæ spirituali dulcedine interdum recreentur, eæ tamen singulæ per se, ac separatim res suas agunt, religiosi autem ipso conuictu populum hunc conflant, qui in perpetua iubilatione viuit, & cuius iubilatio ex ipsa plurium coniunctione duplicatur. Beatus igitur hic populus, etiamsi diuitijs illis careat, immo vero ob hoc etiam ipsum inter cetera beatus, quia illis diuitijs caret: caret enim simul multis, ingentibusque molestiis, quas ea rerum abundantia necessario secum adducit, vt qui à Deo illuminati interiora perspicere possunt, hanc ipsam intelligant primam esse felicitatem paupertatis, quod à diuitiarum infelicitate absit. Hoc vero bene, vt cetera, intellexit Gregorius, qui locum illum sacræ scripturæ, Cum satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit, & omnis dolor irruet in eum, ita interpretatur, vt cum totum ad locupletem hominem referat, qui videlicet satiatus sit rerum istarum copia. Prius namque, inquit, dolorem habuit in ipsa suæ concupiscentiæ defatigatione, qualiter concupita raperet, quomodo alia blandimentis, alia terroribus auferret. At postquam acquisitis rebus peruenit ad desiderium, alius hunc dolor fatigat, vt cum solicito timore custodiat, quod cum graui labore meminit acquisitum. Hinc inde insidiatores metuit, atque se hoc perpeti, quod ipse fecit aliis, pertimescit, formidat potentiorem alterum, ne hunc sustineat violentum: pauperem vero cum conspicit, suspicatur furem. Ipsa quoque, quæ congesta sunt, curat magnopere ne ex naturæ propriæ defectu per negligentiam consumantur. In his itaque omnibus, quia timor ipse pœna est, tanta infelix patitur, quanta pati timet. Vere Gregorius hæc omnia, idque præsertim, quod vt cetera omnia pericula externa desint, illud numquam deesse potest, quod intrinsecum est, & in istarum rerum natura penitus insitum, vt senescant semper, & ad interitum tendant, nisi perpetua cura conseruentur, & tamquam per se ruentes, studio, cautione, solicitudine fulciantur. Ex quo fit, vt quo magis diuitiæ augentur, eo magis hunc ipsum laborem augeri necesse sit, qui quidem labor ita mentem occupat, vt ne diuitiarum quidem fructu, si quis est, gaudere possit. Quod si ita est, parum ne solatii, ac felicitatis existimandum est, experteu esse tot ærumnarum,

Ps. 88.

Iob 20.

15. Mor. c. 13.

præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsertim tam ignobilium,& tam etiam inutilium? Sed hoc quidem,quod diximus, multis molestijs diuitias esse respersas, ne diuitiarum quidem amatores negant. illud arcte tenent,illas, quæcumque sunt, molestias, compensari pluribus commodis,& voluptatibus, quas ex suppeditant. Itaque videamus iam, quantum valeat ista compensatio.Nam si naturæ principia,vt debemus,inspiciamus, hæc omnia, quæ sunt in mundo,facta esse videbimus ad hominis alimentum,quod fere cibo, potione, vestitu, domicilio, & siquid eiusmodi est, continetur; pecuniæ vero vsus ad hominis vitam sustentandam per se nullus omnino est, sed ideo tantum inuectus,vt illa,quę diximus alendæ vitæ necessaria esse, facilius commutari possent, vt, quemadmodum ait Aristoteles, qui vna re abundabat,aliam, quæ deerat, sibi compararet. Quare cum pecunia nihil aliud sit, quam rerum istarum naturalium instrumentum, ac supplementum quoddam, vbi ex deficiant, sequitur, vt ne ipsius quidem pecuniæ alius sit vel finis, vel vsus,quam illarum,ideſt,vt corpus hoc sustententur: quicquid autem amplius est,non solum vitiosum, sed superfluum,& inutile,&,si vere æstimemus, etiam pondus est. Nam si hæc naturæ mensura rem moderari velimus, nihil facilius, ac breuius,quam eius vel necessitatem,vel etiam desideria, non diecam cohibere,sed plane,ac penitus satiare: ita ea paucis,simplicibusque contenta est. In quo quid nos Stylitem, aut Arsenium aliquem, vel Macharium adhibeamus, quorum rigor paucis fortasse imitabilis videatur? philosophum audiamus, eumque ethnicum, quid de hoc aptissime, & verissime disserat. Non illud, inquit, præcipio, vt aliquid naturæ neges. contumax est, non potest vinci, suum poscit. Sed vt quicquid naturam excedit,scias precarium esse, non necessarium. Esurio, edendum est. Vtrum hic panis sit plebeius, an siligineus, ad naturam nihil pertinet. illa ventrem non delectari vult,sed impleri. Sitio, vtrum hæc aqua sit, quam ex lacu proximo excepero, an ex, quam multa niue elisero, vt frigore refrigeretur alieno,ad naturam nihil pertinet. Illa hoc vnum iubet, sitim extingui. Vtrum sit aureum poculum, ac chrystallinum, an vitreum, an manus concaua, nihil refert. Fames me appellat: ad proxima quæque porrigatur manus. En ipsa mihi commendauit quodcumque comprehendero.Nihil contemnit esuriens. In hãc eandem sentẽtiam

1. Pol. c. 6.

Seneca ep. 120.

tiam illa quoque à Hieronymo dicta sunt in libro contra Ionianum posteriore.Quod mirandum sit,inquit,Epicurus voluptatis assertor omnes libros suos repleuit oleribus, & pomis, & vilibus cibis dicit esse viuendum,quia, carnes, & exquisitæ epulæ ingenti cura,& miseria præparentur, maioremque pœnam habeant in inquirendo,quam voluptatem in abutendo. Corpora autem nostra cibo tantũ, & potu indigere.Sapientię quoque operam dare non possumus, si mensæ abundantiã cogitemus,quæ labore nimio,& cura indiget.Cibo expletur naturæ necessitas,frigus,& fames simplici vestitu,& cibo expelli potest;vnde & Apostolus,Habentes,inquit, victũ, & vestitum, his contenti sumus. Deliciæ,& epularum varietates fomenta auaritię sunt.Grandis exultatio animæ est,cum paruo contentus fueris,mundum habere sub pedibus,& omnem eius potentiam,epulas,libidines,propter quæ diuitiæ comparantur, vilibus mutare cibis,& crassiore tunica compẽsare. Tolle epularum,& libidinis luxuriam,nemo quæret diuitias.En igitur ex Hieronymo modus,ac ratio,qua paupertas dulceſcat, si epula rum,si ceteræ intemperantiæ cupiditas radicitus extirpetur. Quare quãdo paupertatis causa ex hoc pendet, videamus hoc etiam,quam nihili faciendæ sint istę delicię,immo vero quam multo ex felle refertæ sint, eaque ipsa dulcia, quæ videntur, quam sint molestæ,& amara.Hoc vero diserte,& copioſe commemorat Chrysostomus in eo libro,quem de virginitate scri Cap.69. psit.Sic enim ait,ex sumptuosis mensis ebrietates, vẽtris intensiones,spiritus angustias,vertigines,& alia his grauiora gigni: atque hæc quidem præsentia,illa deinde subsequi, pedũ dolores,tabes,sacrum morbum,neruorum dissolutiones:quorũ malorum magnitudinem tãtam esse, vt nulla ratione tanti emenda sit exigua illa, ac breuis voluptas. At vero frugalitatem è contra potius sanitatem, bonamque valetudinem tueri, nec perturbari vllo ex ijs malis,quorum singula per se voluptatem omnem extinguunt. Addit deinde Chrysostomus,etiam his omnibus malis præcisis,maiorẽ tamen in paupertate voluptatem reperiri, quam in diuitijs; quod etsi præter communem opinionem videtur,tamen tum hoc eodem loco,tum in quadã homilia,id ita confirmat,vt nullam relinquat dubitationem. Sic enim ait, vnum esse in quo diuitiæ paupertatem superare videantur, nimirum quotidianis diffluere delicijs,& multa in conuiuijs repleri delectatione. Atqui hoc etiam in pau- Hóm.2. ad pop.

perum

Universidad de Deusto
Biblioteca

perum mensis contingere, & quidem multo melius, quam diuitum. Nam delectationem in conuiuijs, inquit, non ciborum natura, sed ipsorum hominum dispositio facit; quia cum quispiam esuriens ad mensam accedit, quicumque sit cibus, etiamsi vulgaris, iucundior videbitur, quam quoduis obsonium innumeris illecebris conditum. At vero qui necessitatem, & famem præueniunt, vt solent diuites, etiamsi nobiles epulas viderint appositas, nullam sentient suauitatem, languente videlicet appetitu: quod, præter quotidianam omnium
Prou. 27 experientiam, testatur etiam Scriptura, cum dicit, Anima saturata calcabit fauum, & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet. Quod autem de cibis dictum est, idem valet in potu. Vt enim fames voluptatem affert supra ciborum conditionem, sic & sitis iucundissimum facit potum, etiam si pura
Ps. 80. aqua bibatur. Vnde dictum est à Propheta, Et ex petra mel le saturauit eos; non quia Moses mel è saxo eduxerit, sed quia Iudei sitientes in aquas illas inciderunt, ipsæ aquæ mellijs iucundiores visæ sunt. Hoc idem etiam fit in somno. Non enim molle stratum, neque deargentatus lectus, neque silentium in domo indictum, neque aliquid eiusmodi somnum inducit, sed labor, & lassitudo, quæ facit, vt valde somno egeamus, &
Eccl. 5. iam dormitantes in lectulo reclinemur; de quo Salomon, Iucundus somnus seruo, siue parum, siue multum bibat. Hæc Chrysostomus in vniuersum de paupertate. Sanctus autem
Con. mo. 5. 7. Basilius, nominatim etiam de religiosis loquês, ita ait, eos exiguam admodum, & vilissimam ciborum portionem tanta cum iucunditate accipere, cum quanta ne ipsi quidem seculares magnos epularum apparatus splendidissimis, & copiosissimis omnium generum ferculis instructos.

Denique illud etiam in toto hoc genere valde considerandum est, neminem esse, qui ideo diuitias quærat, quod eas per se amet, sed quia se ipsum amat, sibique per eas animi fructum, & gaudium quærit. Nonne igitur melius, optabiliusque esset, si fieri posset, hunc ipsum animi fructum, & gaudium, quod diuitiæ per tot anfractus, totque labores, tantarum varietate inquirunt, sine vllis diuitiarum molestijs, quasi fructum sine cortice tenere? At hoc facit paupertas religiosorum, quæ tam gaudet, tamque contenta est nihil habendo, quam diuites omnes multa possidendo, immo hoc amplius, quod diuites, vt plurima, atque adeo vt omnia possideant, non possunt

possunt ad illam animi quietem peruenire, quam quærunt. Non enim potest animus quiescere, nisi satietur, non potest autem satiari rebus externis, quia foris manent, sed satiatur virtute, quæ intus in animo ipso est, & præsertim hoc paupertatis voluntario affectu. Quamobrem egregie Chrysostomus ad Esaiæ locum alludens, paupertatem caminum Hom. 4. quendam appellat, in quo renouari ait miraculum trium il- in Matt.
lorum puerorum, quos in fornace non modo non flamma contigit, sed etiam aura quædam in medijs ignibus refrigerabat. Nam per se quidem paupertatem ignem esse acrem, & molestum, sed tamen si quis in eam se voluntarie conijciat, & in ea Deo gratias agat, eius uincula dissolui, flammam extingui, aut si non extinguatur, quod multo est admirabilius, pro flamma rorem sentiri: id uero apparere in Dei famulis, qui se paupertati deuouent, quoniam in paupertate ditiores sunt diuitibus, & in medio igne, purissimo, ac placidissimo rore perfunduntur. Maximum enim rorem, & ad animam recreandam aptissimum esse, non teneri diuitiarum concupiscentia. Atque ut pueri illi Regem contemnentes facti sunt Rege ipso clariores, sic qui omnia huius mundi præmia despiciunt, toti mundo honorabiliores euadere. Hactenus Chrysostomus.

Sed tamen quoniam paupertatis nomen triste, odiosumque est, atque ipse eius sonus quandam quasi malorum turbam repræsentat, hoc etiam intelligendum nobis est, unde hic error, ac fallacia in hominum animis oriatur. Oritur autem ex eo, quod cum, ut alibi à nobis dictum est, aliud sit genus paupertatis ignobile, plebeium, demque graue, ac laboriosum, qui hæc dijudicare nesciunt, ambiguitate vocis decepti, huius paupertatis incommoda eadem etiam in religiosa paupertate inesse suspicantur. Quod quidem ita abest à uero, vt inter hoc vtrumque genus multa sint discrimina, sed præcipua duo. Primum, quod in illa paupertate, quam necessitas, non virtus peperit, coniunctum est etiam habendi desiderium, ex quo desiderio nascitur tum studium quærendi, tum si non supperat quod quæritur, angor, & mœror, & solicitudo. In hac autem paupertate, quæ & voluntate suscepta est, & voluntate retinetur, non modo procul absunt omnes illæ perturbationes, sed ne sentitur quidem inopia, quoniam ea ipsa amatur, & expetitur. ex quo illud est à Seneca Philosopho commo Ep. 120
de, & vere dictum. Nihil interest, vtrum non desideres, an habeas

habeas. Quamobrem nihil est in hac paupertate, quod eam torqueat, aut cruciet, sed in ea animus quasi in omni rerum abundantia, ac copia, ita conquiescit. Altera est differentia, quod nostra hæc paupertas magno quodam præsidio nititur, quod non adeo habet illa vulgaris, nimirum Dei cura, ac prouidentia, atque etiam certa eius promissione. Hoc enim est pactum illud, ac fœdus, & quasi mutua obligatio, quam sanctus Franciscus dicere solebat initam inter Deum, ac religiosos, vt ipsi ex sua parte omnia relinquant, Deus autem pro sua parte eos sustentet, & alat, non modo vt herus famulos, sed vt pater filios, & eos filios, qui se eius gratia, & amore omnibus humanis adiumentis priuarunt. Quod si hanc caritatem natura inseruit coruo tam rusticæ aui, vt pullis suis de nido eum inuocantibus escam aduehat, & quidem longe, non multo magis eandem curam præstabit Deus ijs, quos genuit, & quibus tam excellentem vitam dedit? Immo vero hoc etiam admirabile habet paupertas ista, vt simul & diuitiarum incommodis careat, ijs quæ supra attigimus, & tamen diuitiarum commodis fruatur, vt ei videlicet vitæ alimenta non desint, aliorũ laboribus curata, Dei vero benignitate prouisa; quod ipsum ad hanc quam tractamus iucunditatem pertinet. Nam qui se summo illi regum Regi tantæ curæ esse intelligant, eiusque curæ quotidiana hæc indicia accipiant, cur non eis hoc dulcius sit, quam omnes omnium diuitiæ? Cuius rei multa possent ex sanctis hominibus testimonia peti, sed omnium instar erit S. Franciscus, huius præcipue virtutis amator acerrimus, qui cum alias alia eius bona, tum aliquando eius etiam dulcedinem ita demonstrauit. Cum enim iter in Galliam habens, ad fontis oram vna cũ Masseo comite, prandii causa cõsedisset, expositis ab vtroque exigui panis fustulis, quæ ostiatim mendicando collegerant, & quidem bonam partem acidis, & duris, ille spiritu exultans, fratremque compellans, excitare illum cœpit ad gratias Deo agendas de illo tam ingenti paupertatis thesauro, idque ipsum elata gradatim voce iterare. Quærenti autem Masseo, quisnam is esset thesaurus in tanta rerum etiam necessariarum inopia, vbi non obsonium, non vinum, non etiam mensa suppeteret, respondit, illud ipsum esse magnum beneficium, quod illa omnia, quæ deessent, à Deo supplerentur, qui illum eis panem, ac fontem, illum etiam lapidem tam prouide præparasset. paulo autem post inde

inde digressus, in quodam templo, quod primum occurrit, orare instituit Deum, vt sibi, & suis sanctæ paupertatis amorem inspiraret, idque tanto feruore, vt ex facie ignis emicare videretur. Itaque hoc diuino ardore incitatus, mouit se versus Masseum brachiis apertis, eumque magna uoce ad se aduocans; qui cum admiratus, ac stupens, in sancti Patris brachia se immisisset, tantus fuit Francisci æstus interior, vt anhelitu solo per oris hiatum erumpente, multis illum cubitis in sublime eiaculatus sit: in quo ascensu, is postea sæpius narrauit, tãta se dulcedine delibutum, quantam antea numquam in uita sua gustasset. Tum Franciscus, Eamus, inquit, Romam ad sanctos Apostolos Petrum, & Paulum exorandos, ut nos doceant tam præclarum paupertatis thesaurum recte, ac fructuose possidere: is enim ita præstans, itaque diuinus est, tios autem ita viles, & abiecti, ut indigni simus, qui eum talibus uasis teneamus. Hæc enim est uirtus de cœlo in nos influens, quæ nos ita instituit, & informat, ut terrena cuncta ultro conculcemus, quæque obices omnes è medio tollit, quo humana mens cum domino Deo suo liberrime, atque expeditissime coniungatur.

De iucunditate castitatis, & obedientiæ. *Cap. IX.*

NON est minor castitatis, & obedientiæ dulcedo, quam diximus esse paupertatis, quin etiam eo maior, quo hæ maiores, præstantioresque uirtutes. Sed de castitate quidem illud uere dictum est ab Abbate Chæremone, qui apud Cassianum de hac uirtute disserens, tum alia multa præclare, tum hoc, quod eius indicat iucunditatem, nec qui expertus numquam fuerit, posse illam mente percipere, nec qui expertus fuerit, posse oratione explicare. Vt, inquit, si quis dulcedinem mellis ei, qui numquam id gustauerit, uelit sermonibus enarrare, profecto nec ille saporis illius suauitatem, quam numquam ore percepit, auribus capiet, nec iste dulcedinem, quam gustus uoluptate cognouit, uerbis poterit indicare, sed propria tantum agnitione suauitatis illectus, necesse est, vt experti saporis iucunditatem intra semetipsum solummodo tacitus admiretur. Sed tamen si hoc minus intelligitur, quam ipsa per se dulcis sit, sunt aliquæ uiæ Collat. 12 c. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad id æstimandum, comparatione aliarum rerum, & in primis earum molestiarum, quæ sunt in coniugio; cuius, si vere cogitemus, omnia tempora amarissimis angoribus referta inuenimus. Itaque recte Hieronymus de virginitate aduersus Iouinianum disputans, Nos, inquit, ignari rerum putabamus nuptias saltem carnis habere lætitiam. Si autem nubentibus etiam in carne tribulatio est, in qua sola videbantur habere delicias, quid erit reliquum propter quod nubant, cum & in spiritu, & in anima, & in ipsa carne tribulatio sit? Facile esset hoc loco infinitas propemodum commemorare ærumnas, ac miserias, quas partim inuicem sibi coniuges, partim liberi, partim etiam domestica administratio, & aliæ denique plurimæ congerunt causæ. Sed & hæc minime recondita, ac potius in omnium oculis, & eadé nos quoque supra attigimus. Quapropter illud tantum Catonis, hominis ethnici, sed grauis, & prudentis, afferendum videtur celebre omnino dictum, si sine uxoribus mundus esse posset, uitam nostram futurã esse, qualis est deorum cœlestium: quare eas malum esse, sed malum necessarium. Recte hic, ut in tenebris, qui rem hanc uidie malam esse, ideſt, incommodorum, ac miseriarum plenam: illud non recte, nec uere, quod necessariam esse dixit, & uitari non posse. Hanc enim uim humanæ naturæ adeo infirmæ, & corruptæ attulit Christi grãtia, ut in cubilibus, ideſt, in iis cordibus, in quibus prius dracones habitabant, nimirum turpitudo, & obscœnitas, oriretur uiror calami, & iunci, omnisque suaue olentia pudicitiæ, atque sanctimoniæ, neque hoc ita arduum esset, ut pauci ad hanc uirtutis præstantiam peruenire possent, sed pene uulgaris fieret, itaque facilis, ut nulla uel ætatis, uel sexus infirmitas ab illa laude deterreretur. Atque hoc illud est quod Dominus apud Matthæum Eunuchorum nomine designauit, cum indicaret, quam facile eunuchus ab eo sibi temperat, cuius ne facultatem quidem habet, atque ideo nec cogitationem habere debet, tam facile etiã continentes uolũtarios, quia quod in illis natura, idem in his effecit gratia: quamquã in his etiam plura sunt, & maiora, quę castitatem facilioremq; procliuioremq; reddãt. Cogita tecum, inquit, Chrysostomus, si aut à natura eunuchus esses, aut iniuria hominum sic effectus, quid faceres, cũ & huiusmodi uolupeate careres, & nulla carendo mercedem consequereris? Gratias igitur Deo agas, quia magna præmia, rutilantesque coronas habebis, si ita ues-

Lib. 1. con. Iouin.

Esa. 35.

Matt. 19

Hom. 63 in Matt.

ues, quemadmodum illi sine aliquo præmio, immo uero multo facilius, tutius, atque iucundius, tum quia spe retributionis corroboraris, tum quia conscientia uirtutis gaudes. Et certe quid in religioſi animo efficere possit ista spes cœlestis præmij, quam dicit Chrysostomus, cum etiã terreni præmij cupiditas, aut intẽsius aliquod studium, aut occupatio, facile homines ab omni obscœnitate auertat? Sic enim Plato ipse, quod mirandum est, ad pudicitiam colendam iuuenes adhortatur, adducto Tarentini cuiusdam, & aliorum plurium, quos nominat, exemplo, qui ut corporis uires ad Olympica certamina integras, illibatasque seruarent, omnem sibi totius huius generis continentiam indixerant. Illi igitur, inquit, ut luctando, & currendo, atque in ceteris eiusmodi alios uincerent, ab ea uoluptate, quæ beata uulgo existimatur, abstinere uoluerunt; nostri adolescentes, uictoriæ causa longe præstantioris, non poterunt? Cuius uictoriæ? nempe ut uoluptate profligata, feliciter uiuant: præterea metus ille, ne flagitium faciant, nonne sufficere poterit, ut ea uidelicet superent, quæ alij quãuis deteriores superasse dicuntur? Quid dixisset Plato, si uim diuini amoris experiri potuisset, quando hanc uim etiam rerum terrenarum amori tribuit? Atqui diuinus amor ita mentem afficit, ut nullam aliam delectationem sentiat, quam ex diuinis, & cœlestibus rebus: quæ uero cũ aliqua turpitudine coniuncta sunt, multo magis, quam mortem ipsam, abominetur. Quod optime docuit Macharius hoc argumẽto, Si, inquit, carnalis coniugij dilectio hominem à patre, à matre, à fratribus separat, ita ut illa omnia quasi extranea reputans, coniugem tantum, & quæ cõmigis sunt, quasi propria, & sua diligat: si ergo carnis amor sic hominem soluit ab omni alio amore, quanto magis qui se cum Deo intime coniunxerint, illiusque amorem hauserint, omnium aliarum rerum amorem, & delectationem contemnent? His igitur de causis tam facilis fit omnium istarum uoluptatum continentia, nec facilis modo, sed & iucunda; ut fit quod ait Hieronymus de huius uirtutis laude, Quãta, inquit, felicitas, non uxoris seruum esse, sed Christi, non carni seruire, sed spiritui! qui enim adhæret Deo, unus spiritus est. Recte ergo, & uere S. Bernardus eũ de castitatis, de qua agimus, tum de aliarum uirtutum, quæ cum ea coniunctæ sunt, suauitate illud inducit, quod est à Propheta breuiter uerbis, sensu amplissimè dictum, Delectare in Domino, hãc autem delectationem

Dial. 8. de legi.

Hom. 4.

Lib. 1. con. Iouin. 3.

Serm. 1. Quadr.

Ps. 36.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in Domino ita religiosis omnibus concessam, vt eorum nemo negare possit se eam nosse. Fratres mei, inquit, seculares hoc dicere possunt, vos non potestis. Quis enim vestrum est, qui non sæpe expertus conscientiæ bonæ delectationem, qui non gustauerit saporem castitatis, humilitatis, caritatis? Non est hæc delectatio potus, neque cibi, aut similis cuiusliber rei: delectatio tamen est, & maior omnibus illis. Diuina enim est, & non carnalis delectatio. De hac etiam castitatis iucunditate egregie S. Ephren, quasi eius admiratione defixus, O castitas, inquit, mater dilectionis, & angelicæ vitæ ratio. O castitas, quæ mundo es corde, & dulci gutture, hilarique aspectu. O castitas, quæ homines angelis similes reddis. O castitas portus tranquillus in summa pace, ac securitate constitutus. O castitas, que cor possidentis te lætificas, & animæ ad cœlestia alas adiungis. O castitas, quæ spirituale gaudium paris, & mœrorem aufers. O castitas, quæ passiones minuis, & animum à perturbationibus liberas. O castitas currus spiritualis possessorem tuum in sublime euehens. O castitas, quæ rosæ instar in medio animæ, & corporis efflorescis, et domum vniuersam flagrantia comples. Hæc, & alia sanctus iste, & antiquus Pater. Et reuera si ipsamet obscœna turpitudo tantam habet illecebrã, tantumque ardorem quibusdam immittit, cum tam fœda sit; honestas, & puritas, & omnis ille tantæ virtutis decor non multo maiorem illecebram habebit? quæ enim comparatio lucis ad tenebras, aut luti, quod est porcorum volutabrum, ad illa lilia, inter quæ ita pascitur Sponsus, vt sine illis nullũ admittat pastum? Hactenus de castitate.

Ser. de Casti.

Cant 6.

RESTAT nunc obedientia, cuius etiam suauitas aliquanto manifestior est, quod nec illa habet annexa incommoda, quæ paupertas, nec tam acrem habet hostem, quam Castitas, ideſt, corpus, quod puritatis gustum sentire non potest, & potius ad voluptatem toto impetu fertur. Obedientia autem in sola mente consistit, quæ cum tantæ virtutis pulchritudinem intueri possit, & facile sibi ipsi persuadere potest, vt eam amet, & cum persuaserit, aut leue, aut nullum ei amplius restat externum bellum. Accedunt deinde aliæ etiam suauitates: primũ quod nos ijs molestijs, & angoribus liberat, quæ sæpe nos torquent in vita nostra gubernanda, in negocijs suscipiendis, vel non suscipiendis, denique in omni pene re, & in omni tempore. Deinde quia nos in manibus Dei collocat, eiusque brachijs

chijs committit gestandos, regendos, fouendos. Hoc autem quid dulcius, aut optabilius? Nam si honor quæritur, qui ipse iucundus esse solet, non potest esse maior, quam ita amari, ita etiam tractari à tanta maiestate: si vtilitas, in qua item multum est delectationis, nihil salubrius, quam nostram omnem vitam, omnesque actiones tali ductore niti: denique in hoc vno omnia solatia, omniaque delectationum genera continentur, quod ita coniuncti simus cum illo, qui vnus est pater misericordiarum, vt ait Apostolus, & Deus totius consolationis. Sed hoc quoque, vt cetera spiritualia, non satis æstimari potest, nisi ab expertis. Qui vero experti sunt, ita libenter, & cupide obedientia fruuntur, vt ipsam libertatem pro cruce accipiãt; quod de B. Aegidio Franciscano scriptum legimus, cui cum S. Franciscus propter eius singularem sanctitatem, potestatem fecisset eundi quo vellet, & manendi vbi vellet, ille vix quatuor diebus in ea libertate exactis, animaduertit spiritum suum nullam requiem inuenire. quare ad Franciscum redijt orans, & obsecrans, vt certum sibi locum, mansionemque definiret, quoniam in illa libera, & laxa obedientia plane conquiescere non posset.

2. Cor. 1

De religiosorum delectatione ex spiritualium fratrum conuictu. Cap. X.

VENIO nunc ad aliud solatii genus, quod est ex suauissima spiritualium fratrum consuetudine; quod iam non in animo solum consistit, sed sensibus quoque ipsis quodammodo percipitur, videndo, loquendo, audiendo, eamque ob causam certius est, & communius, nec tanto labore indiget, vt sentiatur. Quam autem magnum sit, hinc intelligi potest, quia non vnam, sed multas in se habet suauitates. Prima illa est, quod etiam si nihil aliud sit, tamen ipsum amare, & ipsum amari, dulcissima quædam res est; quod quam vim habeat ad delectandum, facile intelligi potest, si animum reflectamus non modo ad gratiæ, sed etiam ad ipsius naturæ humanæ principia, quæ ita facta est, vt societatem appetat, solitudinem vero exhorreat: quod appareret, quia nemo sit, qui omnibus copijs circumfluere, atque in omnium rerum abundantia viuere velit, hac tamen conditione, vt nec ipse diligat quemquam, nec ab vllo diligatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare cum hæc applicatio, & aggregatio hominis ad alios homines adeo sit secundum naturam, necesse est, vt eam magna etiam sequatur delectatio. Certe Aristoteles hoc ipsum confirmat, ideoque in amicitia magnam ait esse oblectationem, quia maxime naturæ congruat, idque constare exemplo ipsarum bestiarum, siue volucrum, siue natantium, ac non solum cicurum, sed etiam agrestium, & ferarum, quæ cum aliis eiusdem generis sese coniungunt, & cum iis esse gaudent: in homine tamen id esse euidentius, cum nemo sit, qui non tenuem vitam, & inopem, modo cum copia hominum, multo præferat vitæ alioqui abundanti, & beatæ, in qua hominem non videat. Ex hoc principio tum Aristoteles, tum veteres omnes docti amicitiæ fructum magnopere commendarunt, eiusque fontem dixerunt à natura ipsa constitutum, non tam mutui auxilij indigentia, quod in ea aliquid sane est, sed minimum, quam inclinatione quadam ad amandum. Itaque illud Aristotelis dictum à Laertio commemoratur, maximum bonum esse bonorum amicitiam: id quod is fortasse à Socrate hauserat, quem idem Laertius scribit solitum dicere, nullam possessionem vero, bonoque amico pretiosiorem, nec aliam rem vllam esse in mundo, ex qua vel maior vtilitas, vel maior etiam voluptas capiatur. Quæ si vera sunt, satis apertum est, quantum esse oporteat fructum illum, quem diximus, religiosæ coniunctionis, qui ex mutuo amoris sensu existit, siue cum amamus, siue cum redamari nos sentimus, quando vtrumque ita naturale est, vt nihil ferme magis. Quare si ex hoc amicorũ genere, quod à philosophis illis descriptum est, in omnibus seculis vix tria, aut quatuor paria nominãtur, quibus ipsi etiã immanes tyranni inuiderent, quanto sit maior religionis felicitas, in qua tam magni, & referti visuntur sodalium greges, tanta caritatis conspiratione consentientes, vt quotquot in ea sunt homines, tot sint non iam dicam sodales, aut amici, sed verissime & animo, & re, & vocabulo fratres? Etenim si vulgares, quæ videntur, amicitias melius inspicere voluerimus, vix vllam reperiemus dignam hoc nomine. Qui enim propter vtilitatem aliquam coniuncti sunt, aut etiam propter delectationem, ij non amicum diligunt, sed seipsos: quam ob causam eiusmodi consociatio ne amicitia quidem appellanda est. Hoc enim modo agros, & prata, & pecudes, aut si de hominibus loqui volumus, hoc etiam modo medicos, & nautas,

8. Eth. c. 1.

tas, cum eorum opera nobis commoda est, diligimus, aut scurras, quorum salibus oblectamur. Restat igitur vt veræ amicitiæ fundamentum sola sit honestas, solaque uirtus, eaque demum stabilis, ac solida sit, quæ hoc vinculo colligetur. Hæc Aristotelis fere ad verbum, quæ eadem coniuncta perfectam esse inter religiosos amicitiæ rationem, vt præter eos in paucissimis reperiatur; quoniam nullum est inter eos aliud fundamentum necessitudinis, præter religionem ipsam, & reliquarum virtutum studium: quod cum ita sit, illud etiam sequi manifestum est, quicũque sint veri simæ amicitiæ fructus, qui tam multi à sapientibus commemorantur, eos maxime religioni conuenire. Accedit deinde etiam similitudo, quæ ad animos copulandos plurimum ualet; quoniam nihil est appetentius sui similium, nihil rapacius (ut ita dicam) quam natura. Quanta autem inter religiosos similitudo, non naturæ solum, ut inter omnes homines, non fidei, ut inter Christianos, sed uitæ, morum, studiorum, institutorum, etiam ipsius habitus, ac uestitus; ex quibus admirabilis quædam exardescat oportet benevolentiæ mutuę magnitudo, quæ benevolentia quo maior est, eo etiam dulcior. Vt enim secum cuique esse, secumque uiuere iucundum est, nec potest quemquam sui ipsius tædere, sic quo aliorum hominum coniunctiones strictiores fuerint, & ad hunc gradum propius accesserint, eo sunt iucundiores. Iam vero si hoc facit coniunctio in quoscumque homines, ut uidemus in propinquis, & in filijs, qui uel improbi, & deformes, tamen diliguntur, & quantum diliguntur, tantum eorum oblectat consuetudo, quanto maior erit voluptas, si huic vinculo etiam adiuncta fuerit virtus? Ea enim est uis probitatis, ut se amari cogat, ubicumque ea sit; quod maxime apparet in ijs, quos numquam de facie nouimus, aut etiam qui nobis aliquando nocuerunt, in quibus tamen si aliqua uirtutis significatio eluxerit, eos nobis conciliat tacita quadam commendatione. Hoc ergo si in alienis quoque fit, quanto facilius fiet in ijs, quibus cum usu coniuncti simus, & quorum nobis pietas, ac religio quo familiarior, eo notior, ac perspectior? Absurdum enim esset, cum uideamus, quam multi inanibus rebus adeo delectentur, ut uenatione, ut equorum cursu, ut hominum plausu, aut uestitu eleganti, aut ædificio, dubitare num maior sit delectatio ex eiusmodi animo, qui tum sanctimonia ornatus

8. Eth. c. 3. et 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

natus sit, tum etiam amoris vicem nobis referat. Et quidem scita, & vera fuit illa Platonis sententia, virtutem, si oculis corporis cerni posset, mirabiles sui amores excitaturam esse. Atqui in religioso conuictu, si bene consideremus, cerni potest. Vt enim animum corpore incluſum, etsi ipsum non videmus, videmus tamē in eius operibus, in motu, in sermone, in ratiocinatione, idque ita clare, vt non magis in dubium venire possit, quam si sub oculos caderet: sic etiam virtus ex suis officijs externis ita spectatur, ac si oculis pene ipsis subijceretur. Spectatur enim caritas, cum se ad fratres curandos, fouendosque exerit. Spectatur humilitas, cum se vltro ad quæuis abiecta demittit, quæ in vita religiosa sunt frequentissima. Spectatur etiam patientia in duris tolerandis, in cruce amplectenda. Denique omnia ista animi ornamenta ita se oculis etiam ipsis ostendunt, dum foras prodeunt ad sua opera impigre exequenda.

QVAMQVAM præter hanc probitatis, & sanctitatis, quā diximus, pulchritudinem, sint in plerisque religiosis alia quoque non pauca, quæ eorum familiaritatem optabilem efficiāt, vt in alijs doctrina, & eruditio, in alijs prudentia, in alijs sermonis gratia, quam Apostolus inter alia dona connumerat: 1. Cor. 12. quæ omnia quam sint suauia testari possunt seculares ipsi, qui cum gustatum mundi saporibus infectum gerant, tamen ita sæpe religiosorum domos visitant, vt se eorū præsentia, & colloquutionibus magnopere recreari profiteantur. Ab ijs enim in rebus aduersis solatium, in dubijs lucem, & consilium, in omni porro tempore salubres præceptiones, & monitiones hauriunt. Igitur id quod illi vna, aut altera hora cum fruuntur, multum se assequutos putant, religiosis non solum quotidianum, sed etiam perpetuum, ac potius proprium est, idque eo abundantius, quo confidentius, & liberius inter se, vt fratres, & domesticos, quam cum alienis communicant. Iraque illam quoque suauitatem affert hæc religiosa societas, quod conuiuendo frequentem, ac potius assiduam præbet quorundam officiorum copiā, quibus amor fraternus, quasi ignis suo pabulo, & alitur, & augetur; primum consuetudine, & vsu tam familiari, vt non possit esse interior, congressibusque, & collocutionibus quidam studiorum, & obsequiorum, non inuicissitudine quadam studiorum, & obsequiorum, non inanium, cuiusmodi inter seculares pleraque sunt, in specie, & ad pro-

prium ferme cómodum, sed spiritualiū, & in quibus aliud nihil, quam fraterna vtilitas, vel Dei honor quæritur. Neque enim ita existimandum est de virtute, ac sanctitate, tamquam dura sit, & quasi ferrea, vel quæ semper silentium, semper pœnitentiam meditetur. Est enim virtus omnibus in rebus, sed præcipue in proximorum consuetudine, tenera, atque tractabilis: idque bonum, quod certe magnum, & maxime commodum est, ex caritatis dulcedine haurit, vt sese ad alterum alterius causa accommodet, & quasi diffundat. Quare quid inueniri potest dulcius ista remuneratione beneuolentiæ, & tam amanti concertatione officiorum, in qua tum vincere, tum etiam vinci æque ferme optabile sit? Verum est igitur quod scripsit Aristoteles, & multo etiam verius in hoc tam sancto nexu, quam in illo, quem ipse describit; etiamsi amicitiæ ortus multo nobilior, generosiorque sit, quam delectatio, vel vtilitas, nimirum ex virtute, & honestate, tamen cum à virtute nata sit, ne illa quidem duo ei deesse, quin potius vtilitates consequi, & quidem magnas, ex mutuis beneficijs, delectationes vero multo etiam maiores, quam aliarum amicitiarū; quoniam vt sua cuique virtus, ac virtutis opera iucundissima sunt, sic etiam amicorum. Addamus postremo illud quasi pro condimento omnium delectationum, quod vulgares quidem amicitiæ sæpe ex opinionum dissensione, vel ex morum, aut status, aut etiam ætatis mutatione, sæpe ex contentione alicuius rei, quam vterque amicus habere non possit, aut ex aliis pluribus causis, ita discinduntur, vt etiam magnæ iræ, atque odia exardescant, quæ non solum posteaquam euenerint, amicitias funditus tollunt, sed etiam ante quam eueniāt, eas infidas, suspectasque reddunt, vt ex nulla fere eiusmodi amicitia extare soleant solida illa, quæ diximus, solatia, præsertim cum adeo vbique regnet venenum illud, ac pestis, amoris proprii ad se ipsum omnia referentis, quo nihil potest inimicius esse amicitiis. Quare hoc etiam dulcior est amabilissimus hic nodus religiosorum, qui cum caritate astrictus sit, & præterea remotus ab omni cupiditate, minime expositus est his, quæ diximus, periculis, & casibus. Quod optime docuit Abbas ille Ioseph apud Cassianum, qui cum multa genera secularium necessitudinum commemorasset, omnia ait incerta esse, vnum autem illud insolubile, quod sola virtutum similitudo deuinxit; hoc enim nullis vnquam casibus scindi, quippe quod

8. Eth. c. 3.

Col. 16. c. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pe quod non solum dissociare, vel delere locorum, aut temporum interualla non prævalent, sed ne mors quidem ipsa divellat.

VERVM hæc quidem iucunditas, quam hactenus diximus, ex singulorum fratrum conuictu, & congressu existit. Qualis ergo existet ex tota familia, aut collegio simul coniuncto? Quis enim nostrum non sæpe expertus est, cum eiusmodi fratrum copiam, cum eo corporis habitu, quo tales homines solent, ad omnem modestiam, & deuotionem, & grauitatem composito, aspexerit, vel in choro psallentem, vel ordine procedentem, vel ad spirituales sermones consedentem, vel in aliquo opere occupatam, vel denique in ipso etiam communi cœnaculo accumbentem, quis (inquam) tali spectaculo non sæpe se commotum senserit, secumq. ipse dixit, Castra Dei sunt hæc, & quidem castra non militum, sed filiorum Dei? Hanc ob causam dicebat S. Leo, plurimum se gaudere, cum Dei famulorum frequentiam videret, & in tot sanctis, Angelorum præsentiam se sentire, nec dubitare quin abundantiore Dei gratia visitarentur omnes, quando simul adsunt, & vno lumine micant tot speciosissima tabernacula Dei, tot membra excellentissima corporis Christi. Egregium dictum. Dei tabernacula, & Christi membra eos vocat, qui Deo cõsecrati sunt, & quidem admodum excellentia, qui etiam si singuli per se luceant, plurium tamen luce coniuncta, multo maiorem, multoque iucundiorem lucis amplitudinem excitari necesse est; vt iam nihil dubitandum sit, quin post ea gaudia, quæ ex ipsius Dei contemplatione, & amore percipi solent, proxima sint gaudia, quæ ex fratrum amore, & consuetudine assidue percipiuntur. Optimum vero huius specimen, & viua quædam imago extitit in illa sanctissima B. Iob familia, in qua tam multi filij, & tanta inuicem vincti erant caritate, vt etiamsi suam quisque domum haberet, vna tamen omnium domus, vna omnium res videretur; quoniam, vt ait Scriptura, mutuas sibi quotidie per orbem conuiuia exhibebant, vnusquisque in die suo: ex quo fiebat, vt & simul omnes semper viuerent, & iucundissime viuerent, nempe inter perpetuas epulas. Soror autem quamquam fratres suos inuitare non poterant, inuitabantur tamen ipsæ à fratribus, vt comederent, & biberent cum illis. Sic igitur religiosus quisque quasi spirituales quasdam epulas alijs fratribus quibuscũ viuit, & versatur, assidue præbet,

Gen. 32.

Ser. 1. de suaasiõ.

Iob 1.

præbet, non ex vilibus, communibusq. cibis, sed ex virtutibus, ex sermonibus, ex factis optimis; idque in orbem, quoniã omnes omnibus tales se præbent. Quare hoc quoque nos amplius habemus, quod filij illi Iob singulis diebus vna singulorum mensa fruebantur, nos simul, & eodem tempore, omniũ. Quinimmo si qui sint etiam inter religiosos, vt sorores illæ in sexu, ita ipsi in virtute, ac feruore paulo infirmiores, & imperfectiores, cuiusmodi si qui sunt, paucissimi omnino sunt aliorum respectu (nam illas quoque sorores tres tantum fuisse, masculos vero septem fuisse legimus) hi licet non eam fortasse virtutum copiam habeant, qua alijs conuiuium exhibere queant, hoc tamen lucrum ex fraterna coniunctione faciunt, quod ab aliorum conuiuijs minime excluduntur, ex quibus tum præsenti voluptate afficiantur, tum etiam paulatim proficientes, & quasi adipe, ac pinguedine repleti, tales se reddant, vt ipsi quoque alijs deinde eadem aliquando conuiuia dare possint.

De religiosi oblectatione ex studijs litterarum.
Cap. XI.

POST spirituales voluptates, quæ supernaturalem omnino habent originem, sequuntur eæ voluptates, quas scientiarum, & artium variarum doctrinæ pariunt, in quibus etiam quanta sit iucunditas, ex duobus cognosci potest, primum ex nobilitate, cum ea studia & nobilissimæ partis, ideſt, mentis, atque intelligentiæ fœtus sint, & eam parte vicissim ornent, ac mirabiliter illustrẽt: deinde ex hoc, quod naturam humanam intime attingunt. Etenim, vt ait Aristoteles, omnis homo natura trahitur, & ducitur ad cognitionis, & scientię cupiditatem: cuius ille hoc signum affert, ex amore sensuum, maxime autẽ eorum, qui maxime seruiunt cognitioni, vt visus, & auditus. Igitur hac posita tanta hominis inclinatione ad sciendum, magnam deinde necesse est ex scientijs sequi voluptatem. Ita enim euenit cuique rei, vt eo opere præcipue gaudeat, quod ei præcipue proprium, eiusque naturæ consentaneum est, vt auiculæ volando, pisces natando; quod idem faciunt hominis sensus, vt oculi videndo, gustus vescendo, aures audiendis concentibus. Cur nõ igitur, & multo etiam magis, ratio, atque ingenium intelligendo, ac veritate

Init. meta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

veritate inuestiganda, quod est eius proprium pabulum, pa-
2. Pol. stusque suauissimus? Quam ob causam non dubitauit Aristo-
cap. 5. teles id dicere, qui voluptate frui, & tristitia carere velit, nul-
lum aliud esse remedium, quam philosophiam: eius enim mul
tas, & omnino magnas esse delectationes. Quod dictum ne-
mini mirum videbitur, qui earum rerum, quæ in philosophia
tractantur, & multitudinem, & amplitudinem, & pulchritudi-
nem etiam quandam perspiciat. Etenim si vere cogitemus,
cum philosophia nihil aliud sit, quam naturę inuestigatio, qua
late patet, & quam pulchra est vniuersa natura, tam etiam pa
tet, & tam admirabilis est ipsa philosophia. Nihil enim in il-
la est quod hæc scientia non scrutetur, ac perueștiget. Primum
quatuor illa principia, & causas, quæ ad omnia efficienda con
currunt: deinde tempus, motum, locum, res ita semper præsen
tes, & tamen adeo obscuras, & inuolutas: tum vero hominis
totius fabricationẽ, animam, corpus, & omnes vtriusque par-
tes, & facultates: denique quæ in terra, quæve in aere fiunt,
vt ventorum, fulminum, pluuiarum originem; postremo cœlũ
ipsum, & ea tam multa, quæ ad eius notitiam pertinent, ma-
gnitudinem, perspicuitatem, lucem, numerum orbium; præse-
tim vero motum ita constantem, ac ratum, & efficientiam ad
conseruationem, & salutem rerum omniũ. Quæ cum tã nulla
sint, & præter hæc, alia etiam innumerabilia cognitu iucun
dissima, potest ne aliquis dubitare, quin animus eiusmodi res
tam magnas, tam admirabiles, & à communi hominum captu
ita remotas intuens, atque in omnes partes, oraſque circum-
spiciẽs, in maximis semper delectationibus viuat? Quid enim
absurdius, quam cum oculorum, vel aurium tanta sit vis atque
voluptas, animi ipsius, per quem & oculi, & aures gaudent,
nullam esse putare? Nam si eleganti equo, exempli gratia, vel
patula arbore intuenda oblectamur; cur non maior sit oble-
ctatio, cum vel equi, vel arboris naturam, & essentiam animo
contemplamur, in qua contemplatione & illa insunt, quæ ocu
lis videntur, & insuper alia multo maiora, & meliora? Etenim
vt imago, aut tabula bene picta omnes quidem tenet, sed eum
præcipue, qui pingendi arte peritus sit, quique in ea non co-
lores tantum, ac lineamenta inspiciat, sed eorum etiam ratio-
nem intelligat, ac tum vmbrarum, tum partium extantiũ con-
uenientiam, aptitudinem, mutuamque inter se colligationem
notare possit: ita in rebus omnibus vulgares quidem homines
externum

externum modo corticem spectant, eoque adeo capiuntur; do
ctiores autem aliquid interius perspiciũt, quæ earum natura,
quæ vires, quam apta dispositio; quæ vt sunt longo interuallo
Præstantiora, sic etiam iucundiora. Quæ omnia cum quemuis
capere possint, & adeo caperent veteres illos philosophos, vt
nihil beatius putarent ocio litterato, tum deinde religiosi ne-
scio quod dulcius habere possunt condimentum, quod illi nõ
poterant, vt cum illa non tam naturæ opera, quam Dei, qui au
ctor est naturæ, aspiciant, ita consuescant, vt in his operibus ar
tificis potentiam, sapientiam, amoremque agnoscant, & quasi
oculis ipsis videant. qua cogitatione quid dulcius, aut etiam
quid vtilius?

HACTENVS de naturalium rerum cognitione; ex qui-
bus facile intelligitur, quanto maiorem porro iucunditatem
necessario efficiat diuinarum rerum cognitio, quam nobis præ
stat Theologiæ lux. Cuius quidem scientiæ triplex quodam-
modo fœtus est, vnus eius partis, quæ Scholastica dicitur, quæ
ratione, ac via, atque eo ferme modo, quo humanæ disciplinæ
conscripta, & tradita est. de cuius dulcedine quid maius dici
potest, quam hoc, materiam ei subiectam solum esse Deũ? Hæc
enim omnia, quæ de illo numine ab hominis ingenio cogno-
sci possunt, complectitur, vnitatem, infinitatem, potentiam im
mensam, simplicitatem, scientiam, quam nihil latet, prouiden
tiam, qua tum reliqua omnia, tum maxime hominum salutẽ
gubernat. Deinde vero quosdam eius processus, tum interio-
res, quæ est ipsa rerum creatio: quo in genere cum prin
cipem locum teneant angeli, eorum quoque natura, præstan-
tia, ordinesque in multas diuisi classes studiose inuestigantur.
Homo vero, quod est alterum Dei opus, dignitate secundum,
ipse quoque longum in hac disputatione argumẽtum, locum-
que obtinet; quis eius finis, quæ ad hunc finem viæ, & admini-
cula, gratia in primis, tum Dei præcepta, ac leges, tum etiam
virtutes, & illæ, quæ ideo theologales vocantur, quia Deum ip
sum petunt, & aliæ morales, inter quas de iustitia, ac de eius
partibus longissima disputatio, qua omnia Christiani viri of-
ficia in dando, accipiendo, rebusque contrahendis continen-
tur. Illa vero theologiæ pars vberrima, & iucundissima, qua
totum mysterium humanæ carnis à Dei verbo susceptæ expli
catur: deinde quod huic, quasi effectus causæ, coniunctum est,

sacra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacramentorum quoque vis tractatur, eorumque materia, forma, efficacitas, denique etiam ceremoniæ exponuntur, qui sunt quasi aluei, per quos omnis virtus ex Christi passione in homines deriuatur. Quamobrem, si eorum, qui in cœlo degunt ideo beata vita est, quoniam in Deo semper mẽrem defixam tenent, quid iucunditatis necesse est habere hanc scientiam, quæ eundem Deum tota pertractat, nisi quod illud interest, quod in cœlo perspicue, nulloq. interposito velo conspicitur, hęc vero scientia non quidẽ aspectu, sed ratiocinatione, certissimis tamẽ fidei fundamẽtis nixa, in eodẽ Deo defigitur?

ATQVE huic materia similis, dignitate etiam, & auctoritate superior est sacra Scriptura, altera ex tribus, quas proposuimus, theologiæ partibus. Hanc vero Augustinus iure & merito delicias, ac diuitias spiritus nostri appellat: diuitias quidem ob plenitudinem, copiamque omnium bonorum, quibus abunde animus hominis ad omnem virtutem instruitur, & eruditur: delicias autem propter incredibilem, quæ in ea latet, dulcedinem; quam etiam ob causam idem alio loco easdẽ litteras de cœli melle melleas, & de Dei lumine luminosas vocat. Hieronymus autem ex epistola, qua Rusticum monachũ ad optimam vitę rationem informat, eas pomario comparans, ipsum hortatur, vt varia earum poma decerpat, his vtatur deliciis, harum complexu fruatur. Bernardus quoque hos Dei sermones epulis comparat, quæ triplici emineant, vt ille sit, gratia, delicioſa ad saporem, solida ad nutrimentum, efficaci ad medicinam, quoniam & ex eo quod suauiter sonant, affectum mulceant, & de sensuum vbertate mentem impinguent, ac nutriant, & de altitudine mysteriorum dum intellectum stimul & exercent, & terrent, miro modo tumorem sanent inflantis scientię. Illud vero optimũ, quod Abbas Serenus apud Cassianum ita differens inducitur, vt diuinam hanc scripturam optimo, & fertili agro comparandam dicat multa gignenti, & proferenti, quorum alia ita vt nascũtur, crũda, vlui sunt; alia, nisi prius flãmis mitigata, ac mollita fuerint, propter asperitatem, vel minus grata sunt, vel etiam noxia: quædam vero ad vtrumque apta, vt nec incocta displiceant, & tamen igne calore lenita magis arrideant, & salubriora reddãtur. Sic enim sacras litteras quædam continere, quæ ita accepta vt voces solũ nant, pascunt, ac nutriunt; alia vero, quæ nisi explanatione aliqua extenuentur, damnũ potius afferunt; nonnulla etiã esse ad vtrumque

In psal. 145.

9. Conf. c. 4.

Ep. 4.

Ser. 67. Cant.

Coll. 8. c. 3.

vtrumque vsum communia. Hæc Cassianus, & vere. hoc enim distant scripta illa ab hominum scriptis, quod homines quidẽ voces tantum, & verba adhibere possunt ad animorum sensa expromenda, Deus autem, qui rerum etiam, & factorum auctor, moderatorque est, ipsis quoque rebus, factisque vtitur ad mentis suæ arcana indicanda: ex quo multiplex ille scripturarum sensus existit, qui cuiusmodi sit, & quam multa refertus dulcedine, optime à Gregorio declaratur in illum B. Iob locum. Tunc super omnipotentem delicijs afflues. Super omnipotentem, inquit, delicijs affluere, est in amore illius, Scripturę sacrę epulis satiari: in cuius nimirum verbis tot delicias inuenimus, quot ad profectum nostrum intelligentiæ diuersitates accipimus, vt modo nuda nos pascat historia, modo sub textu litteræ velata medullitus nos reficiat moralis allegoria, modo ad altiora suspendat contemplatio, in prædictis vitæ tenebris iam de lumine æternitatis intermicans. Talis est igitur religiosorum vita inter has fere perpetuas, cõtinentesque lætitias: quam eorum felicitatem veram, & solidam præclare homilia quadam describit Chrysostomus, in qua cum multa de alijs cœnobij gaudijs differuisset, post eam delectationem, quæ orando, & contemplando percipitur, hanc etiam reponit, quam sacra hæc studia afferunt. Diuinis, inquit, libris affixi, iucundissime afficiuntur. Choro enim soluto plerumque alius cum Isaia colloquitur, alius cum Apostolis, alius lectitat, & philosophatur de Deo, de creaturis, de visibilibus, de inuisibilibus, de vilitate huius vitæ, de beatitudine futurę. Ita non brutorum animalium decoctas sibi carnes, vt alantur, assumunt, sed Dei verba melle, atque fauo iucundiora. Hoc mel nõ sylvestres apes collegerunt, nec digestum more suo aluearibus immiserunt, sed spiritus gratia constituens pro fauis alueribus, atque fistulis in animis sanctorum imposuit, vt quicũque vult, continue possit comedere. Illi igitur apes imitati, sacrorum librorum fauos circumuolant, magnam inde voluptatem carpentes. Hactenus Chrysostomus.

RESTAT tertius horum studiorum fructus ex accurata sanctorum patrum lectione, qui doctrina, sanctitate, eloquentia etiam excellentes, tam multa nobis monumenta reliquerę, vt ijs versandis vix hominis vita sufficiat, non modo ei deficiat in quo tempus iucunde consumat. In quo ipso, quasi ad leuandam satietatem hoc etiam egisse Deus videtur, vt

Hs. 69. in Mat.

quem-

quemadmodum in magno cõuiuio alium aliæ dapes saporem habent, ita illis, quos dixi, tantis auctoribus suum cuique inesset suauitatis genus. Etenim si Græcos inter se conferre velimus, Basilii stylus doctrinam redolet, ac præceptis sanctitatis mirifice abundat. Profundior vbique Nazianzenus, atque in altissima mysteria sese vltro inferens, cum magno verborum, ac rerum pondere. Athanasius senior, sed tamen plenus, ac sermone temperato sibi semper similis, multaque cum auctoritate docens. Epiphanius contra hæreses acer, Theodoretus in scriptura interpretanda diligens, & planus. Damascenus doctissimus, atque in difficillimis fidei dogmatis enodandis aptissimus. Chrysostomus vero, vt suo nomine præ se ferat, disertus, ac popularis, & in audientium animos influens, atque eleganti verborum copia quasi pleno eloquentiæ flumine in omnem partem impellens. Inter latinos Cypriani oratio pura, & copiosa, nihil tamen redundans, plena dignitatis, & pondoris, denique, vt de ipso testatur S. Hieronymus, instar fontis purissimi, dulcis, & placida incedens, vt merito Augustinus quoque eum Doctorem suauissimum appellet. Ambrosius autem suum ipse quoque habet dicendi genus, sententiarũ vbertate refertum, verbis fluens lectissimis, ac præterea numeris suis aptissime astrictum, vt plane vel theologum oratorie, vel oratorem theologice dicentem audire videaris: de cuius dulcedine quid maius dici possit, quam quod ab ipso Deo grandi prodigio præsignificata sit, iam tum, vt accepimus, cum infantis in ore apum examen consedit? Hieronymi quoque sermo doctus, & antiquitatis exemplis abundans, multoque acumine, deinde, quod caput est, ad omnia exprimenda apprime factus, siue scriptura ad verbum interpretãda, siue præcepta omni vitæ generi præscribenda, siue quidpiam laudandum, aut vituperandum sit, siue denique aliquis ad virtutem cohortãdus, in quibus omnibus ita valet, vt plane illa cœlestis eloquentia videatur. Augustinus autem vberrimus, copiosissimus, lenissimus, idem ad arduas quæstiõis quæstiones, idem ad populares conciones aptissimus, in quibus multa cum gratia & mentem instruit, & mouet voluntatem. Leone vero quis grauior, numerosior, atque, vt sic loquar, rotundior? cuius oratio maiestate plena, & quibusdam quasi verborum fulminibus instructa? Gregorius totus vbique moralis, quo in genere mirifice excellit, idemque suauissima quadam exemplorum, ac similitudinũ copia

Ep. 13.

2. doctr. Christ. c. 40.

copia lectorem retinens, eumque tum ad virtutem doctrina erudiens, cum etiã styli lenitate, ac varietate demulcẽs. Quid de Bernardo dicamus, quem vere appellare possumus plane mellitũ, qui spiritualibus documentis scatens, ijsque optimis, ac perfectissimis, id etiam præcipuum habet, vt ita scripturas sacras in suum stylum immisceat, & contexat, vt vel ipse scripturæ verbis loqui, vel scriptura ipsius ore sonare videatur, quæ res vna cum lepore grauitatem quoque, ac vim habet mirabilem? Itaque ne pluribus recensendis longiores simus, id appareat, quod antea posui, omnibus istis Patribus suã cuique inesse formã oblectandi; quod ad delectationis cumulum accedit, vt tamquam in vnius hortis satiati ad alterius hortos transeamus, et, si quod obrepat fastidium, tantæ varietatis vicissitudine leuemus. Quod si dum ij adhuc in terra uiuerent, cum singulis congredi, eosque tantos viros audire, magna quædam voluptas fuisset, cur non idem etiam existimetur, ijs in cælo viuentibus? immo uero multo etiam magis, cum & illis, quę scribuntur, acrius quoddam studium, ac lima adhibeatur, quam ijs, quę uiua uoce ex tempore profunduntur, & eorum gloria, qua iam fruuntur, maiorem scriptis ipsis auctoritatem conciliet. Satis igitur de triplicis huius theologiæ fructu dictum sit, si unum illud addiderimus. Cum enim ad res diuinas, & præsertim ad sacras Scripturas percipiendas, nõ tam ingenii acumine, solertiaque nitendum sit, quam humilitate, & assuetudine diuturna spiritualium sensuum, satis apparet, religiosos quosque tanto aptiores esse ad ea hauriendа solatia, quanto ad uirtutes illas, quæ huc ducunt, comparandas, & plura, & efficaciora habent adiumenta.

De gaudio, quod ex proximorum profectu religiosi capiunt. Cap. XII.

HABENT etiam religiosi plerique aliud solatij genus, cui nequaquam conferenda est ulla carnalis, aut terrena uoluptas, cum animas, in quibus excolendis elaborarint, uel ex uitiis ad sanctitatem sese cõuertere, uel in ipsa sanctitate quotidie magis proficere, & in omni uirtute efflorescere uident. Quæ quidem res quanta animo affert gaudia? quas etiam ex ipsis interdum oculis lacrymas elicit? Etenim si, ut ait Propheta, exultant uictiores Esa. 9.

victores capta præda, quanto maior esse debet exultatio in talibus victorijs, & in tali præda? Nam illic quidem alterius partis bonum, alterius damnum est: hic cum nostro fructu proximorum quoque fructus coniungitur, atque hoc ipsum proximorum bonum, nostrum quoque auget gaudium. Testatur hoc etiam labor, solicitudo, cura, qua sæpe, atque adeo vt plurimum, constare solent eiusmodi fructus: de quo Paulus Apo-
Gal. 4. stolus ad quosdam discipulos suos ita scribit, Filioli, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Parturienti se comparat mulieri, quod significat moram, & laborẽ, & cruciatum etiam, qui in eiusmodi opera sæpe intercurrit. Itaque non dubitandum est, quin in hunc etiam partum conueniat
Ioa. 16. illud, quod est à Domino dictum, Mulier cum parit, tristitiam habet, cum autem peperit, iam non meminit pressuræ, quia natus est homo in mundum. Hic vero maior est etiam lætitia, quia non natus est homo in mundum, sed verius in cœlum: vita enim corporis breuis est, vita autem animi sempiterna. Quid igitur sentire nos oportet in hoc sempiterno fructu, cum videamus philosophum ethnicum in discipulorum
Sen. ep. profectu exultare, & ita iudicare, eam esse iustissimam causam exultandi? Si agricolam, inquit, arbor ad fructum perducta delectat, si pastor ex fœtu gregis sui capit voluptatẽ, si alum-
34. num suum nemo aliter intuetur, quam vt adolescentiam illius suam iudicet, quid euenire credis iis, qui ingenia educauerunt, & quæ tenera formauerunt, adulta subito videant? Hęc ille de eo fructu, quem cognoscere potuit, temporali, breui, & caduco: noster autem fructus spiritualis, & immortalis. Quæ
Luc. 15. re si, vt Saluator testatus est, gaudium est in cęlo super vno peccatore pœnitentiam agente, non eadem quoque causa erit lætandi in terris, seu cum hominem ad pœnitentiam conuerti, seu cum pleno gradu ad perfectionem contendere cernimus? Multæ enim concurrunt lætitiæ rationes, Dei in primis honor, proximi salus, quem vt nos ipsos diligere iubemur, deinde maximum quoddam, gratissimumque spectaculum diutnæ bonitatis, & clementiæ, & patientiæ in perdita ouicula non solum toleranda, sed etiam super humeros reportanda; cuius quidem clementiæ nos ipsi testes, & spectatores sumus. Denique illud quoque accedit, quod tam præclari operis, ac mu-
1. Cor. 3. neris nos etiam ipsos aliquo modo participes esse sentiamus, vt cum Paulo dicere, & quodammodo gloriari nobis liceat, Ego

Ego plantaui. Est autem hoc vel maxime naturale, vt in eo quisque delectetur, idque diligat, in quod aliquid studij, atque operæ contulit, eoque magis, quo ea res præclarior est. Quid autem maius, quam alios homines sanctos efficere, quod non modo proprium est Dei opus, sed etiam maximum inter eius opera? Itaque quomodo exultabat Paulus in Philippensibus, *Phil. 4.* Gaudium meum, inquit, & corona mea. Quomodo in Co- *2. Cor. 1.* rinthijs, quos gloriam suam in die Domini appellat? Ad Thes- *1. Thes. 2.* salonicenses vero, Quæ est, ait, nostra spes, & gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum estis in aduentu eius? Vos enim estis gloria nostra, & gaudium. Quare cum religiosi plerique in hac animarum messe tam attente versentur, & ita versentur, vt tam multa habeant ad fructum in eis faciendum propria adiumenta, de quibus superiore libro à nobis dictum est, id etiam sequi necesse est, vt hæc eis solatia, hæc gaudia sine dubio certa, & perpetua sint.

De centuplo religiosis promisso. Cap. XIII.

MAGNA sunt omnino, quæ hactenus de religiosę vitæ suauitate dicta sunt. Sed restat adhuc quiddam multo maximum, in quo videlicet sunt omnia, & quod omnium instar esse debet. id autem est amplissimum illud, ac magnificentissimum Veritatis ipsius promissum, Omnis qui reliquerit patrem, aut matrem, aut *Mat. 19* fratres, & sorores, aut domum, aut agros, centuplum in hac vita accipiet. De quo promisso recte illa à Bernardo scripta *Ser. ecce* sunt. Hæc sunt, inquit, verba, quæ contemptum mundi in *nõ reliq.* vniuerso mundo, & voluntariam persuasere hominibus paupertatem. Hæc sunt quæ monachis claustra replent, deserta anachoretis. Hæc, inquam, sunt verba, quæ Ægyptum spoliant, & optima quæque eius vasa diripiunt. Hic sermo viuus, & efficax, conuertens animas felici æmulatione sanctitatis, & veritatis promissione fideli. Quamobrem cum & tanta res promittatur, & is qui promittit, nec fallere, nec obliuisci etiam promissum possit, diligenter est nobis hic quasi thesaurus noster inspiciendus, & pertractandus, vt quæ in eo bona continentur, cognoscamus. Cassianus quidem collatione *Col. vlt.* extrema, qua Abbatem Abraham differentem inducit, ita *c. vlt.*

plane, atque expresse, vt sonat, hoc putat intelligendum, vt etiam ipsa quantitas eorum, quæ reliquimus, multiplicetur. Centuplum namque, ait, fratrum, parentumque recipiet quantitatem quisquis patris vnius, vel matris, seu filij pro Christi nomine, caritate contempta, in omnium qui Christo seruiũt, dilectionem synceriſsimam transit, pro vno scilicet tot inueniens patres, fratresque feruentiore, ac præstantiore sibi affectione deuinctos. Multiplicata etiam domorum, atque agrorum possessione ditabitur quisquis vna domo pro Christi dilectione relicta, innumera monasteriorum habitacula tamquã propria possidebit, in quacumque orbis parte velut in suę domus iure succedens. Quomodo enim non centuplum, &, si Domini nostri sententiæ superadijcit aliquid fas est, plus quam centuplum recipit, qui decem, vel viginti seruorum ministeria infida, & coactitia derelinquẽs, tot ingenuorũ, ac nobilium spontaneo fulcitur obsequio? Præclare Cassianus, & luculente, quem tamen ne quis de illis modo religiosis loqui arbitretur, qui certos redditus in cõmune obtinent, de omnibus plane loquitur, etiam ijs, qui euangelicam hanc paupertatem ita seruant, vt neque priuatim, neque communiter aliquid possideant. nam his quoque videmus centuplum suum reponi ex eleemosynis, quas eis fidelium hominum pietas benigne suppeditat. Testatur hoc Beda in homilia quadam, vbi de religiosa hac paupertate differens, sic ait. Ad lætissima, inquit, Domini, & Saluatoris nostri promissa conuertamus auditum. Videamus quæ tantæ gratia pietatis, non æternæ tantummodo vitæ præmia suis sequacibus, sed & præsentis munera pollicetur eximia. Omnis, inquit, qui reliquerit domum, vel fratres, aut agros propter nomen meum, centuplũ accipiet. Qui enim terrenis affectibus, siue possessionibus pro Christi discipulatu renunciauerit, quo plus in eius amorem profecerit, eo plures inueniet, qui se interno susçipere affectu, & suis gaudeant sustentare substantijs. Hic igitur est primus gradus huius centupli in his ipsis externis. Tamen sunt etiam alia multo maiora, & optabiliora, quam hæc externa, idest, interiora illa bona, interior suauitas, ac satietas, quę longo interuallo omnem terrenam superat suauitatem. Hoc sentit Hieronymus, eumque promissi illius sensum esse cõfirmat. Qui, inquit, carnalia pro Saluatore dimiserit, spiritalia recipiet, quæ comparatione, & merito sui, ita erunt, quasi si paruo numero centenarius numerus cõparetur. Quid igitur amplius quærimus? Etenim si ideo terrena ista expetuntur, vt nos oblectent, & si in ijs inquirendis oblectationi nostræ seruimus, habemus vbi multo maior delectatio, veriusq. & vberius gaudium inueniatur. Ita enim affirmat Dominus, quanta erat illa voluptas, quam quisque ex parentibus, quam ex fratribus, reliquisque propinquis, quam etiã ex agrorum amœnitate, vel vbertate, denique ex reliquarum rerũ omniũ possessione, & vsu capiebat, eam ipsam, & præterea centupla proportione adauctã, percepturũ ex religione. Hoc enim illud est quod Gregorius quoque quodã loco dixerit, sed hoc etiam addit, hoc centuplum in eo consistere, quod nimirum gignitur in nobis habitus quidã animi ita gaudẽtis, immo multo amplius gaudẽtis paupertate, quã homines cupidi, & auari gaudeant quibusuis diuitijs, & terrenarum rerum copia. Sanctus, inquit, quisque non ideo terrena deserit, vt hęc possidere in hoc mundo multiplicius possit, quia quisquis terreno studio terram relinquit, terrã non relinquit, sed appetit. Nec qui vnam vxorem deserit, centum recepturus est, sed per cẽtenarium numerum perfectio designatur; quia quisquis pro Dei nomine temporalia, atque terrena contemnit, & hic perfectionem mentis recipit, vt iam ea non appetat, quæ contemnit, & in sequenti seculo ad æternæ vitæ gloriã peruenit. Centies itaque recipit quod dedit, qui perfectionis spiritum accipiens, terrenis non indiget, etiamsi hæc non habet. Ille autem pauper est, qui eget eo quod non habet. Nam qui & non habens, habere non appetit, diues est. paupertas quippe in inopia mentis est, non in quantitate possessionis. Nam cui cũ paupertate bene conuenit, non est pauper. Similia sunt apud Cassianum, qui de hac centupla dulcedine sic loquitur, Recipietur sane etiam de continentia coniugali maior centuplo suauitas ab illa, quæ eis inuicem per commixtionem sexuum præbebatur: pro lætitia quoque illa, quam in vnius agri, ac domus possessione quis habuit, centuplo maiore diuitiarum gaudio perfruetur, qui in adoptionem transiens filiorum Dei, vniuersa quæ æterni sunt Patris, vt propria possidebit, & affectu, atque virtute ad imitationem veri illius filij proclamabit, Omnia quæ habet Pater, mea sunt, nec iam cum vlla pœnali dissensionis, aut solicitudinis cura, sed securus, ac lætus, velut in propriis vbique succedit, audiens quotidie ab Apostolo sibi prædicari, Omnia vestra sunt, siue mundus, siue

De nat. S. Benedict.

Lib. 3. in Matt.

Hom. 18 in Ezec.

Col. vlt. c. vlt.

Io. 16.

1. Cor. 3

præsentia, siue futura: & à Salomone, Fidelis viri totus mundus diuitiarum est. Habes ergo istam centupli retributionem in magnitudine meriti, & in discretione tam incõparabilis qualitatis expressam. Neque enim si pro æris, aut ferri, aut vilioris cuiusquam metalli certo pondere, tantundem ponderis, sed auri quispiam reddidisset, non etiam amplius, quam centuplum restituisse videretur. ita cum pro contemptu voluptatum, atque affectuum terrenorum spiritale gaudium, & pretiosissimæ caritatis iucunditas repensatur, etiamsi ipse sit numerus, centuplo tamen hæc maior, atque præclarior est. Hæc ex Cassiano. Augustinus autem non solum hæc eadem probat, sed illud quoque asserere non dubitat, maiorem fore hãc iucunditatem centupla: hoc autem numero, vt omnium perfectissimo, omnia esse comprehensa quæcumque vel haberi, vel optari possunt, vt fiat in istis quod ait Apostolus, Quasi nihil habentes, & omnia possidentes. Alio vero loco tum hoc repetit, tum illud etiam adiungit, quod huius centupli gaudium cumulat, ne pauperes quidem, qui nihil, vel perparum reliquerunt, ab ista felicitate exclusos esse, sed omnibus hanc, quã diximus, tam amplam, tam vberem iucunditatis remunerationem communem fore. Sic enim is illum psalmi locum, Illic passeres nidificabũt, interpretatur, vt eiusmodi passeres, minutæ quippe auiculæ, sint pauperes, ac parui, qui audientes in euangelio, Vade, vende omnia quæ habes, & veni sequere me, toto id animo amplexi, decreuerunt non iungi vxoribus, non macerari cura filiorum, non habere proprias sedes, quibus deligarentur, sed ire in vitam quandam communẽ. Quid igitur, inquit, dimiserunt isti passeres? Quid magnum dimiserunt? Alius se conuertit, dimisit cellam patris sui inopem, vix vnum lectum, & vnam arcam. Non illi insultemus, non dicamus, Nihil dimisisti. Non superbiat qui multa dimisit. Petrus vt sequeretur Dominum, nouimus quod piscator erat, quid potuit dimittere? Vel frater eius Andreas, vel filij Zebedæi, Ioannes, & Iacobus, etiam ipsi piscatores, & tamen quid dixerunt? Ecce nos dimisimus omnia, & sequuti sumus te. Nõ ei dixit Dominus, Oblitus es paupertatem tuam? quid dimisisti vt totum mundum acciperes? Multum dimisit, fratres mei, multum dimisit. Non solum dimisit quicquid habebat, sed etiã quicquid habere cupiebat. Quis enim pauper non turgescit in spe seculi huius? quis non quotidie cupit augere quod habet?

Ep. 89. q. 4.

In psal. 103. con. 3.

Ista cupiditas præcisa est. Ibat in immensum, accepit modum, & nihil dimissum est? Prorsus totum mundum dimisit Petrus, & totum mundum Petrus accepit. Quasi nihil habentes, & omnia possidentes. Faciunt hoc multi. Ista faciunt qui parum habent, & veniunt, & fiunt passeres vtiles. Hactenus Augustinus. Quare hoc teneamus, religiosis omnibus non solum centupla bona, & centuplam ex ijs bonis voluptatem, ac felicitatem in hac ipsa vita promissam esse, sed centupli nomine totum plane mundum. Quod licet adeo magnum sit, & excellens, tamen restat adhuc alius quidam gradus huius centupli, isque summus, quod non solum hunc mundum, & omnia quæ in eo sunt, continet, vt diximus, sed Deum etiam mundi auctorem. Sic enim ait Ambrosius, qui per hoc centuplum Deum ipsum intelligit, quoniam qui omnia reliquerit, Deum possidere incipit, & ipse est, inquit, merces vtique perfecta virtutum, qui non centupli enumeratione, sed perfectæ virtutis æstimatione censetur. Affert etiam exemplum Leuiticæ tribus, quæ quia Domini iussu, nullam inter alias tribus terræ partem habuerat, ideo Dominus ipse ita promisit, & sæpius confirmauit, se eius partem, & possessionem fore. Itaque de hac istorum tam præstanti, tamque iucunda hæreditate, illa etiam vere, & merito addit. Cui portio Deus est, totius possessor est naturæ. Pro agris ipse sibi satis est, habens bonum fructum, qui non possit perire. Pro domibus satis est sibi, vt sit habitatio Dei, & templũ Dei, quo nihil potest esse pretiosius. Quid enim pretiosius Deo? Ea est portio, quam terrenæ partes æquare non possunt. Quid magnificentius hospite cœlesti? Quid beatius possessione diuina? Hæc & alia multa de hoc eodem Ambrosius, idque inter cetera egregie, quanto ditiores sint, qui omnia reliquerunt, quam ipsi diuites huius mundi, qui scilicet quantumlibet possessionum suarũm spatia extendant, certos tamen fines habere necesse est, & tributa etiam maiora pendere, quam sint fructus. At vero, inquit, iste nihil possidens nulli nisi Deo militat, supra terrã eius est portio, non eũ terra detinet, non mari clauditur. Quod si verũ est, quæ regum opes, quæ vllius hominis terrenæ diuitiæ, & commoda, & voluptates sunt cum religionis diuitijs, & voluptatibus conferendę? Hæc ita esse tum aliorum multorum testimonio discere possumus, tum Arnulphi illius Cistercienſis, cuius mirabilem vocationem in eius ordinis historijs legimus. Hic

In psal. 118. 8. octon.

Deut. 10 & 18.

enim cũ in seculo, vtpote nobilissimus,& ditissimus,inter omnes delicias vitam egisset, deinde Bernardi concionibus impulsus,monasticam disciplinam in Clarevallẽsi cœnobio professus est:in quo tam paupere, & rigido instituto,cum insuper aliquando viscerum doloribus grauissime cruciatus,diu exanimis,mutusque iacuisset, vt ad se redijt, in eam vocẽ erupit, Vera sunt omnia,quæ dixisti Domine Iesu: quod cum sæpius iteraret,omnes qui aderant,stupentes, percunctabantur quomodo haberet.ille autem nihil aliud respondebat,quam illud idẽ,Vera sunt omnia,quæ loquutus est Deus. Quare suspicantibus quibusdam,& ita dicentibus, eum mentis errore ex doloribus affici,& aliena loqui,Ego vero,ait ipse,integra mente hæc protuli,quoniã Dominus in Euangelio restatus est,si quis propter ipsius amorem,mundi diuitijs,& propinquorum consuetudini renunciauerit,fore vt centuplũ accipiat in hac vita; id quod ego nunc re ipsa experior. Etenim hæc ipsa tam ingentis cruciatus acerbitas adeo mihi dulcis est,propter spem diuinæ miserationis,quam in ea repositam sentio, vt hac molestia caruisse me nolim,nõ modo pro illis,quas reliqui, opibus,sed etiam si centum partibus ampliores fuissent. Quod si mihi homini nequam,& peccatori, etiam mei dolores centies dulciores sunt,quã mea pristina felicitas secularis,quid facient probi,& feruẽtes religiosi in suis solatijs, & gaudijs spiritualibus? plane enim ita res habet, vt spirituale gaudium quodcumque sit,etiã in spe,centies millies exsuperet omne seculare gaudiũ etiam in re. Hæc ille, quæ cum loquereturr, admiratos ferunt vniuersos, qui audierant, maxime quod homo litterarum rudis tam bene ista & intelligere,& eloqui potuisset;eoque certius omnes cognouisse, non aliunde illa prouenire, quam à sancto Spiritu,qui in eius pectore residebat.

Comparatio religionis, & paradisi. Cap. XIIII.

LIBET iam his omnibus, quæ de religionis oblectamentis dicta sunt,clausulam adiungere ex Antonino scriptore doctissimo, eodemque sanctissimo. Is enim quodã loco, vbi multa theologice de hoc statu disputat, hoc etiam inter ceteras eius laudes habet, simillimum esse terrestri paradiso,qui locus erat totus gaudij, & voluptatis,ac deliciarum,ipsius Dei,tanti,tamque sapientis artificis manu consitus,vt homines in eo felicissimã vitã agerent.

3.p. tit. 19.c.10 §.11.

rent. Itaque in hac etiã auctoris dignitate nihilo inferior est religio,tanta enim res nec ab alio inueniri,quã à Deo potuit, nec ab alio nunc quoque conseruari potest. Illius enim inuentum,ac donum est ista viuendi ratio,tam sancta, tamque salubris,ab eo & in vniuersum hoc votorum consilium, & deinde in vnoquoque animus,ac desiderium huius disciplinæ, ab eodem perseuerantia,& victoria in tentationibus, ab ipso etiam regulæ,& instituta,denique ab illo omnia. Ex quo illud etiam appareat,quam perfectũ,atque absolutum, omnique bonorũ copia affluens esse oporteat id opus, quod à tantæ sapientiæ, tantæque bonitatis fontibus fluxit. Ac in illo quidem horto, atque elegantissimo viridario plantauerat Deus omne arborum genus pulchrũ visu, & gustatu suaue, ne quid ei in omni delectationis genere deesset. Hic vero sua quoque est spiritualium fructuum copia,qui multo iucundius oculos,ac palatum mentis demulceant. Hic enim illa conscientiæ integrę,ac pacatæ securitas,hic lumen mentis, quo diuinæ res manifestantur,hic orationis, & cõtẽplationis solatia, hic tam multa alia, de quibus ante diximus,& genere varia,& dignitate adeo præstantia. Neque vero deest lignũ vitæ, quod Antoninus gratiã interpretatur,quod & status hic non ex natura, sed ex gratia fluit,& in eo tã multæ sunt, tamque faciles viæ ad gratiã hauriendam,& quotidie magis adaugẽdam. Quin illud quoque cõuenit,quod erat in illo summa aeris tẽperies,nullus immodicus calor,nullũ frigus nimiũ,non fames, non sitis,nõ febris, non alia corporis incõmoda: quæ si ad animũ transferantur, respondet ijs in religione illa omniũ perturbationum,omniũque cupiditatum tranquillitas,cũ ita mens temperetur,atque instituatur,vt turbidis illis æstibus vacans,in vno, atque eodẽ æquabili tenore perseueret;qui status si corpori iucundus fuisset,quanto erit iucundior animo? Quatuor vero flumina,quæ ex illo paradiso erumpebant, cuiusmodi sint, docet Gregorius,qui quatuor virtutes significari putat,quia dum ijs, vt ille ait, cor infunditur, ab omni desideriorũ carnalium æstu temperatur. Illud autem quam congruens, quod à Domino dictum est de viro, Non est bonum homini esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi. Quid enim hoc aliud est, quam vtilitas ea,quæ ex fratrum societate tum ad salutis nostræ profectum, tum ad alia opera proximis vtilia percipitur? Vere bonum non est homini ad virtutem aspiranti solitarium esse,

2. Mor. c. 27.

Gen. 2.

quin

quin potius damnosum,& periculosum,quoniam & facilius à dæmone supplantatur,& ipse citius in cursu fatigatur,& fidelibus consilijs, atque etiam salutaribus exemplis destituitur. Magnum ergo adiutorium ex fraterna societate, & quidem similius etiam quam illud Adami. Nam illud in natura tantum erat simile,hoc etiam in sexu, in habitu, in moribus, ac denique in omni vitæ instituto. Iam vero si statum mētis,quo tum ille hominū princeps fruebatur, inspiciamus, in eo quoque non paruam inueniemus similitudinem, quam indicat
Hom.69 in Matt. Chrysostomus,qui de monachorum felicitate differens,Adamo illos comparat paradisi regionem incolenti. Cur enim, inquit,isti peius habeant,quam ille, quando ante inobedientiam in operando paradiso fuit constitutus? Nulla illi secularis erat cura: nulla etiam istis. Integra ille conscientia cum Deo colloquebatur: id faciunt etiam isti, immo vero tanto liberius, quanto maiore fruuntur gratia dono spi-
Ad cleric.c.21 ritus attributa. Denique huius paradisi delicias, modumque, ac viam eo perueniendi præclare Bernardus exponit,idque ab eo discere possumus, Nec vero,inquit,locum reputes corporalem paradisum hunc voluptatis internæ. Non pedibus in hunc hortum,sed affectibus introitur. Nec terrenarum tibi commendatur arborum copia, sed virtutum vtique spiritualium iucunda,decoraque plantatio. Hortus conclusus,vbi fons signatus in quatuor capita deriuatur,& ex vna sapientiæ vena virtus quadripartita procedit.Splendidissima quoque inibi lilia vernant,& cum flores apparent, etiam vox turturis auditur. Illic nardus sponsæ flagrantissimum præstat odorem, & cetera quoque aromata fluunt, Austro spirante, Aquilone fugato. Ibi media est arbor vitæ,malus illa de cantico, cunctis pretiosior lignis syluarum, cuius & vmbra sponsam refrigerat,& fructus dulcis gutturi eius. Ibi continentiæ nitor,& sinceræ veritatis intuitus oculos cordis irradiat,auditui quoque dat gaudium, & lætitiam dulcissima vox consolatoris interni.Ibi quibusdam spei naribus influit iucundissimus odor agri pleni,cui Dominus benedixit. Ibi auidissime præli-bantur incomparabiles deliciæ caritatis, & succisis spinis, ac vepribus,quibus antea pungebatur,vnctione misericordię profusus animus in conscientia bona feliciter requiescit. Quæ quidem non inter vitæ æternæ præmia, sed inter temporalis militiæ stipendia deputantur, nec ad futuram pertinent, sed ad

ad eam magis quę nunc est Ecclesię promissionem.Hoc enim centuplum est,quod in hoc seculo seculi contemptoribus exhibetur.Hæc Bernardus,quorum vel sola commemoratio quem non moueat,vt tantis bonis potiri, & in tanta felicitate semper esse velit?

QVAMQVAM cur adeo miremur,religiosum statum magnam habere similitudinem cum paradiso illo terrestri, cum multo maius illud sit, quod magnam etiam habet similitudinem cum cęlesti? Certe enim si ipsam rei naturam intueri velimus,inueniemus religionem nihil esse aliud,quam imaginē quandam,aut specimen illius supernæ domus beatissimæ, ac felicissimæ,vt quidem huius mundi status illius boni capax esse potuit. Quod ne quis à me temere dici putet,tractat hoc ipsum argumentum diserte, & prolixe B. Laurentius Iustinianus in eo libro,quem scripsit de perfectione monastica,vbi ita *Cap.6.* ait. In humanis rebus, & in hac peregrinatione, nihil tam efficaciter gerit in se imaginem cœlestis patriæ, quam monastica conuersatio,& congregatio diuino cultui dicata. Quod cum posuisset,pergit id deinde multis rationibus veris, atque euidentibus confirmare,quas ab ipso petere poterit, cui libebit. Atque hæc etiam fuit expressa S. Basilij sententia, qui *Con.mo. c. 19.* cum multa de religiosi instituti præstantia disseruisset, ad extremum ita concludit, nihil esse in terris tam magnum, & tam pulchrum, quod ei comparari possit. itaque è solo cœlo petendam eius similitudinem;quoniam sicut in cęlestibus omnibus incorruptio viget, ita viget etiam in religiosis, & sicut cœlestes caritate inter se coniunctissimi sunt, sic etiam religiosi. Prima ergo similitudinis causa, auctore Basilio, est in incorruptione, ideſt, in castitate; quia quemadmodum in cęlo neque nubunt,neque nubentur,vt Dominus dixit,ita ne- *Matth. 21.* que in religione. Altera causa est caritas illa, ac summa concordia, quæ est inter omnes cœli ciues, eaque non ex natura, aut ex vlla humana inclinatione, sed in Deo solo, Deique amore fundata. Quid igitur huic similius, aut propinquius,quam religio, in qua tanta est consensio animorum, tanta communio omnium rerum, tantus inter se omnium amor, vt, quod sæpe à nobis dici oportuit, non multæ animæ, sed vna anima in multis corporibus esse videatur, idque ipsum non propter naturæ nexum, aut vllius humani studij, qualis est inter mercatores, aut milites,sed caritate nixus,

xus, caritate conglutinatus? Hæc enim caritas, cum, vt ait
1. Cor. 13. Apostolus, numquam excidat, eademque ipsa in cœlis duratura sit, quæ hic est in terra, iam nunc dum est in terra, cœlestem illum statum quodammodo repræsentat. Quamobrem
Lib. 3. con. vit. mo. vi. Chrysostomus religiosos laudans, non dubitat ipse quoque dicere eos cœlestem plane cõuersationem elegisse, nihiloque deterius affectos, quam sint angeli (hęc enim sunt eius verba) quia vt in angelis nulla est inæqualitas, nec dum alij lætantur, alij dolent, sed eodem omnes gaudio gaudent, eademque exultant quiete, sic omnino idem fieri in monasterijs. Expressius
Con. mo. c. 19. etiam S. Basilius, qui communitatem illam vitæ, quę est inter religiosos, comparat ei, quę est inter angelos, redditque rationem, quoniam vtrisque sunt eædem diuitiæ, nempe spirituales, & omnis materiæ expertes, quæ scilicet sine vlla diminutione à pluribus possideri possunt. Itaque ob hanc causam religiosos ait cœlestis uitæ statum egregie effingere, & futurę beatitudinis dona iam nunc præcipere. Illud vero quam simile, quod sicut in cœlo sunt omnes Deo perfectissime subiecti, Deique voluntas omnes omnium uoluntates mirabiliter absorbet, ut ea quasi regula sola moueantur, quocumque mouentur, ita in religione omnis uoluntas propria eradicatur, & euellitur sancto obedientię voto, cuius vi hoc agitur, ut homine interprete voluntas Dei in omnibus dominetur, & regnet? Accedit deinde etiam paupertas. Nam apud cœlites illos nulla est cura auri, uel argenti, sed solis tantummodo diuitijs spiritualibus intenti sunt; quod idem faciunt etiam religiosi, cũ ipsi quoque omnia à se terrena remouẽt, & nihil omnino terrenum possident, eoque gloriantur. Præterea in cœlesti illa regia unica est omnium occupatio, vnicum negocium, Deum amare, Deum laudibus celebrare. At hoc etiam cõnantur, & studeant religiosi. hanc enim ob causam mundum reliquerunt, ut uacarent, & uiderent, quoniam suauis est Dominus, eique
Eccles. hie. c. 10 toti adhærerent: eamque rationem ait Dionysius fuisse, cur ab initio Monachi sint appellati, quoniam cũ hoc nomen ab vnitate veniat, eo significata est vnitas illa, quam cum Deo religiosa disciplina efficit. Itaque vt Augustinus dicit, eos, qui in
In ps. 148. cęlo sunt, ideo beatos esse, quoniam nihil aliud agũt, nisi hoc, vt Deũ laudent: nam, vt ipse ait, non arant, non seminant, non molunt, quod hæc opera necessitatis sint, ibi autem necessitas nulla est: non etiam furantur, non deprædantur, non adulterantur,

rantur, quoniam hęc opera sint iniquitatis, ibi autem nulla iniquitas est: sic de religione dici potest: nam alterum quidem caput, quod iniquitatem continet, hic locum non habet, alterum autem quod ad necessitatem pertinet, tum magna ex parte præcisum est, resecta cupiditate, tum ita institutum, vt ad ipsius Dei gloriam dirigatur; quod cum sit, vt idem Augustinus docet, non cessatur à Dei laude, quoniam hæc ipsa ad Deũ relata, Deum laudãt. Sic enim, inquit, laudas Deum, cum agis negocium, laudas cum cibum, & potum capis, laudas cum in lecto requiescis, laudas cum dormis. Denique illa quoque est maxima paradisi similitudo in religiosa anima, quod cœlestiũ mores imitatur, vt ait quodam loco S. Bernardus. Vnum Deũ adorat, & colit, quomodo angeli, casta est quomodo angeli: idque in carne peccati, & fragili corpore, quod non angeli, quærit postremo, & sapit quæ apud illos sunt, non quæ super terram. Quare quod in Apocalypsi scriptum est, Vidi ciuitatẽ Hierusalem nouam descendentẽ de cœlo, non immerito idẽ Bernardus applicat Christo saluatori, qui dum, vt ipse ait, cœlestis disciplinæ magisterium terris intulit, simul etiam supernæ illius Hierusalem visibilem quandam imaginem, & speciẽ in se ipso expressam ostẽdit, additque causam; Nec frustra, inquit, visus est homo cœlestis, cum de terrenis cœlestes quãplurimos fecerit sibi similes. Ex tunc igitur in terra viuitur more cœlestium, dum instar supernæ illius, beatæque creaturæ hæc quoque, quæ à finibus terrę venit audire sapientiã Salomonis, cœlesti viro nihilominus casto inhæret amore. Vltima est similitudo etiam in gaudio, ac felicitate. Nam etsi in gradu ipso, & magnitudine huius gaudij necessario est differẽtia, quoniã in cœlo Dei facies videtur, hic per speculũ, & in ænigmate, tamẽ hæc ipsa iucunditas & magna est, & eiusdẽ naturæ cum illa cęlesti. Vtriusque enim idẽ est fons, eademque materia, quoniã non ex carne, & sanguine, non ex rebus creatis percipitur, sed ex Deo, quod est summũ, & infinitum bonũ. Horum autẽ gaudiorũ quanta copia in religione, eaq. quam perpetua, quã multiplex, & certa, ac solida, nullisque externis casibus expositа, dici hic posset vberrime, si non satis dictũ esset hoc toto libro. Quare ita iã concludendũ est, nihil felicius esse posse religiosa vita, quæ etiã tam similis sit cęlesti vitæ, vt iã nunc futuram illam beatitudinẽ præcipiat, & quasi largissime prægustet. Itaque recte huic loco accommodare possumus illud diuini Prophętę dictum

In ps. 146.

Ser. 27. Cant.

Apoc. 21

Ps.143. dictum, Benedicite Dominum omnes serui Domini, qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri. Omnes enim Dei seruos, quos ad Deum laudandum excitat, duplici ordine distinguit, alios qui in domo ipsius Dei sunt, alios qui in atriis. Ac illi quidem sunt, qui in cœlo degunt, vbi Deus tamquam in domo habitat. In atriis vero religiosos esse intelligimus, nondum in domo, sed proximos tamen domui, ac in eius quasi aditu, ac vestibulo; ex quo hæc duo magna commoda sequuntur, primum vt, nisi pedem referant, eo facilius, & celerius, cũ tempus fuerit, in ipsam etiam domum recipiantur, deinde vt iam nunc, nimirum è propinquo loco, multas illius domus vtilitates, multasque suauitates, tanquam micas ex illa diuite mensa cadentes, excipiant.

De ijs quæ obiici solent contra religionem, & primum quod hæc gaudia sunt paucorum. Cap. XV.

SECVLVM quidem ipsum, si pro se loqui posit, neque tam cœcos, surdosque habeat amatores, ac defensores, non dubito, quin concessurum sit religioni, non solum de dignitate, verũ etiam de gaudiorum magnitudine, ac copia. Est enim non modo impudentis hominis, sed vix hominis, ac potius pecudis, & belluæ, pluris esse putare dulcedinem corporis, atque carnis, & titillantem ex rebus infimis, atque vilissimis natam lætitiam, quam eam voluptatem veram, ac solidam, quæ & in animo nascitur, & ex Deo nascitur, quod solum est verum bonum, & omnis boni bonũ. Hoc igitur est suauissimum illud manna, quod ex Aegypto in desertum eductis Dei bonitas è cœlo demittit. Sed quoniam, vt antea attigimus, tum in hoc exitu de terra Aegypti, tum etiam post exitum, non desunt aduersarii, atque hostes multi, illic quidem Pharao cum suis equitibus, totoque exercitu, hic autem Philistæi & Iebusei, hoc quoque nobis faciendum restat, vt eorum tela, ac machinas, quibus ad oppugnandum vtuntur, non solum inspiciamus, & cognoscamus, quod ipsum ad victoriam magni interest, verum etiam cõfringamus. Primum igitur illud sit, quod quidam obiicere solent, hæc quæ enumerauimus, gaudia non omnibus esse concessa, sed paucis insignibus, & excellentibus viris, qui singulari Dei priuilegio,

priuilegio, vel longis ieiuniis, ac diuturna corporis maceratione id meriti sunt: reliquos vero communes, ac mediocres homines longe abesse ab istis suauitatibus, neque has vnquam gustare delicias. Ad hunc errorem (sic enim appellandus est) confutandum, hoc primum intelligendum est, quęcumque totis his libris, vel de vtilitate, vel etiam de excellentia, vel postremo de iucunditate religionis dicta sunt, de statu dicta esse, non de homine. Quid enim ad me, si qui sint homines socordes, ac negligentes, qui in media copia egeant, inter plenissimas mensas esuriant, in quos est illud prouerbium, Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam? Simillime enim religiosis nõ paranda sunt ea bona, quę tam affatim suppeditat religio: ea enim iam parata sunt, & præsto sunt: sed iis tantum bonis vtendum, iisque quasi cibi ad os applicandi: quod si tantulum laboris, quod est in vtendo, ferre non possunt, id quidem ipsorum vitium est, non vero status. status enim plenus est ingentibus commodis, ipsi autem si vacui, & inanes sunt, sua culpa sunt. Vt igitur cum physici de humani corporis constitutione disputant, ita disputant, vt à natura factum est, integrum, atque perfectum, vt brachiis, & manibus, vt tibiis, pedibus, ceteriſque membris constat: si vero cuipiam homini vel manus, vel oculus, vel pes desit, nihil ad illos pertinet, cum id tantum doceant, idque spectent, quod rei natura requirit: sic cum de religione agitur, ex vtilitates, ex etiam iucunditates persequendæ sunt, quas huius status natura per se efficere potest, & solet. quare si quis sit, in quo hęc non efficiantur, id, vt diximus, homini ipsi, non statui adscribendum est. Sed tamen horum ita segnium, ac negligentium audeo dicere minimum esse numerum inter religiosos. nam hoc ipsum ad religionis bonum pertinet, vt etiam torpentes excitet, & tardiores impellat, frigidosq. incendat; idque perpetuo facit. Verum qui hoc dicunt, hoc fortasse volunt, quę de Antonio, de Dominico, aut Francisco, & aliis eiusmodi excellentibus viris legunt, vel audiunt, illos eorum raptus, illas ecstases, illa miracula, non eadem omnibus contingere. Quod verum est, neque à nobis negatur, sed hoc, si attendamus, nihil religioni detrahit. Vt enim agri alicuius vbertas, ac fertilitas ostenditur ex eo, si centesimum reddat, quod si cui minus reddat, non id ex agri infœcunditate prouenit, sed ex eius tarditate, & negligentia, qui non colit, nec subigit, vt oportet; sic idem

Pro. 19.

ideo mihi de religione dicendū videtur. Est enim quasi ager, cuius admirabilis fœcunditas in sanctioribus illis viris ostensa est, quam si nos adhuc non experimur, nostra hoc sit culpa, non ipsius: atque hoc tamen nos excitare, & animare debet ad diligentiam, cum sciamus, quam vberes futuri sint laborum nostrorum fructus, & quam fuerint alijs.

QVAMQVAM ne illud quidem ambigendum est, quin etiam si ad illam tam insolitam, atque extraordinariam gaudiorum copiam peruenire nō liceat, multum tamen sit, atque adeo plurimum, quo fruamur, & quo etiam saturemur. Etenim si non stigmata, vt quidam ex illis, consequamur, si non ad tertium cœlum rapiamur, aut ad illos mentis excessus perueniamus, hoc tamen facile, & ordinarium est, vt legendo, orando, & diuina contemplando, ita delectemur, vt eam delectationem non cum omnibus mundi delicijs, ne si plures quidem sint mūdi, commutare velimus. Sunt enim ista Dei charismata vt oleum illud à Propheta multiplicatum, cuius copia tantum manat, quantum vasorum ad capiendum subijcitur, vt quamuis minora, vel pauciora sint vasa, non ideo nihil maneat manat enim, vt dixi, etiam si parum, idque ipsum quod est, iucundissimum est. Neque vero illud etiam omittendum, qui hoc timeant, ne Deus tam care suas hasce vendat spirituales delectationes, de illius bonitate, ac beneficentia indigne admodum sentire, eumque suspicari auarum, ac tenacem, quod ab eius natura abest quamplurimum. Cogitent hi quam large, quam prompte, quam etiam profuse cetera beneficia ad naturalem hanc vitam tuendam impertiat, quotidianum solem, tempestiuas pluuias, frumenti, vini, olei copiam, reliquorum omnium fructuum abundantiam, non ad necessitatis modo mensuram, sed ad delectationis quoque cumulum. Quibus autem hæc imperritur? hominibus improbis, blasphemis, impijs, aut saltem maxima ex parte ingratis, qui hæc ipsa cum ab ipso accipiunt, nihil de eo cogitant, ac potius in illius iniuriam ijs abutuntur. Ergo cum tanta sit Dei bonitas, ac largitas in rebus huic, quam dixi, naturali vitæ idoneis, cur non sit etiam eadem, & multo maior bonitas, ac liberalitas in vitam illam nobiliorem, quæ spiritu ducitur, quam vt nobis daret, vltro de cœlis descendit, vltro etiam mortuus est? Videmus in conuiuio illo tam lauto, tamque magnifice, ac regie instructo, quod genus hominum aduocati scribantur. An forte diuites tantum

4. reg. 4.

Luc. 14.

tum, & honorati, aureisque vestibus nitentes? Exi (inquit) cito in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cœcos, & claudos introduc huc. Qui vero sunt debiles isti, & isti cœci, & pauperes, si, vt in parabola, spiritualiter interpretemur, nisi imperfecti, ac rudes spiritu, qui nec ad cœlestia videnda satis oculis valent, nec satis pedibus ad currendum in hac via, & denique qui virtutum, & reliquorum spiritualiū bonorum inopia laborant? Et tamen hi quoque ab illarum epularum suauitate non modo non excluduntur, sed vltro accersuntur, rogantur, immo vero, vt etiam Euangelista narrat, cōpelluntur. Nemo ergo timere debet, ne si ad religiosam vitam accesserit, ieiunus futurus sit, eorumq. fructuum expers, quos tam multos commemorauimus, aut etiam ne nimis diu laborandum ei sit ad istam aquarum viuentium venam effodiendam. Hoc enim amplius habet religiosa vita, quam vita secularis, quod sine dubio maximum est, quod in hac seculari tantum quisque consequitur, quantum viribus proprijs, proprioque studio connitatur. In religione autem ipse status multa nobis quasi vltro offert beneficia, & sæpe etiam nescientibus in sinum congerit. Hic enim valent non nostra solum, sed fratrum etiam nostrorum merita, de quorum communione quanta sit, & quanti referat, alio loco à nobis abunde dictum est. Valet etiam ad hoc ipsa instituti dignitas, & gratia quædam, quæ nos Deo mirifice commendat. Valet illa tam præclara, tamque præstans, & generosa actio, qua nosmet, & omnia nostra Creatori nostro resignauimus; cuius actionis tantum est pretium, vt vna illa plurimis secularium actionibus iure præponderet. Denique valet ipsius Christi promissio, qui centuplum illud, quo omnia continentur, non Arsenio tantum alicui, vel Hilarioni pollicitus est, sed omnibus plane, qui sua reliquissent, nulla additione, nulla, vt videmus, exceptione. Quam in sententiam præclare Bernardus inanem eorum metum confutat, qui ita loquuntur: Ille quidem sic, ego forte non ita. Delicatus sum, homo peccator sum, nec subsistere in tanto labore, sine gratia multa, nec ipsam gratiam valeo promereri. Quasi vero gratia non sit gratia, sed operum merces: quasi non omnes peccauerint, aut nō omnes egeant gratia Dei. Aestimas, ò homo, quia personarum acceptio sit apud Deum, & non omnes omnia relinquentes tam copiose consoletur? Noli esse incredu-

Ser. ecce nos reliq.

sus, acquiesce, vel veritati, de cuius testimonio nulli licet dubitare fideli. Et omnis (inquit) qui reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut agrum propter nomen meum, centuplũ accipiet. Neminem Christus excipit. Miseri igitur qui dicũt, præter nos. Nimirum indignos se iudicant multo magis vita æterna, qui nec ipsum quidem centuplum sperant. Sed quia Deus verax est, qui promittit, homo vtique mendax est, qui diffidit. Hæc Bernardus.

SED quoniam si quod est tempus his timoribus obnoxiũ, sunt maxime initia, cum adhuc animus in rebus spiritualibus hebes, ac tardus est, infirmus autem ad prælia, multumque de seculi fece retinens, propterea hic potissimum metus minuendus est, vt intelligatur, hæc ipsa cyrocinia, & prima rudimenta omnium maxime his solatiis abundare. Si enim id credimus, de quo ne dubitare quidem fas est, summam illam bonitatem ita suorum prouidẽtiam gerere, quasi eos inter brachia sua, & in sinu suo portet, illud quoque ad hoc ipsum officium necessario pertinet, vt illi tamquam spirituali infantiæ det lactis potum, vt ait Paulus Apostolus. Nam si Deus naturæ auctor eam curam corpori huic tribuit, vt dum adhuc dentium, neruorumque firmitate careret, lactis alimento tam dulci, nullisq. laboribus comparato, nutriretur, an putandum est, eumdem in genere gratiæ, cuius item est auctor, curam hanc animi, donec ipse quoque infirmior est, neglexisse? Hoc enim illud est, quod ipse vltro per Esaiam prophetam promittit, Ad vbera (inquit) portabimini, & super genua blandientur vobis. Quo modo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos. Quid mollius, aut quid amantius dici poterat, quam quod infinitum illud numen etiam ad nutricularum affectum illum teneriorem, & officium, ac sedulitatem sese demittat? Etsi in hoc ipso non suam tantum Dominus commendat pietatem, dum se matri similem facit, sed dum nos infantibus comparat, hoc ostendit, vt cęlestes illas delicias percipiamus, nulla nostra ab eo respici merita. Quid enim egerunt, aut quid agere potuerunt infantes, quo parentum erga se beneuolentiam, & caritatem colligerent, hoc excepto, quod filii sunt, quod tamen non ipsi egerunt, sed parentes? Ac si de meritis agitur, quid fecerat filius ille prodigus, vt, non dicam patris blanditijs, sed aspectu dignus esset? potius multa fecerat, quibus supplicium, & magna pœna deberetur. Et tamen quanta fuit

1. Cor. 5

Esa. vlt.

Luc. 15.

in eius

in eius reditu lætitia, quod conuiuium, quæ symphoniæ, qui cantus, &, quod sine dubio omnium illi dulcissimum videri oportuit, quæ patris in illum indulgentia, qui amplexus, & oscula, quæ etiam lacrymæ super eius collum? In quo illud etiam est magis mirum, quod cum hæc ei exhibita sunt, qui domo discesserat, qui sua omnia in luxu, & vitijs decoxerat, tum alteri filio & maiori, & qui nunquam patrem vel facto, vel dicto contristauerat, tamen nihil ex ijs vnquam datum fuerat, vt ille quidem etiam cum quadam querela commemorabat. Ex quo apparet, tantum abesse, vt solatia ista non nisi perfectissimis dentur, vt etiam sæpe plura dentur imperfectioribus, & qui recens in Dei domum tamquam noui hospites aduenere. Cuius quidem rei rationem sapientia, & prouidentia plenam recte assignat Gregorius: Diuinæ (inquit) gratiæ dispensatione agitur, ne in inchoatione sua tentationum asperitate frangantur, quia si eorum initia amaritudo tẽtationis exciperet, tam facile ad ea quæ reliquerant, redirent, quam nec longius discesserunt. Nam contemptis prius vitijs quasi iuxta positis replicarentur. Vnde & scriptum est, cum emisisset Pharao populum, non eos duxit Dominus per viam terræ Philistiim, quæ vicina est, reputans ne forte pœniteret eum, si vidisset aduersum se bella consurgere, & reuerteretur in Aegyptum. Ex Aegypto itaque exeuntibus è vicino bella subtrahuntur, quia derelinquentibus seculum quædam prius tranquillitas ostenditur, ne in ipsa sua teneritudine, atque inchoatione turbati, ad hoc territi redeãt, quod euaserunt. Denique hæc summa huius rei est, quę non modo nouitijs in hac spirituali vita, sed alijs quoque imperfectioribus communis est, quod alius est hominum mos in dando & benefaciendo, alius Dei. Homines enim quia angustam rem habent, eamq. ipsam eius naturæ, vt cum aliis communicata minor fiat, ac præterea cum aliorum opera, ac subsidio egeant, propter has causas nullam fere mercedem, aut præmium alteri impertiuntur, nisi vel propter sperata, vel propter accepta iam obsequia. Deus autem, qui nullius est indigens, iisque opibus infinite abundat, quæ dando, & largiendo nunquam exhauriuntur, nulla alia causa ad largiendum mouetur, quam sua natura, & bonitate ad benefaciendum propensa. Itaque semper in omnes diues, semperque munificus est, & prolixe liberalis, in eoque non tam hominum merita, quam suam ipsius, vt

24. Mo. c. 7.

Exo. 13.

dixi, spectans clementiam. Quinimmo hoc posito, aliud quoque maius quiddam, ac mirabilius sequitur, vt interdum etiam effusius ijs sua hæc dona tribuat, qui non ita perfecti sunt, neque tam magnos in sanctitate progressus habent, minimum non quo plus merentur, sed quo plus egent. Facit enim quod pater quilibet, qui cum suos omnes liberos diligat, sanos quidem ne attendere quidem videtur; si quis autem ægrotat, ei non solum fomenta, & medicamenta adhibet, quæ ad necessitatem pertinent, sed etiam multas addit delicias. Facit etiam quod agricolæ, qui firmioribus iam plantis nihil pene operæ impendunt, infirmiores autem arbusculas tum crebro irrigant, tum etiam fulciunt, & obsepiunt. Talis enim, ac multo etiam maior est Domini benignitas in suos, quam
Mat. 9. ipsemet professus est, cum dixit, non esse opus valentibus medico, sed male habentibus.

De eo quod quidam obijciunt in religione esse multa aspera. Cap. XVI.

NON solum animales homines, qui terrena sapiunt, vt ait Apostolus, multa in religioso statu
Phil. 3. quasi difficilia, & aspera exhorrent, sed ipsamet huius disciplinæ facies, & primus aspectus oculis corporis quiddam triste, & durum, ac sensibus odiosum repræsentat. Quod nisi esset, meo quidem iudicio, nemo inueniretur, qui non libentissime, & auidissime ad hæc instituta accurreret, quibus se & æternæ salutis gloriam, & præsentis vitæ tranquillitatem, curarumque omnium vacuitatem adipisci videret. Verum illa, quam dixi, asperitatis species tantum potest, vt ea plerique perterriti has tantas vtilitates tantis, quas sibi fingunt, molestijs emendas non putent. Quare cum nulla ferme maior sit dæmonis machina ad hæc tam salutaria consilia disturbanda, magnum omnino operæ pretium fore videtur, si hoc tentationis genus penitus conuellatur. Est autem duplex via ad id conuellendum: primum vt fateamur, atque etiam gloriemur, aliqua hic esse paulo difficiliora, & duriora. Quæ enim esset hæc vita, si in voluptatibus tota duceretur, si nihil in ea patiendum occurreret, si nulla vnquam molestia aspergeretur, nihil plane sentiretur, quod displiceret?

ret? Si enim ita esset, quid haberet laudabile? quid esset, in quo virtus, in quo fortitudo, patientia, caritas exerceretur? denique quæ esset materia vel meritorum, vel gloriæ acquirendæ? Est igitur potius magna laus instituti religiosi, quod aliquid habeat, quo virtutem exerceat, exercendo augeat, auctam autem remuneret. Sed tamen ne quis hanc ipsam difficultatem, quamquam adeo, vt diximus, vtilem, ac salubrem, nimium pertimescat, sciendum hoc est, quicquid est difficultatis, ita molliri, condiri, temperari, vt appareat quatenus valet ad meritum, non appareat quantum attinet ad laborem. In quo certe nunquam satis admirari, satisque amare posse videmur illam Dei sapientiam, ac bonitatem, quæ duas res adeo contrarias, vt non magis dissidere possint, tamen ob nostras vtilitates incredibili quodam nexu deuinxerit, ac conciliarit. Nam si hæc vitæ degendæ ratio leuis, ac procliuis esset, quid ei, vt dixi, præmij deberetur? Sin valde grauis, & laboriosa, quis ferre posset, præsertim in tanta humanæ naturæ imbecillitate? Igitur ille hominum amator, & custos ita vtrumque commiscuit, vt & res per se omnium grauissima, maximeq. esset ardua, & tamen tantis tamq. mirificis condimentis mitigaretur, vt eadem esset suauissima, & iucundissima: quod ipse Dominus demonstrauit, cum seruitutem suam
Mat. 11. oneris, atque iugi nomine expressit, sed ita, vt hoc iugũ suaue, hoc onus leue appellaret. Verum de hac difficultate illud primum cogitandum, & tenendum est, quæcumque ea est in Dei obsequio, non ex ipsius natura prouenire, quod nimirum cum rationi valde congruat, sequitur vt etiam valde congruat homini ratione prædito. quare nihil est quod repugnet, præter carnis, appetitusque corruptionem. Cum igitur altera nostri pars condelectetur etiã, vt ait Paulus Apostolus, legi Dei,
Rom. 7. non dubitandum est, si hæc, vtpote superior, ac nobilior, sese intenderit, studiumq. ac diligẽtiam adhibuerit, quin alteram illam partem, quæ inferior est, & ad obediendum facta, in officio continere possit. Primum quia ipsa nostra industria, ac conatus ille, ac studium, quod dixi, magnam vim habet; quod etiam veteres illi philosophi cognouerunt, è quibus vnus, Ni
Senec. lib. 2. de ira c. 12. hil est, inquit, tam difficile, & arduum, quod non humana mẽs vincat, & in familiaritatem perducat assidua meditatio; nulliq. sunt tam feri, & sui iuris affectus, vt non disciplina perdomentur. Quodcunque sibi imperauit animus, obtinuit. Quidã

ne vnquam riderent, consequuti sunt. Vino quidam, alii vene re, quidam omni humore interdixere corporibus. Didicerunt alij tenuissimis,& aduersis funibus cõcurrere, & ingentia one ra, vixque humanis viribus toleranda portare, & in immen sam altitudinem mergi, & sine vlla respirandi vice perpe ti maria. Alter autem philosophus aptissime omnino ita scri-

Plut. lib. de profec. virt. bit, eos qui se morum disciplinæ tradunt, initio fortasse in hæsi tationes,& errores, atque labores incidere, vt ij faciunt, qui patria terra relicta, nondum eam, quam petunt, videntes, so licitudine angũtur; breui tamen omnia facilia, plana, & expe dita reddi exercitatione ipsa,& illato, vt ipse ait, in philoso phandi conatum lumine, ac splendore.

ATQVE hæc quidem, quæ hactenus diximus, quoniam ex consuetudine, & ex habitu proficiscuntur, ferme naturalia sunt. Quid igitur erit, si ad naturam gratia etiam accedat, cuius tanta vis est, vt hominem plane commutet,& transformet

Ezec. 11 in alterum,&, quod est apud Prophetam, nouum infundat spi ritum,& pro corde lapideo carneum,& tenerum reponat? De

Ps. 67. hac enim gratia illud quoque est in psalmis, Dominus dabit

Ps. 17. virtutem,& fortitudinem plebi suæ. Item, Benedictus dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium,& digitos

Isa. 40. meos ad bellũ. Et illud aptissimum in alio Propheta. Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem: assument pennas sicut aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. Quid enim amplius desideremus? Non modo pedes ad currendum per hanc viam, sed alas promittit ad volandũ, vt, quod etiam additur, non deficiamus, ac ne laboremus quidem. At vero alter Propheta quomodo exultat, & triumphat,

Abac. 3. non in se, sed in Domino? Deus, inquit, Dominus fortitudo mea. Vt enim aeris lumen est sol, nec multum interest, vtrum hoc lumen innatum ei sit, an à sole mutuatum, modo ita ei promptum sit, ac si esset innatum, sic nos Dei viribus vtimur, ac si essent nostræ, ideoque ipse est fortitudo nostra. Quid autem hæc eius fortitudo in nobis efficit? Ponet, inquit, pedes meos quasi ceruorum, vt impigre, alacriter,& sine fatigatione currant, neque solum in infimis,& in planitie, vt solent vulgares homines, sed ad ardua quæque,& difficilia: addit enim, Et super excelsa deducet me victor in psalmis canẽtem. Ille ergo pro nobis pugnabit, ille nobis vincet,& profligabit hostem, nosque in hac via deducet non laborantes, sed in psalmis canentes;

nentes; quod perpetuam lætitiam, & gratiarum actionem significat. Admonet me hic locus, vt prætereundum nõ putem, quam aliquando vim hoc ipsum Prophetæ huius dictum habuerit in Andrea Spinula, antequam Societati huic nostræ nomen daret. Is enim cum prouectiori iam ætate, nempe, vt ipsemet humili quodam ioco de se queri solebat, triginta, & octo annos habens in infirmitate, de seculo relinquendo deliberaret, atque in partem contrariam, tum valetudinis imbecillitas, tum deliciarum consuetudo, familiæ nobilitas, dignitatis, quam in Ecclesia gerebat, amplitudo, denique disciplinæ difficultas, & multæ aliæ rationes quasi agmine facto ad terrorem ei se offerrent, repente Dei bonitas hunc ipsum, quẽ diximus, versiculum eius menti obiecit, Ponet pedes meos quasi ceruorum; eoque versiculo, tamquam lumine quodam oborto, ita illustratus est, vt quemadmodum ipse narrabat, omnes illæ timidæ, ac diffidentes cogitationes momento euanuerint, isque animo penitus confirmato, ac constanti aduersus illa omnia incommoda permanserit. Et quidem id breui etiam re ipsa expertus est. Nam cum antea adhuc secularis, quoties nostrorum mensæ interesset, quod amicitiæ causa nonnumquam faciebat, multa fastidire soleret, vtpote delicatioribus epulis, argenteæ supellectili, & exquisitæ cuidam munditiæ assuetus domi suæ, idem deinde Societatem nostram iam ingressus, cum primum ad communem mensam venit, omnia ei visa sunt longe alia, quam prius viderentur, mantilia nitidissima, patinæ, atque orbes quasi ex argento, ipse vero locus totus optimo odore fragrans; ita vt nihil apud se dubitarit, quin illa omnia præter nostrum morem parata essent Rectoris iussu, ad suam videlicet infirmitatem extraordinarijs eiusmodi deliciis releuandam. Itaque & tum de hoc cum Rectore questus est serio, & postea suum hunc errorem sæpius ipsemet amicis familiariter narrauit. Hoc ergo promissum Spiritus sancti, quod in eius animo tantum pondus habuit, idem pondus apud omnes habere debet, ac vel solum sufficere ad cuiusuis infirmitatem roborandam. Quamobrem, vt illuc redeamus, hoc facit Dei gratia, vt quicquid est in religione asperum, ac durum, id ita emolliat, vt omnem asperitatis sensum adimat, ac potius dulce efficiat, & amabile. quod quidem nemini mirum videri debet. Etenim si quædam sunt artes, quæ vel cucurbitas omni sapore

carentes, vel, quod plus est, poma adhuc immitia, acrique & acerbo succo prædita, tamen admixto melle ita condiunt, vt fiant suauissima, an nullam eiusmodi artem in Christiana sapientia esse putabimus ad mitigandas difficultates carnis, & sensus? Immo vero hoc etiam facilius, quoniam totum in animo positum est, qui si confirmatus fuerit, nihil ei graue, omnia leuia videbuntur. Quare vt hoc etiam sit euidentius, quando tam magni est momenti, videndum nobis est, quodnam artificium, quasue rationes habeat religio ad has difficultates, vt diximus, condiendas, vt ex amaris etiam dulces fiant, multos enim habet modos certos, & efficaces. Primus autem ille est, quod proposita præmii cœlestis, quod eiusmodi laboribus debetur, magnitudine, iucunditate, æternitate, eius amorem in nobis accendit, quo accenso, nullus est tantus labor, qui labor videatur. De quo optime, & vberrime S. Augustinus sermone quodam, vbi multa hominum in rebus humanis exempla adhibet, vt eorum qui secari se, & vri patiuntur, vt paucos, eosque incertos vitæ dies prorogent, vt militum, & venatorum tantos labores, & pericula etiam subeuntium, exiguæ mercedis, vel delectationis spe: ex quibus denique ita cõcludit. Quanto ergo certius, ac facilius ad veram beatitudinem caritas facit, quod ad miseriam quantum potuit, cupiditas fecit? Quam facile toleratur quælibet aduersitas temporalis, vt æterna pœna vitetur, æterna requies comparetur? Hæc Augustinus, & plura; quæ eadem & intellexisse, & vno verbo expressisse uidetur magnus ille Franciscus, quem ferunt, cum aliquando carnalis frater, & vere carnalis, aspexisset in summa hyeme seminudum, horrentemque frigore, & ad eum misisset, qui per ludibrium amariori quodam ioco, quam fratrem deceret, ab eo peteret, ut sudorem sibi drachma uenderet, respondisse lætum, Dic fratri meo, me iam totum Domino meo uendidisse, & quidem ingenti pretio. Quin idem etiam post aliquot annos, cum grauissimis, continuisque doloribus, & insuper nouis à dæmone molestiis ita cruciaretur, ut nullæ iam hominis uires ferre posse uiderentur, emissa est ad eum uox de cœlo, qua gaudere iubebatur, quoniam per eas tribulationes tantum sibi thesaurum acquireret, cui nullus in terra cõparati posset, etiamsi tota terra in aurum, omnes lapides in gemmas, omnes aquæ in balsamum uerterentur. quo ille audito ita recreatus est totus, ut iam non sentiret dolores, statimque

Ser. 9. de ver. Dom.

timque fratribus præ gaudio aduocaris, narrauit quod descœlo solatium accepisset. Quem igitur laborem, quamue molestiam religionis non mitigabit hęc cogitatio, si in Francisco tantos, tamquam diuturnos cruciatus tam subito mitigauit, ac depulit? Concludendum est igitur cum Bernardo, timorem hunc, qui, ut ipse ait, nostrę conuersionis primordia exagitat, quemque statim intrantibus horror uitæ arctioris, & insuetæ disciplinæ austeritas ingerit, esse timorem illum nocturnum, de quo est in psalmo, quem ideo nocturnum uocari docet, quoniam si dies ille luceret, in cuius lumine pariter & labores, & præmia uideremus, timor omnino quorumuis laborum nullus esset præ desiderio premiorum, dum clara luce appareret, quoniam non sunt condignę passiones ad futuram gloriam, quę reuelabitur in nobis. Nunc uero, inquit, quoniam abscondita sunt ab oculis nostris, & nox interim est in hac parte, tentamur nimirum à timore nocturno, & pro bonis, quę non uidemus, formidamus præsentia mala tolerare.

Ser. 33. Cant.

Ps. 90.

Hoc est igitur, vt diximus, primum remedium, & quasi fomentum eorum incommodorum, quæ sunt in vita religiosa. Alterum est huic proximum ex spiritualibus solatijs, quorum est hic tanta copia, quantam supra diximus. Itaque idem euenit, ac si tantulum aquæ in amplissimum optimi vini dolium immittatur: sic enim quicquid est in hoc statu molestiæ, ita obruitur suauitatis abundantia, vt nihil nisi dulce sentiatur. Quo pertinet illa Bernardi sententia, qui ad Apostoli locum alludens, tum hanc ipsam, tum alias vtilitates perstringens, sic ait. Non sunt condignæ passiones huius temporis ad præteritam culpam, quæ remittitur, non ad præsentem consolationis gratiam, quæ immittitur, non ad futuram gloriam, quæ promittitur. Denique nulla est tanta amaritudo, quam non prophetica farina dulcoret, quam non sapidam reddat sapientia lignum vitæ. Atque hoc etiam eo facilius est factu, quod hæ religiosorum molestiæ quæcumque sunt, si recte cogitemus, minimæ omnino sunt, & in rebus minimis. Nam maiores illæ, quas coniugium, quas casus aduersi, vel offensiones famæ, aut rei familiaris in secularem vitam inferre tam frequenter solent; ab hac quidem vita longissime absunt. Accedit his omnibus Dei bonitas, & clementia, quæ vt Danieli ob eius

Ad clericos. c. 30.

cultum in ferarum caueam coniecto, tam longe prandium mi
sit, ita quo plus ærumnarum eius amore pertulerimus, eo plus
gaudiorum spiritualium infundat. Hæc est enim regula, hic
Dei mos, vt ex vnius mensura, ac modo, alterum quoque me-
Ps. 93. tiatur: quod se expertum Dauid profitebatur illo loco, Secun-
dum magnitudinem dolorum in corde meo cõsolationes tuæ
lætificauerunt animam meam. Quod certe diuinæ pietatis in-
stitutum ita ordinarium, perpetuumque est, vt id in multis re-
ligiosis etiam miracula declararint, vt in Rabaudo principe
viro in Gallia, quem illustri miraculo ad religionem vocatum
accepimus. Hic enim cum religiosæ vitæ asperitatem, vtpote
lautiori vitę assuefactus, grauiter ferre cępisset, Abbas quidẽ,
qui tum erat, nomine Porcarius, indulgentia quadam, sepa-
ratos ei cibos paulo commodiores præberi iubebat, quibus ta-
men ille quo magis vtebatur, eo in dies tenuior, graciliorque
fiebat. Itaque accidit, vt quadam die dum fratres reliqui com
muni mensa, arido scilicet pane, & fabis vescerentur, videre
sibi visus sit duos senes, alterum caluum, cui binæ claues è col-
lo pendebant, alterum habitu monachum, qui christallinam
pixidem manu gestabat. Hi toto cœnaculo circumeuntes, vni-
cuique monacho nescio quid edulij è vase illo impertiebant,
Rabaudum solum ita prætereuntes, vt etiam seuero, ac potius
subirato vultu eum intuerentur. Ille tamen ex eius, qui pro-
xime assidebat, portiuncula aliquid suffuratus, vt illud gusta-
uit, visa est illi eius suauitas omnium ciborum, quos vnquam
in vita sua, etiam seculari, comedisset, suauitatem longe ante-
cellere. Quod visum cum ter iam contigisset, ad Abbatem ac-
cessit, diligenter inquisiuit, quinam essent hi duo senes. Intel-
lexit Abbas facile, alterum eorum Petrum Apostolum esse, in
cuius tutela erat monasterium, alterum autem Honoratum
monasterij auctorem, causam autem cur ipsi vni communis il-
la esca negaretur, eam esse, quod communem aliorum seueri-
tatem non sequeretur: quod audiens Rabaudus animo confir
mato ad omnem eius vitæ disciplinam perferendam, multo
eam faciliorem, & leuiorem reperit, quam antea putasset, ac
paulo post eosdem Sanctos vidit, qui sibi quoque perinde ac
alijs de illo tam suaui cibo tribuerent, quo incredibiliter ad
omnem laborem, ac duritiam confirmatus est. Idem pene con
tigit Andreæ Virdunẽsi Archidiacono, diuiti, & valde nobili,
qui in ipsis ferme Cistercienſis familiæ initijs institutum illud

magnum

magnum feruore susceptit. Sed tamen cum Satanas idoneam
materiam nactus tẽtationis ex corpusculo tenui, & nimis de-
licato, ita eum oppugnaret, vt iam vix sustineret, die quodam
hanc ei diuina bonitas medicinam fecit. Accumbenti in men
sa apposita sunt pro more legumina, quod cibi genus ille præ
ceteris maxime fastidiebat. Verum fame compulsus, vt repu-
gnanti stomacho vim faceret, sumpsit tandem aliquid, quod
vbi ore attigit, tantam sentire visus est suauitatem, vt nunquã
simile aliquid in vita sua expertum se esse recordaretur. Ita-
que residuo quod erat auide exhausto, deinde ad Abbatem
adit, nihil dubitans, quin suę patinæ proprium aliquod addi-
tum esset condimentum. Vt autem comperit, plane fuisse com
mune ferculum, in quo videlicet nihil præter aquam, & salem
ad condiendum adhiberetur, intellexit statim diuinam erga
se prouidentiam, & gratias agens, in religionis proposito con-
firmatus est, eoque magis quod postera etiam, ac tertia die, &
deinceps multo tempore eandem suauitatem in eiusmodi ci-
bis persensit, vt postea dicere soleret, se iam magis delectari
pisis, atque oleribus, quam antea altilibus, & nobilibus eius-
modi epulis. Sed hoc vtrumque vnius fuit, illud vniuersæ fa-
miliæ, quod in vita sancti Bernardi legimus, recẽti adhuc Cla
reuallensi cœnobio, cum tam seuere vita duceretur, vt nõ alio
pane, quam fere terreo vescerentur, ac reliquus quoque victus
& supellex, & domus, omnino pauperrima essent, ita tamen
omnes sine murmuratione, immo vero cum tanta delectatio-
ne omnia ferre solitos, vt illa ipsa delectatio nõ modicum eis
scrupulum, dubitationemque iniecerit. Nam cum iucundius
(sic enim scribitur) viuere sibi viderentur in eremo, quam
antea vixissent in seculo, suspectos se ipsos habere cœperunt,
ne per aliam viam reducerentur in regionem suam: donec ea
quæstione ad Bernardũ prius, deinde ad Catalaunensem Epi-
scopum, qui tunc apud eos hospes diuersabatur, delata, longa,
& accurata oratione edocti sunt, esse id Dei donum, ac bene-
ficium, minimeque respuendum. Ex quo apparuit quid pos-
sit habitus, & mos, Dei præsertim gratia adiutus, quando hoc
effecit, vt tam rigida vita in tanta hominum multitudine ita
suauis esset, vt etiam scrupulum in eorum animis moueret, ne
nimis voluptuose viuerent.

CVM igitur talia à Deo parata sint nobis præsidia, quis du
bitare possit, ne nimium aspera sit eiusmodi disciplina, nec eã

etiam

etiam cum gaudio ferre possit? Quamquam quid nos ista tam multis disputamus in religionis defensionem, quasi seculares homines, quorum comparatione hæc in religiosam vitã obijciuntur, nullis ipsi molestijs premantur, nullos angores sentiant? Immo vero horum etiam & multo maiores sunt labores, solicitudines, ærumnæ, non dico iam inopum, ac pauperũ, aut mediocrium quoque, in familia alenda, in tuendis liberis, sed eorum, qui vulgo beati putãtur, quorum interior vita maximis, & maximarum rerum angoribus referta est. itaque tũ multo maiores sunt huius vitæ dolores, tum etiam diuinorum illorum solatiorum expertes, quibus qui carent, propemodum in inferno degere dixerim. Nostræ autem molestiæ quid simile habent? omnes ex causis leuissimis, quas vel remouere, vel contemnere, vel ridere, vel si ita oporteat, vel expediat, etiam amare, atque complecti facillimum sit. Ergo ex vna parte omnis tribulationum, ac molestiarum materia in religioso statu exigua, ac fere nulla est, ex altera vero parte adeo abundant in eo consolationes Christi, vt vel si maxima, & grauissima esset, facile tamen mitigari possit. Præclare ergo Bernardus, qui quod in ecclesijs dedicandis rite obseruari solet, vt pictæ cruces oleo sacro inungantur, idem ait in religiosorum animis per gratiam fieri. Nam, inquit, necesse est vt vnctio spiritualis gratiæ adiuuet infirmitatem nostram, obseruantiarum, & multimodæ penitentiæ cruces deuotionis suę gratia leniẽs: quia nec sine cruce sequi Christũ, & sine vnctione crucis aspe ritatem ferre quis posset? Hinc est quod multi abominantur, & fugiunt penitentiam, crucem quidẽ videntes, sed non videntes vnctionẽ. Vos, qui experti estis, ecce scitis, quia vere crux nostra inuncta est, & per gratiam spiritus adiuuantis suauis, & delectabilis est pœnitentia nostra, & vt ita dicam, amaritudo nostra dulcissima. Quam sententiam idem Bernardus alibi vberius tractans, religiosi cuiusque animam, quippe intus formosam, foris humilem, & despectã, veteri illi tabernaculo similem esse differit, quod cum interius inauratum esset totum, foris tamen saga tantũ cilicina, & pelles arietum ostendebat: quod tegumentum etsi adeo vile, tamen vt tabernaculo commodum erat ad pulueris, imbriumque iniurias depellendas, sic istam ait religiosi externam humilitatem interiorem eius gloriam conseruare; vt vnaquæque eiusmodi anima de se verissime dicere possit, Nigra sum, sed formosa. Affert etiam exem-

Ser. 1. dedic. Eccles.

Ser. Ecce nos reliq.

Cant. 1.

emplum Isaac, qui cum immolandus esset, non ipse tamen, sed aries pro eo immolatus est, ipse autem vixit, & lætius vixit, confirmata spe tantæ posteritatis. Sic enim etiamsi religiosi se ipsos gaudio priuare videantur, tamen non perire gaudium, sed contumaciam, & vitium, cuius nimirum cornua vepribus hærentia indicant, numquam sine anxietatis aculeis esse posse. At vero Isaac viuens, inquit, viuet, & elenatus super ligna, vt in sublime gaudens, nec in carne propria, sed in cruce Domini glorieris. Hæc nimirum conuersatio perfectorum, hæc sanctorum vita, hæc gratia spiritualis. Denique tamquam tristes, inquit, semper autem gaudentes, tamquam nihil habentes, & omnia possidentes, tamquam morientes, & ecce viuimus. Simillima sunt, quæ Abbas Abraham differit apud Cassianum. Pie, inquit, ac fideliter seruientes, cum tulerint iugum Domini super se, & didicerint ab eo, quia mitis est, & humilis corde, iam quodammodo terrenarum passionum deponentes sarcinam, non laborem, sed requiem animabus suis Domino præstante reperient. Fient namque eis continuo praua in directum, & aspera in vias planas, & gustantes videbunt, quoniam suauis est Dominus: audientesque Christum in Euangelio proclamantem, Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, depositis ponderibus vitiorum, ea quæ sequuntur, intelligent, Quia iugum meum suaue est, & onus meum leue. Et reuera si comparare volueris splendentem virginitatis florem, & suaue olentem castimonię puritatẽ tetris, ac fœtidis libidinũ volutabris, quietem, securitatemq. monachorum periculis & ærumnis, quibus mũdi huius homines implicantur, paupertatis nostræ requiem edacibus diuitũ tristitiis, ac peruigilibus curis, quibus non absque summo vitæ periculo diebus, ac noctibus consumuntur, suauissimũ iugum Christi, onusque leuissimum facile cõprobabis. Hæc Cassianus. Vbi igitur illa asperitas, vbi illę molestię, quas adeo Satan ad homines perterrendos augẽdo exaggerare solet? An non potius omnia ita plena suauitate, vt ipsorũ, quęcumque sunt, incommodorum sensum omnem, aut pene omnẽ auferat? Quamobrem perstringamus omnia breuissime. Vt enim si quis magnã aliquam haberet farcinam, quæ tamen alterius humeris deferretur, ipsius quidem esset vtilitas tota, labor autem totus alterius: ita in hoc onere religiosæ disciplinę, præmium quidem nostrum est, molestia

2. Cor. 6.

Coll. vlt. c. 25.

testia autem propemodum nulla; quoniam alius est, qui pro
1.Cor.15 nobis id gestet. Testatur hoc Paulus, qui cum multa incommoda, multasque tribulationes suas commemorasset, paupertatis, nuditatis, peregrinationum, persequutionum, adiunxit ad extremum, Non ego autem, sed gratia Dei mecum, quasi hoc cognoscens, atque etiam aperte prædicans, non illa à se, sed à
Quibus verbis vtitur in precam. Deo in se perfecta. Optime ergo Bernardus, qui suorum fratrum, quos alloquebatur, labores connumerans, & quotidianas mortificationes, in ieiuniis multis, in sudoribus frequenter, in vigiliis supra modum, præter ea, quæ intrinsecus sunt, contritio cordium, & multitudo tentationum, addit, minime quidem eis expedire, vt hæc ita grauia, & onerosa minuantur, quoniam si pœnitentia minuatur, eorum corona paulatim gémis priuaretur, quam ille miserationem crudelem appellat, siquidem modica sementis detractio non modicum messis est detrimentum. Quod igitur remedium? Vt retineatur labor, & tamen hic labor dulcescat diuina dulcedine. Quoniam, inquit, si abundat tribulatio vestra pro eo, abundabit consolatio vestra per eum, vt in eo delectetur anima, quæ in his renuit consolari. Apud ipsum namque ipsa quoque tribulatio magna quædam consolatio poterit inueniri. Nonne enim certum est, supra vires humanas, vltrà naturam, contra consuetudiné esse quæ sustinetis? Alius igitur portat ista, ille sine dubio, qui
Hebr.1. secundum Apostolum portat omnia verbo virtutis suæ. Quid igitur timendum nobis, si adest, qui portat omnia? Hactenus Bernardus. Quamobrem nemo oculos ita assuefacere debet, vt externa tantummodo, quæ sunt in religione asperiora, intueatur, sed vt dulcedinem intus latentem perspiciat, & ad illam ipsam asperitatem leuiter, ac molliter perferendam tantam sibi gratię copiam affuturam sciat, vt quicquid est durum, & graue, multis partibus superet, præsertim vero vsu, ac consuetudine adiuncta, quæ & laboris sensum, tamquam callo obducto, imminuit, & in ipsius virtutis suauissimam familiaritatem inducit. Quam familiaritatem S. Augustinus aptis-
Ep.39. sime amplexum vocat, eiusq. vim ita describit. Sapientia, inquit, quos alligauerit, & exercitatoriis quibusdam laboribus edomuerit, soluit postea, liberatisque sese donat ad fruendũ, & quos primo temporalibus nexibus erudiuerit, post æternis amplexibus alligat. Quo vinculo nec iucundius, nec solidius cogitari quicquam potest. Prima hæc aliquantulum dura confiteor,

confiteor, illa vero vltima nec dura dixerim, quia dulcissima sunt, nec mollia, quia firmissima. Vincula vero huius mundi asperitatem habent veram, iucunditatem falsam, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miseriæ, spem beatitudinis inanem. His tu ne inseras collum, & manus, & pedes.

De eo quod obijcitur, religiosos priuari delectationibus huius vitæ. Cap. XVII.

HIS iam expositis, facile est respondere ad aliam religiosi status accusationem, quod ea omnia eripiat, quæ sensibus & carni iucunda sunt. Nam etiã illo posito, quod adhuc satis confirmatum est, nullam esse sub cęlo viuendi conditionem, quæ ad spirituales delicias fruendas ita apta sit, potest tamen aliquem fortasse mouere, quod non etiam carnis deliciis frui liceat, sine quibus hominis lætitia manca, & quodammodo claudicans videatur. Etenim cum sit in nobis duplex illa natura, corporis, & animi, non desunt qui existiment, non satis bene esse sibi posse, si animus tantum epuletur, carne, vt ita dicam, ieiunante: quod illos eo etiam magis commouet, quoniam animi delectationes subtiliores sunt, & tenuiores, neque ita facile percipi possunt carnis autem crassiores, & quæ oculis ipsis pateant, vt qui illas habeat, nihil pene tenere, qui has habeat, is vero felix à plerisque existimetur. Itaque hoc tentationis genus in veteribus Hebræis expressum mihi videtur, quibus cum manna de cęlo adeo abundanter mitteretur, vt loca omnia late complerent, idque nullo ipsorum labore, præterquam colligendi, esset autem cibi genus ita suaue, vt esse oportebat quod Angelorũ manibus erat confectum, quid tamen dicebat, & quid querebatur vulgus illud ignarum, ac rude? Nauseat, aiebant, iam Nu. 21.
anima nostra super cibo isto leuissimo. Nimirum ad ollas Aegyptiarum carnium suspirabant, quæ quoniam ventrem distendere consueuerant, eas homines carnales cęlesti escæ præferebant, cuius leuitatem fastidiebant. Ergo ad hunc errorem, ac dementiam sanandam considerandum est, hoc totum incommodum, de quo nunc loquimur, ex eo pendere, quod ita homines existiment, qui has corporis voluptates non habeat,

eum

cum aliquo bono carere. Hoc autem carendi nomen si ita accipiatur, vt prima eius species sonat, tristitiam quandam importat. Habet enim eam vim, vt aliquid deesse significet, quod desideretur, & quod requiratur: quod tamen non semper ita est. Multis enim rebus sæpe caremus, quibus neque indigemus, & quorum desiderio non mouemur. Caret enim homo cornibus, caret plumis, aut squammis, & alijs, quæ alia quædam habent, neque tamen ea desiderãtur, aut quia desint, propterea nobis male esse putamus. Totum igitur positum est in desiderio; & ideo qui non desiderat, non caret. Itaque honorum quidem, vel diuitiarum cupidi, si ea non habeant, iis molestum est carere, qui vero illa non concupiscunt, etiam si careant, non possunt dolere. Immo vero illud etiam amplius sequitur, vt multo iucundius sit, non cupere, quam cupere, & frui: quod ex eo apparet, quoniam illi ipsi, qui quaseumque voluptates auide, & rabide appetierunt, iisdem cum expleti, & satiati fuerint, iucundius est ab ijs abstinere. Quanto ergo melius est, quod sero isti faciunt, id mature facere, & quod illis vitiosa saturitas affert, consilio & virtute anteuertere? Quamquam ne hoc quidem illis concedendum est, vt æqualis sit in vtrisque satietas. Nam si de explenda cupiditate agatur, in quo omnis felicitas consistere videtur, multo id perfectius faciunt qui nihil cõcupiscunt, quam qui potiti sunt eo, quod concupierunt. Hoc enim inter cetera etiam religiosæ vitæ cõmoda cõmemorat Chrysostomus. Est enim, inquit, quemadmodum si quis ita siti ardeat, vt antequã vnum calicẽ hauserit, alium atque aliũ postulet, atque vt multũ bibat, ardorem tamen extinguere nequeat, certe quantumuis ei suppetat aquæ ad bibendum, non ideo beatus est, sed is potius, qui hac ipsa necessitate bibendi liber nullam sentit sitim, nec ad bibendum vlla ex causa adigitur: nam alter similis est ei, qui æstu, febrique iactetur, alter vera sanitate sanus, atque integer est. Atque hoc quod Chrysostomus ratione, idem exemplo suo confirmat Augustinus, vbi inter ceteros secularis suæ vitæ errores, hoc quoque cum dolore narrat, cum adhuc ambitioni, & lucro inhians, quodam die nescio quam orationem de Imperatoris laudibus habiturus per vrbẽ iret, cogitationum, vt ipse ait, tabificarum febribus æstuans, forte mendicum aduertisse hilariter locantem, & lætum; quo viso ingemuisse se, & cum sequentibus se amicis multa loquutum de sua insania,

Lib. 2. con. vitup. vitæ mon.

6. Conf. c. 6.

qui

qui sub stimulis cupiditatum traheret infelicitatis suæ sarcinam, & trahendo exaggeraret, ex qua nihil aliud quæreret, quam ad securam lætitiam peruenire, quo iam mendicus ille peruenisset, ipse autem numquam fortasse esset peruenturus. Quod enim ille pauper paucis emẽdicatis nummulis adeptus erat, vt animo gauderet, & lætus esset, ad illud ipsum se tot ærũ nostis anfractibus aspirare. Hoc igitur, quod Augustinus de paupere isto, idem, sed multo verius, multoque honestius de religioso statu dici potest. Quæ enim causa est, cur voluptates istæ ab hominibus expetantur, nisi vt in ijs lætentur, & gaudeant? At religiosi hoc iam habent, vt gaudeant, sed ex alijs melioribus, ac nobilioribus causis, quã ex voluptatibus istis; quo fit, vt cum eas non desiderent, ne tristari quidem possint, quod eas non habeant. Deinde quid habent terrenę istæ delectationes, cur tantopere amari, & quæri debeant? Mitto iam quæ damna in animam, & quas clades inuehant, vtque indignæ sint hominis præstantia, & communes cum belluis. tantum illud ago, quod hic agimus, de ipsius voluptatis titillatione. Quid tandem adeo magnum esse potest in his rebus caducis, & fluxis, & omnino ex terra compositis, vt tanti earum fructus æstimetur? Quid enim est ista magnificentia, & sumptus epularum, quid spectacula, quid horti, vel aurati currus, aut famulorum agmina, vt non dicam sanctum hominem, sed mediocriter sapientem, magnopere tenere debeant? præterquam quod si, vt ante diximus, id agimus, vt gaudium, & oblectationem ex his rebus quæramus, nõ id in saturitate, sed potius in ipsa temperantia, & sobrietate positum est, ijs præsertim adiunctis tam multis condimentis, quæ religiosam paupertatem consequuntur, quæ ita absunt à diuitum delicijs, vt hæ infinitis molestiis aspersæ sint. De quo illud apte dictum est in prouerbijs, Melius est vocari ad olera cum caritate, quam ad uitulum saginatum cum odio. & alio loco: Melior est bucella ficca cum gaudio, quam domus plena victimis cum iurgio. Denique illud etiam sciendum est, ista corporis oblectamenta non tam in religione relinqui, quam in melius aliquid commutari. Nam cum animus in Dei vberrimos fontes incidat, tum deinde tam multa vasa habet ad hos fontes hauriendos, quot antea diximus esse in religione solatiorum genera: hęc autem solatia, atque hę suauitates non in animo solo permanent, sed ex abundantia quadam redun-

Pro. 15. Pro. 17.

Sf dan-

dans etiam in ipsum sensum, & in appetitum, & in corpus propter vtriusque propinquitatem, & nexum eiusmodi, vt non possit esse maior. Hanc enim ob causam dictum est à Prophetа, Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Psal. 83. & à Sapiente in Prouerbijs, Animus gaudens ætatem floridam facit, spiritus tristis exsiccat ossa. Pro. 17. Vt enim animi tristitia ipsum etiam corpus confici videmus, sic consequens est, vt animi lætitia cum eodem quoque corpore, quatenus quidem capax est, communicetur. Quod cum ita sit, num dubitari potest, vtro in loco melius, ac iucundius ipsi corpori futurum sit, in religione, an in seculo? Non habet in religione epulas, & saltationes, & conuiuia, aut venationes. At vero multo maiora, & pretiosiora habet, quæ ex superiori animi parte ad hanc inferiorem delabuntur, eodem modo, quo in magna domo cum paterfamilias nuptias celebrat, etsi ad illum vnum nuptiæ pertinent, reliqua tamen domus, & famuli ipsi eius festiuæ lætitiæ participes sunt. Ita igitur fit, quod dixi, vt religiosi ne corporis quidem oblectatione priuentur, sed eam, quæ vilis, terrena, & breuis, semperque vel curarum stimulis, vel conscientiæ morsibus infesta, & inquieta est, cum ea commutent, quæ & honesta, & permanens, & hoc ipso iucundior est, quod vtrique hominis parti, & toti eius naturæ conuenientior.

De tentationibus, quas aliqui obijciunt in religone multas esse. Cap. XVIII.

ALII sunt qui contra religiosam vitam illud ex scriptura sancta afferunt, Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in timore, & tremore, & præpara animam tuam ad tentationem. Eccl. 2. Qua denunciatione ita terrentur, quasi inter assidua prælia viuendum semper sit. Itaque satius esse putant, pugnam declinare, quam hostem irritando, vltro se in periculũ coniicere. Quibus sane hoc primum respondemus, Scripturam, quando eius auctoritate nituntur, cum de futuris in Dei seruitio rentationibus nos admoneret, non tamen id consilium dedisse, vt propter eas tentationes hanc Dei seruitutem refugeremus, sed potius, vt multo ante illud certaminis tempus meditantes,

nos

nos ad illud & animo, & armis instrueremus, tum alijs, tum præsertim ijs, quæ ibidem nominantur, timore, & tremore. Ea enim est veluti cos industriæ, ac diligentiæ, totiusque virtutis. Nam milites quoque huius mundi tametsi futurum sciunt, vt sæpe ad manum cum hoste veniant, non idcirco militiam deserunt, quin potius ideo militiam susceperunt, vt cum hoste congrederentur; quoniam nec nisi pugnent, victoriam, nec nisi vincant, coronam, & præmium se adipisci posse vident. Quamquam hoc etiam amplius est, quod in eo genere belli, quod inter homines geritur, si quis domi sedeat, licet ei securo esse, & quieto, nec cum hoste fere dimicat, qui non ad exercitum, & ad castra se confert. At vero nostrum hoc bellum nemo, etiam si velit, subterfugere potest. Sunt enim dæmones communes omnium hostes, omnibus insidiantur, omnes vltro inuadunt, non religiosos tantum, sed seculares etiam, atque hos quoque multo magis, quo plura in eorum vita patent ipsorum telis, & illi magis improuidi. Quapropter non religio inimicum in te immittit, quem prius non haberes, sed quem prius habebas, & quem omnes habent, ei vt repugnare, atque etiam vt ipsum oppugnare valeas, arma tibi, & vires, animum, atque consilium suppeditat. Quod autem in religiosos duriora bella excitari videantur, ea causa est, quoniam tum primum ea sentire incipimus, cum spirituales nostras rationes subducere incipimus, & cogitare qui simus, vnde simus, & quo gressus nostri tendant, & in summa quid in animo nostro dolorũ, & plagarum sit. Nam antea quidem non quia non sentiebãtur, idcirco nulla erant vulnera: erãt enim, sed non aduertebantur; quod ipsum maximum erat vulnus, & apertũ non modo cæcitatis, sed mortis, quia tenebamur, indicium. Quamquã nec mirum erat, non ei bellũ inferri à dæmonibus, qui ita se iis cõstrictum dederat, vt etiam sine bello, ad nutum seruiret, faceretq. quicquid illi iuberẽt: quem vero intelligant id agitare, vt se ex eorũ faucibus eripiat, eũ infestius quasi fugitiuum seruũ persequuntur; quod præclare docet Gregorius in libris moraliũ, Hostis, inquit, noster adhuc in hac vita nos positos quanto magis sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit. Eos etenim pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit. Contra nos vero eo vehementius incitatur, quo ex corde nostro quasi ex iure proprię habitationis expellitur. Verũ ne quis hos illius improbos conatus 24. mor. c. 7.

audiens,

audiens, fortasse expauescat, videamus quid idem Gregorius non multo post adiungat. Sed quia, inquit, misericors Deus probari nos permittit tentationibus, non reprobari, sicut scri-
1.Cor.10 ptum est, Fidelis Deus, qui non patitur vos tentari supra id quod potestis, sed facit cum tentatione etiam prouentum, vt possitis sustinere: citius nobis consolationis ope succurrit, & surgentes tentationum stimulos mitigat, impugnantesque se cogitationum motus interna pace tranquillat. Moxque anima immensam de spe cœlesti lætitiam percipit, quod tolerauit; vt iure de hoc tentato, liberatoque homine dici debeat,
Iob. 33. Videbit faciem eius in iubilo, &. Liberauit animam suam, ne pergeret in interitum, sed viuens lucem videret. Hæc Gregorius, & verissime. Si enim hæ tentationes ex sola dæmonis malitia prouenirent, vt quas ille vellet, & quantas, aut quoties vellet, inferre posset, iure ac merito essent formidandę. Nunc vero cum nequam ille ne mouere quidem se possit Dei iniussu, non licet dubitare, quin bonitas illa pro suo in nos amore, ac prouidentia, ita inimici insultus ex virium nostrarum mensura moderatura sit, vt non solum non supra quam possimus, sed etiam multo minus quam possimus, tentari nos sinat. Re-
Ser. de patientia cte enim B. Ephren de hoc ipso: Si, inquit, homines cum tam parum sciant, sciunt tamen discernere quantum oneris singula iumenta ferre valeant, vt mulus, aut camelus, tantumque imponunt, quantum eorum vires tolerent: si etiam figulus vasa efformans, nouit quanto ea tempore in igne relinqui oporteat, ne si diutius relinquat, adurantur, si minus, dissoluantur, nec vsui esse possint: quanto magis Deus, cuius est infinita sapientia, nouit quibus tentationibus, aut probationibus indigeant animæ ipsi placere volentes, neque maiores permittet, quam ipsarum vtilitati conducat? Hoc igitur cum ita sit, non solum nulla est materia timendi, sed potius multa est gaudendi; quoniam nec vllum, ut dixi, damnum, & aliquod potius lucrum, atque adeo magnum lucrum ex his tẽtationibus in Dei
Coll. 4. c. 6. famulos redundat; nempe, ut scriptum est à Cassiano, ut num quam nos Domini auxilio non egere sentiamus, & ob id semper in eius meditatione, atque inuocatione persistamus, nec inerti ocio dissoluamur, nec bellandi usum, & exercitia uirtutis amittamus. Frequenter enim, inquit, quos capere non potuerunt aduersa, securitas, & res prosperæ colliserunt. Ex quibus illud apparet harum tentationum emolumentum magnum,

gnum, quod quemadmodum equus, quanquam fortis, & acer, segnius tamen currat, si calcaria absint, sic isti dæmonis aculei id religiosis conferunt, ut eos ardentius ad Deum orandum, ad se ipsos, suamque carnem mortificandam, denique ad omne uirtutis genus perfectius excolendum adigant, ac propemodum compellant.

Cvm igitur tanta sint tentationum commoda, quæ causa est, cur uel tentationes ipsas, uel religionem, in qua sunt eiusmodi tentationes, metuamus? An forte ob periculum ne succumbamus? Quod periculum? Nam si hostes nostros, si nos etiam ipsos inspiciamus, sine dubio timendũ est: sin vero præsidia, & auxilia, quæ cœlum suppeditat, dicemus nos quoque fidenter, Si consistant aduersum me castra, non timebit cor Ps. 26. meum. Ostensum est hoc aliquando vni ex veteribus illis Patribus, cui nomen erat Moses, qui grauissimis tentationibus agitatus contulit se ad Abbatem Isidorum, eique pugnas, ac prælia sua exposuit. Isidorus autem, vir prudentissimus, prium & rationibus, & sacræ Scripturæ testimonijs consolari eum conatus, denique eductum è cella respicere iussit versus Occidentem; vbi ille magnam vidit dæmonum multitudinem horribilem, & furentem, quasi se ad eum inuadendum accingeret. Rursus iussit respicere versus Orientem; hic vero innumerabiles vidit angelorum copias magna luce fulgentes, & tamquam cœlestes exercitus instructos, ac quasi paratos ad auxilium ferendum. Cognosce ergo, inquit, plures nobiscum esse, vt dixit Elysæus propheta, & quod Ioannes Apostolus 4.reg.6. ait, Quia maior est qui in nobis est, quam qui in mundo. Addamus nos non solum multo plures numero esse, qui à nobis stant, sed robore etiam tanto maiores, vt qui eorum minimus sit, omnes illas damnatas belluas solus abijcere, & fugare possit, quia nimirum, non suis, sed Dei viribus fortes sunt. Neque vero Deus Angelos suos tantummodo immittit in circuitu ti- Ps. 33. mentium eum, sed ipse quoque in eorum adiutorium descendit, vt ait Dauid sæpe hoc expertus. Ipse arma, & scutum Ps. 34. apprehẽdit, vt pro nobis pugnet. Ipse mittit sagittas suas, & dis- Ps. 17. sipat aduersarios nostros, fulgura multiplicat, & cõturbat eos. Neque tamen hoc satis illi, vt nobis sedentibus, & ociosis, hostem ipse nostrũ conficiat. Hoc enim tum nobis, tum ipsi quoque Deo minus glorioſum esset, illud vero vtriſque magis glorioſum, vt nobis quoque tam infirmis, tamquam Dauidi

puero, aduersus non vnum, sed multos gygantes, & animum
Ps. 143. pugnandi, & facultatem tribuat vincendi. Ille enim docet
Ps. 17. manus nostras ad prælium, & digitos nostros ad bellum: ille vt arcum æreum ponit brachia nostra, ne vlla fatigatione dissoluatur: ille nos virtute præcingit, & dilatat gressus nostros, vt inimicos nostros persequamur, & comprehendamus illos, & non conuertamur donec comminuamus illos vt pulucrem ante faciem venti. Quid igitur facilius, quam tali adiutore vincere? & quid etiam optabilius, quam pugnare tam certa victoria? Ad hæc auxilia tam firma accedit deinde etiam locus ipse, in quo stamus. Notum enim est, quantum interfit, vtrum ex æquo, aut etiam ex inferiore loco pugnetur, an vero ex superiori. Igitur qui in seculo decertant, valde iniquo loco cum Satana congrediuntur. Est enim lubricus admodum, & pronus ad lapsum, & quem sæpe insuper etiam aduersi turbines, aut aliæ difficultates impediriorem faciant. At religiosi omnes quasi ex edita quadam arce depugnant. Talis enim est ipse status, tum propter altitudinem, tum etiam propter firmissimas munitiones. Itaque neque ipsi iaculis inimicorum patent, & facilius inimicos referire, quasi ex loco altiori, possunt. Denique religiosi illud etiam aduersus omne tentationum genus habent optimum, & præsentis virtutis antidotum, ipsos suos superiores, ac rectores, qui non solum consilio, ac ratione, atque prudentia ijs medentur, sed sæpe etiam, atque adeo vt plurimum ita euenit, vt nulla sit ferme tentatio, quæ simul ac eis patefacta sit, non eadem opera, eodemque tempore etiam victa, & profligata sit. Res certe miranda, & in corporis morbis valde optanda, si eiusmodi medici inuenirentur, quibus ostensi statim sanarentur. Sed quod in his morbis effici non potest, id in animi languoribus ferme perpetuum est: idque confirmat tum quotidianus vsus, tum omnes spiritualium rerum auctores, inter quos optimus
Lib. 4. c. 9. harum rerum auctor Cassianus hanc veterum illorum patrũ disciplinam fuisse scribit, vt subditi ita instituerentur, vt nullas penitus prurientes in corde cogitationes celarent, sed cõfestim, vt exortæ essent, eas rectori suo aperirent: quod qui faciat, nulla callidi inimici fraude circumueniri posse. Hoc autem, quod Cassianus docet, multo magis, vt dixi, docet communis experientia, cum etiam hoc sæpe euenire soleat, vt non solum ea narrando, sed sola deliberatione narrandi, omnia

cuanescant; quia nimirum diabolus, vt qui male agit, lucem odit, & non potest sustinere lucem, id est oculos, & aspectum Superiorum.

VERVM ne in tam aperta re diutius immoremur, ostendendum est breuiter, quanto magis ad hos inimicorum impetus expositi sint, qui in seculo, quam qui in claustro degunt. Nam cum tentationes omnes ex tribus principijs, atque fontibus fluere soleant, aliæ ex nobis ipsis, idest ex nostra infirmitate, & corruptela, aliæ ex rebus externis, quæ sensibus obiectæ cupiditatem incendunt, aliæ denique mali dæmonis instinctu; ex hoc triplici capite necesse est multo peius esse secularibus, quam religiosis. Nam si de propria infirmitate agitur, cui dubium, in vtris ea sit maior? Nam illi quidem in rebus spiritualibus rudes, præterea malis moribus deprauati, & passionibus, ac turbidis animi motibus vt plurimum pleni, quos tantum abest vt studio, ac diligentia comprimere conentur, vt potius quotidie eis indulgendo magis, ac magis corroborent: cum contra religiosi nihil ita diligenter tractent, quã mortificationem. ab hac enim spiritualis vitæ fundamenta ordiuntur, hanc deinde semper retinent, atsidueque magis excolunt, & cum ea ceteras quoque virtutes asciscunt, qui sunt quasi nerui, ac vires spirituales: quo fit vt bono religioso nihil fortius esse possit. Externæ vero occasiones, atque illecebræ, quæ possunt esse in hac vita, in qua & aures, & oculi, & sensus omnes tam bona custodia continentur, tum regularum, tum superiorum, tum ipsorum parietum, quibus omnia noxia arcentur? At secularibus in media pene flamma assidue versandum est, cum ea videant, & audiant, ijsque perpetuo intersint, quæ & mala sunt, & ad malum inuitant. ob hoc enim dictum est à Propheta, mortem ingredi per fene- Hier. 9.
stras. tot autem fenestræ, quot sensus. Itaque in hoc etiam secundo nulla est comparatio. Restat tertium genus, quod à dæmonibus ortum habere diximus: quos quidem dæmones, nimirũ vt latrones, vtros sæpius aggredi putemus, eos ne in quibus quas volunt, & quoties volunt, prædas agunt, an eos qui acriter resistunt, & qui fere semper sine damno effugiunt, interdũ etiam, & sæpius cum lucro? Quod si quis duos hostes habeat, alterũ pene inermẽ, & ignarũ, ac timidum in pugnando, quemque primo quouis congressu prosternere soleat, alterum bene armatum, impigrum, pugnandique peritum, denique

à quo sæpissime ipse victus sit, quis dubitet, vtrum ex his duobus crebrius, audaciusque inuadet? Idem igitur faciunt inferni illi spiritus; de quibus etiam scite Abbas ille Isidorus, vt refert Palladius, qui procacem eorum naturam canibus cõparabat, qui in macello frequentes sunt, quamdiu illic est quod eos inuitet: si vero macellum claudatur, vel ex macello sæpe fustibus abigantur, nec detur illis quod edant, numquam amplius apparent. Has igitur ob causas ita omnino credendum est, rariores, & leuiores multo in religiosam vitam, quam in secularem tentationes, pugnasque incurrere, & si quæ tamen incurrant, eas tam facile, tantoque cum lucro vinci, vt nisi nimia sit fiducia, potius optandæ, atque expetendæ videantur.

Responsio ad eos qui dicunt contra naturalem inclinationem esse, vt quis viuat sub aliena potestate. Cap. XIX.

EX omnibus difficultatibus, quas specie magis, quã re ipsa graues, religiosus hic status oſtẽtat, illa plerisque grauissima videri solet, quod alieno arbitratu semper viuendum sit, cum multis ita sit persuasum, libertatem, ac facultatem agendi quæ velis, esse maxime secundum naturam, eam vero vitam, quæ ex aliorum præscripto pendeat, instar esse seruitutis. Quare ad hunc errorem, qui in ipsam religionis arcem inuadit, eiusque quodammodo iugulum petit, accuratius extirpandum, hoc nobis primo videndum, cuiusmodi sit hæc libertas, & quàm sit homini naturalis. Nam si quis ita existimat homines à natura liberos esse factos, vt quicquid libeat, & quicquid in mentem veniat, id faciant, nulla lege, nulloque superiore viuant, is vehementer fallitur. Recte enim de hoc Augustinus in epistola quadam, vbi de felicitate, veroque hominis gaudio, hoc inter cetera. Primum, inquit, attende, vtrum acquiescendum sit eis, qui dicunt eum beatum esse, qui secundum suam viuit voluntatem. Sed absit, vt hoc verum esse credamus. Quid enim si nequiter velit viuere? nonne tanto miserior esse conuincitur, quanto facilius mala eius voluntas impletur? Merito hanc sententiam etiam ipsi qui sine Dei cultu philosophati sunt, respuerunt. Nam quidam eorum eloquentissimus ait. Ecce autẽ alii, non philo-

Ep. 131

philosophi quidem, sed prompti tamen ad disputandum, omnes aiunt esse beatos, qui viuant, vt ipsi velint. Falsum id quidem. Velle enim quod non deceat, idem ipsum miserrimum. Nec tam miserum est, non adipisci quod velis, quam adipisci quod non oporteat. Hæc Augustinus: quin ipse etiam Aristoteles optimam reipublicæ formam exquirens, illud præcipue monet, tollendum esse eum errorem, quo ferme homines laborare solent, vt vnusquisque agere velit quod placet, & viuere ut placet, quod sibi persuaserint, in hoc sitam esse libertatem, vt faciant quodcumque libuerit; atque id quidẽ falsum esse, quia scilicet nulla sit seruitus, viuere secundum leges, sed ipsa salus. Idem quoque scripsit Plutarchus, moralium scientissimus, qui ita ait, eos, qui à puericia ad virilem ætatem euadunt, si sana sint mente, sic existimare debere, non se abiicere pædagogi imperium, sed pædagogum mutare, cum hominis loco mercede conducti, aut ere empti, diuinum vitæ ductorem accipiant, ipsam videlicet rationem, cui parere idem sit, quod Deo parere, ei autem qui pareant, solos esse liberos. Solos enim illos viuere vt volunt, qui quid velle debeant, didicerunt: animi vero cogitationes rationis expertes vmbram quandam esse falsæ libertatis, eamque cum multa pœnitentia coniunctam. Hoc igitur cum philosophi illi senserint, multo nos magis idem sentire oportet, maxime cum id ex naturę nostræ conditione confirmare possimus, quam illi non adeo cognouerunt. Si enim humana natura nullum haberet superiorem, liceret sane ei suo modo, ac sua voluntate viuere, idque ei naturale esset, atque id faciendo iucunde viueret, non faciendo iniucunde. Verum cum Deum habeat superiorem, à quo facta est, & cui ipsius etiam naturæ lege subiecta est, illud sequitur, vt naturalem habeat inclinationem ad seruiendum tanto numini, seque ipsam, ac suas omnes actiones ei subiiciendas: quod expresse docet Augustinus, eique confirmando argumentum affert ex præcepto quod Deus Adamo primo homini iniũxit de abstinẽdo ab arbore; in quo, inquit, præcepto commendata est obedientia, quæ virtus in creatura rationali mater quodammodo est omnium, custosque virtutum, quandoquidem sic facta est, vt ei subditam esse sit vtile, pernicioſum autem suam, non eius à quo creata est, facere uoluntatem. Sed dicet aliquis, Quæ ergo est in homine libertas, si adeo in rebus omnibus ex Dei præscripto, ac nutu

Cicero in Hortensio, qui liber nunc nõ extat.

5. Pol. 9

Lib. de audit.

14. Cin. c. 12.

nutu pendere eũ oporteat? Hæc nimirũ, non vt pro libito noſtro nos gubernemus, ſed vt diuinã voluntatẽ voluntarie amplecta mur, & voluntarie exequamur. Nã lapides, aut ſtipites, aut etiã bruta, ſuperno quidẽ ductu reguntur omnia, ſed quia id ignorant, non ſe ad id ſponte accõmodare poſſunt: quicquid autẽ eiuſmodi eſt, nec meriti eſt capax, nec præmij. Hoc igitur poſito, vt amor ille dominandi nobis ipſis, noſq. ipſos regendi, funditus ſit eiectus, noſtra quidem parum intereſt, num Deus nos per ſe, an per ſuos gubernet, præſertim cũ nunquã ita per alios gubernet, vt non ipſe ſemper adſit, & vtroſque in ſua volũtate deducat. Sic enim euenire videmus in vrbibus, aut regnis, in quibus omnis labor is eſt, vt regi alicui ſubijciantur: cum autẽ ſemel ſubiecta fuerint, perinde illis eſt, vtrũ eius regis imperia ipſius voce, an præconis voce accipiant. Ex quo perſpicue appa ret, quã naturale eſt hominem Deo ſubdi, & rationi, quę lumẽ quoddã eſt à Deo promicans, tam etiã eſſe naturale, vt eiuſdẽ Dei reſpectu ſubdatur homini: quod ſi naturale, ne laboriosũ quidem, aut arduũ eſſe poteſt, ſed procliue, & potius iucundũ.

Si vero attẽtius cogitare velimus quid ſit illud, quod quibuſdã hac in re tenebras offundit, eos reperiemus errore quodã laborare, vt externa neſcio qua ſimilitudine decepti, ſeruilẽ obedientiam cũ ingenua hac obedientia cõfundãt, ideoque illius difficultates, & odium quoddã huic etiam tribuãt. Quare hoc intelligendũ eſt, quantum inter vtramque & dignitate, & iucunditate interſit. Hanc autẽ differentiã ab Ariſtotele repetemus, qui ita docet, duplicem eſſe principatum, vnũ dominatiuum, cuius videlicet hæc eſt natura, vt dominus præcipue, ac per ſe, vtilitati ſuę ſtudeat, ſubditi autẽ per accidens, vt nimirũ eius vtilitas ſibi quoque vtilis eſt: alterũ œconomicũ, vt patris in liberos, viri in vxorẽ, in quo cõtra, ſuperior ſubditi cõmoda per ſe procurat, ſua ex accidẽti, propterea quod ita fortaſſe cõtingat, vt eadẽ quoque ſibi cõmoda ſint, quomodo gubernator nauis primũ quidẽ, ac præcipue vectorũ ſaluti cõſulit, ſuæ vero ex accidẽti, quoniã ipſe quoque vnus ex ijs eſt, qui naui vehũtur. Hæc Ariſtoteles ad verbum, quibus conſentiunt quæ dicit Plato in dialogo de republica primo. Vt paſtor, inquit, qua paſtor, curat gregẽ ad ipſius gregis vtilitatem, non ſuam, id enim agit, vt id quod cuſtodit, quã rectiſsime habeat; ſic qui hominibus præeſt, nihil aliud propoſitũ habet, quã eorũ bonũ, qui ſub ipſo ſunt. Ex his igitur facile iam eſt videre, quo in genere collocãdus ſit religioſus hic ſtatus. Quod eo apertius eſt, quia nõ

3. Pol. c. 4.

ea tãtũ poteſtas, quæ inter religioſos eſt, ſed omnis plane poteſtas, quæ à Chriſto domino in Eccleſia relicta eſt, eius generis eſt, vt nõ ad eius, qui eã habet, ſed ad ſubditorũ vtilitatẽ diriga tur. Quod Dominus ipſe eius poteſtatis auctor verbis illis expreſsit: Reges, inquit, gẽtiũ dominãtur eorũ, & qui poteſtatẽ habẽt ſuper eos, benefici vocãtur. Vos autẽ nõ ſic, ſed q maior eſt veſtrũ, fiat ſicut iunior, & qui præceſſor eſt, ſicut qui miniſtrat. Luc. 22.

De quo quidẽ Domini dicto recte S. Bernar. ad Pont. Eugeniũ. Forma apoſtolica hęc eſt: dominatio interdicitur, indicitur miniſtratio, quę ẽt cõmẽdatur ipſius exẽplo Legislatoris, q ſequutus adiũgit, Ego autẽ in medio veſtrũ ſum, tãquã q miniſtrat. Lib. 2.

Cõparat etiã Bernardus hoc poteſtatis genus villico, vel pedagogo: nã & illi villa, & huic, inquit, paruus dominus eſt ſubiectus, & tamẽ neq; ille villæ, neque hic domini ſui dominus eſt. Ita, inquit, & tu præſis, vt prouideas, vt conſulas, vt procures, vt ſerues. præſis vt proſis, præſis vt fidelis ſeruus, quẽ cõſtituit dominus ſuper familiã ſuã. Ad quid? Vt des illis eſcã in tempore. Hoc eſt, vt diſpenſes, non vt imperes. Si igitur hęc, quã Bernardus deſcripſit, immo quã Dominus ipſe præſcripſit, omnis eccleſiaſticę iuriſdictionis eſt formula, quanto magis eadem erit etiã religioſæ gubernationis, cũ vtraque ex vna fluat origine; & vna ſit vtriuſque ratio, ac vis, atque etiã religionis profeſsio hãc humilitatẽ multo magis requirat, & exigat? Ex quibus apparet, eũ qui in religione præſit, non modo aliorũ dominũ non eſſe, ſed omniũ ſeruũ eſſe. Seruit enim omniũ cõmodis, & profectibus, neque animorum ſolũ, ſed corporũ quoque, eoq. ſua ſtudia, & cogitationes dirigit; denique id vnũ agit die, ac nocte. Lib. 3.

Itaque Bernardus idem munus eſſe ait rectorum ſpiritualiũ, quod medicorũ, quorum omnis cura ad ægroti vtilitatẽ refertur. Alibi autẽ eos etiã matres appellat, idque eorũ officiũ ita exhortãdo demonſtrat, Suſpendite, inquit, verbera, producite vbera, pectora lacte turgeſcãt, nõ typho turgeãt. Cũ ergo ita ſit, vt omnis rectorũ poteſtas in religioſis ordinibus ad inferiorũ vtilitatẽ dirigatur, quid ſequitur, niſi, vt quã naturale eſt cuique ſuæ vtilitatis ſtudiũ, tam ſit etiam naturale, & iucundum viuere ſub tali poteſtate? De quo quid plures quærimus teſtes; eũ ille ethnicus, & magno inter ethnicos ingenio, naturæ principia inquirés hoc quoque habeat? Huic (inquit) veri videndi cupiditati adiuncta eſt appetitio quędã principatus, vt neminiparere animus bene à natura informatus velit, niſi præcipiẽti, aut docenti, aut vtilitatis cauſa iuſte, & legitime imperanti. Ser. 25. Cant. Ser. 23. Cant. Cicero 1. off.

Cuius sententiæ quoquo modo pars altera habeat, certe hanc partem non possumus non admirari, qua homo, vt dixi, ethnicus, & superbiæ, ambitionisque morbo ita demersus, tamen ex naturæ lumine sic censuit, cum hæc concurrunt, doctrina, vel institutio, aut denique quoduis commodum, non modo non abhorrere à natura, sed vel maxime ei conuenire, vt se homo in hominis obedientia cõtineat. Sed hæc quidem multo melius in hominis obedientia Christiana eminent. Videmus enim esse in angelis ipsis hunc ordinem, vt alij præsint, alij subsint: quem ordinẽ tum in eorum natura Deus inseruit, tum deinde confirmauit in gratia. Tradunt etiam theologi, idem futurum fuisse in statu innocentiæ, si perpetuus fuisset. Sic enim quodam loco dis- 1.p.q.96 ar.vlt. serit B. Thomas statum illum, cum omnis miseriæ, atque imperfectionis expers esset, ne illum quidem dominatum admissurum fuisse, in quo alter altero ad suum ipsius vtitur quæstum: id enim seruile, & miserum est. Qui vero dominatus ita in liberos exercetur, vt ij ad ipsorum proprium bonum, vel ad commune bonum dirigantur, de hoc dubitandum non esse, quin futurus esset, cum id tum ad pulchritudinem, ornatumque faciat, tum etiam ad illorum ipsorum, qui obediunt, vtilitatem.

Etsi quid opus est pluribus in re hac philosophari, cum tam innumerabiles homines videamus aliis hominibus exigui quæstus, vel honoris spe, se ipsos vltro mancipare? Quanta enim mortalium pars in alieno famulatu viuit, alij ob menstruam mercedem, alij videlicet lautiores serui, sed tamen serui, ob maioris alicuius præmij cupiditatem, qui ita se potentioribus addicunt, ita ab eorum nutibus pendent, ita denique in illorum obsequio suas omnes cogitationes, & studia defixerunt, vt bene cum religiosis agatur, si illorum in obediendo alacritatem, & agilitatem exæquare possint? An igitur hos quoque dicemus id facere inuita, & repugnante natura? Atqui si hoc esset, non adeo libenter, ac studiose id facerent, neque eas conditiones tam cupide ambirent, tamque magno mercarentur. Quod si id illis naturale, & facile est, quoniam natura suorum commodorum auida est, quæ autem ei consentanea sunt, omnia sunt facilia, cur non eadem etiam sit causa religiosi? Immo vero quanto hic facilius, quod illi omnes tam parui, tamque breuis præmii expectatione, eaque admodum incerta faciunt, idem faciet tam certa spe perenniu-

nium præmiorum, ipsiusque æternæ felicitatis? Adde quod multo est durior illius seruitutis conditio. primum quod homo homini se subiicit, qui natura est æqualis, deinde quod tam dubia, & mutabilis est voluntas hominis, vt sæpe eius gratiam ne multorum quidem annorum labores promereri possint, aut cum multis annis, multisque laboribus collecta fuerit, vno sæpe momento tota profundatur, etiam sine culpa, tantũ ex alterius libidine. Quod non est in seruitute Dei: nam & Deo seruire, eiusque esse famulum, vel maxime honorificum est, ac regium, & qui ei seruit, rationi ipsi, regulæ vni omniũ rectissimæ, ac constantissimæ seruit, vt nihil aliud verendum sit, quam ne ipse ab ea discedat. Illud enim fixe tenendum, semperque ante oculos gerendum est, religiosos non homini, vt homo est, subiectos esse, sed Deo, homini autem, vt Dei vicem repræsentat. Declarat hoc ipsa solemnis formula, quæ votis nuncupandis adhibetur, quæ non eos vlli homini, sed Deo astringit, & obligat. Itaque, vt hoc ex nostra parte, sic Deus ex sua parte nunquam nostri gubernationem deponit, neque ita nos alteri tradit, vt ipse deserat, quin potius ipse est qui regit, qui flectit, qui mittit, qui reuocat. Hoc enim ipse promisit, cum dixit Apostolis, Qui vos audit, me audit. Ita- Luc. 10. que hoc maneat, vt Deo obedire non est contra hominis naturam, immo ita aptum eius naturæ, vt in ea penitus insitum, & cum ipsa natum sit, ita neque homini, cui Deus suas partes tribuerit, & in quo nullam aliam causam obediendi inuenimus, præter ipsum Deum. Ex quo sequitur, non modo non difficile esse debere, voluntatem nostram hoc quem diximus modo diuinæ voluntati aggregare, sed etiam facilius, & dulcius id esse debere, quã ipsi voluntati nostræ satisfacere; quod ita verum est, vt Bernardus etiam ipsius nostræ voluntatis seruitutem esse existimet, & quidem durissimam. Sic enim ille Domini sententiam exponens ait, Venite ad me omnes, quos vestræ, seu alienæ voluntatis dura premit seruitus, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est. Quanto enim benignior, & dulcior est diuina clementia quolibet homine, tanto suauius esse manifestum est iugum eius ceteris omnibus. Ser. quo. vol. nostra di. sub.

Verum hactenus quidem ita fere loquuti sumus, quasi in religiosa obedientia inesset aliquid seruitutis, sed tamen amabilis, & honoratæ, & maxime naturalis. Restat nunc, vt demon-

demonstremus, nullum in ea seruitutis vestigium esse, quin potius verissimam, & perfectissimam libertatem. Quid est enim libertas? Viuere vt velis. Veri igitur magis viuunt vt volunt, iu-
Ser. 21. Cant. sti, & probi, an vitiosi? Bernardum audiamus, quæ de auaro dicat. Quære, inquit, à quouis eorum, qui insatiabili corde lucris inhiant, quidnam de ijs sentiant, qui sua vendentes, & dantes pauperibus, regna cœlorum pro terrena mercantur substantia, sapienter agant, nec ne. Proculdubio respondebit, sapienter. Quære item, cur hoc, quod approbat, ipse non facit. Non possum, inquit. Quare? profecto quia domina auaritia nõ permittit, quia liber non est, quia nõ sunt sua quæ possidere videtur, sed nec ipse sui iuris. Si vere tua sunt, expende ad lucra, & pro terrenis cœlestia cõmutato. Si nõ vales, fatere te pecuniæ tuæ non dominum esse, sed seruum, custodem, non possessorem. Quod ergo Bernardus de pecuniæ cupiditate, idem nos, ipso quoque auctore, de luxuria, idem de gula, & de iracundia dicere possumus, vt qui his, vel alijs vitijs teneantur, non liberi sint, sed serui: maxime vero de ambitione, de qua illud
Cic. 1. offi. ab homine gentili dictum est. Cauenda est, inquit, gloriæ cupiditas. Eripit enim libertatem, pro qua magnanimis viris omnis debet esse contentio. Igitur vt omnes isti serui sunt, quoniam non possunt agere quod volunt, & coguntur agere quod vitium imperat, multo durior, turpiorque dominus, quam quiuis homo ferus, ac barbarus, sic contra ille liber, qui ex virtutis regula viuit. Non enim inuitus bene facit, sed volens, & gaudens. Superiorum autem imperia, aut scriptarum regularum præcepta sic accipit, & sic exequitur, ac si sua sponte ea faceret. Vt enim cum iter facienti recta via digito ostenditur, nemo dicat vim illi inferri, quoniam cui ostenditur, eam magis desiderat, quam qui ostendit; ita in via hac spirituali, quicquid ad illuminandam religiosi mentem, vel voce, vel scripto prætenditur, id ita accipitur, vt propriæ saluti vel maxime conueniens, quam quisque
1. Tim. 1 amat, & curat. Quam ob causam dictum est ab Apostolo
De præc. & disp. 4. Eth. c. 8. Paulo, Iusto non esse positam legem, non (ait Bernardus) quia viuere debeat sine lege, sed quia non sit sub lege: vel vt scripsit Aristoteles, quia sibi ipsi est lex, & sine lege ita se gerit, ac si legem haberet. Atque Ambrosius quoque epistolam quadam, hoc ipsum argumentum luculente, & copiose tra-
Lib. 2. ep. 1. ctans, id ita confirmat, quoniam ille liber sit, qui faciat quod velit,

velit, iustus autem quamquam legi, vel homini obediat, semper tamen faciat quod velit, quia id ipsum bonum velit, quod præcipitur, idque exequitur, non vi illius extrinseci imperij adactus, sed proprio nutu, atque inclinatione. Quæ cum ita habeant, quæ verior est libertas, quam religiosorum, in quibus etiam illud est amplius, quod quicquid est obligationis, ac nexus, quod libertati officere videatur, id ipsi sua sponte induerunt, vtroq. complexi sunt? Itaque in eos optime cadit optimum illud eiusdem Ambrosij in alio quodam loco dictum. Ep. 83.
Quis, inquit, Christum refugiat, quem sequuntur alligati vinculis, sed vinculis voluntarijs, quæ soluunt, non alligant? Hinc etiam illa Bernardi ad monachos suos, qui cum religiose hu- Qui habi.
ius, vt ipse appellat, captiuitatis duritiam exaggerasset, qua nimirum homo voluntates proprias mortificare, & animam Ser. 9.
propriam in hoc mundo perdere festinans, in hos tam rigidæ disciplinæ compedes, in hunc tam grauis pœnitentiæ carcerẽ semetipsum dedit, addit deinde luculentam consolationem, quod videlicet omnis hæc seruitus miseranda uideretur, sed si coacta esset, non autem spontanea. Nunc uero cum uoluntarie sacrificemus Deo, nec ulla uiolentia ingeratur voluntati, nisi per ipsam voluntatem, quicquid hoc modo propter Deum agatur, quamlibet laboriosum, & graue, dignum potius esse gratulatione, quam compassione. Præclare vero, & iucunde Augustinus in eandem sententiam, Omnis, inquit, In Psf. 99
seruitus amaritudine plena est, omnes conditione seruili obligati & seruiunt, & murmurant. Nolite timere illius domini seruitutẽ. Non erit ibi gemitus, non murmur, non indignatio. Magna felicitas est, esse in ista domo seruum, etsi cum compedibus. Libera seruitus est apud Dominum: libera seruitus, vbi non necessitas, sed caritas seruit. Simul es & seruus, & liber. Seruus, quia factus es: liber, quia amaris à Deo, à quo factus es. Noli seruire cũ murmure. non enim id agũt murmura tua, vt nõ seruias, sed vt malus seruus seruias. Seruus es Domini, libertus es Domini. Nõ te sic quæras manumitti, vt recedas de domo manumissoris tui. Omnia hęc Augustini egregia, idque in primis, quod omnes homines ita in Dei potestate esse ait, vt etiãsi murmurent, & resistant, tamẽ velint, nolint, ei seruire, eiusq. voluntatẽ implere cogãtur. Omnia enim illius nutu gerũtur, nihilq. eius effugit prouidẽtiã. Cũ ergo homo & natura, & necessitate seruus sit, quãto ei salubrius est, seruire voluntarie,

rie, ita vt ex seruitute libertas fiat, idque cum præsenti lætitia, & futuro præmio, quam calcitrando inuitum tamen adigi in Dei consilium, & prouidentiam, nulla alia mercede, quam & præsentis tristitiæ, & futuri supplicii?

Responsio ad eos qui putant melius esse retinere res suas ad pia opera, quam omnino relinquere. Cap. XX.

EST etiam alia dæmonis fallacia aduersus religiosum institutum, eoque damnosior, quoniam pietatis simulatione obtenditur. Ita enim quibusdam persuadere conatur, melius esse, & ad salutem aptius, diuitias à Deo tributas retinere, quo facultas suppediter ad omnia bona opera, maxime vero ad subleuandos
Mat. 25 egentes, quos Deus tantopere commendauit, vt extremi iudicii die in hoc ferme vno illius sententiæ summam positurus videatur, prout se quisque gesserit in proximos, vel cum esurirent, reficiendos, vel vestiendos, cum nudi essent, vel cũ ægrotarent, refouendos, aut etiam cum in carcere essent, visitandos. Harum autem rerum facultatem eripit religio, tum quia ad paupertatem redigit, tum vero quia tollit libertatem, ut etiam si subdito ista facere libeat, non liceat, nisi rectorum consensus, nisi instituti suscepti ratio patiatur. Accedit etiam
1. Eth. c. 10. Aristotelis auctoritas affirmantis, diuitias instrumentum esse ad felicitatem acquirendam aptissimum, easdemque materiam virtuti prębere. Hæc pro ista parte, quæ sine dubio in magnis, & periculosis erroribus versatur. In primis enim diuitiarum administratio tam multis culpis implicata esse solet, vt hæ culpæ bona omnia, quæ iis effici possint, longe superent. In iis enim inest superbia, & animi tumor, in iis licentia peccandi, atque etiam commoditas; denique si nihil aliud sit, ipsa mentis occupatio magnum est malum, quę à spiritualibus, & interioribus rebus abstracta, nihil iam cogitare assuescit, nisi terrenum, & humile: ex quibus fontibus innumerabilia deinde peccata fluere necesse est. Quamobrẽ quod
Iob 1. 2. mor. c. 26. inter sancti Iob ærumnas legimus, Chaldæos in tres turmas diuisos, illius camelos inuasisse, Gregorius moralium sensuum peritissimus sic interpretatur, vt per Chaldæos quidem ipsos dæmones,

dæmones, per camelos qui aliquid mundum habent, aliquid immundum, etiam bonas temporalium rerum dispensationes intelligi putet. Omnis enim (inquit) qui dispensandis terrenis rebus prędet, occulti hostis iaculis latius patet. Nõnulla enim prouidens agere nititur, & sæpe dum cautus futura subtiliter præuidet, incautus damna præsentia nequaquam videt. Sæpe dum aliqua torpens agit, quæ vigilanter agenda sunt, negligit. Sæpe dum plus iusto vigilantem se in actione exhibet, ipsa actionis suæ inquietudine, rebus subditis potius nocet. Plerumque autem tantis cogitationum voluminibus implicatur, vt ipsa ferre vix valeat, quæ intra se prouidus versat, & cum nil opere faciat, sub magno cordis sui pondere vehementer insudat. Hæc sunt incommoda in terrenarum opum procuratione, licet ea iusta sit, & nemini nocens (nam de hac ipsa loquitur Gregorius) vt non tanti emenda videatur illa commoditas benigne alijs faciendi cum suo damno. Sed tamen etsi omnia hæc damna abessent, quæ quidem vix vmquam abesse possunt, ita sunt coniuncta cum harum rerum inferiorum natura: verum vt fingamus ita esse, quæ comparatio iniri poterit inter hoc vtrumque opus? In altero enim aliquid ex nostris rebus impendimus, idque terrenum, & minimum: in altero nos ipsos totos, eamque quæ summa est in homine, & quæ summo pretio æstimari solet, voluntatis libertatem. Itaque in hanc etiam comparationem cadit illa Anselmi similitudo, quam supra attulimus, arboris, & fructuum: nam ille quidem fructus, neque sane omnes, sed partem aliquam, religiosus autem & totam arborẽ donat, & quod sequitur, omnes plane fructus. Itaque quicquid est in illo opere virtutis, ac splendoris, id etiã totum in hoc continetur, sed in hoc multum insuper additur, & quidem tantum, vt non sit quod addi possit; quoniam qui omnia donat, exhaurit vsque ad fundum liberalitatem suam, idque semel, ac simul, quæ maior est alacritas, & hilaritas in dando, quam qui paulatim, & minutatim: tales autem datores diligit Deus, vt ait Paulus Apostolus. Verum quid 2. Cor. 9
opus est plura? Hæresis hæc olim fuit Vigilantij, quæ iampridem à Hieronymo primum doctissime confutata, deinde Ecclesiæ quoque vniuersæ auctoritate damnata est; de qua sic Hieronymus. Quod, inquit, asseris, eos melius facere, qui Lib. cõtra Vig.
vtuntur rebus suis, & paulatim fructus possessionum suarum pauperibus diuidunt, quam eos qui possessionibus venundatis

datis semel omnia largiuntur, non à me, sed à Domino respondebitur, Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Ad eum loquitur, qui vult esse perfectus, qui cum Apostolis patrem, & nauiculã, & rete dimittit. Iste, quem tu laudas, secundus, & tertius gradus est, quem & nos recipimus, dummodo sciamus prima secundis, & tertijs præferẽda. Hæc Hieronymus. Quod si ex sanctorum Patrum testimonijs hoc confirmari placet, quanto sit nobis vtilius, quanto gratius Deo, vt cuncta simul exuamus, quam retinendo etiam in pias causas erogemus, possumus primo Augustinũ producere, cuius illa est sententia, Bene faciebant, inquit, qui de sua substantia Christo, & discipulis eius necessaria subministrabant, sed melius qui omnem substantiam dimiserunt, vt expeditiores eundem Dominum sequerentur. Idemque in alio loco. Bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare, melius pro intentione sequendi Dominum semel donare, & absolutum à solicitudine cum Christo egere. Absolutos appellat à solicitudine, qui se ipsi absoluerunt à diuitijs. Ex quo intelligitur, in euangelica paupertate curam, aut angorem nullum inesse, cum ea potius ab omnibus curis, angoribusque liberet. Ambrosius quoque in officijs, quo loco de liberalitate disserit, cum vitiosum esse dicat proprias facultates perdere, easque non profundendas, sed dispensandas esse moneat, vnum excipit tamen, nisi forte, inquit, vt Elyseus boues suos occidit, & pauit pauperes ex eo quod habuit, vt nulla cura teneretur domestica, sed relictis omnibus in disciplinam se traderet propheticam. Diadochus autem optimus auctor, & antiquus, in libello quem græce scripsit de spirituali perfectione inter alia hoc quoque diserte; Res apta, inquit, & omnino vtilis est, post cognitam vitam pietatis in Deum, vendere statim omnia nostra, & pecuniam redactam secundum mandatum Domini dispensare, ac non potius per simulationem obediendi mandatis Dei monitum salutare non audire. Hinc enim sequetur primum quidem optima vacuitas solicitudinis, tum deinde secura, & ab insidijs tuta paupertas, quæ altiora cogitat, quam de vlla iniuria, aut lite: idque quia non amplius habet materiam, quæ ignem auaritiæ inflammat. Fouebit autẽ nos tunc magis, quam reliquæ virtutes, humilitas, quæ sinu suo, & complexu nudos recreabit, sicut mater puerum suum gremio exceptum fouet, cum is puerili simplicitate ductus vestitum suum

Lib. de bo. coniug.

De Eccle. dog. c. 71.

Lib. 1. c. 30.

Cap. 65 & 66.

suũ exuit, & procul abiecit, magis tunc nuditate, vt omnis malitiæ expers, quam vestimentorũ varietate lætus. Hæc Diadochus: deinde quæstionem proponit eorum, qui obijciunt, Vnde ergo fiet eleemosyna pauperibus, qui quotidie nostris bonis alebantur, si omnia semel vendiderimus? Cui quæstioni idem sic respondet. Sane quidem secundum id quod habemus, non autem secundum id quod non habemus, reposcet à nobis Dominus rationem eleemosynæ. Si ergo quod diu poteram largiri, breui tempore propter metũ Dei benigne dispertio, de qua re amplius, cum nihil habeam, accusabor? Sed dicet aliquis, quid igitur fiet ijs pauperibus, qui solebant nostris mediocribus bonis paulatim gubernari? Discat iste non exprobrare Deo per occasionem auaritiæ suæ. Non enim deerit Deo facultas, suos quos fecit, gubernandi, vt à principio gubernauit. Nec enim prius quam hic, aut ille ad tribuendam eleemosynã excitati essent, cibus, aut vestitus pauperibus decerat. Hæc ille, quibus etiam addit vtilitates, quæ ex hoc facto proueniunt, quia diuitiæ superbiam quandam ingenerant, nõ solum si male vtaris, sed etiam si bene. facile enim esse propter quotidianam opum largitionem sibi ipsi placere, quasi magnum aliquid fiat, quod Deum promereatur. At vero diuitijs relictis, cum iam egentibus nihil dari possit, videri nobis nihil nos boni agere; ex quo salutarem dolorem, & humilitatẽ in animo oriri, & insuper stimulum quẽdam, vt quod iam per eleemosynam comparare non possumus, comparemus per orationem, per patientiam, per humilitatem. Similia sunt quæ Theonas ille disputat apud Cassianum, vbi ita ait, qui ex suis facultatibus decimas, & primitias pie persoluit, & pauperibus benigne facit, difficile tamẽ esse, vt nõ in laqueos peccatorum frequenter incurrat. Necesse est enim, inquit, dum tardat, aut negligit, aut in qualitate earum, aut in quãtitate, aut in quotidiana distributione peccare. & paulo post, Impossibile est, quãtauis opes suas magnanimitate dispenset, vt se ad plenũ eruat à dominatione peccati, nisi forte per gratiam Saluatoris, cum re etiam ipsum affectum deposuerit possidendi. In illis vero qui consilium Domini non spreuerunt, sed omnem substantiã suam pauperibus prærogantes, sumpta sua cruce, largitatem cœlestis gratiæ subsequuntur, peccatum non poterit dominari. Non enim eum dispensantem sacratas iam Christo opes, & quasi alienas pia distributione pecunias infidelis seruandi vi-

Coll. 21 c. 33.

ctus cura mordebit, nec eleemosynæ hilaritatẽ abijcit mœsta cunctatio, quia quod semel totum obtulit Deo, id iam alienũ sine propriæ necessitatis recordatione, aut angusti victus timore dispergit, qui certus est, cum ad desideratam peruenerit nuditatem, multo magis à Deo se, quam volucres cœli esse pascendum. Præclare autem Gregorius, vt diaboli astutias non ignorans, inter alios eius laqueos occultos, hunc quoque lucu lente describit. Alius, inquit, non solum decreuit terrena commoda non quærere, sed etiam cunctis quæ possidet, renuncia re, vt in discipulatu cœlestis magisterij tanto se liberior exer ceat, quanto & expeditior redditus, ea quæ possidẽtem preme re poterant, deserens caleat. Huius cor hostis insidians occul ta suggestione alloquitur dicens, Vnde hæc temeritatis tantæ surrexit audacia, vt credere audeas, quod omnia relinquendo subsistas? An non plerique & terrena patrimonia nequaquã deserunt, & tamen ex his per misericordiæ opera supernæ sortis bona æterna mercantur? Hæc blandiens suggerit: seorsum vero in ijsdem rebus, quas retinere admonet, ante retinentis oculos delectationes pestiferas decipiens apponit, quatenus seductum cor ad blandimenta exteriora pertrahat, & intima perfectionis vota peruertat. En igitur, si Gregorio credimus, ex quo fonte ista præpostera pauperum cura procedat. En etiã quid dæmon ista suggerendo moliatur, vt dum nos tam speciosо caritatis, ac misericordiæ prætextu in terrenarum rerũ tractatione, quasi in lubrico loco retinet, eo facilius in lapsũ præcipitet. Vt enim difficile est ita picẽ tractare, vt non digitis adhæreat, ita difficile est, animũ, quacumque id sit occasione, sic diuitias, & opes administrare, vt nõ eis amore, & affectu, & cupiditate aliqua cõglutinetur, eoq. quasi cõtactu sordidetur.

31. Mo. c. 17.

Ep. 34. Merito ergo Hieronymus in epistola quadam ad Iulianum, qui & dives, & prolixe in pauperes liberalis erat, eum tamen ad omnia potius deserenda exhortatur, idque multo perfectius, & salubrius esse ostendit. Et tu quidem, inquit, bene facis, quod sanctorum diceris vsibus ministrare, fouere monachos, ecclesiis offerre quamplurima. Sed hæc rudimenta sunt militiæ tuæ. Contemnis aurum, contempserunt & multi philosophi, è quibus vnus, vt ceteros sileam, multarum possessionũ pretium proiecit in pelagus, Abite, dicens, in profundum malæ cogitationes, ego vos mergam, ne ipse mergar à vobis. Philosophus gloriæ auidus, & popularis auræ vile mancipium, totam

tam simul sarcinam deposuit, & tu te putas in virtutum culmine constitutum, si partem ex toto offeras? Te ipsum vult Dominus hostiam viuam, placentem Deo. Te, inquam, non tua. Quod si te ipsum Domino dederis, & apostolica virtute perfectus sequi cœperis Saluatorem, tunc intelliges vbi fueris, & in exercitu Christi quam extremum tenueris locum. Nolo tantum ea offeras Domino, quæ potest fur rapere, hostis inuadere, proscriptio tollere, quæ & accedere possunt, & recedere, & instar vndarum, ac fluctuum à succedentibus sibi dominis occupantur, atque, vt vno sermone cuncta comprehendam, quæ velis, nolis, in morte dimissurus es. Illud offer, quod tibi nullus hostis possit auferre, nullus eripere tyrannus, quod tecum pergat ad inferos, immo ad regna cœlorum, & ad paradisi delicias. Extruis monasteria, & multus à te sanctorum numerus sustentatur. Sed melius faceres, si & ipse sanctus inter sanctos viueres. Hæc ad Iulianum. Eadem scribit etiam ad Pammachium, & ad id Zacchæi illius staturam, vt legimus, pusillam scite accõmodat: Hæc moneo, inquit, vt non solum pecuniam, sed & te ipsum Christum offeras. Corium pro corio, & omnia quæ homo possidet, dare potest pro anima sua. Scit hostis antiquus, maius continentiæ, quam nummorum esse certamen. Facile abijcitur quod hæret extrinsecus. Intestinum bellum periculosius est. Coniuncta disglutinamus, vnita dissuimus. Zacchæus dives erat, Apostoli pauperes: reddidit ille quadruplum quod rapuerat, diuisitque pauperibus medietatem substantiæ suæ, quæ remanserat. Suscepit Christum hospitem, & tamen quod paruulus erat, & apostolicæ proceritati se non poterat extendere, non fuit in duodecim numero Apostolorum. Apostoli autem quantum ad diuitias nihil, quantum ad voluntatem totum mundum pariter reliquerunt. Si offeramus opes cum anima nostra, libenter accipiet. Addamus his aliud eiusdem Hieronymi testimonium, qui Lucinium amicum sic hortatur ad perfectam abrenunciationem. Aurum, ait, deponere, incipientium est, non perfectorum. fecit hoc Crates Thebanus, fecit Antisthenes. seipsum offerre Deo, proprium Christianorum est, & Apostolorum. Abundantia tua multorum inopiam sustentauit, vt & horum diuitiæ in manu indigentium redundarent. Feciſti tibi amicos de mammona iniquitatis, qui te reciperent in æterna tabernacula. laudanda res, & Apostolicorum temporũ virtutibus coæquã-

Ep. 16.

Ep. 28.

da. Sed Dominus magis quærit animas credentium, quam
Pro. 13 opes. Legimus, Redemptio animæ viri propriæ diuitiæ: possumus quidem diuitias proprias intelligere, quæ non de alieno non de rapinis sunt: sed melior est intelligentia, vt diuitias proprias cognoscamus thesauros absconditos, quos nec fur possit suffodere, nec latro uiolentus eripere.

LONGO cum Hieronymi tam multis locis tam diserte hoc dicentis, & tot aliorum Patrum, quos attulimus, sententiam teneamus, nihil nos sane Aristotelis auctoritas, quamquam contra sentientis, mouere debet. Sed tamen ne is quidem aduersatur. Nam quod supra ex eius primo ethicorum libro prolatum est, id ei libro apte conuenit, in quo de ea felicitate disputat, quæ ad actiuam uitam pertinet, cuius fine dubio instrumentum sunt diuitiæ: non enim alioquin haberet, quo hominibus subuenire, & opitulari posset; in quo uno magna ex parte positum est illud felicitatis genus. At uero ad contemplationem, in qua, ex eiusdem Aristotelis sententia, uerior est felicitas, diuitiæ quidem nihil conferunt, & potius eam impediunt: turbant enim animi quietem, operi illi in primis necessariam. Quare Aristoteles ipse alio libro moralium, quo felicitatem hanc, quæ est in contemplando, tractat hoc quoque affirmat, ad actiones opus esse multis, speculanti vero nullam esse eiusmodi rerum necessitatem, sed potius magnum esse impedimentum speculationi. Itaque hoc stabilitum sit, multo vtilius, multoque etiam excellētius esse, quicquid homo habeat, simul relinquere, vitamque euangelicæ paupertati dicare, quam sua retinere, etiam eo consilio, vt in pauperes erogentur: quod quidem egregia quoque Hilarionis tanti viri sententia confirmare possumus, quem narrat Hieronymus, cum Orionum diuitissimum hominem à dæmonum legione liberasset, isque paulo post cum ingentibus donis ad monasterium reuertisset, constanterque recusantem etiam cum lacrymis vrgeret, vt si non in suos, saltem in pauperum vsus acciperet, ita respondisse prudentissimum senem. Multis nomen pauperum occasio auaritiæ est, misericordia vero artem non habet. Nemo melius erogat, quam qui sibi nihil reseruat.

10. Eth. c. 8.

In vita S. Hila.

Respon-

Responsio ad eos, qui malunt in seculo manere, vt fructum in proximis faciant. Cap. XXI.

EST etiam alia quædam opinio retrahens à religione, eorum, qui in seculo plus se proximis in spiritu profuturos putant: similis omnino error ei, quē proxime profligauimus, nisi quod ille in materia terrena versatur, hic in spirituali. Itaque huius etiam honestior quidam est prætextus, aptiorque ad decipiendum. Ita enim ratiocinantur, & quasi contra religiosum statum disputant, sepeliri quodammodo talentum à Deo datum, & voluntatem, ac zelum promouendi alios ad virtutem; quoniam qui sub obedientia viuunt, non adeo libere huc illuc excurrere possunt, interdum etiam ab opere bene cœpto auocantur, aliisque rebus, ac locis applicantur. Contra vero qui libertatem suam retinent, licere eis omni hora, & omni tempore, omni hominum generi adesse, nullo interpellante, ac prohibēte. denique esse vtrosque vt canes venaticos, qui prēda visa incitentur ad sequendum, sed illos sæpe vinculis teneri ad aliorum voluntatem, hos autem quasi sine vinculis, expedite, & impigre statim accurrere. Consideremus igitur quam hæc parum valeant ad infringendum hoc tantæ perfectionis consilium. Primum enim hoc scire oportet, caritatem, quæ tanta virtus est, ordinatam esse debere, idque adeo necessarium esse, vt si ordinata non sit, ne caritas quidem sit, sed alius aliquis affectus caritatem simulans. Ordo autem præcipuus hic est, vt in iis, quæ spiritualia sunt, & quæ ad gratiam Dei, nostramq. salutem attinent, prius quisque se ipsum, suamque vtilitatem, & profectum amet, ac curet, quam proximi vllius; idque ita præcipit Deus. Quod tum Theologi omnes vno consensu docēt, tum B. Thomas hoc etiam argumento solido, & graui confirmat: quoniam, inquit, caritas fundatur in communicatione bonorum spiritualium. atqui post Deum, qui est fundamentum, quisque sibi primus est, qui particeps sit huius boni, proximos autem diligimus ut socios in tali participatione. Quamobrem sicut unitas potior est, quam unio, ita quod homo tali bono fruatur, potior est ratio diligendi, quam quod alius ei socius sit in fruendo. Quo quidem posito, illud

1. 2. q. 36. ar. 3.

etiam vere, ac necessario concluditur, non posse caritatis habitum inclinare, vt pro aliis hominibus, quicumque sint, etiã ad omne hominum genus saluandum, non dico vel minimum committatur peccatum, sed ne ipsius quidem caritatis vllum detrimentum admittatur, non magis, quam ex glacie ignis existat: atque hoc etiam à Theologis omnibus pene traditur. Quod cum ita sit, & cum etiam negari, aut dubitari non possit, quin ad perfectionem, ac virtutem propriã acquirendam sine vlla comparatione aptior sit religiosus status, quam ullus status secularis, hoc quoque aperte atque expresse sequetur, etiam si ex aliquo seculari statu plus vtilitatis in proximos manaret, tamen hanc utilitatem alienam posthabendam esse propriæ. Habemus autem de hoc manifestam Saluatoris sententiam. Quid prodest, inquit, homini, si uniuersum mundum lucretur, animæ uero suæ detrimentum patiatur? quam sententiam, ne quis de lucro temporali tantum intelligendam putet, certe eam S. Bernardus ad hunc ipsum spiritualem proximorum profectum disertè applicat. sic enim ait in libris de Consideratione, Si totus, inquit, esse uis omnium, instar illius, qui omnia omnibus factus est, laudo humanitatem, sed si plena sit. Quomodo autem plena, te excluso? Et tu homo es. Ergo ut integra sit, & plena humanitas, colligat & te intra se sinus, qui omnes recipit. Alioquin quid tibi prodest, iuxta uerbum Domini, si uniuersos lucreris, te unũ perdas? Hæc Bernardus primo libro, e ademque ferme repetit in secundo, inter quæ illud commode, In acquisitione, inquit, salutis nemo tibi germanior unico matris tuæ. Est autem in hac istorum ratione duplex incommodum, primum quod dum in seculo viuunt, quocumque consilio id faciant, expositi sunt labendi, & peccandi periculis, isdem fere, quibus seculares ipsi: quoniam cum in eodem mari nauigent, isdem etiam fluctibus agitari necesse est, præsentium scilicet illecebrarum, honoris, diuitiarum, pulchrarum rerum, quæ & oculos, & animum assidue pulsant, vt difficillimum, & rarissimum sit, semper resistere, & ita resistere, vt semper vincas. Hoc est igitur primum malum. Alterum est, quod, etiam si hoc demus, eos in ista pugna semper vincere, restat tamen illud perfectionis, ac virtutis detrimentum, quia multis, & magnis bonis priuantur, vt voluntariæ paupertatis, & obedientiæ, & aliorum eiusmodi, quæ sunt in religione communia, atque, vt ita dicam, vulgaria. Quæ autem stultitia est, cum nostro tanto dispendio, aliorum lucris seruire velle? Quare illud potius audiendum, & semper ante oculos habendum est Spiritus sancti consilium, quo hoc ipsum ita monemur, Recupera proximum tuum secundum virtutem tuam, & attende tibi, ne incidas, id est, ne cadas, & labaris ipse: nam qui lapsus sit, primum male ipse habet, deinde ne alios quidem iacentes subleuare potest. Meminisse etiam oportet virginum illarum, quarum ideo ipsius ore Domini laudata est prudentia, quia cum ab alijs virginibus rogarentur, vt de oleo, quod habebant, ipsis impertirent, responderunt, Ne forte non sufficiat nobis, & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis. Sic enim dictum hoc huic ipsi rei, de qua agimus, scite applicat Sanctus Bernardus in Canticis, ac tum alia multa addit in hanc sententiam, tum illud quod nos etiam ante tractauimus, non esse hoc veræ caritatis, vt cum sua ipsius iactura aliis quispiam prodesse velit; quia caritas, inquit, vult abundare sibi, vt possit omnibus. Seruat sibi quantum sufficiat, vt nulli deficiat. alioquin si plena non est, perfecta non est. Itemque illud. Ego nullum ad salutem pietatis gradum illi gradui anteferendum existimo, quem sapiens posuit dicens, Miserere animæ tuæ placens Deo.

Mat. 16

1. de Cõsid.

Eccl. 29

Mat. 25

Ser. 18.

Eccl. 30

HAEC igitur ita valent, vt etiam si ad faciendum in alijs fructum aptior esset vita secularis, tamen quia ad propriũ fructum aptior est religio, non sit dubitandũ, quin hæc illi longe anteferenda sit. Quid igitur, si addamus etiam, religionem ad alienum fructum longo interuallo aptiorem esse? Hoc vero ita certum est, vt ne pluribus quidẽ confirmari opus sit: & nos tamen multa in hanc sententiã secundo libro attulimus, vbi plurima, quę hic status habet ad homines iuuandos, adiumenta cõmemorauimus. Sũma vero hæc est, quod animarũ conuersio ad Deum, earũque omnis profectus, & incrementũ à nullo existere potest, nisi à Deo. Sic enim scriptum est, Gratiã & gloriã dabit Dominus. & Dominus ipse, Nemo potest venire ad me, nisi pater, qui misit me, traxerit eũ. Quid ergo faciũt homines in aliorum hominũ conuersione? Hoc vnum, quod à Deo tanquã instrumẽta adhibentur, vt calamus solet ad scribendũ, serra ad secandum. Itaque vt instrumentũ, si se per se mouere velit, nihil efficiet, si vero ab artifice moueatur, omnia efficiet, sic

Ps. 83.

Ioa. 6.

sic homo in his diuinis, & supernaturalibus operibus tantum efficiet, quantum cum Deo coniunctus fuerit, & ab illo mouebitur. Videamus igitur vter coniunctior sit cum Deo, secularis, an religiosus. Ne hoc quidem dubium esse potest. Nam præter coniunctionem illam, quæ est ex caritate, cuius ipsius tanto maior est facultas in religione, sunt deinde aliæ virtutes, & in primis duæ illæ ita insitæ in statu ipso, humilitas, & obedientia, quarum altera ab omni mundano fastu nos remouet, altera ita nos tradit maiestati illi, vt nos perfectissime possideat, & quo velit, ducat, & reducat: quibus deinde omnibus adiungitur etiam votorum vinculum perpetuum, & irreuocabile, quod cũ Deo nos astringit, & inseparabiliter astringit, vt nulla iam maior, firmiorque coniunctio in terris ne cogitari quidem queat. Quid igitur mirum, si talia instrumenta, nempe in manibus tanti, & talis artificis, & adeo in eius manibus, opera præclara, & mirabilia efficiant? Accedunt deinde ad has causas interiores etiam aliæ extrinsecæ, vt multorum consociatio, magnum certe præsidium ad res gerendas, quoniam quod quisque non habet in se, habet in fratre: tum auctoritas illa, quæ apud homines nascitur ex contemptu terrenarum rerum, qui quidem contemptus non in animo latet, sed in ipso statu, totiusque vitæ contextu elucet: quibus omnibus, aliisque similibus adiumentis carere necesse est eos, qui in seculari vita operam aliis nauant. Nam vt alia omittantur, quanti illud interesse putamus, quod religiosi, vt in aliis omnibus, ita in hac quoque animarum tractatione, à suis rectoribus dirigantur, informentur, & quodammodo illuminentur? Primum enim consilia ipsa prudentum hominum, ac peritorum multum prosunt: deinde illud multo maxime iuuat, & in eo ferme sunt omnia, quod per eos à Deo reguntur. cum autem Deo auctore aliquid aggredimur, quicquid illud fuerit, non potest non felicem exitum habere. Itaque, vt ad illud etiam respondeamus, quod supra ex venatione allatum est, non ne hoc ipsum ad prædã capiendã magnopere confert, si canũ impetus venatoris scientia, & arte gubernetur, vt in tẽpore, & loco, vel immittantur, vel reuocẽtur, vel retineantur? quod adeo necessariũ est, vt alioquin canes quidẽ per se ad venãdũ inepti sint. Sed quid pluribus opus est in hoc fructu animarũ? Aperiamus oculos ipsos, & re ipsa inspiciamus Ecclesiã Dei, vt nũc est, vtque fuit à multis iam seculis. Quis enim hoc toto

toto tempore in concionibus habendis, aut excursionibus, Christi more, per oppida, per vrbes, per castella, faciendis, mortales à peccatis excitare, & ad Deum impellere institit, præter religiosos? quis iam fere in pulpitis auditur, nisi ex his ordinibus? Denique qui sunt alij huius vineæ operarij, vere operarii, qui scilicet pondus diei, & æstus perferant, & nihil aliud agant, nisi vt Dei gloriam, hominumque salutem curẽt, nullo suo commodo, nullo temporali emolumento? Nam etsi aliqui fortasse ex statu seculari in hanc messem incumbunt, tamen ii adeo pauci sunt, vt propterea nemo illum generalem fructum, quo Ecclesia sustentatur, & consistit, secularibus potius, quam religiosis tribuendum putet.

Sed dicet aliquis, hæc vera esse de hoc generali fructu, se vero non de Ecclesia tota solicitum esse, sed tantum de patriæ, vel parentum, aut propinquorum suorum profectu, ad quos docendos, ac iuuandos aptior futurus sit, si cum ipsis maneat, quã si religionem ineat. Ridiculum hoc quoque. Nam hic etiam valent quæcunque hactenus dicta sunt de comparatione status religiosi cum seculari in hoc ipso genere faciendi fructus. Immo vero hic etiam multo magis; quoniam ita ferme euenire solet, vt inter cognatos, & notos non modo non amplius proficiatur, sed minus etiam proficiatur: quod quidem vix credibile videretur, nisi & experientia, vt dixi, perpetua testaretur, & ipsa Veritas tanto iam ante prædixisset verbis illis, Non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua, & in cognatione sua. Atque id quidem Dei filius non solum dicto, sed etiam exemplo suo confirmauit. Nam cum vbicũque esset, etiam inter Samaritanos, perditam gentem, & adeo à Iudæis dissidentem, omnes eius sapientiæ, & sermoni auidissime inhærerent, in patria quidem sua despectus, & irrisus est, ita vt de eo illud scriptum sit, Non poterat ibi virtutem vllam facere, & mirabatur propter incredulitatem eorum. Quid igitur nos speremus, infirmi, & imbecilli, si illa sanctitas, & illa maiestas inter carnem, & sanguinem nullum fructũ efficere potuit? Iure ergo S. Bernardus inter vulpes illas paruulas, quæ in Canticis vineas demoliri dicuntur, hanc etiam occultam tentationem commemorat, quæ nõ solum à religionis ingressu impediat, sed quosdam etiam iam ingressos rursum ad seculum retrahat. Vidi ego, inquit, hominem currentem bene, & ecce cogitatio, Quantum bonum quo solus fruor? Si essem in

Mar. 6.

Ser. 74. Cant.

patria

patria, possem vtique impertiri fratribus, & cognatis, notis, & amicis. Amant me, & facile acquiescerent suadenti. Vt quid perditio hæc? Vado illuc, & saluo multos ex illis, & me pariter. Nec verendum in loci mutatione. Etenim dum bene faciam, quid interest vbi, nisi quod illic proculdubio satius, vbi fructuosius degam? Quid plura? It, & perit miser, nõ tam exul ad patriam, quam canis reuersus ad vomitum. Et se perdidit infelix, & suorum neminem acquisiuit. En vna vulpecula, ista videlicet frustratoria spes, quam habuit in acquisitione suorũ. Hæc Bernardus, ex quibus tam recte, & expresse ab eo dictis, alijsque supra allatis, hoc iam enidens est, quicunque vere animarum zelo ducatur (sunt enim, qui non vere hunc zelum habent, sed ideo in seculo manent, quia eos seculum delectat, eique cupiditati hanc quasi honestam speciem prętendunt) sed si quis sit, qui sincere Dei obsequium propagatum cupiat, eiq. propagando se ipsum dicare velit, iam dubitari nõ potest, quin id multo perfectius, & certius, & abundantius in statu religioso assequuturus sit, vbi præsertim nõ vni genti, aut familię sese alliger, quod est animi nimium restricti, & pusilli, sed generaliter omni loco, & omni hominum generi paratum se præ-
Exec. 1. beat, vt, quemadmodũ prophetica illa animalia, vbicunque sit impetus spiritus, illuc statim gradiatur. Quod etiã eo deinde commodius, & facilius efficitur in religione, quam in seculo, quod, vt ante diximus, tam multa hic sunt, quæ nos ad omnem perfectionem, & sanctitatem promouent, cõtra vero illic tam multa, quæ à perfectione reuocant, & ad vitium impellunt. Sic enim res habet, vt qui naufragos ex periculo eripere velint, nisi ipsi in tuto sint, idem sæpe periculum adeant, ac propterea ne illis quidem opitulari possint. Simillime igitur, qui proximos in seculo periclitantes eruere nitatur, necesse est, vt seculo iam emerserit, omniaque secularia supergressus sit.

Ad eos qui dicunt satis esse relinquere mundum affectu, etiam si non effectu. Cap. XXII.

HVIC, quam modo diximus, fallaciæ finitima est eorum ratio, qui dicunt frustra tantum laborem, tantaq. suscipi incommoda, deserendis rebus omnibus, quæ possidentur, cum sufficiat affectu, & cupidi-

cupiditate deserere: idque ex eo confirmant, quoniam omnis perfectionis summa in caritate posita est: quare quicumque maiori præditus sit caritate, eum perfectiorem esse, siue is secularem, siue religiosum teneat statum. Addunt etiam exempla ex sacris historijs, commemorant Isaac, Iacob, & ipsum Abraham, qui in matrimonio, in tanta opum, ac diuitiarum abundantia, tamen insigni sanctimonia fuere, ita vt cum eis Deus quam familiarissime, & amicissime versaretur. Sed videndum est, ne hæc quoque orãtio sit blandientium sibi, causasque vltro nectentium, vt mundi vincula, quibus libenter astringuntur, non abrumpant. Itaque hoc etiam diligentius, & prolixius, quam superiora illa, refellendum est: quoniam multi sunt, & quidem ex ijs, qui se doctiores, & prudentiores existimant, qui hoc errore ducuntur. Nam etsi negari non debet, quin, quod isti aiunt, in caritate sita sit perfectio, religio autem non ipsa sit perfectio, sed via, & quasi instrumentum acquirendæ perfectionis, eiusmodi tamen instrumentum est, vt qui id habeant, facile, & breui, & sine errore ad perfectionem peruenire possint, qui autem eo careant, alij numquam, alij cum maximis difficultatibus, longoque tempore possint. Vt enim si cui traijciendum esset flumen, nauem, vel pontem requireret, ne se periculo exponeret, aut si terra iter facturus esset, mallet iumento ire, quam pedibus, quod tum ad celeritatem, tum etiam ad commoditatem faceret: sic in ista tam longa, tam ardua, tamque salebrosa via ad culmen virtutis, & caritatis ipsius, quanti æstimandum est id adiumentum, quod nos non modo ad ambulandum, sed etiam ad currendum confirmet, aut potius quasi vehiculum suauissime deportet? Quale autem est hoc vehiculum? Satis multa de hoc diximus toto primo libro, vbi demonstratum est, duplex nobis à religione salutis præsidium suppeditari, alterum, quod impedimenta secularis vitæ, quæ sunt innumerabilia, relicto seculo, effugiuntur omnia: alterum, quod deinde plurima, & maxima commoda spiritualis vitæ consequimur. Quæ fuit causa, cur sancti viri, cum probe intelligerent, perfectionis summam in caritate consistere, tamen ita ad seculi fugam hortarentur, quasi sine ea non possit acquiri perfectio, vt Cassianus, cuius est illud: Necesse est, inquit, eum qui facultatibus pristinis, opibusque suffultus est, nec integram humilitatem cordis, nec mortificationem *Coll. vlt. c. 24.*

tionem plenam noxiarum susçipere voluntatum. Optime ve-
reg. fus. c. 8. ro, & disertissime Basilius, qui cum hoc posuisset, abnegationem illam, quam Dominus præcipit, in eo situm esse, vt quilibet omnem sui ipsius amorem exuat, nihilque de se ipso sit solicitus, siue de vita, siue de morte, addit deinde quid necessarium sit ad hunc tam perfectum mentis habitum adipiscendum. Porro (inquit) huiusmodi renunciatio initium sumit ab alienatione rerum externarum, veluti possessionum, inanis gloriæ, consuetudinis vitæ superioris, affectionis ad res inutiles: quomodo sane vt faceremus, suo nos exemplo admonuerunt sancti Domini discipuli, Iacobus quidem, & Ioannes, relicto patre suo Zebedæo, ipsoque de quo tota illorum victus ratio pendebat, nauigio. Idemque paulo infra. Quamquam quod dico quid aut rationibus à nobis inuentis, aut sanctorum virorum exemplis attinet confirmare, cum ipsa Domini verba liceat in medium afferre, ipsque ipsis religiosam, ac Dei timentem animam commouere, quibus ille aperte,
Luc. 14. ac citra controuersiam testificans sic dicit, Sic igitur quicumque ex vobis non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Et alio in loco cum post oblatam
Mat. 19. conditionem illam, Si vis perfectus esse, verba illa subiecisset, Vade vende quæ habes, post illud adiecit, Veni sequere me. Quo etiam spectat illa negociatoris similitudo, qui inuenta vna pretiosa margarita, vendidit omnia quę habuit, & emit eam. Planum est enim, pretiosam margaritam regnum cœleste significare, quod regnum nos assequi posse Dominus negat, nisi omnia simul quæ habemus, diuitias, gloriã, genus, & si quid sit aliud eorum, quibus plerique ambitiose inhiãt, pro eo parando neglexerimus. Hæc dicit Basilius, & plura: quid autem grauius & seuerius in hanc sententiam dici poterat? Eadem etiam videmus apud Macharium in quadã homilia. Fie-
Hom. 9. ri non potest, inquit, vt quispiam animæ suæ possessionẽ comparet, aut caritatem spiritus cœlestis, nisi abalienatus ab omnibus, quæ pertinent ad hoc seculũ, se ipsum applicet ad inuestigandam Christi caritatem, mensque segregetur ab omnibus crassis solicitudinibus, & distractionibus terrenis, vt circa scopum vnum penitus incumbere possit, vt omnibus dimissis, omnia etiam impedimenta materialia, & terrena amputans, & à dilectione carnali, aut affectione erga parentes, aut cognatos semotus, nulli alij rei permittat animũ suum operã

dare

dare, aut aliunde distrahi, sed totus prorsus animus in spiritualium rerum cura, & inuestigatione occupetur. Hactenus S. Macharius vere, ac sapienter. Quamuis enim si subtilius ista disputemus, atque, vt in scholis dici solet, metaphysice rem ad viuum resecemus, possit etiam teneri inter opes sanctitas, inter honores humilitas, inter epulas castimonia; tamen, si ea spectemus, non quæ optantur, aut finguntur animo, sed quæ vt plurimum eueniunt, quæque vsus, & communis vita ferat, non potest esse obscurum, quid melius, tutius, salubriusque sit. Quod quo planius intelligatur, secernenda sunt quæ in re hac certa sunt, ab ijs, quæ in disputatione. Illud certum, qui terrenis bonis quibuscumque animo, atque amore inhæreat, hunc aptum non esse regno cœlorum; ideoque eiusmodi res relinquendas esse, saltem affectu, idque omnino, & omnibus, & semper. Sic enim ait Prophera, Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. & alibi, Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Idem etiam indicat Saluator ipse illo tam seuero dicto, Facilius camelum per foramen, quam diuitem ad cœlum intrare. Hoc igitur certissimum. Illud in quæstionem venire potest, quod quidam ita se hæc terrena retinere posse confidunt, vt tamen spiritu pauperes sint, vt cor non apponant, vt nihil in eis fiducię suæ collocent, denique nihil ob eorum amorem de Dei amore depereant. Alii contra, quoniam hæc omnia difficillima esse intelligunt, & in statu isto tot salutis impedimenta, tot vitiorum incitamenta esse vident, malunt eum omnino exuere, quam ob adeo breuem caducarum rerum delectationem, æternam salutem periculo obiicere. Vtrorum igitur ratio melior, rectiorq. iudicetur? Mihi quidem dubium non est, quin vt in omnibus rebus, eoque magis quo sint grauiores, prudentiæ est, in tutiorem, securioremq. partem inclinare, vt si in alterutro peccandum sit, potius nimis cauti, quam parum prudentes videamur, sic idem, & multo diligentius, in hac re omnium grauissima, & maxima faciendum sit. Est enim difficillimũ, & omnino eiusmodi, vt humanam facultatem superet, cum multa possideas, ita possidere, vt affectum sustineas ab eorum amore. Basilius quidem eodem, quem supra dixi, loco, hoc quasi certum ponit, quicumque quamcumque rem ex his terrenis, ac caducis sibi reseruet, necesse esse (sic enim loquitur) eius mentem in illo quasi cœno consepultam teneri, eique aditum ad cœlestia me-

Psal. 61. Psal. 75.

Mat. 19.

ditanda

dienda præludi, ex quo ita demersa iaceat, vt de supernis bonis à Deo nobis promissis cogitare non possit. illa enim bona assequi nos non posse, nisi quædam vehemens, & indiuulsa cupiditas ad ea nos incitet, & inflammet, eaque tanta, vt pro ijs adipiscendis labores omnes reddat leues. Hæc Basilius; quod si cui rigidiora videantur, is animaduertat, ne ex aliorum, & ex sua fortasse mollitie, non ex ipsa perfectionis natura, de perfectione iudicet. Certe Chrysostomus quoque ita sentit, multo faciliorem esse medicinam ad nostros affectus sanãdos,

Hom. 43 in Mat. nihil omnino, quam aliquid habere, etiam moderate. Nihil, inquit, ita sedat cupiditatis sitim, vt desistere à lucrandi concupiscentia, sicut amaram choleram abstinentia, & euacuatio. Facilius enim est, vt humanum corpus volet, quam vt plura addendo quietum reddamus desiderium. Et certe ita res ha-

Seneca ep. 110. bet, vt, quod dixit philosophus ille, quædam facilius omnino abscindantur, quam ex parte temperentur. Nam quod scriptũ est à Cassiano, facilius, inquit, vidimus viros, qui ab escis cor-

Lib. 5. c. 7. pulentioribus omnimodis temperarent, quam moderate vsos pro necessitate concessis, & qui totũ sibi pro continentiæ amore denegarent, quam qui eas sub infirmitatis occasione sumẽres, mensuram sufficientiæ custodirent. Hoc igitur quod Cassianus de gulæ temperantia scribit, latius omnino patet, & ad plura pertinet. pertinet enim ad omnia, quorum præsentia oculos mouere, vel animum mulcere possit, vt multo proclitius sit, ab iis penitus abstinere, quam iis temperate frui. Ferme enim id euenit, quod ei, qui se ex alto demittit, sperans, cum ad medium peruenerit, posse se, cum voluerit, insistere. Sic enim non in hominis manu est, seipsum cohibere, vimque delectationis reprimere, atque ei modum præscribere, cum potius ipsa sibi imbecillitas indulgeat, & paulatim proueha-

Ser. 12. Quadr. tur, & quidem, quod miserius est, imprudens, ac nesciens: de quo bene S. Leo, Per licitos, inquit, vsus ad immoderatos trãsitur excessus, dũ per curam salutis irrepit delectatio voluptatis, & non sufficit cõcupiscentiæ, quod potest satis esse naturæ.

Hom. de humil. Est præterea illud quoque in hac re animaduertendum, quod optime scriptum est à S. Basilio, quantum exteriora prosint ad interiora reformanda. Sic enim ille præcipit, ad humilitatem animi acquirendam, vt in omni cultu externo humilitati studeatur, in vestitu, in mensa, in cathedra, in domo, in lecto, in domestica supellectili, denique in omnibus: reddit-

reddíque causam, quæ non humilitati modo, sed omnibus virtutibus, & huic rei, quam tractamus, adprime conuenit, quod anima similis fiat iis studijs, atque operibus, quæ tractat, & in quibus versatur, & omnino configuretur, inquit, & conformetur ijs, quæ exterius agit. Neque id mirum, cum tantam habeat coniunctionem cum corpore, vt ijsdem eam moueri oporteat, quę sensibus corporis proponuntur, immo vero, quod nos assidue cum nostro damno experimur, plus etiam moueatur ijs rebus, quas per oculos, per aures, per tactum, reliquosque sensus percipit, quam ijs, quas sola cogitatione, ac mente, quæ eius est propria actio, percipit. Quod si ita est, non est iam dubitãdum, quid interfit inter eum, qui solo affectu mundum, & mundana deserere velit, re autem, & opere inhærere, & eum qui affectu simul, & opere sese ab eo segregauit, & seiunxit. Ille enim quasi aduerso flumine remigat, & ideo difficilius, tardiusque progreditur, grauius fatigatur, facilius relabitur, atque adeo vt plurimum relabitur; quoniam vix vllus est, qui in ea perpetua contentione, ac luctа aduersus tot difficultates, & impedimenta durare possit. Alter vero quasi propitijs ventis fertur, quoniam nihil eum impedit, aut retardat, omnia iuuant, & impellunt, locus, status, socij, occupationes, & studia, quibus tenetur, denique quicquid videt, quicquid audit. Quæ cum ita sint, bene etiam S. Gregorius, & ita apte omnino ad nostrum negocium, ac si tanquam honorarius arbiter causam hanc definire voluerit. Sic enim eos reprehẽdit, qui Dei obsequijs militare se posse confidũt, seruaris rebus, & possessionibus suis. Sunt, inquit, plerique qui iã aliena non appetunt, atque ab huius mundi iurgijs inchoatæ quietis amore diuidũtur: eruditi sacris eloquiis appetũt, vacare supernis cõtẽplationibus cõcupiscunt, nec tamen perfecta libertate curã rerũ familiarium deserunt, cui sæpe dum licite seruiũt, etiam illicitis huius mũdi iurgiis implicantur, cumque terrenas res studiose tueri desiderãt, cordis requiem deserunt, quam quærebant, & cum substantia fugiens continuata prouisione protegitur, conceptus in animo diuinæ scientiæ sermo dissipatur, quia iuxta Veritatis sententiã obortũ semen spinę opprimunt, & verbũ Dei à memoria importunæ terrenarum rerũ solicitudines exppellũt. Dissolutis itaque gressibus ambulant, qui dũ mũdũ perfecte nõ deserũt, semetipsos gradiẽdo obligãt, ne gradiantur. Quid clarius dici potuit? Id autem inter cetera opti-

7. Mor. 14.

mum, quod terrena omnia substantiam fugiêtem appellauit: quoniam hæc est eorum natura, vt semper diffluant, ac vel ad aliorum manus, vel ad interitum fugiant, vt propterea magno labore, studio, & attentione opus sit, vt retineri, & conseruari possint: inter quæ quis locus, vel certe quam exiguus locus est se potest studio cœlestium? Quod autem putant isti se eiusmodi res facile tenere posse sine vllo affectu, ij quidem meo, & omnium recte sentientium iudicio in magno errore versantur. Ita enim euenire videmus, vt in ipso vsu, & consuetudine, hominis animus ijs rebus, quas possidet, adhærescat, etiã nesciens, tumque maxime illigatus sit, cum sibi solutus, ac liber videtur. Accidit enim nescio quo modo, vt si quis lectulo, in quo iaceat, aut sedi, in qua sedeat, clam deuinciatur, neque ille aduertat, donec surgendi tempus aduenerit. Sic enim nos quoque in terrenarum rerum amore fallimur, vt nobis liberi, & expediti videamur, nec compedes sentiamus: sentimus autem, cũ vel nos ab eis morte, vel ea à nobis casu aliquo abeũt. Cuius rei quem meliorem, grauioremve testem quæramus, quam S. Gregorium, qui hoc ipsum non solum ratione docet, sed ex sua ipsius experientia demonstrat? Sic enim se quoque, cum adhuc in seculo versaretur, deceptum esse narrat. Aperiebatur (inquit) mihi iam tunc de æternitatis amore quod quærerem, sed inolita me consuetudo deuinxerat, ne exteriorem cultum mutarem. Cumque adhuc me cogeret animus præsenti mundo quasi specie tenus deseruire, cœperunt multa contra me ex eiusdem mundi cura succrescere, vt in eo iam non specie, sed, quod est grauius, mente retinerer. Igitur cum hoc Gregorius de se ipso fateatur, facile alij videre possunt, quanto eos magis sibi timere, & cauere oporteat, cum tanto inferiores sint virtute, ac robore, quam Gregorius. Hæc enim est causa, cur, vt idem alibi confirmat, sancti viri magis in hoc mundo prospera, quam aduersa formident. Sciunt namque (inquit) quia dum mês blanda occupatione premitur, aliquãdo libens ad exteriora deriuatur. Sciunt quia sæpe sic hanc clãdestina cogitatio decipit, vt quomodo permutetur, ignoret.

Ep. ante lib. mor.

5. Mor. c. 1.

AEQVE hactenus quidem de religione, vt de instrumento, sed aptissimo, & maximo, ad perfectionem acquirendam, quippe quod eos tollat spiritualis huius vitæ obices, qui propemodum viam omnem obstruunt. Videtur tamen quiddam etiam amplius in ea esse, quod per se expetendum sit, & quo

quo qui careant, etiam si cetera omnia (vt hoc demus) habeant, magnis quibusdam bonis, præcipuisque ornamentis careant. Primum autem est voluntatis propriæ abdicatio, res ita perfecta, & ita euangelica. Nam qui liber est, & solutus, sæpe in ipsis bonis operibus, quæ agit, in oratione, in eleemosyna, in ceteris, potest aliquid, atque adeo multum commiscere voluntatis suæ: quantum autem de ea commiscet, tãtum imminuit de operis laude. Itaque non dici potest, quam magnum bonum sit, hanc voluntatem omnino exuere, & abiicere, idque in omnibus, & in totam vitam. Hoc autem propriũ est obedientiæ voto. Quanquam dicet aliquis, posse haberi pro duce vnius Dei voluntatem. Hæc quidem magnifice, & speciose dicuntur, magnumque aliquid videntur, quamdiu speculando tractantur, cum autem animus ad rem, praximq. ipsam traducitur, tota illa perfectionis imago euanescit. Primum enim hæc Dei voluntas quam obscura, & incerta est, quam magni in ea collimanda errores, quam crebræ perplexitates? deinde, quod etiam magnum est, qui in ea ipsa coniectanda, & interpretanda proprium sensum adhibet, aliquid sui adhibet: melius autem facit, qui ita vitã instituit, vt nihil penitus de suo adhibeat: hæc est enim illa perfecta abrenũciatio, & illa abnegatio, quã Dominus cũ præcepit, hoc præcepit, vt ita nosmet ipsos deseramus, vt nihil omnino nostri retineamus. Itaque veræ virtutis est id, quod ait Climachus, cuius verba ponam, quoniam ipsa eorum simplicitas delectat. Humilis (inquit) semper abominabitur voluntatem suam, velut deceptricem, & errantem; & quamuis omnes eius cogitationes, & facta diuinæ regulæ sint congruentia, adhuc tamen nõ sequitur voluntatem suam, nec credit sensui suo. Humili enim grauis est stimulus niti voluntati suæ, sicut superbo est stimulus, & onus intolerabile, subesse alienæ voluntati. Optime autem Gregorius illum ait sine dubio sublimioris discipulatus ordinem apprehẽdere, qui relictis omnibus, quæ exterius possederat, etiam intimas frangere voluntates parat, vt se alterius voluntatibus subdens, non solum prauis desiderijs, sed ad perfectionis cumulum, etiam in bonis votis sibimet renunciet, & cuncta quæ sibi agenda sunt, ex alieno arbitrio obseruet. Itaque has omnes istorum rationes, quas nos adhuc confutauimus, ad Satanæ tentationem refert: sic enim ait. Hunc hostis callidus tanto mollius alloquitur, quanto ab ex-

Gra. 25

32. Mo. c. 17.

cellentiori deijcere ardentius conatur, moxq. virulenta suggestione blandiens dicit, O quanta per temetipsum miranda agere poteris, si nequaquam te iudicio alterius subdis. Cur profectum tuũ sub studio meliorationis imminuis? Quæ enim dum voluntate propria vsus es, peruersa perpetrasti? Qui ergo tibi plene ad bene viuendum sufficis, alienum super te iudicium cur requiris? Hæc blandiens insinuat, seorsum vero in voluntatibus eius proprijs exercendæ superbiæ causas parat. Sic Gregorius, ex cuius testimonio hoc iam euidenter constat, quod tractamus, quanto perfectius, & quanto etiam securius sit, omne sui arbitrium relinquere, quam id retinere, etiã bene vtendo. Accedit, quod negari non potest, quin maior submissio sit, obedire Deo in homine, quam Deo ipsi aliquid per se iubenti. nam & regibus nemo sit, qui cum ex ipsorum ore aliquid accipiat, resistere audeat: seruis autem, & nunciis obtemperare multo difficilius. Accedit quod qui re ipsa mundum, & omnia reliquit, idem etiam reliquit animo: id enim sponte fecit, & libenter fecit: qui autem animo tantum relinquere vult, primum hoc minus habet, quod non etiam re, deinde illud considerandum, quod facile errare potest, reliqui sese se existimans quod vere non reliquit. Ita enim res habet, vt in rebus omnibus, iisque præsertim, quę sensui graues sunt, multum distet voluntas ab opere: illa enim nihil facilius, hoc durum, & laboriosum: quin etiam opus plerumque voluntatem explorat, & quasi examinat, cum sępe etiam feruidus animus ad opus applicatus, ipsa difficultate perculsus, claudicare incipiat. Denique illud etiam maximum in hoc genere, quod cum in Saluatoris nostri Christi domini vita perfectissima vitæ forma enituerit, qui ad eum propius imitatione accesserit, is etiam perfectior haberi debet. Quoniam igitur ille non sola voluntate paupertatem, & humilitatem amplexus est, sed etiam operibus ipsis, ac toto vitæ statu, consequens esse videtur, vt qui in hoc vtroque eius in se effinxerit similitudinem, ei plus laudis debeatur, quam qui tantum in altero. Quæ fuit etiam Bernardi sententia, vbi ait, antiquis patribus satis fuisse spiritum Domini solo spiritu sequi. At, inquit, vbi Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, iam nobis in eo tradita est imago vitæ, & perfectionis exemplar, quod oporteat etiam corporaliter imitari, vt vtroque sequentes vestigio, non vlterius cum Patriarcha Iacob, altero femore clau-

Hom. ce co nas ve liq.

re claudicemus. Neque id dicimus, tanquam saluari quis vel hoc tempore nequeat, si secus egerit, sed vt gradum agnoscat proprium, & locum perfectionis, aut discipulatus officium non vsurpet. Hæc Bernardus.

Sed tamen quia obiecta est initio auctoritas antiquorum patrum, vt Abrahami illius, & Isaac, ei quoque satisfaciendũ videtur. In quo idem Bernardus festiue, Quid respondebimus, ait, nouis imitatoribus sanctorum veterum? Imponant certe vitulos super altare Domini, mactent arietes, hircos immolent, quia hoc & Abraham fecit. Pergit igitur ita disserere, temporales illas diuitias figuram fuisse spiritualium diuitiarum, quæ nobis sunt reseruatæ: quare euanuisse illas, has nunc esse tenendas. Addit etiam quod verum est, ex illis ipsis patribus nullum fere fuisse, qui non aut afflictus grauiter, aut non grauiter in huius seculi prosperitate tentatus, forte etiam periclitatus sit: & illos quidem in profundo maris diuisi, in luto aquarum multarum ambulasse, terrena licite possidendo, nos autem nouo quodam, & mirabili modo gradiendi, ipsas quoque vndas calcare, omnia relinquendo; quæ quidem gratia, ac prærogatiua euangelico statui, & Petro, quasi duci, & antesignano debebatur. Eadem pene in re simili dicit Chrysostomus in libro de virginitate, non mirum esse si prisci illi patriarchæ suas & opes, & coniuges habuerunt, quoniam non idem à nobis, & ab illis virtutis modus exigitur. Neque enim, inquit, nunc quisquam perfectus esse potest, nisi vendiderit omnia, nisi omnibus renunciauerit, neque pecuniæ solum, aut domui, sed propriæ etiam vitæ curam abiecerit. At tunc nullum omnino tantæ perfectionis specimen fuit. Quod argumentum vberius deinde tractans, causam etiam addit, cur maiora nobis, quam illis posita sint præcepta, quoniam maior etiam in nos Spiritus sancti gratia effusa sit, maioraque dona ex Christi aduentu impetrita, qui nos ex infirmis perfectos reddidit. Quare vt homines à suis liberis, cum iam adoleuerint, plura requirunt, quam antea à pueris, & quæ in teneriori illa ætate delectabant, eadem deinde in robustioribus annis reprehenduntur, ita Deum prioribus illis temporibus multa indulsisse, quæ iam in euangelica luce imperfectiora appareant, maxime etiam cum vberior nunc merces proposita sit, pro terra cœlum, pro temporalibus sempiterna. Denique, vt concludamus;

Ibidem.

Cap. 83.

quamquam vel ex veteribus illis, vel etiam ex recentioribus aliqui, vt scimus, extiterint, qui inter diuitias, vel honores, vel inter coniugij delectationes, aut in regno ipso, virtutem retinuerint, tamen quæ temeritas, vel quæ potius dementia sit eius, qui sibi tantum arroget, vt se eis æqualem putet, & periculum quod illi euaserunt, se quoque euadere posse confidat? Recte enim, & sapienter S. Thomas hoc ait illos assequutos excellentia quadam sanctitatis, & quadam virtutis eminentia, quam ijs Dominus Deus, qui omnia operatur ex proposito voluntatis suæ, tribuere voluit: neque tamen infirmiores ita sibi confidere debere, vt se quoque cum iisdem impedimentis ad perfectionem peruenire posse putent: sicut nemo tam stultus sit, qui quoniam audierit Sampsonem vna asini mandibula multos hostes peremisse, propterea ipse etiam hostilem exercitum solus, & inermis inuadere audeat. Hæc igitur dicta sint ad demonstrandum, quanto melius, & perfectius, securiusque sit (hæc enim omnia commoda concurrunt) mundum, & cuncta mundana, non solo desiderio, quod incertum est, magnisque erroribus expositum, verum re quoque ipsa, & facto, prorsus deserere, in quo innumerabiles insunt vtilitates.

2. 2. q. 186. ar. 4.

Ad eos, qui dicunt, perfectius esse viuere in seculo, propter maiores difficultates bene viuendi.

Cap. XXIII.

RESPONDENDVM est etiam illis, qui præstantius esse aiunt, maioriſque meriti, bonam, & honestam vitam in seculo ducere, propterea quod tam difficilis sit illic virtus, & pietas, ob tam multa impedimenta. Contra vero religionis laudem ob id ipsum eleuat, vnde nos eam tantopere ornauimus, quod extra omnem periculi aleam tuto, ac securo ocio perfruatur. Quid enim (inquiũt) magnum, ac mirabile est, quod nihil concupiscat, qui cella conclusus nihil videt concupiscendum, quod pacem animi conseruet, qui nulla molesta negocia tractat, nullaque rei vllius detrimenta sentiat, quod numquam iracundia efferatur, qui cum fratribus mitissimis, eiusdemque animi, & instituti habitat? Illa est virtus, versari inter pulchras rerum formas, & esse

& esse abstinentem, misceri hominum turbis, interesse maledicis verbis, audire, & videre quæ ad peccandum possint allicere, & tamen se semper sustinere, numquam labi. Ideo enim & Propheta gloriatur, quod cum iis, qui oderant pacẽ, esset pacificus: & de Iob non sine causa hoc ipsum commemoratur à scriptura, quod esset in terra Hus; quoniam, vt ait Gregorius, non valde laudabile est, bonum esse cum bonis, sed bonum esse cum malis. Hæc quosdam dicere audimus interdum, alios ignorantia, & errore, alios malitia quadam, & simulatione, vt seculum quod libidine complectuntur, ratione potius se complecti ostendant. Verum & illos docere, & hos refutare non magnus labor est. Nam si ita res haberet, vt in istis præliis, ac pugnis, semper superiores, & intacti abirent, nullum vnquam vulnus acciperent, haberent fortasse aliquid, quo gloriari possent. Sed non ita est. Non enim fieri potest, vt qui inermis inter tot hostium millia semper versatur, nullo præsidio alieno, ac ne studio quidem, & diligentia sua, non multas quotidie plagas accipiat, eoque maiores, quo minus ipse aduertit; idque declarat eorum vita, qui sic loquuntur, vitiis, & perpetuis culpis referta. Falso igitur se iactant, qui ita se iactant: non enim id est pugnare cum hoste, sed capi, & cædi, & mactari ab hoste. Atque si illud etiam daremus, vt quispiam per annos multos sæpe victor esset, multosque dæmonum impetus fortiter sustineret, quid hoc refert, si post tot annos vel semel cadat, semelque in illorum manus veniat? quod quidem ita facile, ac proclive est, vt vix vitari possit in tam præcipiti, & periculoso loco. Sed ponamus hoc quoque, nunquam vllum vulnus accipi: habet tamen religiosus status tam multa alia, in quibus excellat, assiduam virtutum omniũ exercitationem, humilitatem, obedientiam, fraternam caritatem, vt etiamsi hæc quæcumque est, secularis vitæ laus vera sit, quod non est, infinitis eam partibus obruat. Sed quoniam de merito loquimur, hoc ipsum indagandum est, an difficultas hæc, quæ est in seculari vita, meritum augeat. Cui quæstioni docte satisfacit Bonauentura in eo libello, qui est ab eo inscriptus, Apologia pauperum. Is enim ita differit, triplicẽ inueniri in bonis operibus difficultatem, vnã ex ea causa, quod opera quædam nobilia sunt, & magna, & ardua: quę autẽ eiusmodi est, magnum merito cumulũ addere. Atque huius quidem difficultatis permultum esse in religione: multa enim

1. Mor. c. 1. Ps. 199. Iob 1.

cōtinere grauia,& supra communē hominum morē, ac facultatem etiam,si naturæ vires æstimemus. Itaque recte Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum, Si perfecta sequi desideras,exi cum Abraham de terra tua,& perge quo nescis. Si habes substantiam, vende, & da pauperibus. si non habes, grandi onere liberatus es. Nudum Christum nudus sequere. Durum,grande,& difficile,sed magna sunt præmia. Alterum deinde ait esse genus difficultatis, quod nascitur ex hominis vitio,siue propter naturalem imbecillitatem, siue propter habitus iam contractos. Nam & auaro grauius est donare, & superbo subdi,& guloso abstinere à cibis, quod sane genus nō modo non auget,sed imminuit meritum; quoniam repugnantia illa voluntatis quasi vigorem eius retundit,facitque minus voluntarium.de quo bene idem Hieronymus in alia quadam epistola ad Eustochium : Soror tua Blæsilla ætate maior, sed proposito minor, post acceptum maritum septimo mense viduata est. O infelix humana conditio,& futuri nescia. Nam & virginitatis coronam, & nuptiarum perdidit voluptatem, & quamquam secundum pudicitiæ gradum teneat, quas tamen illam per momēta singula sustinere cruces æstimas,spectantem quotidie in sorore quod ipsa perdidit, & cum difficilius experta careat voluptate, minorem continentiæ habere coronam? Tertia est, auctore Bonauentura, difficultas, quam afferunt causæ extrinsecæ,vt rei præsentia, quæ magis mouet, vt pulchritudo,& similia, quæ si vincantur, augent illa quidem interdum ex accidenti,& indirecte præmium,sed tamen quia per se, atque ex sua natura potius impellunt in ruinam, ideo fugienda,omnique studio ab omnibus declinanda sunt; quod qui non faciat,non solum tum peccat,cum labitur, sed etiam cum se exponit periculo labendi. Hinc enim est illud Augustini, qui inducens cuiusdam sermonem dicentis velle se habere quod vincat,quia id præclarum sit, Quid, inquit,est,volo habere quod vincam,nisi, viuere desidero sub ruina? Quibus paucis verbis hoc indicatur,vt stultus sit, qui cum domū ruentem videat, non ex ea profugiat, sic multo stultiorem esse,qui ex proximo animæ discrimine nō se itē fugiēdo eripiat.Quod si quis sit fortasse,qui fugam istam turpem existimet, contraque laudabile putet,immorari in periculo,idque fortis animi esse, audiat quid de hoc ipso Hieronymus aduersus Vigilantium hæreticum dixerat.Respondebis,inquit,hoc non est pugnare,

Ep. 4.

Ep. 22.

Serm. 150. de temp.

Lib. cō. Vigil.

gnare,sed fugere. Sta in acie, aduersarijs armatus obsiste,vt postquam viceris,coroneris.Fateorimbecillitatem meam.Nolo spe pugnare victoriæ,ne perdam aliquādo victoriam. Quid autem necesse est,certa dimittere, & incerta sectari? Tu qui pugnas,& superari potes,& vincere. Ego cum fugero,non vincar in eo quod fugio, sed ideo fugio,ne vincar. Nulla securitas est,vicino serpēte dormire. potest fieri vt me nō mordeat, tamen potest fieri vt me aliquando mordeat. Hæc Hieronymus humanæ,vt quidem ipse ait,imbecillitati consulens. Sed tamen re vera nihil fortius, quam eiusmodi imbecillitas,nihil imbecillius,quam illa temeritas. Illa enim dum fugit,vincit,nec fugere posset,nisi voluptatem præsentis rei obiectæ vicisset,& contempsisset. hæc autem dum eius dulcedine illecta in periculo commoratur, hoc ipso iam victa est,& hoc ipso se inferiorem ostendit,quod se abripere non potest. Est autem eo stultior hæc temeritas, quod in animæ tantum malis prouidendis,& præcauendis cœca est, cum in corporis malis nimis etiam sit oculata. Nullus enim est,qui in nauigando spō te se in tempestatē imimittat,vt peritiam seruandę nauis ostēdet,sed potius portu se continet, vel se propere, & mature in portum recipit. Quare hoc idem eo magis in causa animi faciendum esset, quoniam verum est quod ait scriptura, Qui amat periculum,peribit in illo.

Eccl. 3.

Ad id quod obijcitur, religiosos maioris perfectionis obligatione teneri. Cap. XXIIII.

QVOD à Domino dictum, & in euangelio scriptū est, Cui multum datum est,multum quæretur ab eo,cum ideo sit dictum,vt omnes homines in virtutem exstimulentur, non tamen desunt, qui ita accipiant, vt à virtute retardentur. Sic enim existimant,securiores se fore, si mediocritatem quandam teneant, quam si appetenda perfectione, tantam suscipiant obligationem, vt ei satisfacere laboriosius sit,& si non satisfaciant, damnosius. Qui quidem quam perperam agant, est breuiter ostendendum. Primum enim intelligere oportet, hanc Saluatoris vocem non in solos cadere religiosos, sed in omnes omnino Christianos,qui tot diuinis donis ornati, tot ditati thesauris,

Luc. 12.

qui

qui Dei sanguine empti sunt, & denique tot à Deo beneficia perceperunt, & singulis horis, singulisque momentis percipiunt. Non igitur putare debent ii, qui religiosi non sunt, se istius, vt ipsi existimant, seueritatem sententiæ effugisse, sed quoniam tam multa, & tam immensa sunt, quæ ipsis quoque data sunt, ipsos etiam ex eorum numero fore, à quibus multum, seu potius immensum quiddam repetatur. Religio autem, quod ad nostram consolationem magnopere valere debet, etiam si plura congerat beneficia, tamen hæc beneficia eiusmodi sunt, vt etiam adiuuent ad exsoluendum, ac dependendum quod debemus tum pro iis ipsis, tum etiam pro aliis communibus. Nam si ieiunare, si castum esse, si obedire donum Dei est, simul etiam idem ieiunium, eadem castitas, eadem obedientia ferme Deo reddit quicquid donum ipsum valet. Accedit etiam quod non adeo terrere nos debet illa seuera denunciatio repetendi quod datum est, quam
Mat. 13 recreare illa promissio, Qui habet, dabitur ei, & abundabit. Sic enim res habet, isque Dei mos est, vt diuites, & plenos, pleniores etiam, ditioresque efficiat. Videtur enim nescio quo modo, vt ita dicamus, ipsius Dei interesse, vt iis, quibus multa bona concessit, ea bona non pereant, & plura insuper concedat, quibus priora illa confirmentur, ac stabiliantur. Vt sæpe videmus lusores, ne perdant, plura perdere, aut qui litigant, quo plus vel laboris, vel pecuniæ iam insumpserint, eo plus incalescere ad insumendum. Denique illud quoque considerandum est, quod à nobis supra positum hic etiam locum habet, non ita à religiosis perfectam virtutem exigi, vt perfecti esse cogantur. In hoc enim falluntur, qui hanc religionis obligationem reformidant. Sed satis est, vt ad perfectionem aspirent, & quasi in via sint, vt ad eam tendant. Quemadmodum discipuli non eo quia discipuli sunt, ideo postulatur, vt iam docti, iam excellentes sint: sufficit enim vt cupiant, & studeant esse: quod idem de religiosis dici potest, qui modo virtutis cogitationem non penitus deposuerint, sed ad eam aliqua cura, & studio conitantur, etiamsi deinde aliquid habeant imperfecti, non ideo ab officio discedunt; isque passus, quicumque est, eos quotidie ad Deum promouet. Ex quo apparet, quam non rigide, vel seuere, sed potius benigne & suauiter cum religiosis agatur, ac non modo supra vires, sed aliquantum etiam intra vires grauentur. Quamobrem qui propter hunc metum,

tum, ne plura à se repetantur, religiosam vocationem reiicit, is simillimus videtur ei seruo inutili, & nequam, qui socordiã suam ita excusabat, Timui quia homo durus es: metis vbi Mat. 25
non seminasti, & colligis vbi non sparsisti. Falsum hoc quidẽ, & impium. Tantum enim abest, vt repetat plus, quam dederit, vt etiam minus multo, quam dederit. Sed tamen recte à Domino ex ipsius ore conuictus, damnatusque est. Nam si hãc eius seueritatem, ac duritiam esse putabat, eo magis oportuit illum esse diligentem, impigrum, & strenuum in fructu augendo. Idem igitur in istos conuenit. Primum enim in hoc peccant, quod de infinita illa bonitate, & caritate tam indigne sentiunt, vt ei quoddam crudelitatis, si vere dicendum est, crimen aspergant. Deberent enim existimare id quod res est, illius dona nunquam in perniciem nostram, sed in profectum, salutemque futura, &, si quid à nobis postulet, id eum prius vltro large, liberaliterque daturum. Deinde si hoc timent, ne si vocationis acceptæ minores fructus extiterint, seuere plectantur, quanto magis timere debent, si vocationem oblatam non acceperint? Nam hoc iam ipsum, quod oblatum est, in datis numeratur, cum vere datum sit, quod qui respuat, non modo drachmam in sudario inuoluit, aut defodit in terra, sed etiam, quæ maior est contumelia, aspernatur, & abiicit. Hoc igitur eis extimescendum esset, simulque atrox illa sententia in seruum illum pigrum lata, Ligatis manibus, & pedibus, proiicite eum in tenebras exteriores. Atque hæc quidem sic habent.

Sed pertinet ad hunc locum alia quoque quæstio ex illorum opinione, qua nescio an plerique hominum teneãtur, qui ita existimant, religiosorum peccata multo esse grauiora, quã secularium, multoque maiorem pœnam mereri. Quod si esset, durior sine dubio esset eorum conditio. Quamobrem hoc quoque diligenter videndum. Ponit hanc ipsam quæstionem Chrysostomus, eique respondet his verbis ipsis. At inquies, eiusdem criminis nõ est, eum qui seculo addictus sit, peccare, Lib. 3. cont. vitup. vitæ mon.
& eum qui semel se penitus Deo deuouerit, religionis proposito excidere. Neque enim ex eadem altitudine decidunt, ita nec eadem quidẽ vulnera suscipiunt. Fallis te met ipsum prorsus, ac decipis, si aliud putas à secularibus viris, aliud à monachis requiri. Quod argumentum Chrysostomus cũ copiosius, multisque rationibus allatis, tractasset, deinde ita concludit.

Itaque

Itaque quod ad eandem vitæ diligentiam, supremumque perfectionis fastigium per diuinas leges æque secularis, ac monachus cogantur, quodque ambo si ceciderint, æqualia sint accepturi vulnera, neminem iam, quamlibet impudens sit, & contentiosus, negaturum existimo. Prestius hoc quoque, ac subtilius disputans B. Thomas, & plane ex theologorum rigore, duobus locis ostendit, ijs exceptis, quæ vel contemptu, vel cõtra voti sponsionem committantur, reliquas culpas nec veniales solum, sed mortales etiam minui potius in religiosis, quam augeri. Quod quia incredibile fortasse nonnullis videatur, affert etiam triplicem rationem. Prima est quia eiusmodi peccata, quæ nõ ex habitu, vt in secularibus, procedunt, sed repentino quodam quasi vento, sic animi impetu incitantur, minus sunt voluntaria, ideoque & rarius committuntur, & si committantur, non se adeo in illis profundit voluntas. Deinde, quia quicquid illud mali est, facilius absorbetur à multis bonis, quæ Dei bonitatem ad miserendum propensam multo plus conciliant, quam vnum factum exasperet, cuius exemplum apparuit in Iosaphat, cui sic dictum est à Prophetа: Et Idcirco quidem iram Domini merebaris, sed bona opera inuenta sunt in te. Accedit tertium, quod religiosus vt maiorem Dei notitiam ex diuturniori familiaritate cõsequutus est, non ita se potest in peccatum abijcere, & quasi demergere, vt ille, qui nec virtutis pulchritudinem, nec vitij fœditatem vnquam cognouit. Nam & in corporis casu multum interest, vtrum quis fallente pede labatur, an se vltro præcipitet: ille enim sustinet se quantum potest, rursusque statim erigit; hic autem tum grauius alliditur, tum etiam de surgendo non cogitat: ex quo etiam sequitur, vt hic quidem ad relabendum pronior semper sit, ille contra, post lapsum cautior, & firmior. Hoc enim est quod in psalmis dicitur de homine iusto: Cum ceciderit, non collidetur. Confirmantur hæc omnia auctoritate Basilij grauissima, qui cum hanc ipsam quæstionem posuisset, Num eadem peccata æqualia sint in religioso, atque in vulgari homine, respondet, in religioso potius esse leuiora. Qui enim religiosus est (inquit) is cum de quærenda Dei gratia sit solicitus, & in eo totus elaboret, non de industria, sed casu aliquo, & præter animi sui sententiam labitur. Vulgaris autem ille, cum nullam neque sui, neque Dei rationẽ habeat, neque quicquam referre existimet, peccet ne, an recte agat, vel

1.2.q.73 ar.nlt. 2. 2. q. 187. ar. vlt. 2. par.c. 19. Ps. 36. Reg.br. c.81.

vel Deum contemnit, vel omnino esse Deum non putat, vt ait scriptura, Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis. Atque illud quoque scire cõuenit, peccata religiosorum plerumque etiam euenire ex consilio Dei ad ipsorum vtilitatem, cum videlicet Deus labi eos interdum permittat ad sanandam in eis aliquã animi elationem, quæ præcesserit, vt Petro Apostolo contigit. Hæc S. Basilius ad verbum. Quamobrem si hoc confert religio, vt peccata ipsa extenuet potius, atque eleuet, quam exaggeret, cui timendum erit, ne in recte factis plus ab eo repetatur quam commodissime, & facillime ferre possit? Concludamus igitur, & dicamus cum gaudio id quod scriptum est in sacris litteris, Dominus bonus propitiabitur cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum suorum, & non imputabit eis quod minus sanctificati sint.

Ps. 52. 2. Para. 30.

Contra eos, qui obijciunt aliquos religiosos non bene vivere. Cap. XXV.

FREQVENS est etiam illa vituperatio religionis ex eorum vitijs, aut lapsibus, qui vel in religione ipsa parum se probant, neque loci, in quo sunt, sanctitati satis respondent, vel etiam, quod multo deterius est, ab ea discedunt, & missa ad aratrum manu retro deinde aspiciunt. Quod vt ita sit, tamen nihil iniquius, quam paucorum culpam vel reliquis omnibus, qui sine culpa sunt, vel ipsimet instituto, quod sanctum, quod à Deo conditum est, aspergere. Illud quidem verum est, ex illis ipsis criminibus, quæ contra religiosos circumferuntur, multa falsa, multa improbe conficta esse, agente id dæmone, vt Dei famulorum, quos sibi infestos esse sentit, auctoritatem eleuet. Quid enim mirum (ait Augustinus) si homines seruis Dei detrahunt, & qui eorum vitam peruerrere non possunt, famã decolorare nituntur, cum ipsum Deum, & dominum eorum quotidie blasphemare non cessent, cũ eis displicet quicquid contra eorum voluntatem iusto, & occulto iudicio facit? Est etiam alia causa, quia ipsa status pulchritudo, ac dignitas facit, vt aduertatur quicquid vel leuiter ab ea dissonet: vt in veste nobili, aut in candido panno vel minima labes dedecet, cum in sacco grandiores ne notentur quidem, non quia non sint

Ep. 136

gran-

grandiores, sed quia id, in quo recipiuntur, ita deforme est, vt noua illa deformitas non appareat. Sic enim in seculari statu plurimæ, & ingentes culpæ silentio prætereuntur, quoniam ea res nihil noui habet: in religioso autem statu etiam minimæ magis conspicuæ sunt, sed tamen minimę. Verissimum est etiam illud S. Basilii, seculares istos nescio quam opinionem de religiosis cepisse, quasi vna cum statu ipsam etiam naturâ mutarint, & aliam quandam naturam induerint plane ab humana diuersam, adeoque eos iniustos esse aduersus Dei famulos, vt perinde ac si carne, & corpore carerét, ita eos nullis, aut fere nullis cibis vti velint; quod si aliquem videant corporis necessitati subuenire, eum statim conuiciis, calumniisq. proscindant, deriuataq. ab vno in reliquos omnes petulantia, vniuersos pariter lurcones, & helluones appellent, neque illud reputent, se, cum quotidie epulentur, & quidem sæpius in die, multaq. carnium copia saginentur, & vino se ingurgitét, ita tamen mensis inhiare, tâquâ canes post diuturnâ famé è cathena dimissos. Hæc Basilius omnia in religiosorũ defensionem.

Cassian. c. 7.

VERVM vt fateamur in religiosos quoque aliquos interdum & vitia irrepsisse, & lapsus, alios etiam ex eo statu cecidisse, & cadere, non propterea damnandum est religionis consilium, neque ex istorum segnitia de toto statu iudicandũ. Scite enim Augustinus ad eos, qui hoc monachis obiiciebant:

In Ps. 132.

Et nos (inquit) nouimus tales, sed non periit fraternitas pia, propter eos, qui profitentur quod non sunt. Tam sunt enim monachi falsi, quam & clerici falsi, & fideles falsi. Hieronymus etiam verissime dixit in omni conditione, & gradu optimis mista esse pessima; quod certe eo etiam amplius locum habere necesse est, quo gradus ille altior, perfectior, eminentiorq. sit. Quanto enim onus grauius fuerit, eo minus mirum, in hac humanæ naturæ imbecillitate aliquos esse, qui vel remissius deferant, vel etiam abiiciant: neque tamen horum inertia tantũ talis instituti splendorem obscurare debet. Heluidius hæreticus cum virginitati bellum indixisset, inter cetera id quoque accusabat, quod quædam virgines essent, vt ille aiebat, tabernariæ. Quo autem modo confutat eum Hieronymus? Ego (inquit) plus dico, esse in iis & adulteras, &, quod magis miseris, clericos esse caupones, & monachos impudicos. Sed quis non statim intelligat, nec tabernariam virginé, nec adulterum monachum, nec clericum posse esse cauponé?

Ep. 4.

Lib. aduer. Heluid.

Nunquid

Nunquid virginitatis est culpa, si simulator virginitatis in crimine est? Licet autem huius exemplum capere ab Ecclesia, & ex toto corpore de membro vno argumentari. Nam etsi in Ecclesia multi tam perdite viuunt, ea tamen nihilominus sancta appellatur, neque id impedit, quo minus hæc fidelium vniuersitas à Paulo Apostolo sine ruga, & sine macula dicatur, quoniam ipsa per se institutio, quo modo à Deo condita est, non quo modo à plerisque deformata est, inspici debet. Sic igitur idem dicendum de religiosis institutis, nihil de eorum sanctitate deperire, quoniam nonnulli in ijs inueniantur non sancti. Quinimmo si recte consideremus, plus etiam aliquanto hoc valet in religionibus. Etenim si Ecclesia, cum plures sint mali, & qui per spatiosam latamque viam, quam per angustam ingrediantur, tamen tota pulchra, totaq. Dei amica appellatur, quanto magis hic idem honor sacris hisce institutis debetur, in quibus tam multi sunt boni, ceteri tam pauci, tamq. rari? Igitur præter instituti sanctitatem accedit etiam hæc altera ratio, quod quicquid aliqui peccent, id aliorum recte factis, & virtutibus abunde compensatur. Noli (ait Hieronymus) respicere Iudam negantem, sed Paulum respice confitentem. Addamus nos, plus confirmare debere tam multos Paulos, quam deterrere vnum Iudam. Quo etiam pertinet illa Nysseni sententia in libro de virginitate, vbi iis, qui ita sanctiorem hanc vitam calumniabantur, quod nonnulli eam ingressi, postea superati, ac deuicti essent, respondet, nec se quidem negare, rem esse difficilem, minimeq. communem; neque mirandum, quod in negocio tam arduo alios labor, alios aliæ causæ vincant. Sed tamen non debere nos ita animo cadere, vt tam præclaram rem ob eum metum repudiemus: quin potius fidenti animo aggrediẽdam esse tam fructuosam nauigationem, nauigio continentiæ, gubernatore Christo, Spiritus sancti afflatu. Neque enim qui mare nauigant, mercaturamque exercent, ab instituto desistere, propterea quod aliquos aliquando naufragium fecisse sciant. Præterea perabsurdum, perque iniquum esse, qui semper bene vixerit, deinde in aliquam culpam lapsus sit, eum putare improbum, eiusque vitæ genus detestari, cuius vero omnis vita in vitiis, ac flagitiis consenuerit, hunc putare melius sibi consuluisse. Si enim graue est, semel peccare, ob eamque causam satius putas à sublimioribus illis consiliis abstinere, quanto peiori is est conditio-

Eph. 5.

Cant. 4.

Ep. 34.

Cap. vlt.

ne,

ne, qui semper in vitiorum cœno volutatus est? Hæc Nyssenus. Est igitur ista miseræ huius vitæ, quamdiu peregrinamur
Mat. 18 à Domino, fragilitas, vt quemadmodũ Saluator prædixit, necesse sit euenire scandala, vt qui hoc miretur, ignorare videatur, vbi viuat, & qualis etiam ipse sit, qui hoc in alijs miratur. Quare Cassianus cum illustrem Paphnutij illius patien-
Coll. 18. c. 16. tiam commemorasset, qui ab altero monacho furti accusatus, vltro innocens pœnam subijt, eam narrationem ita concludit: Nec (inquit) peruersos, atque execrabiles quosque sanctorũ virorum numero insertos latitare miremur; quia dum huius seculi area conculcamur, atque conterimur, necesse est etiam paleas igni perpetuo deputandas inter electissima frumenta misceri. Denique si vel Satan inter Archangelos, vel Iudam inter Apostolos, vel Nicolaum prauissimæ hæreseos inuentorem inter diaconos reminiscamur electos, hoc quod nequissimi homines sanctorum ordini deprehendantur inserti, mirum esse non poterit. Sed vt ab hoc Paphnutio non tam cito discedamus, atque ex hoc exemplo de nostris etiam tẽporibus argumentemur, si quemquam offendit, quod in illa sanctitatis domo, in illa etiam ætate tam feruenti, aliquis inueniri potuerit tam perdite maleuolus in fratrem, cur non idẽ æque ædificetur Paphnutij ipsius humilitate, patientia, caritate, qui vt proximi, & talis proximi famæ parceret, ipse potius eius criminis procellam subire, tantamque tam turpis delicti infamiam sustinere decreuit? An non maior illius bonitas, & simplicitas, quam illius inuidia, atque malitia? Sed præterea in toto illo monasterio vnus inuentus est improbus, idque intra tot annos, reliqui probi, & digni statu tam sancto. Quæ igitur peruersitas est, plus moueri ad vituperandum vnius vitio, quam ad laudandum virtute tam multorum? Hyppone in cœnobio Augustini graue inter duos exarserat iurgium, cum alter alteri magnum crimen intendisset, vt necesse esset, alterutrum ingentis culpæ reum esse, vel turpis facti, vel enormis mendacij: qua de re, cum orta esset in populo non mediocris
Ep. 137 admiratio, ac querela, Augustinus ad eos luculentam scripsit epistolam, in qua primum illos reprehendit, quod vnius factũ in omne religiosorum nomen retorquerent, deinde id dicit quod paulo ante Cassianus, non esse mirum, aut nouum, quod inter homines tale quidpiam interdũ eueniat. Ad quid aliud, inquit, fudant isti, & quid aliud captant, nisi vt quisquis episcopus,

scopus, vel clericus, vel monachus, vel sanctimonialis ceciderit, omnes tales esse credant, sed non posse omnes manifestari? Et tamen etiam ipsi cum aliqua maritata inuenitur adultera, nec proijciunt vxores suas, nec accusant matres suas. Cum autem de aliquibus, qui sanctum nomen profitentur, aliquid criminis, vel falsitatis sonuerit, vel veri patuerit, instant, satagunt, ambiunt, vt de omnibus hoc credatur. Idemque paulo infra, Quantumlibet vigiler disciplina domus meę, homo sum, & inter homines viuo, nec mihi arrogare audeo, vt domus mea melior sit, quam arca Noe, vbi inter octo homines reprobus vnus inuentus est: aut melior sit, quam domus Abrahæ, vbi dictum est, Eijce ancillam, & filium eius: aut melior sit, quam domus Isaac, cui de duobus geminis dictum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui: aut melior sit, quam domus Iacob, vbi lectum patris filius incestauit, aut melior sit, quam domus Dauid, cuius filius cum sorore concubuit, cuius alter filius contra patris tam sanctam mansuetudinem rebellauit: aut melior, quam cohabitatio ipsius domini Christi, in qua vndecim boni perfidum, & furem Iudam tolerauerunt: aut melior sit postremo, quam cœlum, vnde angeli ceciderunt. Denique ad extremum ita religionis causam tuetur, vt ostendat, etiamsi ista effugere non possit, quanta tamen sit eius dignitas, ac splendor. Etsi, inquit, contristamur de aliquibus purgamentis, cõsolamur tamen etiã de pluribus ornamẽtis. Nolite ergo propter amurcã, qua oculi vestri offenduntur, torcularia detestari, vnde apothecæ dominicæ fructu olei luminosioris implentur. Apothecas dominicas vocat ipsã Ecclesiã, & fidelium animas, quas hoc oleo, id est, religioso statu, eiusque opera, & exemplo illuminari indicat. Postremo illud est etiam in hoc genere considerandum, quod si hæc nobis angeli aliqui obijcerent, quorum vita & carnis, & omnis peccati est expers, ij quidem iure suo hoc facerent, & nobis optandum esset, si fieri possit, nostra hac vita relicta, ad illorum vitam transferri. Cum vero hæc à secularibus proponantur, omnisque hæc comparatio inter illorum vitam, & nostram vitam versetur, equidem nescio quid sibi velit hæc eorum ratio, cum ne ipsi quidem tam impudentes esse possint, vt religioso statui suum statum præferre audeant, in quo experiuntur tam frequentes esse lapsus, tam raras virtutes, tam exigua merita. Quam in sententiam

Ep. 3. optime Anselmus in quadam epistola, Forsitã, inquit, aliquis dicet, quia & in ordine monachorum est periculum. O homo qui hoc dicit, quare non considerat quæ dicit? O rationalis creatura, an ne hoc rationabile est consilium, vt quia vbique est periculum, ibi eligas manere, vbi maius est periculũ? Denique si ille, qui solum Deum nititur amare, seruat propositum vsque in finem, certa est eius salus. Si vero ille, qui mundum vult amare, non deserit suum propositum ante finem, aut nulla, aut dubia, aut minor est salus. Sic Anselmus.

Responsio ad illud argumentum, quod si omnes fierent religiosi, mundus periret. Cap. XXVI.

ILLVD quoque à nonnullis interdum aduersus religiosa instituta affertur tanquam magnum incommodum, quod interitum ferme mundo minitentur; quoniam si omnes continentiam amplectantur, omni posteritate succisa, necesse sit, orbem terrarum incolis exhauriri. Est autem hæc quæstio non noua, ac recens, sed plane vetus, & multis iam ante seculis agitata. Sic enim ab Augustino quodam loco proponitur, Noui, inquit, quosdã qui murmurent, Quid si omnes velint ab omni concubitu abstinere, vnde subsisteret genus humanum? Chrysostomus autem tum eandem quæstionem proponit, tum etiam plura mala, quæ ex hoc sequi possint, cõmemorat. Si id bonum, inquit, sequerentur omnes, vt mulierem omnino non attingerent, perirent omnia, & vrbes, & familiæ, & agri, & artes, & animantes, & cuncta, quæ ex terra oriuntur. Nam vt in acie cum imperator cecidit, omnes ordines dissipari necesse est, sic homine, qui in mundo princeps est, sublato, nihil est reliquorum, quod consistere, & saluum esse possit; quo fieret, vt consilium hoc totum orbem innumeris calamitatibus compleret. Itaque, vt dixi, antiquum est hoc argumentum, & à sanctis scriptoribus iampridem iugulatum. Respondet enim Augustinus, Vtinam hoc omnes vellent, multo citius Dei ciuitas cõpleretur, & acceleraretur terminus seculi. Recte id quidem, quanto enim melius esset, vt regnum illud Dei, quod quotidie precamur, nosque ita precari Dominus docuit, aduenire, esset que Deus, vt ait Apostolus, omnia in omnibus, quod erit

De bona coniug. c.10.

De virg. c.15.

Matt.6.

1.Cor.15

erit, cum Christus Dominus omnia Patri subiecerit, quam in ista perturbatione, rerumque omnium confusione diutius viuere? Quod si hoc, quod Augustinus optat, contingeret, vt omnes cœlibem, puramque vitam amplecterentur, id vero apertum esset indicium diuinæ voluntatis esse, vt mundo huic finis imponatur, nec posset melior, aut optabilior finis imponi, quam si tam generaliter omnes & animas, & corpora sua sanctimoniæ consecrarent. Hieronymus alio modo eidem quæstioni occurrit. Noli, inquit, meruere, ne omnes virgines sint. difficilis res est virginitas, & ideo rara, quia difficilis. Quod Hieronymi dictum multo magis confirmari potest illa Saluatoris sententia, Non omnes capiunt verbum hoc. Multi enim sunt, quos Deus ex suis occultis iudicijs huius beneficij participes non facit, alios vocat, vt sint participes, quam illi vocem non admittunt, sed præsentis seculi voluptatibus deliniti ex earum quasi retibus explicare se nequeunt. Denique alii aliis cauis, variisque impedimentis ita tenentur, vt existat id quod in euangelio à Veritate dictum est, angustam esse viam, quę ducit ad cœlum, & à paucis inueniri. quod si dictum est de communi via Christianorum, quanto magis conueniet viæ religiosorum, quæ tanto angustior est, quam illa, vt secularis via huius respectu latissima sit? Ac cum ea infirmitas, quæ in plerisque est, non sinit hoc beneficium vulgare esse, multisque commune, tum etiam ad Dei sapientiam pertinet, quandiu mundum hunc inferiorem constare velit, prouidere, ne desint qui hanc propagationem curent; quæ prouidentia cum nec pecudes, nec vermiculos deserat, quorum vnumquodque genus vt ab initio conditum est, deinceps conseruatur, non possumus dubitare, ne hominum genus deserat. Scite etiam Chrysostomus istos, qui hæc obiiciant, irridet, quod de terrarum orbe conseruando soliciti sint, & cum de eo laborent, ne hominum genus aliquando deficiat, quod ad ipsos nihil pertinet, animæ suæ tamquam alienæ rei curam negligant. Quare non eos id facere studio boni communis, sed suæ pigritiæ, ac negligentiæ prætextum quærere. Docet autem non connubium per se humanum genus augere, quoniam, vt in Abrahamo contigit, sæpe sit sterile: sed vim illam, quæ ei inserta est à Deo. Quare posse eundem Deum quoquo modo velit homines propagare. Addit denique duas fuisse instituendi matrimonii causas, alteram ad gignendos libe-

Lib.1.cõ. Iouin.

Mat.19

Luc.13.

De virg. c.15.

ros, alteram ad restinguendam naturalem cupiditatem: ac prioris quidem causæ omnem iam cessasse necessitatem, orbe adeo repleto, ac potius redundante: de altera dubitare non licet, quin cupiditas illa multo perfectius à Dei gratia, & ab hac ipsa virtute, quæ Castitas vocatur, quam vllo matrimonii vsu extinguatur. Sed dicet fortasse aliquis, Frustra igitur erit in iis, qui non nubunt, tum sexuum distinctio, tum generandi vis, quæ à natura, vel, quod idem est, à Deo constituta est. non autem cadit in sapientem aliquid frustra facere. Hoc argumẽtum plane hæreticorum est, tum veterum, tum etiam recentium, cum salutarẽ continentiam, qua Dei Ecclesia tantopere ornatur, ac fœcundatur, improbe cauillando infectantur. Respondendum est igitur illud idem, quod hæreticis responderi solet, ea nimirum, quæ ad totius speciei bonum instituta sunt, non ideo ociosa esse, propterea quod ab aliquibus eius speciei individuis non exerceantur, modo ab aliis exerceantur. Videmus hoc in rebus plerisque naturalibus. nam & in pomis, & in herbis multa seminum copia innascitur, quæ non omnia seruntur, sed potius pars eorum exigua, neque tamen vllus vn quam de iis naturam accusauit, quasi hæc frustra fecisset. Similiter igitur in homine: sed in homine hoc etiam amplius est, quod cum huius generis continentia libera sit, ac voluntaria, & vniuscuiusque arbitrio permissa, non debuit hæc differentia à natura ipsa, sed ab hominis voluntate proficisci, nec nobiscum nasci, sed à nobis iudicio, & consilio ascisci. itaque omnibus æque eandem oportuit inseri facultatem, tum iis qui ea vsuri, tum iis etiam, qui eius vsum propter regnum cœlorum erant relicturi. Sed de hoc satis.

NVNC confutanda est quorundam ratio huic, quam nunc confutauimus, simillima; qui non de mundi quidem perennitate, sed de suæ domus, familiæque propagatione soliciti sunt. Itaque si vnicus filius, vel vnica filia religiosum statum eligat, ita mœrent, ac lugent, & quod iniquius est, ita renituntur, quasi tota familia radicitus excindatur. Ineptus plane, & stultus dolor. Vtrum enim pluris est, animæ sanctitas, an posteritas, in qua quid tandem boni inest? Nam si id timeant, ne hæredes desint, quibus sua relinquant patrimonia, primum nimis etiam magna copia aderit cognatorum, deinde numquam deerunt pauperes, in quibus Christum dominum hæredem faciant, longe meliori conditione, quam vel ipsum filium.

lium. Homo enim quicunque sit, cum defuncti hominis hæres est, gratiam referre non potest. Christus autem tum maxime refert, & æternam refert. Deinde quid isti facerent, si, vt sæpe contingit, vnicus ille, quem habent, filius, sterilis esset? Sic enim eadem generis orbitas consequeretur, sed, quod infelicius est, sine vlla gratia, & sine præmio. Quare hoc potissimum argumento vtitur etiam Hieronymus ad Furiam, vt nuptias repudiet. An vereris, inquit, ne proles Furiana deficiat, & ex te parens tuus non habeat pusionem, qui reptet in pectore? Quippe ni omnes habent filios, qui habuere matrimonia. Ridiculum est sperare pro certo, quod multos & non habere videas, & cum habuerint, perdidisse. Cui dimittes tantas diuitias? Christo, qui mori non potest. Quem habebis hæredem? Ipsum quem & dominum. Sed vt hoc etiam demus, aliquod bonũ in ea familiæ conseruatione contineri, quã est id paruũ, quam breue, & omnino impar tanto religionis bono? Est enim non hominum solum, sed etiam familiarum sua mors, suusque exitus, vt quantumcunque earum ætas protẽdatur, ipsas quoque consenescere, & aliquãdo interire necesse sit. Itaque cum tam multi eis casus impendeant, nonne stultus omnino sit, qui sperare audeat, gentem suam semper extituram, & pro eo tantam contentionem suscipiat, vt etiam Dei consilia disturbare, & impedire conetur? Postremo quid sibi vult in homine Christiano ista sobolis propagandæ cupiditas? Nam in ethnicõ, & infideli tolerabilior tamen esset. Sic enim scribit Aristoteles, hanc esse causam cur procreandi appetitus & hominibus, & brutis insit, quoniam, inquit, omnia semper esse, ac perpetuo manere desiderant: sed quia hoc in se ipsis consequi non possunt, cum sint mortis obnoxia, id agunt, vt saltem in sua specie consequantur, in qua quodammodo ipsamet durare videtur, cum quædam ipsorum pars ab eis præcisa duret. Hæc igitur ratio quem locum habeat in luce Christiana, quæ nobis ipsius nostri corporis, & animi æternitatem tam certo spondet, vt nihil sit, quod eam in alijs quæramus, quando in nobis ipsis, quod natura præcipue optat, habituri sumus? Sed nimirum is error est, quod plerique non ex huius diuinæ lucis ductu vitam instituunt, sed appetitus, sensusque impetu abripi se sinunt, quo nihil est vitiosius, & damnosius.

Ep. 10.

1. Pol. c. 1.

Contra quorundam metum ne desint necessaria ad vitam. Cap. XXVII.

OCCVRRAMVS etiam, medeamurque, si possumus, illorum timori, qui si sua omnia deserant, verentur ne non habeant, quo vitam tueantur: de quo quidem timore quid aptius dici possit, quam
Ps. 77. quod est in psalmo. Et male loquuti sunt de Deo, & dixerunt, Numquid poterit Deus parare mẽsam in deserto? Recte enim Bonaventura in Apologia pauperum, omnem hanc diffidentiam ad duo capita reuocandam putat, vel infidelitatis, qualis est eorum, qui res humanas, vel ipsorum saltem, à Deo curari non credunt, vel pusillanimitatis, cui quidem annexam ait esse remissionem amoris diuini, & intentionẽ amoris proprij. Qui autem de Dei prouidentia, & bonitate sentiunt quod oportet, ne dubitare quidem possunt, quin multo magis eorũ
De ora. domi. vita sit Deo curæ, quam illis ipsis. Vnde est illud Augustini, Non potest quotidianus cibus deesse iusto, cum scriptum sit,
Pro. 10 Non occidet Dominus fame animam iusti. & iterum, Iunior
Ps. 36. fui, etenim senui, & non vidi iustum derelictum, nec semen
Luc. 12. eius quærens panem. Et iterum, quærentibus regnum Dei, & iustitiam eius omnia promittit apponi. & cum sint Dei omnia, habenti Deum nihil deerit, si Deo ipse non desit. Sic Danieli in leonum lacu, iussu regis, incluso prandium diuinitus procuratur, & inter feras esurientes homo Dei pascitur. Sic alitur Helyas in fuga, coruis ministrantibus, & volucribus cibum apportantibus, in persequutione nutritur. Eadem bre-
In c. 6. Matt. uius dicit Hieronymus: In promissis, inquit, veritatis nemo dubitet. Sit homo qui esse debet, & mox addentur ei omnia, propter quem facta sunt omnia. Vera, & docta ratio. Nam cum omnia, quæ in mundo sunt, hominis gratia facta sint, nũquam illa se ab hominis obsequio subtraherent, nisi ille se à Dei obsequio subtraheret. Quare si ille ad eam, quam Deo debet, seruitutem redierit, iure quodam suo reliqua tamquã
Lib. 6. in Luc. sua, & sibi debita recuperabit. Ambrosius etiam illam exponens apostolici hominis formulam, quæ in Luca à Domino describitur, Sine sacculo, & pera; Fide, inquit, tutus putet sibi quo minus ea requirat, eo magis posse suppetere. Quamobrẽ cum

cum tam multa habeamus tum sanctorum virorum, tum sanctæ scripturæ testimonia de hac Dei prouidẽtia, curaque suorum, vt nulla res vel crebrius cõmendata, vel expressius operibus exhibita videatur, non potest, vt ante dixi, leue crimẽ esse, quod quis de ea addubiter. Hoc enim nihil aliud est, quã Deum vel auarum, vel obliuiosum suspicari, quod vtrumque illa maiestate indignissimum est, qua nihil esse potest vel ditius, ac largius in dando, vel effusius in amando, vel diligentius in prouidendo, vel denique præsentius in consulendo. Iure ergo eos, qui id faciunt, reprehendit Augustinus, Tu, inquit, *Lib. de eleemos.* Christiano, tu Dei seruo, tu bonis operibus dedito, tu Domino suo caro, aliquid existimas defuturum? An putas, qui Christum pascit, à Christo ipse non pascitur? An putas, terrena deerunt, quibus cœlestia, & diuina tribuuntur? Vnde hæc incredula cogitatio? Quid facit in domo Dei perfidum pectus? Hæc Augustinus, quæ etiam clariora, atque euidentiora fiẽt, si consideremus ius quoddam proprium, ac peculiare, quod in hoc genere habent religiosi, tum respectu hominum ipsorum, tum etiam respectu Dei. Nam quod attinet ad homines, multæ sunt causæ, cur religiosis alimenta ab ijs debeantur. Primũ enim hoc ipso, quod religiosi omnia sua pauperibus erogarũt, seque ipsos ad paupertatem sponte redegerunt, vicissim promerentur vt ab hominibus rependatur eis vnde viuant, rectèque sentiunt, qui hoc non solum caritati, sed nonnulli etiam iustitiæ debitum esse confirmant. Altera est ratio ex illorum opera, & labore in proximorum salute curanda. Dignus est enim operarius mercede sua, ait Apostolus, & qui spiritualia *1. Co. 9* seminant, debent carnalia metere. Idemque Paulus alibi, *2. Tim. 2.* laborantem agricolam ait oportere primum de fructibus percipere. Quæ sane ratio eo maiorẽ vim habebit, si causam consideremus, cur Prælati iure, atque ex iustitia alimenta exigãt. Non enim quasi honor potestati, vel auctoritati, sed quasi merces operi, ac labori debentur. Cum ergo religiosi in huius laboris, operisque partem veniant, & quidem tanto studio, tantoque ardore, æquum est sine dubio, vt etiam fructuum sint participes, & præsertim eorum fructuum, sine quibus in opere perseuerare nõ possent. Neque vero hoc in cõcionibus modo valet, aut in ijs studijs, quæ proxime in alios homines conferuntur, sed in ceteris quibuslibet, quæ quoquo modo vtilia, & fructuosa sint proximis. Nam & qui altari ministrant, cu-

ius videlicet sacrificium commune est omnibus fidelibus; tum qui contemplationi, & orationi, aut sacrarum scripturarum lectioni sese impendunt, ac denique qui aliis eiusmodi spiritualibus functionibus distinentur, quę sunt omnes ad communem Ecclesiæ vtilitatem, his omnibus idem, quod diximus, conuenit ius, vt populorum liberalitate ali debeant. Tertia est ratio ex religiosa perfectione. Cum enim in hoc omnes theologi consentiant, eleemosynam potius, ac prius meliori tribuendam, sequitur, vt qui in statu sunt perfectiori, & quorum ipse status multis ornatur virtutibus, i reliquis omnibus longe anteferendi sint. Quam ad rem optime Hieronymus illum euangelii locum aptat, qui est Lucæ decimo sexto capite, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula: quoniam id dictum nullo modo conuenire possit vulgaribus pauperibus. Num, inquit, isti pauperes, inter quorum sordes, & illuuiem flagrans libido dominatur, possunt habere æterna tabernacula, qui nec præsentia possident, nec futura? Non enim simpliciter pauperes, sed pauperes spiritu beati appellantur, de quibus scriptum est, Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. In vulgi pauperibus sustentandis nequaquam intellectu, sed eleemosyna opus est, in sanctis pauperibus beatitudinis intelligentia, vt ei tribuat, qui erubescit accipere, & dum acceperit, dolet, merens carnalia, & seminans spiritualia. Simile quiddam est apud Augustinum in psalmis: Cedri, inquit, Libani nobiles, & diuites excelsi huius seculi quando cum timore audiunt, Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem, attendunt res suas, villas suas, & omnes superfluas copias, quibus videntur excelsi esse, & præbent illas seruis Dei. dant hortos, ædificant ecclesias, monasteria, colligunt passeres, vt in cedris Libani nidificent. Est igitur, vt ita loquamur, hoc quasi tributum nescio quod religiosis debitum à secularibus, idque ipsi seculares sentiunt, ex eoque nascitur illa eorum benefica voluntas, & prompta ad subuenien dum omnibus eorum vsibus.

Lib. cō. Vigil.

Ps. 40.

In psal. 103. con. 3.

ALTERA pars huius iuris (sic enim libet appellare) multo etiam firmius nititur, nimirum Deo ipso, non solum propter generalem illam prouidentiam, qua omnibus consulit, etiam lilijs, & passeribus, vel quam omnibus hominibus præ-

Mat. 6.

præstat, & ipsis etiam improbis, super quos tamen pluit, suumque solem oriri facit, vel denique quam probis, iustisque impendere semper solet, de quibus illud scriptum est, Non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem: sed in religiosis, præter hæc omnia, est etiam ratio quædam ipsorum propria, quoniam relicta re sua, relicta etiam spe, totos se in eius paternam caritatem proiecerunt. Quare si nihil aliud sit, hoc ipsum sufficit ad illam bonitatem quodammodo obligandam, vt eorum curam gerat, quam solet pater filiorum. Neque enim vis est Deus, qui se liberalitate, & largitate vinci patiatur. Itaque tantum abest, vt nobis aliquid pereat, cum nostra relinquimus, vt potius magnum lucrum faciamus, cum illa Dei sapientia nostrorum commodorum procurationem susciat. Sic enim certos esse nos oportet, nihil nobis deesse posse. Contra vero dum nobis ipsi nostra prudentia, & cautione consulere, & prouidere volumus, quam multa deesse necesse est? ea enim ita angusta, itaque contracta est, siue in futuris præuidendis, siue in præsentibus quoque disponendis, vt in magnos sæpe errores, & magna damna incidamus. Hinc illud Chrysostomi, Ne cures, inquit, tua, sed ea Deo permitte. Nam si satagas, tamquam homo satagis, si vero dimittas, Deus prouidebit. Idemque in homilia, quæ tota est de monasticæ vitæ laudibus, hoc ipsum pro magno beneficio commemorat, quoniam si Deus omnem pascit carnem, multo magis famulos suos sibi dicatos. itaque omnia illis, quæ ad vitam necessaria sunt, ex Dei prouidentia, tamquam ex fonte fluere. Qua fontis similitudine indicare voluit tum abundantiam, tum perennitatem, tum illud etiam, quod nullo eorum labore hæc eis proueniant, vt aqua ex fonte.

Ps. 36.

Ho. 56. ad pop.

Ho. 57. ad pop.

IVCVNDVM est autem huius diuinæ prouidentiæ in religiosos exempla, ac monumenta videre, quæ plurima, ac pene innumera extant in historijs, sed illud præclarum, quod Palladius narrat de Abbate Hellen, qui post ieiunium, cum in somnum incidisset, accessit Angelus excitans eum, & ijs, quæ adessent, vesci iubens. Surgens ille vidit enatum repente fontem vberem, herbarumque viridantium, & olerum circumfusam copiam, ex quibus cum & cibum sumpsisset, & potum, affirmabat deinde numquam se in vita iucundius epulatum. Postea vero cum quoque semper morem tenuit, vt cū cibo

cibo egeret, genibus flexis Deo supplicaret. nec mora, apparebant statim varia esculenta, panis recens, oliuę, aliiq. fructus. Quid benignius, aut quid suauius tali prouidentia, quę se etiam ad œconomi curam demittit? Cur autem alios suos famulos deseret, quę huic suo famulo tali miraculo, eoq. quotidiano, victum quasi promus suppeditabat? Sed plenæ sunt, vt dixi, eiusmodi exemplis omnes sanctorũ vitæ, è quibus duo nos potissimum seligemus simillima, & quę in duabus simillimis familijs contigere. Nam cum B. Dominicus, recẽti adhuc ordine, suos alumnos in varia loca ad pœnitentiam prædicandam binos ex Christi formula dimitteret, accidit aliquando, vt ex his duo, hora iam nona diei pręterita, ieiuni, admodumq. fessi agerent inter se subtristes, ecquid cibi, aut vnde, in regione ignota, & paupere consequi possent. inter quos sermones ecce adfuit vir quidã statura procerus, & elegans, habitu peregrino, qui illorum infirmam, modicamq. fidem grauiter reprehendẽs, Potuistis, inquit, credere Deo, vt eius causa omnia relinqueretis, nunc autem nõ credere potestis, illi curam esse de vobis? Qui dat iumentis escam ipsorum, non sinet filios fame emori; quod vos ipsi hodie reipsa abunde experiemini. Quibus dictis, cum euanuisset (erat enim Angelus) ex eorum conspectu, ij paulum progressi, in proximum pagum exiguum venerũt, vbi dum in ecclesia orant, à sacerdote benignissime inuitati, cum ab eo domum abducerentur, superueniens miles eripere illos omni ope nitebatur, vt ad se diuerterent: verum ijs duobus inter se pie litigantibus, oppidi dominus forte incidens, & illos, & simul sacerdotem, ac militem pro potestate ad domum suam duxit, omnesq. lauto conuiuio excepit. Ferunt etiam B. Franciscum, quoties suos peregrinatum mitteret, nullum eis aliud viaticum dare solitum, quam illum ex Psalmo versiculum, Iacta cogitatum tuum in Domino, & ipse te enutriet; cuius versiculi fides instar erat omnis pecuniæ. Cum autem duobus contigisset, vt diem ferme totum ambulantes, fame iam, & defatigatione pene deficerent, insuper etiam eleemosyna postulata, nihil ab vllo accepissent, occurrit eis adolescens, qui causam scisitatus, cur adeo lassi, ac mœsti essent, duos protulit panes, quibus dum illi sedentes vescerentur, cœpit idem eos durius increpare, Homines, inquit, modicę fidei, cur diuinæ curæ iam diffidebatis? Non vobis in mentem veniebat verborum illorum Prophetæ, quæ tam sæpe vobis sanctus

Psal. 54.

ctus Pater vester inculcauit, Iacta cogitatum tuum in Domino, & ipse te enutriet, cũ eius videlicet bonitas ne bestijs quidem agri desit? Quamobrem hoc scitote, nullam ob aliã causam distulisse Dominum opem suam, nisi vt fame ipsa diffidentiam vestrã puniret. quæ verba, aliaq. similia eloquutus, abijt ex oculis. Quæ cum ita sint, habeant alij agros suos, & fundos, & vectigalia sua, laboriosa, operosa, modo grãdinis, modo vredinis, modo imbrium, & aliorum casuum iniurijs exposita. Nobis autem hi duo sunt agri certissimi, & ab omni calamitate remotissimi, Dei prouidentia, non solum eius bonitate, sed nostro etiam facto, cum omnia pro eius amore reliquimus, quodammodo obligata, deinde proximorum subsidia, tum caritatis, tum iustitiæ etiam cuiusdam nomine debita. Hoc enim per Esaiam prophetam promitti videtur, cum ait, Suges lac gentium, & mammilla regum lactaberis; gentium, idest, populorum; regum autem, idest, hominum diuitum, & potentiorũ, quorum quidem benignitatem Esaias mammillæ, & lacti comparat, quod lactis liquor ex cibo duriori cõficitur, qui cibus & cum labore comparatus, & cum aliquo etiam opere à nutricibus confectus, tamen ab infantibus nullo cum labore, sed suauissime exsugitur. Sic enim religiosis ea gratis suppeditãtur ad victum, quæ alii multo sudore, & molestia, ac sæpe etiam cum periculo quæsierunt, vt in hoc quoque hebræorum veterum similitudinem gerant, de quibus scriptum est, Et labores populorum possederunt. Quare hoc ita statuendum est, quidubitet an religiosæ paupertati necessaria deesse possint, eum non modo mentem', ac consilium non habere, sed ne oculos quidem, quibus videat, quam multa millia virorum, & fœminarum Deo consecrata, & hoc ipso tempore, & omni semper tempore, illius cura, & benignitate sint sustentata, & quidem tam certè, & abundanter etiam, vt nulli seculares suis patrimonijs certius niti possint. Habent enim ipsi quoque fundum suum, duplicem illum, quem modo dixi, ita opimum, ac feracem, vt si eos Dominus, sicut olim Apostolos, interroget, Quando misi vos sine sacculo, & pera, numquid aliquid defuit vobis? cogantur ipsi quoque idem, quod Apostoli, cum gaudio, & cum gratiarum actione, respondere, Nihil.

Esa. 60.

Psal. 104.

Luc. 22.

De

De aliorum timore, ne acceleretur mors ex corporis incommodis. Cap. XXVIII.

HOC metu adempto, alius etiam restat metus, vitam ipse quoque attingens, quæ vt est omnibus cariſsima, sic nihil odioſius, aut inimicius, quam quę eam vel omnino extinguant, vel ex parte imminuant. Videtur autem imminui laboribus, vigiliis, defatigationibus, incommodis multis, quæ necessario incurrunt in religioſum institutum. Ex quo alter quoque oritur in quibuſdam ſcrupulus, ne præter hoc damnum celerioris mortis, ſit etiam peccatum aliquod, quaſi ipſi ſibi manus afferant, ſi de præſtituto vitæ tempore aliquid ſibi vltrò illis corporis vexationibus detraxerint. Itaque vt his reſpondeamus, incipiendum eſt ab hoc ſcrupulo, vt eo ſublato reliqua ſint faciliora. Sciendum eſt igitur, ne theologos quidem, qui hæc exactius tractant, dubitare, quin & licite, & vero etiam laudabiliter, & cum merito, poſſit quiſpiam vitæ ſuæ ſpatia breuiora facere. Nam etſi id ſponte agere, ac de induſtria, vt vitam perdamus, non licet; tamen aliquid bene agere, ex quo vitæ diminutio, etiam pluſquam mediocris, conſequatur, non ſolum licet, ſed ſæpe Deo gratiſsimum eſt. Quod tum multorum exempla declarant, tum veteſtus Eccleſiæ mos in longiſsimis ieiunijs, aliiſq. acerrimis pœnis imponendis, quibus dubitari non poteſt, quin aliquantulum, atque adeo fortaſſe etiam multum, de vitæ curſu adimeretur. Hoc autem in religioſis eo certius eſſe debet, quod eorum incommoda quæcumque ſunt, eiuſmodi ſunt, vt eadem fere ab alijs hominibus varijs ex cauſis tolerentur. Nam ſi ij de nocte vigilant, vigilant etiam artifices pro victu quærendo. Si frigus, ſi famem perferunt, ſi pedibus iter faciũt, quam multi ſunt in populo inopes, qui & veſtium, & ciborum, & omnium eiũſmodi rerum maiorem penuriam patiantur, quos tamen viuere videmus? Vnde apparet, nullam eſſe temeritatem, nec religioni habendum eſſe, cum ea facimus propter Dei obſequium, quæ tam multi faciunt propter obſequium mundi. Igitur hoc poſito, eoque omni ſcrupulo ſublato, ne noſtri ipſorum homicidæ videamur, ſi hoc ita haberet, vt Religio aliquid ad mortis celeritatem cõferret, quid præcla-

præclarius eſſet, quam talis animi fortitudo, humana omnia, ipſamque propriam contemnens vitam? Hæc enim etiam vna eſſet cauſa, cur religio ad martyrii laudem proxime accederet, ſi vt martyrium vitam eripit, ſic religio eam minueret. Nam etſi non ſubita, aut cruenta morte nos afficeret, non id magnopere referret, cum etiam inter martyres Marcellus numeretur, qui in ferarum catabulo diuturno pedore confectus eſt, & Pontianus, qui in Sardinia, inſula iis temporibus peſtilente, paulatim conſumptus, & alii denique, qui vel fodiendi laboribus, vel cathenarum grauitate longo tempore enecti ſunt. Igitur ſi hoc quoque religio faceret, quam præclare de nobis mereretur, quos martyres efficeret? Daret enim hoc tantum bonum, quantum eſt cœleſtis gloria, idque celerius daret, quod ipſum optari ſolet in bonis, vitam vero præſentem auferret, in qua exiguum bonum, & certe illius comparatione nullum eſt bonum, & in qua potius mala multa. Verſatur enim inter tot, tamque aſsiduos laqueos, vt nihil aliud eſſe videatur, quam propagatio miſerrimi temporis, & magnarum acerbitatum, & quamdiu prorogatur, tamdiu ſæuiſsimum, & incertiſsimum in nos dæmonum bellum prorogatur. Itaque quid, vt dixi, melius, quam finire tot mala, totque pericula, & ita finire, vt ſit in religione? Multa enim à nobis primo libro dicta ſunt de præſidiis, quæ præſtat religio, vt exitum illum aliis ita horribilem, nobis etiam ſuauem, ſecurum, optabilemque reddat, iis omnibus reſectis, quæ quaſi vincula abeuntes impedire ſolent, deinde multis additis ſolatiis, & inter cetera, præſentia, precibuſque ſanctorum fratrum. Quare cum in hac vita omnia ſint ita acerba, & moleſta, in morte autem religioſi omnia adeo tuta, & fauſta, ipſaque mors initium ſit, & quaſi aditus beatioris vitæ, etiam ſi religio nos ad mortem celerius deferret, quid nobis noceret? Immo vero, ſi ſaperemus, hanc quoque ob cauſam vltro expetenda eſſet. Sed tamen hoc vere videmur dicere poſſe, falſum hoc crimen religioni imponi, quod hominum ſit carnifex. hoc enim re dicunt, etiam ſi non dicant verbo, qui id obiiciunt. potius autem, ſi vere æſtimemus, conſert ad vitam producendam, quod ſatis apparet ex tam multis ſenibus, quibus religioſas familias refertas videmus, & ex multis, quos legimus, & quidem ex eorum numero, qui vel ſeueriſsime, duriſsimeque vixere. Ex quibus Hieronymus,

vt acce-

re accepimus, centesimum, Antonius autem centesimum, & quintum annum attigit, quem Pacomius quinquennio superauit, Arsenius vero centum, & viginti complcuit, quod idem de Romualdo scribitur, ex quibus is quidem totos centum in religione exegit. Multos etiam Cassianus eorum, quos ipse vidit, commemorat, nec fere de vllo scribit, qui non ad summam senectutem peruenisset, inter quos illi tres præcipue, Ne-
Coll. 11 c. 4. steros, Ioseph, & Cheremon, quem iam omnino grandem natu, nempe centesimo vitæ anno ab se visum narrat, incuruum, multaq. canitie venerabilem. Quod si vel victus tenuitas, vel assidua diuinarum rerum meditatio, vel eiusmodi labores, vt quidam existimant, hominem extinguerent, quid his omnibus continentius, quid austerius fuit, vt, si id verum sit, breuissime eos extingui necesse fuerit? Hoc vero ipsa etiam ratio demonstrat. Nam seculares, diuites præsertim, qui ferme inter delicias, epulasque viuunt, tum vinolentia, tum eruditate, tum etiam insomnia ferme perpetua laborant: sæpius in morbos incidunt, grauius ægrotant, tristius etiam curantur; denique eorum vita multo plures mortis casus habet, & ob has causas, & ob alias multas, quas sæpe vel propria, vel aliena temeritas in tam crebris iurgijs importat. Quæ omnia absunt à vita religiosa, cuius summa moderatio, idemq. semper tenor siccitatem, siccitas valetudinis integritatē inducit. Itaque Chry-
Lib. 2. con. vit. mon. vi. sostomus hoc quoque confirmare non dubitat, religiosos præter spiritualia bona, quibus abundant, abundare etiam corporis sanitate, eosq. ob victus temperantiam, & sobrietatē, agrestium, vt ait, instar animantium vigere, ac vegeto esse corpore: cum isti contra diuites, ac delicati, qui vulgo beati habentur, velut in cœno iacētes, molliores sint, & teneriores, ac morbis omnibus magis obnoxij. His conueniunt quæ à Hieronymo contra Iouinianum disputātur, vbi castigatum victum ipsi
Lib. 2. corpori tuendo conferre, etiā ex medicorum aphorismis probat, & illud addit. Legimus quosdam morbo articulari, & podagræ humoribus laborantes, proscriptione bonorū ad simplicem mensam, & pauperes cibos redactos, conualuisse. Caruerunt enim solicitudine dispensandæ domus, & epularum largitate, quæ corpus frangunt, & animam. Neque vero illa etiam parua est causa, cur diuturnior sit vita religiosorum, ex tranquillitate, & animi lætitia, quæ in eis perennis esse solet. Neque enim dubitandum est, quin vt mentis angores, æstusq. turbu-

turbulenti vitam conuellunt, ac dilaniant, sic contra ad eam tuendam magnam vim habeat illa, quam dixi, mentis iucunditas, quæ necessario in corpus quoque redundat, propter summam vtriusque coniunctionem. Quamquam ne illud quidem tacendum est, quod est apud Hieronymum in eadem disputatione contra Iouinianum, vt concedatur, ex his studiis, istaq. vitæ moderatione non tantas effici vires, quantas, vt ille ait, habuit Milo Crotoniates, id parum admodum referre. Nam quid necesse est, inquit, viro sapienti, & philosopho Christi, tātam habere fortitudinem, quę athletis, ac militibus necessaria est, quam cum habuerit, ad vitia prouocetur? Igitur, vt omnia breui colligamus, duplex est ad hoc caput, quod religioni obiicitur, responsio. Possumus enim negare aliquid diminui de vitæ cursu, cui potius aliquid additur ex continentia, ac sobrietate. Possumus etiam confiteri, & tamen hoc ipsum inter eius commoda numerare, quod cum omnibus hominibus, etiam dynastis, ac regibus necessario mors impendeat, id nobis præstet religio, vt dum ei aduentanti paululum obuiam procedimus, illa ipsa moriendi necessitas quodammodo voluntaria fiat, ideoque ad magnum meritum, præmiumque nobis cedat, pauciq. dies huius vitæ miseriis detracti æternæ felicitatis cumulo compensentur. Contra vero qui eiusmodi metu retinentur, valde care æstimant paucos hos annos, quos hominis ætas recipit, vt propter tam exiguam iacturam tam ingens bonum reiiciant, & salutem suam æternam tam ingentibus periculis obiiciant.

Ad eos, quos retardat amor corporis proprij. Cap. XXIX.

EX omnibus aduersariis, quos habet religio, nullus est ferme grauior, & infestior, quam caro propria. Hæc enim luxum, libertatem, cibi, potusq. & somni delicias amat, contra vero laborem, ac dolorē refugit, solitudinem horret, ieiunia, & paupertatem, eiusq. incommoditates, quasi crucem, auersatur. Itaque qui carni obedire velit, aut eam in cōsilium cogitationum suarum adhibere, is numquam hoc Christi iugum suscipiet, aut suscepū constanter perferet. Hanc igitur ante omnia excludere necesse

est ab

est ab ista deliberatione, & in ordinem, ac locum suum redigere, id est, seruilem, vt obediat, & subiecta sit, non vt præcipiat, & regat. Oportet (ait Basilius) totum corpus castigare, & quasi cuiusdam bestiæ motus coercere, ac motus eos, qui ab ipso in animo excitantur, rationis imperio, veluti flagello, cõpescere, neque mente neglecta totæ voluntati habenæ laxandæ sunt, ne tamquam auriga ab effrenatis equis distracta feratur. Sed Pythagoram imitemur, qui cum videret quendam è suis in sui corporis curam, ac saginam incumbere, cur, inquit, carcerem tibi ipsi ædificare pergis? Vnde etiam Platonem ferunt, cum bene intelligeret quæ damna à corpore in animum prouenire solent, de industria Athenis locum insalubrem Academiæ elegisse, vt ea ratione nimis bonum corporis habitum præcideret, veluti luxuriantem quandam vitis sertilitatem. Atque hoc quidem Basilius. Nos autem intelligere debemus, cum caro, vt paulo ante diximus, ad seruiendum facta sit, duo hinc sequi, primum vt facilius sit eam subiicere, quæ scilicet naturaliter subiecta sit, deinde si non subiiciatur, eo turpius, ac detestabilius esse. Nam si quis à superiori, fortiorique vincatur, dolendum quidem, sed ignoscendum sit. nunc autem cum spiritus tanto maiores vires habeat ad carnem, eiusque omnes appetitus constringendos, eo turpior est, si id non faciat. præsertim quia si non carni ipse imperet, necesse est vt seruiat, & ad eius nutum in omnia indigna corruat. Igitur si, vt plerumque euenit, in hac suscipiendæ religionis salutari cogitatione illa reluctetur, ac resistat, si victus, cultusque asperitatem, si cetera incommoda pertimescat, eo magis confirmandus est animus aduersus illius illecebras, ac mollitiem, ac vel inuita cogenda ad id faciendum, quod si fecerit, & ipsi carni, & spiritui salutem afferet. Imitanda est Hilarionis constantia, qui, vt scribit Hieronymus, cum in adolescentiæ flore tam durum institutum cepisset, quoties corporis pugnam sentiebat, sic ei insultabat, Ego asele faciam, vt non calcitres, nec te hordeo alam, sed paleis, fame te conficiam, & siti, graui onerabo pondere, vt cibum potius, quam lasciuiam cogites. Verum obiiciet fortasse aliquis id quod est apud Apostolum, Nemo carnem suam odio habuit, sed nutrit, & fouet eam. Est hoc quidem, neque nos negamus insitam esse cuique sui corporis caritatem; ita enim natura exigit, vt nos ipsos, omnesque nostri patres diligamus. Quare quod de eo coercendo,

Or. de sẽ per.

In vita Hilar.

Eph. 5.

cendo, & castigando dictum est, ita intelligere oportet, vt non ex odio, sed ex amore fiat; tantum videndum est, quis amor verus, quod verum odium. Cum aliquis in morbum incidit, ipsumque corpus male habet, si medicus dicetam, qua corpus attenuetur, vel sanguinis missionem præcipiat, vel etiam, vt interdum contingit, membri alicuius immedicabilis sectionẽ, qui id faciat, isne corpus illud oderit, an amabit? potius oderit, qui non faciat: nocet enim ei, morbumque auget, & fieri potest, vt etiam interimat; quod est summi, & capitalis odij. Igitur quod fit in his morbis naturalibus, cum humorũ æqualitas perturbatur, idem, & multo magis faciendum est in maioribus illis, & damnosioribus morbis, quæ sunt vitia. Neque enim minor febris est agitari libidinis, aut luxuriæ, vel alterius cupiditatis ardoribus, quam febrium æstu: quin etiã eo periculosior, quod ista febris æternam mortem intentat. Itaque qui corpori sic affecto medicinam facit, etiam si insuauem, aut etiam amaram, non ille (vt ante dixi) corpus odit, sed maxime diligit. Quam in sententiam illa egregie ab Augustino scripta sunt, Sed neque corpus suum, inquit, quisquam odit. Et quod nonnulli dicunt, malle se omnino esse sine corpore, omnino falluntur. Non enim corpus suum, sed corruptiones eius, & pondus oderunt. Non itaque nullum corpus, sed incorruptũ, & integerrimũ corpus volunt habere. Quod autem cõtinentia quadam, & laboribus quasi persequi videtur corpora sua, qui hoc recte faciunt, non id agunt, vt nõ habeant corpus, sed vt habeant subiugatũ, & paratũ ad opera necessaria. Quia enim hoc erit post resurrectionem, vt corpus omnimodo cũ quiete summa spiritui subditum immortaliter vigeat, hoc etiã in hac vita meditandũ est, vt consuetudo carnalis mutetur in melius, nec inordinatis motibus resistat spiritui. Igitur hęc est Augustini sententia, qui carnẽ castiget, & in seruitutẽ redigat, tantũ abesse vt eã oderit, vt is solus eã vere, ac perfecte amet, nõ enim eã perimit, aut destruit, sed perficit, ac reformat ad eam pulchritudinem, quã tum habebit, cum erit configurata claritati Christi: vt verum sit quod à S. Leone in quodã sermone dictum est, Tãto amplius se quisque amat, quanto amplius pro Dei amore se non amat. Sed clarissime, & apertissime Saluator, qui ita præcipit, Qui amat animam suam, perdet eam, & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternã custodit eam. Animam enim hoc loco nõ superiorem

1. *Doct. Christ.* c. 24.

Ser. vlt. de pass.

Io. 12.

riorem partem, qui spiritus dicitur, accipere debemus, sed eã, quæ cum carne, & sanguine coniuncta, vitam efficit. Hanc ergo odisse nos iubet, non quod verum sit odium, sed quia ita tractanda est, vt solemus eos, quos odimus, in quos duri, & seueri sumus. Hoc igitur sancto, ac salutari odio ratio, ac mens confirmanda est, ne se carnis blanditiis à religiosis officiis abstrahi sinat. Confirmatur autem multis rebus, vt Dei amore, cuius proprium est, vt etiam gaudeat in suppliciis pro illius obsequio perferendis: deinde Christi Domini imitatione, qui tanta passus, & pro nobis passus, & ideo passus, vt sequamur vestigia eius, tum vero diuinis solatiis, eaque dulcedine, quam Dei bonitas laboribus, ac molestiis religiosis aspergere solet. Facit enim vt ii, qui pueris potionem ex absynthio præbentes, & antequam sumãt, & ea sumpta, ad illam amaritudinem abstergendam, dulcius aliquod condimentum adiungunt. Deus autem hoc quoque amplius, quod istæ eius consolationes tam magnæ sunt, vt omnem rerum molestarum iniucunditatem omnino, ac penitus obruant, vt nec sentiatur. Accedit ad hæc omnia æterni præmij cogitatio, speſque illa futuræ retributionis, quam qui sibi proponat, necesse est idem sentiat, quod S. Bernardus, qui omnes has voluntarias corporis molestias semini comparat, in quo iaciendo etiamsi damnum aliquod fieri videatur, insipiens tamen esset qui eius damni metu sementem facere nollet. multo enim maius est lucrum, quod percipitur. Quomodo, inquit, dicunt nobis carnales, Crudelis est vita vestra, non parcitis carni vestræ. Esto, non parcimus semini. In quo ei magis parcere poteramus? An non melius est illi renouari, & multiplicari in agro, quam in horreo putrefieri? Sic vos parcitis carni vestræ? Simus nos crudeles interim non parcendo: at vos plane parcendo crudeliores. Siquidem etiam nunc caro nostra requieſcit in spe. Denique multum etiam, ac nescio an ferme omnium maxime adiuuant exempla tam multa, vel potius innumerabilia eorum, quos scimus asperrimam, durissimamque vitam tenuisse, vt Antonium, vt Hilarionem, vt duos Macharios, Pacomium, Romualdum, Bernardum, Franciscum, & alios prope infinitos, tum sanctitatis, tum huius, quam dixi, seueritatis laude præstantes. Et quidem si verum quærimus, aut si eos ex communi hominum regula metiamur, fortasse nimios fuisse, & mensuram illam, quæ in medio posita est, prætergressos

Qui habit.

Ser. 10.

tergressos fatendum sit. Sed hoc ipsum Deus in illis voluit, tantamque ijs gratiam, ac robur tribuit, non vt reliqui homines ad eundẽ pœnitentiæ rigorem aspirarẽt, eumque exæquare tentarent, id enim absurdum, & temerarium esset, sed saltem vt ad eam rationem, ac modum, qui iam religiosorum ordinum institutis receptus est, sese libentius, alacriusque accõmodarent, neque in ijs quicquam intolerabile esse crederẽt, cum illos viderent tanto maiora, tãtoque grauiora toleraſſe. Quare quid timendum sit in ea via, quam tot hominum vestigijs tritam videamus, & in qua tanta sit copia cœlestium gaudiorum, quantam multis capitibus supra exposuimus, vt quicquid amarum in tantam dulcedinis vim coniectum sit, dulcescere oporteat?

VERVM hæc quidem medicina ad confirmandum animũ proprie pertinet. Ipsi autem carni nulla ne erit? est ea sane difficilis; quoniam caro nec cõsilij est capax, nec virtutis suauitatem degustare, vel futurorum spem præcipere potest. quare imperio tantum vrgenda, freniſque quasi iumentum, & virga, vel, si opus est, fuste adigenda est, insuper etiam vsu, ac cõsuetudine assuefacienda. Sic enim fiet, vt minus in dies abhorreat à disciplina. Sed tamen vt quoquo modo licet, suis eam quoque rationibus ad continentiã, laboremque impellamus, adhibeamus ei elegantem illam S. Bernardi cohortationem, in qua hoc religiosæ, sanctæque vitæ studium, carni ipsi magnopere expedire demonstrat. Noli, inquit, ò corpus, noli præripere tempora. Potes enim impedire animæ tuæ salutem, tuam ipsius operari non potes. Omnia tempus habent. Patere vt nunc anima pro se laboret, magis autem etiam collabora ei, quoniam si compateris, & conregnabis. Quantum eius impedis reparationem, tantum impedis tuam, quod nimirum ante reparari non poteris, donec suam in ea Deus imaginem videat reformatam. Nobilem hospitem habes, ò caro, nobilem valde, & tota salus tua pendet de eius salute. Da honorem hospiti tanto. Tu quidem habitas in regione tua: anima vero peregrina, & exul apud te hospitata. Quæso te, quis rusticus, si forte nobilis, & præpotens quispiam apud eum voluerit hospitari, non libenter in angulo domus suæ, aut sub gradibus suis, vel in ipsis cineribus accubabit, cedens hospiti suo locũ, sicut dignum est, potiorem? Et tu ergo fac similiter. Iniurias vel molestias tuas ne reputaueris, tantum vt hospes tuus honorifice

Ser. 6. aduen.

possit apud te demorari. Ac ne forte despicias, aut paruipedas hospitē tuum, pro eo, quod peregrinus tibi videtur, & aduena, diligenter attende quid hospitis huius tibi præsentia largiatur. Ipse enim est qui tribuit oculis visum, auditum auribus præstat: ipse est qui linguæ vocem, palato gustum, motum mēbris omnibus subministrat. Si quid vitæ, si quid sensus, si quid in te decoris est, huius hospitis beneficiū recognosce. Denique discessus eius probat quid præsentia cōferebat. protinus enim, anima discedente, lingua silebit, oculi nihil videbūt, obsurdescent aures, corpus omne rigebit, facies expallescet. In breui quoque totum cadauer putidum simul, & putridum fiet, & decor omnis in saniem conuertetur. Vt quid ergo pro temporali qualibet delectatione contristas, & lædis hospitem istum, quā nec sentire quidem vllo modo poteras, nisi per ipsum? Ad hæc si tantum tibi confert exul, & inimicitiarum causa à facie domini sui ejectus, quantum tibi præstabit reconciliatus? Noli ò corpus, noli impedire reconciliationē illam, quoniam grādis tibi exinde gloria paratur. Patienter, immo & libenter temetipsum expone ad omnia, nihil dissimules quod huic videatur reconciliationi posse prodesse. O si forte gustare dulcedinem hanc, si forte gloriam istam valeas æstimare. Ipse dominus Sabaoth, dominus virtutum, & rex gloriæ, ipse descendet ad reformanda corpora nostra, & configuranda corpori claritatis suæ. Quanta erit illa gloria, quam ineffabilis exultatio, quādo creator vniuersitatis, qui pro animabus iustificandis humilis ante venerat, & occultus, pro te glorificanda, ò misera caro, sublimis veniet, & manifestus, non iam in infirmitate, sed in gloria, & maiestate sua? Quousque igitur caro misera, insipiēs, cœca, demens, & prorsus insana, transitorias, & caducas quęrit consolationes, immo desolationes, si forte contingat repelli, & indignam iudicari hac gloria, magis autem nihilominus ineffabili in æternum excruciari pœna? Hæc Bernardus.

De ijs, qui amore seculi impediuntur ne fiant religiosi. Cap. XXX.

NON est dubitandum, quin tantus sit religionis splendor, vt omnes homines inuitare, & allectare possit, si non seculi blandimenta, & quædam falsæ iucunditatis species eos quasi vinculis illigatos retineret.

retineret. Multos enim esse & fuisse scimus, qui tum à Deo vocati fuerāt, tum ipsi quoque eius vocationi sese accommodauerant, & tamen mundi commodis, ac delectationibus irretiti, semper in ijs tamquam pedicis hærentes, numquam euolare, numquam se explicare potuerunt. Quod igitur ijs remedium applicetur melius, atque efficacius, quam vt doceantur, quid sit seculum, in quo viuunt, id est, quantum malorum sub illa iucunditatis specie lateat? quæ mala, si ad genera quędam reuocanda sint, hæc numerari possunt, fallacia, breuitas, miseria, cœcitas, peccata. Primū enim quid magis fallax, magisve mendax, quam seculum, quod tam multa pollicetur, quæ dein de non præstat, & ea ipsa quæ præstat, non sunt vt pollicetur? Ita enim ab eo monstrantur, quasi magna quædam bona, & plena gaudiorum, cum tamen nihil veri gaudij habeant, nihil solidæ lætitiæ. Atque in hoc quidem non est multis rationibus philosophandum. Est enim res in oculis, & plane apparet, quam innumerabiles honorum spe illecti, quos sibi certis cogitationibus despōderant, multos annos aulas attriuerint, qui tamen neque eos, quos appetierant, honores, neque vllum præmium acceperunt, sæpe etiam damnum, iacturam, exitiū. Alij autem mercaturis, ac negociationibus rem augere quærentes, pauci id assequuti sunt, multo plures naufragijs, vel alijs incommodis conciderunt. Sed tamen vt & hi, quas volebant, opes, & illi, quos ambiebant, honores sint adepti, neutri certe illum animi fructum, & illam, cuius causa hæc concupierunt, voluptatem repererunt. Optabat Rebecca prolem vtero concipere, eiusque desiderio quid non fecerat? aut quid nō tentarat? tamen postquam voti compos facta est, cum filios in vtero pugnantes sensisset, Si sic, inquit, mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere? Idem igitur gemunt quotidie multi, qui cū ex liberis, quos diuturnis votis à Deo postularunt, infinitas molestias percipiunt, mallent eos non susceptos. Ac quod isti in filijs, idem faciunt alij in alijs rebus huius mundi, quarum incommoda postquam experti sunt, nō tanto eas prius ardore quæsiuerunt, quanto deinde fastidio adeptas respuunt. Nec mirum; nam quæ antea procul spectantibus aliquid iucunditatis ostendebant, eadem postea in vsu ostenderunt, quantum in eis fellis, ac molestiarum occulteretur. Quod argumentum diserte, vt omnia, tractans Chrysostomus, Multi, inquit, sponsas concupierunt, & tamen quo

Gen. 25

Hom. 49 ad pop.

die iis potiti sunt, beatos vocauere eos, qui coniugii expertes essent. Si vero matrimonio iuncti molestam eam vitam existimarunt, quid dicemus de iis, qui in meretricias voragines projecti, magis serui, quam vllum vilissimum mācipium, in iis deliciis contabuerunt, ipsique corpori innumeros morbos inuexerunt? Sed gloriam dicet aliquis esse iucundam. Immo nihil amarius ea seruitute. Omnibus enim seruis magis est seruus gloriæ cupidus, omnium gratiam captans. Hanc vero pessundans omnibus est superior. At amabile est habere pecunias. Immo vero sæpius iam ostendimus, qui pecuniis absoluti sunt, & nihil habent, in maiori abundantia, & quiete degere. Igitur carere diuitiis iucundius, quam habere diuitias, & vxore carere, quam coniugio vinctum esse, & inani gloria liberum esse, quam ventosam gloriolam aucupari, & delicias fugere, quam deliciis immergi. Hæc Chrysostomus. Aliud mundi malum est breuitas. Nam si rem ad rationem reuocamus, nulla mundi felicitas longior potest esse, quam hominis vita, qui ea fruitur felicitate. Hæc autem quam breuis in omnibus sua natura, quanto breuior in multis ob casus fortuitos? Itaque multi, vt scimus, pontificatum adepti, non toto eum anno gesserunt: alii cum ad purpuram, & insulas peruenissent, breuissimo tempore iis præcepti sunt, cum vix eos magistratus attigissent. Sed demus sane longissimum tempus, expectemus quamliber diuturnam ætatem: tamen ad aliquod extremum veniendum est, quod cum aduenerit, illud quod præteriit, efflu xit, & iam nihil est, tumq. demum apparet, quod antea diutur num videbatur, pene punctum fuisse, si præsertim cum futura mox æternitate comparetur. Hic enim videtur sensus eorum
Eccl. 11 verborum, quæ sunt in Ecclesiaste, Si annis multis vixerit homo, & in iis lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, & dierum malorum, qui cum venerint, vanitatis arguentur
Esa. 29. præterita. Esaias autem totam hanc felicitatem somnium vocat, quia nihil in ea verum, nihil solidū, & permanens, sed omnia inania. Sicut, inquit, somniat esuriens, & comedit, cum autem fuerit expergefactus, vacua est anima eius, & sicut somniat sitiens, & bibit, & postquam fuerit expergefactus, lassus adhuc sitit. Sed tamen si hæc tam breuis felicitas aliquod spatium haberet, quo homines pure oblectarer, tametsi exiguum, esset forta sse aliquid, quod videri posset optabile. Verum ne hoc quidem. Instat enim tertium illud malum ex supra propositis,

positis, quod tam multæ admixtæ sint calamitates, & molestiæ, vt voluptatem omnem quasi multo felle illiniant. Hic enim corporis morbi, hic iurgia, hic infortunia rei familiaris, hic casus innumeri. Alius in honore, alius in facultatibus, alius in vxore, aut liberis, aut propinquis, alius in aliis rebus plagam accipit; neque id vlla hominis prudentia, aut etiam virtus, ac probitas effugere potest. Recte igitur, & vere Gregorius, De- 3. Dial. c. vlt.
spiciendus, inquit, à nobis hic mundus fuerat, etiam si blandiretur, etiam si rebus prosperis demulceret animum. Ac postquam tot flagellis premitur, tanta aduersitate fatigatur, tot nobis quotidie dolores ingeminat, quid nobis aliud, quam, ne diligatur clamat? Quartum est malum, de quo satis multa alibi à nobis dicta sunt, ex tam multis, assiduisque periculis peccandi, quæ animum vndique semper obsident. Ferme enim, quot sunt in mundo res, tam multæ sunt peccati occasiones, dum earum vel pulchritudo, vel iucunditas cōcupiscentiam illicit, atque inflammat. Quot etiam in nobis sensus, tot ianuæ, & viæ ad ruinam. alia enim per oculos irruunt, alia per aures, multa per gustatum, & per alias animæ vires, ac facultates: vt de hoc
in Psalmo illud dictum videatur, Pluet super peccatores la- Ps. 10.
queos. quasi enim pluuia, ita sunt frequentes laquei in omnibus mundi rebus iniecti, in paupertate, & diuitiis, in amicitiis, & in aliorum odiis, in hominum multitudine, & in solitudine, in prosperis, & aduersis, in infamia, & in honore. Cui malo accedit malum cœcitatis, admodum familiare mūdo; quo etiam fit, vt eo minus, quasi in tenebris, laquei illi euitari possint. An vero non magna cœcitas est, sic viuere, vt passim viuitur? plus homines curare, quam Deum, & attentius, diligentius, studiosius leges mundi, quam leges Dei obseruare, & pro corpore adeo solicitos esse, animam ita negligere, ac si nulla esset, denique pro temporalibus, caducisq. rebus tantopere laborare, pro æternis ne digitum quidem mouere, & cum tam certo se morituros sciant, tamen ita cogitare, ita loqui, ita spes suas in lōgum protendere, ac si numquam essent morituri? Nihil mirum igitur, si ex his laqueis, his etiam adiunctis tenebris, tantaque mentis caligine, vltimum illud malum omnium malorum maximum sequatur, tanta nimirum scelerum, flagitiorumq. multitudo, in quibus omnia ferme fœdissime prostrata iacent. Licet enim intueri omnes fere homines brutorum ritu viuentes suarum cupiditatum impetu trahi, atque inter se inuicem in-

currere, seque belluarum more, tamquam calcibus, & morsibus appetere, odia, simultates, cædesq. exuire, contemni bonos, diuites tantum, & potentes honorari, opprimi pauperes, denique aut nullum, aut exiguum esse locum relictum veritati, sanctitati, simplicitati: contra vero regnare vbique simulationes, dolos, assentationem, vanitatem, & quod omnium horum fons est, miserabilem tum Dei, tum propriæ salutis oblivionem. Hæc est igitur tamquam seculi facies, quam si quis recti, iustiq. iudicij oculis aspexerit, non modo nō ea delectabitur, sed eam quam maxime abominabitur, nihilque ei longius erit, quam vt ex tam tenebricoso carcere, aut inextricabili errorum labyrintho sese proripiat. Sic enim etiam optabat Hieremias Propheta, Quis dabit me in solitudine diuersorium viatorum, vt derelinquam populum meum, & recedam ab eis, quia omnes adulteri sunt cœtus prævaricatorum. *Cap.3.*

DICES, Ergo ne omnium, qui in seculo viuunt, desperata est salus, ijque omnes improbi, & perditi? Sunt quidem etiā inter seculares, quos Dominus sibi conseruat, ne curuent genua ante Baal, sed ij pauci, & rari aliorum comparatione, & ii ipsi tardius, ac multo difficilius proficiunt, facilius prolabuntur, ac recidunt. Semper autem in consiliis capiendis id respiciendum est, nō quod vni, aut alteri euenerit, sed quod vt plurimum, & omnino quid rei illius, de qua consilium capitur, natura ferat. Habet ignis hanc naturam, vt exurat, aqua vt suffocet: tamen & tres pueri in fornace, & Petrus in mari, pluresq. alii in vtroque periculo nihil mali perpessi sunt. Quis ergo ita stultus sit, vt hoc argumēto ductus, quia istis bene cesserit, vel in aquas, vel in ignes se coniiciat? Est enim, vt dixi, rei vis spectanda, non autem quid aliquando peculiari aliqua Dei voluntate, extra ordinem contigerit. Idem igitur dicendum est de seculo. Cū enim appareat, cuius naturæ sit, quamqlate in eo pateat peccati pestis, quam sit difficile eam euadere, & quam pauci euadant, denique quam rari in eo sint qui arctam illam salutis viam inueniant, etiamsi aliqui inuenirēt, tamen fugiendus esset, vt aqua, aut ignis, de quibus diximus. Quis enim præstare tibi potest, te vnum ex illis paucis futurū? Quæ autem stultitia est, vt rem tantam, quanta est æterna felicitas, vel æternum supplicium, tam euidēti periculo obiicias, aut etiam ita te fortunatum putes, vt mundus, cuius in alios virus

virus pestiferum esse fatearis, in te solū vim illā suam non retineat? Amentis id quidem est, suamque salutem omnino negligentis, cum & ante oculos tam innumerabilia habeamus aliorum naufragia, & ad aures tam seuere insonet nobis sacra scriptura tum alia multa, tum illud præcipue, Adulteri nescitis quod amicitia huius mundi inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse seculi huius, inimicus Dei constituitur. *Iac.4.*

Contra quorundam timorem ne non possint exuere malos habitus. Cap. XXXI.

ALII sunt, quos neque seculi, neque suæ carnis amor impedit, nimis videlicet aperta, & crassa tētatio, sed alia subtilior, quod vereantur, ne à vitijs in seculo contractis nimium acriter oppugnentur. Nam neque ea se satis extirpare posse confidunt, vtpote longo iam vsu confirmata, ac roborata, & nisi ijs extirpatis, nec pacem, aut quietem, neque vero perseuerantiam ipsam se tenere posse arbitrantur. Verum qui hæc cogitant, ij primum trepidare videntur timore, vbi non est timor; quoniam non dubia esse debet horum omnium vitiorum in religione victoria: deinde non satis intelligo, quæ sit istorum ratio in hac cogitatione. Nam si ideo in seculari vita persistendum putant, idque melius esse, quod prauos mores eijcere se posse diffidunt, idem faciunt quod is qui in longo itinere de via aberrasse se sentiens, tamen redeundi labore perterritus, progredi mallet, cum quo plus progrediatur, eo longius aberret, vt vel numquam in viam bonam rediturus sit, vel si aliquando redire decernat, multo id maiore labore sit facturus. Sic enim his contingit, vt vel vitia vitijs semper eos cumulare necesse sit, desperantes semetipsos, vt ait Apostolus, aut si aliquando sese corrigere, & ad iustitiam, ac virtutem remigrare voluerint, id eo difficilius, & grauius futurum sit, quo diutius in ea vita perseuerauerint. Sed huius quidem tentationis profligatio in eo posita est, vt ostendamus, quanto errore teneantur, qui mores istos deprauatos insuperabiles esse existimant, cum in religione vinci, & facillime vinci possint: quod primum ex ipsorum natura, deinde ex Dei gratia ostendendum est. Ex ipsorum natura argumentum ita *Eph.4.*

ducitur,

ducitur, quod vitia nihil sint aliud, quam habitus: habituum autem vis ea sit, vt quemadmodum vsu, & sæpe frequentatis actibus inducuntur, sic si actus cessarint, paulatim ex animo obliterentur, & abeant. Licet exemplum capere ex artibus omnibus. nam & canendi, & pingendi scientia, & scribendi, & quæcumque peritia cuiuslibet rei faciendæ, vt studio, & exercitatione acquiritur, ita si non exerceatur, immo, quod amplius est, si remissius, aut negligentius exerceatur, necesse est labefactari, sensimq. destrui. Quare non dubitandum est, quin idem eueniat in vitijs, vt si quis iracundus, si intemperans, aut vetri deditus, his vitijs indulgere desierit, illa omnia vitia, vt antea quotidianis peccatis quasi quotidiano quodam pabulo crescebant, virescque acquirebant, sic eo pabulo subtracto, magis in dies remitti, ac minui oporteat. Adde deinde contrarias consuetudines, cum videlicet religiosus non modo nihil iam superbe, aut elate facit, sed etiam humilitatem, suique contemptum ex animo amplectitur, cum pro diuitiarum amore, pro delicijs pristinis paupertatis duritiam adamare incipit, cum nullus abit dies, quo ipse status religiosus non ei plurimarum virtutum materiam præbeat, vltroq. offerat. Quibus causis fit quod dixi, vt sicut antea praua actiones vitia illa induxerant, sic contra hæc virtutum officia virtutum habitus paulatim inserant. Sed quid pluribus opus est in tali re? Non modo hoc studium, & hæc animi applicatio, quam dixi, tam efficax est, verum ipse aspectus, & ipse conuictus bonorum hominum, qui est in religione, vel solus ferme sufficit ad ferum quemuis, ac barbarum paulatim immutandum, vt eorum bonitate, & virtute sensim imbuatur. Belluas ipsas videmus si ex syluis translatæ aliquamdiu inter homines teneantur, feritatem illam relinquere, itaque mitescere, & cicures fieri, vt nihilo ferme à catellis differant, non ceruos tantum, aut capreas, quibus innata est timiditas, sed leones ipsos, & vrsos, quorum est propria immanitas. Et tamen nihil hæ interius agere possunt, aut conari ipsæ ad suam naturam exuendam, sed sola oculorum consuetudine fit in eis, vt paulatim etiam nescientes mansuefiant, aliamque omnino naturam, alios mores induant. Quanto ergo magis hoc in hominibus valebit, in quibus, præter oculorum vsum, est etiam animi iudicium, & ille interior conatus, ac studium ad se ipsos expoliendos, & perficiendos? Quod si tantum potest natura, & hominis ipsius industria,

industria, & labor, quid deinde poterit Dei gratia? Hæc vero etiam multo potentior, atque efficacior est, & breuiori etiam tempore totum hominem sanum facit. Nam, vt ait Sapiens, facile est in oculis Dei subito honestare pauperem. Et hoc auxilium, ac subsidium sæpe nobis Deus per Prophetas pollicetur, vt per Esaiam, Ne timeas, inquit, quia ego tecum sum, ne declines; quia ego Deus tuus. Confortaui te, & auxiliatus sum tibi, & suscepi te dextera iusti mei. Addit deinde certam victoriam. Ecce confundentur, & erubescent omnes, qui pugnant aduersum te: erunt quasi non sint, & peribunt viri, qui contradicunt tibi. Quæres eos, & non inuenies, viros rebelles tuos, & erunt quasi non sint. Qui sunt igitur hi nostri rebelles, nisi vel habitus, vel animi motus peruersi, qui rationem non audiunt, neque ei obtemperant, neque omnino eos ita in potestate tenere possumus, vt non interdum etiam nobis inuitis incitentur? Hi ergo ita manebunt, ac si non maneant, id est, non ad ruinam, sed ad exercitationem, vt nos excitent, nō vt perimant, denique vt sint coronæ materia, non autem laquei. Quam etiam ob causam Paulus Apostolus pugnam illam carnis suæ non gladium, aut telum, sed stimulum appellauit, quod stimulus non confodere, aut etiam vulnerare, sed pungere tantum possit, quo nihil facit aliud, nisi vt ad currendum, & vigilandum, & ad opera quæuis bona acrius, ac diligentius peragenda nos excitet. Hæc igitur efficit diuina gratia, vt in quos effusa sit, eorum voluntatem, & mentem, & appetitum, omnesq. animæ vires, miro quodam modo reformet, & quasi in alium statum transferat, quæ est noua illa creatura, de qua tam sæpe Paulus disserit. Quam tantam, tamq. subitam in Dei famulis mutationem vix credere possemus, nisi & ipsi in nobis experiremur, & eandē in aliis quasi oculis ipsis intueremur, & denique sanctorum omnium, qui de religiosa, spiritualique via scripserunt, auctoritate testatam sciremus. Cassianus quidem id quod est in psalmo, Mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis, ad illa præsertim opera refert, quæ Dominus Deus in sanctis suis quotidiana, vt ipse ait, operatione dispensat. Quis enim, inquit, in se opera Domini non miretur, cum insatiabilem ventris ingluuiem, & sumptuosam gulæ, perniciosamque luxuriā ita in se viderit fuisse compressam, vt vix ipsum exiguum, ac vilissimum cibum raro, inuitusque percipiat? Quis non obstupescat opera Dei, cum illum

ignem

Ecclī. 11

Esa. 41.

2. Cor. 12.

Coll. 12 c. 12. Ps. 138.

ignem libidinis, quem naturalem antea, & velut inextinguibilem esse credebat, ita refriguisse persenserit, vt ne simplici quidem se corporis motu sentiat incitari? Quomodo non virtutem Domini contremiscat quisque, cum homines quondam diros, atque truculentos, qui ad summum iracundiæ furorem etiam blandissimis subditorum irritabantur obsequijs, ad tantam transisse viderit lenitatem, vt non solum nullis iam commoueantur iniurijs, sed etiam cum illatæ fuerint, summa magnanimitate congaudeant? Quis plane non miretur
Ps. 134. opera Dei, ac toto proclamet affectu, Quia ego cognoui quod magnus est Dominus, cum vel se, vel alium quempiam ex rapacissimo liberalem, ex prodigo continentem, ex superbo humilem, ex delicato, & tenero squallidum, hirsutumque perspexerit, & egestate, atque angustia præsentium rerum etiam voluntarie perfruentem? Ista sunt profecto mira opera Dei, quæ peculiariter anima Prophetæ, similiumque eius mirificæ contemplationis intuitu stupefacta cognoscit. Ista sunt prodigia, quæ posuit super terram; quæ idem Propheta considerans ad
Ps. 45. admirationem eorum cunctos populos aduocat dicens, Venite, & videte opera Dei, quæ posuit prodigia super terram, auferens bella vsque ad fines terræ, arcum conteret, & confringet arma, & scuta comburet igni. Quod enim maius potest esse prodigium, quam sub momento breuissimo ex rapacissimis publicanis apostolos fieri, ex persecutoribus truculentis prædicatores euangelij patientissimos reddi, ita vt eã quam persequebantur fidem etiam effusione sui sanguinis propagarint? Ista sunt opera Dei, quæ se quotidie vna cum
Ioan. 5. Patre operari filius protestatur dicens, Pater meus vsque hodie operatur, & ego operor. Hæc Cassianus. Bernardus autem ita hæc eadem confirmat, vt etiam hac causa animã quodammodo omnipotentem euadere doceat, sed Dei viribus,
Cant. 8. non suis. Sic enim locum illum interpretatur, Quæ ascendit de deserto, delicijs affluens, innixa super dilectum suum. Sane, inquit, etiam contra se innitens inualescet, & facta se ipsa validior, coget pro ratione vniuersa, iram, metum, cupiditatem, & gaudium, veluti quendam animi currum bonus auriga reget, & in captiuitatem rediget omnem carnalem affectum, & carnis sensum ad nutum rationis in obsequium virtutis. Quidni omnia possibilia sint innitenti super eum,
Phil. 4. qui omnia potest? Quantæ fiduciæ vox, Omnia possum in eo,

eo, qui me confortat? Nil omnipotentiam Verbi clariorem reddit, quam quod omnipotentes facit omnes, qui sperant in se. Ita animus si non præsumat de se, sed si confortetur à Verbo, poterit vtique dominari sui, vt non dominetur ei omnis iniustitia. Ita, inquam, Verbo innixum, & indutum virtute ex alto, nulla vis, nulla fraus, nulla iam illecebra poterit vel stantem deijcere, vel subiicere dominantem. Hæc igitur si vera sunt, quæ scribit Bernardus, quis timere poterit, ne plus possint vitia sua, quam Dei gratia, aut grauius eorum pondere deprimatur, quam huius suauitate subleuetur? Hoc enim non tam hominis est, quam Dei ipsius negocium, vt quicumque se illius manibus commiserit, totumque tradiderit, huius vicissim Deus vulnera, & plagas curet, veteres inclinationes nouis inclinationibus, vetera desideria, & delectationes, nouis desideriis, & delectationibus, tamquam clauum clauo expellat, vt ait S. Bernardus. Audiamus de hac re testem non mediocrem, sed certe grauissimum, Augustinum, qui quod in mutatione vitæ instituenda expertus erat, ad communem hominum vtilitatem, ita omnibus notum esse voluit. Retinebant, inquit, me nugæ nugarum, & vanitates vanitatum, antiquæ amicæ meæ, & succutiebant vestem meam carneam, & submurmurabant, Dimittis ne nos? & à momento isto non erimus tecum vltra in æternum? & à momento isto non tibi licebit hoc, & illud, vltra in æternum? & paulo infra. Retardabant me cunctantem abripere, atque excutere ab eis, & transilire quo vocabar, cum diceret mihi consuetudo violenta, Putas ne sine istis poteris? Atque hoc quidem in illa lucta, & grandi, vt ipse appellat, rixa carnis, ac spiritus: at vbi disruptis vinculis, quibus tenebatur, ita se in Dei obsequium toto animo contulit, vt iam nec vxorem, nec aliquam spem seculi huius quæreret, quid in se sensit, aut quid expertus est? Quam, inquit, suaue mihi subito factum est carere suauitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat. Eiiciebas enim eas à me vera tu, & summa suauitas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, sed non carni, & sanguini, omni luce clarior, omni secreto interior, omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Testatur hoc idem ex proprio item sensu Cyprianus, qui vtrumque hunc animi sui statum his ipsis verbis describit. Ego cum in

Ser. 20. Cant.

8. Conf. c. 11.

9. Conf. c. 1.

2. lib. Ep. 2.

tenebris,

tenebris, atque in cœca nocte iacerem, cumque in salo iactari tot seculi nutabundus, ac dubius vestigijs oberrantibus fluctuarem, difficile prorsus, ac durum, pro illis tunc moribus, opinabar, quod in salutem mihi diuina indulgentia polliceba tur, vt quis renasci denuo posset, corporis licet manente compage, hominem ex animo, ac mente mutaret. Qui possibilis, aiebam, est tanta conuersio, vt repente, ac perniciter exuatur quod vel genuinum situ materiæ naturalis obduruit, vel vsurpatum diu senio vetustatis inoleuit? Alta hæc, & profunda penitus radice sederunt. Quando parsimoniam discit qui epularibus cœnis, & largis dapibus assuevit; & qui pretiosa veste conspicuus in auro, atque in purpura fulsit, ad plebeium se, ac simplicem cultum quando deponit? hic stipatus clientium cuneis, frequentiore comitatu officiosi agminis honestatus, pœnam putat esse, cum solus est. Tenacibus semper illecebris necesse est, vt solebat, vinolentia inuitet, infler superbia, iracundia inflammet, rapacitas inquietet, crudelitas stimulet, ambitio delectet, libido præcipitet. Hæc egomet sæpe mecum. Nam vt ipse quampluribus vitæ prioris erroribus implicatus tenebar, quibus exui me posse non crederem, sic vitijs adhærentibus obsecundans eram, & desperatione meliorum, malis meis veluti iam proprijs, & vernaculis fauebam. Sed post quã vndæ genitalis auxilio superioris æui labe detersa, in expiatũ pectus, ac purum desuper se lumen infudit, postquam cœlitus spiritu hausto in nouum me hominem natiuitas secunda reparauit, mirum in modum protinus confirmare se dubia, patere clausa, lucere tenebrosa, facultatem dare quod prius difficile videbatur, geri posse quod impossibile putabatur vt esset. Hæc quidem, & multa alia Cyprianus, quæ eadem & in se recognoscere, & de se prædicare potest religiosus quisque. Nam quod illi baptismus fuit, nobis est religio, in qua nos quoque mundo, ac vitæ priori penitus morimur, sed Deo, & vitæ spirituali penitus nascimur: quin etiam hoc amplius confert ad mutationem hanc, quod non solum multa habet præsidia ad interiorem gratiam, quam baptismus confert, augendam, sed externa multa addit adiumenta, & quasi instrumenta ad perfectionem omnem & breui, & facile acquirendam.

Ad eos qui timent ne non perseuerent in religione. Cap. XXXII.

CONFVTATO hoc timore, qui ex ante actæ vitæ corruptela nasci solet, facile est alium timoré huic simillimum, & qui ex hoc ferme nascitur, cõfutare, ne voluntate, quæ initio quidem feruere videtur, aliquo tempore tepefacta, retro aspiciamus, rursumque à seculo resorbeamur. Hunc metum incutit primum humana infirmitas, qua nihil est imbecillius, præsertim in rebus ita arduis, augent etiam aliorum tristes exitus, qui interdum bene currentes in medio cursu conciderunt, vt prudentiæ esse à nonnullis putetur, illorum periculo discere, sibique mature cauere. Sed hoc tentationis genus, atque hostilis doli egregie Gregorius retegit, & conuincit his verbis. Multos sæpe videmus vitam quidem sanctæ conuersationis appetere, sed ne hanc assequi valeant, modo irruentes casus, modo futura aduersa formidare. Qui incerta mala dum quasi cauti prospiciunt, in peccatorum suorum vinculis incauti retinentur. Multa enim ante oculos ponunt, quæ si eis in conuersatione eueniant, subsistere se non posse formidant. De quibus bene Salomon ait. Iter pigrorum quasi sepes spinarum. Nam cum viam Dei appetunt, eos velut spinæ obstantium sepium, sic formidinum suarum oppositæ suspiciones pungunt. Et Gregorius quidem hoc modo. Mihi vero videtur in istos omnes optime conuenire quod à beato Iob dictum est, Qui timent pruinam, irruet super eos nix: dum enim futurum periculum, idque incertum, metuunt, in præsentibus malis certissimis, & maximis immorantur. Sed vt radices ipsas huius diffidentiæ petamus, videndum est accurate, quæ causæ existere possint huius horribilis disidij, quod nos post votorum nexum, post fidem Deo datam, tamen ab illo separet, ac seiungat. Non enim alia causa esse potest, quam si vel Deus à nobis recedat, vel nos à Deo id est, si vel Deus nos deserat, suumque sanctũ spiritum à nobis auferat, vel nos aut tædio, aut labore, aut inconstantia victi, eum deseramus. At alterum quidem de bonitate illa credi non potest, vt ijs, quæ semel dedit, vllo nos vnquam tempore exspolier, quod testatur Paulus, cum ait, dona Dei esse sine pœnitentia, testatur, & ipse Deus apud Prophe-

30. *Mo.* c. 12.

Pro. 15.

Iob. 6.

Rom. 11

Mal. 3. Prophetam, cum ait, Ego Dominus, & non mutor. Ex quibus illud necessario sequitur, quod est ab Augustino dictum ad
4. Conf. c. 9. Deum, Te nemo amittit, nisi qui dimittit. Numquam ergo
Ioan. 6. Deus eos, qui ipsum quærunt, expellit, numquam foras eijcit,
Iac. 1. qui ad ipsum veniunt, vt ipsemet professus est, & prius cœlũ ac terra transibunt, quam in eum vlla cadere possit mutatio, vel vicissitudinis obumbratio. Itaque cum ex hac parte nullum nobis immineat periculum, totius periculi summa in nobis ipsis consistet, & in nostra fragilitate. Sed tamen quia nemo sponte malus est, nec vllus adeo perditus inuenitur, quem ipsum per se peccatum delectet, nisi aliqua impellat causa, videamus quæ causa esse possit, quæ nos ab hac quasi societatis, & fœderis cum Deo initi sanctitate diuellat. Nam in humanis quidem amicitijs multa huiusmodi incidere possunt, vt si vitium aliquod ex ipsa consuetudine patefactum sit, si iniuria aliqua, vel si damnum in re familiari acceptum, denique vt sæpe euenit, ipsa satietas. Verum hæc omnia longe absunt à Deo. neque enim timendum est, ne vel eius vsus nobis damnosus sit, cum potius & nostra omnia ab ipso habeamus, & præterea sua etiam omnia nobiscum largissime communicet, vel in eius familiaritate vllum obrepere possit fastidium, cum de
Sap. 8. sapientia illa ita scriptum sit, Intrans in domum meam conquiescam cum illa. non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conuictus illius, sed lætitiam, & gaudium. Ex quo fit quod alibi eadem sapientia de se ipsa prædicat, Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc
Eccl. 24 sitient. Itaque tantum abest, vt Deo fruendo, eius desiderium minuatur, vt semper potius augeatur, quo semper plures quasi gradus illius pulchritudinis, ac bonitatis melioribus, purioribusque oculis conspiciuntur. Quod si cum adhuc in seculo essemus, tenuis tantum radius ex religionis splendore inter illas tenebras emicans, tantum potuit, vt nos tanquam è regione longinqua ad se pertraheret, idque tanto impetu, vt is impetus vincula omnia à dæmone iniecta disrumperet, quid faciet hæc eadem lux, ac dignitas, cum longiori iam vsu cognita, atque etiam possessa, nos magis ceperit, acriusque incenderit? Et, si solutos adhuc, & vagos ad se compulit, quanto ma-
Eccl. 4. gis iam sibi nexos, triplicique illo funiculo, qui difficile rumpitur, deuinctos retinebit? Quæ igitur cogitari potest causa, quæ nos ad voluntatem cum tanto nostro damno, tanto etiã dede-

dedecore ac nora mutandam impellat? An difficultas, vel asperitas vitæ? Parumne igitur multa à nobis & de vtilitate, quæ vel sola sufficere deberet, disputata sunt, & vero etiam de suauitate, & oblectamentis religionis? Itaque si hominum natura adeo voluptate trahitur, eiusque vmbram inanem ex rebus inanibus tam auide consectatur, non timendum est, cum verum eius fontem, qui Deus est, inuenerit, quin ei magis, ac magis hauriendo semper inhæreat. Nulla est igitur causa ex parte nostra, cur vnquam pœnitere nos debeat eius rei, quæ à Christo domino inuenta, & commendata, à tot sanctissimis viris tanto studio exculta, à nobis ipsis ardenter expetita, postea etiam ipso vsu, atque experientia, multo opinione, ac spe nostra vtilior, iucundiorque inuenta fuerit. Quid ergo metuẽ dumiterstat? Num dæmonum insidiæ, vel aperti impetus? At de his quoque multa ante dicta sunt, cur contemnẽdi essent, cum tot præsidia habeamus ad vincendum, statum ipsum, in quo viuimus, tamquam arduam munitionem, angelorum custodiam, Dei propugnationem, & alia innumera. Quæ cum per se tam firma, & valida sint, tum vero accedit Dei gratia diffusa in cordibus nostris per spiritum sanctum, quæ nos ita virtute induit ex alto, vt instabiles confirmet, debiles roboret, languentes exciter, denique quasi de latronum manu, qui nulli sunt alii, quam dæmones, semiuiuos eruto, in hoc religionis humili quidem, sed salutifero stabulo repositos, oleo Luc. 10
curet, & vino. Est enim vinum, vt acrius, disciplina ipsa, & incommodorum, quæcunque sint, perpessio. Sed hoc vinum oleo temperatum est, id est, suauitate admirabili, qua omnia illa incommoda condiuntur. Igitur etiam si naturam multis vulneribus, plagisque confossam, debilitatam, conscissam in religionem afferamus, nihil tamen de perseuerantia dubitãdum est, vbi ad eam sanandam, lenia illa quidem, sed tamen adeo efficacia adhibentur diuinæ gratiæ medicamenta.

Sed hoc quidem fatentur omnes, & fateri coguntur, hanc esse huius gratiæ vim. Ille scrupulus angit nonnullos, ne suis culpis, & erratis indignos se hac gratia reddãt, eaque deserti, atque orbati, in pristinos errores recidant. Sed qui hoc timent, & ob eum timorem Dei seruitutem refugiunt, magnopere errant, nec satis intelligunt quid sit gratia, quæ ideo dicitur gratia, quoniam gratis datur, non ex meritis nostris. Cuius quidem rei quid est, quod vel ex Paulo persequutore,

vel ex Matthæo publicano, aut ex Maria muliere peccatrice exempla repetamus, cum in nobis ipsis expressum, & euidens, & recens exemplum habeamus? Etenim si cum adhuc inimici essemus, si cum porcos in regione longinqua pasceremus, aut quasi ouis centesima perditi erraremus, tamen nos Deus vltro quæsiuit, fugientes sequutus est, reluctantes impulit, tergiuersantes, & cunctantes expectauit, denique etiam in humeris suis reuexit, quid faciet, cum nunc in eius domo, & obsequio viuamus? Comparemus tempus tempori, statum statui. tunc quidem, vt in densis tenebris, nihil in nobis erat boni, omnia mala, omnia terrena, omnia ad huius mundi seruitutem directa, facta, dicta, cogitationes, summa Dei obliuio, summa rerum cœlestium incuria. Nunc autem tota vita in virtutum studio, in Dei cultu, in abnegatione nostri, vt etiam si quæ culpæ intercidãt, & illæ multo minores, leuioresque sint, & rectè factorum copia facile obruantur. Itaque si tanta fuit Dei bonitas, vt eam vetus illa nostra deformitas non retardarit, quin ex illo cœno extractos in suum nos sinum acciperet, nunc cũ loti simus, etiam si quid sit, cur lauandi sint pedes, proiiciet, & abiiciet ex sinu? Et qui alienos, immo vero etiam hostes, tam benigne tractauit, vt in filios adoptaret, & in suam familiam asciscceret, nunc filios, & quidem post multa obsequia impẽsa, multosque annos in eius domo exactos, extrudet, & ex aliorũ, quibus nos aggregarat, filiorũ numero exturbabit? O absurdam, indignamque tũ tali patre, tum filiis tam liberaliter educatis suspicionem, ac timorem. Quanto melius, & verius
Ep.109 S. Bernardus de hoc ipso Dei in religiosos omnes amore, Ipse, inquit, ipse colligit vos, qui diligit vos tamquã viscera sua, tamquam fructum pretiosissimum crucis suæ, tamquam dignissimam recompensationem effusi sanguinis sui. Fructum, & recompensationem, eamq. maximam passionis Christi religiosos esse dicit, quoniam in ipsis potissimũ eius vis elucet, & quia licet alius nullus ex Cruce fructus extitisset, hic vnus satis esset, cuius gratia Dei filius suos omnes labores, ac cruciatus bene collocatos putaret. Igitur si mercator nullus ita insanus est, vt gemmas multo pretio quæsitas, cum seruare possit, abiiciat, ac perdat, cuius animi erit timere, ne Deus quos filii sanguine æstimauit, quos tantis donis, tantisque thesauris ditauit, eos repente proiiciat, ac præcipitet? Quare hoc etiam cogitandum est, hanc esse differentiam inter seruum,

uum, & filium, quod seruus si peccet, aut etiam si inutilis sit, dimittitur, nimirum quia seruus est, qui, vt dixit Dominus, Io.8. non manet in domo in æternum. At filius etiamsi ægrotet, vt nihil vtilium operum facere possit, addo etiam, si aliquid delinquat, si patrem offendat, virga forsasse, & baculo corripiatur, quæ tamen ipsa magis consolentur, vt ait Propheta, Ps.22. quam contristent, sed non à facie patris expellitur. Non enim id fert paternum pectus, non caritas, quæ etiam de longinquo venientem, cum symphonia in domum suscipit, ne dum iam susceptum è domo expellat. Quod si cum altero homine res tibi esset, iniuriam illi faceres, si eum vt tetricum, ac seuerum formidares, qui scilicet leui quapiam offensione ita exardescat, vt cum eo nulla diuturnior amicitia manere possit. Quanto ergo maiorem iniuriã faciat diuinæ bonitati, qui hoc idem de illa suspicetur, quam scilicet videmus quotidie tam innumerabilia omnium hominum peccata & ferre, & dissimulare propter pœnitentiam? Potius igitur vt fratri confidimus, Sap.11. vel patri, vel cuiuis homini, à quo nos præcipue diligi intelligamus: sed quid de alijs loquor? sicut si perseuerandi potestas in nostra manu esset, securo, ac quieto animo essemus, ita esse debemus, cum in manu Dei sit, & quidẽ tanto magis, quanto maiorem scimus illius esse in nos amorem, quam nostrum ipsum, & quo ardentius eius desiderium salutis, profectusque nostri; quod testatur Apostolus, cum ait, Voluntas illius sanctificatio vestra. Quid ergo faciendum? quod fecit Augustinus, cum ipse quoque in hac eadem trepidatione versaretur, ne satis virium non haberet ad sustinendam nouam illam vitam, de qua suscipienda anxie deliberabat. Sic enim ipse scribit, sensisse se interiorem hanc sibi vocem insinuari, & in anima imprimi, Proiice te in eum, noli metuere. non se subtrahet, vt cadas; proiice te securus, excipiet te, & sanabit. Nam si nullus vmquam fuit tam ferus, & ferreus homo, modo homo, cuius si brachiis quispiam ex superiori loco sese committat, subtractis brachiis, eum ad terram allidi patiatur, quinimmo hoc ipsum, quod aliquis nobis confidat, seque ac suam vitam fidei nostræ hac spe committat, nos eo magis obligat, ne eum nostris officiis desertum perire velimus. Si igitur hoc inter homines etiam agrestes hominum natura recusaret, quis id posit de illa benignitatis, & clementiæ abysso suspicari, vt eos eo linquat, & relinquendo, vt ita dicam, prodat, qui illius se

bonitati,prouidentiæ,ac promissis quoque totos crediderunt? Denique illud etiam intuendum est,duo esse diuinorum operum genera,naturam,& gratiam. Atqui in operibus naturalibus nemo vmquam fuit,qui vereretur, ne vniformis ille tenor, perpetuusque fluxus diuinæ beneficentiæ rumperetur. Numquam enim dubitauit vllus, ne sol quotidie nõ oriretur, certoque spatio pro anni tempore terras illuminaret, aut ne imbres,ac pluuiæ tempestiue non aduenirent,sine quibus fruges nullæ essent.Itaque sic arantur agri,sic seruntur, sic arbores,& vites coluntur, ac si illa certissima essent, quæ tamen si fallerent,labor omnis,& impensa perderetur.Quin etiam longissimi sæpe aquæ ductus,ingẽtesque fornices multis passuum millibus deducuntur magno sumptu, magno dispendio, quæ omnia essent irrita,si semel aquæ caput deficeret. Sed ita certum,ac fixum est, nõ posse deficere,vt nemo vmquam ob eam causam cunctatus sit in sumptibus illis subeundis. Igitur si in rebus istis naturalibus nullus omnino eiusmodi timor incidit,cur non item in spiritualibus sperandum sit, defluxum illum cœlestis gratiæ perennem fore? Et, si ineptus habeatur, qui propter eos metus serere,aut plantare,aut eiusmodi opus facere cesset,quanto stultior esset qui spirituale opus, & tantum opus, quantum est religiosæ vitæ professio, hac de causa omittat,quia videlicet timeat,ne sibi in medio die sol obscuretur,aut fons diuinæ gratiæ in medio cursu exaresçat?

TAMEN, dicet aliquis,cadere quosdam videmus:quis autem nouit an ego ex illorum numero sim futurus?Hanc ipsam quæstionem proponit Chrysostomus in apologia vitæ monasticæ,vbi disputans aduersus eos parentes,qui filios suos à religiosa vita reuocant, ita eos facit obijcientes. Vnde nobis constare poterit, quod filius meus perseuerabit, & numquam proposito hoc excidet? Multi enim excidere. Ad quos Chrysostomus, Et ego tibi respondeo: Vnde vero tibi constat, quod non perseuerabit? Multi enim perseuerarunt, & quidum multo plures, quam qui exciderunt. Itaque istorum causa magis confidendum est, quam illorum causa metuendam. Conuincit deinde eos ex ipsorum facto, qui filios ad scholam liberalium artium,idque cum sumptu mittunt,in qua tamen pauci ad eruditionem prouehuntur, propter impedimenta plurima, cum contra in religione non magno ingenio, aut magnis viribus corporis opus sit, vt quis perseueret, & ad

Lib. 3.

virtutis

virtutis perfectionem perueniat, sed animi alacritate, & studio. Ex quibus ita concludit,Quam igitur iniquum simul,& indignũ est,vbi sunt pleraque spei optimæ indicia manifesta, & viciniora saluti,ibi timere,& desperare,vbi autẽ spes lõgior est,& tantis impedimẽtis exposita,vbi nõ desperare,immo vero rei difficillimæ spem sibi maximã,& certissimã proponere? Hoc autem quod Chrysostomus dicit de doctrina, & litteris, idem de omnibus humanis studijs dici potest. Nam neque mercatura ideo ab omnibus reijcitur, quia multi ea exercenda rem amiserint:neque homines ideo nauigare cessant,quoniam multi nauigando naufragium fecerint: neque deseritur militia, quamuis innumerabiles quotidie alius alio mortis genere absumantur. In quibus artibus hæc omnia pericula ita sunt frequentia,& pene quotidiana, vt merito magis metuendi sint aduersi exitus,quam sperandi prosperi, præsertim cum aduersos nulla humana ratio,aut sapientia effugere possit. At vero in religione eiusmodi casus & multo sunt rariores,vt vix paucis inter multos eueniãt,& certe aliqua cura, ac diligẽtia præcaueri, euitarique possunt,& semper euitantur,si ij simus, qui esse debemus,ijsq. præsidijs vti velimus,quæ nobis status ipse suppeditat. Recte igitur,& commode Gregorius hoc tẽtationis genus tũ ratione,tũ scripturæ auctoritate iugulat. Alius inquit,despectis carnis desiderijs cũcta relinquere,& omnipotentis Dei se subdere seruitio pertractat, seque ipsum restringere sub continentię,& castitatis freno deliberat:sed cũ cecidisse alios etiã post castitatẽ conspicit,hoc ipsum facere,quod deliberat,pertimescit, fitque vt retro per cogitationẽ redeat, qui ad interiora respiciens iã mẽtis gressibus ad alta ibat. De quo bene per Salomonem dicitur,Qui obseruat ventum,non seminat, & qui considerat nubes,numquam metet. Venti quippe nomine malignus spiritus, qui mentem tentationibus impellit: nubis vero appellatione peccator exprimitur, qui tentationis impulsione commouetur. Qui ergo attendit ventum,non seminat,& qui considerat nubes, numquam metit, quia is, qui tentationes maligni spiritus metuens, & iniquorum lapsus conspiciens, se ipsum desperat, neque nunc exercetur in bono semine operis, neque post reficitur de munere iustæ retributionis. Hæc Gregorius. Quare hęc argumenti huius tota summa sit. Nam si religiosę vocationis consilium ex nobis oriretur, aut si ita ex Deo oriretur,vt tamen

Hom. 3. Ezech.

Eccles. 11.

meritum nostrum requireret, esset nobis sine dubio ab hac tã ta fragilitate, & inconstantia nostra metuendum. Nunc vero cum ita à Deo veniat, vt in nostra voluntate non exigat meritum, sed afferat, hoc sicut ab initio Dei gratia facit, cum nos vocat, ita semper deinceps facit, dum nos conseruat. Fuit autem huius rei aptissimum exemplum in Petro Apostolo, cum Saluatoris voce inuitatus, ingressus est super aquas, idemque cum propter metum cepisset mergi, illius dextera subleuatus. Est enim hæc expressa quædam similitudo status religiosi. Vt enim miraculũ est, quod humanũ corpus, graue, & onerosum in aquis sustentetur, sic cum nostra hæc corruptio, quę semper ad terram, ad carnis opera, ad libertatem, ac licentiam suo põdere deprimitur, omnes istos impetus, castitatis, & obedientiæ, paupertatisque vi frangit, non minus supra eius naturam est, quã corporis, si non deorsum feratur. Itaque non suis hoc viribus facere potest, sed Dei; idque in nobis agit illa vox, Veni, qua Deus, vt tum Petro, ita nunc nobis hanc potestatẽ magnam, & miraculo plenam dedit: cuius vocis virtus quamdiu durat, tam etiam diu manet in nobis eadem potestas, cum eadem facilitate, eadẽque agilitate. Quid ergo esse potest, quod huius interdum vocis efficientiam in nobis debilitet, aut obscuret? Idem quod in Petro, diffidentia, cum fluctuum magis, aut ventorum, ideſt, molestiarum, aut tentationum, quæ nonnumquam intercurrunt, grauitatem, quam diuinę huius gratię vim attendentes, trepidare incipimus, & trepidando mergi. Quod tamen si aliquando contigerit, vt nostra hęc fragilitas titubet, paratum est remedium, ac perfugium eiusdem Dei, qui nos manu extensa statim eriget, & retinebit: & qui, vt ait Apostolus, dedit velle, idem etiam dabit perficere, idem confirmabit vsque in finem sine crimine, in die aduentus domini nostri Iesu Christi.

Mat. 14

1. Cor. 1

Contra tentationem de differendo ingressu religionis. Cap. XXXIII.

VT in bello qui se viribus inferiores sentiunt, ad inducias petendas confugere solent, & in omni molestia, quę omnino depelli non possit, id saltem agitur, vt quoad liceat differatur, ita dæmonis ars est

est inter alias artes, vt quos à salutari religionis consilio dimouere nequeat, ijs saltem varias morarum causas iniiciat. Aliis enim teneriorem obiicit ætatem, quasi adhuc immaturam iugo Domini ferendo, aliis persuadet in re tanta diu deliberandum, vt amici consulantur, vt vires explorentur, vt aliqua præcedens bonorum operum exercitatio viam quasi complanet ad ista difficiliora, & maiora. Itaque videndum est, quantum hæ causæ valeant, quamque iustæ sint. Certe, quod attinet ad ætatem, tantum abest, vt adolescentia non apta sit ad Domini seruitutem, vt sit vel omnium aptissima; quod à Propheta expressum est, cum ait, Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Videtur autem adiungere quæ ex eo sequantur vtilitates, Sedebit, inquit, solitarius, & tacebit, quia leuauit se super se. quod B. Thomas ideo dictum interpretatur, quoniam qui ab ineunte ætate iugum religionis sustulerint, se ipsos multo facilius, ac melius supra naturam suam, naturæque inclinationes erigũt, eamque vitam viuunt, quæ maxime quieta est, & ab omnibus mundanis curis, turbarumque tumultibus remotissima. quam ad rem Anselmi quoque affert auctoritatem, qui eos, qui à pueritia in monasterijs nutriti sunt, Angelis comparat, qui vero in prouectiori ætate, comparat hominibus. Habet igitur ea res multas vtilitates, & primum illã, quod cum ea ætas improuida sit, & quasi cerea ad vitium, ob rationis imbecillitatem, si quis eam in seculo transigat, inter tot occasiones, laqueosque peccatorum, nihil est procliuius, quam vt ijs sese irretiat erratis, quæ deinde impediant, ne se ad virtutem, & salutem referre possit, aut si quando referat, quasi tot vulneribus acceptis tardior, debiliorque ad hunc spiritualem cursum reddatur. Quod contra euenit, cum ipse flos vitæ Deo consecratur, eripiturque ijs quæ dixi periculis, & casibus. Accedit, quod id tempus est omnium aptissimum disciplinæ, dum adhuc animus velut rudis, & pura cartha, omnibus quæ inscribantur, recipiendis idoneus est, & velut tenera arbor in omnem partem facile deducatur, ac flectatur. Cuius rei euidens exemplum in plerisque animantibus habemus, vt in equis, & in canibus, auibusque nonnullis, quæ si dum adhuc teneriores sunt, erudiantur, sunt omnes in suo quæque genere disciplinæ cuiusdam capaces, cum autem id tempus effluxerit, ita obdurescunt, vt indociles fiant. Homines autem semper quidem ad virtutem tempestiui sunt,

Thre. 3.

Opus. cõ. ret. 2 rel. c. 3.

Lib. de sim.

sed si facilitatem, & agilitatem quandam quærimus, est sine dubio maior in illa ætate, quæ nondum obcalluit vitijs, aut vanitati. Accedit etiam, quod quidquid tum addiscitur, nescio quo modo firmius inhæret, vixque obliterari potest. Sic enim Hieronymus in quadam epistola, Difficulter eraditur quod rudes animi perbiberunt. Recens testa diu & saporem retinet, & odorem, quo imbuta est. Aristoteles etiam non parum ait referre, quomodo quispiam ab ineunte ætate assueuerit, sed quam plurimum, immo totum penitus in eo consistere. Atque idem alio loco docet, omnia prima capere, & præoccupare animum, quam ob causam iubet ille in bene instituta republica omnia turpia procul à pueris remoueri, vt ne pictum quidé aliquid eiusmodi videant, aut etiam ne comœdias, tragœdiasve spectent. Sed hæc quidem custodia in seculo nec seruari, nec sperari potest, in religione perpetua, & certa est. Quin illa etiam non minima est vtilitas, quod inest in illis annis vigor quidam mentis, dum adhuc eius vires nullis alijs vel operibus, vel cupiditatibus distractæ sunt, ac diminutæ, ac si vt sunt, integræ, atque illibatæ Domino offerantur, earum cursus ad virtutem intensior erit. Quam rem videtur grauissimus ille ethnicorum philosophorum optime expressisse. Quemadmodum, inquit, ex amphora primum quod est, syncerissimum effluit, grauissimũ quodque, turbidumq. subsidit, sic in ætate nostra quod est optimum, primum est. Id exhalare in alijs potius patimur, vt nobis fecem reseruemus. Inhæreat istud animo, & tamquam missum oraculo placeat, Optima quæque dies miseris mortalibus æui prima fugit. Quare optima? quia restat quod incertum est. Quare optima? quia iuuenes possumus discere, possumus facilem animum, & adhuc tractabilem ad meliora conuertere, quia hoc tempus idoneum est laboribus, idoneum agitandis per studium ingenijs, & exercendis per opera corporibus. Quod supereſt, segnius, & languidius est, & propius à fine. Hæc ille. Est autem & hæc vtilitas, & ceteræ quas diximus, euidenter declarata visione quadam cœlesti, quam Humbertus vir clarissimus, Generalisque Magister fratrum Prædicatorum narrare solebat: religioſum quendam vita functum apparuisse aliquando de nocte fratri, socioque suo, magno splendore collucentem, cumq. eum ex cella eduxisset, ostendisse magnum numerum hominum candida veste, mirabilique luce micantium, qui pulcherri-

Ep. 7.

2. Eth. c. 1.

7. Pol. c. vlt.

Seneca ep. 110.

cherrimas cruces humeris deferebant. erat autem omnium iter in cœlum. Postea modico interuallo alius sequebatur ordo, isque multo pulchrior, multoque lucidior, quorum vnusquisque ornatissimam crucem, non iam humeris, sed manibus gestaret. Deinde tertius ordo omnium longe splendidissimus, & speciosissimus, quorum item cruces forma, & pulchritudine reliquorum cruces superabant, neque eas ipsi portabant, sed suus, qui singulos præibat, angelus, vt ij alacres, & ludibundi sequerentur. Quod spectaculum cum ille miraretur, exposuit ei socius, primos illos esse, qui prouecta iam ęta te religiosam vitam amplexi fuissent, secundos qui in virili, postremos autem, quos adeo expeditos, hilaresque vidisset, eos esse qui in adolescentia. Atque hæc quidem, quæ hactenus diximus, ita teneriorem ætatem confirmare debent, vt tamen prouectiorem non terreant. Primum enim melius est, recurrere, vt dicitur, etiam si cum labore, quam semper male currere: deinde si facilitatem quærimus, ne adultioribus quidem sua desunt solatia, & adiumenta ad viæ asperitatem complanandam, molestiamque leuandam, de quorum suauitate, & copia hoc ipso libro multa à nobis supra allata sunt. Denique ne illud quidem negandum, contingere sæpe, vt Ioannes quidem, nempe iunior, præcurrat citius Petro, & tamen senior Petrus introeat prius in monumentum, idest in perfectam mortificationem, perfectamq. Christi Domini similitudinem, & operarij sexta, aut nona hora aduocati, licet vna tantum hora facientes, eandem mercedem recipiant, quam qui summo mane conducti fuerant. Numquam enim serum est, ad Dominum conuerti, semperque satis maturum, & opportunum, quacumque hora ad eum venire, qui nos semper expectat, quin & semper ad ostium pulsat, ac venientes cum gaudio, & complexu excipit.

Ioan. 20.

Mat. 20

SEQVITVR nunc, vt de alijs causis dicamus, quas dæmon tamquam zizania superseminare solet ad diuinam illam sementem vel omnino, si possit, præsocãdam, vel certe retardandam. Ad quas omnes, vt breui dicamus, tentationes, illud est vnum, optimumq. remedium, hoc sibi certo persuadere, & hoc scire, quidquid temporis in re tam vtili, tamq. salutari, tam etiam multis inimicorum insidiis obiecta interponatur, non solum inutile esse, sed maximis omnino damnis

exposi-

expositum. Hoc enim illud est, quod sancti quique, vt potè quari quantum in his consilijs laqueorũ lateat, clamant omnes vno consensu, atque vna voce, rumpendas esse omnes moras, nihilq. omnino cunctandum. Clamat enim Hieronymus, Festina, inquit, quæso te, & hærenti in salo nauiculæ funem magis præcide, quam solue. Chrysostomus autem homilia quadam ad populum cum religiosæ vitæ pulchritudinem, ac præsertim iucunditatem mirabiliter extulisset, ait ad extremum, Forte multi nunc incaluistis, & tam pulchræ conuersationis desiderium concepistis. Verum quid prodest, si dum hic estis, hunc ignem habetis, egressi vero flammam extingui tis, & ardor ille euanescit? Quid igitur remedij? Dum tibi feruens est hic amor, abi statim ad illos ipsos angelos, eumque magis accende. Ne dicas, Alloquar prius propinquos, resque meas expediam. Torporis initium est hæc dilatio. Patrem sepelire discipulus voluit, nec id Christus permisit. Quid ita? quoniam acer instat diabolus, vt se in animum insinuet, &, si vel breuem arripuerit vacationem, vel prorogationem, ad magnum inducit teporem. Ideo quidam admonet, Ne differas de die in diem. Augustinus autem quid de hoc sentiat, ipse indicat, cum suam illam tarditatem, ac cunctationem præteritam ita luget. Non enim erat quod tibi responderem dicenti mihi, Surge qui dormis, & exsurge à mortuis, & illuminabit te Christus: & vndique ostendenti vera te dicere, non erat omnino quid responderem veritate conuictus, nisi tantũ verba lenta, & somnolenta, Modo, & ecce modo, Sine paululum. sed, Modo & modo non habebant modum, & Sine paululum in longum ibat. Ac cum se ipsum de hoc incusat, tum duos illos fratres maiorem in modum collaudat, qui lecta Antonij vita, adeo exarserunt ad imitandum, vt ex illa hora, illo ipso, quo legerant, loco, Dei seruitio sese consecrarint. Itaque alibi sic omnes exhortatur, Ecce, inquit, indulgentiæ dator aperit tibi ostium: quid moraris? Gaudere deberes, si aperiret aliquando pulsanti. Non pulsasti, & aperit, & foris remanes? Ne ergo differas. De misericordiæ operibus quodam loco scriptura dicit, Ne dixeris vade, & reuertere, cras ego dabo, cum possis continuo benefacere: non enim scis quid sequenti contingat die. Audisti præceptum non differendi, vt in alium sis misericors, & differendo in te es crudelis? Exhibe & animæ tuæ eleemosynam. Non dicimus vt tu ei des, sed ne repellas

Ep. 103 ad Paul. in 3. vol. Hie. 57.

Eccl. 5.

8. Conf. c. 5.

Cap. 6.

Ser. 59. de verb. dom.

Pro. 3.

repellas manum dantis. Anselmus quoque in eandem sententiam præclare in quadam epistola, Festina ad tantum bonum, quia nullo bono efficacius peruenies ad summum bonum. Plures vidi promittẽtes, & differẽtes, quos ita mors tulit, vt nec id perficerent, quo se impediebant, nec id inciperent, quod promittebant. Atque idem eodem loco, Qui differt in futurum, & forsitan non futuram ætatem, suam vitam corrigere, certum bonum dimittit proculdubio, & contemnendo quod perdit, probat se non amare quod expectat, & meretur non accipere. Est autem in hac quoque re magni ponderis sententia S. Thomæ vt theologi, & talis theologi, qui tum in opusculo quodã, tum in summa Theologica, hac ipsa quæstione posita, an laudabilis sit huius consilij diuturna deliberatio, multis argumentis grauissimisque rationibus hoc, quod agimus, confirmat, obediendum esse Deo quam citissime, eiusque vocẽ impigre exequendam. Quamquam quid hæc ex auctoribus istis colligimus, cum præsto sit Euangelij auctoritas? Sic enim videmus Petrum, atque Andream, vt à Domino vocati sunt, continuo relictis retibus, & naui sequutos esse vocantem: sic Iacobum, sic Ioannem, sic etiam in causa grauiori Matthæum, qui præter communia illa vincula fratrum, ac propinquorum, humana etiam, vt ait Chrysostomus, paruipendit pericula, quæ illi à principibus accidere poterant, cum rationibus, quas tractabar, minime cõfectis, & cõsolidatis, discessisset. Sed nihil apertius, quam cum ille, qui à Domino ad apostolatum inuitatus, non quidem recusauit, sed prorogationem alicuius temporis postulauit, idque ad pium opus, vt patrem sepultura afficeret. Et huic tamen ipsi quid illa sapientia respondit? Sequere me, inquit, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos; quod exponens idem Chrysostomus, Hoc dixit, inquit, non iubens contemnere amorem erga parentes, sed monstrans quoniam nihil cœlestibus negocijs magis necessarium nobis videri oportet, & quod toto studio ijs nos applicare debemus, quamquam impedimenta, quæ obijciuntur, & maxima, & maxime necessaria, aut insuperabilia videantur. Hoc igitur idem sentiendũ, faciendumque est omnibus, qui interiorem vocem Domini vocantis, & inuitantis, & trahentis etiam audiũt. Recte enim S. Thomas hoc quoque inter cetera, quod Aristotelis sententiam ex moralium libris inducit, vbi cum quærat, quid sit in anima primum, ac princeps ad eam mouendam, ceterarum quidem

Ep. 1.

Op. 17. ca. 9. & 10.

2. 2. q. vl. ar. vl.

Matt. 4.

Mar. 2.

Mat. 8.

Hom. 27. in Mat.

1. 2. q. 68. ar. 1

7. mor. Eud. c. 18.

quidem partium ait esse rationem, rationis autē aliquid, quod sit ipsa melius, non scientiam, vel doctrinam (hæc enim non esse meliora) sed Deum: pauloque post addit, eos qui à Deo mouentur, non indigere consultatione, quippe qui meliori principio gubernentur, quam sit ratio, vel consilium. Egregie vero, & luculente S. Bernardus, Quantos mundi sapientia maledicta supplantat, & conceptum in eis extinguit spiritum, quem voluerat Dominus vehementer accendi? Noli, inquit, præcipitanter agere, diu considera, diligentius intuere. Magnū est quod proponis, & opus habens multa deliberatione. Experire quid possis, amicos consule, ne post factum pœnitere contingat. Hæc sapientia mundi terrena, animalis, diabolica, inimica salutis, suffocatrix vitæ, mater tepiditatis, quæ solet Deo vomitum prouocare. Caue tibi ait. Vt quid enim? Cum à Deo verbum esse non dubites, quid opus est deliberatione? Vocat magni consilij angelus; quid aliena consilia præstolaris? Quis enim fidelior, quisve sapientior illo? Deduc me Domine, & deducar, fortior esto, & inualesce. Noui ego quænam sint, quæ oportet fieri cito. Ab ore putei gehennæ eripior; & inducias petam, & retardabor & cunctabor exire, si forte interim fiat aliquid? Abscondi ignem in sinu meo, & exusto iam latere, iā nudatis visceribus, iam sanie defluente, diu mihi deliberandū est, an expergiscar, an excutiam, an abijciam illum? Magnum omnino est quod offertur, sed eo vtique libentius, & festinantius suscipiendum, & obuijs arripiēdum manibus, cum feruore, & hilaritate. Probet autem seipsum, qui de propria virtute præsumit. Nam diuina quidem omnino probata est. Amicos consulat, qui non legit, Inimici hominis domestici eius. Quid frequentat euangelium, qui euangelio non obedit? At in eo sane legimus, promittenti cuidam sequi Dominum, sed defunctum prius patrem sepelire volenti, responsum ab eo, vt sineret mortuos sepelire mortuos suos. Alteri quoque tantum suis, qui in domo erant, vale dicere cupiēti, Nemo, inquit, mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei. Hactenus Bernardus.

Ser. Ecce nos re liq.

Luc. 9.

VERVM ad has omnes moras, quas prætexit dæmon, abrumpendas, illa quoque cogitanda sunt. Primum quod ait S. Thomas, cum in Christo sint omnes thesauri sapientiæ, ac scientiæ Dei absconditi, iniuriam plane illi facere, qui illius audito consilio, mortalis adhuc hominis consilium requirendum

Op. 17. c. 9.

dum putet. Deinde, vt nihil aliud sit mali, ipsam per se moram magnum esse malum, quoniam tantorum bonorum fructu priuat, & quidem fructu irreparabili. quotquot enim dies, ac prope dicam quotquot horas eripit nobis ista consultatio, tantum nobis de lucro nostro eripit: quoniam in religione nullus dies, nullaue hora abit sine magno lucro. Tertio loco est periculum inconstantiæ, ne, vt sumus omnes mutabiles, & fragiles, & infirmi, cedamus aliquando, manusque demus vel instanti diabolo, vel mundo blandienti, vel etiam ipsi carni nostræ recusanti, ac reluctanti. Semper enim nauis quamdiu extra portum est, in periculo est, nec aliquid magis optare debet, quam vt quam celerrime in portu sit. Ac cetera quidem negocia, etiamsi grauissima, & maxima, & quæ ipsum vitæ statum deuinciant, & obligent, quanto citius confici solent? Quis enim in prælatura suscipienda, aut in matrimonio contrahendo ita cunctatur? & tamen quantum est in altera oneris, in altero molestiarum, atque incommodorum? At in religione quidem cum Deo ligamur, cuius iam naturam notam habemus, lenissimam, facillimam, benignissimam, & tum in donando, tum in ferendo clementissimam. Matrimonium autem cum fœmina nos nectit, homine primum, deinde sexu etiam imperfectiori, qui multis vitijs facile, ac plerumque laboret, iracundia, temeritate, arrogantia, loquacitate, & alijs maioribus, vt mirum sit, non in talem incidere. Præterea si de religionis iugo quærimus, id iam à tam multis exploratum est, quam multi & ante fuerunt, & nunc sunt in religione. Quare quid timeas, ei te vado committere, quod à tam innumerabilius tentatum, & periclitatum videas? Denique his omnibus accedunt mortis casus, qui semper omnibus impendent: de quo Augustinus, Crastinum diem quis tibi promisit? Vbi mihi legis indulgentiam recepturum, si te correxeris, ibi mihi lege quantum victurus sis. Nescis ergo quantum sis victurus. Esto correctus, & semper paratus. Quid differs in crastinum? Quam ob causam Bernardus in epistola ad quosdam suos nouitios, laudat eos, quod religionis consilium opere exequuti essent, quia non apparebit, inquit, vltra vacua in vobis crux Christi, quemadmodum in multis filijs diffidentiæ, qui tardantes conuerti ad Dominum de die in diem, improuisa morte subtracti, in puncto descendunt ad inferos. Hæc igitur aduerte-

Ser. 16. de ver. Dom.

Ep. 109.

aduertere debēt, quicumque Dei instinctu à seculi iactatione ad religionis quietem impelluntur. Quo enim pertinet ille vel consilij capiendi, vel experientiæ faciendæ prætextus, nisi vt dæmonis laqueos, vt larentem mundi amorem honesta specie occultent, vt tarde deserant quod inuiti deserunt? quod quidem vix credi potest, quam sit periculosum, quia nihil facilius, quam vt numquam deserant, quod tam lente deseruntAudiant ergo isti Bernardum tam scientem, tamq. harum rerum peritum, quid in simili causa ad Romanum Romanæ curiæ subdiaconum scribat, idemq. sibi scriptum, & dictum putent. Quid tardas, inquit, ipsum quem iamdudum concepe-
Ep.105. ras, spiritum parturire salutis? Nil mortalibus vel morte certius, vel incertius hora mortis, siquidem tamquam fur in nocte, ita veniet. Væ prægnantibus illa die. Si superuenerit, & præuenerit hunc tam salutiferum partum, heu perfodiet domum, sanctum germen extinguet. Cum enim dixerint, pax, & securitas, tunc repentinus superueniet eis interitus, sicut dolor in vtero habenti, & non effugient. Eia ergo festina, exi, recede, moriatur anima tua morte iustorum, quo fiant & nouissima tua horum similia. O quam pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. Fuge quæso, in via peccatorum ne ste
teris. Quo modo viuere potes, vbi mori nō audes? Quin etiam
Ep.108. idem Bernardus ad alterum, qui ad studia litterarum absoluenda annuas quasi inducias postularat, Obsecro, inquit, redi ad cor, & aduerte hunc annuum terminum, quem tu tibi indulsisti in iniuriam Dei, non esse annum placabilem Domino, sed discordiæ seminarium, iræ fomitem, nutrimentum apostasiæ, qui spiritum extinguat, gratiam intercludat, teporem asserat illum, qui Deo solet vomitum prouocare.

De tentatione ex parentibus, aut propinquis. Cap. XXXIIII.

Ep.1. ECCE autem aliud dæmonis telum aduersus religiosam vocationem ex teneriori affectu in suos; quod merito Hieronymus arietem pietatis appellat, quia duobus quasi cornibus ad hāc salutis munitionem quatiendam instructum est. Alterū est enim amor, & caritas illa naturalis, quæ etiam iure iis deberi existimatur, à quibus

à quibus quisque genitus sit, vel qui ex iisdem geniti sint. Alterum insuper omnia complectitur, quæ à propinquis ad hāc voluntatem labefactandam adhiberi solent, preces, obsecrationes, lacrymas, argumenta etiam ex domesticis rationibus deprompta, & reliqua id genus. Contra hanc inimici nostri subdolam simul, & tamen acrem, ac vehementem (vtrumque enim hic coniunctum est, quod in aliis raro contingit) tentationem ita nos armari oportet, vt hoc teneamus certum, & fixum, cum semel de Dei voluntate nos ad religionem vocātis constiterit, quocumque modo cōstiterit, quicquid deinde proponatur, quod ab hoc distrahat, aut auocet, non posse nisi à dæmone proficisci. Quare illa omnia, quæ parentes, amici, propinqui, aut alij quiuis (omnium enim eadem est causa) in hoc genere vel loquantur, vel faciant, ita audienda, itaq. accipienda sunt, vt ab illo auctore conflata, qui omnibus quidem insidiatur, sed vt latro, multo magis vbi maior est præda, & de quo scriptum est, Cibus eius electus. Is enim quos per se ipsum *Abac.1.*
expugnare non potuit, eos sæpe huiusmodi instrumentis, quibus, vt pote gratioribus, molliores sunt ad pectora nostra aditus, expugnauit. Vetus autem est ars ista diaboli, quæ illi in parente nostro Adamo nimium bene processit. Nam quid interest (ait Augustinus in hac ipsa re) vtrum in vxore, an in *Ep.38.*
matre, dum tamen Eua in qualibet muliere caueatur? Nam ista vmbra pietatis de foliis illius arboris venit, quibus se primum parentes nostri damnabili pietate texerunt. Recte ergo Climachus. Melius est, inquit, contristare parentes, quam con- *Grad.4.*
tristare Dominum Iesum. Hic enim nos creauit, & saluauit: illi sæpe suos amando perdiderunt. Amor Dei, ipsiusque sanctum desiderium extinguit in anima carnalem parētum amorem: qui autem vtrosque amores in vno corde claudi posse putet, is se ipsum decipit. Ne te moueant tuorum lacrymæ, ne tu tibi ipsi æternas lacrymas parias. Cum te parentes, & propinqui circundant, sicut apes, immo sicut vespæ, plangentes, & lamentantes, tu tibi propone peccata tua, vt dolorem dolore vincas. Hæc Climachus. Sed tamen quia ab ignaris, atque indoctis naturæ ius, ipsumque Dei præceptum de parentibus honorandis sæpe prætenditur, videndum est quam hoc vim habeat. Est autem hoc pro certo ponendum ex communi theologorum sententia, nullam iis in hoc genere obedientiam deberi, idque ob triplicem causam. Primam licet

sumere

2. 2. q. 104. ar. vlt.

sumere ex B. Thoma, qui in iis, quæ ad corporis naturam pertinent, omnes homines pares esse affirmat, atque in eiusmodi rebus nec seruum esse inferiorem domino, nec filium patre, vt sunt quæ vel ad corporis necessitatem, vel ad prolem gignendam pertinent. Ex quo ille effici vult, nullam esse rationem, cur vllus cogi possit, vt ex alterius, etiam parentis, arbitrio vel matrimonium ineat, vel se seruet continentem. Simile est

Eth. c. 2.

quod ex naturæ principiis docet Aristoteles, qui cum multa de filiorum obligatione aduersus parentes dixisset, ad extremum tamen quærit, num in omnibus omnino officiis ita ex eorum obedientia viuendum sit, vt numquam ab ea liceat discedere. Respondet autem non in omnibus: nam si filius ægrotet, magis eum medico obtemperare debere in iis, quæ ad sanitatem conferunt; si militet, potius duci in iis, quæ ad bellicã disciplinam spectant. Quod si quis veteris legis præceptum obiiciat, quo parentes honorare iubemur, respondebimus idé

Lib. contra Adim. c. 8

quod olim Augustinus Adimanto hæretico, cuius impietas eo vsque eruperat, vt ob hanc causam euangelium calumniari non veteretur, quasi Decalogo à Deo dato contrarium. Respondet enim, & honorandos esse parentes, & tamen propter annunciandum regnum Dei nulla impietate posse contemni; quoniam honor ille in suo gradu seruandus est, sed in diuini amoris comparatione, præsertim si parentes hunc amorem impediant, exui, abiicique oportere. Altera ratio est, quod cum paternum ius in liberos nihil sit aliud, quam participatio

Eph. 3.

quædam eius auctoritatis, quæ est in Deo, à quo, vt ait Paulus Apostolus, est omnis paternitas, ex eo sit, vt vicaria tantum, & delegata potestate nitatur. Quare si ita accidat, vt aliud Deus aliud parentes præcipiant, cui dubium sit, quin tum cesset patria iurisdictio, quoniam eius voluntati repugnat, à quo ea accepta est? Idem enim est, ac si Rex familiæ suæ, vel vrbi quempiam suo nomine præfecerit, ac deinde aliquid præfectus iste imperet, Rex autem contrarium. qui enim illi pareat, hic in

Ep. 111

Regem contumax, & periurus habeatur. Quam ob rem Bernardus in ea epistola, quam Helyæ monachi sui nomine ad eius parentes scripsit, Sola, inquit, causa, qua non liceat obe-

Mat. 10

dire parentibus, Deus est. Ipse enim dicit, Qui amat patrem, & matrem plusquam me, non est me dignus. Si me vere vt boni, & pii parentes diligitis, si fidelem erga filium pietatem habetis, quid me patri omnium Deo placere satagentem inquie-

tatis,

tatis, & ab eius seruitio, cui seruire regnare est, abstrahere tentat is? Vere nunc cognosco quia inimici hominis domestici eius. In hoc vobis obedire non debeo, in hoc vos non agnosco parentes, sed hostes.

TERTIA etiam causa huius est, quia si vere, quasi rationibus subductis, supputare velimus, quid parentibus nostris debeamus, tam parum nos ab eis accepisse cognoscemus, vt Dei respectu verius nihil sit. Nam cũ homo animam habeat, & corpus, in anima quidem, quæ præcipua in homine pars est, ac pene totus homo, constat nullam eos partem, ne minimam quidem habere: hęc enim tota à Deo creatur, nec vlla vis inest vel homini, vel etiam angelo, qua eius effectionem attingere queat. Restat ergo corpus, quod etiam si totum ab homine compingeretur, tamen paulo amplius ei deberemus, quam si vestem nobis, aut instrumentũ aliquod ad aliquid faciendum, aut vas ad aliquid capiendum confecisset. Hæc enim præstat corpus animæ, & certe paulo plus; quin etiam in multis eam impedit, & perturbat, & obtundit, vt ne perfecti quidem instrumenti ad omnia animæ opera peragenda vim habeat. Itaque, vt dixi, etiamsi totum corpus soli nobis homines dedissent, tamen quota pars nostri illa esset? Nunc vero in ipso quoque corpore quam prope nihil est, quod parentes de suo cõferunt? Vt enim si cũ quis in terram spuisset, de illo sputo Deus statim vel statuam, vel aliam rem efformaret, vter illius rei auctor diceretur, Deus, an is, qui casu in terram expuerat? Sic enim Dominus Deus informem materiam ab homine excisam ad corpus conformandum adhibet: ipse fingit, ipse distinguit, ipse ex vna illius parte neruos, ex alia vero ossa, & sanguinem, & cetera membra compaginat, quæ tantum abest vt homines efficiant, vt & quo modo ea fiant, & an fiant, nõ intelligant; quod apparet, quia sæpe cum maxime prolem cupiunt, eam tamen habere non possunt. Scite ergo Augustinus, Istis, inquit, generantibus Deus creat. Nam si tu creas, dic quid tua mulier paritura sit. Quid dicam, tu dic? Dicat ipsa, quæ quod portat ignorat. Accedit etiã illud, quod quidquid illud est tam exiguum, quod illi de suo conferunt, ne suum quidem iure appellare possũt, quoniam illud ipsum à Deo accipiunt, veriusq. Dei est, quam illorum. Bene hoc agnoscebat Beatus ille Iob, qui sui corporis, ac singularum eius partium confectionem ita Deo tribuebat, quasi nullius hominis opera, illius tãtum manibus,

Psal. 70 Conc. 2.

digitisque, vt ille loquitur, totum in circuitu plasmatum esset. Nonne, inquit, sicut lac mulsisti me, & quasi caseum coagulasti, ossibus, & neruis compegisti me, & visitatio tua custodiuit spiritum meum? & alter propheta, Tu pater noster, & Abraham nescinit nos. quasi diceret, Quid nobis dedit Abraham, vt ei progenitoris nomen debeatur? Omnium vero apertissime, & grauissime ipse Dominus, & Saluator noster, Nolite vobis patrem vocare super terram. vnus est enim pater vester, qui in cœlis est. Quamquam hæc quidem omnia ad naturalem vitam pertinent, quæ vix vita, & certe si sola sit, ne vita quidem appellanda est, quoniam mortua est. Vera enim vita est illa, quam in nobis efficit Dei gratia: in qua conferenda quis locus fuit vel patri, vel matri, quæ nos potius in peccatis, vt Dauid queritur, concepit, vt ante damnati, quam nati essemus? Quod cum adeo verum sit, hic solus erit pater noster, à quo duplicem hanc vitam accepimus, illi soli vt patri obediendum, & obsequendum, & gratificandum. Huc enim respicit illud Hieronymi præceptum ad Furiam matronam. Contristabitur pater, sed lætabitur Christus. Lugebit familia, sed Angeli gratulabuntur. Faciat pater quod vult de substantia sua. Non es eius, cui nata, sed cui renata, & qui te grandi pretio redemit, sanguine suo. Quam ob causam non solum licebit, sed etiam decebit vnumquemque religiosum ea dicere, quæ Helias ille apud Bernardum ad parentes suos sibi infestos dicit, Quid à vobis habeo, nisi peccatum, & miseriam? Hoc solum, quod gesto corruptibile corpus, de vestro habere me fateor, & agnosco. Non sufficit vobis, quod me in hanc seculi miseriã miseri miserum induxistis, quod in peccato, & peccatorem peccatores genuistis, quod in peccato natum de peccato nutristis, nisi etiam inuidendo mihi misericordiam, quam consequutus sum ab eo, qui non vult mortem peccatoris, filium insuper gehennæ faciatis? Hæc igitur si cogitentur, facile erit naturalem illum affectum tenerum, ac mollem aduersus carnem, & sanguinem, cum nos à tanto bono reuocat, inhibere, multoq. facilius, si illam adeo seueram Domini sententiam attendamus, Qui amat patrem, aut matrem plusquam me, non est me dignus. Quam sententiam sic interpretatur S. Bernardus, vt plus propinquos diligere, quã Christum, sit propinquorum respectu, non implere quæ Christus in carne manens, verbo, &

Iob 10.
Esa. 63.
Mat. 23.
Psal. 50
Ep. 10.
Ep. 111.
Mat. 10
Ser. 20. Cant.

& exemplo docuit. Merito autem illa benignitas adeo se seueram in hac culpa præstat. Sic enim animo quisque suo repræsentare debet, quasi duo sint, qui nos vterque ad sese vocent, hinc Christus, hinc pater. Vterque igitur amorem suum, vterque sua merita commemorat, sed longe dispari causa. Nam & ea, quæ Deus nobis dedit, infinito interuallo maiora sunt, & quæ pater dedit, à Deo accepit, vt daret, eaq. ipsa verius dedit Deus. Ergo vterque ad se allicit, sed ille promittendo cœlestia, quæ sunt maxima, & certissima, hic terrena, quæ minima sunt, nec in eius manu sunt, vt cum velit præstare possit. Et ille quidem, vt nihil aliud promittat, tamen cum sit ipsa pulchritudo, & ipsa dignitas, & bonitas, satis per se ampla merces est omnis nostri laboris. Homo autem quid est, vt ei adhæreamus? Non enim propter hominem fati, & creati sumus, sed propter Deum. Itaque cum Deo nos subtrahimus, cum hominis voluntatem illius voluntati præferimus, maximam quandam ei iniuriam facimus. Quod igitur supplicium, quam pœnam is mereatur, qui mortalem immortali, tenebras luci, lutum cœlo præponere non dubitet? illam nimirum, qua nulla maior, nulla etiam iustior, & cõuenientior. Non est me dignus. Nam nec grauius aliquid contingere potest homini, quam vt à Dei sui consortio tamquam indignus separetur, nec vero quicquam æquius, quam vt ab eo separetur, qui creaturam prætulit creatori, inuitanti præsertim, seque vltro offerenti. Videamus igitur quomodo tam noxium affectum sanare conetur Gregorius, & quot mala ex eiusmodi affectu prouenire indicet. Sunt, inquit, plerique qui non solum aliena non appetunt, verum etiam cuncta, quæ possederant in mũdo, derelinquunt, semetipsos despiciunt, nullam præsentis vitæ gloriam requirunt, ab huiusmodi se actibus separant, & pene quicquid prosperitatis arriserit, calcant. Sed tamẽ adhuc vinculo carnalis cognationis obligati, dum amori propinquitatis indiserete deseruiunt, ad ea sæpe per affectum cognationum redeunt, quę iam & cum proprio despectu subegerant. Cumq. plusquam necesse est, carnis propinquos diligunt retracti exterius, à cordis parente diuiduntur. Quo itaque isti nisi in rete ambulant, quos à præsenti seculo inchoata iam vitæ perfectio soluerat, sed inordinatus amor terrenæ cognationis ligat. Hinc enim veritas dicit, Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios,

7. Mor. cap. 14.
Luc. 22.

lios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Quo in loco videlicet dum propinquorum odio, animæ quoque nostræ odium subinfertur, patenter ostenditur, quia sic propinquos, sicut nosmetipsos odio habere præcipimur, vt hos ad æterna rapientes, eorumq. carnalem gratiam, cum præpedit, postponentes, discamus tempora eos discretionis arte & cõuenienter diligere, & salubriter odio habere, quatenus sic sciat per amorem odium surgere, vt valeamus eos verius per odium amare. Hinc rursum per
Deu. 33 Moysem dicitur, Qui dixerit patri suo, & matri suæ, Nescio vos, & fratribus suis, ignoro vos, & nescierunt filios suos, hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum, & seruauerunt iudicia tua. Ille etenim scire Dominum familiarius appetit, qui præ amore pietatis nescire desiderat, quos carnaliter scit. Graui etenim dãno scientia diuina minuitur, si cum carnis notitia partitur. Extra cognatos ergo quisque, ac proximos debet fieri, si vult parenti omniũ verius iungi, quatenus eosdẽ, quos propter Deũ viriliter negligit, tãto solidius diligat, quanto in eis affectum solubilẽ copulæ carnalis ignorat. Hæc Gregorius, & plura, quæ ad extremum ita concludit, vt licet naturalis hic affectus nos lacessat, & pungat, tamen cõprimendũ esse doceat, neque ideo virtutis iter deserendũ. Affert ad hoc
1. Re. 6. ex scriptura exemplũ in duabus vaccis, quæ ad planstrum in quo arca Dei vehebatur, adiunctæ, mugiebant illæ quidẽ vitulorum desiderio, quos domi clausos relinquebant, sed tamen ibant, nec vsquam vel ad dexteram, vel ad sinistram declinabant. Sic enim, inquit, sic necesse est, vt incedere debeant, qui sacræ legis iugo suppositi, iã per internam scientiã Dei arcam portant: quatenus per hoc, quod propinquorum necessitatibus condolent, a cœpto rectitudinis itinere non declinent.

Nacta hæc quidem, & eleganter Gregorius: sed tamen quoniam hæc est omnino difficilis pugna, & anceps, & in qua multos periclitari, nonnullos etiam interdum cadere videamus, adhibeamus acriorem aliquam cohortationem, eamq. non ex nobis, sed ex ijs auctoribus, quorum non eloquentiã solum admiranda, sed etiam sanctitas, & auctoritas reuerenda sit. Veniat primum Hieronymus, cuius illa sunt grauissime ad Heliodorum scripta. Audi, inquit, edictum Regis
Ep. 1. tui, Qui non est mecum, contra me est, & qui mecum non colligit, spargit. Recordare tyrocinij tui diem, quo Christo in baptis-

baptismate consepultus, in sacramenti verba iurasti, pro nomine eius non te patri parciturum, non matri. Ecce aduersarius in pectore tuo Christum conatur occidere. Ecce donatiuum, quod militaturus acceperas, hostilia castra suspirant. Licet paruulus ex collo pendeat nepos, licet sparso crine, & scissis vestibus vbera, quibus te nutrierat mater ostendat, licet in limine pater iaceat, per calcatum perge patrem, siccis oculis ad vexillum crucis euola. Solum pietatis genus est, in hac re esse crudelem. Veniet, veniet postea dies, quo victor reuertaris in patriam, quo Hierosolimam cœlestem vir fortis coronatus incedas. Neque vero nescio, qua te dicas nunc compede præpediri. Non est nobis ferreum pectus, nec dura præcordia. Et nos per ista transiuimus. Nunc tibi blandis vidua soror hæret lacertis, nunc illi, quibuscum adoleuisti, vernulæ aiunt, Cui nos seruituros relinquis? Nunc & gerula quondam iam anus, & nutritius secundus post naturalem pietatem pater, clamitat, cui nos morituros relinquis? Facile rumpit hæc vinculã amor Christi, & gehennæ timor. At contra scriptura præcipit, parentibus obsequendum, sed quicumque eos supra Christum amat, perdit animam suam. Gladium tenet hostis, vt me perimat, & ego de matris lacrymis cogitabo? Propter patrem militiam Christi deseram, cui sepulturam Christi causã nõ debeo, quam etiam omnibus eius causã debeo? Domino passuro timide Petrus *Mat. 16* consulens scandalum fuit. Paulus retinentibus se fratribus, *Act. 21* ne Hierosolimam pergeret, respondit, Quid facitis flentes, & conturbantes cor meum? Ego enim non solum ligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum pro nomine Domini Iesu Christi. Aries iste pietatis, quo fides quatitur, euangelij retundendus est muro, Mater mea, & fratres mei hi sunt, quicum- *Mat. 12* que faciunt voluntatem patris mei, qui in cœlis est. Si credunt Christo, faueant mihi pro eius nomine pugnaturo; si non credunt, mortui sepeliant mortuos suos. Sapienter omnia Hieronymus, & hoc in primis extremum, quod qui in Christum credant, daturos ait operam, vt ei faueant, qui ad Christi obsequium pergit. Quare si qui non modo non faueant, sed etiam impediant, retineant, & omnibus artibus auocent, quid sequitur, nisi eos vel non credere, vel vix credere? Audiamus etiam Augustinum, vt simili eloquentia, & rationum pondere Lætum amicũ ad seculi contemptum vrgeat. Is enim *Ep. 38.*

post alia multa, Nec succenseant, inquit, parentes, hoc præcipere Dominum, vt eos oderimus, quomodo nobis hoc de anima nostra præcipitur. Nam sicut nunc de anima iubetur, vt eam propter Christum cum parentibus oderimus, ita quod alio loco de anima idem Dominus dicit, in parentes quoque potest congruentissime conuenire. Qui amat, inquit, animam suam, perdet eam. Dicam etiam fidenter, Qui amat parentes suos, perdet eos. Ecce rapit te studium veritatis cognoscendæ, atque percipiendæ voluntatis Dei in scripturis sanctis. Rapit euangelicæ prædicationis officium. Dat signum Dominus, vt vigilemus in castris, vt ædificemus turrim, de qua hostem sempiternæ vitæ & prospicere, & propellere valeamus. Rapit militem Christi tuba cœlestis ad prælium, & retinet mater. Sed quid dicit, aut quid allegat? Forte decem illos mêses, quibus viscera eius onerasti, & dolores parturitionis, ac labores educationis? Hoc hoc interfice verbo salutari, hoc perde matris, vt in vitam æternam inuenias eam. Hoc memento vt oderis in ea, si diligis eam, si tyro Christi es, si turris fundamenta posuisti. Carnalis enim affectus est iste, & adhuc veterem hominem sonat. Hunc carnalem affectum & in nobis, & in nostris militia Christiana vt perimamus hortatur, nec tamen ita, vt ingratus quisque sit parentibus, & eadem ipsa beneficia, quibus in vitam hanc editus, susceptus, atque nutritus est, enumerata derideat: seruet potius vbique pietatem. Habent hæc locum vbi maiora non vocant. Mater Ecclesia mater est etiam matris tuæ. Hæc nos de Christo concepit, hęc martyrum sanguine parturiuit, hęc in sempiternam lucem peperit, hæc fidei lacte nutriuit, & nutrit, ciboſq. maiores præparans, quod adhuc paruuli, & sine dentibus vagire vultis, horrescit. Hæc mater toto orbe diffusa, tam varijs, & multiplicibus errorum infestationibus agitatur, vt abortiui iam filij eius aduersus eam infestis armis belligerare nō dubitent. Ignauia etiam atque torpore quorundam, quos gremio continet, mêbra sua frigescere pluribus locis, & fouendis paruulis minus idonea fieri dolet. Vnde ergo nisi per alios filios, vnde nisi per alia membra, quorum è numero es, iustum, ac debitum poscit auxilium? Huius ne tu necessitates deserens ad carnalia verba conuertaris? Nonne hęc grauioribus querelis insonat auribus? Nonne hęc cariora viscera, & cœlestia vbera ostentat? Hactenus Augustinus, & multo plura, quæ qui voler,

ab

ab ipso petat. Nos Bernardum quoque addamus in simili argumento non minus disertum. Sic enim ad Gualterum quen dam doctum, & insignem virum, Quid ad hæc respondebo tibi? Vt matrem deseras? Sed inhumanum videtur. Vt cum ipsa maneas? Sed neque ipsi expedit, vt sit filio causa perditionis. Forte vt & mundo simul milites, & Christo? Sed nemo potest duobus dominis seruire. Mater tua vult contraria tuæ, ac per hoc & suæ ipsius saluti. Elige ergo tu è duobus quod vis, aut vnius videlicet satisfacere voluntati, aut vtriusque saluti. Verum si multum eam diligis, desere potius ipsam, ne si Christum deseras, vt maneas cum ipsa, propter te pereat & ipsa. Alioquin male de te meruit, quæ te peperit, si propter te perit. An non propter te perit, quæ ipsum quem peperit, perimit? Et hæc dixerim, vt tuo aliquo modo carnali condescendam, consulamque affectui. Ceterum fidelis sermo, & omni acceptione dignus, vt etsi impium est contemnere matrem, contemnere tamen propter Christum, piissimum est. Nam qui dicit, Honora patrem, & matrem, ipse etiam dixit, Qui amat patrem, aut matrem plusquam me, non est me dignus. Atque hactenus hi Patres. Sed tamen nulla nobis maior, grauiorque esse potest cohortatio in hoc genere, quam Christi Domini exemplum, qui cum matrem haberet, & talem matrem, tamen ipso anno ætatis duodecimo, triduo toto sine ea manere voluit in vrbe Hierusalem, vt ea quæ patris sui erant exequeretur. Fuit autem hoc proludium quoddam eius quod postea fecit, cum ætate iam virili eiusdem conuictum, consuetudinemque deseruit, vt se in hominum salutem curandam penitus demitteret, quo in opere dum occuparetur, cum ei nunciatum esset matrem adesse, respondit, Quæ mihi mater, aut qui fratres? Denique quod omnium maximum est, in eius ipsius oculis mortem sustinere non dubitauit, vt nos his omnibus doceret, nullo carnalium propinquorum respectu relinquendum esse virtutis, ac perfectionis studium. Itaque quantum id in omnium animis valere debeat, declarauit aliquando adolescens, Albertus nomine, ex Germania oriundus, illustri admodum familia, quippe Falchembergensis Comitis filius, & Regi Galliæ affinitate coniunctus; ad quem missus, vt cum eius filiis Lutetiæ educaretur, ille contra ad cœlestem militiam animum adiecit, eamque in Prædicatorum ordine, adhuc pene nouo, aggressus est circiter annum Domini MCCXXX. quod vbi

Ep. 104.

Luc. 2.

Marc. 12.

ad patrem perlatum est, etsi iam natu grandis, tenere se non potuit, quin Lutetiam cum magno suorum comitatu aduolaret, omnesque machinas, & omnes conatus ad filii (erat enim illi vnicus) voluntatem expugnandam intenderet. Sed frustra, cum Dei amor iuuenile pectus aduersus carnalem amorem, paternasque blanditias obdurasset. Illustrior autem fuit eiusdem congressus cum Theodorico consobrino, qui dolore ardens, omnia videlicet attulit ad illud consilium labefactandum apta, lacrymas, preces, argumenta, matris denique commemorationem, quam præ animi ægritudine, aut iam mortuam esse, aut moribundam decumbere confirmabat. Conscederant autem è regione iconis cuiusdam, in qua Christus, vt pingi solet, inter matrem, ac Ioannem discipulum in cruce pendebat. Tum Albertus oculos, ac digitum in eam tabulam intendens, En, inquit, Dei filius, cum matrem, & cõsobrinum, vtrumque sibi tam carum, doloris gladio confossum videret, tamen è crucis patibulo, quod facile poterat, descendere noluit, sed in ea cum suo, & illorum cruciatu vsque ad mortem permansit. Quare ne ego quidem hanc religiosæ vitæ crucẽ, quam semel conscendi, deseram vnquam, quamuis & matrem, quam narras, & te consobrinum ad pedes meos exanimes iacere viderem. Quin tu potius in hanc eandem crucem mecum conscendis, teque mũdi huius laqueis expedis, in quibus hæres cum tanto periculo? Quid plura? tantum valuit hic adolescentis sermo, vt eum permouerit ad idem institutum, seculo relicto, complectendum, mirante, & obstupescente tota ciuitate, eo magis, quod is antea mundanis nugis, atque omni vanitate valde obligatus tenebatur. Simile est, nec minus admirabile, quod Antoninus commemorat, cum in eadẽ vrbe Lutetia insignis doctor Franciscanæ familiæ se addixisset, matrem eius, quæ inopia haud mediocri premebatur, idque ad alia beneficia addiderat, quod illius litterarium ociũ suarum manuum laboribus sustẽtarat, multis lacrymis, & clamoribus suam orbitatem, ac paupertatem lamentari cœpisse, ac tum filium, tum illius ordinis patres omnes tamquam inhumanos, atque iniustos etiam accusare. Quibus cum ille commotus, iam in proposito nutaret, & ante Crucifixi imaginem oraret, quasi veniam ab eo petens discedendi, ad matrem subleuandam, vidit è Christi latere perfosso manantem cruorem, simulque hanc vocem audiit, Ego te carius nutrui, quam

Par. 3. tit. 24. c. 9. §. 7.

ui, quam mater tua: quare nõ me deserere debes propter matrem. quo ille & stupefactus, & ita roboratus est, vt deinceps maternas omnes vel blãditias, vel querelas facile contẽpserit.

In eos qui liberos, vel propinquos à religione reuocant. Cap. XXXV.

HACTENVS sic eos, qui ad religiosam vitam vocantur, confirmare conati sumus, vt ipsis animũ, viresque adderemus aduersus propinquorum importunitatem. Nunc aliquid etiam dicendum est, quo hi ab hac importunitate deterreantur. Sic enim certior erit victoria, vt in pugna adauctis alterius partis viribus, alterius imminutis. Quid autem grauius ad hos deterrendos dici potest, quam hoc, quod vel scientes, vel nescientes, re ipsa tamen bellum contra Deum ipsum suscipiũt, tum impium, tum vero, quod necesse est, iis ipsis valde funestum? Certe enim diuinum consilium impugnare, idque destruere quod ille ædificauit, & spargere quos congregauit, militesque, quos ad suum vexillum vocat, dissipare, nihil est aliud, quam conspirare cum dæmone, & cum Deo bellare; quod, vt dixi, tum maximum est peccatum, tum iis, qui id audeant, sine vlla dubitatione dã nosissimum. Itaque sæpissime etiam Deus iram suam in huiusmodi culpa euidentibus suppliciis demonstrauit. Pontianus seruus hominis feri, ac barbari, cũ, vt narrat Gregorius Turonensis, diuina caritate incensus, ad monasterium profugisset, heruscque illi repetẽdo instaret, nec negari posset rem suã exigenti, repẽte excæcatus est. Itaque statim pœnitentia perculsus, vimque numinis agnoscẽs, haud grauate cõsensit, vt in Dei obsequio remaneret. Neque tamen lumen ante recepit, quã ei Põtianus manus imposuit, vt eo manifestius cœcitatis causa appareret. Atqui, vt dixi, hic iustum, & æquũ postulabat. Est enim tum S. Thomæ, tum theologorum omnium sententia, seruum alteri mãcipatũ inuito subtrahi non posse, quinimmo ipsum professionis vinculum irritum, ac nullum esse, quod in aliis omnibus ita validum, & sanctũ est. Sed si in mancipio reposcendo adeo offensus est Deus, eamque offensam tali pœna declarauit, non multo magis offendetur, impediendo vel cognato, vel fratre, vel etiam filio, in quem pater, quod ad hoc attinet, nihil omnino iuris habet? Ambrosius, tantus auctor,

De vita Patrum

2. 2. q. vl. ar. 6

Universidad de Deusto Biblioteca

ctor,puellam commemorat adhuc viuentem, cum ipse hoc
Lib. 6. de virg. scriberet,nobilem,vt idem ait, seculo, postea multo nobiliorem Deo, quæ cum religiosæ vitæ amore ad altare confugisset, instarentque propinqui,& sponsum offerendo, & diuitiarum commoda proponendo, illa semper constans, & inuicta perstiterat. Ac cum vnus præfractius vrgensdixisset, Quid? si pater tuus viueret,an te innuptam viuere pateretur? respondisse eam,Et ideo fortasse mortuus est,ne impedire posset. Neque vero multum temporis interceßisse,cum hic,qui ita instabat,morte sublatus est, tamque persuasum fuisse omnibus,ob hanc causam esse sublatum, vt ceteri idem sibi quisque metuentes fauere cœperint, qui antea tantopere repugnabant. Sed illud terribile,quod Hieronymus his ipsis verbis commemorat in epistola ad Lætam. Prætexata, inquit, nobilissima
Ep. 7. quondam fœmina, iubente viro Hymetio, qui patruus Euslochii virginis fuit,habitum eius,cultumque mutauit, & neglectum crinem mundano more pexuit,vincere cupiens & virginis propositum, & matris desiderium. Et ecce tibi eadem nocte cernit in somnis venisse ad se angelum terribili voce minitantem pœnas,& hæc verba frangentem. Tu ne ausa es viri imperium præferre Christo? Tu caput virginis Dei tuis sacrilegis attrectare manibus, quæ iam nunc arescent, vt sentias excruciata, quid feceris, & finito mense quinto ad inferna duceris. Sin autem perseueraueris in scelere, & marito simul orbaberis,& filiis. Omnia per ordinem expleta sunt, & seram miseræ pœnitentiam velox signauit interitus. Sic vlciscitur Christus violatores templi sui,sic gemmas,& pretiosissima ornamenta defendit. Hæc Hieronymus. Possent autem alia afferri etiam recentia: verum quidnam grauius, aut ex grauiori auctore producatur, quam hoc, quod modo diximus? Quare hoc positum sit, hoc peccati genus à Deo acerbis, ac præsentibus ferme supplicijs semper vindicatum esse, vt in eo quoque
1.Co.3. extet illud Apostoli Pauli,Si quis templum Dei violauerit,disperdet illum Deus. quod si in lapideum templum conuenit, quanto magis in animam ipsam,quæ & sanctius templum est, & Deo longe carius? Itaque si id faciunt parentes, propterea quod filios suos diligant,iisque carere durum putent, hoc cogitare debent,nulla re se eis, quos tantopere diligunt, magis nocere posse,atque ideo non eum esse amorem, sed summum odium. Sin autem ob suum quoque commodum, aut solatium

id faciunt,

id faciunt,tamen hoc ipsum timendum est eis,ne & Deum offendant,& simul id,quod quærunt,solatium,vel vtilitatem nõ consequantur. Neque vero mirabimur tam seueris pœnis hoc à Deo scelus vindicari, si eius grauitatem attendamus; de qua recte Anselmus in epistola quadam: Si,inquit, qui se- *Ad Gof*
parat pretiosum à vili,nempe animam à seculo,erit tamquam *fridum.*
os Dei,ille cuius os,& manus extrahat animam adhærentem *Hier.15*
Deo ad seculum,quid erit? Nonne super eum cadit quod Do- *Luc.11.*
minus dicit,Qui non colligit mecum,dispergit, & qui non est *Lib. 3.*
mecum,contra me est? Grauissime autem Chrysostomus fa- *cõtra vi*
ctum hoc exaggerans,quam multa peccata in vno hoc pec- *tup. vita*
cato contineantur,ita colligit. Nam primus malitiæ,& impro- *mon.*
bitatis gradus est,iumenta, & pecora ipsa inimicorum errantia, vel lapsa negligere, quod lege diuina prohibebatur. *Exo.23.*
Secundus,& maior,inimicis ipsis,si qua re egeant,non subue- *Deu. 22*
nire. Tertius,proximos ignotos aspernari. Quartus,despicere familiares. Quintus,non solum corpora,sed animas etiam fratrum pereuntes negligere. Sextus,ipsos filios pereuntes negligere. Septimus,nec eos per se curare, nec alios, qui curent, comparare. Octauus,prohibere insuper eos, qui sponte iuuare illos velint. Nonus,nõ modo eos à salute arcere, sed etiam eorum salutem vltro oppugnare. En igitur,auctore Chrysostomo,ad quem sceleris,ac sæuitiæ gradum præpostera ista parẽtum caritas perueniat,vt dum maxime se eis consulere arbitrantur, ita noceant,vt etiam parricidium committant, tanto grauius,ac sceleratius, quanto melior est animi vita,quam vita corporis. Iure igitur S. Bernardus,O durum patrem,ò sæ- Ep.111.
uam matrem,ò parentes crudeles,& impios,immo non parentes,sed peremptores, quorum dolor salus pignoris, quorum consolatio mors filii est. Qui me malunt perire cum eis,quam regnare sine eis. Mira abusio. Domus ardet,ignis instat à tergo,& fugienti prohibetur egredi,enadenti suadetur regredi. Et hæc ab iis,qui in incendio positi sunt,& obstinatissima dementia,& dementissimâ obstinatione, fugere periculum nolunt. Proh furor. Si vos contemnitis mortem vestram, cur etiam appetitis meam? Si,inquam,negligitis salutem vestram, quid iuuat etiam persequi meam? Quare uos non potius sequimini me fugientem,vt non ardeatis? An hoc est vestri cruciatus leuamen,si me etiam perimatis, & hoc solum timetis, ne soli pereatis? Ardens ardentibus quod solatium præstare

poterit?

poterit? Quæ, inquam, consolatio damnatis, socios habere suæ damnationis? quodve remedium morientibus, alios videre morientes?

IGITVR parentes ne in his filiorum tam salutaribus consilijs disturbandis, in tanta quæ Bernardus commemorat, incidant mala (quod autem ad parentes dicimus, ad ceteros propinquos, & denique ad omnes dicimus) tum his, quas diximus, rationibus se confirment, tum etiam eorum fortibus exemplis, qui liberorum amissionem ita constanti animo tulerunt, vt etiam Dei causa lætarentur. Cogitent in primis matrem illam Machabæorum, quæ vna hora non vnum, aut duos, sed septem filios perdidit, neque ita perdidit, vt licet ab ipsa seiuncti, viuerent tamen, vt fit in religione, sed in eius oculis omnibus supplicijs, inauditisque cruciatibus lacerarentur. Et tamen quæ eius scribitur fuisse oratio, & quæ ad illos omnes adhortatio? Singulos illorum, ait scriptura, hortabatur voce patria fortiter, repleta sapientia, & fœmineæ cogitationi masculinum animum inserens dixit ad eos, Nescio qualiter in vtero meo apparuistis: & reliqua quæ fortissime prosequitur. Cuius etiam robur imitata est in nouo testamento Beata Felicitas, quæ totidem ipsa quoque filios sic post se timuit, vt ait Gregorius, in carne relinquere, sicut carnales parentes metuere solent, ne mortuos præmittant. Similis etiam huic fuit Melithonis parens, qui vnus fuit ex quadraginta martyribus, omnium natu minimus, & adhuc adolescens, quem cum cruribus fractis, viuentem tamen vidisset, ad constantiam cohortata est; quin etiam auectis ceteris, ipsa eum in humeros sustulit, & vehiculum persequuta, mortuum ceteris adiunxit. Quid vero de Abrahamo dicamus, qui, non vt mulieres hæ, illatam ab alijs necem à filio non repulit, sed ipse Dei iussu proprijs manibus inferre nihil cunctatus est, & quidem ei filio, in quo totam posteritatis tam optatæ spem repositam habebat? Hic est animus fideli homine dignus, præsertim autem Christiano, hæc constantia euangelij professioni respondens, filios suos malle Deo, quam sibi obedientes esse, non, vt quotidie videmus, non modo non ad mortem, sed ad vitam, & iucundiorem viam euntes, omnibus dolis, atque artibus peruertere, & magnum quiddam se assequutos putare, si cuiuspiam propositum ad religiosam perfectionem aspirantis quoquo modo expugnarint. Nō ita Anna Samuelis mater, quæ cum filium, quem post

2. Macha. 7.

Hom. 3. Euang.

post multos annos steriles susceperat tandē, triennem adhuc, læta, & gaudens obtulit sacro templo. Itaque ne Dominus quidem liberalitate se vinci passus est, qui pro vno plures liberos, quasi fœnore quodam, reposuit. Talis fuit etiam in Euangelij luce Paula illa Romana, quam propterea tantopere laudat S. Hieronymus, quia ob hanc vnam causam patriæ desiderio teneretur, vt filium, nurum, neptem renunciasse seculo, & Christo seruire cognosceret; quod etiam ex parte consequuta est. Talem etiam accepimus fuisse Bonauenturæ matrem, quem illa adhuc infantem Franciscano ordini deuouit, cui voto is deinde satisfaciens, tantus vir euasit. Quod idem contigit Andreæ illi Fesulano episcopo sanctissimo, quem cum steriles parentes à Domino impetrassent, voto facto se eum Carmelitanæ familiæ dicaturos, ille autem seculi deinde licentia pene seductus, alia omnia cogitaret, illius mater & sexum, & matris affectum vincens, suis cum consilijs, & hortationibus compulit, vt se in ipsa adolescentia Christo dicaret. Sunt sane pauca huius generis exempla, tanta est bonorum in hoc genere infirmitas, sed quæ sunt, satis esse possunt ad quēlibet permouendum, idque in primis, quod de S. Bernardi matre legimus, quod etiam eo magis valere debet, vt quæ esset iam mortua, & iam in cœlo, eiusque iudicium à veritate discrepare non posset. Sic enim ferunt, cum is de seculo deserendo cogitaret, idque simul ageret, vt ex fratribus, & propinquis quam plurimos secum abduceret, Andream natu minorem, nouæque militiæ spiritu ferocem, difficiliorem se aliquandiu præbuisse, donec cœlesti viso impulsus exclamauit, Video matrem meam. Viderat enim eam, nec solus ipse, sed Bernardus quoque, læta facie arridentem, & salutari filiorum deliberationi hilariter gratulantem. Sed hæc quidem vel vipera idem effecisset, quoniam ita semper pietatem coluisse scribitur, vt filios singulos, vt nascebantur, in templo statim Domino offerret, itaque deinceps educaret, quasi illos non mundo, sed ferme monasterio educare videretur. Sed tamen discant parentes huius exēplo, quis sibi sensus in hac re futurus sit post mortem, tū, cum illius vitæ æternitatē, huius autem mundi brevitatem manifeste intuebuntur. Quæ enim tum erit eorum pœnitentia, si filium aut filiā tanto bono priuatos in tantum malū coniecerint? Quod igitur facerent, si, vt huic, ad filios suos adhortandos ex illa vita redire daretur, idē nunc faciant, dum

1. Reg. 1

Ep. 27.

hic

hic sunt, cum ita certi esse debeant de rebus illius vitæ, ac si eam vidissent.

DENIQVE si ad se ipsos in hac carnis, spiritusque pugna roborandos fomentum aliquod habere desiderant, hæc attente considerent. Primum qui filium, aut etiam plures filios Deo donat, nihil ei donare, sed reddere, quod iam suum erat. Nam vt antea filijs ipsis præcipiebamus, vt in carnali parentum amore profligando id cogitarent, quam pene nihil esset, quod à parentibus accepissent, ita nunc parentes quoque ipsi, ne nimio filiorum amore superentur, vtque eos facilius, & alacrius Deo offerant, hoc idem hortandi sunt, vt meminerint, eos non ipsorum esse, sed Dei: fere vt statua non scalpelli, vt pictura non pennicili, sed vtraque sui est artificis. Itaque cum Deus illos repetit, iure repetit, suumque exigit: & qui eos retinet, alienum retinet, quod genus est furti, vel potius sacrilegij; quoniam res talis Deo eripitur. De quo recte S. Gregorius, Cum, inquit, festinantes ab omnipotentis Dei seruitio incaute retinemus, illi inuenimur negare quædam, qui dedit omnia. Hoc cogitabat, atque etiam prædicabat illa, de qua paulo ante mentionem fecimus, Machabæorum mater. sic enim & se, & filios animabat. Non ego spiritum, & animam donaui vobis, & vitam, & singulorum membra non ego compegi, sed mundi creator, qui formauit hominis natiuitatem, quique omnium inuenit originem, & spiritum vobis iterum cum misericordia reddet, & vitam, sicut nunc vosmetipsos despicitis propter leges eius. Idem igitur etiam reputandum est omnibus parentibus in eiusmodi tempore. Sic enim fiet vt nihil se perdere putent, si filios propter Dei obsequium perdant. Dicant etiam sibi ipsis, Quid facerem, si hic meus filius vel morbo, vel gladio, vel casu alio, quales in hominis vitam multi incurrūt, mihi eriperetur? An tum quoque contra Deum, quo auctore hæc omnia eueniunt, insanirem? Quanto ergo & illi, & mihi ipsi hoc melius, & vtilius, vt viuat in Dei domo, quasi in obsequio tanti principis? Nam quod ad absentiam attinet, qua nonnulli torqueri solent, quod ijs non fruantur, quos genuerint, & quos diligunt, primum quidem nimis muliebris, & effœminatus videtur hic amor, qui digressum, præsertim tam fructuosum, ferre non queat. deinde quam multi multos annos varijs ex causis suos numquam vident, alij vt mercaturam, alij vt militiam exerceant, alij etiam vt magistratum gerant,

4. regis. ep. 44.

rant, quos tamen omnes à se abesse patiuntur, & illorum quos amant, quæstum, ac commodum suis solatijs præferunt? Postremo multum etiam valent quæ à Chrysostomo de hac ipsa re tractantur; cum tam multa faciant, & perferant homines, vt filijs suis thesaurizent, eisque quam amplissimas opes relinquant, non posse eos ditiores, ac locupletiores relinquere, quam si veræ pietatis, ac religionis studiosos efficiant: quoniam hæ diuitiæ & in vita, & post mortem firmæ, stabilesque permaneant, & possessores suos tutos, inuiolatosque conseruent. Deinde tum quemque maxime, & verissime filios suos habere, cum eos Domino tradiderit: quoniam multo eos ille melius salubriusque moderabitur, ac reget, maioremque illorum curam geret. Itaque si qui ex paterna domo à principe aliquo abducti, & alicui muneri præfecti fuerint, illustriores fiunt, quam si domi consenuissent, ipsisque parentibus & honori sunt, & gaudio, quanto magis hoc eueniet ijs, quos Deus ad suum seruitium euocat? Debere ergo parentes permittere vt filij sui in cœlesti ministerio famulentur, non in templum eos introducentes, vt Anna Samuelem, sed in ipsum cœlum cum Angelis, diuino ministerio dedicandos. religiosos enim vna cum angelis Deo ministrare: ex quo etiam illud sequatur, vt multo magis ad parentum suorum gloriam, ac felicitatem conferant, quam si in seculo permanserint. Hæc Chrysostomus, & vere. Si enim esset in Christianis ea fides, & id lumen, quod ipsum Christiani nomen profitetur, non modo non lugere deberent, sed tum sibi, tum filio gratulari, quem Deus suo dignetur famulatu, cui videlicet seruire verius regnare est. Nam quid in hoc plura dicamus? Aegyptij olim quoniam crocodilum pro Deo venerabantur, si ita contigisset, vt liberorum quispiam à crocodilo deuoraretur, nefas esse putabant lacrymam mittere, quin etiam magno gaudio efferri consueuerant, eumque diem festum agere, tamquam in eo magnum beneficium accepissent. Quanta est igitur Christiani illius cœcitas, qui doleat de filio ad Dei viui, & veri obsequium euocato, cum præsertim non ad mortem, & mortem adeo miseram, sed ad vitam, & iucundiorem vitam euocetur? Quamobrem iusta & salubris est illa S. Basilij admonitio, Cum, inquit, tam eximia præmia ijs proposita sint, qui Christi militiam sequuti fuerint, libenti animo patres filios suos, & matres filias suas ad eum venire patiantur, prolemque ipsi suam ad eum alacriter

Lib. 3. con vit. vitæ mon.

Præfat. in Asce.

ter adducant, lætosque eos faciat spes bonorum immortaliũ, eorum vna cum liberis suis futuri sunt participes, eosque apud Deum patronos habere studeant. Caueamus quæso, ne nimis angustum animum in hac importuna filiorum caritate præ nobis seramus, neue nos terreant labores, ad quos ire videntur: sed gaudeamus potius, quod tam magnam gloriam sint inuenturi. Offeramus Deo quod ab ipso accepimus, vt in laudis, ac gloriæ filiorum nostrorum societatem ipsi quoque veniamus, nos ipsos vna cum illis offerendo, simulque exhibendo. Qui enim hanc animi alacritatem ostenderint, atque hoc modo fortiter perseuerarint, ijs apte conueniet illud ex psalmis, Benedicti vos à Domino qui fecit cœlum & terram, & quemadmodum Moses orabunt, pro eis dicentes, Benedic Domine operibus illorum, frange supercilium eorum qui restiterunt ipsis.

Responsio ad eos qui dicunt non posse se cognoscere Dei vocationem. Cap. XXXVI.

Psal. 4. QVESTIO quædam, ac dubitatio similis ei, quæ proponitur in psalmo, Multi dicũt, quis ostendit nobis bona? Cui nos item respondere possumus quod in eodem psalmo subijcitur, Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Sunt enim, qui cum eiusmodi consilia religiosæ vitæ parturiunt, ita sibi constituti videantur, vt Dei voluntatem, si sibi constaret, parati sint sequi, sed eam causantur non satis expresse constare; atque id quidem alij ex animo, alij autem potius prætextu, qui quoniam à seculi delectatione inuiti auelluntur, ea excusatione vitium suum obumbrant. His igitur vtrisque demonstrandum est, non modo rem hanc non in obscuro, ac recondito positam, sed facilem, atque in promptu esse; quod testatur Bernardus. Plane, *Ad cler. c. 1. & 2.* inquit, conuersio animarum opus est diuinæ vocis, non humanæ. Nec sane laborandum est, vt ad vocis huius perueniatur auditum. Labor est potius, aures obturare, ne audias. Nimirũ vox ista se offert, ipsa se ingerit, nec pulsare cessat ad ostia singulorum. Est enim non tantum vox virtutis, sed & radius lucis, annuncians pariter hominibus peccata eorum, & illuminans abscondita tenebrarum. Quæ Bernardi sententia illam quoque rationem habet certam, & euidentem, quod cum Deus

Deus ideo nos vocet, vt ad se accedamus, frustra vocaret, nisi ita vocaret, vt à nobis percipi posset. Quis enim herus seruo aliquid imperans, quod eum exequi velit, non ita imperet, vt ille intelligat? Magister autem cum id spectent, vt discipulos suos erudiant, non solum ea asserant oportet, quæ ab illis capiantur, sed ad illorum quoque intelligentiam adhuc tenuem sese accommodent, eademq. si opus sit, sæpius iterent, & inuoluta explicent: quod nisi faciant, vitio illis detur; quod quidem vitium non cadit in Deum. Hoc ergo cum ita sit, quædam tamen veluti regulæ, ac præcepta ponenda sunt ad hæc sine errore iudicanda, si prius quid in hoc negocio maxime vitiosum, atque damnosum sit, exposuero. Nam cum vitæ status, & ratio totius ætatis degendæ vna sit res omnium maxima, & quæ maximo egeat consilio, tamen hoc videmus, nihil esse ferme inter homines, quod maiori negligentia, minori cura agatur. Ac in ceteris quidem actionibus siue prætermissum, siue ignoratum est quidpiam, non plus incommodi accipitur, quam quanti quæque earum rerum est, in quibus neglectum sit aliquid. In hoc autem tamquam vitæ omnis cardine, si erretur, totam viuendi rationem aberrare necesse est. Sunt autem homines fere omnes in hoc ita oscitantes, vt ad eum se vitæ cursum applicent, in quem eos vel casus aliquis, vel tenuis aliqua occasio, siue spes commoditatis impulerit. Alij multitudinis iudicio abrepti ad ea feruntur, quæ vulgo maxima putantur, & quæ ad honores, vel opes proxima via videatur. plerique etiam parentum præceptis, vel exemplis imbuti, ea ipsa sectantur, vtq. in eorum moribus innati sunt, ita deinceps & adolescunt, & consenescunt. Quamobrem alij ad ius ciuile, alij ad medicinæ scientiam deferuntur, aulicam alij seruitutem, vel militiam, vel mercaturam complectuntur. denique nihil in hac re delectus à plerisque hominibus, nihil consilij, nihil deliberationis adhibetur, sed quod cuique libuit, aut quod maxime adamauit, id arripit, quodcumque, & qualecumque sit, in quod primum inciderit, vel quod ei sors obiecerit. Quæ cum ita temere, ac fortuito gerantur, nil mirum est, si postquam certo genere, ac conditione viuendi se implicarint, plerosque deinde sui facti pœniteat, aut etiam si non pœniteat, innumerabiles tamen errores consequantur. Quod si homines ratione se moderarentur, id primum esset faciendum, vt cum ad pubertatem

tatem ventum esset, aut paulo post, mature dispicerent, vnum esse hominis finem, nempe æternam gloriam, eamq. ab omnibus quærendam, quo tamen cum diuersis studijs, atque occupationibus, quę ad humanam societatem sustentandam necessariæ sunt, quasi diuersis vijs perueniatur, eam cuique viam ingrediendam esse, ac capessendam, quæ eum maxime iuuare possit, vt ad finem illum beatitudinis perueniat, &, quod caput est, quæ maxime Deo domino placeat. Nam eo denique reuocanda sunt omnia. Neque enim in manu serui, cuiusmodi omnes sumus, esse debet, vt in domo heri sui ordinem, ac statum accipiat, quem ipse velit, sed quem herus præscribat, ac decernat. Hoc igitur, quod in illo quasi ætatis biuio, faciendum esset, si tunc non factum sit, eamq. ob causam in deligendo vitæ statu erratum fuerit (modo adhuc sit integrum, nec matrimonij, vel alterius status immobilis vinculum accesserit) idem huic consilium dari oportet, quod in alijs erroribus, vt potius corrigantur, quam diutius in ijs permaneatur. præstat enim, quodcumque sit illud dispendium, regrediendo subire, quam progrediendo longius semper aberrare. Quare tum in constituenda ab initio vitæ ratione, tum in facienda deinde, si ita opus sit, morum, institutorumq. mutatione, hæc sit regula, componendum esse animum nostrum ad eam, quæ maxima esse possit, æqualitatem, ita vt nihilo plus in vnam, quam in alteram partem propendeat, sed hoc vnum cupiamus, Dei placitum, quodcunque id fuerit, explere. Hoc enim est in primis officium boni, ac fidelis serui, vt antea diximus, quod nisi faciat, non tam Deo, quam sibi, suæq. voluntati seruit: qui autem id fecerit, is facile, tamquam nube omni discussa, Dei lumen, ac lucem accipiet. Sic enim Climachus quoque scribit, in diuina voluntate indaganda, necessarium esse nos ita comparare, vt nostra omnis voluntas cesset, ac in neutram partem magis vergat. nam cum ea ab omni proprio affectu penitus purgata, ac nudata fuerit, aptam fore ad Dei instinctum percipiendum.

Gradu. 26.

ALTERA regula est, non esse in toto hoc negocio vel expectandas, vel expectandas reuelationes diuinas, aut miracula quædam, signaue extra naturæ ordinem. Cuius ea causa est, quoniam cum Deus nobis lumen mentis, atque intelligentiæ inseuerit, quod fide instructum, diuinaq. adiutum gratia, satis sufficit ad omnia, quæ saluti nostræ conueniant, cognoscenda,

scenda, id à nobis adhiberi, exerceriq. vult, & ipse eo nobis tamquam interprete loquitur, & indicat quæ oportet. Quamobrem magnopere falluntur, qui in ista deliberatione angelum aliquem de cœlo ad se delabi cupiunt, aut in summa aliquod eiusmodi signum diuinæ voluntatis requirunt, quod nihil dubitationis admittat: quod non est faciendum, neque omnino aliud exigendum, quam ferat communis vsus, ac mos Dei cum hominibus. Hic autem est Dei mos, vt licet suo nos lumine adiuuet, hoc tamen sit lumen fidei, non autem apertæ visionis, ac propterea obscuritatē semper aliquam habeat admixtam. Qua in re est sane notatu digna quædam Ignatij parentis, ac Fundatoris nostri sapiens, & vera sententia, si à Deo expetenda sint signa, multo plura, & clariora expetenda esse de præceptis seruandis, quam de seruandis consilijs: quoniam ad consilia Christus dominus aperte hortatus est, contra vero in habendis diuitijs magnā ostendit difficultatem, magnumq;, ac certum periculum. Ex quo fit, vt si recte reputemus, reuelationes illæ, ac signa illa potius requiri debeant ad secularem statum eligendum, quam ad religiosum. Quin etiam cum duę sint animi partes, voluntas, & ratio, duo etiam esse solent genera vocationum, alterum quo voluntas accenditur religiosę vitæ desiderio, totumq. hominem eo rapit, sine vlla cunctatione, aut hæsitatione, & potius cū magna voluptate. Alterū est, cū ratio illuminatur, vt mundi vanitatem, ac periculū, contra vero religiosi status quietē, securitatē, thesaurosq. ingētes agnoscat, etiamsi affectus non ita incensus sit, tardiusq. ac lentius rationis ductum sequatur. Et quidem, si verum quærimus, hæc optima est vocationis ratio, quæ à sapientibus viris, & harum rerum bene peritis fortasse etiam magis probetur, quam altera illa, quæ in solius voluntatis motu consistit. Hæc enim certior est, minusq. erroribus patet, quoniam lumine nititur: quin etiam, vt illi ijdem aiunt, aliquanto præstantior est; quoniam ratio, ac mens ea est, qua homo maxime belluis præstat, præsertim cum ad tarditatem illam, pigritiamq. volūtatis sanandam multa sint remedia, multiq. stimuli, quibus impellatur, & incitetur, meditando, & cogitando ea, quæ ad rem faciunt. Quod cum ita sit, valde ij quoque errant, qui vocari se à Deo non putant, nisi eos animorum motus sentiant, vt toti ardeant, & quasi rapiantur ad religionem, nulla difficultate, nulla molestia. Nam &

hoc naturæ nostræ conditio tam grauis, tamq; terrena non patitur, vt ad res tam arduas sine labore, & sudore conscendat, & diuinæ sapientiæ mos est, non destruere naturam, sed iuuare, nec hostem nostrum omnino perimere, vt non habeamus cum quo pugnemus, sed potius gratiam, & robur nobis suppeditare, vt pugnando vincamus. id enim nobis ipsis vtilius, & ad multa salubrius. Hoc igitur posito, quod ad hãc Dei voluntatem cognoscendam, mentis nostræ ratiocinationem, ac iudicium adhiberi oporteat, hanc in eo viam, ac methodũ certissimam præscribunt spiritualium rerum magistri. Primum vt, quod ante dixi, vnum illum finem nobis proponamus, cuius causa facti, & nati sumus. Hic vero finis nullus est alius, quam vt Deo amando, & colendo ad æternam felicitatem perueniremus. Deinde, vt omnes vitæ degendæ modos, de quibus consultatur, quasi ob oculos proponamus, singulosq; accurate examinemus, atque exploremus, quid in ijs insit commodi, quid incommodi ad finem illum cõsequendum, idq; demum ex omnibus complectamur, quod tum ex sua, tũ ex nostra ipsorum natura ad hoc aptissimũ iudicetur. Vt qui in aliquem locũ profecturi sunt, iter illud accipiunt, quod planius, breuius, ac commodius existimant. Tertio vt memineri mus nos certissime morituros, atque insuper rationẽ etiam Deo reddituros de tota villicatione nostra. Quare quod tunc se quisque fecisse volet, id nũc faciat, & quod in illa hora magno mercaretur à se electum, eligat in præsenti. Quid enim stultius, quam id committere in re tanta, cuius scias futurum vt te pœniteat, sine vllo fructu?

SEQVITVR tertium præceptum, vt qui hãc Dei vocationem cognoscere, ac percipere cupiat, non putet se id consequi posse in media vanitate, & negociationibus, ac turbis secularibus. Segreget igitur sese paululum de strepitu mundi, vt quasi aurem admoueat, & audiat quid in se loquatur Dominus Deus suus, & ante omnia, si opus est, purget se diligenter generali omnium peccatorum confessione, quod iuuat, vt depulsis tenebris, Dei lumen ingredi possit: deinde, dedat se orationi, ac meditationi paulo diligentius, erigat cor à terrenis ad cœlestia, denique sistat se Deo quasi discipulum docilem, & attentum, & cupidum cœlestis huius doctrinæ. Quid mirum enim, si cum animus alijs occupatus fuerit, quasi obstrepentibus mortalium rerũ curis, & amoribus, aut delectationibus, diuina illa

vox

vox exaudiri non possit? Itaque Bernardus ad Thomam quendam, in hoc ipso seculi relinquendi consilio versantem, Tu, inquit, ò carissime, huic voci Dei tui dulciori super mel, & fauũ, si præparas aurem interiorem, fuge curã exteriorem, vt expedito, ac vacante interno sensu dicas & tu cum Samuele. Loquere Domine, quia audit seruus tuus. Vox hęc nõ sonat in foro, nec auditur in publico. Secretum consilium secretũ quærit auditum. Auditui tuo gaudium pro certo dabit, & lætitiam, si sobria aure perceperis. Sed tamen illud hic quoque addendũ, vt qui illuminari cupit, non solum ad Deum, vt Bernardus monet, accedat, sed sic accedat, vt animo plane obfirmato, ac deliberato sit, se omnia perfecturum, quæcumque à Deo audierit. Sunt enim qui nõ bona fide, nec sincere agunt cum Deo, sed curiositate quadã ducti, scire volunt eius voluntatẽ, non vt faciant, sed vt sciant, & vt aliquo modo officio functi videantur, qui quidẽ tantum abest, vt officio satisfecerint, vt illa ipsa maior sit culpa, tamquã serui, qui domini voluntatem intelligit, nec tamen exequitur. Quin etiã hoc ipsum impedimento est, ne ijs Deus lucem suã impertiat, quam se frustra impertiri videt, ac maiore etiam illorum damno. Scriptum est enim, Intellectus bonus omnibus facientibus eum: quoniam qui faciunt, vel facere decreuerunt bonũ, quod intelligunt, iis bonus intellectus datur; idque monet Gregorius: Qui vult, inquit, audita intelligere, festinet ea, quæ iam audire potuit, opere implere.

Ep. 107

Ps. 110

Ho. 23. Euang.

QVARTO loco hoc sciendum, quod certe in hac omni consultatione tum ad securitatem, tum etiam ad solatium animi mirum in modum valet, omnem eiusmodi instinctum, qui hominem ad religiosam vitam impellat, non nisi à spiritu sancto esse posse. Hoc docet Beatus Thomas, tum in libello, quem inscripsit contra retrahentes à religione, tum etiam in secunda parte summæ theologicæ, quo loco ait, qui ad religionem accedit, non posse ambigere, an à diuino numine moueatur, cuius est, vt ait Propheta, ducere in terram rectam, cum videlicet sibi conscius sit, non se vllo prauo fine ad hoc impelli, sed desiderio virtutis, ac diuini obsequij. Quare quod dicitur in scriptura, Probate spiritus si ex Deo sint, id de dubijs tantum intelligendum esse; quod quidem locum habet in ijs, quorum est ad religionẽ admittere, qui cum accẽdentiũ mentem, ac finẽ quo moueantur, perspicere nequeant, ij recte faciunt, quod illorum spiritus probent, & explorent.

Cap. 10 2. 2. q. vlt. art. vlt.

Ps. 142

1. Io. 4.

Quin etiam hoc adiungit, quod maius est; si ita contingeret, vt Satanas in lucis se angelum transfigurans, nos ad religionem incitaret, tamē nihil esse metuendū. primum quia quamdiu ea suggerit, quæ ei cum angelo bono sunt communia, nullum est periculum, neque nos prohibemur etiam ab inimico vtilitatem capere, præsertim ignorantes esse inimicum. Deinde quia quamquam à dæmone incitemur ad religionem, is tamen solus numquam nos mouere posset, nisi Deus interiore vi attraheret. Ex quo concluditur, religionis propositum, à quocumque proponatur, ab vno Deo proficisci. Hæc sanctus Thomas, cuius auctoritas illa etiam ratione confirmatur,
Coll. 1. c. 19. quoniam cum, auctore Cassiano, tres omnino sint cogitationum nostrarum origines, & quasi fontes, spiritus bonus, spiritus malus, & noster spiritus, facile est intelligere, eiusmodi cogitationes de carne mortificanda, de libertate abdicanda, denique de cruce suscipienda, non posse à nobis ipsis manare, cum natura omnem asperitatē refugiat, atque aspernetur. Multo vero minus à dæmone. Quid enim illi cum castitate perpetua, quid cum obedientia, & cum voluntaria humilitate, quibus nihil potest esse superbiæ principi odiosius? Immo vero si malus hic spiritus non potest ad singulas virtutes inducere, vt ad Dei amorem, ad maiorem fidem, vel spem, vel ad veram, solidamq. humilitatem, non magis, quam ex glacie ignis, aut ex igne glacies prodire possit, quanto minus ad eam virtutem, quæ omnes fere virtutes in se vna colligit? Quod si quis hoc vereatur, ne id dæmon simulatione faciat, quo deinde grauius noceat, is valde errat, & errat vt olim Iudæi, qui illud non minus inepte, quam impie Christo
Luc. 11 domino obiecerunt, In principe dæmoniorum eijcit dæmonia. Quare ijs item conuenit idem Christi responsum, non posse Satanam scindere regnum suum; quod hic etiam faceret, si vitia ex hominibus expelleret, aut, quod idem est, in eum locū adduceret, vnde facile expelli possent. Neque enim ille tam fatuus est, aut tam rudis in hoc bello aduersus animas, vt prędam, quam vnguibus iam tenet, dimittat, & in locum tam munitum, tamque sibi infestum abire sinat, & ipse vltro impellat, ea spe, vt eam deinde aliquando cum maiore lucro recipiat. Quare cum hic timor omnino inanis, ac stultus sit, eiusq. plane qui dæmonis artes parū nouerit, solus restat spiritus bonus, cui tam præclari operis & initia, & progressus, & perfe-

perfectio debeatur. Quod si quis obiiciat, Atqui aliqui deficiunt, retroque abeunt, ergo hi quidem non à Deo vocati fuerant, quoniam Dei consilium manet in æternum; huic respon- *Ps. 32.* debimus ipsis S. Thomę verbis. Non enim, inquit, omnia quæ *2. 2. q.* à Deo sunt, æterna sunt. nam si hoc esset, corruptibiles creaturæ non essent à Deo conditæ, quæ fuit hæresis Manichæorum. *vlt. art. vlt.*
Atque vt hoc in natura, sic item in gratia. hæc enim ita datur, vt dum in hac peregrinatione versamur, amitti possit, quoniā manet voluntatis libertas, quæ cœleste donum vt initio oblatum reiicere poterat, ne acciperet, sic acceptum abiicere. Ex quo hoc efficit S. Thomas, consilium de ingressu religionis nō indigere probatione, vtrum sit à Deo, sed quicunque eiusmodi motum in animo suo senserit, ita eum admittere debere, vt Dei domini, ac creatoris sui vocem, & vocem adeo salutarem. Hæc paulo fusius prosequi visum est; quoniam si hoc semel stabilitum, ac fixum fuerit, non posse tam sanctas, ac salubres cogitationes neque ex dæmonis dolis, neque ex carnis nostræ inclinatione oriri, sed ex vna Dei Saluatoris nostri benignitate, ac liberalitate, magna sine dubio omnibus dubitandi, & trepidandi, & hæsitandi causa præciditur. Vnde etiam illud sequitur, de quo antea satis dictum est, diuturniorem quam par sit, deliberationē nō modo inutilem esse in re tam certa, sed etiam periculosam, vt quæ Satanæ pugnas aduersum nos proroget. Sequitur item illud, quod & idem B. Thomas præcipit, & omnes vno ore præcipiunt; cum hæc consilia agitantur, non esse adhibendos amicos carnales, multoque minus propinquos, tum quia naturali illo affectu impediuntur, ne verum videant, tum quia, vt Dominus ipse dixit, Non omnes capiūt *Mat. 19* verbum hoc. quod autem consilium dare possint in re, quam ne intelligant quidem? Quare vt qui ædificare velit, non pictores, aut aurifices aduocat, nec qui ægrotat, iurisperitos, sed ille architectos, hic medicos, & eos quidem quam possit optimos, & peritissimos; atque vt in aliis rebus iis vtimur consiliariis, qui in illo genere & scientia, & vsu valeant: ita in hoc tāto opere, quo ædificanda est illa spiritualis domus, quæ stare possit aduersus ventos, & flumina, & curatio non corporis, sed animę instituenda, an eorum iudicium requiremus, qui partim nullum habent in his rebus iudicium, partim etiam variis, vt dixi, affectibus peruersum, & euersum? Solum igitur communicandum est cum viris probis, & vero, si quærimus, cum iis po-

tissimum, qui antea hanc ipsam triuerunt viam, id est, cum religiosis ipsis, qui sua experientia edocti, alios quoque fideliter, ac sine errore perducere possint. Quid enim stultius, quam si vel mari, vel terra iter facturus sis, cum ducem accipere, qui numquam in vita sua iter illud confecerit, cum ad manum habeas multos, qui nihil aliud tota sua vita egerunt?

SEQVITVR quinta regula, non esse Dei vocationes ad vnam omnes formulam, eundemque modum exæquandas, vt si ab illo discedatur, non ea vera, & legitima vocatio censenda sit. Ditior enim est Deus, & vberior in consiliis suis super filios hominum, vt eos variis modis ad sese attrahat: & homines ipsi cum varias habeant naturas, atque exercitationes; varios etiam habitus, & mores, ita dissimilibus quoque modis ad Deum attrahendi fuerant. Nam vt aucupes non vnum habent rete, neque vnã escam ad aues capiendas, sed alias aliis proponunt, vt quamque delectari norunt, sic Dominus & pro hominum vtilitate, ad eos sibi facilius adiungendos, & vt illam suæ prouidentiæ suauitatem retineat, ad eorum se conditionem inflectit, & accommodat. Itaque vt Petrum, & Andream è naucula, Matthæum autem è teloneo euocauit, quoniam hic publicanus erat, illi piscatores, Paulum autem in ipso ardore persequendæ Ecclesiæ, quoniam eo tum studio tenebatur, sic in vocationibus religiosis, accidit, vt alius alia occasione, quidam etiam ex ipsis interdum peccatis à Deo conuersi sint. Merito ergo Cassianus inter ceteros, multiformem

Coll. 13 c. 15. 17. hanc, vt ille ait, Dei sapientiam admiratur, quæ salutem hominum multiplici, atque inscrutabili pietate dispensat, ac secundum capacitatem vniuscuiusque, gratiam suæ largitatis impertit, diuersis, atque innumeris, & inscrutabilibus viis, dum quorundam volentium, atque sitientium cursum ad maiorem inuitat flagrantiam, quosdam inuitos, nolentesque compellit, nunc vt impleantur ea, quæ vtiliter à nobis desiderantur, adiuuat, nunc vero etiam ipsius sancti desiderii inspirat principia: quam dispensationis diuinæ multiplicem largitatem cũ

Rom. 11. Apostolus considerasset, exclamasse, O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Hoc autem ita esse, vt Cassianus dicit, facile appareat, si quis consideret quibus vel loci, vel temporis opportunitatibus interdum Dominus vsus sit, vt homines religioso huic iugo subiiceret; vt in Paulo, quem

scribit

scribit Hieronymus casu in specum ingressum, quo Decii, & Valeriani sæuitiam fugeret, cum aliquandiu ibi latuisset, cœpisse etiam delectari solitudine, & quod prius necessitate, deinceps voluntate fecisse, idque tota vita tenuisse. Arsenio autem, tanto viro, Arcadii ira adolescentis, quem instituebat, causam præbuit, vt seculum fugiens totum se Dei obsequio consecraret. quare dum corporis saluti consulit, animæ salutem multo optabiliorem inuenit. Quid alter ille Paulus cognomento Simplex, qui vxore in adulterio deprehensa, & illam, & domum reliquens, recta se ad Antonii scholam contulit, in qua ad summæ sanctitatis perfectionem breuissime progressus est? Illud autem admirabilius, quod de Abbate Murio sanctissimo, & celeberrimo viro legitur, cum gentilis esset, & latro, & ad virginum quarundam cœnobium spoliãdum in tectum ascendisset, in ipso tecto consopitum, vidisse regem quendam, à quo moneretur, vt tandem à sceleribus desisteret: quo ille permotus, baptismum illico, deinde etiam monasticam vitam suscepit, in qua tantam adeptus est sanctitatem, vt præter alia miracula, solem etiam tanquam alter Iosue stare iusserit. De Mose autem æthiope, homine sicario, & homicida idem fere traditur, cum in vitæ discrimen adductus ad monasterium, quod forte occurrerat, perfugisset, illic religione tactum constitisse, nec amplius discessisse. Ac Romualdum quoque casus quidam ad monasticam disciplinam, in qua adeo floruit, adduxisse videtur. Nam cum eius pater Sergius, qui item postea filii exemplo monachus factus est, propinquum, à quo capitaliter diffidebat, occidisset, in Classense monasterium sese recepit ad aliquot dies; quo loco partim monachi cuiusdam adhorrationibus, partim iterato S. Apollinaris viso impulsus est ad terrena relinquenda. Itaque illa cædes à patre perpetrata, cuius ipse quoque ex aliqua parte particeps fuerat, tanti boni occasionem ei dedit. Sed nihil hoc in genere tam mirabile, quam quod à Sophronio vetere, & graui auctore commemoratur, iuuenem quendam cum nobilem virginem sepulcro condividisset, pretiosiore ornatu amictam, victum cupiditate, ausum esse proxima nocte tumulum subire, eamque vestimentis omnibus nudare: tum vero illam repente cum impetu surrexisse, latronisque manus tenuisse, & cum grauissima obiurgatione, ad extremum etiam comminatam,

In prato Limon. c. 78.

se illum

se illum numquam dimissuram, vt ibidem tabe, ac fœtore conficeretur. Sed tamen cum ille multis precibus supplex instaret, denique eam obtulisse conditionem, se ita illum relaxaturam, si sancte promitteret, se quam primum religiosam vitam suscepturum; quod nō modo perli benter promisit, sed etiam ita celeriter exequutus est, vt à sepulcro statim ad monasteriū se recta contulerit, cuius abbas, Ioannes nomine, qui hunc excepit, & recenti adhuc facto, totam rem Sophronio narrauit, hoc etiam adiiciebat, tam profusas illius fuisse ad se adeuntis lacrymas, vt facile tam euidentis miraculi fidem facerent. Itaque hanc quoque iustam, ac veram vocationem fuisse exitus declarauit, tam bonus, tamque salutaris. Quid vero de iis dicemus, qui molestiis, aut calamitatibus domesticis, aut morbo, aut offensione vel in re, vel in fama accepta, aut aliis grauibus incommodis, animum ad religionem appulerunt? Vulgus quidem ita de his omnibus loqui solet, quasi non diuino instinctu, sed desperatione id faciant. Verum insipienter loquitur. vident enim quod foris est, interiorē autem Dei gratiam non vident. Ita igitur cogitandum est, nec paupertatem, nec morbum, nec vllam huius mundi acerbitatem tantam vim habere, vt aliquem à seculo auellere, & ad hunc statum allicere valeat. Quod si quis id faciat, & eo fine, & modo faciat, quo debet, intelligendum est, Dei sapientiam exterius quidē illud quasi instrumentum adhibere, dum, vt hominem à rebus temporalibus abstrahat, ipsas res multo felle aspergit, intus autem lucem suam, & veritatem suam emittere, quæ eum de illo statu deducant, & adducant in montem sanctum suum, & in tabernacula sua. Quod ita esse probari potest hoc euidēti argumento. Etenim quam multi & sunt, & semper fuerunt in eadem paupertate, in iisdem morbis, iisdemque calamitatibus, qui tamen nullam vmquam de religione cogitationem susceperunt, & potius seculum obstinatius sunt amplexi? Cur ergo ex eodem naufragio illi non emerserunt, hi vero emerserunt, nisi quia à Deo adiuti, eiusque manu extracti sunt? Intellexit hoc Hieronymus, qui Iulianum longa, & diserta epistola ad seculi contemptum impellens, hoc quoque inter cetera affert. Cum enim ille duas filias, iunctis pene funeribus, & insuper vxorem amisisset, præterea multa rei familiaris dāna ex hostium incursione accepisset, hæc omnia Hieronymus eo refert, vt illum à Deo commoneri dicat, & quemadmodū

Ep. 34.

scriptum

scriptum est de Israele, plagis, & doloribus eruditi. Quin etiā Macharius in homilia quadam hoc sæpe euenire affirmat, vt Deus grumnis, ac tribulationibus hominem exagitet, vt is qui nimirum terrenis rebus animo, ac desiderio inhæret, cum omnia sibi infeliciter succedere videt, ita secum ratiocinari incipiat: Quandoquidem non possum in mundo consequi quæ volebam, ecce mundum relinquo, & ad Deum vado, vt ei vni seruiam: itaque fiat vt gratias deinde agat de aduersa fortuna, quoniam eius occasione impulsus sit ad suauissimū Dei famulatum. Ac Cassianus quoque cum tria vocationum genera commemoret, hoc postremo loco ponit, cum vel bonorū amissione, vel carorum morte, vel alijs eiusmodi casibus ad dominum Deum, quem sequi in rerum prosperitate contempsimus, saltem inuiti compellimur, vt Hebræi illi, de quibus in psalmo scriptum est, Cum occideret eos quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo, id est, impigre, ac celeriter veniebant ad eum. Addit etiam, licet hic modus vocationis infimus videatur, in eo tamen perfectos homines, & spiritu feruentissimos extitisse, illisque nihilo inferiores, qui optimo principio Dei seruitutem aggressi, reliquam vitam cum laude exegerunt. Optime vero Climachus, qui hunc quoque Domini morem esse ait, vt interdum homines bono dolo capiat, & in suā salutem deceptos inducat. eius hæc verba sunt. Non contemnamus, inquit, quosdam mundo renunciantes sine sapienti deliberatione, quia spiritus quandoque pie decipit animas. Sæpe enim talis renunciatio meliori fine terminatur, quam illa, quæ fuit deliberata, sicut semen cadens de manu agricolæ vbi non vult, vberius interdum germinat, quam de industria seminatum. Vidi quosdam ad monasterium euntes non sancta intentione, sed necessitate coactos, qui deinde fuerunt capti à multa sapientia Abbatis, & placida conuersatione monachorum. Hi postmodum receperunt à Deo lumen gratiæ, & peruenerunt ad altum statum. Ita Climachus.

Ho. 32.

Coll. 3. cap. 4.

Ps. 77.

Grad. 1.

Restat vltima regula de dignoscendis, ac indicandis inter se religiosis ordinibus. Nam hoc quoque necessarium est, & in eo peraeri iudicio opus est. Etenim cum in religione complectenda, vt antea diximus, in vniuersum quidem errari non possit, tamen in hoc, vel illo ordine complectendo, tum nos errare, tum dæmon multas nobis tenebras offundere potest.

Sæpe

Sæpe enim perfectionis desiderio flagrantes eo flectit, vbi perfectio minime vigeat, vt illorum desideria euanescant, sæpe etiam præpostero quodam feruore inflammat, vt plus oneris suscipiant, quam corporis vires ferre queant; & in summa ad hoc omnes eius insidiæ nituntur, vt modo ad nimium, modũ ad parum impellat. Quare ne in instituti quoque delectu vllus error contingat, duo sunt videnda, primum vt sit ipsum quam maxime perfectum, deinde vt perfecte, & exacte seruetur. Nam licet aliqua familia sanctissimas habeat constitutiones, ac decreta, si deinde eis non pareant, vel pauci pareãt, id quidem parum prodest, nec debet vllus ita sibi confidere, vt se multitudini resistere posse speret, & ceteris errantibus rectam viam tenere. Itaque non tam illud videndum, quis sit antiquior ordo, aut etiam ob res olim gestas, vel ob antiquos patres nobilior, & clarior, sed quis in præsenti sanctior, ac regularum suarum obseruantior, & præsertim illius primæui spiritus, quo quisque ordo fundatus, ac cœptus est. Cuius si signa aliqua, ac veluti indicia quærantur, hæc esse poterunt. Primũ, si rerum omnium communitas exacte seruetur, nemo vel pecuniam, vel aliud quicquam proprium teneat. Alterum, si floreat caritas, & concordia, nulla sint iurgia, aut contentiones, animorumque dissidia. Tertium, si procul absit ambitio, & honorum affectatio, potiusque hæc munera in speciem honorifica declinẽtur. Quartum, si obedientia in superiores incorrupta seruetur, neque vllæ in ea exceptiones, aut limitationes introductæ sint. Quintum, si sit quam rarissima cum carnalibus propinquis communicatio, eaque vt debet spiritualis. Denique, si animarum zelus conseruetur, eaque causa nullus labor, nulla fatigatio defugiatur. Hæc sunt potissima, & maxima. Accedunt deinde alia minora, nec tamen contemnenda, cuiusmodi est, præter cetera, ipsa ordinis amplitudo, si copiosus sit & magnus, multasque in partes diffusus, & multas, ac varias nationes complexus. Sic enim & doctrina, ac prudentia vberior efficitur, & maiora suppetunt ad res gerendas adiumenta, & quo maior hominum copia, eo etiam maior copia bonorum operum, ex quorum mutua communicatione ampliores etiam consequuntur fructus. Idem enim euenit quod in flamma, vt quo maior sit lignorum copia, eo maius confletur incendium, cuius incendii vis in singula etiam

etiam ligna redundet, vt facilius, & celerius, & magis etiam ardeant, quam si separatim quodque arderet. Sed hoc quidem quodcumque est, extrinsecum est: illud essentiam attingit, quod paulo ante dicere cœperam de ipsius instituti perfectione; cuius perfectionis quoniam in tanta varietate multi sunt gradus, si eorum inter se contentio, & comparatio facienda est, nimirum adhibendus est auctor Beatus Thomas, qui hanc ipsam quæstionem ita dissoluit. Vltima, inquit, rei perfectio in sui finis consequutione posita est. Quare ex duobus potissimum spectanda est instituti cuiusque religiosi maior perfectio, primum si finem habeat nobiliorem, deinde si instrumenta ad eum finem consequendum aptiora. Nam quæ præstantioribus operibus dirigũtur, illa etiam præstantiora sunt iudicanda: & quæ his operibus efficiendis tum plures, tum efficaciores continent rationes, eadem etiam meliora sunt, & præferenda. Sed tamen quia nemo potest nouam vitam inchoare, nisi eum veteris vitæ pœniteat, & ob hanc causam quælibet religio, per quam felicer homo nouam vitam aggreditur, quidam pœnitentiæ status est, ideo tertia quoque comparatio fieri potest in paupertate, & asperitate, ceteroque eiusmodi rigore. Sed tamen priores illæ duæ comparationes cum religionis natura, & essentia magis coniunctæ sunt, atque ex ijs magis, vel minus perfecta existimanda est; tum quia perfectio vitæ magis in interiori iustitia, quam in exteriori abstinentia, collocanda est; tum quia hæc austeritas maiora bona, & maxime in proximum, impedire potest. Hęc fere S. Thomas, quę breuiter, & vniuersim dicta, ad vniuscuiusque ordinis dignitatem æstimandam facile applicantur. Quod autem extremo loco dicit de austeritate, idem confirmari potest auctoritate Gregorij alio loco à nobis ipsis allata, vbi ita dicit, Longe altioris est meriti, propriam voluntatem alienę semper voluntati subiicere, quam magnis ieiuniis corpus atterere, aut per compunctionem se in secretiori sacrificio mactare. Verũ vt ad B. Thomę regulam de æstimanda religionũ dignitate redeamus, ad eandem regulam pertinet quod alibi ab eodem Doctore scriptum est, primo loco eas collocandas, quę ad docendum, & prędicandum referuntur; quoniam cum eiusmodi opera ex abun-

Op. con. imp. rel cap. 1.

Lib. 6. in lib. reg. cap. 2.

2. 2. q. 188. ar. 6.

abundantia contemplationis promanent, vtrumque bonum, tum contemplationis, tum actionis, coniunctum complectuntur. Secundo vero loco eos ordines ponendos, qui solam retinent contemplationem, tertio qui solam actionem. In his autem ipsis generibus, & quasi classibus, præstare illos, qui ad plura diriguntur, & aptiores regulas, ac leges habent, vt, si ad proximum iuuandum pluribus, & melioribus adiumentis nitantur; quod idem de alijs dicendum est.

Epilogus totius operis ad religiosos.
Cap. XXXVII.

EXPOSITIS iam religiosæ vitæ tantis opibus, tantisque vtilitatibus, & commodis, perspecta etiam tam excellenti eius dignitate, ac splendore, nõ solum in Dei oculis, sed hominum quoque, ac demum adiuncta tanta suauitate, & voluptate, quantam nulla omnino terrena res habere possit, videamus nunc quid hæc omnia in eius animo efficere debeant, qui tot, tamque ingentium bonorum participem se effectum videat, idque à Deo, qui solus huius muneris auctor est. Etenim si vel sola vtilitas, aut in solo vtilitatis genere vnum dumtaxat beneficiũ, vnumve lucrum magni æstimari deberet, præsertim æternum, quid erunt tam innumerabiles vtilitates, quid erit cum his vtilitatibus addentur etiam illæ tot causæ amplissimæ, ac verissimæ dignitatis, denique coniuncta etiam tanta solatiorũ, gaudiorumque copia? Videtur enim dominus Deus fecisse in hoc tanto opere gratiæ idem, quod in præcipuis naturæ operibus, siue quæ ad cuiusque individui, siue quæ ad generis conseruationem pertinerent, vt in ijs præter necessitatem, magnam quoque voluptatis illecebram permisceret, vt in tali munere natura numquam cessaret. Sic enim hãc viuendi formulam tam salutarem instituit, vt etiam si austerior, amariorque esset, tamen vt medicina, propter ingentes fructus valde sit appetenda: & rursus eam tantis condiuit lætitijs, vt etiamsi non adeo fructuosa esset, tamen propter vnam dulcedinem maxime amanda, & omnibus mortalibus rebus anteferenda sit. Quæ cum ita esse totis his tribus libris demonstratum sit, quo tandem animo à nobis vicissim tanta, & tam salubres res excipienda, ac fruenda erit? Mihi quidem tria præcipue

pue postulari videntur, quæ multa deinde alia comprehendunt, primum gratia pro tanto beneficio, deinde studium perfectionis quotidie augendæ, denique accuratissima, & exactissima custodia tam diuitis, tamque pleni thesauri. Primum igitur, vt dixi, beneficij magnitudo animum à nobis postulat quam gratissimum. Nam si in leui quouis munere, quod homo ab homine accipiat, rustici videatur, ita accipere, vt non aliqua gratiarum actio reddatur, quanto magis in re tanto maiori, ac diuiniori, quæ à Deo accipiatur, cuius ea est dignitas, vt minimum quiduis ab eo acceptum, maximum videri debeat? Sed in hoc animo, quem dixi, grato, multa insunt. Ineſt enim cognitio, ineſt memoria, deinde amor, ac beneuolentia, denique etiam gaudium, & quidem perpetuum. Nam nisi cognoscas, & intelligas, quod datum est, ingratus sis: si autem cognoscas, sed cito obliuiscaris, tamen sis ingratus. Quod si cognoscas, & memineris, necessario summam in Deum caritatem incendi oportet, quoniam non potest non amari, qui tam bonus, & nobis ipsis tam bonus perspicitur. Et qui illius liberalitate ita se diuitem, & ornatum videt, non potest non gaudere, & magnopere lætari. Sed quoniam hæc omnia ex illo fonte procedunt, si quam grande sit beneficium perpendamus, ita omnino cogitandum, itaque apud nos statuendum est, hoc summum esse, & maximum, quod à Deo in hac vita accipere homo possit. Quid enim amplius expetatur an honores, an opes, aut doctrinam, aut dicendi copiam, vel etiam totius orbis imperium, ac possessionem? At hæc quæcunque sunt, temporalia sunt, & ideo parua, & caduca. Illa vere magna, quæ apud Deum magna sunt, vt sunt spiritualia. Ex his autem spiritualibus, quæ virtus, aut quod bonum est, quod non congestum sit in statum religiosum, vt qui eum teneat, omnia simul teneat? Hoc enim illud est quod Bernardus quodam sermone adeo commendat. Et prius quidem, inquit, te cum ceteris, & inter cetera creauit, non sine magna prærogatiua dignitatis. post hæc vehementissimo tui amore inflammata maiestas illa redemit te. Numquid verbi facilitate? Nõ, sed triginta annis operatus est salutem tuam in medio terræ, affixus cruci, addictus morti, ludibrijs deputatus. Adiecit autem erga nos speciale quoddam, quod delata nos, & spatiosa via, quæ ducit ad mortem, digito suo traxit, & posuit in concilio iustorum, & cõgregatione. Quid vltra debuit facere, quod

non

ser. 2. de ver. Ap. Non est regnum Dei.

non fecit? Cuius vel saxeum pectus tanta, & talia à tanto, & tã di collata beneficiorum multitudo non emolliat? Recte igitur Bernardus, quia religiosis memoriam tantorum munerum, eamque gratam, & caritate inflammatam, postulat. Cogitemus quam Deus memoriam suorum beneficiorum à veteribus illis Iudæis exigebat, quibus ex Aegypti seruitute liberatis, pro tantæ rei monumento paschatis celebritatem tot ritibus, tot cerimonijs consecratam indixit, nec fere vllum insignius beneficium conferebat, cui recolendo certum aliquem in anno, solemnemque diem non destinaret. Nos igitur, nos quoque de Aegypti, id est, de mundi huius tenebrosi, & laboriosi ergastulo liberati, nos in deserto, vt antea diximus, suauissimo manna pasti sumus, nos etiam legem in dispositione angelorum accepimus, nimirum leges scriptas, & Dei voluntatem, quæ quotidie rectorum nostrorum lumine, quasi interprete nobis innotescit. Quanto ergo iustius est, in nobis quoque nostri huius beneficij recordationem iugem, ac perpetuam vigere? Quin etiam vt Deus illorum, quæ attigi, veterũ beneficiorum commemorationem nõ cuiuis tempori, sed diebus festis illigauit, tamquam hoc indicans, eam commemorationem festiuam, & cum gaudio agi velle, sic in nobis etiam oportet hãc vocationis nostræ cognitionem semper hilarem, ac lætam, & omni iucunditate plenam esse. Quid enim est, quod religiosum contristare possit, si suam norit felicitatem? Enim quicquid est incommodi, quod ei contingere possit, nihil est, si comparetur cum ijs gaudijs, quibus hic ſtamus re-
1. Reg. 1 fertus est. Cum Anna sterilitatem suam lugeret, sic eam Helcana vir eius consolatus est, Anna cur fles? & quamobrem affligitur cor tuum? Nunquid non ego melior sum tibi, quam decem filij? Hoc igitur si homo homini dicebat, multo magis poterit Deus, qui si possideatur, vt certe in religione possidetur, pluris est vnus, quam res omnes creatæ, isque vnus omnium rerum amissionem abunde compensat. Itaque ex hoc etiam illa animi altitudo enascitur, qui cum omnia abiecerit, eamque ob causam omnia contemplerit, & contemnat, nihil deinde vel tam pulchrum in terris esse potest, cuius amore illiciatur, vel tam durum, cuius metu terreatur. Itaque hoc primum sit, si vere esse volumus, qui debemus, & quos Deus esse voluit, nunquam nos in gratiis Deo agendis defatigari oportere, & quoniam nec agere pro dignitate, ac ne habere quidem

dem licet, habendas tamen esse, quantas maximas animorum nostrorum imbecillitas capere potest, & hoc saltem agnoscendum, & confitendũ, ita nos cœlestis huius muneris amplitudine superari, vt ne cogitanda quidẽ gratia pares esse valeamus.

Sed hæc quidem tanti beneficij æstimatio, si vera sit, illud quoque alterum, quod supra attigimus, in nobis efficiet, vt summa quadam, ac perpetua perfectionis adipiscendæ cupiditate ardeamus, idq. ita, vt eo semper omnis nostra cogitatio, & vires omnes connitantur. Primum enim hoc à nobis postulat Deus, cuius voluntas est sanctificatio nostra, 1. The. 4
postulat etiam ille eius amor, qui cum in nos adeo effusus, ac profusus fuerit, nullo alio modo ei cumulatius respondere possumus, quam amando, & ita nos ornando, vt ab eo quam maxime amari mereamur. Deinde postulat & status, in quo sumus, qui nihil aliud est, quam virtutis, ac perfectionis professio. Itaque vt in militia turpe est, esse ignauum, aut in schola, esse indoctum, idq. homines sibi probro ducunt, ita in hoc loco, vbi vnum hoc viget pietatis, ac sanctitatis studium, turpe est esse imperfectum, aut tepidum: quod Dominus in Apocalypsi exprobat. Denique sunt etiam duo illi stimuli ad omnes religiosos excitandos aptissimi: primum quod quicquid à nobis toto hoc volumine vel vtilitatum, vel etiam voluptatum tam ingentium descriptum est, inest illud quidem, plus etiam, quam à nobis describi potuit, in religioso statu, sed ita, vt tamquam aurum, quod in terræ venis lateat, aliquo studio, & industria eruendum sit. Quis enim est ille ager, qui, vt valde ferax sit, ac fertilis, vllum tamen fructum afferat, nisi scindatur, seratur, & omnis reliqua cultura adhibeatur? Sic igitur istæ religionis opes, & commoda, etsi per se adeo magna sunt, cum tamen animum requirunt, qui ea norit, & magni æstimet, &, quod hinc sequitur, ijs auide vtatur, & pro ijs quotidie augendis elaboret. Alter stimulus est facultas ipsa, & commoditas huius perfectionis consequendæ, omnibus videlicet detractis impedimentis, omnibus contra additis adiumentis, tanta interioris gratiæ copia, tanto influxu cœlestium munerum, vt nisi perfecti, & sancti simus, nihil nobis præter nos ipsos defuisse videatur. Itaque ad nos pertinet illud Apostoli dictum, quo dicto vtrunque nobis ante oculos ponitur, & magna, si hoc faciamus, felicitas, & si non faciamus, summa miseria. Terra, inquit, sæpe venientem super Heb. 6.

se bibens imbrem (vbi autem frequentius pluunt isti cœlestes imbres, quam in religione?) & germinans herbam opportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo: proferens autem spinas, & tribulos, reproba est, & maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem. Sed auertet Dominus maledictum hoc à nobis, ac potius vberem
Eph. 5. gratiam dabit, vt, quod idem Apostolus alibi hortatur, quoniam eramus aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, sicut filij lucis ambulemus, fructusq. lucis edamus in omni bonitate, & iustitia, & veritate.

RESTAT tertium, quod diximus, vt omne nostrum studium, omnis diligentia, omnisq. cura defigatur in tam ingenti bono retinendo. Neque vero hoc vlla confirmatione indiget. Sequitur enim ex ipsa tam magni boni notitia. nã qui id semel cognouit, citius mortem millies oppetat, quam id dimittat, aut id ab aliquo sibi eripi patiatur. Et in summa nihil omnibus religiosis ita horribile, aut luctuosum, nihil tam formidandum, & execrabile videri debet, quam excidere tali statu, exui tantis bonis, & quasi Adamum de pa-
Ep. 111. radiso eijci. Id enim nihil aliud est, quam, vt ait sanctus Bernardus, rursus in naufragium, vnde nudi euaserant, reuocari, rursus in ignem, vnde vix semiusti exierant, relabi, rursus in latrones, à quibus semiuiui relicti fuerant, sed miserante Domino iam conualuerant, recidere: & militem Christi prope iam rapto cœlo triumphantem, ab ipso iam introitu gloriæ, tanquam canem ad vomitum, tanquam suem ad lutum
Ser. 35. redire. Itaque recte etiam idem Bernardus id quod quasi
Cant. minitando Sponsæ dicitur, Egredere, & abi, sic intelligit, vt nihil validius, & efficacius ad terrendum, religiosæ animæ à Deo dici possit. Quod & tu, inquit, aduertere potes, si bene attendas, vnde, quo egredi iubeatur. Vnde enim, quo putas, nisi de spiritu ad carnem, de bonis animi ad seculi desideria, de interna requie mentis ad seculi strepitum, & inquietudinem curarum exteriorum, in quibus omnibus non est nisi labor, & afflictio spiritus? Quæ enim anima semel à Domino didicit, & accepit intrare ad se ipsam, & in intimis suis Dei præsentiam suspirare, talis, inquam, anima, nescio an vel ipsam gehennam ad tempus experiri horribilius, pœnaliusue ducat, quam post spiritualis studij huius gustatam semel suauitatem, exire denuo ad illecebras,

vel

vel potius molestias carnis, sensuumq. inexplebilem repetere curiositatem. Hæc Bernardus, quæ eadem dicunt vno consensu omnes spirituales auctores. Etenim vt qui ex aliquo loco præceps cadit, quo is locus, vnde cadit, altior fuerit, eo grauius colliditur, ita qui ex religioso statu, qui sine dubio editus est, & arduus, præcipitat, eum necesse est totum frangi, eiusq. omnes animæ vires conuelli, comminui, ac dissipari. Hoc enim est sal illud infatuatum, quod sapore amisso, quem *Mat. 5.* & sibi, & alijs condiendis acceperat, ad nihilum valet vltra, ideoq. nihil restat aliud, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Iusta omnino, & vera pœna, vt quem antea status ipsius dignitas inter alios homines efferebat, ac venerabilem efficiebat, idem eo ornamento detracto, æqualis primum alijs hominibus reddatur, deinde hoc etiam abiectior, quo maior eius culpa, eamq. ob causam despiciatur vbique, hominumq. linguis, ac probris tamquam pedibus obteratur. Quid autem faciunt hi, qui breui, ac fluxa huius mundi voluptate illecti, tantum Dei beneficium sponte deserunt, nisi quod olim improbus, & reprobus Esau, qui primo- *Gen. 25* genita sua vendidit, insuper etiam abijt contemnens, quod ea vendidisset? Quo autem pretio vendidit? Vna lentis scutella. O miserum, & cœcum, qui simul cum esca illa tam vulgari, tamq. vili, tam copiosam hereditatem vno momento deuorare, paternamq. benedictionem, omnia primogeniti iura perdere in animum induxerit. Verum ille quidem, qui tum hoc parui duxit, venit postea tempus, cum id damnum clamore magno irrugiens, deplorauit, sed sera, atque inani pœnitentia. Simillime igitur, si seculares religiosis comparentur, sunt quidem vtrique Dei filij, sed hi primogeniti, qui & maiora nunc bona spiritualia in ipso statu acceperunt, & deinde, si statui conuenienter vixerint, maiorem etiam cœlestis illius hæreditatis portionẽ accepturi sunt. Quæ igitur amentia est, tantam spem, tot præsentia, tot futura bona, tot vtilitates, & delectationes, denique tam multas, tam magnas benedictiones, quas si alius eripere vellet, vitæ ipsius oppositu tuendæ essent, abijcere, & profundere, propter vnius infelicis, eiusq. abiectissimi cibi intẽperãtem cupiditatem? Quantas vero lacrymas, & quantos luctus in hac vita afferet aliquãdo illa breuis, ac momentanea delectatio sempiterno dolore empta? Quid autem dicemus de iniuria, quæ Deo fit, cu-

ius pactum violatur, obsequium deseritur, militia repudiatur, cuius familiaritas, & intima consuetudo mundi amicitiæ, ac rerum caducarum amori aperte posthabetur? Hæc igitur causa est, cur cum maiestas illa aliorum scelerum pœnas futuro seculo reseruare soleat, hoc tamen scelus præsentibus etiam pœnis, vt plurimum, vindicari videamus, vt fere qui sic labuntur, vel semper miserrimam vitam ducant, vel cito miserrimam mortem obeant: vt ille, quem in fratrum Minorum historijs legimus, annum circiter MCCLX, qui à Satana victus, cum ordinem, & domum deseruisset, sequuti sunt eum fratres duo caritate adacti, vt reditum persuaderent, quorum is consilia dum obstinatissime reijceret, atrum canem misero illi imminentem viderunt, eoq. spectaculo territi exclamare cœperunt, vt caueret à tam informi bestia: is vero eo magis insaniens, habitum exuit, procul abiecit, in fugam se dedit. Ecce autem, paucis confectis passibus, monstrum illud, quod hactenus dum habitum gestaret, nocere non potuerat, potestate tum accepta, in eum insiluit, & ad terram detractum strangulauit, tam subito, vt fratres illi accurrentes, mortuum iam repererint. Atque alia quidem similia pene innumerabilia in omnibus ordinibus contigere, vt de vno Carthusiano Dionysius integrum fere librum scripserit, plenum eiusmodi casibus funestis, & miserabilibus: & nos si ea modo, quæ in hoc nostro ordine contigere, narrare velimus, iusti voluminis res sit, quod fortasse aliquando conficietur. Libet tamen pauca attingere non antiqua, sed recentissima, nempe à biennio, aut paulo amplius. Primum enim hoc constat, cum duo Societatem nostram reliquissent, in qua aliquandiu vixerant, alterum paulo post aliquot plagis occisum esse, alterum robustissimum, & integerrimum, in ipso iuuentutis flore, febri extinctum, in cuius cadauer, cum efferretur, quidam item è nostris incidés, quem eo ipso tempore dæmon ad defectionem solicitabat, ita est exterritus, vt statim omni tentatione abiecta, in religionis cursu confirmatus sit. Tertius etiam nouitius à propinquo seductus, post dies paucissimos, quos, vt excœcatus, in popinis, & compotationibus, & in omni licentia egerat, cum inter alios multos vna cum suo seductore ad manus cum inimicis venisset, in tanta gladiorum euaginatione, hi duo soli vulnus acceperunt, quod initio quidem, vt videbatur, leuissimum, postea tamen ita increuit, vt vtrumque extinxerit, & quidem eodem

In lib. Scala cæli.

dem die, sed non eodem euentu. Nam qui vocationem reliquerat, vtpote nocentior, subito vocem, ac sensum perdidit, itaq. mortuus est, vt neque confessione expiari, qua sane indigebat, nec alijs sacramentis muniri potuerit. Ac eodem pene tempore alius in media iuuentute validis febribus consumptus, quamquam sacramentis omnibus acceptis, vociferari tamen non cessauit, se damnatum esse, à quibus clamoribus nullius adhortatione deduci potuit. Fœdius vero, & miserius alter, qui non toto anno post hunc nostrum ordinem desertum exacto, plumbea glande traiectus interijt. Nec minus miserabile quod sacerdoti contigit, qui cum in eadem esset causa, à suo ipsius villico propter zelotypas quasdam suspiciones ligone mactatus est: & alteri, qui in insaniam versus in communem cisternam se proiecit; ex qua post biduum casu extractus, & agnitus, totam eam ciuitatem consternauit, nemine dubitante, quin id euenisset ob vocationem relictam. Denique eodem fere tempore alius quoque, qui à Societate hac nostra adhuc quidem nouitius defecerat, ita deinde flagitijs mergi cœpit, vt ad extremum infami supplicio sit affectus. quo cum ducendus esset, post peractam cuidam nostro confessionem, multa etiam addidit in dolore, se ipsum incusans, quod Paradisum hunc (sic enim appellabat) reliquisset; sibiq; visum esse cum religiosam vestem exuit, Christum exuisse, timulq; peccatis omnibus ianuam in se patefecisse. Atque hi omnes, quos dixi, ita recentes, & noti sunt, vt hanc ob causam nominibus ipsis parcendum putem, ne mortuis infamia addatur. Itaque quid ex aliorum scriptis tristes horum exitus repetamus, cum ante oculos habeamus adeo frequentes, & adeo horribiles? Alios enim sponte omitto, ne longior sim in tam luctuoso argumento. Multum tamen hæc valent ad hoc ostendendum, quantopere Deus ista, quam dixi, iniuria offendatur, & irritetur, quando eam tam præsentibus, tamq. atrocibus pœnis vlciscitur.

Quod tamen non mirabimur, si cogitemus quantum sit peccatum, Dei seruitutem deserere, cui etiam sacramento fis obligatus, vt ad seculi vanitatem, & ad mundi seruitutem te referas. de quo peccato præclare Basilius, Qui se ipsum, inquit, Deo semel deuouit, hic si deinde ad aliud vitæ genus trãsierit, sacrilegij scelere sese obstrinxit, quippe qui se ipsum

Reg. fus. cap. 14.

Cō. mon. cap. 22.

Deo, cui se consecrauerat, subterfuratus sit. Idemq. alio loco uberius. Illud, inquit, certissime tenendum est, eum qui semel spiritualis fratrum societatis coniunctione se deuinxerit, ab ijs sine scelere abscindere se, & segregare non posse. Si enim homines vbi se semel in cōiunctionem fragilis huius vitæ dediderunt, ab ea se amplius præter inita inter se fœdera separare nequeunt (alioquin qui id facit, is statutis pœnis fit obnoxius) sine dubio multo magis qui spiritualis conuictus fœdus inierit, cum ea vnio indissolubilis sit, & perpetua, non licebit seiungere se, ac præcidere ab ijs quibuscum vnum veluti est corpus effectus. Alioquin si hoc facit, grauissimis se à Deo constitutis supplicijs addicit. Si enim mulier ad viri societatem matrimonij lege prouecta, & vna cum eo copula carnali coniuncta, morte mulctatur, si fidem fefellisse deprehensa sit, quanto is magis subiacebit grauiori pœnæ, si se abiunxerit, qui spirituali communione copulatus sit, teste, atque sequestri ipso spiritu sancto? Quemadmodum igitur membra corporis naturæ vinculo colligata à corpore auelli non possunt, aut si auellantur, mori necesse est, sic monachus, qui religiosorum fratrum corpori iunctus est, & firmiore quam sit vinculum naturæ, tenetur compage, nempe ex pacto, quod is cum spiritu sancto contraxit, nullo modo putandus est, ab ijs se posse diuellere, quibuscum copulatus sit: quod si id faciat, & animæ vitam amittit, & vna cum ea gratiam spiritus sancti, vtpote qui initum ipso auctore fœdus violauerit. Hæc Basilius, & plura alia, inter quæ illud notabile. Quamobrem qui eiusmodi est, is veritatis ipsius iudicio damnatus habendus est, quippe qui magnam scandalorum segetem multis præbeat, peruersoq. exemplo alios ad sui imitationem instiget. Hæres sit illius horrendi Væ, expeditq. ei vt suspendatur mola asinaria circa collum eius, & demergatur in profundum maris. Is enim animus, qui semel in defectionem hanc se præcipitarit, omni vitiorum genere cumulatur, intēperantia, auaritia, edacitate, falsitate, omniq. morum peruersitate, & denique extremis malis infixus in profundum nequitiæ præceps abit. Ecce quod supra diximus, qui ex tam alto statu cadat, necesse esse, vt omnibus quasi animæ membris collidatur, ex quo fiat, vt in omnia vitia proruat: quod confirmat hoc loco

Ep. 137

Basilius. Idem etiam grauissimis verbis cōfirmat Augustinus: Simpliciter, inquit, fateor corā domino Deo nostro, qui testis est

est super animam meam, ex quo Deo seruire cœpi, quomodo difficile sum expertus meliores, quā qui in monasteriis profecerunt, ita non sum expertus peiores, quam qui in monasteriis ceciderunt, ita vt hinc arbitrer in Apocalypsi scriptum, Apo. 22
Iustus iustior fiat, & sordidus sordescat adhuc. Hanc eandem generalem cladem omnium spiritualium bonorum, nec spiritualium modo, sed temporalium quoque, describit etiam luculente B. Ephren sermone quodam. Sic enim ait. Si post renunciationem, & abdicationem vitæ, in virtutis stadio claudicare quis inceperit, & sensim à recta via resilire, oculosque retrorsum conuertere, hic & in vita præsenti erit exemplo, & post hanc vitam regno cœlorum priuatus, indignum se ipsum sanctorum choro reddet. Quin & parentibus ipsis eius ignauia in confusionem erit: amici dolore concident, & inimici gaudebunt super illius desidia, atque ruina. Propinqui, & affines mortem illi imprecabuntur, quod terrenis exutus, cœlestia non apprehenderit, & sub prætextu pietatis diaboli iugum subierit. Deplorant parentes damna animæ illius. Hic autem, qui corde seductus est, & vias suas corrupit, abiecta pietate, impudentiam induit, & turpiter agere non erubescit. Neque enim homines veretur, neque Dei indignationem animo expendit. Et quemadmodum impius cum in profundum malorum venerit, contemnit, ita & hic in tantam temeritatem impingens, nequaquam terretur, sed instar illius qui vendidit vniuersam suam substantiam, vendensque stolam suam magni pretii, denique furore incitatus eam impleuit assumentis panni rudis, ac sordidi; qua si vtetur, non amplius in laudē, & honorem, sed in subsannationem, & improperium vtetur. Quis enim non irrideat aspiciens eum, qui heri in monasterio se ipsum ad ministerium fratrum in vnum habitantium præcinxerat ad imitationem Domini nostri Iesu Christi, hodie famulorum comitatu stipatum? Aut quis eum non reprehendat, qui externo die sponte omnia temporalia abiecit, inopiā amplectens, hodie autem assidet in iudiciis, & quæ damnarat, studiose reuocat, suamque mentem à cœlestibus ad terrena traducit? Hæc & plura alia in hanc sententiam B. Ephren. Gregorius quoque in epistola ad Venantium desertorem, atque erronem, multa de huius criminis grauitate, & hæc præsertim, In quo, inquit, habitu fueris recolis, & supernæ districtionis animaduersione postposita, ad quid sis deuolutus

Qui incipit, nō decit eos

Pro. 18.

Mat. 9.

Mar. 2.

Lib. 1. Ep. 33.

agnosce. Culpam ergo tuam pensa, dum vacat. Districtionem futuri iudicis, dum vales, exhorresce, ne tunc illam amaram sentias, cum eam iam nullis flectibus euadas. Ananias Deo pecuniás vouerat, quas post, diabolica victus persuasione, subtraxit. Sed qua morte mulctatus est, sapis. Si ille igitur mortis periculo dignus fuit, qui eos, quos dederat, nummos Deo abstulit, considera quanto periculo in diuino iudicio dignus erit, qui non nummos, sed temetipsum omnipotenti Deo, cui te sub monastico habitu deuoueras, subtraxisti. Bene etiam Cæsarius in quadã homilia ad monachos suos, Quid, inquit, grauius est, quam vt subito eradiceris de loco, ad quem te Dominus tuus vocauerat, in quo te primum illuminauerat, in quem te post mala seculi, quasi ad portum de graui tempestate induxerat? Obliuiscí subito fraternitatis, societatis, & consolationis, obliuiscí loci illius, in quo primum pristinum habitum, & seculares mores exueras? Aues ipsę diligunt nidos suos, amãt ferę loca, in quibus nutritæ sunt, amant cubilia, & pascua. Et tu intellectu præditus, ratione munitus, ita interdum sensu alienus efficeris, vt præferas Dei beneficiis voluntates, vel intentiones tuas, & sequaris proprias cogitationes, quæ quamlibet ad duros labores, quamlibet ad salutis naufragia, atque animæ detrimenta te rapiant, totum hoc, præ nimia cordis indignitate, non sentis. Chrysostomus etiam longam, & valde disertam epistolam scribit de eodem argumento ad Theodorum monachum lapsum, cuius quam lugubre est ipsum initium? Quis dabit, inquit, capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & cetera, quæ cum magno dolore prosequitur. Deinde illa, Tu reiecto Domini mandato, & Domini tam mansueti, tamque humilis, atrox imperium sustines tyranni, qui nostram salutem sine vlla humanitate oppugnat. Tu suaui iugo dissipato, leuique onere abiecto, illorum vice, ferreis vinculis collum inseruisti, quodque amplius est, lapidem molarem ad tuam ipsius ceruicem vltro appendisti. Vbi igitur subsistes, qui animam tuam miserrimam in tam vastum pelagus demersisti, & in eam te necessitatem induxisti, quæ te deinceps magis, ac magis semper in profundum cogit? Mulier in euangelio quando drachmam inuenit, vicinas conuocauit participes lætitiæ, dicens, Congratulamini mihi. At ego amicos conuocans ob causam plane cõtrariam, dicam illis, Lugete mecum, ploratum assumite, flebili terque exclamate. maximam

Hom. 1. ad mon.

mam enim iacturam fecimus, non auri, aut argenti, aut lapidum pretiosorum, sed eius, qui omnibus istis pretiosior est, qui nobiscum hoc mare magnum, & vastissimũ nauigans, nescio quo modo excussus ad profundũ perditionis peruenit. Bernardus vero in eandẽ sententiam grauissime, & certe non illi, qui ad seculum, sed qui ad laxiorem religionẽ, idque impetrata Pontificis facultate, se transtulerat, O insensate puer, quis te fascinauit non soluere vota tua, quæ distinxerunt labia tua? Et quid tibi frustra quispiam blanditur de absolutione apostolica, cuius cõscientiam diuina ligatã tenet sententia? Nemo, inquit, mittens manum ad aratrũ, & respiciens retro, aptus est regno Dei. Attende cor tuum, discute intentionem, consule veritatem, tua tibi conscientia respondeat, cur abieris, cur ordinem tuum, cur fratres, cur locum deseruerís. Si vt arctius, vt rectius, vt perfectius viueres, securus esto, quia non retro aspexisti. Sin alias, noli altum sapere, sed time. Hæc Bernardus epistola illa, quæ inter scribendum tam insigni miraculo nobilitata est. Hæc vero eius dicta eo etiam maius pondus habent, quod vt modo dixi, is quem tant vehementer accusat, non ad secularem statum redierat, sed ad perfectionis statum minorem descenderat; & tamen hoc ipsum vir tantus, Deique lumine plenus non dubitat ita damnare, quasi sit retro aspicere. Quod idem alia epistola de hoc ipso interrogatus, non tam suis, quam B. Gregorii verbis, sane prẽter suum morem, confirmat. Sic enim scribit. Sanctus Papa Gregorius in libro pastorali, Quisquis bonũ maius subire, inquit, proposuit, bonũ minus, quod potuit, sibi illicitũ fecit. Ad quod probandũ subiicit testimoniũ de euangelio, dicens, Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno cœlorũ. Et infert. Qui igitur fortiori studio intenderat, retro respicere conuincitur, si relictis amplioribus ad minima retorquetur. Itẽ ipse in homilia tertia super Ezechielem, Sunt nõnulli qui bona quidem, quæ nouerunt, operantur, atque hæc operantes, meliora deliberant, sed retractantes, meliora quę deliberauerãt, immutãt. Et quidem bona agũt, quæ cœperant, sed à melioribus, quę deliberauerant, succumbunt. Hi nimirum ante humana iudicia stare videntur, sed ante omnipotentis Dei oculos ceciderunt in deliberatione. Hæc Bernardus, seu potius Gregorius, aut simul vterque, vt eo firmior sit tantorum hominum coniuncta auctoritas. Ex quibus hoc euidenter intelligitur,

Ep. 1. Luc. 9. Ep. 94. 3. Past. c. 28.

gitur, si is, qui à perfectiori religione ad imperfectiorem delabitur, scelerate facit, nec euadet Dei iudicium, quanto sceleratius peccet, qui à religione in seculi lutũ recidit. Sunt enim qui culpam hanc inconstantiæ eo prætextu excusant, quod non ideo seculum repetunt, vt vitia repetant, quin potius certum sibi esse, ac deliberatum, semper puram, integramque vitam agere, idque sibi ex Dei gratia, quæ numquam homini desit, despondent: quare non referre vbi viuant, modo bene viuant. Contra quem errorem stultum plane, & exitiabilem
De abd. sec. multa à nobis dici possent, sed vnus sufficiet Basilius ad eos confutandos, qui ita ait, Quicunque Christi signa deserit, propterea quod nihilominus se putet posse virtutem colere, Deoque placere, eum vehementer decipi. Qui enim, inquit, in eo vitæ genere, quod nullis distrahentibus curis vexatur, ideoque minime obnoxium est peccatis, tamen aduersario resistere non potuit, quomodo credibile est, eum in vita illa, in qua multi ad peccata aditus pateant, & quæ sui ipsius arbitrium in sua potestate retineat, aliquid facturum esse, quod cũ virtute coniunctum sit? Verum vt hoc quoque concedamus, certe notam illam numquam effugiet, quod à Christo desciue
Io. 6. rit, vt discipuli illi, quos aperte diuinus euangelista notat, cũ dicit. Multi autem discipulorum abierunt retro, & iam cum Iesu non ambulabant, dicentes, Durus est hic sermo. Addit deinde idem Basilius multa ad hanc inconstantiam condemnandam, idque in primis, qui se de statione, ac de gradu suo deiici sinant, ludibrio, ac risui omnibus esse, atque vna cũ animæ suę pernicie, multitudini quoque reliquæ scandalum afferre, nempe cum occasionem plerisque præstent existimandi Christi seruitutem difficilem, & intolerabilem esse.

SED satis multa iam contra huius peccati fœditatem, fortasse etiam nimis multa, vt nimirum in re tristi, & funesta. Quare redeamus potius ad suauem commemorationem eorum bonorum, quæ largissime Deus congessit in hunc statum, quoniam nulla maior, acriorque exhortatio ad perseuerantiam adhiberi potest, quam vt sciamus, & bene cognoscamus hoc donum Dei. Itaque credat vnusquisque sibi dictum mo-
Apoc. 3. nitum illud, quod de cœlo descendit, Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam. Vere enim Dei seruitus coronæ nomen meretur, quod est nomen honoris, & dignitatis, & plane regium. Hanc igitur coronam tenere debemus, ne vllus eam

eam nobis auferat, id est, omnes labores, molestias, omnia aspera perferre, denique ipsam quoque potius vitam amittere, ne eam amittamus. Verum quid melius in hoc genere ad religiosos omnes cohortandos audiri potest, quam illa magni Antonii oratio, qua illum scribit Athanasius ad suos vti solitum? Quę quoniam tanti viri est, & religiosis omnibus communis, simulque suam eis felicitatem proponit, aptissima nobis visa est, quæ omnem hanc nostram de religione disputationem concluderet. In præsenti, inquit, hac vita æqualia sunt pro rerum commutatione commercia, nec maiora recipit ab emente qui vendit. Promissio autem vitæ sempiternæ vili pretio comparatur. Scriptum est enim, Dies vitæ nostræ septua- Ps. 88.
ginta anni. Quando ergo octoginta, aut centum annos laborantes in Dei opere vixerimus, non pari tempore regnaturi sumus in futuro, sed pro annis prædictis omnium nobis seculorum regna tribuentur. Non terram hæreditabimus, sed cęlum: corpus quoque corruptum relinquentes, id ipsum cum incorruptione recipiemus. Ergo filioli non vos aut tædium defatiget, aut vanæ gloriæ delectet ambitio. Non sunt enim Rom. 8.
condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Nemo cum aspexerit mundum, reliquisse se arbitretur ingentia, quia omnis terra ad infinitatẽ comparata cœlorum, parua, atque exigua est. Si ergo nec vniuerso orbi renunciantes, dignum aliquid habitaculis cœlestibus compensare possumus, consideret se vnusquisque, & statim intelliget, paruis thesauris, & parietibus, vel modica auri portione contempta, nec gloriari se debere, quasi magna dimiserit, nec tædere, quasi parua sit recepturus. Vt enim contemnit aliquis vnam æream drachmam ad drachmas centum aureas acquirendas, ita etiam qui totius orbis dominium reliquit, centuplum de melioribus præmijs in sublimi sede recipiet. Denique illud perspicere debemus, quod etiam si nostras velimus retinere diuitias, mortis lege ab ipsis diuellemur inuiti. Cur ergo non facimus de necessitate virtutem? cur non ad lucranda regna cœlestia vltro relinquimus quod in fine istius vitæ perdendum est? Consideremus Domini nos esse famulos, & seruitutem debere ei, à quo creati sumus. Nemo post tergũ respiciens, vxorem Lot imitetur, præsertim cum Dominus dixerit, neminem qui ponat manum super aratrum, & respiciat retrorsum, dignum esse regno cœlorum. Respicere autem retror-

terrorsum, nihil aliud est, quam in eo pœnitere, quod cœperis iustus, & mundanis rursus desideriis obligari. Nolite quæso virentis nomen pauere tamquam impossibile, nec peregrinum nobis, aut procul positum videatur hoc studium, quod ex nostro, Dei gratia præcedente, pendet arbitrio. Huius operis homini inserta natura est, & eiusmodi est res, quę nostram tantummodo expectat voluntatem. Vnde Dominus in Luc. 17. euangelio ait: Regnum Dei intra vos est. Hæc ex pluribus B. Antonii dictis excerpta sunt, quæ nos etiam accipere, ac meditari debemus, quasi nobis ipsis dicta, vt quoniam sanctum hoc religionis stadium ingressi sumus, ita in eo currere pergamus, vt etiam aliquando feliciter cõprehendamus.

Epilogus totius operis ad seculares. Cap. XXXVIII.

POstremo alloquendi sunt nobis etiam seculares, non omnes quidem, sed ii modo qui religiosæ vocationis aliquam de cęlo lucem accepere. nam alios, qui nullam accepere, nec mouere licet, nec libet monere, & ad eos in suo officio continendos alia quædam est adhibenda oratio. Quos autem hoc tanto beneficio Dominus dignatus est, vt in eos tamquam in telonio sedentes respiceret, & in eorum cordibus illucescens, à terrenis curis, & à communi vita ad cęlestem hanc vitam inuitaret, ii tamen & monitore, & hortatore, & adiutore etiam indigent. Magna enim iis instat pugna tum à dæmone hoste externo, tum à carne, quæ eo periculosior est hostis, quo interior. Quam pugnam, quamuis ex suo quisque sensu, atque experientia melius cognoscere possit, licet tamen Gregorii verbis optime expressam recognoscere. In prima, inquit, conuersionis vice grauis mœror est, cum sua vnusquisque peccata considerans, curarum secularium vult compedes rumpere, & viam Dei per spatium securæ conuersationis ambulare, desideriorum temporalium graue onus abiicere, & leue iugum Domini libera seruitute portare. Cogitanti enim ista occurrit illa familiaris sua delectatio carnalis, quæ inueterata dudum, quanto cum diutius tenuit, tanto arctius astringit, atque à se tardius abire permittit. Et quis ibi mœror, quæ anxietas cordis, quando hinc spiritus vocat, hinc caro reuocat; hinc

24. mor. c. 7.

hinc amor nouæ cõuersationis inuitat, hinc vsus vetustæ peruersitatis impugnat: hinc desiderio ad cęlestem patriam flagrat, & hinc in semetipso carnalem concupiscentiam toleret, quæ eum etiam aliquo modo inuitum delectat? Hæc Gregorius: quæ tamen ne nouos præsertim milites exterreant, videnda sunt quæ in his prœliis subsidia, & auxilia à Domino suppeditentur, & quam facilis sit victoria. Addit enim. Sed quia diuina gratia diu nos istis difficultatibus affici non permittit, ruptis peccatorum nostrorum vinculis, citius nos ad libertatem nouę conuersationis consolando perducit, & præcedentem tristitiam subsequens lętitia refouet, ita vt conuersi vniuscuiusque animus eo magis ad votum suum perueniendo gaudeat, quo magis se pro illo meminit laborando doluisse. Fit cordi immensa lętitia, quia ei, quem desiderat, iam per spem securitatis propinquat; vt recte de hoc dici debeat, Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit, & videbit faciem eius in iubilo, vel certe, Liberauit animam suam ne pergeret in interitum, sed viuens lucem videret. Cum ergo ita sit, vt ait Gregorius, quis hęc certamina timeat, quę & tam breuia sunt, & in quibus tot sunt parata adiumenta ad vincendum? In primis autem illa est omnino exuenda opinio, quæ has de liberationes vel maxime retardat, vt qui secularia hæc deserit, magnis se bonis orbari putet. Potius enim putare debet, nec illa vera esse bona, & tamen quæcumque sint, non perdi, sed in aliquid multo melius, & præstantius commutari. Hoc enim est, quod Bernardus Sophiam fœminam nobilem, & locupletem admonet, cum ea, mundo relicto, Deo se dicare constituisset. Modica, inquit, transitoria, terrena sunt, quę despicis: maxima, æterna, cęlestia sunt, quæ appetis. Plus dicam, & vera dicam. Tenebras deseris, & lucem ingrederis. de profundo fluctuum emergis ad portum, & de misera seruitute in felicem libertatem respiras, & de morte denique transis ad vitam. Siquidem vsque modo tua viuens, non Dei voluntate, tua viuens, non Dei lege, viuens mortua eras. Ambrosius autem ob hanc eandem causam, istam rerum omnium voluntariam priuationem, depositum vocat, quoniam in deposito illud ipsum, quod datur, suo tempore recipitur, idque lucri fit, quod interea in tuto, ac securo loco custodiendum ponitur. Sic enim virgines Deo sacratas alloquitur. Esto, maneãt vos damna patrimonii. Nonne caducarũ, & fragilium dispendium

Iob 33.

Ep. 114.

virg.

dium facultatum futura cœli regna compensant? Quamquam si verbis cœlestibus credimus, nemo est, qui reliquerit domũ, aut parentes, aut fratres propter Christi nomen, & non recipiat multo plura in hoc tempore, & in seculo futuro vitam æternam. Crede fidem tuam Deo, quæ homini pecuniam credis. Fœnerare Christo. Bonus depositæ spei custos multiplica tis fidei tuæ talentum soluet vsuris. Non fallit veritas, non circumscribit iustitia, nõ decipit virtus. Hæc autem Ambrosij ratio quantum valeat ad seculum deserendum, declaratum est in B. Laurentio Iustiniano cœlesti quadam visione. Hic enim cum annum ageret vndeuicesimum, qui ætatis flexus lubricus esse solet, ac periculosus, apparuisse ei dicitur Dominus Iesus, virginis specie, cuius splendor solis splendorem facile superaret, vultuque placidissimo hæc ei dixisse, Cur adolescens cor tuum effundis, & pacem sectando, te ipsum per multa spargis? Quod quæris, penes me est. Ego, si me sponsam accipere decreueris, pacem hanc certissime polliceor. Ille & tanta pulchritudine, & tam magnifico promisso delectatus, quæsiuit, quod ei nomen, quod genus esset. Tum illa, Ego sum Dei sapientia, quæ ad homines reformandos humanam formam indui. Quare cum Laurentius se vero eam libentissime accipere respondisset, illa dato osculo, læta, & gaudens, vt videbatur, abscessit. Ipse autem non multo post in monasterium ad oblatas nuptias se contulit, in quibus abunde id expertus est quod diximus, non modo nihil se perdidisse, sed multo plura, ac meliora, quam in seculo haberet, acquisisse. Ergo hac opinione sublata, ille quoque timor tollendus est, difficultatum, quæ sint in religiosa disciplina, vt vel ferri nequeant, sintque humana imbecillitate maiores, vel certe si ferantur, vitam efficiant iniucundam, & acerbam. Inanis plane, & puerilis timor. Nam, vt alibi à nobis dictum est, non ita externam faciem, quæ tristior videtur, intueri debemus, quin interiora etiam illa perspiciamus, quæ facile omnem asperitatis sensum mitigant, & plane tollunt, immo etiam faciunt, vt nihil sit religione dulcius. Nam hoc quoque est vnum Hieronymi
Ep. 1. argumentum ad Heliodorum. Pauperratem, inquit, times? sed beatos Christus pauperes appellat. Labore terreris? At nemo athleta sine sudoribus coronatur. De cibo cogitas? Sed fides famem nõ sentit. Super nudam humum metuis exesa ieiunijs membra collidere? Sed Deus tecum iacet. Squallidi capitis horret

horret inculta cæsaries? Sed caput tuum Christus est.

QVAMQVAM quid rationibus, vel argumentis opus est in re, quæ oculis ipsis pateat, cum partim legamus, partim etiam spectemus nos ipsi tot iam exempla eorum, qui seculo abiecto in religioso statu vixerunt, & hodie viuunt, tanta facilitate, tanta etiam alacritate? Num igitur alia ijs corpora, aut alias animas putamus esse, quam nobis? Ergo si illis vigiliæ, si ieiunia, si obedientiæ iugum, si paupertatis incommoda, si denique labores ceteri adeo leues, adeo etiam iucũdi sunt, quæ vecordia est, vni sibi hæc grauia, & intolerabilia fingere? An non eadem illorum natura, idem omnium Deus, nullius personæ acceptator, sed omnium pater, omnium adiutor? Hoc illud est, quod Augustinum tantum hominem in ista cogitatione relinquendi omnia mundana, non solum adiuuit, sed permouit, ac penitus impulit. Nam, quod scriptum extet, ex omnibus, qui à lata, & spatiosa via, in angustam Christi semitam se conuertere, nullum scimus, qui tam timide, tamque lente eum gradum fecerit, atque Augustinus. Ita enim ipse commemorat, itaque describit suas luctas, hæsitationes, difficultates, propter veterum morum habitus adeo fixos, vt nouam illam vitam nimium exhorresceret. Quas tamen difficultates hac, quam diximus, ratione tandem profligauit, cum cogitaret, quam innumerabiles non modo ipsi æquales, sed etiã vel ætate, vel sexu infirmiores, quam ipse, illam eandem vitam tam iucunde tolerarent. Sic enim ait, Aperiebatur ab ea 8. Conf.
parte, qua intenderam faciem, & quo transire trepidabam, ea cap. 11.
sta dignitas continentiæ, serena, & non dissolute hilaris, honeste blandiens, vt venirem, neque dubitarem, & extendens ad me suscipiendum, & amplectendum pias manus, plenas gregibus bonorum exemplorum. Ibi tot pueri, & puellæ, ibi iuuentus multa, & omnis ætas, & graues viduæ, & virgines, & anus, & in omnibus ipsa Continentia nequaquam sterilis, sed fœcunda mater filiorum gaudiorum, de marito te Domine. Et irridebat me irrisione exhortatoria, quasi diceret, Tu non poteris quod isti, & istæ? An vero isti, & istæ in semetipsis possunt, ac non in domino Deo suo? Quisquis igitur in hac eadem deliberatione versatur, proponat sibi hoc idem Continentiæ, & Religionis schema ab Augustino depictum, in cuius sinu tot millia virorum, adolescentum, senum, fœminarum etiam, foueantur, qui cum in seculo plerique diuitem, & commodam,

ac

ac delicatam quoque vitam ducerent, tanto deinde ardore hanc religiosam paupertatem, & seueriora hæc instituta expetierunt, eodemque ardore in ijs perseuerant. Quem enim horum spectus non confirmet, aut etiam non moueat, vt se quoque inter tales domini Dei greges, tam illi caros, inferi gaudeat?

SVNT autem alia quoque ad hoc ipsum incitamenta multa, & magna, breuitas huius vitæ, vanitas rerum omnium temporalium, mortis timor, timor gehennæ, spes cœlestium præmiorum, ipsa etiam religiosæ vitæ pulchritudo elucens ex habitu, & incessu, & vita religiosorum: qui stimuli modo vnus, modo plures in hominum animis valere solent, & valere debent, vt eos à seculi amore auellant, & ad religionem adducant. In Dominicanorum historijs legimus, virum nobilem, & copiosum, Rolandum nomine, cum festum diem totum solennibus epulis, lusibus, & choræis, & reliqua eius generis vanitate consumpsisset, ipse insuper nouis vestibus ornatus, splendidis, ac sumptuosis, tandem vespere ad se reuersum, ita cogitasse: Hem, vbi nunc est festum, quod egimus, vbi tota huius diei lætitia, quæ iam abiit? Itaque perpendens secum, vt dies ille transierat, sic transituram vitam cum sua felicitate, nihilque permansurum, præter pœnitentiam, & dolorem, postero die religionem ingressus est, in qua deinceps multis annis Domino militauit, clarus tum sanctitate, tum etiam doctrina. Ac in eodem quoque ordine, eodem etiam fere tempore, illustris fuit omni itē sanctitatis, & doctrinæ laude Petrus Consaluus, cuius conuersioni causam dedit res leuis in speciem, sed quæ ei mundi vanitatem plane ostendit. Nam cum episcopo Valentino nepos esset, & ab eo opima beneficia adolescentulus adhuc ante legitimam ætatem consequutus esset, quibus ille ad delicias, & inanem fastum fruebatur, ita contigit, vt quadam die dum in equo vna cum aliquot æqualibus tota vrbe, hic, illic, lasciuiret, in profundum lutum caderet; ex quo cum totus madidus, ac cœnosus extractus esset, accidit insuper vt à puerorum manu, quæ forte circumstabat, cum risu, & scommate multo procaciter exciperetur. Quare pudore perfusus, sibique ipsi iratus, ita secum loqui cœpit, quandoquidem sic à mundo, cui seruierat, tractaretur, se quoque vicissim eum tractaturum vt decebat. Itaque eodem momento constituit se Deo famulaturum, quod etiam paulo post cum magna ciuium omni

omnium admiratione aggressus est in ea, quam dixi, familia. In alio vero, vt accepimus, inferni potius timor valuit. Nam cum omnibus delicijs mollem vitam ageret, ac nullum sibi de conuersione verbum fieri pateretur, religiosus quidam comiter eum inuisens, ad extremum in digressu, vnum illum ex propheta versum protulit, Subtus te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. qui versus ita eum pupugit, vt iam nihil aliud animo voluere posset, quam vermes illos, & illas tineas; quin etiam cum molestam hanc recordationem ludis varijs, & æqualium solatijs abstergere conaretur, ita nihil proficiebat, vt potius magis, ac magis infigeretur. quare hoc reputans, si ipsa cogitatio illius pœnæ tam erat intolerabilis, quanto intolerabilior futura esset ipsa pœna, manus denique Deo dedit, seq. ei in religione dicauit. Bononiæ autem in primis fere Dominicani ordinis initijs vir magnus, claruſq. doctrina, cœlestium bonorum amplitudine ad hanc vitam illectus est. cum enim Reginaldus, vnus ex præcipuis illius familię, magno hominum concursu, & approbatione, verbum Dei prædicaret, Monetus (sic enim is appellabatur) de industria illius congressum, & sermonem fugere consueuerat, multum sibi ab eo metuens. tamen in Stephani martyris natali, ad eius concionem comitum importunitate pertractus, primis statim verbis captus est, cum illā vocem exponeret, Ecce video cœlos apertos. Ita enim disserebat, nūc quidem cœli portas ad beatitudinē patere, ita vt quiuis ingredi posſit: qui autē negligentes essent, & qui Deo cor suum clauderēt, ijs vicissim cœlos claudi, vt deinde intrare non possint. Nec pluribus opus fuit. statim enim corde immutato, qui ad eā horā tam alienus fuerat à religione, religionis voluntatē concepit, finita concione Reginaldū adijt, animum suū exposuit, eumq. voti etiā vinculo adiuncto cōfirmauit. Nec minus admirabilis Andreas ille, quē legimus inter illustres viros Cistertiensis ordinis, qui cū esset Virdunēsis Archidiaconus, insuper etiā nobilissimus, & ditissimus, Clareuallem venit, vt nascētis illius domus pietatē, de qua multa audierat, pręsēs inspiceret, nihil adhuc minus cogitans, quā de eo vitæ genere suscipiēdo. Sed capitulū ingressus, quo omnes conuenerant, vt se eorū precibus cōmendaret, videns sanctæ illius multitudinis ordinem, quietē, & velut angelicū habitum, cōmotus est vehementer, & insiliente in eum spiritu Domini, mutatus est in virū alterum,

denique tantus eum feruor cepit, vt ne ad tempus quidem do
mum sibi repetendam putarit, vel ad suos salutandos, vel ad
sua ordinanda, sed illico omnibus ruptis moris, omnia reli-
querit, vt Christo citius adhæreret. Similem etiam muratio-
nem ex dissimili causa accepimus Beati Nicolai Tolentina-
tis. Cum enim Augustinianus quidam in publica platea con-
1. Io. 2. cionem haberet super illo Ioannis dicto, Nolite diligere
mundum, neque ea, quæ in mundo sunt, multisq. verbis, &
magno feruore, de mundi vanitate, & periculo differeret,
affuit casu hic iuuenis, vt adhuc erat, adeoq. illa comme-
moratione incensus est ad humana deserenda, vt sermone ab-
soluto recta ad monasterium, cum illo concionatore, perrexe-
rit. Multa his similia hac etiam nostra ætate operatus est, &
operatur quotidie ille hominum custos, & saluator, vt in no-
stro illo, quem æternitatis cogitatio permouit ad seculum, in
quo magnopere defixus erat, abijciendum, cum ita ratiocina-
retur, finiti ad infinitum nullam esse proportionem: quare
non vnam modo vitam hominis, sed plures etiam vitas, si es-
se possent, non sufficere, immo nihil esse, si cum sempiter-
nis præmijs comparentur. Alter item cum in seculo magnus
iurisperitus esset, multosq. & assiduos labores in clientum
causis toleraret, denique ita secum constituit, si laborandum
sit, multo satius esse laborare Dei causa, qui tantam merce-
dem reddit, quam causa mundi, cuius merces vel nulla, vel
exigua, & breuis est. Itaque ipse etiam recepit se statim in
Societatem nostram. Sed illud optimum, quod vt scimus,
Claudium Aquauiuam generalem nostrum Præpositum, com
munemq. patrem, in hac seculi relinquendi cogitatione per-
mouit, cum ei in mentem venisset illud Domini dictum, Oues
Ioan. 10 meæ vocem meam audiunt. Simul enim inuasit eum timor,
ne si cœlesti illi consilio non obediret, non esset ex ouibus
Christi. Quam ob causam eadem hora, ac pene momen-
to ad nostros venit, seq. eis toto animo addixit. Nec mi-
nus memorabile id, quo Franciscus Borgia alter Societatis
nostræ præpositus generalis permotus est. Nam cum esset
Gandiæ Dux, magnaque apud omnes auctoritate, ita conti-
git, vt Isabellæ quæ Caroli V. Imperatoris vxor fuerat, nuper
mortuæ corpus Granatæ sepeliendum honoris gratia comi-
taretur. Quare cum necessitas incidisset, vt, aperta capsa,
cadauer inspiceretur, idq. scaturientibus vermibus putri-
dum,

dum, & corrosum aspexisset, illico hæc eius animum subijt
cogitatio, quo tandem venisset illa tantæ fœminæ porentia, &
gloria, cuius paulo ante viuentis vel ipsi nutus terrori fue-
rant, quamq. nulla sit in morte, & post mortem differentia
inter principem, & pauperem. Itaque illa humanæ fragili-
tatis cogitatio tantum valuit in ipso, vt ad principatum depo-
nendum, & religiosam humilitatem amplectendam eum
adegerit.

HI igitur omnes, & alij tum veteres, tum recentes, quos
percensere longum esset, alius alia causa ad religionem im-
pulsi sunt; quæ tamen causæ ad duo capita reuocari possunt,
eaq. nosse, & semper ante oculos tenere oportet. Alterum
enim est seculi miseria, alterum felicitas religionis. Atqui in
illa miseria quam infinitæ, & quam ingentes miseriæ? Contra
vero in hac felicitate quam ingentes, & quam innumeræ fe-
licitates? Sic enim cogitandum est, mundum, & omnia quæ
mundus proponit, eius esse conditionis, vt & ipsa à nobis auo-
lent, & nos ab ipsis. Quare quid stultius est, quam velle perire
cum perituris? quid autem sapientius, quam mature relin-
quere quæ omnino perdenda sunt, cum ita res habeat, vt si
sponte relinquamus, cum laude, & cum magno præmio id fa-
ciamus, sin vero expectemus donec eripiantur, sæpe supplici-
um, certe nullum præmium referamus? Hinc enim illa Gre- Hom. 5.
gorij obiurgatio, Superba, inquit, mens nostra adhuc hoc non Euang.
vult sponte deserere, quod quotidie perdit inuita. Veniet
enim tempus, & certe celeriter, cum tu, qui nunc iuuenis,
nunc florens, & validus, atque, vt tibi quidem videris, beatus,
honorum ac dignitatum ambitione, hominum gratia, terre-
narumq. rerum dulcedine, tamquam ebrius retineris, tunc
affixus lectulo, febri, macie, doloribusq. confectus, inter pro-
pinquorum lacrymas, inter vxoris, & filiorũ, quos nunc adeo
habere gestis, complorationem, momentis singulis extremam
illam spiritus, & corporis dissolutionem expectabis. Quid igi-
tur tunc animi tibi futurũ censes, quem dolorem, quem men
tis angorem, ac cruciatum, cum te videas & illa cœlestia per-
didisse, quæ neglexisti, & hæc caduca perdere, quibus inhæsi-
sti? Illam igitur horam cogita, illudq. tibi tempus propone, &,
si sapis, nunc perfice quod illo tempore, quod euadere non po
tes, tantopere perfectum cupies. Quid tibi vis (ait Propheta) Hier. 2.
in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam? & quid tibi cum

via Assyriorum, vt bibas aquam fluminis? Quæ enim est hæc via Aegypti, vel Assyriorum, nisi via secularis, in qua delectationes omnes, fluuiorum more, defluunt celerrime, eædemq. cœnosæ, ac lutosæ, nempe terra permistæ, atque ex terrenis rebus ortæ? Itaq; quę indignitas est hominis animũ, qui de cœlo venit, & ad cœlestia tendit, qui Dei sanguine ablutus, ac super niuem dealbatus est, talibus aquis mergi, cum prẽsto sint aquę viuæ salientes in vitam æternam? Præsto sunt enim delectationes religiosæ, castissimæ, atque purissimæ, quæ & hic oblectant, & simul saliunt in vitam æternam, quoniam non imminuũt præmium illud futurum, sed potius augent, dum nos alacriores in Dei opere faciunt. Præsto est illud centuplum, quod Dominus promisit, vt viaticum huius peregrinationis, vt solatium præsentis laboris, vt arrham, ac pignus futuræ mercedis; cui quidem centuplo, quid habet mundus totus, quod conferri possit, cum id qualecumque sit, centuplo tamen superetur? Itaque si iucunde, si feliciter, si beate viuere volumus, vbi id quærimus, nisi vbi Christus ipsa veritas hoc esse demonstrauit? Homo si nobis viginti, aut paulo amplius pro vno promitteret, non cunctaremur ei tradere quicquid pecunię haberemus, insuper etiam cuncta vendere, vt redactam pecuniam tam fructuose collocaremus. Et tamen homo est homo, & fallere potest, & mutare voluntatem, aut perdere facultatem. Deus autem quem vnquam fefellit? aut quo modo fallere potest, aut se ipsum negare? Citius enim Deus esse desinat, quam vel iota vnum, aut vnus apex de eius promissis ir-
Ho. Ecce nos reliq. ritus cadat. Iure igitur Bernardus, & vere; Interim, inquit, vndecumque centuplum sint accepturi, dummodo sit centuplum, dum valeat centupliciter, centupliciter placeat, consolentur, delectet, ametur, quid insanię est quod cunctẽtur homines relinquere simpla pro centuplis? Vbi est cupidus? vbi est ambitiosus, vbi cõquisitor huius seculi? Quid ad fidele negocium, & nũdinas quæstuosissimas auaritia intepuit, & obdormiuit humana? Cui id Iudæo negares, ò homo, qui in vanũ accepisti nomen Domini Iesu Christi? Cui sacrilego dare quicquid habes pro centuplo cunctareris? Mira nouitas, sed eius qui noua omnia facit. Iugum tollens, inuenit requiem, relinquens omnia, centuplum habet. Tanta est igitur huius centupli, & huius præmij amplitudo, vt homines in flammam ipsam, non modo ad paupertatem, vel obedientiam adigere debeat. Qui autem tanta

tanta mercede, tantoq. lucro proposito relinquendis diuitijs, eas tamen retinere malunt, quid sequitur, nisi vt vel sua lucra respuant, quod fieri non potest, cum omnes homines natura duce & se, & suas ament vtilitates, vel, quod vnum restat, non satis confidant huic centuplæ remunerationi? Hoc enim illud est, quod Aegidius ille, vt accepimus, ex primis Beati Francisci discipulis, eique in primis carus ob excellentem sanctitatem, seculari cuidam litterato exprobrauit aliquãdo: à quo cum quæsisset, Credis ne magna esse præmia, quę Deus præparauit diligẽtibus se, & seruientibus sibi? isque respondisset, Credo, Atqui ego, inquit, ostendam te non credere. Quantum valent possessiones tuæ? Mille, ait ille, aureos. Si hos ergo ita collocare posses, vt subito centum mille conficerent, nonne statim eos exponeres? Ergo cum non exponas manifeste apparet, te non fidem habere Christi promisso. Sic Aegidius, & verissime. Atque hoc quidem, quod hactenus dictum est, lucri tantum imminutionem continet, sed lucri magni, & in re magna, atque æterna. Quare multo illud grauius, & miserius, quod insuper periculum etiam ęternę damnationis intentat. primum propter communia pericula, quæ sunt in vita seculari, de quibus alibi à nobis abunde dictum est, deinde propter propria quorundam, quibus fieri potest, vt nulla alia salutis ratio sit, quam religionis, & nisi id faciant, omnino perituri sint. Docet hoc Gregorius in epistola, qua Mauritium Imperatorẽ reprehendit de edicto quodam, quo ille certa hominum genera monachos fieri prohiberat; quã legem ait iniquam esse, quia per eam cœlorum via multis clauderetur: reddit q. rationem, quoniam licet multi sint, qui etiam in seculari habitu bonam vitam ducere possunt, tamen, inquit, plerique sunt, qui nisi omnia reliquerint, saluari apud Deum nullatenus possunt. Quod dictum tam sancti, tamq; sapientis viri valde sane notandum, valdeq; considerandum est; quoniã scilicet sibi quisque metuere debet, nec est causa cur nõ metuat, ne sit ipse ex his plerisque, præsertim deinde ij, qui Dei vocationem vel admittere nolunt, vel admissam postea repudiant. Tantum enim est hoc crimen ingrati animi, & quidem ingrati in Deũ, vt, quemadmodum ait sanctus Bernardus, sit ventus vrens siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ: isq. Dei mos est, quem ipse denunciauit, vt qui mnã acceptam non auget, & multiplicat, non solum non ei plura, & maiora

Ep. 61. lib. 2.

Cant. Ser. 51. Luc. 19.

largiatur, sed cum etiam illo ipso, quod iam dederat, exspoliet, vt habenti insuper detur, & abundet, ab eo autem qui nō habet, etiam quod habet, auferatur.

Est tamen est aliquid etiam in religione maius, & quod vehementius fortasse allicere debeat, quam hæc omnia, ipsa huius vitæ pulchritudo, & dignitas, ac forma quædam, quæ eo magis clarescit, si cum seculari perturbatione, atque etiam vt plurium mores sunt, fœditate, quasi lux cum tenebris, comparetur. Est enim hic status, quod profitetur, & præsefert, perfectionis. Quid autem perfectione melius, aut optabilius? Etenim si perfectum equum, perfectum arborem, perfectam domum adeo probamus, vt ab ea spectanda, & laudanda nec oculos, nec animum auellere possimus, quanto magis hominis animus, res per se tam perfecta, addita etiam virtutis, & sanctitatis perfectione, nescio quid adeo pulchrum existet, quo nihil melius ex ijs quæ in terra sunt, vel cogitari, vel amari
Ep. 34. ad Iulia possit? Quamobrem recte Hieronymus ad nobilissimum virum, cui seculi figam suadebat: Sed hoc ais Apostolicæ dignitatis est, & eius qui velit esse perfectus. Cur autem & tu nolis esse perfectus? Cur qui in seculo primus es, non in Christi familia primus sis? Mirum enim certe est, quod cum homines cetera extra se quam perfectissima habere cupiant, solam animi perfectionem, quæ tanto præstantior, & tanto vtilior est, & salubrior, non modo non cupiant, sed sæpe cum facile consequi possint, negligant. Villam emis (inquit Augustinus) bonam quæris. Vxorem ducis, bonam eligis. Filios tibi vis
De Ver. Dom. Ser. 16. nasci, bonos optas. Caligas locas, & non vis malas, & vitam amas malam. Quid re offendit vita tua, quam solam vis malam, vt inter omnia bona tua solus sis malus? Ex quibus eorum quoque error refutatur, qui ita se à religiosa vocatione subducunt, itaq. se excusant: Non iussit hoc Deus, sed liberum reliquit, vt qui velit, recte faciat, qui nō velit, non tamen male faciat. Cui vere stolido atque insipienti argumento egregie aliquando responsum est à Sacerdote quodam Societatis nostræ rerum spiritualium perito; qui cum insignem theologiæ Doctorem spiritualibus exercitationibus informaret, isq; à Deo se vocari sentiens, hac ipsa quam diximus fallacia vocationē eluderet, Dic mihi, inquit, si necessario in Indiam nauigare cogereris, ac tum multæ naues præsto essent, aliæ meliores, aliæ deteriores, classis Præfectus in suam te nauim inuitaret,

uitaret, nouam, & firmam, rebusque omnibus instructam, velis, rudentibus, gubernatore, & nautis optimis, an tu, eius beneficio contempto, aliam malles quassatā, & carioſam, suisque armamentis spoliatam? ac non potius summa cum gratia acciperes quod offertur, immo etiam vltro rogares, & vrgeres? multo igitur magis ad euitandum animæ naufragiū, quod æternum est, eiusmodi statum eligi oportet, qui nos tutius, securiusque perferat in hac tam dubia, & scopulosa huius mundi nauigatione. Nihil clarius, atque euidentius dici potest. itaque illi etiam Doctori adeo euidēs visum est, vt conuictus, omni dubitatione depositā, Societati nostræ se adiunxerit. Sed ponamus cessare periculum, quod diximus, fingamus etiam promissum alicui cœlum certissime, tamen nonne melius est, hoc quoque omni ope curare, vt non solum cœlesti beatitudine potiamur, sed etiam quā maximo eius cumulo potiamur? Etenim si quis tibi stamnum, & argentum, vel argentum, & aurum offerret, vt alterutrum acciperes, esset ne dubium, vtrum accepturus sis? Aut si redditum centum millium habere possis, num ducentis tantum, aut trecentis annuis contentus esses? Si ergo non solum hæc magna lucra, sed nullum est fere tam exiguum lucrum, quod homines contemnant, & oblatum non cupide arripiant, quæ hæc cœcitas est, cum possis diues esse illa cœlesti gloria, id est multis eius gradibus frui, magna gaudii, magna felicitatis copia abundare, eaque immortali, & æterna, malle æternam paupertatem, & parce hic seminando, id agere, vt postea cœlum ingressus, si tamen aliquando ingredieris, parce etiam metas? Videamus quid Apostolus, seu magis Dominus per Apostolum omnibus 1. Cor. hominibus præcipiat. Tempus breue est, reliquum est, vt qui 7. habent vxores, tamquam non habentes sint, & qui flent, tam quam non flentes, & qui gaudent, tamquam non gaudentes, & qui emunt, tamquam non possidentes, & qui vtuntur hoc mundo, tamquam non vtantur. præterit enim figura huius mundi. Quid hoc sibi vult, nisi quod etiam si liberum cuique sit sua retinere, non tamen liberum est, vti quoquo modo velit? Ita enim vti debet, vt corde non inhæreat, vt tantum sicut instrumenta ad vitam sustinendam adhibeat, vt & amittere, si Domino placuerit, & sponte abiicere etiam, si eius honor tulerit, paratus sit. Denique quid pluribus opus est? ita vti debet, ac si non vteretur. hæc enim ipsa formula ab Apostolo

præscribitur, idque in omnibus, in vxore, in liberis, in possessionibus, in pecunia, in honore. Si ergo hæc est hominis conditio, si hæc est lex in istarum rerum possessione, quanto melius non vti, quam sic vti? Primum enim multo hoc facilius, non amare, si non habeas, quam habere, & non amare: deinde multo etiam iucundius. nam affectum ab iis, quæ possideas, divellere, vis quædam perpetua est, quæ ideo nec perpetua esse potest, & tamen quamdiu durat, difficilem, & arduam, & laboriosam pugnam affert; quam non sentiunt, qui à se pugnæ illius materiam, ac fomitem remouerunt.

ATQVE hæc, quæ hactenus diximus, ad propria pertinent detrimenta, quibus se ipsos afficiunt, qui religiosam vocationem tot bonis refertam à Deo sibi oblatam respuunt, vt secularem licentiam, vanitatemque sequantur. Consideremus nunc etiam quanta sit Dei iniuria, quanta offensa. Primum enim subtrahunt se ab eo, cuius quicquid sunt, toti sunt. Ab illo enim facti, & eius causa facti sunt, ab illo insuper empti
1. Cor. 6 pretio tam magno, vt Paulus ait: denique, vt alia omittam, hoc etiam promiserunt, cum per baptismum eius seruituti consignati, & quasi militari sacramento eius militiæ obligati sunt. Ergo qui se illi eripit, & suus esse vult, idem facit quod qui mancipium, aut rem quamlibet alienam sibi vendicat, quod furti crimen est. Accedit quod, vt horum nihil sit, hoc ipsum tamen iniuria est, quod ab ipso inuitati ad eius amicitiam, ac familiaritatem, & quidem diu, ac multum rogati, tamen recusemus, eiusque promissis, ac præmiis omnibus remittamus, quasi vel parua sint, vel incerta. Principes quidem huius mundi si sic rogantes repudientur, læsos se putent. Sed hoc in principes istos numquam euenit, vltro enim eorum gratia, & obsequium ambitur, vixque omnes quærunturquo se quisque insinuet. Solus est Deus (res sane dolenda, multumque lugenda) qui cum tanto maior sit, & tanto maiora polliceatur, relinquitur tamen, & abiicitur cum suis promissis. Quãtum ergo hoc crimen est? Nempe, vt supra demonstratũ est, summam esse eorum culpam, qui postquã Christum in religione sequi cœperint, deinde retrorsum abeũt, sic eorum proxima quodammodo videtur esse culpa, qui ad religionem vocati, Dei vocé, consiliumq. spernunt. Nam detracto voto, & sponsionis illius nexu, quod quidem ad iniuriam attinet, de qua hic agimus, eadem fere est, vel amicitiam iam factam

ctam dissuere, vel oblatam respuere, æqualisq. fere contumacia existimatur, iussum regis postquam facere cœperas omittere, vel numquam incipere. Quare vt generi illi hominum tanta semper parata esse ostendimus supplicia, quæ diuinam iram testarentur, idem omnino de his credendum, & tenendum est. Impletur enim in ipsis illa ex psalmis vera, & iusta sententia, vt quoniam noluerunt benedictionem, elongetur ab eis, & quia maledictionem dilexerunt, eueniat eis, eamq. induant sicut vestimentum, & intret sicut aqua in interiora eorum, aut sicut oleum in ossa eorum. Impletur etiam Psal. 108.
quod in libris Sapientiæ diuina minitatur iustitia: Vocaui, & Prou. 1.
renuistis, extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Quæ igitur pœna rependetur tali culpæ? Subijcitur statim, Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, euenerit. Cuius quidem tam seueræ denunciationis quæ sit vis aperte ostendit id quod Antonius narrat, cum quidam aliquando Franciscani ordinis votum suscepisset, postea vero mutato consilio factus esset Canonicus, post paucos menses incidisse in morbum lethalem: quam ob causam admonitum à suis de anima per confessionem expianda, respondisse, nil esse opus, quoniam ostensum sibi esset, se esse damnatum; quare ne amplius sibi molesti essent, quia non posset confiteri. Apparuit enim mihi, inquit, Dominus iratus, dicens, Vocaui, & renuisti, ideo vade ad pœnas inferni. quo dicto expirauit. 3. p. tit. 24. c. 9. §. 7.
Tristis sane, ac miserandus huius exitus: melior alterius in simili periculo, qui cum adhuc iuuenis Cistertiense institutum sequi decreuisset (neque se tamen voto obligarat) dum de die in diem differt, cœpit intepescere. Quare cum ex Compostellana peregrinatione domum rediisset, eadem ipsa nocte, apparuit illi Christus dominus cum duobus apostolis, Petro, & Iacobo. Petrus autem pulcherrimum librum tenebat coram Domino apertum, in quo adolescentis nomen, Ioannes, descriptum erat. Tum Dominus ad S. Petrum, Dele, ait, istum de libro meo. Iacobus vero supplicare ei cœpit pro suo, vt appellabat, peregrino, insuper etiam illius emendationem promittere. At Ioannes hoc de se agi videns, pauebat, & tremebat, nouamq. vitã in futurum pollicebatur. Dominus autem, quasi illius inconstantiæ minus credens, fideiussoreur illius

voluntatis postulauit, quem se obtulit sanctus Iacobus. Inter quæ cum iuuenis excitatus esset, secumq. hæc admirans rursum obdormisset, iterum est illi eadem obiecta species, idq. amplius, quod in libro illo apparuit eiusmodi inscriptio ex Cantici. Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. Ille igitur & hoc iucundo promisso inuitatus, & illis minis exterritus, nulla mora interposita, Cistertium se contulit, vbi magnis in virtute progressibus factis, primum Abbas Bonæuallis, deinde etiam Valentiæ episcopus factus est. At in historijs Franciscanis illud legimus, quod circiter annum Domini MCCCL. accidit, scholasticum quendam Parisiensem, cum ordinem illum ingredi decreuisset, atque ob hanc causam sacrum etiam habitum sibi iam curasset, postea consilio mutato, ad alia se conuertisse. Inter quæ nocte quadam visum esse sibi, sisti se ante iudicem Iesum in regio throno cum maiestate considentem: ad quem conscientia perculsum clamare cœpisse, Miserere Domine; cui Dominus, Miserebor, inquit, sed ita, si cogitata perfeceris. Cum ille libentissime recepisset, à dæmone tamen in ahenum oleo, & pice feruens coniectus est, in quo videbatur tãtis torqueri cruciatibus, ac si doloris magnitudine ossa à carne distraherentur. In qua angustia expergefactus, nulla interposita mora, & quidẽ cupide, ad religiosam vitam sese contulit. Quid vero de Gerardo dicemus S. Bernardi fratre, cuius factum in vtramque partem admodum insigne fuit? Hic enim cũ Bernardi monita de seculo deserendo, iuuentutis, nouoq. militiæ feruore calidus, obstinate respueret, Bernardus prophetico spiritu iam tum impulsus, digito in eius latus intento, Veniet, inquit, dies, & cito veniet, cum lancea huic tuo lateri infixa, pectus aperiet salutaribus consilijs, quibus nunc est clausum. Quod vt dixit, ita euenit, paucos enim post dies, eo ipso loco vulneratus in pugna, captus etiam ab hostibus, cum recordatus esset fraternæ prædictionis, clamare cœpit, se monachũ esse Cistertiẽsem. Abductus tamen, atque in custodiam coniectus, illic mœrore cruciabatur, quod vna cum reliquis fratribus Cistertium abire non posset, cum ecce quadam die disruptis repente compedibus, quibus tenebatur, ostio etiam, quod erat obseratũ, diuinitus patefacto, præterea diffugientibus huc, illuc, qui eũ vel impedire, vel indicare poterant, ad ecclesiã se recepit, inde ad monasteriũ, & suo desiderio impulsus, & iã etiam nouo, & tanto miraculo cõfirmatus.

tus. Atque hoc quidem huius Gerardi exemplum, vt ante attigi, ad veruntque ostendendum magnam vim habet, & qui spiritui sancto resistunt, quam care id luant, & qui eius instinctum sequi decernunt, ijs quam omnia facilia, & expedita fiant. Neque vero illud omittendum, quod eidem Bernardo de duobus socijs tempore illo ostensum est. Cum enim iam multos ex propinquis, & fratribus, & amicis, ad seculi contemptum suis sermonibus incendisset, antequam sanctus ille talium hominum manipulus Cistertium abiret, visum est Bernardo videre omnes illos eius consilij participes in vna domo consedisse, singulosq. per ordinem communi quodam cibo vesci candore, ac sapore mirabili: quem cum ceteri omnes magna alacritate acciperent, duos tantum vacuos mansisse, quorum alter ne sumeret quidem, alter sumeret, sed paulo post effunderet; quod visum exitus probauit. Vnus enim ex illo numero, antequam ad rem ventum esset, retraxit se à sacro illo grege: alter cum ceteris quidem cœpit, sed non diu perseuerauit; quem deinde ferunt, hominem alioquin honesto loco natum, ad tantam venisse miseriam, vt à suis ipsis ejectus, & abiectus, inopem, atque ignobilem vitam duxerit, nulla sede, nulloque certo loco, vt quondam Cain vagus, & profugus à facie Domini. Est etiam in hoc genere admodum terribile illud quod ipse S. Bernardus commemorat in epistola quadam ad Thomam Audomarẽsem, qui ob litterarum studia religionis ingressum differebat, ad quem deterrendum alterius in simili causa supplicium proponit: Heu, heu, inquit, videris mihi vno spiritu ambulare, sicut & vno censeris nomine, cum altero illo Thoma olim scilicet præposito de Beuerle, qui cum se similiter nostro ordini, & nostræ domui toto desiderio deuouisset, cœpit induciari, & ita paulatim refrigescere, donec subita, & horrenda morte præreptus, factus est de medio secularis, & præuaricator, & duplo filius gehennæ; quod ab eo, si fieri potest, auertat misericors, & miserator Dominus.

Gen. 4.

Ep. 108.

VERVM hæc quidem exempla in omnibus seculis multa fuerũt, & sunt quotidie, nosque ipsi plura spectauimus, & hoc ipso tempore spectamus, hominum, qui voluntate, quã Deus inspirarat, religionis ineundæ relicta, quasi ipsi à Deo relicti, in maximas, easque perpetuas calamitates inciderunt. Quamobrem etsi iis, qui in ista deliberatione versantur, nulla melior cohortatio adhiberi potest, quam hæc, quam

adhuc

adhuc tractauimus, vt suum ipsi periculum agnoscant, tamen vt aliquando concludamus, libet etiam sanctorum aliquot Patrum cohortationes proferre, quorum non solum oratio, sed etiam nutus magnum apud omnes pondus habere debet. Videamus quomodo Fulgentius non alios quidem, sed seipsum permouerit ad seculum abiiciendum: qui, vt scriptum est, cũ senatoria familia esset ortus, insuper etiam doctrina, diuitiis, summo magistratu, clientelis, florenti ætate fortunatissimus haberetur, inter hos ventos tam propitios, primum, vt de eo scriptum est, cœpit ille secularium negociorum sarcinam graiter ferre, & inanem hanc felicitatem fastidire, deinde frequentius iam visere sacra cœnobia. Deique famulorum consuetudine delectari, atque eorum mores, & studia discere. Videbat inter illos nulla esse mundi gaudia, sed ne tædia quidem, ac molestias, quæ tam multæ sunt in mundo, omnes præterea fraterna caritate coniunctos, nullas ibi calumnias, nulla iurgia: tot etiam adolescentes florem ætatis in castitate, ac puritate agere. Quæ cum aduertisset, & sæpe meditatus esset, denique in hæc ipsa verba erupisse fertur, digna certe immortali memoria. Cur, obsecro, sine spe futurorum bonorum laboramus in hoc seculo? Quid nobis denique præstare poterit mundus? Si gaudere desideramus, licet melius sit bene fiere, quam male gaudere, quanto melius tamen gaudent, quorũ in Deo tranquilla est conscientia, qui nihil timent, nisi peccatum, nihil agunt, nisi ex Dei præscripto? Non fatigantur publicis negociis, non damna rei familiaris aut miserabiliter fiere, aut turpiter timere coguntur, nec cum sua ipsi reliquerint, alienis insidiantur. Viuunt inter se pacifici, sobrii, mites, humiles, atque concordes. Nulla ibi cogitatio libidinis, immo magna solicitudo, & iugis custodia castitatis. Imitemur tam laudabiles viros, arripiamus hanc bene viuendi constantiam. Sit nobis vtile quod gratia reuelante meruimus meliora cognoscere. Abiiciamus pristinos mores, & mutemus labores. Nitebamur prius inter amicos nobiles nobiliores apparere: nitamur modo inter seruos Dei pauperes effici pauperiores. Ita dixit, & ita etiam fecit, mirante, & factum eius celebrante tota Carthagine, multis etiam imitantibus, quorum copia cœnobia pene completa esse dicuntur. Hæc igitur Fulgentius sibi ipsi: similia etiam Augustinus Licentio iuueni ingeniosissimo, quem ad iugũ Christi inuitans, tũ alia multa, tum

Ep. 41.

hæc etiam. Video, inquit, quem animum, quod ingenium non liceat mihi apprehendere, & immolare Deo nostro. Si calicem aureum inuenisses in terra, donares illum ecclesiæ Dei. Accepisti à Deo ingenium spiritaliter aureum, & ministras inde libidinibus, & in illo Satanæ propinas re ipsum. Audiant hoc qui ingenium, aut doctrinam, aliaque eiusmodi dona naturalia ad seculi vanitatem, ad honores, vel gloriam captandam conuertunt. intelligant se Dei dona in obsequium eius conuertere, qui Dei hostis est. Audiant etiam iidem sancti patris Basilii luculentam in simili argumento orationem. Hom. 52
Ad vitam te vocamus, ò homo: quid fugis vocationem? ad bonorum participationem: quid negligis donum? Regnum cœlorum apertum est: qui vocat, non mendax est: via facilis est: non tempore, non sumptu, non negocio opus est. Quid cunctaris? quid tergiuersaris? quid iugum times, velut iuuenca nondum iugum experta? Bonum est, leue est, ceruicem non attrerit, sed glorificat. Subde indomitam ceruicem, fias Christi iumentum, ne dimisso iugo, & vitam degens liberam, feris te laniandum exponas. Gustate, & videte quoniam suauis est Dominus: dulcedinem mellis quomodo eam ignorantibus declarare possim? Gustate, & videte. Optime etiam Gregorius Andream virum nobilissimum ab Imperatoris obsequio, ad quod aspirabat, ad Christi obsequium retrahere conatur, Cur, inquit, magnifice fili non consideras, quia mundus in fine est? Omnia vrgentur quotidie, ad reddendas rationes æterno, ac metuendo iudici ducimur. Quid ergo aliud nisi de eius aduentu cogitare debemus? Vita enim nostra nauiganti similis est: is namque qui nauigat, stat, sedet, iacet, vadit, quia impulsu nauis ducitur. Ita ergo & nos sumus, qui siue vigilantes, siue dormientes, siue tacentes, siue loquẽtes, siue ambulantes, siue volentes, siue nolentes, per momenta singula quotidie ad finem tẽdimus. Cum igitur finis nostri dies aduenerit, vbi nobis erit omne quod modo cum tanta cura quęritur, & cũ solicitudine congregatur? Non ergo honores, aut diuitiæ quærendæ sunt, quę dimittuntur. Sed si bona quærimus, illa diligamus, quæ sine fine habebimus. Si autẽ mala pertimescimus, timeamus quæ à reprobis sine fine tolerãtur. Hoc ipsũ vero esse in obsequio Principis, quanta est mentis occupatio in appetitu terrenæ gratiæ, & quantus est timor, ne hęc eadem gratia perdatur, si adepta fuerit? Perpende ergo quæ pœna sit, aut

Lib. 6. regist. ep. 190.

sit, aut prosperitatis desiderio fatigari, aut aduersitatis timore paueſcere. Vnde magis suadeo, vt magnitudo vestra in suo proposito quondam in pauco tempore delectabili receptaculo peregrinationis viuere studeat, & quietam, ac tranquillam vitam ducere, sacris lectionibus vacare, cœlestia verba meditari, in æternitatis amore se accendere. Sic autem viuere, iam in æternitatis vita partem habere est. Hæc magnifice fili loquor, quia multum te diligo: & quia in procellas, & fluctus cordis tendis, verborum meorum funibus te ad littus reuoco: & si trahentem sequi volueris, quæ pericula euaseris, quæ gaudia inueneris, in ipso quietis tuæ littore positus, agnoscęs. Ad-
Ep. 103 damus etiam Bernardum, à quo illa sunt præclare scripta in hanc eandem sententiam. Cum enim de dignitate paupertatis loquutus esset, quæ reges facit, quæ alios recipit in æterna tabernacula, vt non modo patrocinium ipsa sibi non quærat, sed & ferat indigentibus, hoc deinde addit de seculi vanitate. Verum, inquit, qualibus ista tu tibi impedias rebus, vtinam sine dissimulatione attendas. Væ, væ, vapor est ad modicum parens, quod æternæ felicitati aditum intercludit, quod perennis luminis incircumscriptam claritatem abscondit, quod vniuersitatis scientia fraudat, quod summæ priuat dignitatis honore. Quousque tu tantæ gloriæ præfers fœnum, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, carnem dico, & eius gloriam? Si quidem omnis caro fœnum, & omnis gloria eius tamquam flos fœni. Si sapis, si habes cor, si tecum est lumen oculorum tuorum, desine iam ea sequi, quæ & assequi miserum est. An non ea satius cum honore spernis, quam cum dolore perdis? An non ea prudentius Christi cedis amori, quam morti? Est in insidijs prædo, cuius manibus nec te, nec tua potes subducere. Non poterit præuideri, quia tamquam fur in nocte, ita veniet. Nihil intulisti in hunc mundum, haud dubium, quia nec quicquam auferes. Dormies somnum tuum, & nihil inuenies in manibus tuis. Sic Bernardus epistola illa; multo vero grauius
Ser. 38. sermone quodam in Cantica, vbi omnem hãc cunctationem, genus quoddam infidelitatis esse demonstrat. Ego, inquit, omnes dico ignorare Deum, qui nolunt conuerti ad Deum. Neque enim ob aliud proculdubio renuunt, nisi quia grauem, & seuerum imaginantur, qui pius est, durum, & implacabilem, qui misericors est, ferum, & terribilem, qui amabilis est, & mentitur iniquitas sibi, formans sibi idolum, pro eo, quod non est

est ipse. Quid timetis modicæ fidei, vt peccata nolit dimittere? sed affixit ea cruci manibus suis. Quod teneri, & delicati estis? Sed ipse nouit figmentum nostrum. Quod male assueti, & ligati consuetudine peccandi? Sed Dominus soluit compeditos. Forte ne irritatus immanitate, & multitudine criminũ, cunctetur porrigere manum adiutorii? Sed vbi abundauit delictum, superabundare & gratia consueuit. An de vestimento soliciti estis, vel cibo, ceterisque corpori vestro necessariis, & propterea cunctamini relinquere vestra? Sed scit, quia his omnibus indigetis. Quid vultis amplius? quid iam impedit à salute? Hactenus S. Bernardus. Postremo loco afferamus etiam B. Laurentium Iustinianum, qui vniuersos homines à seculi vanitate deterret, & ad religionis quietem his verbis grauissime inuitat. O, inquit, præuericatores redite ad cor, respiscite à viis vestris, ne post paululum in æternum pereatis. Cohibete corda vestra, ne post suas abeant concupiscentias, ne quando vos rapiat mors, & non sit qui eripiat. Vendite quę possidetis, vt hoc felici commercio cœlestem gloriam adipiscamini. Donate Christo quod seculo relicturi estis, præmittite ante vos facultates vestras, vt tempore necessitatis multiplicatę restituantur vobis. Voluntarie abrenunciate mũdo, ne cum mœrore de eodem exire cogamini. De necessitate facite virtutem, & post hanc vitam regnum accipietis æternum. Finem illorum cognoscite, qui præcesserunt vos, & viuere voluerunt vt vos. Nempe in seculo floruerunt, diuitiis abundauerunt, & omni se voluptati dederunt: duxerunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descenderunt. Exiguo exultarunt tempore, & æterno damnati sunt exitio. Non sic autem cõtingit iis, qui Deo militant, qui pro Christo animas suas tradiderunt, & sub præceptoris imperio absque vlla requie proprias crucifixerunt voluntates. Diuites, inquit Propheta, eguerunt, & esurierunt, inquirentes autem Dominum non deficient omni bono.

Col. 2.
Ps. 102.
Ps. 145.
Rom. 5.
Matt. 6.
De perfec. mõ. con. c. 2.
Psal. 33.

Sed si quis sit, qui adhuc tantis rebus non moueatur, quem tot rationes, tot sanctorum Patrum testimonia, tot exempla non commoueant, proponamus ei extremo loco suauissimam Saluatoris nostri exhortationem, vt si non hominum, Dei saltem respectu, ac reuerentia flectatur. Quid enim ait? Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Dei, inquit Basilius, ista sunt verba, quæ siue vitæ huius, in qua

Serm. de abd. sec.

in qua nunc sumus, siue futuræ refectionem significant, illud certe apertum est, ea nos hortari, vt diuitiarum sarcina depo sita, eaque in egentes distributa, vt innumerabilem pene peccatorum multitudinem, quæ ex diuitiarum studio cumulata est, per eleemosynam, & confessionem deleamus, accedamus ad monachorum vitam, crucem gestaturi. Quocirca qui sibi proposuit Christo obedire, & ad vitam omnium rerum possessione nudam, nullisque huius seculi curis distractam festinat, is vere admirabilis, & beatus dicendus est. Hæc quidem Basilius. Nos igitur hoc ipsum oraculum, tanquam nostrum, ac de nobis editum, diligentius consideremus; atque, vt id iucundius non tamquam ex scripto, sed de eiusdem ore accipiamus, repræsentemus animo nostro illam eius sanctissimam, & omni amore, ac veneratione dignissimam imaginem, qualis olim in terris visus, & cum hominibus cõuersatus est, pauper, & in speciem humilis, atque ignobilis, fabrique filius, idem tamen Dei filius, verusque Deus, portans omnia verbo virtutis suæ, & in quo sunt omnes thesauri. Hunc igitur tanquam patrem benignissimum, nostroque amore flagrantem, nostræ salutis, ac felicitatis cupidissimum, ita ad omnes clamare, & tamquam ex alto concionari cogitemus. Venite ad me omnes
Mat. 11. qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiem animabus vestris: iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Quasi expressius diceret. Filii hominum vsquequo graui corde, aut quamdiu respicietis in vanitates, & insanias falsas? Quid stulto vos labore consumitis, dum gaudium, animique lætitiam quærentes, inter falsas diuitias, & inter honores huius mundi eam quæritis? Hæc omnia pondus sunt, & afflictio spiritus, non requies, nec refrigerium, quoniã & dum cupiuntur, angorem, & dum quæruntur, laborem, & dum possidentur, solicitudinem, ac curam ingentem afferunt. Igitur si sub hac sarcina & graui, & periculosa laboratis, atque onerati estis, abiicite eam, & ad me venite. Quando enim vel apud me male, vel sine me bene vobis esse poterit? Ecce vos diabolus, & mundus ad se vocat, ego item ad me voco. Sed mundus vocat vt inficiat, diabolus vero vt etiam interficiat, ac tanquam lupus mactet, & perdat. Ego autem cur, nisi vt reficiam? Reficiam enim vos interno pastu, qui vestra satiet desideria, qui sitim extinguat, qui requiescere vos faciat, vt non sit vltra quod cupiatis.

In

In me enim sunt pascua vitæ, in me verissima, & gratissima mentis refectio. Venite igitur ad me, meumque iugum vos ipsi tollite super vos; quoniam nemini ex lege, aut necessitate imponitur, sed voluntate suscipitur, eique hominis ceruicem humilitas, & obedientia inclinat. Habet & mundus iugum suum, immo non vnum, sed quinque iuga, & ea quidem tum asperrima, & grauissima, tum sine æternæ mercedis præmio. Cur igitur hanc potius seruitutem tam multiplicem, tam duram, ac ferream subire vultis, quam in mea seruitute, quæ vera est libertas, omni deliciarum, & consolationum copia abundare? Hoc enim meum onus, onus quidem est, sed leue; & hoc iugum, iugum est, sed suaue. Non potest sine onere, & sine iugo ad gaudium perueniri, quoniam arcta est via, quæ ducit ad vitam, & ipsum regem gloriæ oportuit pati, & ita intrare in gloriam suam: sed tamen hoc quicquid est tribulationis, momentaneum est, & vbertate domus meæ leue fit, ac suaue. Mea enim sunt hæc opera. Ego sum qui educo aquam de petra, oleumque de saxo durissimo. ego etiam computrescere faciam iugum hoc à facie olei, illius olei lætitiæ, quo ego inunctus præ participibus meis, illud deinde per me in meos participes copiosè diffundo. Hic ergo inuenietis requiem animabus vestris, hic vera solatia: hic introducam vos in cellam vinariam, in qua exultabitis, & in qua vinum illud bibetis, quod lætificat cor hominis. Neque hic tamen finis, sed initium gaudiorum. Restat enim post hanc vitam illa vita, & illa merces, quam oculus non vidit, & quæ in cor hominis non ascendit; quoniam si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus eo honore, vt vbi ego sum, illic sit & minister meus. Tunc dabo vobis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris: tunc gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. *Esa. 6.* *Io. 16.*

FINIS.

Corregida conforme al indice de 1612. Con licencia de los S^res inquisidores en Valla. 20 de henº de 1615 Fr. Gregorio de Criales

ERRATA SIC CORRIGE

pagina	versu	errata	lege
77	15	inducere	induere
186	14	Palladius	Theodoretus
208	33	recedere	recidere
229	34	conuerſatio	conſeruatio
248	4	omnia tu	omnia tuta
383	2	diuna	diuina
410	36	expreſſoribus	expreſſioribus
430	1	tanquam	tamque
468	35	in ſua	dele, in,
567	32	felicitate,	facilitate.
568	pen.	Dum	Cum
598	12	vum	tum
681	19	imimettat	immittat
696	10	i	ij

REGESTVM

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd.

Omnia ſunt folia, prꝫter Ddd, quꝫ ſunt folia cum dimidio.

ROMAE,
Ex Typographia Pauli de Dianis.
M. D. LXXXX.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ROMÆ,
Ex Typographia Pauli de Dianis.
M. D. LXXXX.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca